T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
(DOKTORA TEZİ)

FASÎH AHMED DEDE
HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ
VE
DÎVÂNI'NIN TENKİDLİ METNİ

(CİLT : 1)

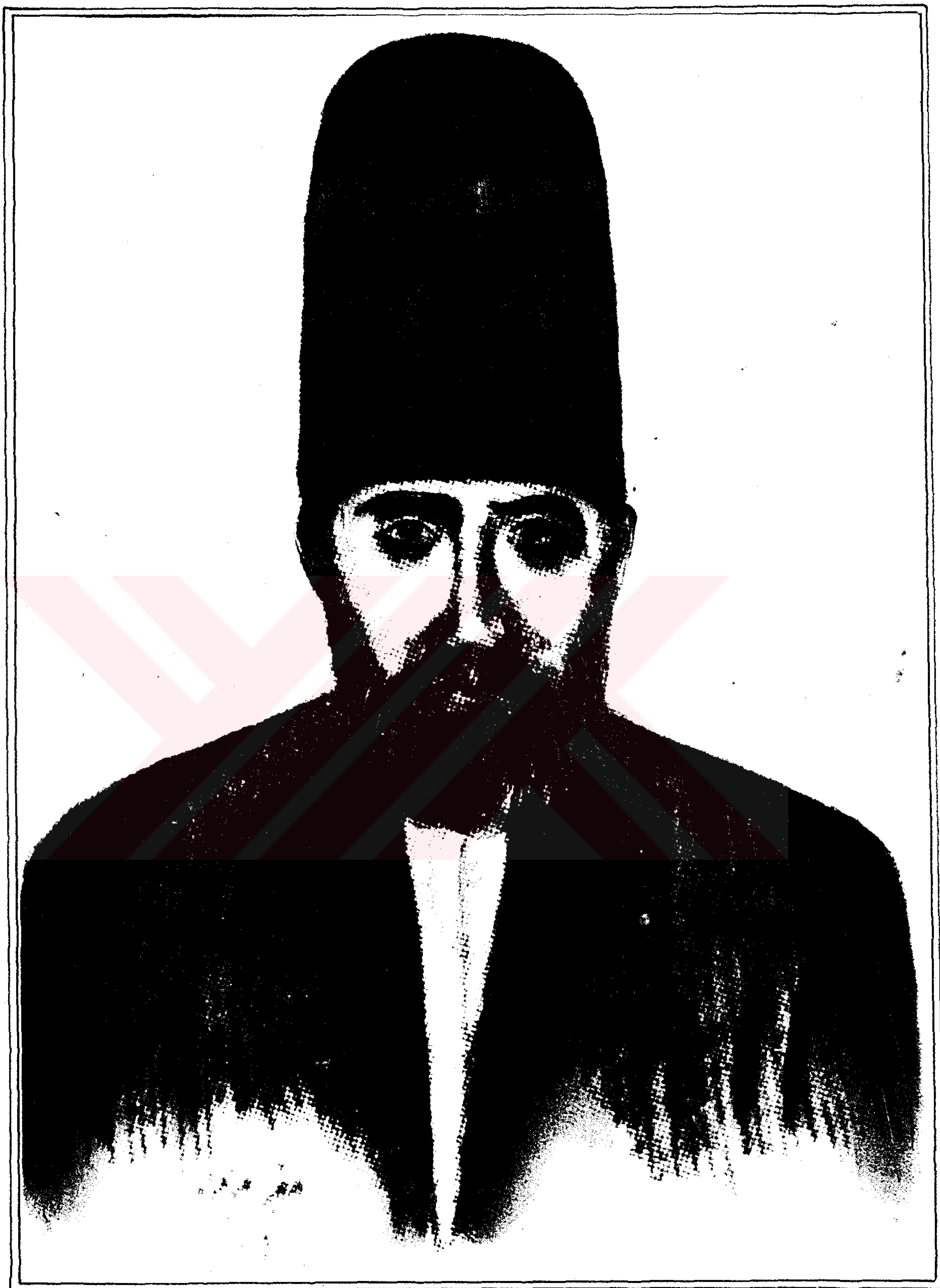

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gönül AYAN

Hazırlayan
Mustafa ÇIPAN

KONYA - 1991

İ Ç İ N D E K İ L E R

Ö N S Ö Z

17. yüzyılda yetişen ve Mevlevî şâirler arasında mümtaz bir yere sahip olan Fasîh Ahmed Dede, Fâtih Sultan Mehmet zamanında Arnavutluk'un fethedilmesiyle müslümanlığı kabul eden, devlet adamı, âlim, şâir ve mutasavvıflar yetiştiren bir aileye mensuptur.

Dukagin-zâde ismiyle şöhret kazanan Dedemiz velûd bir şâir-münşî olup mükemmel ve müretteb Dîvân'ı, Farsça'ya vukûfunu gösteren Dîvânçe'si ve inşâ vadisindeki üstün kabiliyetinin mahsulü Münşe'ât'ı ile dikkatleri çekmiştir. Bunlardan başka farklı konulardaki bilgi, görgü ve düşüncelerini Gül ü Mül, Rûz u Şeb münazaraları, Kalem makalesi ve Tenbâkû-nâme'sinde dile getirmiştir. Fasîh Dede, kaynaklarda varlığı haber verilmekle birlikte kütüphanelerde maalesef henüz nüshaları tespit edilemeyen Husrev ü Şîrîn, Mahmûd u Ayâz mesnevîleri ve Behîşt-Âbâd adlı üç eserin de sahibidir.

Fasîh Dede, şiir ve inşâ vadisinde gösterdiği muvaffakiyet yanında hat san'atındaki "meşk-i aklâmda sâhib-i yed-i tûlâ"(1) ifadesiyle belirtilen mahareti, kendisinden sonra yetişenlerin taklid ettiği "hurde-ta'lîk" türünü icadı(2); resim sahasında "Fenn-i ressâmlıkda mânend-i Mânî ve nakkâşçîn-i sânî olup"(3) şeklinde değerlendirilen ustalığı ve musikî ile alâkası sebebiyle bu yüzyılda edebiyatımızın gösterdiği gelişme çizgisine hakkıyla ayak uydurmuş usta, zarîf ve renkli bir şahsiyettir.

Kültür ve edebiyat tarihimizin şahıs ve eser kadrosu bakımından genişliği ve zenginliği, buna karşılık araştırmacı sayısının azlığı, çalışmaların bir kaç önemli şâir üzerinde yoğunlaşması neticesini doğurmuş, bu köklü tarihin

---

(1) Sâkıp Mustafa Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân, Matbaa-i Vehbiyye, İstanbul, 1283, c.III, s.101

(2) Müstakîm-zâde Süleyman Sa'düddîn, Tuhfe-i Hattâtîn, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928, s.644

(3) Safâyî Mustafa, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Süleymaniye Ktb., Esad Efendi Böl., No:2549, v.268b

mühim bir cephesini oluşturan Mevlevî şâirlerle ilgili yeterince çalışma yapılmamıştır. Bu noktada şahısların biyografileri ile eserlerinin tenkidli metinlerinin hazırlanması, tahlillerinin yapılması bir zorunluluk halini almıştır.

Hakkında şimdiye kadar Dîvân'ıyla ilgili üç(1), Münazara-i Gül ü Mül'ü ile ilgili de bir(2) lisans tezi hazırlanmış; ilerde çeşitli vesilelerle işaret edilen kitaplarda atıflarda bulunulmaktan öte müstakil bir çalışma yapılmamış olması bizim, "Fasîh Ahmed Dede ve Dîvânı"nı ilim ve edebiyat alemine tanıtmak gayesiyle, üzerinde "Doktora Tezi" hazırlamamızı gerekli kılan sebepler olmuştur.

Tezin sınırları, Fasîh Dede'nin hayatı, edebî kişiliği ve eserleri hakkında bilgiler vermek ve Dîvânı'nın tenkidli metnini hazırlamak şeklinde çizilmiş, elde edilen Dîvân metni üzerinde şekil ve muhteva bakımından bir inceleme de yapılmıştır.

Önsöz, Kısaltmalar, Bibliyografya ve Fasîh Dede'nin yaşadığı devre toplu bir bakış başlıkları altında verilen bilgilerden sonra çalışma iki bölüm halinde plânlanmıştır.

Birinci Bölümde; Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri başlıkları altında ilgili kaynaklar değerlendirilmek ve Dîvân'ı tedkik edilmek suretiyle hayatı ve edebî kişiliği hakkında geniş bilgi verilmiş; 16.yüzyılın meşhur şairlerinden Dukagin-zâde Ahmed Bey'le de ilgi kurulan şeceresi(3) ortaya konulmuş, eserleri hakkında konu ve özellikleri de ifade edilmek suretiyle bilgiler sunulmuş, karşılaştırmaya esas alınan Dîvân nüshalarının şeceresi çıkarılmış, eserlerinin tespit edilebilen nüshaları bir liste halinde ilgili bölümün sonunda verilmiştir. (bkz.çiz.1)

---

(1) Nezahat Tüzün,Ahmed Fasîh Dîvânı Mukayeseli Neşri,İ.Ü. Edebiyat Fak.,1943-44,146 s., BT: 222 ; Ayşim Aytaç-Hüsniye Kulalı,Fasîh Ahmed Dede ve Dîvânı, A.Ü.D.T.C.F., 1972, IX+214 s.,BT:447; Mustafa Çıpan,Dîvân-ı Fasîh Dede, S.Ü.Fen-Edebiyat Fak.,1981, XX+170 s., BT.

(2) Ahmet Türk,Fasîh-i Mevlevî,Münazara-i Gül ü Mül,A.Ü.D.T.C.F.,1972, VI+66 s., BT: 448

(3) M.Nejat Sefercioğlu, Dukagin-zâde Ahmet Bey Dîvânı,A.Ü.D.T.C.F., BT: 451

İkinci bölüm, çalışmanın esas ağırlıklı kısmını teşkil etmiş, Dîvân'ın incelenmesi iki başlık altında gerçekleştirilmiştir. Şekil bakımından yapılan değerlendirmede; a)Nazım Şekilleri başlığı altında kasîdeler, terkîb ve tercî-i bendler, mesnevîler ve tarihler tek tek incelenmiş, diğerleri hakkında genel bir değerlendirmede bulunulmuş; gazellerini tanzîr ettiği şâirlerin hemen hepsinin Dîvânları kontrol edilerek ilgili gazeller tespit edilmiş (bkz.çiz:5) ; ilk bakışta lüzumlu bilgilerin verilebilmesi maksadıyla,nazım şekillerinin özelliklerine göre geliştirilen çizelgeler hazırlanmıştır.(bkz. çiz:4,9-17) b) Vezin başlığı altında şâirimizin vezinleri kullanmadaki başarısı tartışılmış, kullandığı vezinlerle ilgili geniş bir döküm yapılmış (bkz. çiz:18); c) Kafiye başlığı altında ise uyguladığı kafiye çeşitleri ve bunları oluşturmakta kullandığı kelimeler üzerinde incelemelerde bulunulmuştur.

Muhtevâ bakımından yapılan değerlendirmede de; a) Dinî-Tasavvufî Unsurlar, b) Sosyal Hayat, c) Dil, Âhenk ve Üslûp, d) Edebî San'atlar başlıkları altında ilgili konular bakımından görüş, düşünce ve başarısını ortaya koyar mahiyette bilgiler sunulmuştur.

Dîvân'ın tespit edilebilen 37 yazma nüshasından Kayseri, Vien ve Berlin'de bulunanlar hariç diğer 34'ü tek tek incelenmiş, tenkidli metne esas olmak üzere seçilen 7 tanesi etraflıca tanıtılmıştır.

Tenkidli metnin hazırlanmasında gözetilen esaslar -hem metnin kurulmasında, hem de yapılacak bu tür çalışmalarda birliğin sağlanmasında faydalı olacağı düşüncesiyle- Şekil ve İmlâ bakımından başlıkları altında verilmiş, çalışmamızla ilgili yapmış olduğumuz değerlendirme sonuç bölümünde ifade edilmiştir.

Transkripsiyon işaretleri de verildikten sonra, Dîvân'ın tenkidli metni yazılmış, nazım şekilleri müretteb bir dîvâna göre sıraya konmuş, A nüshasında bulunan şiirler için bu nüsha esas alınmış, diğerleri içinse, bu konuda araştırma yapanlarca malum olan "Tenkidli metin çalışması yapan bir araştırıcı, eserini hazırladığı yazarın veya şâirin kişiliğini, estetik görüşünü, üslûbunu kavramak ve onun hangi cümleyi,

mısrâı, hatta kelimeyi kullanabileceği hususunda bir kanaate sahip olmak zorundadır. Araştırıcının bilgisi ve üzerinde çalıştığı eserin yazarına yaklaşma oranı ortaya koyduğu tenkidli metnin doğruluk oranını artırır."(1) yolundaki düşüncelere uymak hususunda büyük dikkat ve gayret gösterilerek en uygun şekil tespit edilmiş, farklar dipnotlarda belirtilmiş, en tam ve sağlıklı bir metin kurulmağa çalışılmıştır.

Tenkidli metnin sonuna Cenâb-ı Hakk'ın ve peygamberlerinin isim ve sıfatlarının -çok geçtiği ve herkesçe bilindiği için- dahil edilmediği a) Şahıs, b) Eser ve c) Yer adları dizinleri hazırlanmıştır.

Dizin bölümünü müteakip de Fasîh Ahmed Dede'nin ömrünün son otuz yıla yakın kısmını geçirdiği ve kabrinin bulunduğu Galata Mevlevîhânesi'nin kroki ve fotoğrafları ile bestelenen gazellerinin notaları, yazı mukayesesi için ilgili üç eserin ilk yapraklarının fotokopileri konulmuştur.

Bu konuyu seçmem hususundaki tavsiye ve yönlendirmeleri ile tezi hazırlamam esnasında karşılaştığım müşküllerin hallinde her zaman yakın alâka ve yardımlarını gördüğüm muhterem Hocam Prof.Dr.Hüseyin AYAN ile tez danışmanım Sayın Doç.Dr.Gönül AYAN'a kalbî minnet ve şükranlarımı sunuyorum.

Kasım 1991
Mustafa ÇIPAN

---

(1) Mehmed Çavuşoğlu, Yahyâ Bey ve Dîvân, Tenkidli Basım, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yay., No: 2233, İstanbul,1977,s.X

K I S A L T M A L A R

1. Tenkidli metne esas alınan nüshalarla ilgili olanlar:

A. : Fatih Millet Ktb., Ali Emîrî Ef., Manzum, No:326
E. : Süleymaniye Ktb., Esad Ef. Böl., No:2682/1
H. : Topkapı Sarayı Emanet Hazinesi Ktb., No:1629
S. : Selimağa Ktb., No:929
Ü1.: İstanbul Üniversitesi Ktb., TY., No:492
Ü2.: İstanbul Üniversitesi Ktb., TY., No:2919
Ü3.: İstanbul Üniversitesi Ktb., TY., No:5561

2. Dîvân metninde yer alan nazım şekilleriyle ilgili olanlar:

G. : Gazel
K. : Kasîde
Kıt. : Kıt'a
M. : Mesnevî
Mat. : Matla'
Mu. : Mu'ammâ
Müf. : Müfred
N. : Nazım
R. : Rubâî
Ta. : Tarih
Tc. : Tercî-i bend
Tk. : Terkîb-i bend

3. Diğerleri:

a.g.e. : adı geçen eser
AÜDTCF.: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi
Bas. : basımevi
bkz. : bakınız
Böl. : bölüm
BT. : bitirme tezi
c. : cilt
Ct. : cilt(kitabın cildi)
çiz. : çizelge
Ef. : Efendi
Fak. : Fakülte
Haz. : hazırlayan
İ.Ü. : İstanbul Üniversitesi
Kt. : kağıt
Ktb. : kütüphane
Mat. : matbaa
M.E. : Millî Eğitim
mm. : milimetre
MMİK. : Mevlânâ Müzesi İhtisas Kütüphanesi
No : numara
Öç. : ölçü
s. : sayfa
St. : satır
Szb. : sözbaşı
TDK. : Türk Dil Kurumu
TTK. : Türk Tarih Kurumu
TY. : Toplu yazmalar
TYDK. : Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu
Ünv. : Üniversite
v. : varak
Yk. : yaprak
Yz. : yazı
Yay. : yayın

B İ B L İ Y O G R A F Y A

1. Abdülkadiroğlu Abdülkerim, İsmail Belîğ,Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr, Gazi Üniversitesi Yay., No:62, Ankara, 1985, LXIII+718+CXXIII s.

2. Akar Metin, Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:804, Ankara, 1987, XIV+480 s.

3. Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, Âlem Matbaası, İstanbul, 1309, 262+2 s.

4. Alpay Gönül, Ali Şîr Nevâ'î Ferhâd ü Şîrîn, İnceleme-Metin, Atatürk Üniversitesi Yay., No:173, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975 (Doktora Tezi), X + 515 s.

5. Ateş Ahmet, "Metin Tenkîdi Hakkında", Türkiyat Mecmuası, Maârif Mat.,Istanbul, c.VII-VIII,Cüz:1, s.253-267

6. Atlığ Nevzad, Türk Mûsikîsi Klâsikleri, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 1987, c.II, Fasikül:7, s.196 - 223

7. Ayan Gönül, Lâmi'î'nin Vâmık u Azrâ Mesnevîsi (İnceleme-Metin), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak., Erzurum, 1983 (Doktora Tezi), İnceleme 190 s.

8. Ayan Hüseyin, Cevrî Hayâtı,Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, Atatürk Üniversitesi Yay., No:583, Erzurum, 1981,III+399 s.

9. " " , Şeyhoğlu Mustafa Hurşîd-Nâme (Hurşîd ü Ferahşâd),Atatürk Üniversitesi Yay., No:502, Erzurum, 1979, IV + 533 s.

10. Aytaç Ayşim, Fasîh Ahmed Dede ve Dîvânı, AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü, Ankara, 1972, IX + 214 s. DTCF Kütüphanesi No: BT 447

11. Balkan Halil, Dîvân Edebiyatında Aruz Vezni,Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fak., Erzurum,1968 (BT)

12. Banarlı N.Sami, Destanlar Devrinden Zamanımıza Kadar Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, M.E.Basımevi,İstanbul, 1971, c.II, s.1369

13. " " , Kültür Köprüsü, Kubbealtı Neşriyatı, No:12, İstanbul, 1985, 358 s.

14. Bayraktutan Lütfi, Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür Bakanlığı Yay.,No:1136, İstanbul, 1990, VII + 200 s.

15. Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr, İstanbul Üniversitesi Ktb., TY. No:1182

16. Cengiz H.Erdoğan, "Dîvân Şiirinde Musammatlar", Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri), Sayı:415-417, TDK, Ankara, 1986,s.291-429

17. Çavuşoğlu Mehmed, "Dîvân Şiiri", Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri),Sayı:415-417, TDK, Ankara, 1986, s.1-77

18. " " , Helâkî Dîvân Tenkidli Basım, İ.Ü. Edebiyat Fak., Yay., No:2979,İstanbul,1982, 207 s.

19. " " , Yahyâ Bey Dîvân Tenkidli Basım, İ.Ü. Edebiyat Fak.,Yay.,No:2233, İstanbul,XVI + 646 s.

20. Çelebioğlu Âmil; Öksüz Y.Ziyâ, Türk Bilmeceler Hazinesi, Ülker Yay., İstanbul, 1979, 478 s.

21. Çıpan Mustafa, Muğlalı İbrahim Şâhidi Hayatı,Edebî Şahsiyeti,Eserleri Dîvân ve Gülşen-i Vahdet,Tenkidli Metin, Gazi Ünv., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1985 (Yüksek Lisans Tezi), XXXIII + 166 s.

22. " " , Dîvân-ı Fasîh Dede, Selçuk Ünv.,Fen-Edebiyat Fak., Konya,1981, (BT), XX + 170 s.

23. Danişmend İ.Hami, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Türkiye Basımevi,İstanbul, 1948, c.II, 424 s.

24. Derman M.Uğur, Türk Hat San'atının Şâheserleri, Kültür Bakanlığı Yay., No:384,İstanbul, 1982.

25. Dilçin Cem, "Dîvân Şiirinde Gazel", Türk Dili Dergisi Türk Şiiri Özel Sayısı II (Dîvân Şiiri), Sayı:415-417, TDK, Ankara, 1986, s.77 - 247

26. Ergun S.Nüzhet, Türk Mûsikîsi Dinî Eserler Antolojisi, İstanbul Ünv.,Yay.,No:205, İstanbul, 1943, c.II, 832 s.

27. " " , Türk Şâirleri, Bozkurt Basımevi, İstanbul, 1936, c.I, 378 s.

28. Esrâr Dede, Dîvân, Mevlânâ Müzesi İhtisas Ktb.,No:2461

29. " " , Tezkire-i Şuarâ-yı Mevleviyye, MMİK, No:1502

30. Ezgi Suphi, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi, İstanbul Konservatuvarı Neşriyatı,Millî Mecmûa Mat., İstanbul, 1933, c.I, 290 s.

31. Fasîh Ahmed Dede, Dîvân, Süleymâniye Ktb., Esad Ef. Böl., No:2682

32. " " , Dîvân, Fatih Millet Ktb.,Ali Emîrî Ef., Manzum, No:326

33. " " , Dîvân, Fatih Millet Ktb.,Ali Emîrî Ef., Manzum, No:328

34. " " , Dîvân, İstanbul Ünv.Ktb.,TY.No:5561

35. " " , Kalem Makalesi, İstanbul Ünv. Ktb., TY., No:5561

36. " " , Münâzara-i Gül ü Mül, Süleymaniye Ktb.,Esad Ef.Böl., No:2682/3

37. " " , Münâzara-i Rûz u Şeb, Matbaa-i Dârü's-Saltanatü's-Seniyye, İstanbul, 1278, 16 s.

38. " " , Münşe'ât, Süleymâniye Ktb.,Nafiz Paşa Böl., No: 1514/14

39. " " , Münşe'ât, Konya İl Halk Ktb., Uzluk Böl., No:7012

40. " " , Tenbâkû-nâme, Süleymâniye Ktb., Nafiz Paşa Böl., No:1514

41. Gibb E.J., A History Of Ottoman Poetry, London, 1900, c.III

42. Gölpınarlı Abdülbaki, Dîvân Şiiri 17.Yüzyıl, Varlık Yay., Sayı:308, İstanbul, 1954, 128 s.

43. " " , Melâmîlik ve Melâmîler, Devlet Mat., İstanbul, 1931, 381 s. (Sonda fotoğraf,harita ve notalar var)

44. " " , Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1983, 568 s.

45. Güngör Şeymâ, Hadîkatü's-Sü'edâ Fuzûlî, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:673, Ankara, 1987,LXXV + 504 s.

46. Horata Osman, Nedîm-i Kadîm ve Dîvânçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:833, Ankara, 1987, VII+211s.

47. İpekten Haluk, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,Birlik Yay., Ankara, 1985, 167 s.

48. " " , Türk Edebiyatı'nın Kaynaklarından Türkçe Şu'arâ Tezkireleri, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Yay.,No:4, Erzurum, 1988, 257 s.

49. " " (Heyet): Tezkirelere Göre Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:942, Ankara, XII + 580 s.

50. İsmail Paşa (Bağdadlı), Keşfü'z-Zünûn Zeyli, M.E. Basımevi, İstanbul, 1945, c.I

51. İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, XVII.Asır, İstanbul, 1943 c.II

52. Karahan Abdülkadir, Nef'î Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:610, Ankara, 1985, VII + 203 s.

53. Kerametli Can, Galata Mevlevîhânesi Dîvân Edebiyatı Müzesi, Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, Erler Mat., İstanbul, 1977, 96 . (Sonda 34 resim var)

54. Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ (Haz.İbrahim Kutluk), TTK Basımevi, Ankara, 1978, c.I, 73 + 581 s.

55. Kip Tarık, TRT Türk San'at Mûsikîsi Sözlü Eserler Repertuvarı(Güftelere Göre Alfabetik), Ankara, 1989,306s.

56. Kösoğlu Nevzat, Başlangıcından Günümüze Büyük Türk Klâsikleri, 17.Yüzyılda Türk Dünyası, Ötüken-Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1987, c.V, s.13+58

57. Kulalı Hüsniye, Fasîh Ahmed Dede Dîvânı, AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü, Ankara, 1972, X +143 s. DTCF Kütüphanesi No: BT 454

58. Levend A.Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi C.I Giriş, TTK. Yay., VIII.Seri, Sayı:18, Ankara, 1973, 24 + 666 s.

59. Mazıoğlu Hasibe, Fuzûlî ve Türkçe Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:675, Ankara, 1986, 247 s.

60. Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmânî (Yahud Tezkire-i Meşâhir-i Osmânî), Matbaa-i Âmire, İstanbul,1308,c.IV

61. Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri, İstanbul, 1933-1942

62. Muallim Naci, Istılahat-ı Edebiyye (Haz.Alemdar Yalçın, Abdülkadir Hayber), Akabe Yay., Ankara, 212 s.

63. " " , Osmanlı Şâirleri (Haz.Cemal Kurnaz),Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:684, Ankara,1986, 343 s.

64. Müstakîm-zade Süleyman Sadüddin, Tuhfe-i Hattâtîn, Devlet Mat., İstanbul, 1928, 856 + 33 s.

65. Nazîre Mecmuası, Mevlânâ Müzesi İhtisas Ktb.,No:5072

66. Olgun M.Tahir (Tahirü'l-Mevlevî), Edebiyat Lugati (Haz. K.Edip Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi, İstanbul, 1973, 184 s.

67. Öztuna Yılmaz, Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., No:1163, Ankara, 1990, c.I, 477 s.; c.II, 592 s.

68. " " , Büyük Türkiye Tarihi Türk Siyasî Tarihi ve Türk Medeniyeti Tarihi, Ötüken Yay., İstanbul, 1978, 478 s.

69. Pala İskender, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara, 1990, 554 s.

70. Rado Şevket, Türk Hattatları, XV.Yüzyıldan Günümüze Kadar Gelmiş Ünlü Hattâtların Hayatları ve Yazılarından Örnekler, İstanbul, 303 s.

71. Safâyî Mustafa, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, Süleymâniye Ktb.,Esad Ef.Böl., No:2549

72. Sakıp Mustafa Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân, Matbaa-i Vehbiyye, İstanbul, 1283, c.III, 144s.

73. Sâlim Tezkire-i Sâlim, İkdâm Matbaası, Dersaâdet, 1315, 733 s.

74. Seferciоğlu,M.Nejat, Dukagin-zade Ahmed Bey Dîvânı, AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü, Ankara DTCF Kütüphanesi No: BT 451

75. Surûrî, Mecmû'a-i Surûrî, İstanbul, 1299, 109 s.

76. Suyolcu-zade Mehmed Necib, Devhatü'l-Küttâb (Tertib ve tashih eden Kilisli Muallim Rıfat), Güzel San'atlar Akademisi Neşriyatı,No:16, İstanbul,1942,160s.

77. Şemseddin Sâmî, Kâmûsü'l-A'lâm, Mihrân Matbaası, İstanbul, 1308, c.I,III

78. Şeyh Galib, Dîvân-ı Şeyh Gâlib,Kahire (Bulak) Mat.,1252

79. Şeyhî Mehmed, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, Hamîdiye Ktb.,No:940

80. Şeyhî Mehmed, Şakâyık-ı Nu'mâniyye ve Zeylleri,Vekâyıul-Fuzalâ, (Neşre Haz.Abdülkadir Özcan), Çağrı Yay., İstanbul, 1989

81. Tarlan A.Nihad, Dîvân Edebiyatında Muammâ, İstanbul Ünv., Yay., No:24, İstanbul, 1936, 32 s.

82. " " , Edebiyat Meseleleri, Ötüken Neşriyat, İstanbul, 1981, 231 s.

83. " " , Necâtî Bey Dîvânı, M.E.Basımevi,İstanbul, 1963

84. Timurtaş F.Kadri, Şeyhî ve Husrev ü Şîrîn'i İnceleme-Metin, İstanbul Ünv. Yay., No:2670, İstanbul,1980, VIII + 231 + 268 s.

85. Töre Abdülkadir, Türk Mûsikîsi Klâsikleri, (Neşre Haz. Yusuf Ömürlü), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul,1985, Fasikül:6, 186 s.

86. Tuman M.Nâilî, Tuhfe-i Nâilî, Millî Kütüphane, Yz.B., No:611, c.II, 2002 s.

87. Türk Ahmet, Fasîh-i Mevlevî Münâzara-i Gül ü Mül, AÜDTCF Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü, Ankara, 1972,VI+66s. DTCF Kütüphanesi, No: BT 448

88. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler,Eserler, İsimler,Tarihler, Dergâh Yay., İstanbul,1979,c.III

89. Tüzün Nezahat, Ahmed Fasîh Dîvânı (Edisyon Kritik) Mukayeseli Neşri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fak., İstanbul, 1944, 146 s. Türkiyat Enstitüsü Kütüphanesi No: BT 222

90. Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmanlı Tarihi, TTK Basımevi, Ankara, 1973, c.III, 1.Kısım, XXII + 652 s.

91. Yılmaz Kâşif, Güftî Hayatı,Eserleri,Edebî Kişiliği,Tezkireciliği ile Dîvânı, Zafer-nâmesi ve Teşrîfâtü'ş-Şu'arâsı'nın Tenkidli Metni, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak., Erzurum, 1983 (Doktora Tezi)

FASİH DEDE'NİN YAŞADIĞI DEVRE TOPLU BİR BAKIŞ

Zirvelerde uzun süre durulamayacağının acı ve çarpıcı bir örneğini gösteren Osmanlı Devleti için 17. yüzyıl duraklama ve geriye dönüş özellikleri taşır.

Tarihe Celâlî isyanları olarak geçen, Kuyucu Murad Paşa'nın çok sert tedbir ve gayretleriyle bastırılabilen huzursuzluklar iç ve dış siyaset üzerinde olumsuz etkiler yapmış; Osmanlı Devleti kudret ve nüfuzunun kırılışını gösteren Zitvatorok Antlaşmasını(1606) daha yüzyılın başında imzalamak zorunda kalmıştır.

Bu yüzyılda bazı padişahların çocuk denecek yaşta tahta oturmaları, iyi bir eğitimden geçirilemeyişleri ve daha önemlisi devlet tecrübesi kazanamamış olmaları neticesinde sarayda bir "valide sultanlar hakimiyeti" doğmuştur.

Devlet işlerinde düzen aksamış, idare zaafa uğramış, valiler ayaklanmış ve örnek bilinen Osmanlı Teşkilatı bozulmuştur. Devlet otoritesinin sarsılmasıyla suistimallerin arttığı, rüşvetin açıkça alınıp verilir hale geldiği toplumda memuriyetler parayla satılır olmuş, medreselerdeki müderrislikler de, Cinci Hoca ve tavassutta bulundukları gibi, ehil olmayan kişilere verilmiştir.(1)

Aldığı fevkalâde sert ve katı tedbirlerle huzursuzlukları önleyerek otoriteyi sağlayan IV.Murad(1623-1640) Revan Seferi(1635) ve Bağdad'ı fethi(1638) ile devletin doğudaki itibarını tazelemiştir. Padişahın genç yaşta ölümü devlet için büyük bir talihsizlik olmuş, yerine geçen Sultan İbrahim(1640-1648) zamanında düzen yeniden bozularak huzursuzluklar artmıştır.

Çocuk denecek yaşta tahta oturan IV.Mehmed'in annesi Turhan Valide Sultan'ın büyük bir ileri görüşlülük ve siyasî basiretle Köprülü Mehmed Paşa'yı sadrazam yapmasıyla düzen yeniden tesis edilebilmiş; devlet eski intizam ve ihtişamına kavuşturulmağa çalışılmıştır.(2)

---

(1) İ.Hakkı Uzunçarşılı , Osmanlı Tarihi, TTK Basımevi, Ankara, 1973, c.III, 1.Kısım, s.225

(2) a.g.e., s.367-401

Bu yüzyılın olumlu gelişmelerinden bazıları, babasının vasiyeti üzerine sadrazamlığa getirilen, Fasîh Dede'nin de bir müddet hazîne kâtipliğini yaparak iltifatlarına mazhar olduğu, iyi tahsil görmüş, valilik ve müderrislik görevlerinde bulunmuş Köprülü-zade Fazıl Ahmed Paşa zamanında gerçekleşmiştir. Bunlar arasında Avrupa'da "Türk gibi kuvvetli" sözünün darb-ı mesel haline gelmesine yol açan Uyvar zaferi(1663), yirmi yıldan fazla zamandır devam eden Girid Savaşı'nın zaferle sonuçlanması(1669) ve Lehistan'a karşı elde edilen başarılar sayılabilir.

Köprülü'nün seferde bulunduğu yıllarda sadrazam kaymakamlığı yapan Merzifonlu Kara Mustafa Paşa da büyük gayretler içerisinde bulunmuş, Avrupa'yı korku ve dehşete düşüren II.Viyana Kuşatması'nı(1683) ne yazık ki çeşitli sebepler yüzünden zaferle sonuçlandıramamıştır. Osmanlı Devleti de bu kuşatmanın ardından gelen savaşlar neticesinde imzaladığı Karlofça Antlaşması'nın(1699) ağır şartları ile bu yüzyılı kapatmak zorunda kalmıştır.

Bu yüzyılda Avrupa'nın bütünüyle farklı bir karakter arzeden ilim, fen ve san'at alanındaki ilerlemesinin gözden kaçırılması Osmanlı hesabına kaydedilecek en büyük tehlikeyi teşkil etmiştir.

"Kânûn-ı Kadîm'in tenezzül bulduğu" 17.yüzyılda -o vakte kadar görülmemekle birlikte- şeyhülislâmlar azledilmiş, ilmiye sınıfına mensup insanlar katledilmiş ve hatta padişahlar şehid edilmiştir.(1)

İdarî, siyasî ve toplumsal bakımdan görülen bu kargaşaya rağmen daha önceki yüzyıllarda atılan temellerin sağlam, ulaşılan seviyenin yüksek olması neticesinde kültür, san'at ve edebiyat alanındaki hızlı gelişme ve tekâmül devam etmiştir.

Mimarî sahada Osmanlı san'atının inceliğini gösteren Sultan Ahmed Câmii ile İstanbul semalarını süsleyen Sedefkâr Mehmed Ağa, tamamlanması uzun yıllar alan Yeni Câmi'in

---

(1) Nevzat Kösoğlu, Başlangıcından Günümüze Büyük Türk Klâsikleri, 17. Yüzyılda Türk Dünyası, Ötüken-Söğüt Yayıncılık, İstanbul, 1987, c.V, s.14

plânlarını yapıp temellerini atan Mimar Davud Ağa yetişmişlerdir.(1)

Fevkalâde müsbet bir gelişme çizgisi gösteren mûsikî alanında ise Hafız Post, Koca Osman ve Derviş Ömer'den başka bu ustaların talebesi ve Klâsik Türk Mûsikîmizin en büyük bestekârı olan Buhûrî-zade Mustafa Itrî(1638-1712) yetişmiştir. Şâirler arasında hayli nâm u nişânı olduğu, ve Dîvân tertîb ettiği(2) belirtilen Itrî, Türkiye dışında da İslâm toplumlarında da okunan tekbir ve salatlarıyla İslâmiyet'in haşmet ve iradesini beşerî kudretin sınırları içerisinde fevkalâde güzel bir tarzda vermesini bilmiştir.(3)

"Kur'ân-ı Kerim Mekke'de nazil oldu, Mısır'da okundu, İstanbul'da da yazıldı." sözünü hakkıyla doğrular mahiyette bu vadîde,Fasîh Dede'nin de ders aldığı Büyük Derviş Ali (Ö.1673) ile Suyolcu-zade Eyyûbî Mustafa Efendi(Ö.1686) ve her ikisinin de talebesi olup hat san'atında Şeyh Hamdullah'tan (1429-1520) sonra ikinci tekâmül merhalesini gerçekleştiren Hafız Osman (1642-1698) bu yüzyılda yetişmişlerdir.(4)

Dîvân edebiyatımız Fuzûlî ve Bâkî gibi klâsiklerini yetiştirdiği bir önceki yüzyıldan aldığı hızla gelişmesini devam ettirmiş; kasîdede Nef'î, gazelde Şeyhülislâm Yahyâ, mesnevîde Nev'i-zade Atâ'î ile Hind üslûbunun tesirinde kalan Nâ'ilî-i Kadîm, Neşâtî-i Mevlevî, Nedîm-i Kadîm gibi şâirlerin yanında düşünceye ağırlık verdiği şiirleriyle "Hikemî Tarz"ın kurucu ve temsilcisi Nâbî yetişmiştir.

Genel hatlarıyla bilgi vermeye çalıştığımız 17.yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında doğduğunu söyleyebileceğimiz Fasîh Ahmed Dede, Murâdî mahlasıyla şiirler yazan Sultan

(1) N.Sami Banarlı,Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, Millî Eğitim Basımevi,İstanbul, 1971,c.II, s.649,650

(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, Dersaâdet, İkdâm Matbaası, 1315 s.479,480

(3) Yılmaz Öztuna, Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi,Kültür Bakanlığı Yay., No:1163, Ankara, 1990, c.I, s.374,375

(4) Müstakîm-zade, Tuhfe-i Hattâtîn, s.185-187, 301-304; M.Uğur Derman, Türk Hat San'atının Şaheserleri, Kültür Bakanlığı Yay., No:384, Istanbul, 1982, Resim:16

IV. Murad (1623-1640)'dan başka Sultan İbrahim (1640-1648), IV.Mehmed (1648-1687), III.Süleyman (1687-1691), II.Ahmed (1691-1695) ve II.Mustafa'nın saltanat zamanlarını idrak etmiştir.

Fasîh Dede, padişahlarının çoğunun şiiri sevdiği,yazdığı ve şâirleri koruduğu; şeyhülislâmlarının bile üstâd şâirler arasında yer aldığı devrinde şiir vadisindeki kudretinin yanısıra güzel san'atların hat, resim ve mûsikî alanlarında da elde ettiği başarılarla özellikle Mevlevî şâirler içinde haklı bir şöhrete sahip olmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

FASÎH AHMED DEDE'NİN HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ ve ESERLERİ

A. HAYATI

Mevlevî şâirler arasında mümtaz bir yere sahip olan ve Dîvân'ı çalışmamıza konu teşkil eden şahsın adı Ahmed, mahlası Fasîh'dir. Adı tezkirelerde "Nâmı Ahmeddir"(1), "Nâm-ı ser-âmedleri Ahmeddir"(2), "Nâm-ı âlîleri Ahmeddir"(3),"İsmi Ahmed"(4) şeklinde açıkça belirtilmekle birlikte, şâire Fasîh mahlasının ne zaman ve kim tarafından verildiği -ya da bu mahlası nasıl kullanmağa başladığı- hakkında bir açıklamada bulunulmamıştır. Ancak, dili mahlasının ifade ettiği anlamda fevkalâde açık ve güzel kullanmasının bu hususta önemli rol oynadığı muhakkaktır.

Türk edebiyatında Fasîh Ahmed Dede'den başka aynı mahlası taşıyan bir şâir daha yoktur.(5)

Tezkirelerde doğum tarihi hakkında bilgi bulunmayan Fasîh Ahmed'in, Köprülü-zâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın (sadâreti 1661-1676)(6) hazîne kâtipliğinden muhtemelen 1660'lı yılların sonlarında ayrılarak tasavvufa intisabı; Kâhire kadısı iken vefat eden (H.1083 - M.1672) İshak-zâde Mehmed Sâlih Efendi'den (Zuhûrî)(7) iyilik görmesi, şahsına ve şâirliğine hürmet duyması (bkz.Tk.4) ve genç yaşta ölen (H.1081 -

---

(1) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, Mevlânâ Müzesi İhtisas Kütüphanesi, No:1502, v.255a

(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530

(3) Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, Âlem Matbaası, İstanbul, 1309, s.193

(4) Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, TY., No:1182, v.71a

(5) Dîvân Edebiyatı İsimler Sözlüğü,s.129'da, Fasîh Dede'nin biyografisi iki ayrı "Fasîh" başlığı altında verilmek; Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi,c.III,s.161'de de, mahlası Fasîhî olan Uşşâkîzâde Mehmed için, "Fasîh Mehmed(Uşşâkîzâde)" başlığı kullanılmak suretiyle hata edilmiştir.

(6) İ.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c.III, s.401-428

(7) Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.123a

M.1670) Nedîm-i Kadîm'den(1) üstâd olarak bahsetmesi(bkz.G.93) dikkate alındığında 17.yüzyılın ikinci çeyreğinin başlarında doğmuş olduğu söylenilebilir.

"Kevkeb-i vücûdı ʿufk-ı İstanbul'da tulû' idüp"(2) ifadesinden anlaşılacağı üzere İstanbullu olan(3) Fasîh Ahmed'in şöhreti, baba ve dedesi (soyu) hakkındaki bilgileri karşılaştırmaya esas aldığımız nüshaların istinsah kayıtlarıyla, düşülen notlardan:"Fasîh merhûmun hatt-ı destiyle şöyle görülmüştür.Fasîh Ahmed bin Mehmed bin Ahmed bin Mehmed el-meşhûr be-Mîr Dukagin-zâde"(4), "Dervîş Fasîh Ahmed bin Mehmed bin Ahmed Beg el-meşhûr be-Mîr Dukagin-zâde"(5), "Dervîş Fasîh bin Mehmed bin Ahmed"(6) ve tezkirelerden "Dukagin-zâde dinmekle şöhre-mend olup"(7), "Dukagin-zâde ismiyle şöhret kazanmıştır"(8), "Ceddi Dukagin-zâde vüzerâdandur"(9) şeklinde elde etmemize rağmen Abdülbaki Gölpınarlı, Fasîh Dede'nin "Dukagin-zâde"liğine dair bir kayıt olmadığını belirtmektedir(10).

---

(1) Osman Horata, Nedîm-i Kadîm ve Dîvânçesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No:833, Ankara, 1987, s.6

(2) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268a

(3) Sâkıp Dede, Sefîne-i nefîse-i Mevleviyyân, c.III, s.101; Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644; Şeyhî Mehmed Efendi, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, (Haz. Abdülkadir Özcan) , Çağrı Yayınları, İstanbul, 1989, s.243; M.Nâilî Tuman, Tuhfe-i Nâ'ilî, Millî Kütüphane, Yz.B. No:611, c.II, s.1101

(4) Fasîh Ahmed Dede, Dîvân, Fatih Millet Ktb.,Ali Emîrî Ef. Manzum, No:328

(5) Fasîh Ahmed Dede, Dîvân, Fatîh Millet Ktb.,Ali Emîrî Ef. Manzum, No:326, v.73a

(6) Fasîh Ahmed Dede, Dîvân, Süleymâniye Ktb., Esad Ef.,Böl., No:2682, v.80a

(7) Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a

(8) Mehmed Tahir , Osmanlı Müellifleri, istanbul, 1333, c.II, s.113

(9) Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644

(10) Abdülbakî Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler adlı eserinin 340. sayfasındaki 1. dipnotta:"Şuarâ tezkirelerin-

Dukagin-zâde şöhretiyle anılan Fasîh Ahmed'in mensubu olduğu sülâle aslen Norman, Fransız yahud Alman olup, büyük dedeleri Le Duk Jean İşkodra cihetini zabtetmiş, zamanla Arnavutlaşan bu sülâleye Duk Jean isminin tahrifinden ortaya çıkan Dukagin denmiştir.(1)

Arnavut tarihinde meşhur olan Dukagin sülalesi(2) o bölgenin Osmanlılar tarafından 1478'de fethedilmesinden sonra(3) -aile fertlerinden bir kısmı İtalya'ya kaçmakla birlikte- İslâmiyeti kabul etmiş(4), Şemseddin Sâmî'nin ifadesince de: "Dukagin efrâd-ı hânedânı şeref-i İslâm ile müşerref olup içlerinde menâsıb-ı âliye-i Devlet-i Osmâniyyeye nâil olmuş bazı ricâl ile ulûm u edebiyât-ı Osmâniyyede şöhret bulmuş bazı zevât yetişmişdir"(5).

Sülâlesi hakkında sunduğumuz bu kısa bilgiden sonra ileride vereceğimiz "şecere"de karşımıza çıkacak olan ve Fasîh Ahmed ile birinci derecede akrabalık ilgisi bulunan şahıslardan kısaca bahsetmenin faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Arnavutluktaki Menobor dukasının oğullarından Ahmed ve Mahmud ismini alanlar mâbeyn-i hümâyûna dahil edilmişler,

---

de Fasîh'in Dukaginzâdeliğine dair bir kayıt yoktur.Hatta şâiri bizzat bilen ve menkabelerini kaydeden Sâlim bile böyle bir şey yazmıyor. Fasîh'in hatt-ı destiyle muharrer büyükçe bir mecmua Süleymaniye Kütüphanesi'ne mülhak Nafiz Paşa kitapları arasında 1514 numaradadır.Bu mecmuada dahi böyle bir kayıt yoktur." şeklinde verdiği bilgide, Sâlim hariç diğer şuarâ tezkirelerine bakmamış olacak ki, hataya düşmüştür.

(1) İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, Türkiye Basımevi, İstanbul, 1948, c.II, s.424.

(2) E.J.Gibb , A History Of Ottoman Poetry, London, 1900, c.III, s.117

(3) a.g.e., c.III, s.117; Şemseddin Sami, Kâmûsu'l-A'lâm, İstanbul, 1308, c.III, s.2181

(4) İ.Hami Danişmend , İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, c.II, s.424; Şemseddin Sami, Kâmûsu'l-A'lâm,c.III,s.2181

(5) a.g.e., c.III, s.2181

bir müddet sonra Mahmud vefat etmiş, Ahmed Paşa ise sadrâzamlık makamına kadar yükselmiş, ihanetine ait bir takım mektuplar ele geçirildiği ve bir yeniçeri isyanında muharrik olduğu töhmetiyle 1515'te Amasya'da Yavuz Sultan Selim tarafından idam ettirilmiştir.(1)

Ahmed Paşa'nın oğlu Mehmed de tedrîcen yükselerek vezirlik makâmına ulaşmış, II.Bayezid'in kızı Gevheri Mülûk Sultân'la(2) evlenmiş, Ahmed, Osman, Sinan ve Neslişah adlarında dört çocuğu olmuş, Halep ve Mısır valiliklerinde bulunmuş ve 1556'da vefât etmiştir (3).

Mehmed Paşa'nın en büyük oğlu olan Ahmed, Kınalı-zâde'nin, Latîfî ve Riyâzî tarafından da desteklenen:"Dukagin oğullarındandır.Ağır ze'âmeti ve hayli şevket ü riyâseti var iken gûşe-i fenâ ve inzivâda ihtiyâr-ı gûşe-i kanâ'at itmekle sülûk-ı vâdî-i tevekkül..."(4) ifadesine göre mal, mülk ve rütbesini terk etmiş, fakr u fenâya müteallık şiirleriyle Dukaginzâde Ahmed Bey nâmıyla 16.yüzyıl şâirleri arasında şöhret kazanmıştır Diğer oğullarından Osman Bey III.Murad devri ulemâsından olup, İstanbul kadılığı yapmış, İstanbul kadılarının hal tercümelerini anlattığı "İzhârü'l-Cemâ'il" adlı bir eser yazmış, H.1012 - M.1603'ten sonra vefat et-

---

(1) İ.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c.II,s.540;İ.Hami Danişmend , İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, c.II, s.424 (Ahmed Paşa'nın tayini 1 Zi'l-ka'de 1514, idamı 18 Muharrem 1515 tarihlerinde vuku bulup, sadâret müddeti 2 ay 17 gündür. Yavuz Sultan Selim'in Koca Mustafa Paşa'dan sonra idam ettirdiği ikinci sadrâzamdır.)

(2) Yılmaz Öztuna, Büyük Türkiye Tarihi, İstanbul, 1978, c.VIII, s.144

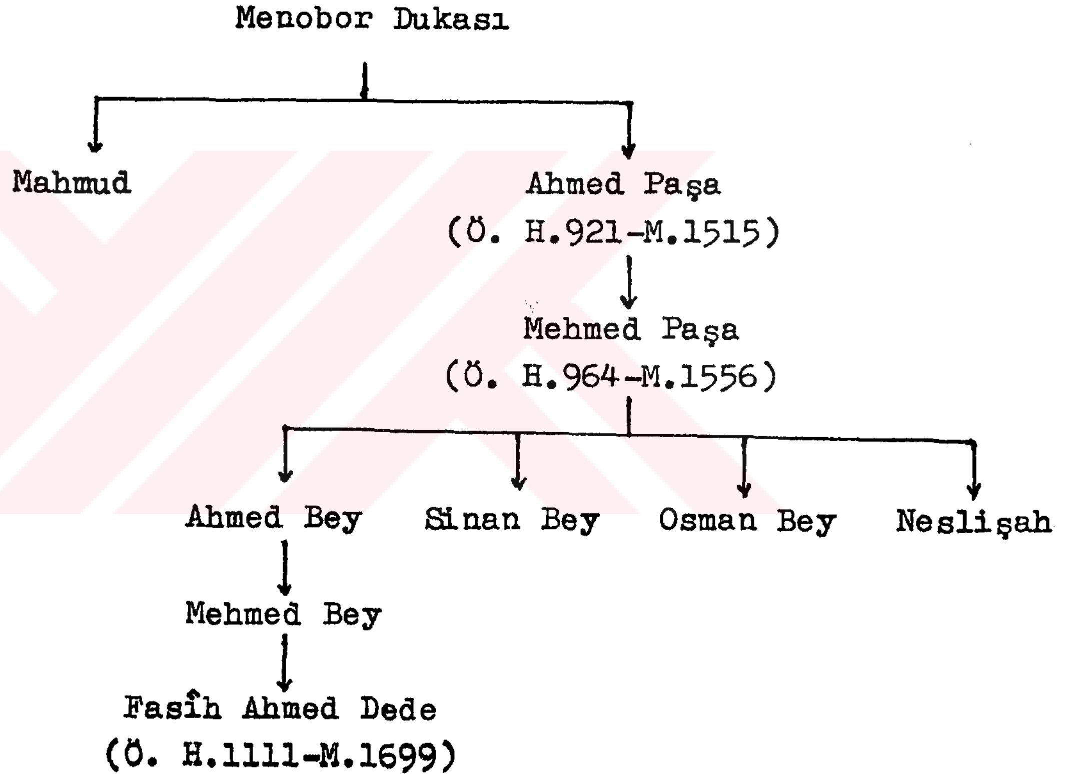
(3) S.Nüzhet Ergun, Türk Şâirleri, Bozkurt Basımevi, İstanbul, 1936, c.I, s.277; Abdülbaki Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler,Devlet Matbaası, İstanbul, 1931, s.342

(4) Kınalı-zade Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şu'arâ,(Haz.Dr. İbrahim Kutluk), TTK Basımevi, Ankara, 1978,c.I,s.138-140

miş(1), Sinan Bey'in de "mansıb-ı emâretten rağbet-i sülûk ile mütekâid"(2) olduğu belirtilmiştir.

Şâir Dukaginzâde Ahmed Bey'in oğlu ve Fasîh Ahmed'in de babası olan Mehmed Bey hakkında kaynaklarda her hangi bir bilgiye rastlayamadık.

Yukarıda sunulan,kaynakların konu ile ilgili verdikleri malumat ışığında Dîvân nüshalarındaki şecereler değerlendirildiğinde Fasîh Ahmed'in soy kütüğü -elde edilebilecek çok sarih yeni bilgilerle geliştirilebilmek kaydıyla- şu şekilde tespit edilmiştir.

(1) Şemseddin Sami, Kâmûsu'l-A'lâm, c.III, s.2182
(2) S.Nüzhet Ergun , Türk Şâirleri, c.I, s.277

Devlet adamı, âlim, şâir ve mutasavvıflar yetiştiren bir aileden gelen (1) Fasîh Ahmed'in kimlerden ve ne kadar tahsil gördüğü kaynaklarda açıkça ifade edilmemekle birlikte "Evâ'il-i hâlinde kesb-i kemâl-i ma'rifete iştigâl idüp" (2) cümlesinden; Türkçe, Farsça ve Arapça'ya vukûfundan, -ileride yeri geldikçe üzerinde durulacak olan- şiir ve inşâdaki ustalığıyla hat ve resimdeki maharetinden ve hazîne kâtipliği görevinde bulunmasından iyi bir tahsil gördüğü anlaşılmaktadır.

Tezkirelerin hepsinin ortak ifadelerine göre bir müddet Dîvân-ı Hümâyûn kâtipliği yapan(3); Esrâr Dede ve Ali Enver'e göre de "Hâcegân-ı Dîvân-ı Hümâyûndan olan"(4)Fasîh Ahmed, "Ol gürûhun miyânesinde hayli şöhret ü şân hasıl eyleyüp"(5)-Köprülü Mehmed Paşa'nın:"Rahat yaşamak isterseniz ben ölünce sadâret makâmını Halep valisi oğlum Fâzıl Ahmed Paşa'ya veriniz." tavsiyesini muvafık bulan Sultan IV.Mehmed'in hatt-ı humâyûnla daveti ve babasının vefatı üzerine H.1071-M.1661 tarihinde sadrâzam olan- Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Ahmed Paşa'ya(6) intisabla hazîne kâtipliğini yapmış,

---

(1) Kânûnî Sultan Süleyman tarafından 1554'te idam ettirilen Kara Ahmed Paşa ile 16.yüzyılın meşhur şâirlerinden Taşlıcalı Yahya da bu aileye mensup önemli şahsiyetlerdir. S.N.Ergun , Türk Şâirleri, c.I, s.277-279; A.Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler, s.340-345'te, -Gelibolulu Mustafa Âlî, Solakzâde Mehmed Hemdemî, Damad Lütfi Paşa,Hoca Sadeddin, Atâ'î, Latîfî, Hasan Çelebi, Riyâzî, Mehmed Süreyya,Mehmed Tahir ve Hammer gibi yazarların muteber eserleri kaynak gösterilmek suretiyle- Dukagin ailesi fertleri ve akrabalık ilgileri hakkında bilgi verilmiş, konu genişçe tartışılmıştır.

(2) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268a

(3) a.g.e., v.268a; Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530; Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a; Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243, Sâkıp Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân,c.III, s.101

(4) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a; Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.193

(5) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530

(6) İ.Hakkı Uzunçarşılı,Osmanlı Tarihi, c.III, s.401

takdîrini kazanarak büyük iyiliklerini görmüştür.

Fasîh Ahmed'in, Köprülüzâde'nin "kâtib-i hazînesi ve nedîm-i leyl ü nehârı olduğu"(1) dönemde, üstâd Derviş Ali'den (2) sülüs ve nesih tahsil ettiğini, kendisinin de hurde ta'lîk bir yazı türünü icadla, sonradan gelenlerin bu yazıyı taklid eylediklerini Müstakim-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn'de "Dervîş-i merhûmdan tahsîl-i sülüs ve nesh ve ol kuvvetle müselsel hurde ta'lîk tedârik ü ihtirâ idüp ..."(3) şeklinde belirtmektedir.

Dervîş Ali'nin rahle-i tedrîsinden geçtikten sonra daha çok geliştirdiği hattâtlıktaki mahareti kaynaklarda "Meşk-i aklâmda sâhib-i yed-i tûlâ"(4), "her hatda nâzükâne kitâbet itmeğe kudreti olup"(5) gibi ifadelerle övülmüş; özellikle ta'lîk hattında ihtirâ sahibi oluşu, bu türün büyük üstadı 'İmâd'a(6) benzetilerek "Ta'lîk hattında sânî-i 'İmâd olmagla ârzû-keşâna ta'lîm ederek ta'ayyüş ider" denilmiş, geçimini hat talim ederek(7) ve kıymet bilenlerin arzuları üzerine Dîvân'ını yazarak kazandığı ücretle sağladığı(8) kaydedilmiştir.(Bu geçim tarzı daha ziyade Köprülzâdenin hazîne kâtipliğinden ayrıldıktan sonraki dönemle ilgili olmalıdır.)

Bu bilgilere göre meslek hayatının ilk yıllarında önce dîvân, sonra da Köprülüzâde Fazıl Ahmed Paşa'ya hazîne kâtipliği yapan, "Devlet-i 'aliyye-i veliyyü'n-ni'amı ile muğtenem, erbâb-ı irfân miyânesinde mükerrem ü muhterem iken"(9)

---

(1) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a

(2) Şevket Rado , Türk Hattatları, İstanbul, s.108

(3) Müstakim-zade, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644

(4) Sâkıp Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân, c.III, s.101

(5) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.532

(6) İskender Pala , Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yayınları, Ankara, 1989, s.254

(7) Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, Matbaa-i Âmire, İstanbul, c.IV, s.21; Sâkıp Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân, c.III, s.101

(8) Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri(Haz. Cemal Kurnaz) Ankara, 1986, s.172 ; Mehmed Tahir ,Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114

(9) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530

Köprülüzâde'nin meclis-i şerîflerine vâsıl ve iltifât-ı bî-nihâyelerine nâ'il"(1) gibi ifadelerden anlaşılacağı üzere rahat bir hayat süren, irfan sahipleri arasında iyi bir mevkii bulunan Fasîh Ahmed'in hazîne kâtipliği görevini terkle Mevlevîliğe intisâbı şöyle anlatılmaktadır. "Bir gün cezbe-i ilâhî kendüye gâlib ve fakr u fenâ mesleğin tâlib ü râgıb olup devlet-hâne-i sadr-ı a'zâmîden rücû ve küfûl eyleyüp..."(2), "Galata Mevlevî-hânesi şeyhi Gavsî Dede'ye intisâbla Mevlevî, tarîk-ı fakr u fenânun rehberi olmuşdur."(3)

"Meczûb Muhammed Dede nutkuyla:

Tecerrüd zevkin itdi cümle der-pîş
Soyındı mâsivâdan oldı dervîş

meâlince bir külâh ve bir hırka ittihâz ve dergâh-ı Mevleviyyeyi melâz"(4) eyleyen Fasîh Ahmed'in, Dîvân ve hazîne kâtipliği görevlerine başlayışı, bu görevden ayrılarak Gavsî Dede'ye intisâbı tarihleri kaynaklarda belirtilmemekle(5) birlikte; Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın sadâretinin 1661-1676 (6); Galata Mevlevîhânesi'nin -müderrislikten gelen- onuncu şeyhi Gavsî Dede'nin (7) de meşîhat süresinin 1668-1697 tarihleri arasında olduğu ve bir müddet hazine kâtipliği görevinde bulunduktan sonra Mevlevîliğe sülûku düşünüldüğünde bu intisâbın 1660'lı yılların sonu ile 1670'li

---

(1) Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243
(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.530
(3) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a
(4) Müstakim-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644
(5) Muallim Nacî, Osmanlı Şâirleri, s.172'de Köprülüzâde'nin sadâreti H.1171-M.1757-58 olarak -sehven- yanlış verilmiş;"Şâirin daireye veya tarîkata intisâbının bu senelerin hangisinde olduğu bilinemiyor.Bu husus o kadar ehemmiyetli bir şey değilse de, kitaplarımızdaki böyle noksanlar görüldükçe teessüf etmemek elden gelmiyor."tarzında haklı bir mütalaada bulunulmuştur.
(6) İ.Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, c.III, s.401
(7) Can Kerametli, Galata Mevlevîhânesi, İstanbul, 1977,s.76

yılların başında gerçekleşmiş olması gerekir.

Mevlevîhâneye yerleştikten sonra bin bir gün çilesini doldurarak "Dede" ünvânını alan Fasîh Ahmed, ömrünün kalan kısmını -takrîben yirmi beş seneden fazla- burada geçirmiştir.(1)

Melâmî-Hamzavî(2), rind-meşreb, gönlü yanık bir mevlevî dervîşi olarak kendi nefsiyle uğraşan, başkalarının noksanlarını araştırmayan, halini melâmetle tesettür etmeye çalışmasına rağmen çevresinden büyük hürmet gören Fasîh Dede hakkında :"meslek-i fukarâ-yı Mevleviyye'ye sâlik olup Galata Mevlevîhânesi'nde gûşe-nişîn ü 'uzlet-güzîn olmağla serv-i âzâd gibi devlet-i hâkîde bir çîde-dâmen bir dervîş-i melâmiyyûn-sûret ve bir 'âşık-ı dil-rîş-i pâk-sîret ve bir suhandân-ı sütûde-hasletdür"(3), "Zâhirde harâbâtî bâtında ma'mûr ve sûret-i fakr u fenâda kadri bilinmiş bir gencûr idi"(4), "Boş vakit buldukça -tabiatındaki kararsızlığın sevkiyle- istediği yerlere gider, lâubâlî şekilde gezerdi. Hareketlerine dikkat edenler her an semâ etmeğe hazır şûrîde-meşreb bir mevlevî olduğunu hissederlerdi.Hazret-i Mevlânâ'nın:-meâlen- 'Onun çalgıcıları defin içinden çalıyorlar.' nutku ile tarif ettiği tabiî şevk ehlinin büyüklerindendir."(5) gibi değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Zarif, hoş sohbet ve nüktedan bir zat olan Fasîh Ahmed Dede'nin melâmeti, hakkında bazı menkabelerin söylenmesine sebep olmuştur.

Sâlim Tezkiresi'nde anlatıldığına göre, akşamları demlenen Fasîh Dede,meyhanede gördüğü bir dilbere âşık olmuş:

"Ḳo gitsün dil giderse tek senüñle âşinâ olsun
Yolında nâzeninüm dil degül cânum fedâ olsun "

---

(1) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.531

(2) Geniş bilgi için bkz. Abdülbaki Gölpınarlı, Melâmîlik ve Melâmîler, s.24-27;İskender Pala ,Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.328

(3) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268b

(4) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.531,532

(5) Muallim Nâci, Osmanlı Şâirleri, s.172

beytiyle kıymetlendirdiği sevgilisi uğrunda türlü belâlara katlanmış:

"Giceler 'azm itdügüm ol mâha sâyem havfidür
Bir tarîk ile kabûl itmez mahabbet şirketi "(G.453/3)

diyerek de canını güç kurtarmıştır.(1)

Abdülbaki Gölpınarlı'nın "Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik" kitabında, başkaları tarafından görülen rüyaların Fasîh Dede'ye malum olmasıyla ilgili olarak anlatılan menkabelerden ilki özetle şöyledir.

Galata Balıkpazarı'nda bir meyhanede demlenip akşam vakti dergâha çıkan Fasîh Dede, Şahkulu mescidi imamına selâm verirmiş. İmam başta sikke, sırtta hırka halini ibretle seyrettiği bu Mevlevî dervîşinin selâmını bir gün almamış.

O gece rüyasında kendisinin bir kurbağa olduğunu, gökten süzülen bir kartal tarafından kapılarak havalandırıldığını, kartalın pençelerini açıvermesi neticesinde hızla aşağıya doğru düşmeğe başladığını ve nihayet, yerde eteğini açmış bekleyen Fasîh Dede'nin kucağına düştüğünü görüp uyanmış ve "Sarhoştan keramet, bu nasıl şey?" diye bir hayli düşünmüş.

Ertesi gün akşam vakti yine dergâha çıkarken Fasîh Dede imamın hizasına gelince harfleri çiğneyerek:"Selâmün aleyküm imam. Gördün ya Fasîh'in eteği olmasaydı yamyassı olacaktın." demiş.(2)

Diğer menkabe ise, melâmeti sebebiyle Fasîh Dede'yi hoş görmeyen, Halvetiyye'nin Nasûhîyye kolunu kuran Nasûhî Dede ile ilgilidir.

Nasûhî Dede bir gece rüyasında yolda bulunan herkesin niyaz vaziyetine geçtiğini, Hz.Mevlânâ'nın kır bir ata bindiğini ve atı da Fasîh Dede'nin çektiğini görmüş.

Ertesi gün Mevlevîhâne'ye gidip, mukabeleden sonra Fasîh'in hücresine giren Nasûhî'ye Fasîh Dede ilk olarak:"Nasûhî Efendi, yedekçiyi görmeden gelmediniz!" demiş ve bu rüyadan sonra araları pek iyi olmuştur.(3)

(1) Salim, Tezkire-i Sâlim, s.534-541

(2) Abdülbaki Gölpınarlı,Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, Gül Matbaası, İstanbul, 1983, s.213

(3) a.g.e., s.213,214

Fasîh Dede'nin -doğup yaşadığı yer olan- İstanbul dışında Edirne'ye gittiğini, "Der-hîn-i 'azîmet-i seyâhat-i zi-Edirne" başlığını taşıyan 445. gazel ile, "Berâyı kâşâne der-Edirne" başlıklı 4. tarih kıt'asından anlıyoruz. Bu seyahatin, kâşâne için düşülen tarih olan M.1672'de olması kuvvetle muhtemeldir.

Ailesi hakkında (evlenip evlenmediği, çocukları vs.) kaynaklarda her hangi bir bilgiye rastlanmayan Fasîh Ahmed Dede, Gavsî Dede'ye intisâbından sonra Galata Mevlevîhânesindeki(bkz.Kroki-1; Fot.-1,2,3,4) teng ü târîk hücresinde:

"Berg ü bârından biz el çekdük bu fânî gülşenüñ
Mîve-i maksûd ister olsun ister olmasun "(G.318/2)

beyti medlûlünce,"tavr-ı sâbıkını tağyîr ve vaz'-ı melâmetini tebdîl etmeyip"(1) yaşamış, hâl ehli olduğunu bir defa daha göstererek, Sâlim tezkiresindeki rivayete göre: Fasîh Ahmed Dede vefatından bir iki gün önce hukuku olduğu ahbabı dolaşmış, alıp vereceklerini halletmiş, Galata Mevlevîhânesi'nde hücre hücre gezip, "Fasîh'le alacağı olan gelsin!" demiş, dervişlerin hepsiyle vedalaşarak kendi hücresine çekilmiş ve dâr-ı bekâya intikâl eylemiştir(2).

Vefat tarihi, Devhatü'l-Küttâb'da sene belirtilmeden II.Mustafa Han zamanında(3), Safâyî Tezkiresi'nde H.1112-M.1700 hududu olarak belirtilmiş(4), Sefîne ve Sâlim Tezkiresinde tarih verilmemiş, diğer kaynaklarda ittifakla H.1111-M.1699 olarak:"Bin yüz on bir tarihinde tûtî-i cânı kafes-i bedenden tayarân itdi."(5), Bin yüz on bir tarihinde 'âlem-i ervâha hırâm eyledi."(6) gibi ifadelerle tespit edilmiştir.

---

(1) Sâkıp Dede,Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân,c.III, s.102
(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.541
(3) Suyolcu-zade Mehmed Necib, Devhatü'l-Küttâb,(Tertîb ve tashîh eden Kilisli Muallim Rıfat), Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyatı, No:16, İstanbul, 1942, s.105
(4) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268b
(5) Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a
(6) Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243

Fasîh Ahmed Dede'nin nâşını -vasiyeti üzerine- Üsküdarlı Nasûhî Dede yıkamış(1),"cenâzesine katı çok kimesne hâzır olup cem'iyyet-i azîm"(2) ifadesine göre cenazesinde büyük bir kalabalık hazır bulunmuş ve Mevlevihânehin hâmûşânına defnedilmiştir(3).(bkz.Fot:8)

Vefatı üzerine mersiyye ve tarihler yazılmış olup(4) Şâir Nihâdî Muhammed Efendi:

"Cilve-gâh ola Fasîha gülşen-i Dârü'n-Na'îm" (5),

Şâir Şehdî:

"Meskenin cennet-i ʿAdn ide Fasîhün Mevlâ" (6)

(1) A.Gölpınarlı , Mevlânâ'dan Sonra Mevlevîlik, s.214 Aynı sayfada konuyla ilgili:"Nasûhî'ye, Fasîh'in vasiyetini bildirmeye ve nâşı yıkamak üzere Nasûhî'yi çağırmaya yollanan dede, Doğancılar yokuşunun başında erenlere rastlıyor. Boyundan uzun asâsını yere vura vura inen Nasûhî, niyâza duran dedeye bakıp:— Emri aldık, geliyoruz, diyor." bir menkabe de anlatılmıştır.

(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.541

(3) Şeyhî, Vekâyıʿu'l-Fuzalâ, s.243; M.Tahir Olgun, Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114

İskender Paşa'nın kurucusu olduğu Mevlevîhâne,büyük bir külliye halinde H.897-M.1491 tarihinde yapılmış, Dîvânî Muhammed Çelebi ilk şeyhi olmuştur.Çeşitli zamanlarda onarımlar gören Mevlevîhâne'nin "Mevlevî Kültür Müzesi" haline ifrâğı için alınan karar 18.11.1966 tarih ve 3-4951 sayılı kararnameyle yayımlanmış, bu tarihte başlayan restorasyon işleminin tamamlanmasını müteâkip adı Kültür Bakanlığı'nca "Dîvân Edebiyatı Müzesi" olarak değiştirilerek 27 Aralık 1975'te halkın ziyaretine açılmıştır.(Daha geniş bilgi için bkz. Can Kerametli, Galata Mevlevîhânesi, s.7-29)

(4) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.541

(5) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a;Ali Enver, Semâhâne-i Edeb,s.193; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644; M.Nâilî Tuman, Tuhfe-i Nâ'ilî, c.II,s.1101; Mehmed Tahir , Osmanlı Müellifleri,c.II, s.114

(6) Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a; M.Nailî Tuman, Tuhfe-i Nâ'ilî, c.II, s.1102 (Bu mısrâ 1112 tarihine delâlet etmektedir.)

Hacı Selim Giray-zâde Şâhî-mahlas Şâhin Girây da:

"Göçdi bâkî mülkine Dervîş Faşîḥ-i Mevlevî" (1)

mısrâlarını söylemişlerdir.

Mübarek kabirlerine, önce Nihâdî'nin tarih mısrâı yazılı baş taşı dikilmiş, daha sonra Şâhin Girây'ın da, tarih mısrâını yazdırarak gönderdiği taşın teberrüken dikilmesi suretiyle iki baş taşıyla diğerlerinden mümtaz olmuştur(2).

Kaynaklarda Fasîh Dede'nin kedilere düşkün olduğu, nerede zayıf bir kedi görse onu hırkasının altına koyduğu, kendi nafakasından kesip onlara infak ettiği, her birine münâsib bir lâkab ve şâirâne bir mahlas verdiği, muayyen mahaller tespit ettiği, öldüklerinde techiz ve defneylediği yolunda geniş bilgi bulunmakta olup, kendisiyle birlikte vefat eden son kedisinin de ayak ucuna gömüldüğü belirtilmektedir(3).

Fasîh Dede'nin kabrinin yanına,

"Ġulâm-ı kemterüñ ESRÂR-ı bî-nevâ gelmiş
Ḳapuñda eyleme me'yûs ayâ cenâb-ı FAṢÎḤ" (4)

niyazında bulunan ve Surûrî'nin:

"Ḥayflar göz yumup ESRÂR DEDE sırroldı" (5)

tarihinin gösterdiği H.1211-M.1796-97'de vefât eden Esrâr Dede gömülmüş(6), Şeyh Gâlip, bu sebeple yazdığı mersiyesinin son vasıta beytinde (tamamı 5 bendlidir) :

---

(1) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.269a; Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a; Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644; M.Nailî Tuman, Tuhfe-i Nâ'ilî, c.II, s.1101; Mehmed Tahir , Osmanlı Müellifleri, c.II, s.113,114

(2) Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644

(3) Sâkıp Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân,c.III, s.101

(4) Esrâr Dede, Dîvân, Mevlânâ Müzesi İhtisas Kütüphanesi, No:2461, v.9b

(5) Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.162

(6) E.J.Gibb., A History Of Ottoman Poetry, c.IV, s.207

"Olsun vişâl-i hażret-i pîrânla kâm-yâb
Kıldı karîn-i kabri FAŞÎH-i felek-cenâb"(1)

diyerek bu hadiseye işarette bulunmuştur.

Mevlevîhâne'nin girişinde solda bulunan Şeyh Gâlib ve Hâlet Said Efendi türbeleri (bkz.Fot:6,7) ve aynı sırada iç kısımda yer alan hâmûşânın onarım ve tecdidleri esnasında muhtemelen Nihâdî'nin tarih mısrâı yer alan baş taşı kaldırılmış veya zamanla tahrib olmuş olacak ki, bu gün Şâhin Girây'ın gönderdiği ve üzerinde:

"Hażret-i Monlâ-yı Rûmuñ hâk-râh-ı devleti
Pertevi şems-i hidâyet pertevinüñ pertevi
Okıyasın rûhına bu mışrâı târîhdür
Göçdi Bâkî mülkine dervîş FAŞÎH-i Mevlevî"

yazılı baş taşı bulunmaktadır. (bkz.Fot:10,11). Yeniden tanzim edilen bu iki mezarın çevresine duvar çekilerek üzerine :

"Şeyh Gâlib Dede hazretlerinin devr-i senevî-yi irtihâline müsâdif günde ba'zı erbâb-ı cem'iyyet tarafından medfen-i mübâreki o günde icrâ edilen ihtifâl münâsebetiyle Fasîh ve Esrâr Dedelerin bu makbereleri de tecdîd kılınmışdır. 27 Receb 1330 Cum'a - 29 Hazîran 1328" yazılı bir kitabe yerleştirilmiştir.(bkz.Fot:9)

Geçmişte âşıkların niyazgâhı, sâdıkların da sığınma yeri olan Fasîh Dede'nin nurlu merkadleri(2) bu gün de Mevlevîhâne'ye gelen kadirbilir kimseler tarafından ziyaret edilmektedir.

---

(1) Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.162
(2) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a

B. EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Bir şâirin edebî kişiliğini tam anlamıyla ortaya koyabilmek, konuyla ilgili bütün eserlerinin incelenmesi, yetişme tarzı, meşrebi ve ruh halinin bilinmesi ve nihayet devrin edebî-sosyal kabul ve zevklerinin tespitiyle mümkündür.

Fasîh Ahmed Dede gibi şâir, münşî, mevlevî, güzel sanatların resim, mûsikî ve özellikle hat şubelerinde büyük maharet sahibi bir insan söz konusu olunca durum daha bir genişlik kazanmakta ve zorlaşmaktadır.

Bizce Fasîh Dede'nin edebî kişiliğini meydana getiren ve cazip kılan sebepler; eserlerinin çokluğu (Bir kısmı örnekleri pek az bulunan eserlerdendir.), manzum, mensur ve manzum-mensur karışık olmaları, konuları bakımından çeşitliliği, özellikle edebî zevkinin bir ölçüsü sayılabilecek tarzda içinde topladığı örnek metinlerin güzelliği ile "... hattının letâfet ve nefâseti ve muhteviyâtının hüsn-i intihâbıyle hakîkaten âsâr-ı nâdiredendir."(1) şeklinde vasıflandırılan Münşe'ât'ı, kendinden önce ve kendi devrinde yaşayan şâirlerin eserlerini okuması, değerlendirmesi ve Necâtî'den başlamak üzere 35 şâirin 100'ün üzerinde gazelini tanzîr etmesi ve tabiî güzel sanatlarla ilgisidir.

Biz burada, Fasîh Dede'nin edebî kişiliğini, üzerinde çalıştığımız Dîvân'ından hareketle, imkân nispetinde diğer eserlerine de temas ederek, anlatmağa çalışacağız.

Fasîh Ahmed Dede'nin şâirliği ve münşîliği kaynaklarda genellikle birlikte değerlendirilmiş ve: "Her fende izhâr-ı yed-i beyzâ-yı mahâret idüp fir'avn-i bed-endîşini müstağrak-ı haclet itmişdür. Tûtî-i hâme-i mu'ciz-âsârı ... şîrîngûy-ı beyân ve lezâ'iz-i eş'ârı ... zevk-bahş-ı dil ü cândur."(2), "Vâdî-i eş'ârda ve inşâda hod 'ulv mikdârı cümlenin ma'lûmudur."(3),

---

(1) Metin Akar , Türk Edebiyatında Manzum Mi'râc-nâmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Nu:804, Ankara, 1987, s.185
(2) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268b
(3) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.533

"İnşâ-i bedî'a ve ... resâ'il-i latîfeleri"(1), "Nazm-ı ş'ir ü inşâ-yı nesrde velvele-ârâ"(2), "Eş'âr-ı dil-âvîzi keyfiyyet-i 'ışk u mahabbetle pür-şûr"(3), "Şiirleri üstâdâne olmakla birlikte yanık ve dokunaklı"(4) gibi ifadelerle övülmüştür.

Önce mensubu olduğu edebiyat anlayışını, sonra da hitâb ettiği kesimleri göz önüne alıp, her defasında ilâve ve tashihler yaparak yazdığı Dîvân'ında dil denen sihirli malzemeyi ismiyle müsemmâ olacak şekilde kullanan Fasîh Dede, kelimeleri, sözlük ve ıstılah mânâları ile telaffuz ve ahenk unsurları bakımından ustaca kullanmış ve san'at yapmak endişesiyle mânâyı feda etmemiştir.

Türkçe Dîvân'ından ayırarak değerlendirdiğimiz Farsça Dîvânçe'sinde bu dile vukûfunu, Münşeât'ında bedîî zevk ve tercihini, Tenbâkû-nâme'sinde tütünün badeye tercihini ortaya koyan Dede'miz, Gül ile Mül'ü, Rûz ile Şeb'i konuşturduğu temsîlî münazaralarında ve Kalem makalesinde dinî-tasavvufî konulardaki bilgi ve yorumunu istifadeye sunmuştur.

Şu anda nüshaları tespit edilemeyen eserlerinin de bulunması halinde edebî cephesiyle ilgili yeni ve orijinal bilgiler elde edilebilecektir.

Değişik nazım şekilleriyle Cenâb-ı Hak için tevhid ve münâcât, Hz.Peygamber için na't ve mi'râc-nâmeler, Hz.Ali için medhiye, Hz.Hüseyin için de mersiyeler yazmış; bu şiirlerinde dinî kültür, duygu ve hislerini gayet zarif bir şekilde,edebî bir tarzda verebilmeyi başarmıştır.(Nazım Şekilleri ile Dinî ve Tasavvufî Unsurlar bölümlerinde konuyla ilgili geniş bilgi verildiği için tekrardan kaçınılmıştır.)

Kendisini taze şiiriyle mânâ memleketini aydınlatan padişah olarak gören(K.III/14) Fasîh Dede, devrin devlet ricalinden yalnız Köprülü-zâde'ye kaside yazmış, bunu da:

---

(1) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a
(2) Sâkıp Dede, Sefîne-i Nefîse-i Mevleviyyân,c.III,s.101
(3) Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243
(4) Mu'allim Nâci, Osmanlı Şâirleri, s.173

"Kaṣîde-gûylukda mübtedîdür şâhid-i ṭab'um
Ki vâḳi' olmamışdur kimsenüñ olmaḳ senâ-ḫ^{v}ânı"(K.V/37)

beytiyle belirtmiş, şiirlerinde kimseye karşı hoş görünmek endişesi duymamış, içinden geldiği gibi söylemiştir.

Fasîh Dede çoğu rindâne ve âşıkâne olan gazellerinde büyük başarı sağlamış, şiire meylinin sevgilinin hasretiyle başladığını:

"Ḥasretüñden n'eyle ârâm eylesün cânâ FAṢÎḤ
Mâ'il-i geşt ü güẕâr-ı semt-i eş'âr olmasun" (G.320/5)

beytiyle ifade ettikten sonra, onu bir gazel-i pâkîzeyle vasfetmek istediğini:

"Söyleyüp bir ġazel-i pâkîze
Seni iy şûḫ-ı cihân vaṣf ideyüm" (G.291/3)

diyerek belirtmiş; çok defter ve dîvân karıştırmasına rağmen sevgilinin evsâfına lâyık bir mazmun bulamadığını:

"Bulmamış evṣâfuña şâyeste bir maẓmûn FAṢÎḤ
Gerçi kim çoḳ defter ü dîvâna itmiş ser-fürû"(G.370/5)

itirafıyla kimsenin sevgiliyi hakkıyla vasfedemediğini anlatmıştır.

Bütün bu şâirce söyleyişlerden sonra o da kadrosu büyük ölçüde İrân edebiyatından gelen, şâirlerimizce de benimsenmesi pek tabiî olan, 14.yüzyıldan beri kesintisiz bir gelişme çizgisi göstererek 17. yüzyılda kemâle ulaşan benzetme ve mazmun unsurlarını ustaca kullanmıştır.

"Nigâh-ı iltifât itmez o şâh-ı mülk-i istiġnâ
Niẕâr itdüm o deñlü genc-i dilden gevher-i iḫlâṣ"

beytiyle, istiğnâ mülkünün iltifat bakışı göstermeyen şahı olarak nitelendirdiği sevgilinin güzellik unsurlarını renk, şekil, koku ve muhtevâ bakımından değişik benzetme ilgileri kurarak değerlendiren Fasîh Dede'nin bu konudaki başarısını örnek beyitler ve açıklamalarla ortaya koymağa çalışacağız.

<u>Ruh, ruhsâr (yüz,yanak):</u>

Sevgilinin yüzü parlaklığı sebebiyle yakıcı, ışıklı aleve benzetilmiş:

"Görüp ruḫsârı üzre kâküli dil murġı bend olmış
'Acebdür âteş-i sûzende üzre âşiyân ṭutmış "(G.202/2)

Yine aydınlığı, parlaklığı, etrafına ışık saçması sebebiyle sevgilinin yüzünü ay ve güneşe benzeten ve bu benzetme ilgilerinde genellikle Farsça kelimeleri seçen şâirimiz:

"Ruhları âfitâbdur gûyâ
Lebi câm-ı şarâbdur gûyâ " (G.12/1)

dedikten sonra, sevgilinin yanağının ay ve güneşle bile mukayese edilemeyeceğini, sevgilinin yanağı lehine geliştirdiği örneklerle, belirtmiştir.

"Tanzîr idemem mihre meh-i ruhsâruñ" (R.71/1)

"Serv ü gülbün kadd-i yâr u cânumuzla bir degül
Mâh u hurşîd ârız-ı cânânumuzla bir degül "(G.268/1)

Sevgilinin yüzüyle ilgili ikinci benzetme yönünü müstakil olarak gül ve ayrıca gül-i ra'nâ, verd-i ra'nâ tamlamalarıyla kurmaya çalışan Fasîh Dede:

"Yâd idüp ruhlarını giryeler itdüm vâfir
Bâğ-ı hüsnüñ gül-i ra'nâlarına virdüm su" (G.369/3)

dedikten sonra kendisi için sevgilinin ruhsâr ve kâkülleri nin yeterli olduklarını belirterek:

"Baña besdür al ruhsârı siyeh kâkülleri
Bâğbân başına çalsun gülleri sünbülleri" (G.420/1) ve

ra'nâ kelimesinin"iki renkli, iki yüzlü" gibi anlamlarını tevriye yoluyla kullanmak suretiyle de:

"Görmedüm bir verd-i ra'nâ ol iki ruhsâr-veş
Almadum bir sünbül-i ter ol iki gîsû gibi " (M.61)

sevgilinin yanağı gibi hoş, renkli, güzel bir gül görmediğini ifadeden sonra, aydınlığı sebebiyle güne:

"Geh ʿârızuñ hayâl iderüm gâh kâkülüñ
Endîşe-i tesellî-i rûz u şebüm budur " (G.126/3),

ayva tüyleri, kaşlar, alın kırışıklıkları gibi yazı unsurlarını bulundurması sebebiyle genelde kitaba, özelde de -beyitte "münakkah" ifadesiyle de belirtildiği üzere -Kur'ân-ı Kerîm'e benzetmiştir.

"Halk hayrân ruhuñ mütâla'ada
Bir münakkah kitâbdur gûyâ " (G12/5)

Zülf, kâkül (saç):

Fasîh Dede sevgilinin saçını "niçe Rüstemler" diyerek Rüstem'e benzer nicelerini zebûn eden ejdere benzetmiş:

"Zülfi bir ejderdür itmiş niçe Rüstemler zebûn
Çeşmi bir âhûdur olmış şîrler nahcîr aña "(G.10/3),

cemâli üzerindeki kâkülü, âşıkları esir eden bir bağ olarak düşünmüş:

"Esîr-i bend-i cünûn olmamak ne mümkindür
Cemâlüñ üzre görüp kâkül-i siyeh-târuñ " (G.240/2),

aynı ilgiyi biraz daha genişletip, âşiyân unsurunu da yükleyerek:

"Görüp ruhsârı üzre kâkülin dil murğı bend olmış
'Acebdür âteş-i sûzende üzre âşiyân tutmış "(202/1),

demiş, zülfün tel tel oluşu sebebiyle, avladığı bülbülleri koymak için sevgilinin zülüfleriyle nasıl bir tel kafes yaptığını:

Sayd idüp o gül çehre hezâr-ı dil-i zârı
Târ-ı siyeh-i kâkülini tel kafes itmiş " (G.199/4)
beytiyle açıkladıktan sonra, koku ve şekil ilgileri bakımından yâsemen ve sünbüle benzetmiş:

"Pîçîde ser-be-ser kad-i nev-res nihâlüñe
Dirsem 'aceb mi kâkülüñe nahl-i yâsemen "(G.313/3)

"'Ukdelerle seyr idenler didiler ol kâküli
Dahı bâğ-ı hüsninüñ açılmamışdur sünbüli "(G419/1),

siyah oluşu bakımından da renk ilgisi kurarak geceye teşbîh etmiş:

"Geh 'ârızuñ hayâl iderüm gâh kâkülüñ
Endîşe-i tesellî-i rûz u şebüm budur" (G.126/3)

"Rum" ve "Şâm" kelimelerini tevriyeli kullanarak yazdığı pek güzel beytinde de maharetini ortaya koymuştur.

"Kemâl-i vaṣf-ı ruḫ u zülf-i yârı itmek olurdı
Eger seyâḥat-i iḳlîm-i Rûm u Şâmumuz olsa "(G.405/3)

Ebrû (kaş) :

Sevgilinin kaşını, inceliği, eğriliği yani şekli sebebiyle yeni doğmuş aya benzetmiş:

"Ebrûya meh-i nev ruḫına bedr diyüp" (R.51/3),

aynı ilgiyi devam ettirerek inleyen âşıkları katl vasıtası olarak değerlendirmiş:

"Seni ʿuşşâḳ-ı zârı ḳatle ol müjgân u ebrûlar
Ne tîre iḥtiyâc eyler ne muḥtâc-ı kemân eyler"(G.122/4)

"ʿUşşâḳa ebruvânını şekl-i kemân ider
Ağyâr-ı rû-siyâha meh-i nevʿayân ider" (G.132/1)

ve nihayet güzellik şâhının rastık çektiği ebrûlarını can tuğrasına benzetmiştir.

"Vesme-dâr itmiş yine ebrûların ol şâh-ı ḥüsn
Gel nigâh it ol iki tuğrâ-yı cânuñ naḳşına "(G.409/2)

Müjgân (kirpik):

Şâirimiz tarafından şekli, aşıkları yaralaması sebebiyle tîre benzetilen müjgân:

"Ol âfetüñ dile müjgân u ebruvânı gelür
Faṣîḥ her ne zamân tîr ile kemân görsem" (G.281/5),

dendikten sonra, yaş döken gözlerde nehirlerin kenarında saf bağlayan servilere:

"Dü çeşm-i eşk-bârumda gören müjgânlarum dir kim
Servlerdür ki ṣaf çekmişler enhârın kenârında "(G.394/2),

ve:

"Cûş itdi ḫummı dil göricek duḫter-i rezi
Dîdemde oldı her müje bir ser-bürîde ṭâḳ"(G.230/4)

beytiyle tâka benzetmiştir. Yukarıda saçla ilgili olarak örneklendirdiğimiz tel kafesi gerçekten de enfes bir söyleyişle:

"Tâ ki bâğ-ı ġayra bir cünbân-ı pervâz olmaya
Eyledüm müjgânlarum murġ-ı nigâha tel ḳafes "(G.197/2)

dile getirmiştir.

Çeşm, dîde (göz):

Fasîh Dede, sevgilinin önemli güzellik unsurlarından gözü, görme noktası olması, insanın dış dünya ile zahirî ilişkisini sağlaması bakımından revzene:

"Seyre gül-zâr-ı cemâl-i dil-rübâyı iy FAṢÎḤ
Çeşmümüñ her biri bir mînâlı revzendür baña"(G.5/5),

Yavuz Sultan Selîm'in meşhûr beytini hatırlatan bir söyleyişle âhûya:

"Zülfi bir ejderdür itmiş niçe Rüstemler zebûn
Çeşmi bir âhûdur olmış şîrler nahcîr aña "(G.10/3),

orijinal sayılabilecek bir behzetmeyle iki vahşî ebrûya:

"Seyr idüp rûyını ṣandum o dü-çeşm-i siyehi
Gülşen-i ḥüsne ḳomışlar iki vaḥşî ebrû "(G.369/2),

içerisinde yaş bulundurması ve bunu çok ağlamak suretiyle kanlı gözyaşı şeklinde akıtması sebebeyle de şîşe ve kâse-i hûna benzetmiştir.

"Bir şîşedür el-ḥâṣılı çeşm-i ḫûnîn" (R.59/3)

"Her dîdemi ġam eyledi bir kâse-i ḫûn " (R.117/2)

Dehân (ağız):

Rengi (kırmızılığı) ve şekli bakımından gonçeyi andırışını:

"İdüp dehânuña kendüñ müşâbehet ġonçe
İder hezâr ile her dem muṣâḥabet ġonçe" (G.407/1)

beytiyle veren Fasîh Dede, konuşması halinde aşıklara can vereceği cihetle sevgilinin ağzını ser-çeşme-i hayâta:

"Ser-çeşme-i ḥayât dinilür dehânuña
Şîrîn kelâmuña disün âb-ı zülâl-i nâz" (G.159/2)

içerisinde inci olarak addedilen dişleri bulundurması, eşsiz güzelliği sebebiyle de:

"Dehenüñ kimse bulmamış mislin
Cevher-i kem-yâbdur gûyâ " (G.12/8)

cevher-i kem-yâba benzetmiştir.

Leb (dudak):

Muhteva ilgisi kurulmak, şekli ve ıslaklığı da göz önünde bulundurulmak suretiyle kevsere:

"Zenahdân u lebin gördüm didüm andan bulup takrîb
Kenâr-ı kevsere vaz' eylemişler gûyıyâ bir sîb"(Mat.6)

öpmesi halinde yaraları iyileştireceği düşüncesiyle merheme:

"Pür yâre-i tîg-i sitem olsun dil ü cân tek
La'l-i lebi merhem müjesi sûzenüm olsun "(323/3)

benzettiği sevgilinin dudağını, şâir bir başka görüş açısıyla renk ve şekil ilgisi kurarak şarap kadehi gibi değerlendirmiştir.

"Ruhları âfitâbdur gûyâ
Lebi câm-ı şârâbdur gûyâ" (G.12/1)

Gamze (süzgün bakış):

Şâir, süzgün bakışlarıyla âşığını helâk ettiği için sevgilinin gamzesini cellâda benzetmiştir.

"İy gamzesi cellâd amân bilmemisün" (R.74/4)

Zenahdân (çene çukuru):

Hemen her şâirde görüldüğü gibi Fasîh Dede de zenahdân-elma benzetmesine yer vermiştir.

"Zenahdân u lebin gördüm didüm andan bulup takrîb
Kenâr-ı kevsere vaz' eylemişler gûyıyâ bir sîb "(Mat.6)

Kad, kâmet (boy):

Şâir sevgilinin boyunu doğruluğu ve yüksekliği sebebiyle serv ve gülbüne:

"Serv ü gülbün kadd-i yâr-ı cânumuzla bir degül
Mâh u hurşîd 'ârız-ı cânânumuzla bir degül "(G.268/1)

beytiyle benzettikten sonra gülistanın servinin, sabâdan vasfını işittiği kadde mâil olmasını:

"Sabâdan vasf-ı kadd-i ser-firâzın gûş itdükçe
Ne mümkin olmamak ol şûha serv-i gül-sitân mâ'il"(G.264/3)

diyerek ifade etmiştir. Sevgilinin,geçtiği her yerde bir ilgi ve dalgalanmaya sebep olması ,ve meydana gelen hareketlilik kıyameti, kıyametin bir alâmetini meydana getir-

diği cihetle münasebet kurmuştur:

"Ḳaçan ḳıyâma gelür yâr o ḳadd ü ḳâmet ile
O fitnedür ki yirinden ḳopar ḳıyâmet ile "(G.387/1)

"Her bir ḫırâm-ı nâzda biñ fitne ṭarḥ idüp
İy ḳaddi ser-firâz ḳoparduñ ḳıyâmeti "(G.438/4)

Fasîh Dede âşığın boyu ile ilgili yaptığı değerlendirmelerde ise, sevgilinin aşk gamının yükü ile âşığın boyunun kemâna döndüğünü:

"FAṢÎḤ ol ḳaşı yânuñ bilmedüm bâr-ı ġam-ı ʿışḳı
Çekilmez derd imiş kim ḳâmet-i ṣabrum kemân oldı"(G.448/5

mevzûn kadinin gamıyla halka-i mîna döndüğünü:

"Medd-i âhum âsumân peyveste iy ʿayn-i melek
Ḳadd-i mevzûnuñ ġamıyla ḫalḳa-i mîn oldum âh"(G.375/3)

felekiyâtla da ilgi kurulmak suretiyle ayın devirleri hakkında bir fikir verircesine, ayın güneşe yaklaşmasıyla, âşığın sevgiliye yaklaşması arasındaki benzerliği ustaca ifade etmesini bilmiştir.

"Göñül bir âfitâba meyl idüp cismüñ hilâl eyle
Felekde sen de mâh-ı nev gibi kesb-i kemâl eyle"(G.381/1)

Miyân (bel):

Sevgilinin belini en bariz özelliği olan inceliği bakımından kıla benzeten şâir bunu:

"Miyânuñ mûya teşbîh itmede sehv-i ʿazîm itdüm
Dehânuñdan ḫaberde güft ü gû itdüm ḫaṭâ itdüm"(G.287/3)

beytiyle, belin kıldan da ince olduğunu belirtircesine, açıklamıştır.

Reftâr (yürüyüş):

Şâir sevgilinin süzülerek yürüyüşünü akarsuya;

"Reftârına cû diyüp ʿubûr eylemişüz" (R.51/2)

âdetâ sekerek gidişini de kekliğe benzetmiştir.

"Teşbîh idemem kebg-i dere reftâruñ" (R.71/2)

Sevgilinin kûyı:

Mü'minler nasıl Kâbe'ye teveccüh ediyorlarsa, âşıklar da göz ve gönülleriyle sevgilinin kuyuna dönmekte, onun yolunu gözlemektedirler. İşte bu husus şâirimiz tarafından:

"Ne cânibe ki nigâh-efgen-i teveccüh olam
Misâl-i kıble-nümâ dîde kûy-ı yâra döner"(G.113/2)

şeklinde ifade edildikten sonra, cennete benzeyişi de:

"Âdem çıkamaz hüsn-i rızâsıyla muhassal
Dil kûyuña gül-zâr-ı cinân dirse yiridür"(G.147/3)

beytiyle ortaya konulmuştur.

Buraya kadar vermeğe çalıştığımız sevgilinin güzellik unsurları ve mekânından sonra, diğer şâirlerimizde de hemen ortak söyleyişlere konu olmuş gönül, ağyâr,gül, gonçe,lâle, sünbül ve sabâ ile ilgili tespit ettiğimiz örnek beyitleri sunalım.

Gönül, dil:

Kalbin iki yönü bulunduğunu, bunlardan hayra ve güzelliklere yol veren yönü olan gönlün gam çölünde kalan aşk ehli için yol gösterici olduğunu bilen Fasîh Dede:

"Gösterür elbette kûy-ı yârı çün kıble-nümâ
Ehl-i ʿışkuñ deşt-i ġamda reh-nümâsıdur gönül"(G.272/3)

dedikten sonra, gönlünü aşk meclisine çerâğ yapmış:

"Ruh-ı Ferhâd u Kays pervâne
Bezm-i ʿışka çerâğdur gönlüm" (G.283/2)

Cenâb-ı Hakk'a yalvararak gönlü tecelli aynası haline çevirmesini istemiş:

"Yâ Rab dili mirʾât-ı tecellî eyle" (R.128/1)

değişik bir yorumla da hane-i harâb olarak addettiği dili, aşk gamına tahsis etmiştir.

"Ġayrı câya ne hâcet iy ġam-ı ʿışk
Dil gibi hâne-i harâbuñ var "(G.73/4)

Ağyâr, rakîb:

Gülün etrafındaki dikenlerin, sevgilinin etrafındaki sahte âşıklara benzetme geleneğine uyan Dedemiz,

"N'ola meyl itmesem ağyâr varken bezm-i dil-dâra
Yazıkdur ġonçeyi ḫâr ile görmek bülbül-i zâra"(G.319/4)

dedikten sonra, gönlü kara rakîbi kâfire benzetmiştir.

"Bozdı nifâḳ idüp o melekle miyânumuz
Kâfir raḳîb-i dil-siyehe raḥmet olmasun"(G.319/4)

Gül:

Gülü, rengi sebebiyle vücuttaki yaraya benzeten Fasîh Dede:

"Dûd-ı âhum sünbülüm dâġ-ı tenümdür güllerüm
Ṣaḥn-ı gül-zâr-ı ġamem baḳ güllerüm sünbüllerüm"(G.310/1)

demiş; yapraklarının kat kat olmasına bakarak da elbiseye benzetmiştir.

"Setr eylemeñ leṭâfet-i cism-i semen-berüñ
Gül gibi ḳaṭ ḳaṭ olsa da pîrâhenüñ daḫı "(G.435/2)

Gonçe:

Yaprak yaprak oluşundan dolayı gonçeyi bir mecmuaya benzeten şâir:

"Bir lisândur bergi bir mecmû'adur her ġonçesi
Ma'nî-i naẓm-ı bahâristân-ı ḥikmet şerḥ ider "(G.149/4)

beytinden sonra, ressamlığının da verdiği bir ince düşünüşle gonçenin âdetâ dış kabuğunu yırtarak açılmasını çâk-i girîbâna benzetmiştir.

"Her kesi feyż-ı bahâr-ı mihrüñ itmiş ḥiṣṣe-dâr
Ġonçede çâk-i girîbân lâle-i aḥmerde dâġ"(G.219/3)

Lâle:

Lale, rengi ve yapraklarının dibindeki siyah noktaları sebebiyle hem yara, hem de yaraların dağlanması söz konusu edildiğinde en çok kullanılan çiçek isimlerinden biri olmuştur. Fasîh Dede de bu genel teâmüle uygun beyitler söy-

lemiştir.

"Ne gül-çîn-i ferâğ oldum ne seyr-i ṣaḥn-ı bâğ itdüm
Hemân ancaḳ derûnum lâle-âsâ dâğ dâğ itdüm "(G.284/1)

Sünbül:

Sünbül, renk ve şekil bakımından Fasîh Dede tarafından dûd-ı âha benzetilmiştir.

"Dûd-ı âhum serde sünbül dâğ-ı ʿışḳum tende gül
Bâğda sünbül gerekse olmasun gülşende gül "(G.267/1)

Bâd, sabâ, rûzgâr:

Değişik kelimeler halinde karşımıza çıkan bu unsur, şâirimiz tarafından dâimâ bir haberci olarak değerlendirilmiştir.

Peyk-i sabâya,gönlün namesini sevgiliye gizlice verdirten Fasîh Dede:

"Gönül ğam çekme ağyâr olmadı esrâruña vâḳıf
Ki zîrâ nâmeñi peyk-i ṣabâ yâra nihân virdi "

beytinden sonra, gonce dudaklı sevgilinin âşığını yâd edip etmediğini sabâya sormuş:

"Yâd ider mi o ğonçe-fem bizi hiç
Sen ṣabâ bezm-i yâra maḥremsin "(G.340/2) ;

sevgilinin zülfünde perişân bir halde takılı duran gönlün halini sual etmesini istemiş:

"Dili gâyet perîşân-ḥâl dirler zülf-i dil-berde
Varursañ ḫâṭırın bizden ṣabâ luṭf it su'âl eyle"(G.381/4)

ve yine bâdın habercilik vasfından istifade etmek suretiyle:

"İy bâd var aḥbâba firâḳum ʿarz it
Aḥvâl-i dil-i pür-iftirâḳum ʿarz it
Cânâna melâl-i ḥasretüm eyle beyân
Yârâna kemâl-i iştiyâḳum ʿarz it " (R.14)

rubâîsini söylemiştir,

Ressâmlıktaki mahareti "Cümle-i maârifînden mâ'adâ fenn-i ressâmlıkda mânend-i Mânî ve nakkâş-çîn-i sânî olup"(1) ifadesiyle bu vadinin büyük üstadı Mânî'ye benzetilerek övülmüş, Fasîh Dede'nin bilinen tek resmine, resim ve minyatür yapmadaki ustalığı belirtildikten sonra,"İbnü'l-Emîn Mahmud Kemâl Bey'in kütüphanesinde adı geçenin ustaca çizdiği bir gemi resmi vardır."(2) denilmek suretiyle işaret edilmiş, ancak araştırmalarımıza rağmen bu gemi resmi bulunamamıştır.

Kendisi de bu sahadaki maharetini Erjeng, Mânî ve Bihzâd'la mukayeseler yaparak vermiştir.

"Yoḳdur bu hünerde saña hem-reng
Ḫaclet-zedeñ olsa n'ola Erjeng " (M.VII/2)

"Âs̱âruñı görse Mânî nâ-çâr
Ḥayretle olurdı naḳş-ı dîvâr" (M.VII/11)

"Bihzâd senüñle kâm buldı
Erjeng senüñle nâm buldı" (M.VII/14)

Duygulu ve ince şiirlerinde hat ve resim unsurlarından faydalanan Fasîh Dede, kelimeleri bir renk ve şekil malzemesi olarak kullanmak suretiyle adeta tablolar çizmiştir.

Fasîh Dede, aşk yolundaki dikenleri ve incitmekten korktuğu sabâyı:

"Biz ki ḫâr u ḫas-ı şeh-râh-ı riyâż-ı ʿışḳuz
Dilde bizdenʿacabâ bir kederüñ var mı ṣabâ "(G.14/4)

---

(1) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268b

(2) Mehmed Tahir ,Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114

diyerek; Beytü'l-Harâm'ın örtüsünün ucuna benzettiği sevgilinin eteğini(G.422/5) öpmek arzusuyla kapısının yolunda toz oluş sebebini:

"Râh-ı derüñde böyle ġubâr olmama sebeb
Müştâḳ-ı bûs-ı kûşe-i dâmânuñum senüñ " (G.249/4)

beytiyle resmetmiş, yine aynı arzuyla üftadeleri:

"Ḫam-geşte-ḳad olup ser-i rehde fütâdeler
Çekmekde bûs-ı kûşe-i dâmâna intiẓâr " (G.108/3)

ifadesiyle boylarını eğerek eteği öpmeye hazır vaziyette bekletmiş;

"Evrâḳ-ı şükûfe bâğı pür-zîb itdi
Naḳḳâş-ı bahâr özge tertîb itdi
Cedvelleri enhâr-ı muḥîṭü'l-eṭrâf
Ser-ṣafḥa-i gül-sitânı teẕhîb itdi" (R.146)

rubâîsiyle, cinas da yaparak, gülistânın tezhibini anlatmış;

"Ḳıyâs itdüm FAṢÎḤâ tel ḳafesde âl-i ṭûṭîdür
Görüp ruḫsârı üzre târ târ-ı zülf-i cânânum" (G.289/5)
beytiyle de nefis bir kafes tasviri yapmıştır.

Hat ve resimden başka güzel san'atların mûsikî dalında da temayüz eden Fasîh Dede, mûsikî enstruman ve makamlarına şiirlerinde yer vermiş, özellikle de Mevlevî mûsikîsinin en önemli çalgısı olan "ney" üzerinde durmuştur.

Neyin deliklerinin dağlanmak suretiyle açıldığını:

"Dâğ dâğ olmayıcaḳ âteş-i ʿışḳ ile çü ney
Herkesüñ nâlesine sûz-ı eser virmezler "(G.87/2),

feleğin birbiri ardınca devretmesini neyin nevâsını duyuşuna bağladığını:

"Devr itmede teʿâḳub ider bir birin felek
Degmiş meger ki gûş-ı sipihre nevâ-yı ney" (G.416/2)

(G.416 ve 417 bütünüyle"ney"le ilgilidir.)
ve neyin imtiyaz bulma sebebini:

"Yoḳ sînesinde ġayr-ı hevâ-yı niyâzdan
Bulmış FAṢÎḤ o ḥâlet ile imtiyâz ney " (G.417/5)

beyitleriyle açıklamış; Isfahân, Hicâz, Nevâ ve Irâk gibi mûsikî makamlarından bahsetmiş; meh ü mihri sâgar, çengi nâhid ve âsumânı da rakkâs eylediği meclisi:

"FASÎH ol meclisüñ ser-mest-i câm-ı şevkıyuz cânâ
Meh ü mihr oldı sâğar çengi nâhid âsumân rakkâs "(G.209/5)

beytiyle anlatmıştır.

Fasîh Dede'nin mûsikî ile ikinci derecede ilgisi de gazellerinden bazılarının bestelenmesi ve mersiyelerinin maruf mersiye-hanlar tarafından okunmasıdır.

Bu konuda kaynaklardan yalnız Tuhfe-i Hattâtîn'de:"Beste olmış ilâhiyyâtı vardur ki birinin matlaı budur:

Felek gerdişlerinden işlerin bitmişlerin gönder
Muhassal bu fenâdan cümleden geçmişlerin gönder "(1)

şeklinde verilen bilgiden hareketle yaptığımız araştırmalar sonucunda bu gazelin(2) Derviş Ali Şîr ü Ganî Dede(3) tarafından Muhayyer makâmında ve ilâhî formunda bestelendiği(4) tespit edilmiş, ilgili kaynaklarda notalarına rastlanmamıştır(5).

Fasîh Dede'nin yukarıda belirtilenden başka iki gazelinin daha bestelendiğini ortaya koyduk ki, bunlardan ilki:

"Bezm-i meyde mutribâ bir nağme-i dil-cû kopar
Şevk-bahş ol meclise yir yir sadâ-yı hû kopar" matlalı

---

(1) Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644,645

(2) Dîvân metninde 150 numaralı gazeldir.

(3) Derviş Ali Şîr ü Ganî Dede(Gülşenî Şeyhi)(1635?-1714)Büyük dinî eserler bestekârı.İstanbul'da doğdu, mükemmel şekilde mûsikî öğrendi.Kuvvetli bir hânende ve zâkirdi. 1660'lı yıllarda dinî mûsikînin en büyük üstadı olarak ün kazandı.(Yılmaz Öztuna, Büyük Türk Mûsıkîsi Ansiklopedisi, c.I, s.53)

(4) S.Nüzhet Ergun, Türk Mûsikîsi Antolojisi,İlâhîler, Rıza Coşkun Mat., İstanbul, 1943, c.I, s.183,229

(5) Suphi Ezgi, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi, İstanbul,1933, 290 s.; Abdülkadir Töre, Türk Mûsikîsi Klâsikleri,İlâhîler, (Neşre Haz.Yusuf Ömürlü), Kubbealtı Neşriyatı, İstanbul , 1985, Fasikül:6, 186 s.

gazel olup(1), Rifat Efendi tarafından(2) Segâh makâmında, Beste formunda ve Muhammes usûlüyle bestelenmiş(3); Dr.Suphi Ezgi tarafından, "Hafız Rifat'in metîn Segâh bestesi" diye vasıflandırılmak suretiyle, bu makâma örnek olarak seçtiği notalar arasında verilmiştir(4). (bkz.Nota:1)

İkincisi ise:

"Nâz itse n'ola cihâna ol gül
Bir ğonçe vü ṣad-hezâr bülbül"

matlalı gazel olup(5), Zekâî Dede tarafından(6) Şehnâz Buselik makâmında, Ağır Semâî formunda ve Aksak Semâî usûlünde bestelenmiş (7), bu bestenin de notaları temin edilmiştir(8). Bu iki bestenin de notaları Ankara, İstanbul ve İzmir radyoları repertuvarlarında mevcuttur(9).(bkz.Nota:2)

---

(1) Dîvân metninde 125 numaralı gazeldir.
(2) Rifat Efendi(Üsküdarlı Kadı Molla Hâfız Süleyman)(?-1720) Türk bestekârı ve devlet adamı.Medrese tahsili görmüş, kadılık yapmıştır.Hâfız, âlim ve hânendedir.(Yılmaz Öztuna, Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi,c.II,s.235)
(3) a.g.e., c.II, s.235
(4) Suphi Ezgi, Nazarî ve Amelî Türk Mûsikîsi,c.I, s.90-92
(5) Dîvân metninde 278 numaralı gazeldir.
(6) Zekâî Dede(Eyyûbî Hoca Hâfız Mehmed) (1825-24.11.1897) Türk mûsikîsinin en büyük bestekârı.Hâfız, hattât.İsmâil Dede'den meşk etti.Yenikapı Dergâhı şeyhi Osman Selâhaddin Dede'ye intisâb ederek Mevlevî oldu.Sarayda mûsikî muallimliği yaptı.(Yılmaz Öztuna, Büyük Türk Mûsikîsi Ansiklopedisi, c.II, s.511-518)
(7) a.g.e., c.II, s.549
(8) Nevzad Atlığ, Türk Mûsikîsi Klâsikleri, İstanbul, 1987, c.II, fasikül:7, s.202-204
(9) Tarık Kip, TRT Türk San'at Mûsikîsi Sözlü Eserler Repertuvarı, s.43, 206

Hz.Hüseyin'in şehâdeti ile neticelenen, cereyan ettiği asırdan başlayarak müslümanlar arasında derin tesir bırakan, ilk defa Ebû Mihnef tarafından tarihî-edebî mahiyette işlenen ve edebiyatta Maktel-i Hüseyin adı verilen bir türün doğmasına kaynaklık eden Kerbelâ vak'ası(1) çerçevesinde, Fasîh Dede de gayet içli ve dokunaklı mersiyeler(K.IV; Tc.I, II) yazmıştır. İlk mersiyesinde:

"Biz durğururuz ister isek âb-ı revânı
Kim Ḥâfıẓ-ı cârî-i ḫoş-âyende nevâyuz

Biz ḳondururuz sâzımuza murğ-ı hevâyı
Te'sîr-i nağam-kârîde Dâvûd-ṣadâyuz " (K.IV/8,9)

beyitlerinden sesi güzel bir zâkir, mersiye-hân olduğu yolunda kanaat edinilebilmekle birlikte, kaynaklarda bu konuda açık bir bilgiye tesadüf edilmemiş; bu meyanda "Muharrem'in onundan otuzuna kadar geçen müddet zarfında tekkenin âyin günü veya gecesi aşûre dağıtılır, kurbanlar kesilir,yemekler yedirilir ve maruf mersiye-hânlara mersiye okutulurdu. Başta Bayrâmî Yazıcı-zâde (Ö.1451) olmak üzere, Sinânî Seyyid Seyfullah (Ö.1601), Mevlevî Fasîh Dede (Ö.1699), Gülşenî Serâyî (Ö.1813) gibi maruf zâtların mersiyeleri okunurdu."(2) yolunda verilen bilgilerden, bu vadideki kudretinin bir delili olmak üzere, mersiyelerinin şöhretli mersiye-hânlar tarafından okunduğu öğrenilmiştir.

Aşk yolunda başı ayağı olmayan Fasîh Dede(G.348/4)

"Biz pâ vü ten bürehne-i ʿışḳuz hele FAṢÎḤ
Taḳbîl-i ṭarf-ı dâmen ü pâ-bûsı n'eylerüz"(G.193/5)

dedikten sonra aşk devletinin ilm ile tahsîlinin müşkül olduğunu belirtmiş, Kays, Leylâ, Ferhâd, Şîrîn gibi aşk hikayeleri kahramanlarıyla kendisini mukayese etmiş; aşk feyziyle şâh-ı cihân eylediği Mecnûn'un başına kuşların yuva yaptığını dile getirmiş (G.467/1; 274/4),

---

(1) Şeyma Güngör , Hadîkatü's-Süedâ, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:673, Ankara, 1987, s.LI

(2) S.Nüzhet Ergun , Türk Mûsikîsi Antolojisi, c.II, s.476

"FAṢÎḤâ farḳ iderdi nûr-ı ṣubḥ u ẓulmet-i şâmı
Saña nisbetle Ḳaysuñ yoḳ degüldi yine iẕ'ânı "(G.425/5)

diyerek durumunu Kays'dan daha kötü görmüş, aşk meclisine çerâğ yaptığı gönlüne Ferhâd ve Kaysın ruhunu pervane eylemiş (G.283/2), sevgili ile kendisini, mertebelerini iyi bulduğu Leylâ ile Mecnûn'un(G.138/5) yerine koymuş(G.296/4), aşk meclisinin ibtidâ dîvânesi olduğunu:

"Ben idüm zencîr-i ʿışḳuñ ibtidâ dîvânesi
Şemʿ-i ḥüsnüñ ben idüm evvel yanan pervânesi"(G.469/1)

beytiyle ifade etmiştir.

Câm-ı meyin safasını süren Cem'in işret sarayının dağıldığını(G.200/5; 137/2) anlatan Dedemiz , cahil insanların, bu güne de ışık tutarcasına, kitaptan mütelezziz olmadıklarını(G.53/2), câm'ın humarı def vasıtası olduğunu, Hümânın gölgesinin yere düşmediğini(G.205/2) açıklayarak çâr-üm, nüh-peder gibi ortak söyleyişlere yer vermiş; felekiyattan tıbba, binicilikten sosyal ve dinî hayata, mensubu olduğu Mevlevîliğe kadar çok geniş bir sahanın unsurlarını şiirine konu kılmıştır.

Fasîh Dede, Necâtî Bey'de ilk ve büyük ustasını bulan Türkçe deyimler ve atasözleri üzerinde edebî sanatlar kurmak suretiyle şiirlerini Acem taklitçiliği ithamından kurtararak güzelleştirmek cereyanının bir önceki yüzyılın büyük şâirleri Zatî, Hayâlî, Yahyâ Bey çizgisinde (1) zevke ve ruha hoş gelen örneklerini başarıyla sunmuştur.(Geniş bilgi için, Dil,Âhenk ve Üslûp bölümüne bakınız.)

Bütün diğer şâirler gibi Fasîh Dede de kendisinden önce ve kendi devrinde yaşayan güçlü şâirlerden etkilenmiş, konu ve üslûp bakımından benzer şiirler yazmış, edebî kişiliğinin oluşmasında çok önemli bir yer tutan bu merhaleyi zamanla aşmış ve kendi üslûbunu ortaya koyarak **devrinin** şairleri ara-

---

(1) Mehmed Çavuşoğlu, Helâkî Dîvân Tenkidli Basım, İ.Ü.Edeyat Fak.Yay., No:2979, Istanbul, 1982, s.10

sında mümtaz bir yere sahip olmuş ve kendisinden sonra gelen şâirleri etkileme gücünü göstermiştir.

Etkilendiği şâirler:

Bu bölümde önce, kendi tespitlerimize göre Fasîh Dede'nin hangi şâirleri sevip benimsediğini, şiirlerinde hangilerinin izlerinin mevcut olduğunu belirtecek, sonra da yazmış olduğu nazîreler hakkında ilgili gazeller de göz önüne alınarak bir değerlendirmede bulunulacaktır.

Fasîh Dede'nin etkilendiği ilk şâir, en ince hikmetleri, en derin duyguları yüzyıllara hükmeden sade bir dille anlatan, gizli ya da âşikâr hemen her şâirin eserlerinde izlerine rastlanan Yûnus Emre'dir.

Koca Yûnus'un:

"Cennet cennet dedikleri
Bir ḳaç melek bir ḳaç ḥûrî
Dileyene ver anları
Baña seni gerek seni "

mısrâlarına Fasîh'in:

"Yâ Rab ne gül ne lâle ne sünbül ne bâğ vir
Baña bu çâr-ʿanâṣır-ı ġamdan ferâğ vir

Vir güller ile gülşenini isteyenlere
Cûyendegân-ı derde dil-i dâğ dâğ vir " (G.94/1,2)

beyitleri konu bakımından benzerlik göstermektedir.

15. yüzyılın en usta üç şâirinden biri sayılan Ahmed Paşa'nın:

"Çîn-i zülfüñ müşge beñzetdüm ḫaṭâsın bilmedüm
K'ey perîşân söyledüm bu yüz ḳarasın bilmedüm"

matlalı gazelinin izleri, Fasîh Dede'nin:

Ḫotenden bûy-ı zülfüñ ârzû itdüm ḫaṭâ itdüm
Çemenden serv-ḳaddüñ cüst ü cû itdüm ḫaṭâ itdüm

beytiyle başlayan gazelinde âhenk, konu ve cinas bakımlarından açıkça görülmektedir.

Fasîh Dede, kendisinin de ömrünün son otuz yıla yakın kısmını geçirdiği Galata Mevlevîhânesi'nin ilk şeyhi, Hz. Mevlânâ soyundan gelen ve Mevlevîliğinin mümtaz sîmâlarından olan Dîvânî Muhammed Çelebi'nin konu ve söyleyiş bakımından etkisinde kalmıştır.

Dîvânî Muhammed Çelebi'nin:

"Bi-ḥamdi'llâh ki bî-nâm u nişânuz âdımuz yoḳdur
Dil-i vîrânemüzden özge bir âbâdımuz yoḳdur
Ezelden maẓhar-ı ʿışḳuz bizüm îcâdımuz yoḳdur
Elemler cümle bizdendür añâ üstâdımuz yoḳdur

Belâ dildendür ol dil-dâr elinden dâdımuz yoḳdur
Göñüldendür şikâyet kimseden feryâdımuz yoḳdur "(1)

bendiyle başlayan mütekerrir müseddesinin bu ilk bendine nazîre sayılabilecek tarzda ve aynı kafiye-redifle yazdığı gazelinde Fasîh Dede:

"Ser-â-pâ bende-i ʿışḳuz şehâ âzâdımuz yoḳdur
Anuñçün cân-ı ḫurrem ḫâṭır-ı dil-şâdımuz yoḳdur

Bi-ḥamdi'llâh sebük-bâruz hele ḳayd-ı tecemmülden
Tevekküldür reh-i ʿışḳuñda tûşe zâdımuz yoḳdur

Bu bezmüñ şemʿine pervâne-i ḫâmûş-ı per-sûzuz
Bizüm bülbül gibi bu bâğda feryâdımuz yoḳdur

Hemîşe Ḳays-veş kûh-iltica vâdî-nişînüz biz
Fenâ şehrinde hiç bir ḫâne-i âbâdımuz yoḳdur

FAṢÎḤâ cân u dilden sâlik-i râh-ı ḫarâbâtuz
Bizüm pîr-i muğândan ğayrıdan irşâdımuz yoḳdur"(G.110)

diyerek hemen aynı konuları işlemiştir.

Dîvânî Muhammed Çelebi'nin mânâ ve âhenk bakımından fevkalâde güzel, belânın dilden geldiğini, bu sebeple şikâyetin de dilden olacağını, kimseden feryâd etmeğe lüzum

(1) Abdülbaki Gölpınarlı, Mevlâna'dan Sonra Mevlevîlik, s.484

olmadığını belirttiği bu müseddesin mütekerrir beytine şikâyet edilen "dil"e "dîde"yi de eklemek suretiyle :

"Ser ü sînem pür oldı dâğ-ı miḥnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dide vü dilden "(Mat.55)

matlaıyla Fasîh Dede âhenk bakımından da yaklaşmağa çalışmıştır.

İstanbul türkçesini şiire hakim kılan ve pürüzsüz bir dille şiirlerini yazan Bâkî'nin yolun iki kenarına saf bağlattığı servler gibi:

"Seni seyr itmek içün reh-güẕer-i gülşende
İki cânibde ṭurur serv-i ḫırâmân ṣaf ṣaf "

Fasîh Dede de âşıkları, sevgilinin yüzünü seyredebilmek için okul yolunda saf bağlatmıştır.

"Muṣḥaf-ı rûyını seyr itmek içün ol ṭıfluñ
Yine ṣaf bağlamış ʿuşşâḳ debistân yolına " (G.379/3)

Fasîh Dede, devrinden önce ve kendi devrinde yaşayan şâirlerin pek çoğunun eserlerini okumuş, bu sahada kendisini çok iyi yetiştirmiş, takdir ettiklerinin tabiatına hoş gelen gazellerine nazîreler yazmıştır.

Dîvân'ında, pek az şâirde görülebilecek sayıda nazîre bulunan, kendisinden önceki yüzyıllarda yaşayan Necâtî, Fuzûlî, Bâkî ile kendi devrinde yaşayan Şeyhülislâm Yahyâ, Nâbî, Fehîm-i Kadîm, Nâ'ilî-i Kadîm ve Cevrî gibi güçlü şâirlerin de bulunduğu 35 değişik şâirin 98 gazelini tanzîr etmiş, 5 tane de nazîrelere nazîre yazmıştır.(bkz.çiz:5)

Fasîh Dede'nin, nazîrelerinde, en az tanzîr ettiği gazeller kadar başarılı olduğu, hatta bazılarında şiiri daha güzel noktalara getirdiği görülür. Bu konuda bir fikir verebilmek için beş değişik şâirden seçilen birer örnekle Fasîh'in yazdığı nazîreler bir arada sunulacaktır.

Vereceğimiz ilk örnek Fasîh Dede'den iki asır önce yaşayan, hem 15. yüzyılın hem de Dîvân edebiyatımızın en büyük ve tesirleri uzun yüzyıllar devam eden gazel şâiri Necâtî ile ilgili olacaktır.

Dîvân'ında Necâtî'ye yazılmış bir tek nazîre bulunan Fasîh Dede, tenkidli metinde 99. sırada yer alan bu gazeliyle Necâtî'nin meşhur "begler" redifli gazelini tanzîr etmiştir.(Necâtî'nin gazeli 6, Fasîh'in gazeli ise 5 beyitlidir.)

1. Necâtî:

Fe ilâtün Fe ilâtün Fe ilâtün Fe ilün

1 Bir alây oldı perî şîvelü âhû begler
Gözi âhûlaruñ alayına yâhû begler

2 Bir perî içün aḳar iki gözüm çeşmeleri
Ṣaḳınuñ bilmiş oluñ ılıdur ol şu begler

3 Kimseye uymasun ulaşmasun Allâh Allâh
Zülf-i bî-dîn ile ol ġamzesi câdû begler

4 Bî-vefâlıḳlar ider yolına cânlar virene
ʿAcebâ böyle m'olur dünyede hep bu begler

5 Raht u bahtum götüri oda urursañ dutmaz
Bir iki gün beni bu dünyede maḥbûb egler

6 Ne güzeller ne NECÂTÎ ne selâmün ne ʿaleyk
Fâriġuz idemezüz kimseye ṭapu begler " (1)

Fasîh Dede:

1 "Beni âşüfte ḳılan kâkül-i hoş-bû begler
ʿÂleme fitne ṣalan âl ile hep bu begler

2 Çekdürür çille-i ġam dâne döker dâm eyler
O siyeh hâl ü siyeh gîsû vü ebrû begler

---

(1) A.Nihad Tarlan, Necâtî Beg Dîvânı, M.E.Basımevi, İstanbul, 1963, s.186,187

3 El-amân leşker-i ġam ceyş-i elem aldı beni
Âl idüp ḳapdı dili ol gözi câdû begler

4 Kâkülüñ çözdi o şeh açdı livâ-yı ḥüsnin
Ba'd-ezîn ṣabr u ḳarâr-ı dile yâhû begler

5 N'ola dil-beste-i fitrâk-i maḥabbetse FAṢÎḤ
Âdemi bende iderler bu perî-rû begler " (G.99)

Dilde mahallîleşmenin, atasözü ve deyimleri şiirde kullanmanın öncülüğünü yapan şâirlerden olan Necâtî bu gazelinde, dilinin sadeliği ve deyimlere yer vermesiyle dikkati çekmiş; Fasîh Dede ise gerçekten büyük bir özenle seçerek kullandığı kelimeler, bu kelimelere yüklediği mânâ, özellikle 2,3 ve 4. beyitlerde kullandığı deyimlerle hem bu yolun takipçisi olduğunu göstermiş, hem de en az tanzîr ettiği gazel kadar başarılı bir gazel yazmıştır.

Fasîh Dede, tanzîr ettiği gazelde yer alan "yâhû, câdû, ve bu" kelimelerini yazmış olduğu nazîrede kafiye olarak kullanmış, 2. ve 5. beyitlerde farklı söyleyişlere yer vermiştir.

Bütün bunlardan başka Necâtî'nin beğlik havasıyla ve pervasızca söylediği:

"Ne güzeller ne Necâtî ne selâmün ne 'aleyk
Fâriġuz idemezüz kimseye ṭapu begler "

mahlas beytine Dedemiz , almış olduğu Mevlevîlik terbiyesiyle bağdaştıramadığı için mukabil bir beyit yazmayarak naziresinde 5 beyitle yetinmiştir.

Şâirimizin tanzîr ettiği gazeller bakımından seçtiğimiz ikinci örnek, 16. yüzyılda yetişerek Dîvân edebiyatımızın klâsikleri arasında haklı bir şöhret ve yaygın bir

tesirin sahibi olan Fuzûlî'nin "maña" redifli gazelidir.

Bu büyük şâirin 4 gazelini tanzir eden Fasîh Dede, aşağıda metnini vereceğimiz 8 beyitlik gazele 5 beyitlik bir nazire yazmıştır.

2. Fuzûlî:

Mef ûlü Fâ ilâtü Mefâ îlü Fâ ilün

1 "Yâ Rab hemîşe lutfunı it reh-nümâ maña
Gösterme ol tarîkı ki yitmez saña maña

2 Kat' eyle âşinâluğum andan ki ġayrdur
Ancak öz âşinâlaruñ it âşinâ maña

3 Bir yirde şâbit it kadem-i i'tibârumı
Kim reh-ber-i şerî'at ola muktedâ maña

4 Yoh mende bir'amel saña şâyeste âh eger
A'mâlüme göre vire 'adlüñ cezâ maña

5 Havf-i hatâda muztaribem var ümîd kim
Lutfuñ vire bişâret-i 'afv-i hatâ maña

6 Men milmezem maña gereken sen Hakîmsin
Men' eyle virme her ne gerekmez maña maña

7 Oldur maña murâd ki oldur saña murâd
Hâşâ ki senden özge ola müdde'â maña

8 Habs-i hevâda koyma Fuzûlî-sıfat esîr
Yâ Rab hidâyet eyle tarîk-ı fenâ maña " (1)

---

(1) Hasibe Mazıoğlu, Fuzûlî ve Türkçe Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., No:675, Ankara, 1986, s.64

Fasîh Dede:

1 Cânâ bu ḳısmet olmış ezelden saña baña
Dirler belâ-yı ḥüsn saña mübtelâ baña

2 Bîgâne eylemiş beni ṣabr u şekîbden
Sen yâr-ı bî-vefâyı iden âşinâ baña

3 Ḳaṣd-ı sitem idersüñ idüp ġayra iltifât
Hep ṣûret-i vefâda idersüñ cefâ baña

4 Ṣâf eyleyenler âyîne-i ḳalb-i ʿâşıḳı
Virmişler inkisâr-ı derûndan ṣafâ baña

5 Gerden-nihâd-ı ḥüsn-i rıżâyum naṣîbüme
Ḥûr-ı cinân FAṢÎḤ saña dil-rübâ baña (G.8)

Fuzûlî, "Yâ Rab" hitabıyla başladığı ve lutfunu yol gösterici eylemesini istediği, Hakk'a ulaşmayan yolun kendisine gösterilmemesini arzuladığı münâcât havası taşıyan gazelini çeşitli taleblerde bulunduktan sonra, hidâyet niyazıyla bitirmiştir.

Buna mukabil Fasîh Dede'nin ilk hitabı "cânâ" şeklinde olmuş, vefâsız sevgiliye âşinâ olalı sabr u şekîbden bîgâne oluşunu anlattığı gazelinde, söyleyiş benzerlikleri bulunmakla birlikte muhteva bakımından farklılıklar ortaya koymuştur.

15 ve 16. yüzyıla ait verdiğimiz iki örnekten sonra şâirimizin de yaşadığı 17. yüzyıla ait ilk örnek Nef'î'nin bir gazeli olacaktır.

Hicve yatkın mizahı, orijinal mazmunlarıyla dikkati çeken, kasîdeciliğimize getirdiği gür sesli söyleyişle bir-

likte gazellerinde de başarılı olan Nef'î, Fasîh Dede'nin okuyup beğendiği şâirlerdendir.

Nef'î'nin 3 gazeline nazîre yazan Fasîh Dede, aşağıda vereceğimiz örnekte onun 7 beyitlik "bana" redifli gazelini 5 beyitle tanzîr etmiştir.

3. Nefî:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Şâh-ı 'ışkum 'âlem-i ma'nâ müsellemdür baña
Ser-nigûn peymâne-i Cem tâc-ı Edhemdür baña

2 'Işk ile gâhî harâbâta düşürsem göñlümi
Bâzgûne tâc-ı Edhem sâgar-ı Cemdür baña

3 Her nefesde hançer-i bürrân gibi bir zahm açar
Her zebân-ı dil-nevâz âh-ı dem-â-demdür baña

4 On sekiz biñ 'âlemi seyr eylemek lâzım degül
Her nefesde feyż-ı Hak bir özge 'âlemdür baña

5 Halk-ı 'âlem bir nefes şâd olmağa cânlar virür
Cânumuñ cânanı gûyâ dildeki ğamdur baña

6 Âşıkum ammâ yine dûzîşegân-ı fikrime
Cebre'îlüm Meryem-i endîşe mahremdür baña

7 Baña sor NEF'Î hemân kadr-i dür-i güftârını
Nükte-sencân-ı ilâhî cümle hem-demdür baña (1)

Fasîh Dede:

1 Yârsuz gül-zâr-ı 'âlem künc-i mâtemdür baña
'Iyd u nevrûzı göñül mâh-ı Muharremdür baña

2 Dîde-i terle dil-i pür-tâbumuñ memnûnıyam
Girye vü âh eylemekde yâr hem-demdür baña

---

(1) Abdülkadir Karahan, Nef'î Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Nu:610, Ankara,1985,s.144-146

3 Bâ'is-i ifşâ-yı râz olabilinmez dôstum
Neşve-i 'ışkuñla mey keyfiyyeti kemdür baña

4 Bî-tekellüf iy perî âyîne-i meh-ṭal'atuñ
Hvâbda seyr eylemek bir başka 'âlemdür baña

5 Feyż-ı 'ışk-ı yâr ile bir ḥâlet el virdi FAṢÎḤ
Künc-i külhan gülşen-i pür-sebz ü hurremdür baña (G.2)

Fahriyyeyi gulüv derecesine çıkaran Nef'î âdetâ kasîde havası hissedilen bu gazeline,"Ben aşk padişahıyım. Mânâ âlemi bana teslim olunmuştur. Cem'in ters dönmüş kadehi bana Edhem'in tacıdır." diyerek başlamıştır. Kendisini ve şiirdeki kudretini sebepler göstererek övdükten sonra, inci gibi sözlerin değerinin kendisine sorulmasını istemiş, ilâhî söz söyleyenlerin de dostları olduğunu belirterek gazelini tamamlamıştır.

Fasîh Dede ise, bütünüyle olmasa bile, konu ve edâ bakımından zaman zaman"nakîze" havası sezilen nazîresinde oldukça yumuşak bir tavırla ve övünme hislerine yer vermeden sevgili olmadığı zaman âlemin gül bahçesinin bir matem köşesi, bayramların da Muharrem (üzüntü) ayı olduğunu belirtmiştir. Kelimeleri titizlikle seçerek kurduğu beyitlerde âhenk ve akıcılığı sağlayan, "On sekiz bin âlemi seyr eylemek lâzım değil."diyen Nef'î'ye karşılık; sevgilinin güneş gibi parlak yüzünü uykuda seyr eylemenin bile kendisi için bir başka âlem olduğunu ifade etmiştir.

Fasîh Dede'nin beğendiği ve iki gazelini tanzîr ettiği bir diğer şâir de muâsırı Cevrî İbrâhim Çelebi'dir. Kendisi gibi Mevlevî ve hattât olan Cevrî'nin "olmış gibi" redifli gazeline aynı beyit sayısıyla nazîre yazmıştır.

4.Cevrî:

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Nâle eyler dil ġamuñdan bî-ḳarâr olmış gibi
Râz-ı pinhânı derûnı âşikâr olmış gibi

2 Tâze dâğ-ı sînemi ol lâle-ruḫ gördi didi
'Âlem-i derd ü belâda nev-bahâr olmış gibi

3 Keştî-i dil sâḥil-i ġamda nigûn olmış yatur
Baḥr-ı 'ışḳ içre muḫâlif rûzgâr olmış gibi

4 Evc-i istiġnâda pervâz itmez oldı murġ-ı dil
Nâ-gehân bir çeşmi şeh-bâza şikâr olmış gibi

5 Silk-i naẓmı başladı CEVRÎ müzeyyen ḳılmaġa
Gevher-i genc-i suḫandan ḥiṣṣe-dâr olmış gibi (1)

Fasîh Dede:

1 Başlamış feryâda bülbül nev-bahâr olmış gibi
Mevsim-i gül-geşt-i ṣaḥn-ı lâle-zâr olmış gibi

2 Bâd-ı ṣubḥ-ı nev-bahâr ile açılmış ġonçeler
Bülbülüñ râz-ı derûnı âşikâr olmış gibi

3 Ḫayli demdür yoḳ ḫaber murġ-ı dil-i âvâreden
Ġâlibâ bir çeşmi şeh-bâza şikâr olmış gibi

4 Neydi hiç bilmez nigâh-ı ġayr-ı ma'hûde sebeb
Îy göñül ol 'ahd-şiken aġyâra yâr olmış gibi

5 Nev-bahâr-ı ḥüsnini pejmürde gördüm iy FAṢÎḤ
Ol nigâr-ı serv-ḳad ġayra kenâr olmış gibi (G.429)

Birbirleriyle hemen beyit beyit mukayese edilebilecek bu iki gazelin 1.beytinde Cevrî gönlü, Fasîh bülbülü nâleye başlatmış; derûnun gizli sırlarının açılması Cevrî'de nâle, Fasîh'de gonçelerin açılmasıyla ilgi kurularak anlatılmıştır. Cevrî'de evc-i istiğnâda uçmayan, Fasîh'de de hayli zamandır kendisinden bir haber alınamayan gönül kuşu, "nâgehân" ve "gâlibâ" sözleriyle "çeşmi şeh-bâza şikâr" eylenmiştir.

---

(1) Hüseyin Ayan, Cevrî Hayatı, Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, Atatürk Üniversitesi Yay., No:583, Erzurum, 1981, s.275

Kelime kadrosu ve üslûp bakımından tespit edilen bu benzerlik, Cevrî'nin gazelinin Fasîh tarafından sevildiğine ve nazîrenin etkilenilmek suretiyle yazıldığına bir işaret sayılabilir.

Fasîh Dede'nin, gazellerini tanzîr ettiği şâirler arasında vereceğimiz son örnek 16.yüzyılın ikinci ve 17. yüzyılın da ilk yarısını idrâk eden, devrin padişahlarından da büyük hürmet gören, hem yaşadığı yüzyılın hem de Dîvân şiirimizin en büyük gazel şâirlerinden birisi olan Şeyhülislâm Yahyâ olacaktır.

Dîvân'ında en fazla bu büyük gazel şâirine nazîre yazdığını tespit ettiğimiz şâirimiz, onun rindâne ve âşıkâne şiirlerini çok beğenmiş ve etkilenmiştir.

Şeyhülislâm Yahyâ'nın 10 gazelini tanzîr eden Fasîh Dede, aşağıda vereceğimiz örnekte -ilk üç sıradaki örneğin aksine- şâirin 5 beyitlik gazelini 10 beyitle tanzîr etmiştir.

5. Şeyhülislâm Yahyâ:

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Cihânda 'âşık-ı mehcûr sanma râhat olur
Neler çeker bu gönül söylesem şikâyet olur

2 Ölünce demreni kalsun çıkarmanuz dilden
Tahammül eyleyemem ol da bir cerâhat olur

3 Bu rûzgârda bir berg-i 'ayş girmez ele
Felek müsâ'ade itmez ne bir mürüvvet olur

4 Lâime renciş-i hâtır virüp kerem itmeñ
Mukayyed olmasun erbâb-ı dille zahmet olur

5 Yakında kûy-ı harâbâta uğradum YAHYÂ
Ne hûb câm-ı safâ kûşe-i ferâgat olur (1)

(1) Lütfi Bayraktutan, Şeyhülislâm Yahyâ Dîvânı'ndan Seçmeler, Kültür Bakanlığı Yay., No:1136, İstanbul,1990,s.130

Fasîh Dede:

1 Ne bir nigâha ne ʿarż-ı niyâza ruḫṣat olur
O tünd-meşrebe bilmem niçe şikâyet olur

2 Henüz ṭıfl-ı nev-âvûzdur ṣalınmaḳda
O naḫl-i tâze yitişsün hele ḳıyâmet olur

3 Ġarîbe hiç nigeh-i âşinâyı bilmezler
Diyâr-ı ʿışḳda iy dil ġarîbʿâdet olur

4 Raḳîb vażʿına ḳalduḳ taḥammül itmekden
Gelür hemîşe o nâzük-mizâca s̱ıḳlet olur

5 Murâdımı yine bilmezlenür teġâfül ider
Hezâr Leylî vü Mecnûn gibi ḥikâyet olur

6 Bu bendeñi saña bed-naḳl iderse düşmenler
Vücûd virme efendüm niçe rivâyet olur

7 Bu deñlü yaḳma dil-i zârı nâr-ı hicrâna
Ṣaḳın cihânı yaḳar bunda âh-ı ḥasret olur

8 Bu deñlü vaḥşet ile ol perîyi râm itsem
Baʿîd görmeñüz insânda çoḳ kerâmet olur

9 Niyâzımuz nigeh-i iltifâtunı gâhî
Budur ki bâʿis̱-i efzûnî-i maḥabbet olur

10 Ser-i rehin gözedüp iy FAṢÎḤ muntaẓır ol
Ümîddür saña da bir nigâha furṣat olur (G.59)

Şeyhülislâm Yahyâ, ikinci mısrâı bir "mısrâ-ı ber-ceste" sayılabilecek,"Ayrılığa düşen âşığa dünyada rahat olmadığını, neler çekildiğinin söylenmesinin ise şikâyet olarak değerlendirildiğini" ifade ettiği güzel beytiyle başladığı; sevgilinin temreninden, rûzgârdan bahsettiği gazelini, safâ kadehi ve ferâgat köşesi umarak harâbâta uğradığını belirtmek suretiyle tamamlamıştır.

Fasîh Dede ise ne nigâha ne de niyâzı arza ruhsat bulun-

madığını, hakkında sevgiliye nice şikâyetlerde bulunulduğunu, belirterek başladığı gazelinde, taze nahlin yetişmesi halinde kıyamet sebebi olacağını, garîbe âşinâ bir nazarla bakmanın bilinmediğini anlattıktan sonra son beyitte, nigâha fırsat olur ümîdiyle sevgilinin yolunu gözetmeğe çağırmaktadır.

Üslûp bakımından aralarında yakınlık hissedilen bu iki gazel, kelimelerinin seçilmesindeki titizlik ve ifade güzelliği bakımından da dikkati çekmektedir.

Gazellerini tanzîr ettiği şâirlerin hemen hepsinin Dîvânları incelenmek suretiyle ilgili şiirler tespit edilmiştir. Bir derece daha ileri giderek, aynı gazeli tanzîr eden şâirler arasında Fasîh Dede'nin ne kadar başarılı olduğunu göstermek maksadıyla Fâ'izî, İzzetî ve Rüşdî'nin gazelleriyle bunlara Fasîh, Nâ'ilî, Nahîfî, Zarîf, Nedîm-i Kadîm, Râmî, Tâlib, Mâhir ve Sırrî tarafından yazılan nazîreler bulunmuştur. Fâizî'den seçilen örnek gazel ve bu gazele yazılan nazîreler aşağıda sunulmuştur.

1.Fâ'izî'nin Gazeli:

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâ Rab baña ḳayd-ı cihâtdan ferâġ vir
Yâ ġuṣṣa-i cihâna döyer bir dimâġ vir

2 Yaḳ ġayretüñle ḫâr-sitânı 'alâyıḳı
Deşt-i ümîde ḥâlet-i gül-zâr-ı bâġ vir

3 Muḥtâc-ı mürde şem'-i ḫıred eyleme beni
Eṭvâr-ı 'ışḳuñ ile söyünmez çerâġ vir

4 Ben n'eyleyem şarâb-ı cedel-ḫîzi sâḳiyâ
Ser-mâye-i maḥabbet olur bir ayâġ vir

5 Çıḳsun ḳo ḥalḳa ḥalḳa duḫânuñ feleklere
Şemşîr-i âha FÂ'İZÎyâ durma zâġ vir (1)

(1) Nazîre Mecmuası, M.M.İ.K., Nu:5072, v.53a

Nazîreler

Fasîh:

1 Yâ Rab ne gül ne lâle ne sünbül ne bâġ vir
Baña bu çâr-ʿanâṣır-ı ġamdan ferâġ vir

2 Vir güller ile gülşenini isteyenlere
Cûyendegân-ı derde dil-i dâġ dâġ vir

3 Çün şemʿ-i mâh eyleme muḥtâc u kem-żiyâ
Mânend-i âfitâb söyünmez çerâġ vir

4 Luṭf eylegil fütâde-i râh-ı ġamuz bize
İy sâḳî dest-gîr olur bir ayâġ vir

5 İtme FAṢÎḤi bûy-ı hevesle füsürde-kâm
Yâ Rab şemîm-i ʿışḳ ile pür bir dimâġ vir (G.94)

Nâ'ilî:

1 Ümmîd ü bîmden baña yâ Rab ferâġ vir
Cân-ı cihânı terk idecek bir dimâġ vir

2 Şeb-zinde dâġ-ı ʿışḳa bu vaḥşet-sarâyda
Żulmet-zidâ-yı ḥayret olur bir dimâġ vir

3 Yoḳ câm-ı mihre raġbetüm iy sâḳî-i felek
Gönlüm gibi şikeste baña bir ayâġ vir

4 Zevḳ-âşinâ-yı miḥnet-i Eyyûb idüp dili
Cân-ı ṣabûra ḥavṣala-i dûd-ı dâġ vir

5 Sulṭân-ı çâr-bâliş-i ʿışḳ oldı NÂ'İLÎ
İy âh dûd-ı pür-şererüñden otâġ vir (1)

(1) Nazîre Mecmuası, M.M.İ.K., Nu:5072, v.53a

Kelime kadrosu bakımından büyük benzerlik bulunmakla birlikte Fâ'izî'nin kâfiye teşkil ettirdiği 6 kelimeden "ferâğ, dimâğ, bâğ, çerâğ ve ayâğ" olmak üzere 5'i Fasîh; "ferâğ, dimâğ ve ayâğ" olmak üzere de 3'ü Nâ'ilî tarafından aynı görevde kullanılmıştır. Özellikle Fâ'izî ve Fasîh'in gazelleri beyit beyit mukayese edilebilmekte, hemen aynı konular her üç şiirde de değişik güzellikte ortaya konulmaktadır.

Fasîh Dede, "Yâ Rab" hitâbıyla başladığı gazelini, diğer iki şâirden farklı olmak üzere yine aynı hitabla bitirmiş, en az onlar kadar başarılı bir gazel söylemeğe muvaffak olmuştur.

Fasîh Ahmed Dede, 15. yüzyıldan başlamak kaydıyla çoğu kendi devrinde yetişen ve içlerinde edebiyatımızın en güçlü şâirlerinin de bulunduğu 35 şâirin 103 gazelini tanzîr etmekle her şeyden önce büyük bir cesaret göstermiş, nazîrelerinde sağladığı başarıyla da usta bir şâir olduğunu ispat etmiştir.

Şâirimiz, gazelleri hem aynı hem de farklı beyit sayılarıyla tanzîr etmek suretiyle de bu hususta rahat düşündüğünü, aynı beyit sayısına uymanın bir zorunluluk olmadığını ifadeye çalışmıştır.

Etkileri:

Hat ta'lîm ettirmekten başka şiir sahasında da üstâd olan Fasîh Dede, kaynaklara göre Fasîhî ve Şinâsî (1)

---

(1) İstanbul'da doğan ve asıl adı Mehmed olan Şinâsî, Ruznameci-zâde yahut Küçük Hünkâr sanlarıyla tanındı. Bazı vezirlere mühürdar ve hazîne katibi, dîvân efendisi ve sonra dîvân kâtibi oldu. (Haluk İpekten,-Heyet-, Tezkirelere Göre Dîvan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Nu:942, s.488)
Fasîhî ve Şinâsî'nin arka arkaya vefatları üzerine:
"Cihânuñ hiç ma'ârif-âşinâsı kalmadı gitdi" (H.1114) tarih mısrâı söylenmiştir. (Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a)

gibi Dîvân sahibi şâirler yetiştirmiş (1); Dîvân'ının yazma nüshalarının çokluğu, hattâ nüshalardan birisinin niyet kitabı olarak kullanılması dikkate alınırsa, hem yaşadığı hem de daha sonraki devirde çok okunmuş ve etkili olmuş bir şâirdir.

Bu konuda da Nedîm, Esrâr Dede ve Şeyh Gâlib gibi çok güçlü şâirler üzerindeki etkileri bakımından yapmış olduğumuz tespitler aşağıda sunulacaktır.

Fasîh Dede'nin:
"Bâġa o serv-ḳâmet ile eyleyüp şitâb
Rengîn gül-cemâlini pür-şeb-nem eylesek" (G.257/4)

beytiyle ifade ettiği servi boylu sevgili ile bağa şitâb eyleme arzusu, şiirlerinde zengin bir ses ve söz uygunluğu bulunan; zekâ, nükte ve şûhlukla, derin bir hissîliği; büyük bir ifade kudretiyle birleştiren Dîvân edebiyatımızın müstesnâ şâiri Nedîm'de(2) servi yürüyüşlü sevgiliyi Sâdâbâd'a davet şeklinde tezahür etmiş; yine Fasîh Dede'nin, ayrılık mihnetiyle zayıflayan tenine kendi gölgesinin bile yük oluşunu anlattığı:

"Miḥnet-i hicrüñle ol deñlü ża'îf oldı tenüm
Âfitâbum sâye-i cismüm baña bâr oldı âh "(G.374/2)

ve hele, kirpiklerinin gölgesinin gözüne yük olmasını istemediği:

"Kimseler hiç mübtelâ-yı ḥasret-i yâr olmasun
Çeşmine her sâye-i müjgânı bir bâr olmasun "(G.320/1)

beyitleri, âdetâ Nedîm'i müjdelemiş ve ona, inceliğini ve nazlılığını öve öve bitiremediği sevgilisini, üzerine giydiği gül motifli elbisesindeki dikenlerin gölgesinin incit-

---

(1) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a; Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.193
(2) N.Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi,c.II, s.753

mesinden korkarak, fevkalâde ince ve kendine has bir üslûp-
la:

"Güllü dîbâ giydüñ ammâ ḳorḳarum âẕâr ider
Nâzenînüm sâye-i ḫâr-ı gül-i dîbâ seni "

dedirtmiştir(1).

Fasîh Dede'nin, etkisi üzerinde açıkça hissedilen şâir-
lerden biri de Esrâr Dede'dir. Şeyh Gâlib ile aralarında fev-
kalâde dostluk bulunan, onun seçtiği şiirlerin şâirleri hak-
kında yine onun isteği üzerine bilgi toplamak suretiyle Mev-
levî şâirler hakkında birinci derecede kaynak ittihaz edilen
Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye'yi hazırlayan(2), Muallim Na-
ci'ye göre, şiirleri okundukça tabiatındaki rikkat hissolu-
nan, değme şâirin sözünde bulunmayan tesirin sahibi, hüzn ile
sürûrun çehresinde en sanatlı surette birleştiği şâir(3),Fa-
sîh Dede'yle aynı ruh ikliminde yetişmiş, onu şahsen tanıma-
makla birlikte duyduğu derin hürmet, muhabbet ve bağlılığı
aşağıdaki şiirde dile getirmiş, Dîvân'ındaki şiirlerinde
özellikle dil, üslûp ve muhtevâ bakımından etkisinde kalmış-
tır.

DER-VAṢF-I ḤAŻRET-İ FAṢÎḤÜ'L-MEVLEVÎ (K.S.)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ayâ şehen-şeh-i her dü-serâ cenâb-ı FAṢÎḤ
Ser-â-ser âyîne-i Ḥaḳ-nümâ cenâb-ı FAṢÎḤ

2 Cemâl-i yümn-i tecellî-i mürşid-i Rûmî
Maḥall-i tâbiş-i şems-i Ḫudâ cenâb-ı FAṢÎḤ

3 Fenâ-yı ẕâtını tavṣîf bekânî müş'irdür
Beḳâdadur naẓaruñda fenâ cenâb-ı FAṢÎḤ

---

(1) N.Sami Banarlı, Kültür Köprüsü, Kubbealtı Neşriyatı, No:12, İstanbul, 1985, s.326

(2) Haluk İpekten, Türk Edebiyatının Kaynaklarından Türkçe Şuarâ Tezkireleri, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Yay., No:4, Erzurum, 1988, s.157

(3) Muallim Nâci, Osmanlı Şâirleri, s.161

4 Sözüñ ki Ḫâlıḳ-ı ẕâtü'l-belâġadur el-ḥaḳ
Olursa maḫlaṣ-ı pâküñ sezâ cenâb-ı FAṢÎḤ

5 Zebân-dırâzî-i medḥüñ benüm ne ḥaddüm lîk
Kemâl-i ʿafvuñadur ittiḳâ cenâb-ı FAṢÎḤ

6 Dilümde âteş-i fürḳat elümde bâd-ı hevâ
Yanup yaḳılmaġa geldüm saña cenâb-ı FAṢÎḤ

7 Kerem sizüñdür iki ʿâlem içre luṭf eyleñ
Fenâda reh-i ḫuṣûṣa baña cenâb-ı FAṢÎḤ

8 Ġulâm-ı kemterüñ ESRÂR-ı bî-nevâ gelmiş
Ḳapuñda eyleme me'yûs ayâ cenâb-ı FAṢÎḤ

9 Yiterdi dünye vü ʿuḳbâda ẕevḳ u şevḳ eger
Naẓar ider ise dilden baña cenâb-ı FAṢÎḤ (1)

Mevlânâ Dergâhı'nda çileye giren, Yenikapı Mevlevîhâne-si'nde yetişen ve -Fasîh Dede'nin de ömrünün son otuz yıla yakın kısmını geçirdiği- Galata Mevlevîhânesi'nin yirmi ikinci şeyhliğini yapan(2), Dîvân şiirimizin son büyük şâiri Şeyh Galib de, Fasîh Dede'den etkilenen şâirler arasındadır. Parlak hayallerle, mûsikî, renk ve ışık unsurlarının fevkalâde güzel bir âhenk içinde yer aldığı gazellerinde Dedemizin izlerini bulmak mümkün olup, dili kullanmaktaki ustalığı hususunda da bir basamak teşkil ettiği söylenilebilir.

Şeyh Gâlib, Dîvân metninde 246.sırada yer alan:
"O şûḫı maḥrem-i şâh u gedâ imiş bildük
Mis̱âl-i neşve-i mey bî-vefâ imiş bildük"

matlalı gazelini tanzîr ederek, Fasîh Dede'ye verdiği kıymeti ve kendi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymuştur.

---

(1) Esrâr Dede, Dîvân, M.M.İ.K., Nu:2461, v.9a-b

(2) Muallim Naçi, Osmanlı Şâirleri, s.118; Can Kerametli, Galata Mevlevîhânesi, s.76

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ne bend-i şeh ne muhibb-i gedâ imiş bildük
O bî-mürüvveti yâr âşinâ imiş bildük

2 Deyince müşg-i Hoten itdi çîn-i ebrûsın
Bu pîç-i tâbumuz iy dil hatâ imiş bildük

3 Figân-ı bülbüli der-gûş ider sanurduk biz
Nevâ-yı gam güle bâd-ı sabâ imiş bildük

4 Mahabbetiyle perîşân olınca târ-ı hayâl
Nesîm-i zülfini anuñ hevâ imiş bildük

5 Ne kasd ider ise ma'şûk hayr odur çün kim
Safâ-resân dil ü cân-ı safâ imiş bildük

6 Görince sikkeyi 'uşşâk çehre-zerdinde
Nigâh-ı mürşid-i Rûm kîmyâ imiş bildük

7 O cümleden biri zât-ı Fasîh imiş GÂLİB
Suhan cenâbına dâd-ı Hudâ imiş bildük (1)

Kendisinden sonra yetişen şâirler üzerinde bıraktığı olumlu ve kalıcı etkiler hakkında kısa bir değerlendirmede bulunduğumuz Fasîh Dede'nin daha bir çok gazeline nazîreler yazılmış olması muhtemeldir. İstanbul Kütüphaneleri T.Y.D.K.' nda, Köprülü Kütüphanesi Nu:274'te kayıtlı Fasîh Dîvânı'nın tavsifi ile ilgili verilen bilgiler arasında:"Sayfa kenarlarında (H.1111-M.1699) da ölen Mostarlı Rüşdî'nin başta olmak üzere Fasîh'in gazellerine yazılmış nazîreler kayıtlıdır."(2) şeklinde yer alan bilgi yanlış olup, belirtilen bu şiirleri; Rüşdî'ye ait 44, Nâbî'ye ait 31 gazelle, yine Nâbî'

(1) Şeyh Gâlib, Dîvân-ı Şeyh Galib, Kahire (Bulak) Matbaası, 1252, s.76,77

(2) İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Katalogu, c.II, XVII.Asır, s.497

nin, Itrî'nin gazelini tahmîsi (6 bendlik) ve Fehîm'in bir muaşşeri (7 bendlik) oluşturmaktadır ki, bunların hiç birisi Fasîh'in gazellerine nazîre olarak yazılmamıştır.

Dîvân'ında "mısrâ-ı ber-ceste"lere:

"Gehî ḳan ağlaruz geh rûyumuz zerd eylerüz ġamla
FAṢÎḤâ geçmişüz dehrüñ hazânından bahârından "(G.360/5)

"Berg ü bârından biz el çekdük bu fânî gülşenüñ
Mîve-i maḳṣûd ister olsun ister olmasun "(G.318/2)

"Bîmâr-ı ʿışḳa fikr-i ʿilâc olmaz iy ṭabîb
Ser-mâye-i cünûn olur ʿaḳluñ devâları " (G.421/4)

fevkalâde orijinal benzetmelere:

"Zîr-i ebrûda degüldür çeşm-i merdüm-gîr-i yâr
Ṭâḳ-ı ḥüsne eylemiş pervâz iki şeh-bâzdur "(G.134/2)

yer veren Fasîh Dede, sevgiliyi baştan aşağı gülle nitelendirdiği:

"Rast geldüm yâra bir naḫl-i revân olmış gelür
Serde gül destinde gül ceybinde gül dâmında gül"(G.267/3)

ve nihayet şikayetinin göz ve gönülden olduğunu ifade ettiği:

"Ser ü sînem pür oldı dâġ-ı miḥnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dide vü dilden "(Mat.54)

beyitlerinde olduğu gibi, şiirlerinin pek çoğunda vuzuh içinde derinliği gösterme başarısına ulaşmış ve kendine has bir üslûp geliştirerek edebî kişiliğini ortaya koymuş güçlü bir şâirdir.

C. ESERLERİ

Fasîh Ahmed Dede'nin hayatı hakkında bilgi veren kaynakların hemen hepsinde ya isimleri verilmek, ya da genel ifadelerle atıfta bulunulmak suretiyle eserlerinden bahsedilmiştir(1).

Kaynaklarda verilen bilgilerin değerlendirilmesi ve yaptığımız araştırmalar sonucunda: Türkçe Dîvân, Farsça Dîvânçe, Münşe'ât, Tenbâkû-nâme, Münâzara-i Gül ü Mül, Münâzara-i Rûz u Şeb ve Kalem Makâlesi olmak üzere nüshaları tespit edilebilen yedi; kendisine ait olduğu ifade edilmekle birlikte -şimdilik kaydıyla- çalışmalarımız esnasında nüshalarını tespit edemediğimiz Husrev ü Şîrîn, Mahmûd u Ayâz ve Behişt-âbâd adlı üç eseri vardır.

Bu eserlerin manzum, mensur, manzum-mensur karışık oluşları, muhtevaları ve dilleri dikkate alındığında, Fasîh Dede'nin kendisini iyi yetiştirmiş, pek çok sahada kalem oynatmış velûd bir şâir ve münşî olduğunu söylemek mümkündür.

Şimdi bu eserleri, haklarında kısa bilgiler vererek tanıtmağa çalışalım.

1. DÎVÂN (Türkçe)

Kendisi hayatta iken -kıymet bilenlerin arzusu üzerine- müteaddid defalar yazdığı, vefatından sonra da sevilip okunması sebebiyle pek çok kere istinsah edilen Dîvân'ının Türkiye kütüphanelerinde 35, yurt dışında bulunan kütüphanelerde de 2 olmak üzere toplam 37 yazma nüshası tespit edilmiştir.(bkz.Çiz.:1)

---

(1) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.269b; Sâlim, Tezkire-i Sâlim s.533; Belîğ İsmail, Nuhbetü'l-Âsâr, v.71a; Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255b; Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.194; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.IV, s.21; Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243; Mehmed Tahir ,Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114; Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.173; Bağdatlı İsmail Paşa, Keşfü'z-Zünûn Zeyli, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, 1945, c.I, s.522

Geçimini isteklilere hat talîm edip, kıymet bilenlere Dîvân'ını yazmak suretiyle elde ettiği ücretle sağlayan Fasîh Dede(1), sağlığında Dîvân'ını -her defasında yeni yazdığı şiirlerini de ilave etmek suretiyle- pek çok kere yazmış olmalıdır. Bu itibarla, şecerede esas alınabilecek birden fazla nüsha mevcuttur.

Şecerenin bu şekilde düzenleniş sebeplerini şöyle açıklayabiliriz.

A nüshası:

Bu nüsha Dîvân'ını tertîb ettiği H.1088-M.1677'den(bkz. Ta.7) iki sene sonra, büyük bir ihtimalle ilk nüshaya bağlı kalınarak,yine kendisi tarafından yazılmıştır.

E nüshası:

Bu nüsha H.1091-M.1680 tarihinde Emîrü'l-Kelâm tarafından

a) A'nın istinsah edildiği nüshadan -seçme yapılarak-,

b) A'nın istinsah edildiği nüshaya çok yakın farklı bir nüshadan istinsah edilmiş olabilir.

Çünkü; Tk.4, R.85, Ta.4, Mat.15,27,33, Müf.31,37,38,50 E'de bulunmayıp A'da yer almakta, buna karşılık; K.6, G.136, 343, 450, Tk.5 de A'da bulunmayıp E'de yer almaktadır. Özellikle gazellerin ve diğer nazım şekillerinin sıralanışları aynıdır.

H ve Ü3 nüshaları:

Nüshaların en hacimlileri olup, birbirleriyle benzerlik arz eden ve istinsah kaydı bulunmayan bu iki nüsha:

a) Aynı kaynak nüshadan istinsah edilmiş-seçme yapılarak-,

b) Aynı kaynak nüshadan gelen ikinci derecede iki farklı kaynaktan, istinsah edilmiş olmalıdır.

Çünkü; G.75,137,147,192,219 vs. yalnız H ve Ü3'te; G.6,67,68,149,150,151,152,153,154 vs. yalnız Ü3'te; G.7,37, 66,97,138,139,140,142,143 vs. de yalnız H'de vardır

---

(1) Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.172; Mehmed Tahir ,Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114

S nüshası:

Şâirin elyazması olduğu belirtilen, ancak incelemelerimiz sonucunda başka birisi tarafından yazıldığına hükmettiğimiz S nüshasındaki şiirlerin büyük bir kısmı A ve E nüshalarında mevcut olup sıralamaları da aynıdır.

a) S nüshası A ve E'ye kaynaklık eden nüshalardan birinden, ya da her ikisine kaynaklık eden aynı nüshadan,

b) A veya E'ye kaynaklık eden nüshalardan yazılmış ikinci derecede bir kaynak nüshadan istinsah edilmiş olmalıdır.

Çünkü; S'de mevcut olan, G.67,101,210,233,259,273 A'da; G.148,359,467 de E'de bulunmamaktadır. Yine S'de var olan: G.31,148,194, Ta.2,3,6, Mat. 71, Müf.35,39,46,47,56 H'de; G.30, 31,50,65,92,93,96 vs. Ü1 ve Ü2'de; G.292,349, M.2, Ta.5, Mat.9, Müf.39 da Ü3'te yoktur.

Ü1, Ü2 nüshaları:

Ü1 ve Ü2 ile, A ve E nüshalarının kasîde, terkîb, tercî ve tarihleri sayı ve sıra bakımından aynıdır. Müellif hattından istinsah edildiği kaydedilen Ü1 nüshası, H.1116-M.1704 tarihinde istinsah edilen Ü2 nüshasının G.279, R.22, 34,64 hariç bütün şiirlerini ihtiva etmektedir. Bu nüshalara kaynaklık eden nüshanın A olmasına, Ü1 ve Ü2'de bulunduğu halde A'da yer almayan G.41,261,271, 273,279,299; E olmasına da E'de bulunmayan G.41,193,195,204,471 manidir.

Ü1 ve Ü2 nüshaları da A ve E nüshalarına kaynaklık eden nüshalardan istinsah edilmiş olmalıdır.(G.261,273,471 yalnız Ü1 ve Ü2 nüshalarında vardır.)

Dîvânını tertîb ettikten sonra yazdığı belirtilen G.41,158,193,261,299,471 (158. gazel hepsinde vardır) H,Ü1, Ü2 ve Ü3 nüshalarında vardır. Bu da ilgili nüshaların diğerlerinden daha sonra ve yeni şiirlerin ilavesiyle istinsah edildiğini göstermektedir.(1)

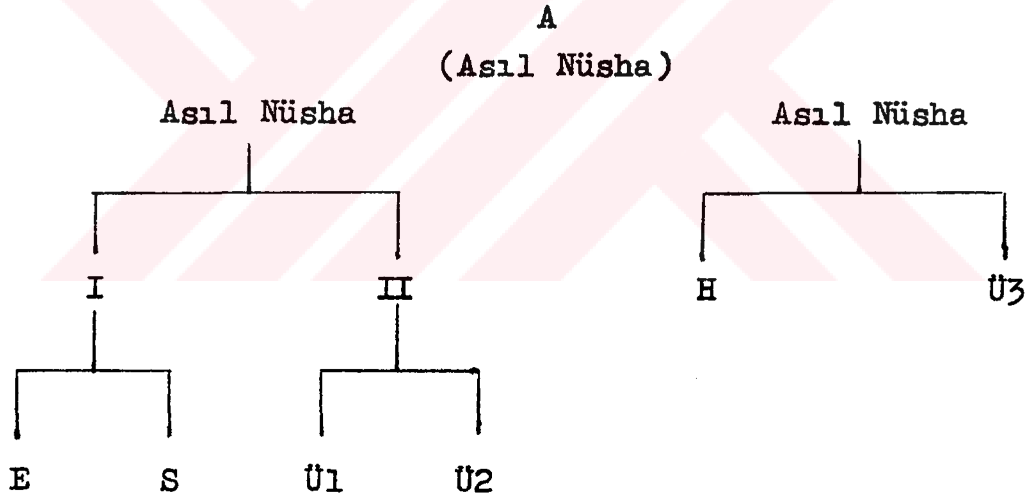
---

(1) Şecere ile ilgili verilen bütün şiir numaraları için ilgili çizelgelere bakınız.

Dîvân'da, sayıları nüshalara göre farklılık göstermekle birlikte toplam: 6 kasîde, 472 gazel, 5 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 7 mesnevî, 21 kıt'a, 22 nazım, 160 rubâî, 7 tarih, 1 muammâ, 86 matla ve 61 müfred bulunmakta olup, 850 şiir ; 3492 beyitlik bir hacmi teşkil etmektedirler.

Çalışmamıza esas olmak üzere, tespit edilen 37 nüshadan, şâirin elyazması olup olmadıkları, istinsah tarihleri ve hacimleri dikkate alınarak 7 tanesi seçilmiş, bulundukları kütüphaneleri göstermek üzere ayrı ayrı rumuzlar konmuş, nüshaların tanıtılması bölümünde geniş bilgi verilmiştir.

Nüshalar, tarih ve akrabalık ilgileri, ihtivâ ettikleri şiirler ve sıralanışları dikkate alınarak şema sistemine göre şecere halinde şöyle gösterilebilirler.(1)

(1) Bu şecerenin hazırlanmasında Ahmet Ateş'in Türkiyat Mecmuası, s.252-267'de yayınlanan "Metin Tenkîdi Hakkında " adlı makalesinden ve nazım şekillerine göre hazırladığımız çizelgelerden faydalanılmıştır (bkz.çiz:4, 9-17)

1- DÎVÂN (Türkçe)							
SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H.	M.	MÜSTENSİHİ	MİKROFİLM ARŞİV NO (D)
	İstanbul Ünv. Ktb.						
1.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	469/1	1 - 69	1150	1737	Muhammed bin Es-Seyyid Mahmûd	1069
2.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	**492 (Ü1)**	37b - 106b	-		(Müellif hattından)	1065
3.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	780/2	12 - 21	-		-	1068
4.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	1776	1 - 60	1124	1712	Müellif hattından	1054
5.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	**2919 (Ü2)**	1b - 109a	1116	1704	-	1053
6.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	3613/4	141 - 177	-		-	1067
7.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	5537/2	66 - 126	-		-	1063
8.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	**5561 (Ü3)**	1b - 99a	-		-	1072
9.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	5731	1 - 32	-		-	1066
10.	İstanbul Ünv. Ktb. T.Y.	9821	1 - 50	-		-	-
	Süleymaniye Ktb.						
11.	Esad Ef.	**2682/1(E)**	1b - 80a	1091	1680	Emîrü'l-Kelâm	1052
12.	Lala İsmail	471	1 - 55	-		-	-
13.	Hâlet Ef.	678	14	-		-	1071
14.	Zühdü Bey	238	1 - 80	-		-	1073
15.	Hüsrev Paşa	554/1	1 - 61	-		-	1060
16.	Reşid Ef.	855/3	144 - 259	1143	1730	Ahmed bin Mûsâ	-
17.	Yahyâ Tevfik	302/2	20 - 58	-		-	1062
18.	Köprülü	274	1 - 69	-		-	1058
19.	Selimağa	**929 (S)**	1b - 64b	-		Fasîh Ahmed (?)	1055
20.	Nuri Arlasez Kol.	7/1	1b - 63b	-		-	-
	Fatih Millet Ktb.						
21.	Ali Emîrî Ef. (Manzum)	**326 (A)**	11b - 73a	1090	1679	Fasîh Ahmed	-
22.	Ali Emîrî Ef. (Manzum)	327	1 - 75	-		-	1061
23.	Ali Emîrî Ef. (Manzum)	328	1 - 88	-		-	1057
24.	Ali Emîrî Ef. (Manzum)	329	1 - 67	-		-	-
25.	Ali Emîrî Ef. (Manzum)	330	1 - 81	-		-	1064
	Topkapı Sarayı						
26.	Emanet Hazinesi Ktb.	**1629 (H)**	1b - 89b	-		-	-
27.	Topkapı Sarayı Y.	141	-	-		-	-
	Millî Ktb.						
28.	Millî Ktb. (Yz.F.B.)	550/1	1 - 69	-		-	-
29.	Millî Ktb. (Yz.F.B.)	553/2	45 - 96	-		-	-
30.	Millî Ktb. (Yz.F.B.)	4412/4	108 - 182	-		-	-
	Mevlânâ Müz.İh.Ktb.						
31.	Mevlânâ Mz. İh. Ktb.	2410	1 - 61	-		-	-
32.	Müzelik Eserler	124	1 - 110	-		-	-
33.	Gölpınarlı Ktb.	62	1 - 53	-		A. Gölpınarlı	-
	Konya İl Halk.Ktb						
34.	Uzluk Bölümü	6734	1 - 97	-		-	-
35.	Kayseri Râşid Ef. Ktb.	1258	1 - 76	-		-	-
36.	Vien, Hofbibliothek	710	1 - 88	1170	1756	Muhammed Emin	-
37.	Berlin, Staatsbibliothek	3593	1 - 82	1244	1828	-	-

Çizelge-1

2. DÎVANÇE (Farsça)

"Elsine-i selâseyi hâvî Dîvân-ı mürettebleri"(1) şeklinde vasıflandırılan Türkçe Dîvân'ın, farklı nüshalarda baş veya son kısmında yer alan Farsça şiirler, çeşidi ve sayısı bakımından bir Dîvânçe hacmini bulduğundan çalışma dışı bırakılarak ayrı bir eser olarak değerlendirilmiştir. Yalnız Ali Enver Semâhâne-i Edeb'de "Fârisî ve Türkî Dîvânlarıyla"(2), ifadesini kullanarak müstakil bir eser oluşuna dikkatimizi çekmektedir.

Bu Dîvânçe'de, nüshalarda sayıları farklı olmakla birlikte, toplam: 5 kasîde, 33 gazel, 1 mesnevî (Kasîde-i Fârisî, başlığını taşımaktadır.), 40 rubâî, 3 tarih (3), 1 muammâ, 11 matla ve 12 müfred bulunmaktadır.

Başı: الام وصال میرسانذم خوذرا   ناکام وصال میرسانذم خوذرا
Sonu: عجب این که درزمستانی   ستی درچمن کشاده شده (4)

Kütüphanelerde tespit edilebilen yazma nüshaları 12 olup, aşağıda bir liste halinde gösterilmiştir.

2- DÎVÂNÇE (Farsça)

SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H. M.	MÜSTENSİHİ
1.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	492	27b - 36b	-	(Müellif hattından)
2.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	1776	61b - 71a	1124 - 1712	(Müellif hattından)
3.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	5537	120b - 126b	-	-
4.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	5561	74a - 79a	-	-
5.	Sül. Küt. Esad Ef.	2682/1	81a - 92a	1091 - 1680	Emîrü'l-Kelâm
6.	Sül. Küt. Hüsrev Paşa	554/1	61b - 69b	-	-
7.	Topkapı Sarayı Emanet Haz. Ktb.	1629	5a - 10a	-	-
8.	Millet Ali Emîrî (Manzum)	326	1b - 10b	1090 - 1679	Fasîh Ahmed
9.	Millet Ali Emîrî (Manzum)	328	88b - 103a	-	-
10.	Millî Ktb.	550/2	70b - 80b	-	-
11.	Millî Ktb.	553/1	31b - 43b	-	-
12.	Vien Hofbibliothek	710	88b - 98a	1170 - 1756	Muhammed Emin

(1) Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255b
(2) Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.194
(3) Tarihlerden birisi Sultan Mustafa'nın cülûsu, diğeri İshak-zâde Dîvânı'nın kendi hattıyla tahriri, üçüncüsü de Urfî Dîvânı'nın tamamlanmasıyla ilgilidir.
(4) Fasîh Dede, Dîvân, İ.Ü. Ktb., No:5561, v.74a-99a

3.MÜNŞE'ÂT

Fasîh Ahmed Dede'nin, inşâ vadisindeki üstün kabiliyetini gösteren bu eserin adı Tuhfe-i Hattâtîn'de "Münşe'ât" (1) olarak açıkça yazılmakta, diğerlerinde ise "münşiyâne ta'bîrât-ı belîğa ile müsveddât-ı mekâtibîne hadd ü gâyeti yokdur."(2) şeklinde imâ yoluyla bahsedilmektedir.

Eserde, Türkçe ve Farsça bazı şiirler, tarihî hikâyeler, fıkralar, risâleler, tarihler, hal tercümeleri ve çeşitli eserlerden parçalar yer almaktadır.(3)

Başı: اسامئ اسرار بعة و ثلثوني...

Sonu: Bir mûmı olsa .... çekse kâfirüñ
ʿÂşıḳ raḳîb niçe bir derd ü ġam çeker (4)

Kütüphanelerde tespit edebildiğimiz 4 yazma nüshası katalog numaraları da belirtilmek suretiyle aşağıda gösterilmiştir.

3- MÜNŞEÂT						
SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H.	M.	MÜSTENSİHİ
1.	Sül. Ktb. Nâfiz Paşa	1514/14	134b - 255a	-		-
2.	Sül. Ktb. Esat Ef.	3301	-	-		-
3.	Topkapı Sarayı Revan	1978	-	-		-
4.	Konya İl Halk Ktb. Uzluk Bölümü	7012	1b - 118b	-		-

(1) Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644

(2) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.533; Esrâr Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255b; Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.194

(3) A.Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, c.I,Giriş, TTK. Basımevi, Ankara, 1973, s.175 (Yazar muhtevası hakkında bilgi verdiği nüshanın kendisinde olduğunu belirtmekte ve Fuzûlî'nin Akkoyunlu Türkmenlerinden olduğuna dair Nidâî Çelebi'nin fıkrasının da bulunduğuna işaret etmektedir.)

(4) Fasîh Dede, Münşe'ât, Konya İl Halk Ktb.,Uzluk Böl., No: 7012, v.1b-118b (Nüshanın sonu eksiktir.)

4. MÜNÂZARA-Î GÜL Ü MÜL

Kaynaklarda varlığı ve "lâtîf inşâ ile" yazıldığı(1) belirtilen bu eserin tam adı "Münâzara-i Gül-i Ra'nâ bâ-Mül-i Hamrâ"dır.

Dili oldukça ağır olan bu mensur eserde, araya bazı Farsça manzum parçalar yerleştirilmiştir.

Gül ile Mül arasında cereyan eden konuşmalardan meydana gelen, dinî, ahlâkî ve tasavvufî düşüncelere yer verilen bu temsîlî eserde Gül "Zâhid"i, Mül ise "ilâhî aşk"ı sembolize eder. Eserin konusu kısaca şöyledir: Gül, türlü hikmetlerin kendisinde bulunduğuna inanarak şeyhlik iddiası güder. Mül'e göre de ilim talebinde bulunmayan, cehalet ve gaflet içerisinde olan Gül olgunlaşmalı, eksiklerini tamamlamalıdır. Bu hususta Mül:"İnsan, mahlukların en şereflisidir.Elinden geldiğince Hâlık'a yaklaşmakla mükelleftir.Aşk, fazilet ve olgunluk yoluna girmek pek makbul emellerdir."diye Gül'e nasîhatte bulunur.

Bunun üzerine Gül de:"Cenâb-ı Hakk'ı, Kur'ân'ı, Hz.Peygamberi hak bilip diğer aslî prensiplere bağlı kalınmak suretiyle şeyhlik idiasında bulunulabilir.Çünkü başlıca olgunluk ve terakkî sebepleri bunlardır." der.

Gül'ün söyledikleri doğru olmakla birlikte, Mül'ün belirttiği gibi çile çekmek, nefsi yenmek ve aşk şarabından içmekle olgunluğa erişilebilir.

Bu minval üzere devam eden münazara Gül'ün hakikat yolcusu olduğunun Mül tarafından anlaşılması; Mül'ün öğütlerinin de Gül tarafından kabul edilmesi suretiyle tamamlanır.

Başı: Rengîn gül-i çemenistân-ı ḥamd ü sipâs ....

Sonu: اكرنيك وبوى بيني مزن دم / كه هم ابليس ميبايد هم آدم (2)

Fasîh Dede'nin inşâ vadisindeki ustalığına bir örnek de teşkil eden bu tasavvufî-temsîlî münazaranın kütüphanelerde tespit edilebilen 13 yazma nüshası şunlardır.

(1) Salim, Tezkire-i Sâlim, s.533

(2) Fasîh Dede, Münazara-i Gül ü Mül, Süleymaniye Ktb.,Esad Ef. Böl., No:2682/3, v.95a-119a

4- MÜNÂZARA-İ GÜL Ü MÜL					
SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H. M.	MÜSTENSİHİ
1.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	297	1b - 22a	-	-
2.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	492	4a - 25a	-	Müellif hattından
3.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	1776	72a - 93b	1124 - 1712	Müellif hattından
4.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	3042	1b - 23a	-	-
5.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	5537	127a - 133b	-	-
6.	Sül. Ktb. Esad Ef.	2682/3	95b - 119a	1091 - 1680	Emîrü'l-Kelâm
7.	Sül. Ktb. Nâfiz Paşa	1009/1	1b - 22a	-	-
8.	Sül. Ktb. Nâfiz Paşa	1514/16	264a - 279a	-	-
9.	Nuruosmâniye Ktb.	4993	-	-	-
10.	Nuruosmâniye Ktb.	4982/2	-	-	-
11.	Bayezid Devlet Ktb.	5483/1	1b - 35a	-	-
12.	Milli Ktb.	4538	1b - 35b	-	-
13.	A.Ü. D.T.C.F. Ktb. Yazma Eserler Kol.	38635	-	1248 - 1832	M. Mûnis Dede

5. MÜNÂZARA-İ RÛZ U ŞEB

Varlığı kaynaklarda Münâzara-i Gül ü Mül ile birlikte zikredilen bu eserin, çalışmalarımız esnasında kütüphanelerde yazma nüshalarına rastlanmamıştır. Eser, Muhammed Lebîb'in marifetiyle 1278 tarihinde İstanbul'da 16 sayfa halinde basılmıştır. Matbû nüshaları çeşitli kütüphanelerde mevcuttur.(1)

Rûz (Gündüz) un "Zâhid"i, Şeb (Gece)in de "ilâhî aşk"ı temsîl ettiği bu münâzarada: Çeşitli vasıfları sebebiyle Şeb'den daha üstün olduğunu, dünyaya ışık saçan güneş ihsân ettiğini, karanlığı şahsından uzaklaştırdığını, namaz, hac, kurban, oruç gibi hayırlı vakitlerin kendisinde bulunduğunu söyleyen Rûz'a karşı, Şeb de kendisini savunur. Kur'an'daki ayetlerden örnekler veren, kendisini bazı din büyüklerine

---

(1) Fasîh Ahmed Dede, Münazara-i Rûz u Şeb, Matbaa-i Dârü's-Saltanatü's-Seniyye, İstanbul, 1278, 16 s.

benzeten Şeb ile Rûz'un konuşmaları sürer gider. Sonunda her ikisi de olgunluğa ulaşarak,ten-can misali birbirlerinden ayrılmalarının mümkün olmayacağını, yek vücut olduklarını anlamalarıyla münâzara biter.

Başı: Menkûldür ki bir zemânda bi-ṭarîḳu'l-mefâḫire şeb-i ẓalâma rûz-ı nûr irtisâm itdi.

Sonu: چشم من دوری کزین ازخواب خوش/ نیکی شب رونمایر روزرا (1)

6. TENBÂKÛ-NÂME

Kaynaklarda müstakil olarak ismi zikredilmek suretiyle varlığı belirtilen, bazı nüshalarda da Münşe'at'ın içerisinde yer alan bu eserin tam adı:"Makâle ist der-Tercîḥ-i Tenbâḳû-yı Ḫoş-bûy ber-Bâde-i Sitîze-cûy"dur.(1)

Tütün ve bade hakkında -özellik ve tesirleri de göz önüne alınarak- bilgi verilmiş, sebepleri de izah edilmek suretiyle tütün bâdeye tercih edilmiştir.

Başı: بسنم لب بیاله زحرف شراب تلخ / کردم بوود تلخ قناعت زاب تلخ

Sonu: Fâṣîḥâ meclise bir'âlet-i luṭf u nevâzişdür, egerçi mübtelâ-yı âteş-i pür-sûzdur.Velî Hemdemlik eyler. (2)

Eserin kütüphanelerde tespit edebildiğimiz 5 yazma nüshası aşağıda gösterilmiştir.

6- TENBÂKÛ-NÂME						
SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H.	M.	MÜSTENSİHİ
1.	İst. Ünv. Ktb. F.Y.	297	23b - 24b	-		-
2.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	5561	104b - 106a	-		-
3.	Sül. Ktb. Esad Ef.	3301	-	-		-
4.	Sül. Ktb. Nâfiz Paşa	1514/14	134b - 135a	-		-
5.	Mevlânâ Müz. İh. Ktb.	1178	156a - 156b	-		-

(1) Fasîh Dede,Münâzara-i Rûz u Şeb, s.1-16
(2) Fasîh Dede, Tenbâkû-nâme, Süleymaniye Ktb.Nafiz Paşa Böl.,No:1514, v.124b-125a
(3) a.g.e., v.124b-125a

7. KALEM MAKÂLESİ

Aslen Münşe'ât'ın içerisinde mevcut olan bu eser bazı Dîvân nüshalarının sonunda da müstakil olarak tespit edilmiştir. (1)

Kalem Sûresi'nin birinci ayetiyle başlanılan makalede Levh-i Mahfûz'dan itibaren kalemin hükmünü icra ettiği anlatılmaktadır.

Başı: ن والقلم وما يسطرون Ḥaḳḳâ ki maḳsem be-Ḫâlıḳu'l-levḥü'l-Ḳalem ve Rezzâḳ-ı âdem ü'âlem olan ..

Sonu: دشمنیه زنوچو مهربان باشد دوست

Çalışmalarımız esnasında eserin bulunabilen 5 yazma nüshası aşağıda verilmiştir. (2)

7- KALEM MAKÂLESİ					
SIRA NO	KÜTÜPHANE / BÖLÜM	KAYIT NO	VARAK NO	İSTİNSAH T. H. M.	MÜSTENSİHİ
1.	İst. Ünv. Ktb. T.Y.	5561	101a - 106a	-	-
2.	Sül. Ktb. Reşid Ef.	855	259b - 264b	1143 - 1730	Ahmed bin Mûsâ
3.	Millet Ali Emîrî (Manz.)	328	103b - 106a	-	-
4.	Sül. Ktb. Nâfiz Paşa	1514/14	134b - 135a	-	-
5.	Vien hofbibliothek	710	102b - 107a	1170 - 1756	Muhammed Emin

---

(1) Fasîh Dede, Kalem Makalesi, Süleymaniye Ktb.,Nafiz Paşa Böl.,No:1514/14, v.134b-135a

(2) Fasîh Dede, Kalem Makalesi, İstanbul Üniversitesi Ktb., TY.,No:5561, v.101a-104b
"Nun, Kaleme ve (kalemle) yazdıklarına andolsun." Kur'ân-ı Kerîm, Kalem Sûresi, Ayet:1

FASİH AHMED DEDE'YE ATFOLUNAN ESERLER

Fasîh Dede, yukarıda haklarında kısa bilgiler vererek tanıtmağa çalıştığımız eserlerinden başka, kaynaklarda kendisine atfedilen, ancak çalışmalarımız esnasında yazma nüshalarını tespit edemediğimiz üç eser daha yazmıştır.

1. HUSREV Ü ŞÎRÎN

Fasîh Ahmed Dede Leylâ vü Mecnûn, Husrev ü Şîrîn, Yûsuf u Züleyhâ, Süheyl ü Nevbahâr, Edhem ü Hümâ, Vâmık u Azrâ gibi çift kahramanlı aşk hikâyelerinin(1) anlatıldığı mesnevîlere bir örnek teşkil etmek üzere, edebiyatımızda benimsenen ve Kutub'dan başlamak kaydıyla Şeyhî, Ahmed Rızvan, Nevâ'î (Mütedeyyin bir insan olan Nevâ'î, adı Hz.Muhammed'in adının altına yazıldığı için Hz.Muhammed tarafından yazılan mektubu yırtarak O'na hakarette bulunan mesnevînin kahramanlarından Husrev'i (2) eserinde ikinci plâna itmiştir. Buna karşılık zekâsının parlaklığı ve babasının tuttuğu hocalar sayesinde Kur'ân-ı Kerîm'i bir senede ezberleyen, on yaşına kadar da bütün dünyevî ilimleri öğrenen ve çok iyi yetişen Ferhâd'ı(3) öne çıkararak mesnevîsinin adını Ferhâd ü Şîrîn koymuştur.), Hayâtî, Mu'îdî, Nev'i-zade Atâ'î ve daha bir çok şâir tarafından kaleme alınan Husrev ü Şîrîn mesnevîsi(4) yazmıştır.

---

(1) Gönül Ayan, Lâmi'î'nin Vâmık u Azrâ Mesnevîsi(İnceleme-Metin), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Erzurum, 1983, (Doktora Tezi), s.44

(2) Gönül Alpay, Ali Şîr Nevâ'î Ferhâd ü Şîrîn İnceleme-Metin, Atatürk Üniversitesi Yay., No:173, Sevinç Matbaası, Ankara, 1975 (Doktora Tezi), s.4

(3) a.g.e., s.37

(4) A.Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, c.I, Giriş,s.130; F.Kadri Timurtaş, Şeyhî ve Husrev ü Şîrîn'i İnceleme-Metin, İstanbul Ünv.,Yay.,No:2670,İstanbul,1980,s.45

Eserin adı Sâlim Tezkiresi'nde "Dâstân-ı Husrev ü Şîrin"(1), diğer kaynaklarda da "Husrev ü Şîrîn" (2) olarak geçer. Çalışmalarımız esnasında yazma nüshasını tespit edemediğimiz için aynı adı taşıyan diğer eserler arasındaki yeri ve kıymeti hakkında her hangi bir bilgiye sahip değiliz.

2. MAHMÛD U AYÂZ (Hâs u Ayâs)

Na'tî'nin Ferrûh u Gülrûh, Mehmed'in Işk-nâme, Zâtî' nin Ahmed ü Mahmûd'u gibi edebiyatımızda örnekleri az görülen bir mesnevîyi; Mahmûd u Ayâz'ı(3)yazan Fasîh Dede' nin bu eserinin ismi diğer kaynaklarda belirtildiğinden farklı olmak üzere Sâlim Tezkiresi ve Tuhfe-i Hattâtîn'de "Hâs u Ayâs Sergüzeşti"(4) olarak verilmektedir.

Kütüphanelerde yazma nüshalarını tespit edemediğimiz bu eser hakkında da yazıldığını bilmekten öte her hangi bir bilgimiz yoktur.

3. BEHİŞT-ÂBÂD

Adı yalnız Osmanlı Müellifleri'nde açıkça geçen(5), diğerlerinde ise varlığına işaret edilen bu eser hakkında da yukarıda ifade edilen sebepten dolayı bilgi sahibi değiliz.

---

(1) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.533

(2) Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.194; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.IV, s.21; M.Tahir Olgun , Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114; Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.173

(3) Ali Enver, Semâhâne-i Edeb, s.194; Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.IV, s.21; Mehmed Tahir , Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114; Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.173

(4) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.533; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.644

(5) M.Tahir Olgun , Osmanlı Müellifleri, c.II, s.114

İKİNCİ BÖLÜM

A. FASÎH AHMED DEDE DÎVÂNI'NIN İNCELENMESİ

16. yüzyılda olduğu gibi 17. yüzyılda da edebiyat ve sanat alanındaki gelişmeler sağlam bir çizgide devam etmiş, bu yüzyılda Türk edebiyatının en büyük kasîde şâiri Nef'î, hikemî tarzın temsilcisi Nâbî ve Sebk-i Hindî üslûbuna uygun gazelleriyle Nâ'ilî yetişmiştir.

Dîvân'ını tanıtmaya çalıştığımız Fasîh Ahmed Dede de bu şâirlerden hemen sonra anılabilecek yüzyılın diğer bir güçlü şâiridir.

Dîvân'ından başka mesnevîleri ve mensûr eserleri de bulunan Fasîh, kasîdelerden başlamak kaydıyla müretteb bir Dîvânda bulunması gereken nazım şekillerinin hemen hepsinde ve bol örnekler vermiştir.

Dîvân'daki şiirlerin şekil ve tür özelliklerine göre ayrı ayrı hazırlanan ve ilk bakışta lazım olan bilgilerin verilmesinin amaçlandığı çizelgeler ilgili kısımların son tarafına konmuş, böylece Dîvân'ın şekil bakımından özellikleri verilerek şiirlerin, karşılaştırmaya esas alınan nüshalara göre takibi sağlanmıştır.

Fasîh Dîvânı'nın 35'i yurt içi (İ.Ü.Ktb.:10,Süleymâniye Ktb.:10, Fatih Millet Ktb.:5, Topkapı Sarayı Ktb.:2, Millî Ktb.:3, Mevlânâ Müzesi ıhtisas Ktb.:3, Konya İl Halk Ktb.:1, Kayseri Râşid Efendi Ktb.:1), 2'si de yurt dışında (Vien Hofbibliothek:1, Berlin Staatsbibliothek:1) olmak üzere tespit edebildiğimiz toplam 37 yazma nüshası bir liste halinde verilmiş (bkz.çiz.:1), bunlar içerisinden ilgili bölümde tanıtımı yapılan 7 tanesi tenkidli metne esas alınmış; İstanbul Üniversitesi Ktb., TY.No:1776 ve Mevlânâ Müzesi Ihtisas Ktb., NO:2410 numarada kayıtlı nüshalara da zaman zaman mürâcaât edilmiştir.

Şiirlerinin sayısı nüshalara göre farklılık göstermekle birlikte, hazırladığımız metinde toplam: 6 kasîde, 472 gazel, 5 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 7 mesnevî, 21 kıt'a, 22 nazım, 160 rubâî, 7 târih, 1 muammâ, 86 matla ve 61 müfred bulunmakta olup, bunlar 850 değişik şiir ; 3492 beyitlik bir yekünü teşkil etmektedir. Her nazım şekline ait şiir ve beyit sayıları ile bunların nüshalara göre dağılımları çizelgede ayrıntılı olarak verilmiştir.(bkz.çiz:2)

Bu çizelgeye göre toplam beyit sayısı bakımından H nüshası en hacimli nüsha olup, diğerlerinden 2808 beyitle E nüshası ikinci, 2789 beyitle Ü3 nüshası üçüncü, 2400 beyitle A nüshası dördüncü, 2352 beyitle Ü1 nüshası beşinci, 2095 beyitle Ü2 nüshası altıncı ve 1860 beyitle de S nüshası son sırada yer almaktadır. Ayrıca dîvânda mevcut 12 değişik nazım şeklinden hemen hepsine ait değişik sayıda örnek bütün dîvân nüshalarında (Ü2'de mesnevî, H ve Ü3'te muammâ yoktur.) mevcuttur.

Çizelge, nazım şekillerinin sayıları bakımından da bir değerlendirmeye tâbî tutulduğunda, Dîvân'da en fazla gazel (472), daha sonra da sırasıyla rubâî(160), matla (86), müfred (61), nazım (22), kıt'a (21), mesnevî ve tarih (7'şer), terkîb-i bend, tercî-i bend (7), kasîde (6) ve muammâ (1) nın yer aldığı görülür.

Şekil özellikleri tanıtılmağa çalışılan, her harften kafiyeli gazeller bulunduğu gibi, birkaç harf hariç diğer bütün harflerle kafiyeli rubâî, matla ve müfredlerin yer aldığı Dîvân'ın asıl kıymetinin, tenkidli metnin de okunup değerlendirilmesinden sonra takdir edilebileceği âşikârdır.

NÜSHALARDAKİ ŞİİR SAYISI								
Nazım Şekli	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	Toplam
Kasîde	4	5	5	4	5	5	5	6
Gazel	356	389	425	275	332	311	401	472
Terkîb	2	3	3	2	2	2	4	5
Tercî	1	2	1	1	1	1	1	2
Mesnevî	1	7	1	1	2	-	1	7
Kıt'a	8	15	17	7	9	8	15	21
Nazım	2	21	1	1	1	1	1	22
Rubâ'î	103	124	154	69	73	74	130	160
Tarîh	7	6	3	5	7	7	6	7
Mu'ammâ	1	1	-	1	1	1	-	1
Matla'	47	65	55	32	46	43	68	86
Müfred	36	44	35	26	32	29	51	61
TOPLAM	568	681	700	424	511	482	683	850

NÜSHALARDAKİ BEYİT SAYISI								
Nazım Şekli	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	Toplam
Kasîde	124	141	169	113	170	167	143	189
Gazel	1844	1987	2200	1410	1714	1582	2080	2426
Terkîb	75	68	111	76	75	75	117	139
Tercî	18	26	18	18	18	18	18	26
Mesnevî	20	142	20	19	116	-	7	142
Kıt'a	16	31	34	14	18	16	30	44
Nazım	4	42	4	2	2	2	2	44
Rubâ'î	206	248	308	138	146	148	260	320
Tarîh	14	12	4	11	14	14	13	14
Mu'ammâ	1	1	-	1	1	1	-	1
Matla'	47	65	55	32	46	43	68	86
Müfred	36	44	35	26	32	29	51	61
TOPLAM	2400	2808	2958	1860	2352	2095	2789	3492

Çizelge-2

1. ŞEKİL BAKIMINDAN

a) Nazım Şekilleri:

Kasîdeler

Arap edebiyatında doğan, muhtevâ zenginleşmesi ve nazım şekli olarak önem kazanması İran edebiyatında gerçekleşen kasîde, Abbâsîler, Sâmânoğulları ve Gazneliler döneminde gelişme göstererek, Büyük Selçuklular zamanında fevkalâde kültürlü insanların anlayabileceği bir hâl almıştır.

Dîvân edebiyatında, Türkçe'nin edebî dil olarak teşekkül ettiği 15. yüzyılın ikinci yarısında (Daha önce Ahmedî, Şeyhî ve Atâ'î de kasîdeler yazmakla birlikte) yetişen ilk güçlü kasîde şâiri Ahmed Paşa'dan sonra bu nazım şeklinin en güzel örnekleri Osmanlı Devleti'nin her bakımdan en parlak devri olan 16. yüzyılda verilmiştir. Yüzyılın başında Necâtî Bey, sırasıyla Zâtî, İshak Çelebi, Hayâlî Bey, Fuzûlî, Ulvî, Yahyâ Bey ve Bâkî zarif buluşlarla, ince hayallerle ördükleri kasîdelerinde bu türün klâsik şeklini de tespit etmiş oldular.(1)

17. yüzyılda yetişen ve fahriyeyi kasîdenin vazgeçilmez bir unsuru yaparak mübâlağayı gulüv derecesine çıkaran, bu sûretle de kendine has bir tarz ortaya koyan Türk edebiyatının en büyük kasîde şâiri Nef'î'den sonra Sabrî, Âlî ve Nâbî de bu vâdîde güzel örnekler vermişlerdir.(2)

Fasîh Ahmed Dede, kasîdelerinin özellikle nesib bölümlerinde başarılı olmuş, ustalıkla yazdığı girizgahlardan sonra medhiye bölümlerinde Nef'î tesirinin hissedildiği gür sesli söyleyişlere yer vermiş, na'tlarda -edeben- fahriyeyi terk etmiş, yeknesaklığı kırarak çok güzel yerleştirdiği gazellerle konuyla ilgili kuralları işletmiş; uyguladığı, kasîdeye gazel ve fahriyeyle başlamak, nesib ve girizgâha yer vermemek, çift matla tekrarı yapmak, taç beyti söylememek gibi özelliklerle de yeni arayışlara yönelmiş, san'at ve şiir zevkini ortaya koymuş güçlü bir şâir olarak karşımıza çıkmıştır.

---

(1) Mehmed Çavuşoğlu,"Dîvân Şiiri", Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, 415,416,417, T.D.K.,Ankara,1986,s.19

(2) Haluk İpekten,Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,Birlik Yayınları, Ankara, 1985, s.54

Dîvân'ında tevhîd ve münâcât bulunmamasıyla dikkati çeken şâir, devrin devlet ricâlinden yalnız -bir müddet hazine kâtipliğini yaptığı ve büyük iyiliklerini gördüğü- Köprülüzâde Fâzıl Ahmed Paşa için bir tek kasîde yazmıştır. Çizelgede gösterildiği üzere, kasîdelerinin 2'si na't, 2'si medhiye, 1'i mersiye ve 1'i de bahar vasfında olup, hacim bakımından -4 ve 6. sıradakiler kasîde-beççe diye adlandırılabilecek kısalıkta olmakla birlikte- öngörülen beyit sayılarına uygundur. İçlerinden de yalnız 5. sırada yer alan, klâsik bir kasîdede bulunması gereken bütün bölümleri ihtiva etmektedir.

Sırasıyla incelenecek olan kasîdelerin ilki Hz.Peygamber'e na't olarak yazılmış olup, 29 beyittir. Şâir kasîdenin nesib bölümünde, bayram mevsiminin ilkbahar rüzgârının feyzi erişti, gül bahçesindeki ağaçlar elbiselerini yenilediler, şeklinde nesre çevirebileceğimiz:

"İrişdi feyż-ı dem-i nev-bahâr-ı mevsim-i ʿıyd
Libâsın eyledi eşcâr-ı gül-sitân tecdîd "

beytiyle başlayan güzel bir bahar tasviri yapmış, 14-15. beyitlerle değerlendirdiği girizgâhdan sonra:

"Ayâ şefîʿ-i ḫaṭâyâ-yı ümmetân-ı ẕelîl
Ayâ kefîl-i aṭâyâ-yı Rabb-i ʿarş-ı mecîd"

diyerek takip eden 4 beyitle Hz.Peygamber'i medhetmiş, 20-27. beyitlerde halini arz ederek lutuf ve merhamet dilenmiş, mahlasını kullandığı 28.taç beyitten sonra, tagazzül ve fahriye bölümlerine yer vermediği, tecdîd-i matla da yapmadığı kasîdesini:

"İki cihânda olup ser-firâz-ı aḥbâbı
Naṣîb-kerden-i bed-ḫvâhı ola tîġ-ı ḥadîd"

beytiyle tamamlamıştır.

Şâir redîf kullanmadığı bu mahdûd kasîdesinde, kafiyeyi meydana getiren kelimelerden tecdîd (1,27), ümmîd(9,12) ve mecîd(16,28) i pek çok şâirde görülebilecek bir nispette kullanarak îtâ-yı celî kusurunu bağışlanabilir seviyede tutmasını bilmiştir.

Şâir, yine Hz.Peygamber'e na't olarak yazdığı ikinci kasîdesinin nesib bölümüne:

"Zihî zemân-ı ṭarab mevsim-i humâyûn-fâl
Ki baḫt-ı yâr ü müsâ'id zemâne-i muḥtâl"

beytiyle başlamış, genellikle şâirlerin edebî zevklerini ve genel kültürlerini ortaya koydukları bir bölüm olarak da değerlendirilen tagazzül bölümüne 9-13. beyitlerde yer vermiş, âdetâ soru-cevap mahiyetinde birbirine bağlı olan 14-15. beyitlerle güzel bir girizgâh yapmış:

"Cevâba itdi taṣaddî zebân-ı ḥâl-i çemen
Kemâl-i luṭf-ı gülistânı eyledükde su'âl

Bu gûne luṭf-ı bahâra sebeb nedür diyeyüm
Maḥabbet-i şeh-i kevneyn 'aleyhi ṣalli vü âl"

16. beyitten itibaren başladığı medhiye bölümünde memdûhunun özellik ve mucizelerini anlattıktan sonra fahriyeye yer vermeyerek, Hz.Peygamber'den, medhine cesaret küstahlığında bulunduğu için bağışlanmasını dilemiş, emsalsiz zatını vasfetmenin mümkün olmadığını belirttiği 29 ve 30. beyitlerden sonra da taç beyitte hulusunu arz ederek mahlasını söylemiş, takip eden 6 beyitte suç ve günahlarını sayıp dökmüş,iblisin kalb huzuruna mani olarak devamlı bir şekilde Hakk'a yönelmekten kendisini işgal ettiğini belirtmiş, 38. beyitle başladığı duâ bölümüyle 42 beyitlik kasîdesini bitirmiştir.

Şâir, redif kullanmadığı bu kasîdesinde de kafiyeyi meydana getiren kelimelerden le'âl(6,9,21), cemâl(8,25), hâl (27,40) ve pâmâl(28,38)i -tekrar eden kelimelerin aralarında en az onar beyit olması gerektiği kaidesini, biri hariç, uygulayıp, en fazla üç kelimenin tekrarına izin verilmesi hususunu da bir artırarak- kullanmıştır.

Hz.Ali'ye medhiye olarak yazdığı üçüncü kasîdesine -az görülen bir özellik olmakla birlikte- ilk iki kasidede yapmadığını yaparak, kalem, söz ve düşüncelerini öven bir gazelle başlamış, Husrev'e de atıfta bulunarak:

"Şîrînî-i güftârımı görseydi iderdi
Husrev der-i ṭabʿumda temennâ-yı maʿânî"

gibi iddiâlı beyitlere yer vermiştir.

Kalemine cevlân için ruhsat talep eden şâir, her beytini maârif sırlarının mahzeni, her noktasını da mânânın benzersiz incisi, kendisini de mânâ memleketinin aydınlatıcısı padişah olarak göstermiştir.

"Vaṣṣâfıyam ol pâdişeh-i kişver-i ʿilmüñ
Kim rütbesidür rütbe-i vâlâ-yı maʿânî "

beytiyle yaptığı girizgâhdan sonra, medhiye bölümünde onun edeb ve fazilet menbaı, rumuzları halledici, Hayber fatihi, temiz soylu ve Hz.Peygamber'in amcasının oğlu olması gibi özelliklerini anlatmış, Fasîh'in hasta gönlünün niyazını gûş eyle, diyerek 24. beyitte mahlasını söylemiş, devamla kerem güneşine hitab ederek, halini arz etmek için bir matla-ı garrâ tarh eylediğini, belirtmiş, son iki beyitle yaptığı duâ ile mahdûd kasîdesini tamamlayan şâir, "maânî" kelimesini redif olarak kullanmış, kafiyeyi meydana getiren kelimelerde tekrara düşmemiştir.

Şâir, mersiye türündeki tek kasîdesini, her müslümanın yüreğini sızlatan Kerbelâ vak'ası kahramanı Hz.Hüseyin için yazmış, değişik sayılabilecek bu nesib bölümünde tasavvuf ve kendi haliyle ilgili düşüncelerini açıklamış, dili âteşlere yaktığını, gönlü gavgalara saldığını ifade ettikten sonra, Kâbe'nin örtüsünün niçin siyah olduğunun:

"Bu mâtem içün itdi siyeh Ka'be libâsın
Biz de burada müntesib-i beyt-i Hudâyuz" beytiyle cevabını vermiş, taç beyitte pâk edalı Fâ'izî'nin yolundan gittiğini belirtmiş, konu hakkında duyduğu üzüntü ve matemini anlattığı beyitlerden sonra, sözlerini bitirmek arzusunu izhar ettiği:

"Gel hatm-i suhan idelüm iy hâme-i giryân
Kim vâṣıl-ı ser-menzile-i hayr-duʿâyuz "

beytinden sonra duâ ile kasîdesini tamamlamıştır.

Tagazzül ve fahriye bölümlerine yer verilmeyen bu kasîdede, kafiyeyi meydana getiren kelimelerden Hudâyuz(1,14), bükâyuz(11,16) ve abâyuz(2,22) mahzur teşkil etmeyecek şekilde aralıklarla kullanılmıştır.

Bu kasîdesinin memdûhundan (Köprülü-zâde Fâzıl Ahmed Paşa) başka devlet ricâlinden hiç kimseye kasîde yazmayan, bu hususu da 37. beyitte:

"Ḳaṣîde-gûyluḳda mübtedîdür şâhid-i ṭab'um
Ki vâḳı' olmamışdur kimsenüñ olmaḳ senâ-ḫânı"

sözleriyle açıklayan şâir, nesib bölümüne:

"Hoşâ faṣl-ı bahâr u mevsim-i gül vaḳt-i ḫandânı
Ki evṣâfı ider dem-beste çok ṭab'-ı suḫan-dânı "

beytiyle başladıktan sonra, gül sultanının zümrüd renkli tahtına oturduğu, bülbüllerin hardan feryâd ve figânlarının bağı doldurduğu çok canlı ve renkli bir bahar tasviri çizmiştir. 14-18. beyitlere çok güzel bir tagazzül yerleştirerek, ağlayan gözlerinin macerasını arz ederken sevgilinin tebessüm ettiğini -biraz da içerleyerek- ifade eden Fasîh, girizgâhdan sonra :

"Vezîr-i âsumân-ḥaşmet müşîr-i müşterî-fıṭnat
Mühim-sâz-ı umûr-ı dîn ü devlet Âṣaf-ı ṣânî "

beytiyle övmeğe başladığı Fâzıl Ahmed Paşa'nın devrinde, kimsenin bir diğerinin eteğinden çekmediğini, yalnızca âşığın, sevgilinin eteğini öpmek için eliyle tuttuğunu şu çok zarif beyitle zevk sahiplerinin dikkatlerine sunmuştur.

"Zemânında ṭutar yoḳ kimsenüñ dâmânını kimse
Meger ki dest-i 'âşıḳ bûs içün dâmânı cânânı"

32 ve 36. beyitlerdeki, Nef'î tesiri çok açık bir şekilde hissedilen gür sesli hitablar arasında:

"Ser-efrâz eyledüñ ben bende-i nâçîzi sulṭânum
Ki tevcîh-i ḫiṭâb-ı müsteṭâba ḳılduñ erzânı "

diyerek gördüğü tevcîhi anlatmış, bir sonrakinde lutfuna şükrün mümkün olmadığını ifade etmiş, 40. beyitle başladığı fah-

riyesinden sonra -tagazzül bölümündekinden başka mahlas kullanmayarak- iki beyitlik duâ ile kasidesini tamamlamıştır.

Redifi olmayan bu kasîdede şâir, kafiyeyi meydâna getiren kelimelerden suhan-dânı(1,11), dâmânı(7,14,17), hayvânı (4,19), cânânı(8,26) ve irfânı(31,41) kelimelerini, îtâ-yı celî'yi kusur olarak gösterecek sayıda, kullanmıştır.

Kafiyesinin son harfine göre "Kasîde-i Nûniyye" diye adlandırdığımız bu şiirde klâsik kasîde düzenine uyulmamış, 15. beyte kadar bahar ve unsurlarını tasvir eden şâir, 16 ve 17. beyitlerde -az görülmekle birlikte- iki defa üstüste tecdîd-i matla yapmış, kendisinden sonra başka beyitlerin de geleceğini âdetâ ilhâm eden:

"Ol gül-ʿiẕârı bâğa gelür mi dimiş ṣabâ
Açmış şükûfe dîdelerin intiẓârdan "

beytiyle mahlasını da kullanmadan kasidesini bitirmiştir.

Herhangi bir kimseyi övgü ifadesi de taşımayan, sadece bahar tasviriyle yetinilen bu kasîdenin hem en son beyti, hem de E nüshasında bu şiirden sonraki 8a yaprağının boş bulunması bizde bu kasîdenin eksik bırakıldığı yolunda bir düşüncenin yerleşmesine sebep olmuştur.

Gazeller:

Başlangıcı Arap şiirine dayanan, İran edebiyatında gelişerek müstakil bir nazım şekli haline geldikten sonra Türk edebiyatına geçen, "kadınlar hakkında söylenilen âşıkâne ve güzel söz" anlamına gelen, tasavvufun etkisiyle sôfiyâne ve hakîmâne konuları da bünyesine alan bir nazım şekli olan gazel, şâirler tarafından çok kullanılmış ve geliştirilmiştir.

Şiirlerini Farsça yazmakla birlikte gazelin Türk edebiyatında benimsenip yayılmasında büyük etkisi olan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'den sonra, mesnevîlerindeki Türkçe beyitlerden başka Dîvânı'ndaki 11 gazeliyle oğlu Sultan Veled, şiir mecmualarında 13 gazeli bulunan Şeyyâd Hamza ve 6 gazeli bulunan Hoca Dehhânî bu türün ilk örneklerini vermişler; tasavvufî duygu ve düşüncelerini sade bir dil ve samimi bir üslûpla anlatan Yûnus Emre de heceyle yazdığı ilâhî ve nefesleri

yanında aruzla yazdığı 66 gazeliyle günümüze uzanan tesirin sahibi olarak haklı ve kalıcı bir şöhret kazanmıştır.(1)

Müstakil kullanımlarının yanında kasîdelerin tagazzül bölümlerinde ve mesnevîlerde de kullanılan gazelin gelişmesi Seyyid Nesîmî ve Kadı Burhaneddin ile devam etmiş, Türk edebiyatının kurucularından sayılan Şeyhî ve Ahmed Paşa'dan sonra yüzyılın en büyük gazel şâiri Necatî yetişmiştir.(2)

Gazelin her bakımdan işlenerek gerçekten mükemmel hale getirildiği 16.yüzyılda Zâtî, Hayâlî Beğ, Nevî, Rûhî ve edebiyatımızda kendisinden sonra gelenler üzerinde uzun ve kalıcı bir etkiye sahip olan büyük şâir Fuzûlî ile İstanbul Türkçesini şiirimize sokan Bâkî fevkalâde güzel örnekler vermişlerdir.

Bazı olumsuzluklara rağmen ilerlemesini 17.yüzyılda da büyük bir hızla sürdüren edebiyatımız, İran şâirlerinden Urfî, Sâib ve Şevket'in öncülük ettiği Sebk-i Hindî tarzının etkisinde kalmıştır. Bu yüzyılın en büyük gazel şâiri olarak kabul edilen Şeyhülislâm Yahyâ, Sebk-i Hindî tarzının usta temsilcisi Nâ'ilî-i Kadîm, yine bu vadide yürüyen Neşâtî, İsmetî ve Fehîm-i Kadîm, hikemî tarzın müessisi Nâbî, kasîdelerinin yanında güzel gazeller de yazan Nef'î, âşikâne ve rindâne gazelleriyle Cevrî, Şeyhülislâm Bahâ'î, Sâbit ve Nedîm-i Kadîm yetişmişlerdir.(3)

Çalışmamıza konu olan ve şiiri tezkirelerde:"lezâ'iz-i eş'ârı .... zevk-bahş-ı dil ü cândur."(4), "Şi'r ü inşâda sâhib-i râye-fâm olan Fasîh-nâm şâ'ir ki Dîvân-ı müretteblerі manzûr-ı yârân u hâlândur."(5), "vâdî-i eş'ârda ve inşâda hod 'ulv mikdârı cümlenün ma'lûmıdur."(6) "eş'âr-ı dil-âvîzi keyfiyyet-i 'ışk u mahabbetle pür-şûr"(7) gibi ifadelerle

---

(1) Cem Dilçin,"Dîvân Şiirinde Gazel",Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s.156-159

(2) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.24

(3) a.g.e., s.26,27; Cem Dilçin, "Dîvân Şiirinde Gazel", Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s.176-183

(4) Safâyî, Tezkiretü'ş-Şu'arâ, v.268a

(5) Esrâr Dede,Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevleviyye, v.255a

(6) Sâlim, Tezkire-i Sâlim, s.533

(7) Şeyhî, Vekâyı'u'l-Fuzalâ, s.243

övülen Fasîh Ahmed Dede, şiirlerinin -özellikle gazellerinin- çokluğu, muhtevaca dolgunluğu ve söyleyişçe güzelliğine, dilinin ismiyle müsemmâ sayılabilecek açıklık ve pürüzsüzlüğüne, kendine has bir üslûp ortaya koymasına, pek az şâirde görülebilecek sayıda ve güçte nazîreler söylemesine rağmen, genelde edebiyatımız, özelde de 17. yüzyıl şâirleri arasında hak ettiği yeri alamamış, devrin önemli şâirleri zikredildikten sonra diğer şâirleri arasında ismine yer verilmiştir. Kanaatimizce, şimdiye kadar üzerinde geniş bir çalışma yapılmamış olan Fasîh, Şeyhülislâm Yahyâ, Nâ'ilî ve Nâbî'den hemen sonra anılacak güçte bir şâirdir.

Kesin bir kural olmamakla birlikte beyit sayısı 4-15 arasında değişen gazel, Nesîmî ve Ahmedî'de görüldüğü gibi 15 beyitten fazla bir hacme sahip olarak da yazılmış, tedrîcen 5 beyte kadar inilerek bu sayıda -özellikle 17.yüzyılda- karar kılınmıştır. Bu hususta dilin ifade imkânlarının genişlemesi, vezne uygunluğun sağlanması, az sözle çok şey anlatma isteği etkili olmuştur. Fasîh de buna uyarak gazellerinin çoğunu 5 beyitli olarak yazmış, çeşitli sebeplerle tamamlanamadığı izlenimini edindiğimiz, mahlası da bulunmayan (18,31,51,155.gazeller gibi) 3 ve 4 beyitli olanların yanısıra 12 beyte kadar çıkanlara da yer vermiş; ancak müzeyyel vu mutavvel gazel de yazmamıştır. (Gazellerinin 9'u 3, 21'i 4, 386'sı 5, 26'sı 6, 19'u 7, 3'ü 8, 6'sı 9, 1'i 10, 1'i de 12 beyitlidir.)

Gazellerinde -daha çok Tanzimat'tan sonra yetişen şâirlerce uygulanan- Redd-i mısrâ'ya yer vermeyen şâir, matla beytinin, bazılarında 1, bazılarında da 2. mısrâlarını tekrarlamak kaydıyla 19 gazelde Redd-i matla yapmış; (bkz.çiz:6) bundan başka yine matla beytiyle ilgili bir özellik olarak (daha çok Sebk-i Hindî şâirlerinde görülmektedir) takdir okuyucunun zevkine bırakılarak 6 gazelinde (72,118,127,156,181, 343) çift matla kullanmış, bir gazelinde de matla yazmamış (155. gazel olup 3 beyittir, mahlas beyti de yoktur.); 156. gazelinde mahlasını adıyla beraber ifade etmiş, 1'i 5, 1'i 7, diğerleri de 4 ve 3 beyitli olan 15 gazelinde mahlas beytine yer vermemiş (bkz.çiz:7), 309. gazelde de mahlasını, makta beyitten bir önceki beyitte belirtmiştir.

Bilindiği gibi Dîvân edebiyatında gazeller için bir ad ve başlık kullanılmamakla birlikte (Gerektiğinde kafiye ve rediflerine, bunların anlamsız olması halinde de birinci mısrâın ilk kelimesine göre adlandırılabilirler.) Fasîh Dîvânı'nda -hepsi de ad ve başlık olarak değerlendirilemeyecek bile olsalar- bu konunun istisnalarını teşkil etmek üzere: "Der-Mersiye-i Hazret-i Hasan Razıya'llâhu Anh"(349), Der-Hakk-ı Hazret-i Hasan-ı Müctebâ Razıya'llâhu Anh"(415), "Der-vasf-ı Deryâ Nazîre-i Ebrâr Be-Nev'i-zâde Atâ'î"(118), "Gazel-i Güzîde"(53), "Nev-zemîn"(120,121) ve bu tarzdaki başarısına işaret sayılmak üzere de özellikle nazire başlıklarında: "Nazîre-i Kâmile"(60), "Nazîre-i Garrâ"(94), "Nazîre-i Dil-keş"(93) gibi ifadelere rastlanmaktadır.

Yukarıda şekil özelliklerini vermeye çalıştığımız gazellerden 51,156,157,196 ve 368 numarada kayıtlı olanları yalnız E nüshasında kasîde ve terkîblerin bulunduğu yaprakların sayfa kenarlarında, 349. A,E,H,S,Ül; 415. de bütün nüshalarda ve yine kasîdelerin bulunduğu bölümde yer almışlar, tarafımızdan -son ikisinin hangi nazım şekline ait olduğu tartışılabilir olmakla birlikte- bu bölümde değerlendirilmişlerdir.

Fasîh Ahmed Dede gerek Dîvân'ındaki şiirlerin çokluğu, gerekse diğer eserleri bakımından velûd bir şâirdir. Devrin şâirleri arasında 805 gazel yazan Nâbî'den sonra, 472 gazelle ikinci sırayı alır. Diğer şâirlerden Nâ'ilî'nin 390, Şeyhülislâm Yahyâ'nın 360 , Sâbit'in 300'den fazla Cevrî'nin 271(1), Neşâtî'nin 127 , Nef'î'nin 122 , İsmetî'

(1) Hüseyin Ayan, Cevrî,Hayatı,Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, s.182-281

nin 113 , Şeyhülislâm Bahâ'î'nin 45 , Fehîm-i Kadîm'in 40(1), Nedîm-i Kadîm'in de 34(2) gazeli vardır.

Mürettеb bir Dîvân için gerekli olan Arap alfabesini meydana getiren her harften sırasıyla bir gazel söyleme kuralı şâirleri ف، غ، ع، ظ، ط، ض، ص، ذ، د، خ، ح، ث gibi harflerle gazeller yazmaya zorlamış, bu harflerle zorakî yazılmış gazeller de Dîvânların en zevksiz gazelleri olmuşlardır. Ahmed Paşa, Necâtî, Fuzûlî, Şeyhülislâm Yahyâ, Nâbî, Şeyh Gâlib gibi şâirlerin Dîvânlarında her harften en az bir gazel bulunmasına karşılık, Nâ'ilî dîvânında ع، ض، ص، ذ، خ، ح ; Nef'î dîvânında ف، غ، ع، ظ، ط، ض، ص، س، ذ، خ ; Nedîm dîvânında ظ، ض، ص، س، ذ، د، خ، ح، ج، ث ق، ف، غ، ع harfleriyle yazılmış gazel yoktur. (3) Bu hususa uygun olarak Fasîh Dîvânı'nda da sadece 4 harften 1, diğerlerinden daha fazla olmak üzere bütün harflerden kafiyeli gazeller mevcuttur. (bkz. çiz:8)

Fasîh Dede de gazellerinde işlediği konular bakımından genel teâmüle uymuş, ilk gazeline:

"Bâreka'llâh zihî nuṭḳ-ı misâl-i ʿÎsâ
K'itdi bir demde niçe mürde-dilânı iḥyâ" (G.1/1)

beytiyle başlamış, sevgiliden, âşığa ettiği cevr ü cefâdan, güzellik unsurlarından, âşığın halinden bahsetmiş; Leylâ, Mecnûn, Ferhâd, Şîrîn gibi aşk hikâyeleri kahramanlarını karakteristik özellikleriyle değerlendirmiş, bazan kendisini, mukayese sonucu, onlardan daha kötü durumda görmüş:

"FAṢÎḤâ farḳ iderdi nûr-ı ṣubḥ u ẓulmet-i şâmı
Saña nisbetle Ḳaysuñ yoḳ degüldi yine iẓʿânı "(G.424/5)

sabâ ile kâh sevgiliye haber yollamış, kâh ondan haber ummuş:

"Kâkül-i yâra bu demler güẕerüñ var mı ṣabâ
Dil-i güm-geşteden âyâ ḫaberüñ var mı ṣabâ " (G.14/1)

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, s.26,27
(2) Osman Horata, Nedîm-i Kadîm ve Dîvânçesi, s.100-169
(3) Cem Dilçin, "Dîvân Şiirinde Gazel", Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s. 115

yine sabâya, gonçelerin sinesini açtırtmış:

"Açdıkça subh gonçelerin sinesin sabâ
Sad-pâre olmasun mı dil-i zârı bülbülün" (G.238/2)

çok güzel ve renkli sabah tasvirleri yapmış:

"İnhizâm el virdi ser-cümle sipâh-ı encüme
Destine aldukda tîg-ı şuᶜle-bârın şâh subh" (G.42/3)

sevgilinin dudaklarını kadehten bile kıskanmış:

"Degülüm râzı lebün bûs ide peymâne dahı
İstemem yandugını şemᶜüne pervâne dahı " (G.436/1)

hiç kimsenin,can yakan aşkın esiri olmaması için duâ etmiş:

"Kimseler yâ Rab esîr-i ᶜışk-ı cân-sûz olmasun
Bir mehün efkâr-ı mihriyle siyeh-rûz olmasun "(G.317/1)

ve her şâir gibi şiiriyle -haklı olarak- övünmüştür.

"Hâme-i şiᶜrüm FASÎH olsa n'ola muᶜciz-edâ
Mebde'-i feyyâzdan her demde mülhemdür gönül"(G.269/5)

Yukarıda ifade ettiğimiz şekilde klâsik kuralları başarıyla uygulamakla birlikte zaman zaman değişiklik yapmak, bir yenilik getirmek arzusuyla bu kuralların dışına çıkan Fasîh Dede, kendine has üslûbu, gazellerinin sayıca çokluğu, muhtevaca genişliği ve söyleyiş bakımından güzelliği dikkate alındığında "usta bir gazel şâiri" olarak değerlendirilebilir.

Terkîb-i Bendler, Tercî-i Bendler:

Edebiyatımızda çok kullanılan bir nazım şekli olan terkîb ve tercî-i bendler münâcât, na't gibi dinî konuların yanında, bilhassa mersiye olmak üzere medhiye, hiciv, hayattan zevk alma, felsefî ve tasavvufî fikirleri söyleme, hatta aşk konularında da yazılmıştır.(1)

Ahmed Paşa, Necâtî Bey, Yahyâ Bey, Nev'î, Bâkî, Neşâtî ve Şeyh Gâlib mersiye, Şeyhî, Fuzûlî, Yahyâ Bey, Cevrî, Şeyh Gâlib ve Fâzıl medhiye türünde, Nâ'ilî ve Vâsıf sevgiliden yakınma, Cevrî ve Esrâr Dede de tasavvuf konularında terkîb-i bendler yazmışlardır.(Hemen aynı şâirlerin örnek gösterilebilecek tercî-i bendleri de vardır.) Bu nazım şeklinde özel bir yere sahip olan Rûhî-i Bağdâdî de devrinde gördüğü aksaklık ve yolsuzlukları, insanların zayıf ve kötü taraflarını alaylı bir dille kaleme aldığı terkîb-i bendiyle çok tanınmıştır.(2)

Terkîb ve tercî-i bendlerini ayrı ayrı inceleyeceğimiz Fasîh Ahmed Dede de Dîvân'ında yer alan 5 terkîb-i bendden 3'ünü Hz.Peygamber'e na't, 1'ini İshak-zâde Zuhûrî'ye mersiye ve 1'ini de aşk konusunda yazmıştır.

Hz.Peygamber'e na't olarak yazılmış olan, 8'er beyitlik 5 bendden meydana gelen ve (aa xa xa ... vv / bb xb xb... yy) şeklinde kafiyelenen 1.terkîbin 2. bendinin (bb xb xb... bb) kafiye düzenine sahip olması dikkat çekicidir.

1. bende :

"İy pâdişeh-i serîr-i levlâk
V'ey nakş-ı te'âlâ tâc-ı eflâk"

övgü beytiyle başlayan Fasîh, göklerin Mi'râc sebebiyle nâz ettiğini, ayağını basması sebebiyle de yeryüzünün övündüğünü,

---

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.151
(2) a.g.e., s.152,153

"Mi'râcuñ ile sipihr ider nâz
Nakş-ı kademünle fahr ider hâk"
beytiyle ifade etmiş, "Levlâke lemmâ halaktü'l-eflâk" sözünün, şânının yüceliğine bir delîl olduğunu belirterek güzel bir vasıta beytiyle ilk bendi tamamlamıştır.
"İy esbak-ı sâhib-i risâlet
V'ey eşfak-ı haste-hâl-i ümmet"

Takip eden bendlerde, sen olmasan bu âlem olmaz, yedi kat gökyüzü aydınlanmaz, insanlığın hali nizam bulmazdı, dedikten sonra gelmiş geçmiş peygamberlerin en büyüğü olduğunu bildirmiş, düşünce ve niyetlerini açıkladığı son bendde mahlasını da redif olarak kullanmış ve:

"Ümmîd ola bu recâsı makbûl
İy lutfı olan cihâna mebzûl"

beytiyle terkîb-i bendini bitirmiştir.

Yine Hz.Peygamber'e na't olarak yazılan ve 6'şar beyitlik 6 bendden müteşekkil olan bu terkîb (aa xa xa ... vv / bb xb xb ... yy) şeklinde kafiye düzenine sahiptir.

1. bendde, iki cihanın var olma sebebi sensin, eflâk ve zeminde nümâyiş senin yanağının aydınlığının eseridir, gibi görüşlere yer verdikten sonra:

"İy şâh-ı melek-sipâh felek-câh
V'ey mâh-ı sipihr li-ma a'llâh"

beytiyle bendi bitirip, lutfu ve nutkuyla ilgili değerlendirmelerde bulunduğu, Hz.Âdem'in yaratılışı ve Hz.Îsâ'nın konuşuşunun Hz.Peygamber için bir işaret olduğu gibi düşünceleri izhâr ettiği bendlerin beşincisinde -son bendde kullanılmakla birlikte- mahlasını kullanmış, bazı hata ve günahlarını sayıp dökmüş, duâ mahiyetindeki:

"Lutfuñdan irüp hitâb-ı 'izzet
'Afv ide anı cenâb-ı 'izzet"

beytiyle şiirini tamamlamıştır.

"Der-na't-i peyğamber-i dü-'âlem" başlığını taşıyan ve (aa xa xa ... vv) şeklinde kafiyelenen, 6 beyitten müteşekkil bir bend halinde bulunan şiir, metinde üçüncü terkîb-i bend olarak değerlendirilmiştir. Yalnız E nüshasında sayfa kenarında yer alan, eksik olduğuna hükmettiğimiz bu şiirin tamamının bulunması ve vasıta beyitlerinin incelenmesi halinde terkîb ya da tercî-i bend oluşu hususunda daha sağlıklı karar verilebilecektir.

Hz.Peygamber'in boy, yanak, diş gibi vücut âzâları serv, şimşâd, sanavber, arar, gül, dür vb. bir takım tabiat unsurlarına benzetilmiş; baharın gelmesi, çiçeklerin açması ve renklenmesinin O'nun lutuf rüzgarıyla mümkün olduğu söyleyerek:

"Sen sen iy pâdişeh-i ḫayl-i rüsül
Mefḫar-i cüz ile gel maẓhar ḳıl "

beytiyle şiir tamamlanmıştır.

4. terkîb, mersiye türündeki tek terkîb-i bend olup, vasıtalarla beraber 5'er beyitlik 7 bend halinde ve (aa xa xa.. vv / bb xb xb ... yy) kafiyelenişiyle yazılmıştır.

Fasîh, Güftî'de:

"Rûmuñ evvel ẓuhûr u meh-nesebi
Biri daḫı Ẓuhûrî-i Çelebi " (1)

beytiyle vasfedilen, kendisinin de terkîbinin 6.bendinde:

"Yegâne 'âlim ü fâżıl edîb-i nükte-perverdi
Hezârân nev-'arûs-ı naẓma ẕât-ı pâki şehverdi"

diyerek övdüğü, Zuhûrî mahlasını kullanan ve müretteb bir Dîvân'ı bulunan İshak-zâde Mehmed Sâlih Efendi'nin Kahire kadısı iken H.1083 - M.1672'de vefatı üzerine (2) bu mersiyeyi yazmıştır. Bu terkîb-i bend -Köprülü-zâde Fâzıl Ahmed Paşa'ya yazdığı kasîde dışında- devrinde yaşayan insanlar için yazdığı tek şiirdir.(Birkaç tarih kıt'ası hâriç) Ayrıca 214 ve 296'ıncı gazeller de Zuhûrî'ye nazîre olarak yazılmış; tertîb ettiği Dîvân için Farsça bir târih kıt'ası düşürmüştür.

(1) Kaşif Yılmaz , Güftî, Hayatı,Eserleri,Edebî Kişiliği,Tezkireciliği ile Dîvânı,Zafernâmesi ve Teşrifâtü'ş-Şu'arâsının Tenkidli Metni, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak., Erzurum, 1983, (Doktora Tezi), s.453

(2) Abdülkerim Abdülkadiroğlu, Nuhbetü'l-Âsâr Li-Zeyl-i Zübdeti'l-Eş'âr, Ankara, 1985, s.307

Zuhûrî'nin vefatı sebebiyle duyduğu üzüntüyü :

"N'ola ṣad-pâre ḳılsam cism-i zârum seng-i miḥnetle
N'ola dest-i te'essüfle bir itsem ceyb ü dâmânı "

şeklinde anlatan Fasîh :

"Ayırdı çarḫ-ı dûn-perver fażîletlü efendümden
Veliyy-i ni'metüm 'izzetlü devletlü efendümden"

diyerek iyilikler gördüğünü işaret etmiş, takib eden bend-lerde bu mihnet dünyasından kurtulmak gerektiğini, feleğe sitemle, o temiz zatın kıymetinin bilinmeyerek helâk edildi-ğini, nazım ve inşâdaki kudret ve kâbiliyetini anlatmış, şiirini, mahlasını da söylediği:

"Fâṣiḥâ çây-gâhı gülşen-i Dârü'n- Na'îm olsun
Hemîşe çeşmi envâr-ı cemâlu'llâh ile ṭolsun "

duâ beytiyle bitirmiştir.

Dîvân'daki son terkîb-i bend (aa xa xa ... vv / bb xb xb ... yy) şeklinde kafiyelenmiş olup, örneği az görülmekle birlikte, farklı sayıda beyitlerden oluşan 2 bendden müteşek-kildir.(1) Birinci bendin 13, ikinci bendin 9 beyitli olması, mevcut olduğu iki nüshadan E nüshasında 2.bendin 8.ve 9.be-yitleri arasında 4 beyitlik bir boşluğun bulunması 2. bendin de aslında 13 beyit olduğuna, 2.bendin bitiminden sonra yer alan boşluğun da şiirin bend sayısının daha fazla olması ge-rektiğine bir işaret sayılabilir.

Pek çok şâirde örnekleri görüldüğü gibi, Şâhidî İbrâhim Dede de Gülşen-i Vahdet mesnevîsinin sonunda yer alan ve:

"'Işḳ imiş çâk-i ḥicâb iden hemân
'Işḳ imiş ref'-i niḳâb iden hemân"

beytiyle başlayan "Der-beyân-ı ef'âl ü ṭavr-ı 'ışḳ" başlıklı bölümde aşkı tarif etmiş, özellik ve tesirleri üzerinde dur-muş(2); Fasîh Ahmed Dede ise aşkın gedâ, sultan tanımadığını

---

(1) H.Erdoğan Cengiz ,"Dîvân Şiirinde Musammatlar",Türk Dili, Türk Şiiri Özel Sayısı, s.396,397

(2) Mustafa Çıpan, Muğlalı İbrahim Şâhidî,Hayatı,Edebî Şah-siyeti,Eserleri Dîvân ve Gülşen-i Vahdet (Tenkidli Metin), Gazî Ünv., 1985,(Yüksek Lisans Tezi),s.151

gönlü ve canı âbâd eylediğini, bülbüle efgân ettirip, pervaneyi ateşe yaktığını, aşkın mücellâ bir ayna olduğunu belirttiği beyitlerden sonra:

"'Işka mazhar iki cihân bilmez
Bîm ü ümmîd ü în ü ân bilmez "

diyerek -yukarıda açıkladığımız sebeplerden dolayı- kanaatimizce eksik olan terkîb-i bendi bitirmiştir.

Tercî-i Bendler:

Hz.Hüseyin'e mersiye olarak yazılan ve vasıtalarıyla beraber 3'er beyitlik 6 bendden meydana gelen bu tercî (aa xa vv / bb xb yy) düzeninde kafiyelenmiştir. Her bendin vasıta beytinin bendden ayrı kafiyelenmiş olması şiirin müseddes olarak değerlendirilmesine manî olmakta, bendlerdeki beyit sayısı için verilen asgarî rakamdan(1) daha az sayıda beyti ihtiva eden önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Ġurre-i mâh-ı Muharremdür bu
Mevsim-i sûziş-i mâtemdür bu "

beytiyle başladığı bu içli mersiyesinde :

"Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum "

gibi çok güzel ve âhenkli mütekerrir vasıta beyitlerini kullanmış, son bendde de :

"Çehremüz ḫâk-i niyâza sürelüm
Seyl idüp eşkümüzi hem-çü FAṢÎH"

mahlasını söylemiştir.

Fasîh Ahmed Dede yine Hz.Hüseyin'e mersiye türünde yazdığı bu ikinci ve son terci-i bendini 4'er beyitlik 2 bend olarak değerlendirmiştir. Genellikle 5-7 bend arasında yazılan, daha az ve daha çok bendli örnekleri de bulunan tercî-i bendlerin (2) 2 bendli yeni bir örneğini teşkil edebilir.

(1) H.Erdoğan Cengiz, "Dîvân Şiirinde Musammatlar," Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s.396
(2) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, s.150

Bu tercî-i bendin yalnız E nüshasında ve sayfa kenarında mevcut olduğu, mahlas beytinin de yer almadığı düşünüldüğünde eksik olabileceği ihtimal dahilinde görülmektedir.

2. mersiyeye de 1. örneği andıran bir beyitle başlayan şâir:

"Geldi dem-i ferhunde-kadem mâh-ı Muharrem
Gitsün dilümüzden ġam-ı endîşe-i'âlem "

dedikten sonra içli ve acıklı duygularını gayet güzel bir tarzda ortaya koymuş:

"İcrâ idelüm mâtemin ol şâh-ı cihânuñ
Dürler dökelüm yâdına ol gevher-i cânuñ"

mütekerrir beytiyle şiirine son vermiştir.

Mesnevîler:

Fasîh Ahmed Dede, Dîvân'ında daha çok 2 beyitten başlayarak 20-30 beyte kadar olan kısa mesnevîlere yer vermiş, binlerce beyitlik uzun hikayelerin anlatıldığı müstakil eserler de yazmıştır.

Anlamı kendi içinde tamamlanan beyitler arasında konu birliğinin olması, her beytin ayrı ayrı kafiyelenmesi sebebiyle büyük yazma kolaylığı sağlaması mesnevîlerin çok ve değişik konularda yazılmalarına zemin hazırlamıştır.

Tenkidli metinde yer alan 7 mesnevîden 1'i Mi'râc, 1'i deryâ, 1'i nev-bahâr, 1'i kalemiyye ve 3'ü de farklı konularda olmakla birlikte, sonuncusu hariç beyit sayıları bakımından da müsâit olmayan bu mesnevîlerin hiç birisi klâsik tertîbe uygun olarak yazılmamıştır.(bkz. çiz:10)

Şâir:

"Merhabâ iy şeb-i Mi'râc-ı Nebî
Bâ'is-i rûşen-i şeh-râh-ı Nebî "

beytiyle başlayıp Mi'râc gecesini vasfettiği ilk mesnevîsinde bu gecenin özelliklerini belirttikten sonra, 5. ve son beyitte :

"Bu şebüñ ḳadri n'ola olsa refî'
Çıḳdı eflâke bu şeb şâh-ı şefî'"

diyerek, gecenin kadrinin yüce olmasının sebebini açıklamış, mahlas da kullanmadığı mesnevîsini tamamlamıştır.

"Çekdürme ile o ḥûrî-peyker
Bâlâya çeker melekdür ejder"

beytiyle başladığı mesnevîsinde şâir, deryâ ile birlikte sevgilinin çeşitli özelliklerini, güzellik unsurlarını anlatmış, mahlasını da kullandığı 21. beyitle:

"Bir bâd-ı hevâ FAṢÎḤ ẓâhir
Ṭûfân ider eşk-i çeşmi âḫir"

şiirini sona erdirmiştir.

Fasîh, 3. mesnevîde konu değişikliği yaparak, zebânın şerh edemeyeceği bir latîf meclisi anlatmaya çalışmış, bülbülün nevâsına, meclisi aydınlatan şûh sâkîye, saf çeken perî ve cânlara, nûş eylenilen sâgara yer vermiş, mahlasına yer vermediği şiiri:

"İtdi bizi fâriġ-i kem ü keyf
Ḳaṭ' itdi nizâ'-ı 'ömri çün seyf"

beytiyle bitirmiştir.

Şâir, nev-bahâr vasfında yazdığı, sevgilinin güzellik unsurlarıyla bahar unsurlarını benzetmelerle değerlendirdiği, mahallî yer ismi belirttiği 4. mesnevîsinden sonra, 3'er beyitlik iki mesnevî yazmıştır.

Dîvân'daki en uzun mesnevî 97 beyitlik olup, "Kalemiyye" başlığıyla ve Köprülü-zâde'ye hâlini arz, onu övmek, ondan yardım talep etmek maksadıyla yazılmıştır.

"İy ḫâme-i dür-niṡâr-ı ma'nâ
Mânî ṣuver-i nigâr-ı ma'nâ "

sözleriyle başladığı mesnevînin 43. beytine kadar kalemi överek, cihan yaratılalı beri kalemin hükmünü yürüttüğünü, Hz. Îsâ misâli bir nutkuyla bin ölmüş gönlü dirilttiğini, Bihzâd ve Erjeng'e nâm buldurduğunu ifade eden Fasîh, bu beyitte:

halini arz etmesini kalemden talep etmiş, takip eden beyitlerde, ruhsat olsa Keyvân'ın,dergâhına kapıcı olacağını bildirdiği Köprülü-zâde Fâzıl Ahmed Paşa'yı övmüş,

"Aḥmed Paşa edâmeh'ullâh
Bâ-devlet ü ʿizz ü rifʿat-i câh"

diyerek ismini zikrettiği memdûhunun ilim, adalet ve fazileti teessüs eden; cevri, zulmü ve cehaleti ortadan kaldıran bir kâmil insan olduğunu belirtmiş, kerem gözüyle kendisine bakmasını, ancak bu sûretle cihânda mümtaz olacağını, Allah ve Resûlünü şahid göstererek bu cihanda sığınacak kimsesi olmadığını, çektiği ezâ ve cefaları anlatmış, 88. beyitte mahlasını kullanmış:

"Devletle Ḫudâ muʿammer itsün
Manṣûr ḳılsun muẓaffer itsün"

beytiyle tamamladığı duâdan sonra kalemini övüp, nazımdan başka nesir alanında da oynatmak istediğini belirterek mesnevîsini bitirmiştir.

Kıt'alar:

Fasîh Ahmed Dede, edebiyatımızda çok kullanılan 2 beyitli kıt'alara Dîvân'ında ağırlıkla yer vermiş; 1 kıt'asında (ab ab), -bu bölümde değerlendirilmesi tartışılabilir olmakla birlikte- 2 kıt'asında da (aa aa aa) kafiye düzenini kullanmış, diğer bütün kıt'alarında bu nazım şekli için en çok kullanılan (xa xa) kafiyelenişini uygulamıştır.(bkz.çiz:11)

Şekil ve tür bakımından ayırıcı özellikleri olmakla birlikte genellikle dîvânlarda kıt'a, nazım ve rubâîler birbirlerine karıştırılarak "Mukatta'ât" veya "Rubâiyyât" başlığı altında verilmiş (1) olmalarına rağmen karşılaştırmaya esas aldığımız nüshaların 5'inde kıt'alar "Mukatta'ât", 1'inde "Rubâiyyât" başlıkları altında, birinde de başlıksız olarak değerlendirilmiştir. Rûbâî vezniyle yazılan şiirlerin hepsinin rubâî sayılmaması gerektiğine (2), bu vezinle yazılan 2

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.63
(2) H.Erdoğan Cengiz,"Dîvân Şiirinde Musammatlar," Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s.414

kıt'a-i kebîre, az rastlanan iki örnek teşkil ederler.

Bazı nüshalarda "Mukatta'ât" başlığı altında yer alan 3 şiir, özellikle kafiyelenişleri sebebiyle, Dîvân metninde 4, 40 ve 142. rubâî olarak değerlendirilmiştir.

Kıt'alarında bu nazım şekline konu teşkil eden pek çok hususa yer vermiş, özellikle Hz.Peygamber'in Mi'râc hadisesini anlatmış, aşkı tarif etmiş, şâirliğini övmüş ve sevgiliyi vasfetmiş olan şaîr, daha ziyade kıt'a-i kebîrelerde kullanılan ve iki beyitli kıt'alarda az görülen mahlas söylemeyi 21 kıt'anın 6'sında uygulayarak nadir olarak rastlanılan örnekler sergilemiş, kıt'aların bariz vasfı olan konu birliğine dikkat etmiştir.

Nazımlar:

Kafiyelenişi bakımından kıt'anın ilk beyti musarra şekli olan, (aa ba ca ...) düzenlenişiyle yalnız konu farkı ve mahlas beytinin bulunmamasıyla gazelden ayrılan, 2 beyitten başlamak suretiyle 10-12, hatta daha çok beyte kadar uzayabilen nazmın, edebiyatımızda 2'den fazla beyitli olanları övgü, yergi ve tarih düşürmelerde ekseriyetle kullanılmıştır.(1)

Ahmed Paşa'nın (3-5 beyit arasında) 11, Yahyâ Bey'in 2, Bâkî'nin 3 nazım söyledikleri (2) dikkate alınacak olursa, Fasîh, Dîvan'ında bulunan 22 nazımla göz dolduran bir şâir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Dîvân metninde yer alan 22 nazmın 21'i -17'si sayfa kenarlarında olmak üzere-E nüshasında yer almış, yalnız 3 tanesi başka nüshalarda da tespit edilebilmiştir.(bkz.çiz:12)

Bu nazım şeklinde mahlas kullanılmamakla birlikte Fasîh, 13 ve 18. nazımlarda mahlasını söylemiş, yine 13. nazımda başlık kullanmıştır. Ayrıca 9, 14 ve 18. nazımlarda müfred ve matla tekrarları yapmıştır.(bkz. çiz:12)

Bütün nüshalarda Dîvân'ın en başında bulunan ve şekil olarak yanlış adlandırılan, nazımlar arasında ilk sırada yer verdiğimiz:

---

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.68,69
(2) a.g.e., s.69

"Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-naẓîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi ḫalḳa sebeb "

beytiyle başlayan nazmını Hz.Peygamber'e na't olarak yazmış, diğerlerinde bahtın karalığı, tâlihin kötülüğünden, ilkbahar ve özelliklerinden, âşığın sevgili uğruna yaptıklarından, gönlün hallerinden bahsetmiş, 20.sinde de ney ve matbaha atıfta bulunmuştur.

Şâir, nazımlarında (aa xa) kafiye örgüsünü kullanmış, bütün mısraları kafiyeli nazım yazmamıştır.

Rubâîler:

Dört mısrâlık tek bendli bir nazım şekli olan rubâî, -başlangıcı hakkında değişik söylentiler olmakla birlikte- İran'da doğmuş, Türk edebiyatına da aynı adla geçmiştir.

Edebiyatımızda başlangıcı XII. yüzyıla kadar inen rubâî, daha sonraki yüzyıllarda hemen bütün şâirlerce kullanılmış, Anadolu'da öncülüğünü ise -Farsça yazmakla birlikte- bu şeklin en olgun örneklerini veren Hz.Mevlânâ yapmış, İran'da Ömer Hayyâm, Araplarda Ömer b.Fârid ve Türk edebiyatında da Azmi-zâde Hâletî gerçek rubâî ustası olarak tanınmışlardır.(1)

Dîvânlarında yer alan rubâîlerin sayıları bakımından bazı şâirlerin: Hâletî ve Kara Fazlî 1000'e yakın, Âsafî 171, Nâbî 150, Esrâr Dede 145, Erzurumlu İbrahim Hakkı 82, Fuzûlî 81, Şeyh Gâlib 63, Sezâî 49, Rûhî-i Bağdâdî 28 ve Sâbit 24(2) şeklinde değerlendirildikleri göz önüne alınırsa,-yeni araştırmalar neticesinde değişebilmek kaydıyla- tespit ettiğimiz 160 rubâîsiyle Fasîh,4.sırada yer alacak bir şâir olarak karşımıza çıkmaktadır.

Şâir, rubâîde kullanılan Ahreb kalıplarının yanında, Ahrem'in "Mef'ûlü Fâ'ilün Mefâ'îlün Fa' ; Mef'ûlün Fâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ul ; Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Fa'" gibi benimsenen kalıplarını da uygulamış; 21 rubâîsinde bütün mısrâları aynı vezinle yazmış, diğerlerinde ise her mısrâı ayrı vezinlerle değerlendirmiştir. (bkz. çiz:13)

(1) Haluk İpekten ,Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, s.100
(2) a.g.e., s.102-103

Rubâîlerde aslında mahlas söylenmemekle birlikte, Hâletî ve Erzurumlu İbrahim Hakkı örneklerinde olduğu gibi(1) Fasîh de 22,24,28,30,76,79,99,131,132 ve 135. rubâîlerinde mahlasını kullanmış, 1 ve 128. sırada yer alanlarda da başlık yazmıştır.

Rubâîlerinin büyük bir ekseriyetini teşkil eden 152'sinde bu nazım şeklinin asıl kafiye düzeni olan (a a x a), 3 ve 40. rubâîlerde -pek az görülen- (x a x a) ile 9,44,69,105,107 ve 108. rubâîlerde de rubâî-i musarrâ veya terâne de denilen (a a a a) kafiyeleniş şeklini kullanan Fasîh (bkz. çiz:13) ilk üç mısrâın söylenilecek olan fikre hazırlık teşkil ettiği , dördüncü mısrâın ise bu fikrin açık ve etkili bir şekilde ifade edilen yer olduğu kâidesini rubâîlerinde başarıyla uygulamıştır.

Fasîh, c,ṭ,ż harfleri hariç her harften kafiyeli, yukarıda şekil bakımından özellikleri anlatılan rubâîlerinde, münâcât ve na'tlara yer vermiş, tasavvuf ve dünya görüşünü, çeşitli konulardaki düşüncelerini anlatmış, kendini ve şâirliğini övmekten de geri kalmamıştır.

Özellikle teknik ve şekil açısından mükemmel, konu çeşitliliği bakımından da zengin rubâîlerine bir kaç örnek vermek, bu konudaki ustalığını göstermek için yeterli olacaktır.

"Dilden heves-i zülf-i siyâhuñ çıḳmaz
Ḫâṭırdan o düzdîde nigâhuñ çıḳmaz
Bir dem yoġ iken fâṣıla seyl-i eşke
Gözden yine kuḥl-i ḫâk-i râhuñ çıḳmaz" (R.41)

"Tanẓîr idemem mihre meh-i ruḫsâruñ
Teşbîh idemem kebg-i dere reftâruñ
İsbât dehânuñı degüldi mümkin
Olmasa idi tebessüm ü güftâruñ " (R.71)

---

(1) Haluk İpekten ,Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.100

Tarihler:

Târih, harfleri ebced hesabınca bir hadisenin vukû bulduğu seneyi gösterir bir cümle, yâhut bir mısrâ veyâhut bir beyit tertîb etmektir.(1)

Bu usulle tarih tertibi, edebiyatta ilk defa hangi tarihte kullanıldığı bilinmemekle birlikte, XV.yüzyılın sonlarında görülmeğe başlanmış, XIX. yüzyılın başlarında yaşayan Adanalı Surûrî(2) ile kemâl mertebesini bulmuştur.(3)

Türkler başlangıçtan beri önem verdikleri mezar taşlarına, İslâm'ın "ölüleri hayırla anmak" prensibine bağlı olmak üzere, Allah'tan rahmet, Hz.Peygamber'den şefâat, ziyaretçilerden de duâ talep edilen ifadelerle muhtevâ bakımından genişlik kazandırarak -hatta ölüm sebebi ve çağına da işaret etmek suretiyle- mükemmel bir "mezar taşı edebiyatı" vücûda getirdikleri gibi; sosyal amaçlı hayır müesseseleri olan çeşmelere de, mimârî bakımdan estetik zevke uygun olmaları yanında, Hakk'ın lutfuna şükrün, suyun azizliğinin ve hayır sahiplerinin iyiliğinin, imar ya da tamir tarihlerinin dile getirildiği manzum söyleyişlerle ayrı bir değer katmış, başka hiç bir kültürde görülmeyen zarif bir "çeşme edebiyatı" ortaya koymuşlardır.

Şâirler ya kendi arzuları ya da bir ferman veya teklif(4) üzerine câmî, türbe, tekke gibi dinî; kervansaray, han, hamam, selsebil, çeşme, kasr gibi sosyal amaçlı yapılar; doğum, ölüm, evlenme, sünnet; cülûs, ta'yin, terfî, azil ve katl gibi önemli hadiseler, cirid ve ok atmak benzeri yarışlar hakkında tarih söylemişlerdir.

Fasîh Ahmed Dede de pek çok şâirde olduğu gibi Dîvân'ında bir kaç tarih beyti ve kıtasına yer verme geleneğine uyarak, 4'ü vefat, 1'i çeşme, 1'i kâşâne yapımı 1'i de kendi Dîvânı'nı tertip konularında olmak üzere 3'ü 1, 3'ü 2, 1'i de 5 beyitlik toplam 7 tarih yazmıştır.

---

(1) M.Tahir Olgun , Edebiyat Lugati,(Haz.K.Edip Kürkçüoğlu), Enderun Kitabevi,İstanbul,1973,s.146

(2) Surûrî, Mecmûa-i Surûrî, İstanbul,1299, 109s.

(3) M.Tahir Olgun , Edebiyat Lugati, s.146

(4) Hüseyin Ayan , Cevrî Hayatı,Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni, s.283-345

İlk tarihi 1 beyitlik olup, hemşire-zâdesinin vefatı üzerine söylemiştir. Beytin altında H.1075 tarihi yazılı olmasına rağmen, 2. mısrâ tam tarih usulüne göre hesaplandığında H.1058 rakamı çıkmış , menkût, mühmel, iki mısrâın mecmûu veya tarih katları gibi usuller uygulanmasına rağmen belirtilen tarih bulunamamıştır.

Tarihlerden ikincisi kıt'a şeklinde tertip edilmiş olup, Fatma Hanım'ın vefatı üzerine yazılmıştır. Fatma Hanım'ın bir iffet gülü olduğunu, cihan gül bahçesini terk ettiğini,-genç yaşta öldüğüne işaret olmak bakımından- daha gonçe iken hazan rüzgarıyla pejmürde olduğunu, haberi duymakla gözünden gönül kanı döktüğünü ifade eden şâir, ruhunun Hakk'ın Firdevs'ine revan olması niyazıyla, 5. ve son beytin 2. mısrâında H.1079'u gösteren tam tarihi yazarak şiirini tamamlamıştır.

Şâir, metinde 3. sırada yer alan tarihi bir çeşme için yazmış, gönlü susamışlara, "aynidür" kelimesiyle de oynayarak çeşme için,"cennet selsebilinin tatlı suyunun kaynağı veya aynısıdır" dedirterek tam usulle H.1080'e tekâbül eden tarihi söyletmiştir.

Edirne'de yapılan ve görenlerin,"teâla'llâh" dedikleri ferahlık bahşeden bir kâşâne için söylediği tarihte de"hâtif" kelimesiyle san'at yapmış ve hemen sonra gelen kelime grubuyla tam tarih usulüne göre H.1082 tarihine işaret edilmiştir. Ancak, kıt'anın altında H.1083 tarihinin varlığı, ya tarihin oraya yanlış kaydedildiği ya da şâirin 1 sayı eksiğiyle tarih söylediği ihtimallerini ortaya çıkarmaktadır.

Vefat tarihlerinin üçüncüsü XVII. yüzyılın meşhur mevlevî şâirlerinden, kendisinin de kıymet verip gazellerinden dördüne nazîre yazdığı Neşâtî Dede içindir.(bkz. çiz:14) Vefatıyla ahbabı mahzun eyleyen Neşâtî'nin H.1085'e rast gelen ölüm tarihini 2. mısrâda ve tam tarih şeklinde vermiştir.

Son vefat tarihini de hemşiresi için söyleyen Fasîh, vefât-ı hemşîrem, tamlamasıyla H.1087 tarihini bulmuştur.

Ü3'te Rubâiyyât , diğer bütün nüshalarda Mukatta'ât kısmının başında yer alan, tarihi itibariyle metnin en sonunda değerlendirdiğimiz bu tarihi şâir kendi Dîvân'ının tertîbi için yazmıştır. Nazım iklimine Husrev-i sânî olduğunu belirtip hamd ettikten sonra, himmet edip bir divân tertip ettiğini yazmış, 2 beyitlik tarih kıt'asının son mısrâında yer alan "tertîb-i dîvâna" tamlamasıyla tam usulle H.1088 tarihini ortaya koymuştur.

Mu'ammâ:

Dîvân edebiyatımızın edebî mahsulleri içinde yer alan ve beyan ilminin bir bahsini teşkil eden mu'ammâ, İran edebiyatında doğmuş, usulleri tespit edilmiş ve edebiyatımıza buradan geçmiştir.(1)

Daha çok ikinci ve üçüncü derecede şâirlerin eserlerinde rastlanan ve usûlünü bilenler, zekâ ve intikal sahipleri tarafından halledilmek için yazılan mu'ammâ, zevk-i selîm tarafından beğenilecek, insana zekâsının becerikliliğinden dolayı zevk duyuracak şekilde olmalıdır.(2)

Türk edebiyatında bu sanatın en iyi uygulayıcısı,-bu nazım şeklinin büyük gelişme gösterdiği XVI. yüzyılda yaşayan-Edirneli Emrî Çelebî'(Ö.H.982 - M.1577) dir.(3)

İran edebiyatında padişahlara, ümerâya bir zekâ hediyesi şeklinde sunulmak üzere yazılan mu'ammâlar, bizim edebiyatımızda sevilenlerin isimlerini gizlemek için kullanılmış; bu kullanıma uygun olmak üzere de Fasîh Dîvânı'nda, aynı zamanda 48. müfred olarak da yazılmış olan, "Revânî" isminin gizlendiği aşağıdaki mu'ammâ yer almıştır:

" Âşık-ı üftâdesi pervâne şem'-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yakar bâl ü perin"

Matla'lar:

Aralarında vezin birliği bulunan, ilkine sadr, ikincisine de acûz denilen iki mısrâdan meydana gelen beytin, iki mısrâı da birbiriyle kafiyeli olanlarına "mukaffâ, musarrâ veya matla" denir.(4) Bu tabir kasîde ve özellikle gazellerin ilk beyitleri için kullanılmış, matla beytinden başka kasidenin içinde söylenen iki mısrâı kafiyeli beyitlere de matla denilmiştir.

Bunlar, müretteb dîvânların sonunda ya müstakil olarak

(1) A.Nihad Tarlan, Dîvân Edebiyatında Muammâ,İstanbul,1936, s.3,4
(2) a.g.e., s.5
(3) a.g.e., s.5-7; M.Tahir Olgun ,Edebiyat Lugati,s.100; Amil Çelebioğlu-Y.Ziya Öksüz,Türk Bilmeceler Hazinesi, Ülker Yay.,İstanbul,1979,s.33
(4) Haluk İpekten,Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri,s.11

"Metâli", ya da müfredlerle karışık olarak yine "Metâli" veya "Müfredât" başlıkları altında yer almışlardır. Bu hususa uygun olmak üzere matla'lar, metin tenkidinde esas aldığımız A,E ve S nüshalarında "Metâli" başlığı altında müstakil; H ve Ü3'te "Müfredât", Ü1'de "Metâli" başlıkları altında, Ü2'de de başlıksız olarak müfredlerle birlikte verilmiştir.

Dîvan metninde yer alan 81 matla'dan 8 tanesinin 18,69, 144,307,343,367 ve 467. gazeller ile 18.nazmın ilk beyitleri olarak tekrarlanmaları, bunların önce matla olarak yazıldığı, daha sonra da beyitler ilave edilmek suretiyle gazel ve nazım haline getirildikleri intibâını vermektedir.

Fasîh, 36 ve 82. matla'larda Rubâî (Ahreb) veznini kullanmakla, bu vezinle yazılan şiirlerin hepsinin rubâî olmayabileceği, başka bir deyişle bu vezinlerle rubâîden başka nazım şekillerinin de yazılabileceği hususuna örnek teşkil ederek dikkat çakmiştir. 54. matla ise yalnız E nüshasında mevcut olup, (aa ba cc) düzeninde kafiyelenen, ilk iki beyti 3. nazım olarak değerlendirilen üç beyitli bir şiirin son beytidir.

Şâir, matla'larında özellikle gazel ve kaside konularına yer vermiş; sevgilinin güzellik unsurları, bahar, çiçekler, mahallî yer isimlerinden bahsetmiş, Şakka'l-kamer mu'cizesi ve Kerbelâ hadisesine telmihlerde bulunmuştur.

"O şûha itmek içün harf-i nâzını tekrâr
Misâl-i bülbül ider dil niyâzını tekrâr"

beytiyle gönle, bülbül misali talim ettirtmiş,

"Ol perî bir mâhdur gün görmedük
Görmeyince ol mehi gün görmedük"

şeklinde cinaslı söyleyişlere yer vermiş, sırr-ı Hudâ'nın baştan ayağa gül eylediği sevgiliyi:

"Kendi gül ruhsârı gül başında gül destârı gül
Eylemiş sun'-ı Hudâ ser-tâ-be-pâ dil-dârı gül "

şeklinde adeta resmetmiştir.

Müfredler:

Mısraları kafiyeli olmayan beyitlere "Müfred" ya da "Ferd" adı verilir.(1) Müfredler de matla'larda olduğu gibi müretteb dîvânların son kısmında, "Müfredât" başlığı altında müstakil olarak, veya "Müfredât, Metâli', Ebyât" başlıkları altında matla'larla birlikte yer almaktadırlar.

Dîvân'da 15 harften kafiyeli 61 müfred mevcut olup, şâir bunlardan 18 ve 27. sıradakilerde mahlasını kullanmış, 31,38, 39,48 ve 50. müfredleri ise farklı mu'ammâ, gazel veya nazımların muhtelif beyitleri olarak tekrarlamıştır.(bkz.çiz.:17)

Şâirin 36 ve 82. matla'larda olduğu gibi, 5. müfredde de rubâî veznini kullanması -konu ile ilgili- daha önce ifade ettiğimiz düşüncenin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir.

Matla'larda olduğu gibi müfredlerde de belirli bir konu sınırlaması olmayıp, hemen her konuda yazılabilmektedir. Bu bölüme kalem ve şiirini överek başlayan Fasîh:

"Derûn-ı ḫâmeden ẓâhir olan her mısra'-ı beytüm
Niyâmından aḳan bir tîġ-ı âb-dârdur gûyâ "

dedikten sonra, vaktin geçip gittiğini zaman bildiren kelimeleri yoğun bir şekilde kullandığı:

"Ay-be-ay hafta-be-hafta ḫoş gör devrânuñı
Gün-be-gün sâ'at-be-sâ'at rûzgâr elden gider"

beytiyle anlatmış, çârenin cân tabîbine kaldığını:

"Derd-i dil-i figârumuz itmedi bir devâ ḳabûl
Ḥâṣılı iy ṭâbîb-i cân luṭfuna ḳaldı çâremüz "

şeklinde belirtmiş, sevgilinin güzellik unsurlarını anlattığı pek çok müfredinden birinde zülf için:

"Yatur genc üzre bir mâr-ı siyeh-endâmdur gûyâ
Tökülmiş sîneye ol pîç ü pîç ü ḫam-be-ḫam kâkül"

tavsifini yapmış, kendisine ağır yük yüklenmemesini:

---

(1) Haluk İpekten, Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri, s.11

"İy ḳuvveti çoḳ ḳudreti çoḳ ḥażret-i Bârî
Bu ʿabd-i żaʿîf üzre ḫafîf eyle bu bârı "

niyazıyla dile getirmiş ve daha pek çok konuları işlediği müfredlere:

"Görmedüm bir verd-i raʿnâ ol iki ruḫsâr-veş
Almadum bir sünbül-i ter ol iki gîsû gibi "

diyerek son vermiştir.

AÇIKLAMA:

1. Nazım şekilleri için hazırlanan çizelgeler ilgili şeklin özellikleri göz önüne alınarak düzenlenmiş ve ilk bakışta lüzumlu olan bilgilerin verilmesi amaçlanmıştır.
2. Nüshalarda şiirlerin farklı nazım şekilleri arasında bulunmaları halinde nüsha sıra numaraları verilmeyerek -karışıklığı önlemek için-(X) işareti ile gösterilmiş; varakların kenarlarında yer alan şiirler için kenarda olduklarını da belirtmek maksadıyla (K) harfi konulmuştur.
3. Çizelgelerde yumuşak bir transkripsiyon uygulanarak yalnız (', ', ^,ve ~)işâretleri gösterilmiştir.

KASÎDELER

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİMİNE İÇİN YAZILDIĞI (TORO)	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	1	1	1	1	1	1	1	11b	1b	1b	1b	37b	1b	1b	29	29	29	29	29	29	29	Hz. Muhammed (Na't)	tecdîd	+ - + -/+ + - -/+ - + -/+ + -	Müctes
2	2	2	2	2	2	2	2	12a	2a	2a	2b	38a	3a	2a	41	41	41	41	42	40	42	Hz. Muhammed (Na't)	muhtâl	+ - + -/+ + - -/+ - + -/+ + -	"
3	4	4	8	4	4	4	5	14a	4b	6b	4b	40b	7a	5b	33	33	33	33	33	32	33	Hz. Ali (Medhiye)	ma'ânî	- - +/+ - - +/+ - - +/+ - -	Hezec
4	5	5	9	5	5	5	6	14b	5a	7b	5b	41a	8b	6b	21	21	21	20	21	21	20	Hz. Hüseyin (Mersiye)	Hudâyuz	- - +/+ - - +/+ - - +/+ - -	-
5	-	-	16	-	10	9	-	-	-	11a	-	43b	12b	-	-	-	45	-	45	45	-	K.Fazıl Ahmed P. (Medhiye)	suhan-dânı	+ - - -/+ - - -/+ - - -/+ - - -	"
6	-	9	-	-	-	-	9	-	7b	-	-	-	-	7b	-	17	-	-	-	-	19	Bahâr	hezârdan	- - +/- + - +/+ - - +/- + -	Muzâri'

Çizelge-3

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	1	1	2	1	1	1	1	17b	12b	13b	10b	46b	17b	16b	7	7	7	7	7	7	7	-	ihyâ	++--/++--/++--/++-	Remel
2	2	3	3	3	2	2	5	17b	12b	13b	10b	46b	17b	15a	5	5	5	5	5	5	5	Nef'î	Muharremdür baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
3	3	4	4	4	3	3	6	17b	13a	14a	11a	46b	18a	15a	5	5	5	5	5	5	5	Nef'î	hançerdür baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
4	4	5	5	5	4	4	9	18a	13a	14a	11a	47a	18a	15b	5	5	5	5	5	5	5	-	sa'âdetdür baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
5	5	6	6	6	5	5	7	18a	13a	14a	11a	47a	18b	15b	5	5	5	5	5	5	5	-	gülşendür baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
6	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	15a	-	-	-	-	-	-	5	-	rûşendür baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
7	-	-	1	-	-	-	-	-	-	13b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	hasret baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
8	6	7	7	7	6	6	8	18a	13b	14a	11b	47a	18b	15b	5	5	5	5	5	5	5	Fuzûlî	mübtelâ baña	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
9	7	8	8	8	7	7	10	18a	13b	14b	11b	47b	19a	15b	5	5	5	5	5	5	5	-	mübtelâ saña	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
10	8	9	9	9	8	8	11	18b	13b	14b	11b	47b	19a	16a	5	5	5	5	5	5	5	-	tedbîr aña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
11	9	2	10	2	9	9	2	18b	12b	14b	10b	47b	19b	14b	5	5	5	5	5	5	5	-	Hudâ	+-+- /++--/+-+-/++-	Müctes
12	10	10	11	10	10	10	14	18b	13b	14b	12a	48a	19b	16b	7	7	9	7	7	7	9	Rûhî-i Bağdâdî	gûyâ	++--/+- +-/++-	Hafîf
13	11	11	12	11	11	11	13	18b	14a	15a	12a	48a	20a	16a	5	5	5	5	5	5	5	-	peyk-i sabâ	++--/++--/++--/++-	Remel
14	15	15	16	15	15	15	16	19b	14b	15b	12b	48b	21a	16b	5	5	5	5	5	5	5	-	var mı sabâ	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
15	12	12	13	12	12	12	3	19a	14a	15a	12a	48a	20a	14b	5	5	5	5	5	5	5	-	eylemiş peydâ	+---/+---/+---/+---	Hezec
16	13	13	14	13	13	13	15	19a	14a	15a	12b	48b	20b	16b	5	5	5	5	5	5	5	Neşâtî	pür-envârdan cüdâ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
17	14	14	15	14	14	14	12	19a	14b	15b	12b	48b	20b	16a	5	5	5	5	5	5	5	-	deryâ	+---/+---/+---/+---	Hezec
18	-	K	-	-	-	-	17	-	12b	-	-	-	-	17a	-	3	-	-	-	-	3	-	temennâ	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
19	16	16	17	16	16	16	18	19b	14b	15b	13a	48b	21a	17a	5	5	5	5	5	5	5	-	kevkeb	+---/+---/+---/+---	Hezec
20	17	17	18	17	17	17	19	19b	15a	16a	13a	49a	21b	17a	5	5	5	5	5	5	5	-	meşreb	+---/+---/+---/+---	Hezec

Çizelge-4

G A Z E L L E R

2 SIRA NO	SIRA NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	VARAK NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	BEYİT SAYISI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
21	18	18	19	18	18	18	21	19b	15a	16a	13a	49a	21b	17b	5	5	5	5	5	5	5	-	dâmân-ı 'andelîb	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
22	19	19	20	19	19	19	20	20a	15a	16a	13b	49a	22a	17b	5	5	5	5	5	5	5	-	feryâduñ 'andelîb	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
23	20	20	21	20	20	20	23	20a	15a	16a	13b	49b	22a	17b	5	5	5	5	5	5	5	-	eyledük bu şeb	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
24	21	21	22	21	21	21	22	20a	15b	16b	13b	49b	22b	17b	5	5	5	5	5	5	5	Nâbî	itdüñ bu şeb	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
25	23	23	24	23	23	23	24	20b	15b	16b	14a	49b	23a	18a	5	5	5	5	5	5	5	-	du'â-yı şeb	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
26	22	22	23	22	22	22	25	20a	15b	16b	13b	49b	22b	18a	5	6	5	6	5	5	6	Nezîre be-nezâ'ir	safâdur hep	+---/+---/+---/+---	Hezec
27	24	24	25	24	24	24	26	20b	16a	16b	14a	50a	23a	18a	5	5	5	5	5	5	5	Nezîre be-nezâ'ir	harâbât	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
28	25	25	26	25	25	25	29	20b	16a	17a	14a	50a	23b	18b	5	5	5	5	5	5	5	-	murâd it	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
29	26	26	27	26	26	26	30	21a	16a	17a	14b	50a	23b	18b	7	7	7	7	7	6	7	Fehîm-i Kadim	vücûd it	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
30	K	27	31	27	-	-	27	21a	16b	17b	14b	-	-	18b	5	5	5	5	-	-	5	Fehîm-i Kadim	mahabbet it	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
31	K	28	-	28	-	-	28	21b	16b	-	15a	-	-	18b	4	4	-	4	-	-	4	Fuzûlî	yâr it	+---/+---/+---/+---	Hezec
32	27	29	28	33	27	-	33	21a	16b	17a	15b	50b	-	19a	5	5	5	5	5	-	5	-	mihmân it	++--/+-+-/++-	Hafîf
33	28	30	29	31	28	27	31	21a	16b	17a	15a	50b	24a	19a	5	5	5	5	5	5	5	-	şikâyet	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
34	29	31	30	32	29	28	34	21a	17a	17b	15b	50b	24b	19b	4	4	4	4	4	4	4	-	diñlet	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
35	30	32	33	29	30	29	32	21b	17a	17b	15a	51a	24b	19a	5	5	5	5	5	5	5	Fehîm-i Kadim	dôst	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
36	31	33	32	30	31	30	35	21b	17a	17b	15a	51a	25a	19b	5	5	5	5	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	mahabbet	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
37	-	-	34	-	-	-	-	-	-	18a	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	ülfet	+-+-/++--/+-+-/++--	Muctes
38	32	34	35	34	32	31	36	21b	17b	18a	15b	51a	25a	19b	5	5	5	5	5	5	5	-	bâ'is	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
39	33	35	36	35	33	32	37	22a	17b	18a	16a	51a	26b	20a	5	5	5	5	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	imtizâc	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
40	34	36	37	36	34	33	39	22a	17b	18b	16a	51b	25b	20a	5	5	5	5	5	5	5	-	'ilâc	-+--/-+--/-+-	Remel

3	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
41	-	-	38	-	35	34	38	-	-	18b	-	51b	26a	20a	-	-	5	-	5	5	5	-	eylemez mi hiç	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
42	35	37	39	37	36	35	40	22a	18a	18b	16a	51b	26a	20a	5	5	5	5	5	5	5	-	şâhen-şâh subh	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
43	36	38	40	38	37	36	41	22a	18a	18b	16b	52a	26b	20b	5	5	5	5	5	5	5	-	'amîm-i subh	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
44	37	39	41	39	38	37	42	22b	18a	19a	16b	52a	26b	20b	5	5	5	5	5	5	5	-	telh	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
45	38	40	K	40	39	38	43	22b	18a	19a	16b	52a	64a	20b	5	5	5	5	5	5	5	-	'ıyd	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
46	39	41	42	41	40	39	44	22b	18b	19a	17a	52a	64a	21a	5	5	5	5	5	5	5	-	sayd	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
47	40	42	43	42	41	40	45	22b	18b	19a	17a	52b	64b	21a	5	5	5	5	5	5	5	Fehîm-i Kadîm	murâd	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
48	41	43	44	43	42	41	46	23a	18b	19a	17a	52b	64b	21a	5	5	5	5	5	5	5	-	Ferhâd	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
49	42	44	45	44	43	42	47	23a	19a	19b	17a	52b	65a	21b	5	5	5	5	5	5	5	-	feryâd	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
50	K	45	K	45	-	-	48	23a	19a	19a	17b	-	-	21b	4	4	4	4	-	-	4	-	meded	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
51	-	K	-	-	-	-	-	-	11b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	îcâd	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
52	43	46	46	46	44	43	49	23a	19a	19b	17b	53a	65a	21b	5	5	5	5	5	5	5	-	kâğız	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
53	44	47	47	47	45	44	50	23b	19b	19b	17b	53a	65b	21b	5	5	5	5	5	5	5	-	mütelezziz	+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes
54	45	48	48	48	46	45	51	23b	19b	19b	18a	53a	65b	22a	5	5	5	5	5	5	5	-	okınur	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
55	46	49	49	49	47	46	52	23b	19b	20a	18a	53a	66a	22a	5	5	5	5	5	5	5	-	hâtırdur	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
56	47	50	50	50	48	47	53	23b	19b	20a	18a	53b	66a	22a	5	5	5	5	5	5	5	-	sehâb mıdur	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
57	48	51	51	51	49	48	54	24a	20a	20a	18b	53b	66b	22b	5	5	5	5	5	5	5	-	şeydâ mıdur	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
58	49	52	53	53	50	49	56	24a	20a	20b	19a	53b	66b	22b	5	5	5	5	5	5	5	-	şu'le-bâr olur	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
59	50	53	71	52	51	50	58	24a	20a	23a	18b	54a	67a	23a	10	10	10	10	10	7	10	Şeyhülislâm Yahyâ	şikâyet olur	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
60	51	54	93	55	52	51	59	24b	20b	26a	19a	54a	67a	23a	5	5	5	5	5	5	5	Riyâzî	şarâb olur	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'

GAZELLER

4	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
61	52	55	83	56	53	52	60	24b	20b	24b	19a	54a	67b	23b	5	5	5	5	5	5	5	-	bir olur	+ + - - / + + - - / + + -	Remel
62	53	56	60	54	54	53	57	24b	20b	21b	19a	54b	67b	22b	5	5	5	5	5	5	5	-	cebîn olur	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
63	54	57	125	57	55	54	62	25a	21a	30b	19b	54b	68a	23b	5	5	5	5	5	5	5	-	âteş olur	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
64	55	58	124	58	56	55	61	25a	21a	30a	19b	54b	68a	23b	4	4	4	4	4	4	4	-	şikâr olur	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
65	K	60	98	59	-	-	70	25b	21b	26b	19b	-	-	25a	4	4	4	4	-	-	4	Fehîm-i Kadîm	zehr olur	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
66	-	-	134	-	-	-	-	-	-	31b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	serde olur	+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf
67	-	-	-	-	-	-	134	-	-	-	-	-	-	34b	-	-	-	-	-	-	5	-	tabîb olur	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
68	-	-	-	-	-	-	135	-	-	-	-	-	-	34b	-	-	-	-	-	-	5	-	belâ mı olur	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
69	-	K	-	-	-	-	-	-	20b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	mest olur	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
70	56	63	130	63	57	56	63	25a	22a	31a	20b	55a	68b	23b	5	5	5	5	5	5	5	Nâilî-i Kadîm	ıztırâbum var	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
71	57	64	131	64	58	57	64	25a	22a	31a	20b	55a	68b	24a	7	7	7	7	7	7	7	Kelîm Eyyûbî	kıyâmet var	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
72	58	59	76	60	59	58	65	25b	21a	23b	20a	55a	69a	24a	6	8	8	9	6	5	8	Gânî-zâde Nâdirî	âşiyânı var	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
73	59	61	92	61	60	59	67	25b	21b	26a	20a	55b	69a	24b	5	5	5	5	5	5	5	-	cevâbuñ var	+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf
74	60	62	80	62	61	60	66	25b	21b	24a	20a	55b	69b	24a	7	7	7	7	7	7	7	-	humârum var	+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf
75	-	-	90	-	-	-	78	-	-	25b	-	-	-	26a	-	-	5	-	-		5	-	terüm var	- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
76	-	-	104	-	-	-	-	-	-	27b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	hevâmuz var	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
77	-	-	117	-	-	-	-	-	-	29b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	cânânı var	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
78	61	65	58	99	62	61	-	26a	22a	24a	26b	55b	70a	-	5	5	5	5	5	5	-	-	pürsişüñ nedür	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
79	62	66	65	100	63	62	114	26a	22b	22a	26b	55b	70a	31b	5	5	5	5	5	5	5	-	intizâr nedür	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
80	63	67	69	-	64	63	100	26a	22b	22b	-	56a	70b	29b	7	7	7	-	7	7	7	-	bilmez nedür	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel

GAZELLER																								
5	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
81	64	69	54	96	65	64	104	26b	22b	20b	26a	56a	70b	30a	5	5	5	5	5	5	5	-	mübtelâya gider	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
82	65	70	91	95	66	65	75	26b	23a	25b	25b	56a	71a	25b	7	7	7	7	7	7	7	-	cânânum gider	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
83	66	71	55	97	67	66	105	26b	23a	20b	26a	56b	71a	30a	5	5	5	5	5	5	5	-	gider gelür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
84	67	72	85	116	68	67	106	26b	23a	25a	29a	56b	71b	30a	5	5	5	5	5	5	5	-	âşinâ geliyor	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
85	68	73	129	75	69	68	119	27a	23b	31a	22b	56b	71b	32a	5	5	5	5	5	5	5	Vecdî	hârı âteşdür	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
86	69	74	72	76	70	69	118	27a	23b	23a	22b	57a	72a	32a	5	5	5	5	5	5	5	-	rüzgârı âteşdür	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
87	70	76	133	73	71	70	87	27a	24a	31b	22a	57a	72a	27b	5	5	5	5	5	5	5	'İsmetî	güzer virmezler	++--/++--/++--/++-	Remel
88	71	77	52	65	73	72	55	27b	24a	20a	21a	57b	72b	22b	5	5	5	5	5	5	5	-	mu'cize-gûdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
89	72	79	121	81	74	73	79	27b	24a	30a	23b	57b	73a	26a	5	5	5	5	5	5	5	-	şeftâlüdur	++--/++--/++--/++-	Remel
90	73	78	102	71	72	71	112	27b	24a	27a	22a	57a	72b	31a	5	5	5	5	5	5	5	-	cândan haber virür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
91	74	68	119	84	109	108	76	27b	22b	29b	24a	62b	35a	25b	5	5	5	5	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	nişânedür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
92	75	117	103	85	-	-	80	28a	30a	27b	24a	-	-	26b	9	9	9	9	-	-	9	-	âhumdur	++--/+-+-/++-	Hafîf
93	76	81	100	69	-	-	74	28a	24b	27a	21b	-	-	25b	5	6	6	6	-	-	6	Nedîm-i Kadîm	degüldür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
94	77	89	101	70	85	84	121	28a	25b	27a	21b	59a	29a	32b	5	5	5	5	5	5	5	Fâ'izî	ferâg vir	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
95	89	88	64	72	86	85	113	30a	25b	22a	22a	59a	29a	31a	5	5	5	5	5	5	5	Fehîm-i Kadîm	cevâb vir	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
96	K	118	99	68	-	-	73	27b	30a	27a	21b	-	-	25a	5	5	5	5	-	-	5	-	dûd-düşmendür	+---/+---/+---/+---	Hezec
97	-	-	118	-	-	-	-	-	-	29a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	âyine düşmendür	+---/+---/+---/+---	Hezec
98	78	115	120	82	84	83	77	28b	29b	29b	23b	59a	28b	26a	5	5	5	5	5	5	5	-	nevâ-yı bülbüldür	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
99	79	116	122	83	110	103	81	28b	29b	30a	23b	63a	35a	26b	5	5	5	5	5	5	5	Necâtî	begler	++--/++--/++--/++-	Remel
100	80	114	-	-	77	76	111	28b	29b	-	-	58a	73b	31a	5	5	-	-	5	5	5	-	peymane bilür	++--/++--/++--/++-	Remel

G A Z E L L E R

6	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
101	82	102	82	102	76	75	107	29a	27b	24b	27a	57b	73b	30b	5	5	5	5	5	5	5	-	Hudâ bilür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
102	81	80	81	114	75	74	129	28b	24b	24b	29a	57b	73a	33b	5	5	5	5	4	5	5	Nedîm-i Kadîm	hevâ mı sanur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
103	K	120	107	88	-	-	71	25a	30b	28a	24b	-	-	25a	5	5	5	5	-	-	5	-	gaflet bahâr-ı 'ömr	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
104	K	121	108	87	-	-	69	24b	30b	28a	24b	-	-	24b	5	5	5	5	-	-	5	-	dem-i bahâr-ı 'ömr	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
105	K	122	109	89	-	-	68	28a	30b	28a	24b	-	-	24b	5	5	5	5	-	-	5	-	olmamuz yegdür	+---/+---/+---/+---	Hezec
106	83	82	59	98	78	77	88	29a	24b	21a	26a	58a	27a	27b	5	5	5	5	5	5	5	-	cândan peyâm-âver	+---/+---/+---/+---	Hezec
107	84	83	57	103	79	78	89	29a	25a	21a	27a	58a	27a	27b	5	5	5	5	5	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	cânlanur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
108	85	84	56	104	80	79	90	29b	25a	20b	27a	58b	27b	28a	7	7	7	7	7	5	7	-	dermâna intizâr	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
109	86	85	61	105	81	80	91	29b	25a	21b	27b	58b	28a	28a	5	5	5	5	5	5	5	Nev'î	gösterür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
110	87	86	62	106	82	81	92	29b	25a	21b	27b	58b	28a	28a	5	5	5	5	5	5	5	-	dil-şâdımuz yokdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
111	88	87	63	66	83	82	93	29b	25b	21b	21a	59a	28b	28b	5	5	5	5	5	5	5	-	hayâlidür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
112	90	90	66	90	87	86	95	30a	26a	22a	25a	59b	29b	28b	5	5	5	5	5	5	5	-	itmekledür	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
113	91	91	67	107	88	87	96	30a	26a	22a	27b	59b	29b	28b	5	5	5	5	5	5	5	'İsmetî	karâra döner	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
114	92	92	68	108	89	88	97	30b	26a	22b	28a	59b	30a	29a	5	5	5	5	5	5	5	-	döker	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
115	93	93	70	91	90	89	98	30b	26a	22b	25a	60a	30a	29a	5	5	5	5	5	5	5	'Azmi-zâde Hâletî	gamdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
116	94	94	73	92	91	90	99	30b	26b	23a	25a	60a	30b	29a	5	5	5	5	5	5	5	Mezâkî	derler	+---/+---/+---/+---	Hezec
117	95	95	74	93	92	91	102	30b	26b	23b	25b	60a	30b	29b	5	5	5	5	5	5	5	-	mînâdur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
118	96	96	75	94	93	92	103	31a	26b	23b	25b	60b	31a	29b	5	5	5	5	5	5	5	Nev'î-zâde 'Atâî	hârâdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
119	97	97	94	109	94	93	110	31a	27a	26a	28a	60b	31a	31a	5	5	5	5	5	5	5	Sabrî	sohbetüñ kimdür	+---/+---/+---/+---	Hezec
120	98	98	95	110	95	94	109	31a	27a	26a	28a	60b	31b	30b	5	5	5	5	5	5	5		ünsiyyetüñ kimlerledür	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

G A Z E L L E R

7	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
121	99	99	77	111	96	95	108	31a	27a	23b	28b	61a	31b	30b	8	8	8	8	8	8	8		'azîmetün kimedür	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
122	100	100	78	112	97	96	131	31b	27b	24a	28b	61a	32a	34a	6	6	6	6	6	5	6	Nef'î	eyler	+---/+---/+---/+---	Hezec
123	101	101	79	113	98	97	132	31b	27b	24a	28b	61a	32a	34a	5	5	5	5	5	5	5	Sabrî	eyyâmıdur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
124	102	103	84	115	99	98	128	31b	28a	25a	29a	61b	32b	33b	5	5	5	5	5	5	5	-	tutar	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
125	103	104	86	117	100	99	127	32a	28a	25a	29b	61b	32b	33a	5	5	5	5	5	5	5	-	kopar	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
126	104	105	87	118	101	100	126	32a	28a	25a	29b	61b	33a	33a	5	5	5	5	5	5	5	-	mezhebüm budur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
127	105	106	88	119	102	101	125	32a	28a	25b	29b	62a	33a	33a	5	5	5	5	5	5	5	-	intizârdur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
128	106	107	89	120	103	102	124	32b	28b	25b	30a	62a	33b	33a	5	5	5	5	5	5	5	-	niyâz ister	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
129	-	K	105	-	-	-	-	-	28b	27b	-	-	-	-	-	6	6	-	-	-	-	-	Hudâ-dâd ister	++--/++--/++--/++-	Remel
130	K	108	106	86	-	-	123	32b	28b	28a	24a	-	-	32b	5	5	5	5	-	-	5	-	isterler	++--/++--/++--/++-	Remel
131	107	109	132	74	104	103	83	32b	28b	31a	22a	62a	33b	27a	4	4	4	4	4	4	4	-	yiter	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
132	108	110	127	78	105	104	120	32b	29a	30b	23a	62a	34a	32a	5	5	5	5	5	5	5	-	ider	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
133	109	111	128	77	106	105	86	32b	29a	30b	22b	62b	34a	27a	4	4	4	4	4	4	4	-	gonçe-dehendür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
134	110	112	126	79	107	106	85	33a	29a	30b	23a	62b	34b	27a	5	5	5	5	5	5	5	-	nâzdur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
135	111	113	123	80	108	107	84	33a	29a	30a	23a	62b	34b	27a	5	5	5	5	5	5	5	-	itdiler	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
136	-	119	97	67	-	-	72	-	30a	26b	21a	-	-	25a	-	5	5	5	-	-	5	Feyzî	Mesihâdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
137	-	-	110	-	-	-	122	-	-	28b	-	-	-	32b	-	-	5	-	-	-	5	-	koymışlar	+---/+---/+---/+---	Hezec
138	-	-	111	-	-	-	-	-	-	28b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	böyle gerekdür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
139	-	-	112	-	-	-	-	-	-	28b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	'ışkuñdur	++--/+-+-/++-	Hafîf
140	-	-	113	-	-	-	-	-	-	29a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	yatur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

GAZELLER																									
8	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
141	-	K	114	-	-	-	-	-	22b	29a	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	nev-rûzdur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
142	-	-	115	-	-	-	-	-	-	29a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	dükenür	++--/++--/++--/++-	Remel
143	-	-	116	-	-	-	-	-	-	29a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	eyler	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
144	-	K	135	-	-	-	-	-	26a	31b	-	-	-	-	-	4	5	-	-	-	-	Fâ'izî	mahremler	+---/+---/+---/+---	Hezec
145	-	K	136	-	-	-	-	-	25b	31b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	giyâhlar	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
146	K	-	K	-	-	-	-	31a	-	31b	-	-	-	-	5	-	5	-	-	-	-	-	kimdür kimünledür	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
147	-	-	137	-	-	-	82	-	-	32a	-	-	-	26b	-	-	5	-	-	-	5	-	teridür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
148	-	-	-	101	-	-	130	-	-	-	26b	-	-	33b	-	-	-	5	-	-	5	-	bilmezler	++--/+-+-/++-	Hafîf
149	-	-	-	-	-	-	94	-	-	-	-	-	-	28b	-	-	-	-	-	-	5	-	şerh ider	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
150	-	-	-	-	-	-	101	-	-	-	-	-	-	29b	-	-	-	-	-	-	5	-	geçmişlerin gönder	+---/+---/+---/+---	Hezec
151	-	-	-	-	-	-	115	-	-	-	-	-	-	31b	-	-	-	-	-	-	5	-	safâ nazar	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
152	-	-	-	-	-	-	116	-	-	-	-	-	-	31b	-	-	-	-	-	-	5	-	nazar	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
153	-	-	-	-	-	-	117	-	-	-	-	-	-	32a	-	-	-	-	-	-	5	-	hûn-âlûdedür	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
154	-	-	-	-	-	-	133	-	-	-	-	-	-	34a	-	-	-	-	-	-	5	-	kıyâs eyler	+---/+---/+---/+---	Hezec
155	-	K	-	-	-	-	-	-	21b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	hû çeker	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
156	-	K	-	-	-	-	-	-	2a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	zuhûrıdur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
157	-	K	-	-	-	-	-	-	10a	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	yâr	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
158	112	123	138	122	111	110	136	33a	30b	32a	30a	63a	35b	34b	5	5	5	5	5	5	5	-	hayâl-i nâz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
159	113	124	139	121	113	111	137	33a	31a	32a	30a	63b	35b	34b	5	5	5	5	5	5	5	-	kelâl-i nâz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
160	114	125	140	137	114	112	168	33b	31a	32b	32b	63b	36a	39a	5	5	5	5	5	4	5	-	serv-i nâz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

9	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
161	115	126	141	129	115	113	145	33b	31a	32b	31a	63b	36a	36a	5	5	5	5	5	5	5	Neşâtî	münîrümüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
162	116	127	161	128	-	-	144	33b	31b	35a	31a	-	-	35b	5	5	5	5	-	-	5	-	münîrümüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
163	117	136	142	136	116	114	153	33b	32b	32b	32b	64a	36b	37a	5	5	5	5	5	5	5	-	nedîmümüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
164	118	128	143	131	117	115	147	34a	31b	32b	31b	64a	36b	36a	5	5	5	5	5	4	5	Neşâtî	derûnumuz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
165	119	129	144	132	119	-	148	34a	31b	33a	31b	64a	-	36a	5	5	5	5	5	-	5	-	siyâhumuz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
166	120	130	145	133	120	-	150	34a	31b	33a	32a	64b	-	36b	5	5	5	5	5	-	5	-	şîşemüz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
167	121	131	146	134	121	-	151	34b	32a	33a	32a	64b	-	36b	5	5	5	5	5	-	5	-	şîşemüz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
168	122	132	147	135	122	116	152	34b	32a	33a	32a	64b	37a	37a	5	5	5	5	5	1	5	-	ıztırâbumuz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
169	123	134	148	145	123	117	159	34b	32b	33b	33b	65a	37a	38a	5	5	5	5	5	5	5	-	bahâra muntazıruz	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
170	124	135	150	144	126	120	161	34b	32b	33b	33b	65a	37b	38a	5	5	5	5	5	5	5	-	bahâra muntazıruz	++--/+-+-/++-	Hafîf
171	125	137	149	146	124	118	162	35a	32b	33b	34a	65a	37a	38a	5	5	5	5	5	5	5	-	eşkiste-hâtıruz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
172	126	138	151	147	127	121	165	35a	33a	33b	34a	65b	38a	38b	5	5	5	5	5	5	5	-	gelmez	+---/+---/+---/+---	Hezec
173	127	139	152	148	128	122	164	35a	33a	34a	34a	65b	38a	38b	5	5	5	5	5	5	5	-	şedâ'idin bilmez	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
174	128	140	153	124	129	123	140	35a	33a	34a	30b	65b	38b	35a	5	5	5	5	5	5	5	'Ârif	rehâ olmaz	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
175	129	141	154	123	130	124	141	35b	33b	34a	30a	66a	38b	35b	5	5	5	5	5	5	5	-	bû olmaz	++--/+-+-/++-	Hafîf
176	K	K	162	126	-	-	138	35a	33b	35a	30b	-	-	35a	5	5	5	5	-	-	5	-	sayd olmaz	++--/++--/++--/++-	Remel
177	-	142	165	125	-	-	139	-	33b	35b	30b	-	-	35a	-	5	5	5	-	-	5	'Alî	sehâb olmaz	+---/+---/+---/+---	Hezec
178	-	K	-	-	-	-	142	-	33b	-	-	-	-	35b	-	3	-	-	-	-	3	-	ârzû olmaz	+---/+---/+---/+---	Hezec
179	130	143	155	149	131	125	163	35b	33b	34a	34b	66a	39a	38b	5	5	5	5	5	5	5	-	söyletmez	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
180	131	144	156	143	132	126	158	35b	33b	34b	33b	66a	39a	37b	5	5	5	5	5	5	5	'İsmetî	nâ-sezâ düşmez	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes

GAZELLER

10	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
181	132	145	167	142	125	119	155	36a	34a	36a	33a	65a	37b	37b	4	5	6	4	4	4	4	Feyzî	yanuña düşmez	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
182	133	146	157	139	133	127	154	36a	34a	34b	33a	66a	39b	37a	5	5	5	5	5	5	5	Sabrî	hürmet eylerüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
183	K	147	160	138	-	-	149	36a	34a	35a	32b	-	-	36b	5	6	7	6	-	-	6		haclet eylerüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
184	134	148	158	150	134	128	166	36a	34b	34b	34b	66b	39b	39a	5	5	5	5	5	5	5	-	itmez	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
185	K	150	163	140	-	-	156	33b	34b	35b	33a	-	-	37b	5	5	5	5	-	-	5	-	alınmaz	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
186	K	133	164	127	-	-	143	34a	32a	35b	31a	-	-	35b	5	5	5	5	-	-	5	-	ümmîdümüz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
187	-	-	166	130	-	-	146	-	-	35b	31b	-	-	36a	-	-	4	4	-	-	4	-	küniştümüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
188	-	-	168	-	-	-	-	-	-	36a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	ider miyüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
189	-	-	169	-	-	-	-	-	-	36a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	hârumuz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
190	-	-	170	-	-	-	-	-	-	36a	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	i'tibârumuz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
191	-	K	171	-	-	-	-	-	31a	36b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	kâni'üz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
192	-	-	172	-	-	-	160	-	-	36b	-	-	-	38a	-	-	5	-	-	-	5	-	hayretüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
193	-	-	173	-	118	-	167	-	-	36b	-	64a	-	39a	-	-	5	-	5	-	5	-	n'eylerüz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
194	K	149	-	141	-	-	157	34b	34b	-	33a	-	-	37b	5	5	-	5	-	-	5	-	eylemişüz	++--/++--/++--/++-	Remel
195	-	-	-	-	112	-	-	-	-	-	-	63a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	nihânuz	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
196	-	K	-	-	-	-	-	-	8b	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	-	rûz	++--/++--/++--/++-	Remel
197	135	151	175	151	135	129	169	36a	34b	37a	34b	66b	40a	39b	5	5	5	5	5	5	5	-	nefes	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
198	-	-	174	-	-	-	-	-	-	36b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	hâr u has	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
199	136	152	176	152	136	130	170	36b	35a	37a	35a	66b	40a	39b	5	5	5	5	5	5	5	-	itmiş	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
200	137	153	178	154	137	131	173	36b	35a	37a	35a	67a	40b	40a	5	5	5	5	5	5	5	-	eylemiş	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'

11	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
201	138	154	177	153	139	132	172	36b	35a	37a	35a	67a	40b	39b	5	5	5	5	5	5	5	-	olmış	+---/+---/+---/+---	Hezec
202	139	155	179	155	140	133	175	36b	35b	37b	35b	67a	41a	40a	5	5	5	5	5	5	5	-	tutmış	+---/+---/+---/+---	Hezec
203	140	156	180	-	141	134	176	37a	35b	37b	-	67b	41a	40b	7	7	7	-	7	5	7	-	gelmiş	+---/+---/+---/+---	Hezec
204	-	-	181	-	138	135	177	-	-	37b	-	67a	41b	40b	-	-	5	-	5	5	5	-	ister imiş	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
205	-	-	184	-	-	-	-	-	-	38a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	kîmyâ imiş	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
206	-	-	182	-	-	-	-	-	-	38a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	olmazmış	+---/+---/+---/+---	Hezec
207	141	157	183	-	142	136	174	37a	35b	38a	-	67b	41b	40a	4	4	4	-	4	4	4	-	görmemiş	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
208	-	-	-	-	-	-	171	-	-	-	-	-	-	39b	-	-	-	-	-	-	5	-	âteş	+---/+---/+---/+---	Hezec
209	142	158	185	156	143	137	178	37a	36a	38a	35b	67b	41b	40b	5	5	5	5	5	5	5	-	rakkâs	+---/+---/+---/+---	Hezec
210	143	159	187	157	144	138	179	37b	36a	38b	35b	68a	42a	41a	5	5	5	5	5	5	5	-	garaz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
211	-	-	186	-	-	-	-	-	-	38b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	sabâ-yı feyz	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
212	144	160	188	158	145	139	180	37b	36a	38b	35b	68a	42a	41a	5	5	5	5	5	5	5	Nazîm	bûy-ı neşât	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
213	145	161	189	-	146	140	181	37b	36a	39a	-	68a	42b	41a	5	5	5	-	5	5	5	-	*ihtilât*	-+--/-+--/-+-	Remel
214	146	162	190	159	147	141	183	38a	36b	39a	36a	68b	42b	41b	5	5	5	5	5	5	5	Zuhûrî	hitâbdan mahzûz	+-+-/++--/+-+-/++-	*Müctes*
215	147	163	191	-	148	142	182	38a	36b	39a	-	68b	43a	41b	5	5	5	-	5	5	5	Bâkî	vefâdan haz	+---/+---/+---/+---	Hezec
216	148	164	192	160	149	143	184	38a	36b	39a	36a	68b	43a	41b	5	5	5	5	5	5	5	-	nigâhdan memnû'	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
217	149	165	193	-	150	144	185	38a	37a	39b	-	68b	43b	41b	5	5	5	-	5	5	5	-	câna itdüm elvedâ	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
218	150	166	194	161	151	145	186	38b	37a	39b	36a	69a	43b	42a	5	5	5	5	5	5	5	-	visâlinden ferâg	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
219	-	-	195	-	-	-	187	-	-	39b	-	-	-	42a	-	-	5	-	-	-	5	-	derde dâg	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
220	151	167	196	162	152	146	188	38b	37a	40a	36b	69a	44a	42a	5	5	5	5	5	5	5	-	redîf	+-+-/++--/+-+-/++-	Muctes

SIRA NO	SIRA NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	VARAK NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	BEYİT SAYISI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
221	152	168	197	163	153	147	189	38b	37b	40a	36b	69a	44a	42b	6	6	6	5	6	6	6	Şeyhülislâm Yahyâ	nevbet-i 'ışk	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
222	153	169	198	-	154	148	190	39a	37b	40a	-	69b	44b	42b	5	5	5	-	5	5	5	-	sâyebân-ı 'ışk	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
223	156	170	199	167	155	149	191	39a	37b	40a	37a	69b	45a	42b	5	5	5	5	5	5	5	Fâ'izî	ider 'ışk	- - + / + - + - / + - -	Hezec
224	-	-	200	-	-	-	-	-	-	40b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	efser-i 'ışk	+ - - - / + - - - / + - -	Hezec
225	155	171	201	-	156	150	192	39a	38a	40b	-	69b	45a	43a	4	4	4	-	4	4	4	-	kemânını 'âşık	+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes
226	K	174	202	164	-	-	193	38a	38a	40b	36b	-	-	43a	5	5	5	5	-	-	5	-	şemîm yok	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
227	K	173	203	166	-	-	194	38b	38a	40b	37a	-	-	43a	5	5	5	5	-	-	5	-	hâcet yok	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
228	K	172	204	165	-	-	195	39a	38a	41a	37a	-	-	43a	5	5	5	5	-	-	5	-	kudretümüz yok	+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes
229	156	175	205	168	157	151	196	39a	38b	41a	37b	70a	45a	43b	5	5	5	5	5	5	5		dermânuñ mı yok	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
230	157	176	227	169	158	152	197	39b	38b	44a	37b	70a	45b	43b	5	5	5	5	5	5	5	-	çâk	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
231	158	177	214	174	159	153	210	39b	38b	42b	38b	70a	45b	45b	5	5	5	5	5	5	5	-	eyleyicek	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
232	159	202	212	-	161	155	206	39b	42b	42a	-	70b	46a	45a	5	5	5	-	5	5	5	-	bülbül-i zâruñ	- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
233	160	201	215	-	160	154	212	39b	42b	42b	-	70a	46a	46a	5	5	5	-	5	5	5	-	sünbülleri hicrüñ	- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
234	K	204	210	173	-	-	204	39b	42b	42a	38a	-	-	44b	5	5	5	5	-	-	5	-	çerâg-ı mahabbetüñ	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
235	161	180	221	-	162	156	202	40a	39a	43a	-	70b	46b	44b	7	7	7	-	7	7	7	-	ser virseñ	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
236	162	181	216	175	163	157	213	40a	39b	42b	38b	70b	47a	46a	5	5	5	5	5	5	5	-	hevâgördük	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
237	-	-	235	184	-	-	227	-	-	45a	40a	-	-	48a	-	-	5	5	-	-	5	-	sehâbda gördük	+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes
238	163	182	217	176	164	158	214	40a	39b	42b	38b	71a	47a	46a	5	5	5	5	5	5	5	Mantıkî	mülüñ	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
239	K	203	211	-	-	-	205	40a	42b	42a	-	-	-	45a	5	5	5	-	-	-	5	-	gerdün eyledüñ	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
240	164	183	218	171	165	159	203	40b	39b	43a	38a	71a	47b	44b	6	6	6	5	6	6	6	-	sitem - kâruñ	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes

GAZELLER

13	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
241	165	184	209	-	166	160	201	40b	40a	41b	-	71a	47b	44a	5	5	5	-	5	5	5	-	çeşm-i hûn-bâruñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Muctes
242	166	188	222	-	167	161	314	40b	40b	43b	-	71b	48a	61a	5	5	5	-	5	5	5	-	gonur geh görinmezsüñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
243	167	189	219	177	168	162	215	40b	40b	43a	38b	71b	48a	46b	5	5	5	5	5	5	5	-	çekdüñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
244	K	187	206	172	-	-	198	40b	40b	41a	38a	-	-	43b	5	5	7	5	-	-	5	-	ser-menzile dek	++--/++--/++--/++-	Remel
245	168	190	220	-	169	163	217	41a	40b	43a	-	71b	48b	46b	5	5	5	-	5	5	5	-	itdüñ	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
246	169	191	223	178	170	164	216	41a	41a	43b	39a	71b	48b	46b	5	5	5	5	5	5	5	-	imiş bildük	+-+-/++--/+-+-/++-	Muctes
247	170	192	224	-	171	165	218	41a	41a	43b	-	72a	49a	46b	5	5	5	-	5	5	5	-	bakmaduñ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
248	K	185	207	-	-	-	200	41a	40a	41b	-	-	-	44a	9	9	9	-	-	-	9	-	esrâr-ı pinhânuñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
249	171	193	225	179	172	166	219	41b	41a	44a	39a	72a	49a	47a	5	5	5	5	5	5	5	Sabrî	ihsânuñum senüñ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
250	172	194	226	-	181	174	220	41b	41b	44a	-	73b	51a	47a	5	5	5	-	5	5	5	Fâ'izî	şererüñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
251	173	195	-	180	182	175	211	41b	41b	-	39a	73b	51b	45b	6	6	-	6	6	6	6	Cezmî	eylemedük	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
252	174	196	228	181	173	167	221	41b	41b	44a	39b	72a	49b	47a	5	5	5	5	5	5	5	-	mihr-i rahşânuñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
253	175	197	229	-	175	168	222	42a	41b	44b	-	72b	49b	47b	5	5	5	-	5	5	5	-	safâ geldüñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
254	176	198	230	182	176	170	224	42a	42a	44b	39b	72b	50a	47b	5	5	5	5	5	5	5	-	rûzdur 'ışkuñ	++--/+-+-/++-	Hafîf
255	177	199	231	-	178	171	223	42a	42a	44b	-	73a	50b	47b	5	5	5	-	5	5	5	-	sitemlerinüñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
256	K	186	208	170	-	-	199	42a	40a	41b	37b	-	-	44a	5	5	5	5	-	-	5	-	dâmânuñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
257	178	200	232	183	179	172	225	42b	42a	44b	39b	73a	50b	47b	5	5	5	5	5	5	5	-	eylesek	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
258	179	178	233	-	180	173	209	42b	39a	45a	-	73a	51a	45b	5	5	5	-	5	5	5	Fâ'izî	felek	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
259	K	179	213	-	-	-	208	42b	39a	42a	-	-	-	45b	5	5	5	-	-	-	5	-	melek	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
260	-	-	234	-	-	-	226	-	-	45a	-	-	-	48a	-	-	5	-	-	-	5	-	tâb-ı cemâlüñ	--+/+--+/+--+/+--	Hezec

GAZELLER																									
14	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
261	-	-	-	-	174	169	-	-	-	-	-	72b	50a	-	-	-	-	-	6	6	-	-	bed-kâra mı uyduñ	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
262	-	-	-	-	-	-	207	-	-	-	-	-	-	45a	-	-	-	-	-	-	5	-	ışkuñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
263	-	K	-	-	-	-	-	-	40b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	bitmek	++--/+-+-/++-	Hafif
264	180	205	-	-	184	176	238	42b	43a	-	-	74a	51b	49b	5	5	-	-	5	5	5	-	mâ'il	+---/+---/+---/+---	Hezec
265	181	206	243	-	187	178	237	42b	43a	46a	-	74b	52a	49b	5	5	5	-	5	5	5	-	rûy-ı visâl	+-+-/++--/+-+-/++-	Muctes
266	182	207	236	185	188	179	228	43a	43a	45a	40a	74b	52b	48a	5	5	5	5	5	5	5	-	hezâra gül	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
267	-	-	237	-	183	182	232	-	-	45b	-	73b	53b	49a	-	-	7	-	7	7	7	-	gülşende gül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
268	183	208	244	187	189	180	236	43a	43b	46b	40b	74b	52b	49b	5	5	5	5	5	5	5	-	cânânumuzla bir degül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
269	184	209	238	186	190	183	233	43a	43b	45b	40a	74b	53b	49a	5	5	5	5	5	5	5	-	Edhemdür göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
270	185	210	239	190	191	184	234	43a	43b	45b	41a	75a	54a	49a	5	5	5	5	5	4	5	-	gûyâ göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
271	-	K	240	-	185	181	229	-	43a	46a	-	74a	53a	48b	-	6	6	-	6	6	6	-	nişânıdur göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
272	-	-	241	-	-	-	230	-	-	46a	-	-	-	48b	-	-	5	-	-	-	5	-	belâsıdur göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
273	-	-	-	-	186	186	-	-	-	-	-	74a	54b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	ister göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
274	-	-	-	-	-	-	231	-	-	-	-	-	-	48b	-	-	-	-	-	-	5	-	lâzımdur göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
275	186	211	242	188	192	185	235	43b	43b	46b	40b	75a	54a	49a	5	5	5	5	5	5	5	-	turmazsın göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
276	187	212	246	191	193	187	239	43b	44a	46b	41a	75a	54b	50a	5	5	5	5	5	5	5	-	cefâya dil	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
277	188	213	247	-	194	188	241	43b	44a	46b	-	75b	55a	50a	5	5	5	-	5	5	5	Bahâî	feryâduñ iy bülbül	+---/+---/+---/+---	Hezec
278	189	214	245	189	195	189	240	44a	44a	46b	40b	75b	55a	50a	5	5	5	5	5	5	5	-	bülbül	--+/+-+-/+--	Hezec
279	-	-	-	-	-	177	-	-	-	-	-	-	52a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	sen sen ol	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
280	190	216	257	193	196	190	244	44a	44b	48a	41b	75b	55b	50b	5	5	5	5	5	5	5	-	nebâtdur suhanüm	+-+-/++--/+-+-/++-	Muctes

	G A Z E L L E R																								
15	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
281	191	217	258	200	197	191	254	44a	44b	48a	42b	76a	55b	52a	5	5	5	5	5	4	5	İsmetî	görsem	+-+-/+++-/+-+-/++-	Müctes
282	192	218	259	199	198	-	252	44a	44b	48b	42b	76a	-	52a	6	6	6	6	6	-	6	-	şâh - bâzum	--+/+-+-/+--	Hezec
283	193	219	260	201	199	-	253	44b	45a	48b	42b	76a	-	52a	5	5	5	5	5	-	5	Fâ'izî	bâğdur gönlüm	++--/+-+-/++-	Hafîf
284	196	220	261	195	201	-	247	44b	45a	48b	41b	76a	-	51a	5	5	5	5	5	-	5	-	dâğ itdüm	+---/+---/+---/+---	Hezec
285	195	221	262	-	202	-	249	44b	45a	49a	-	76b	-	51b	5	5	5	-	5	-	5	-	şüst ü şûy itdüm	+---/+---/+---/+---	Hezec
286	K	222	252	194	-	-	246	44b	45b	47b	41b	-	-	51a	5	5	5	5	-	-	5	Zuhûrî	subh-gâh itdüm	+---/+---/+---/+---	Hezec
287	196	223	256	-	203	192	251	45a	45b	48a	-	76b	56a	51b	5	5	5	-	5	5	5	-	itdüm hatâ itdüm	+---/+---/+---/+---	Hezec
288	K	215	253	192	-	-	243	44a	44b	47b	41a	-	-	50b	5	5	5	5	-	-	5	Tıflî	zebân-ı kalem	+-+-/+++-/+-+-/++-	Müctes
289	K	237	254	-	218	207	250	46a	47b	47b	-	79a	60a	51b	5	5	5	-	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	mihr-i dırahşânum	+---/+---/+---/+---	Hezec
290	197	226	255	198	204	193	242	45a	46a	48a	42a	77a	56a	50b	7	7	7	7	7	7	7	Hasan Ağa	itmem	+---/+---/+---/+---	Hezec
291	198	225	265	202	205	194	258	45a	45b	49a	43a	77a	56b	52b	5	5	5	5	5	5	5	-	vasf ideyüm	++--/++--/++-	Remel
292	-	-	275	205	-	-	-	-	-	50b	43a	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	cûş ideyüm	++--/++--/++--/++-	Remel
293	199	224	266	-	207	195	259	45a	45b	49b	-	77a	56b	53a	5	5	5	-	5	5	5	-	idemem	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
294	200	227	263	196	208	196	255	45b	46a	49a	41b	77b	57a	52a	5	5	5	5	5	5	5		pîrehen bilmem	+---/+---/+---/+---	Hezec
295	201	228	271	-	209	197	257	45b	46b	50a	-	77b	57a	52b	5	5	5	-	5	5	5	Nedîm-i Kadîm	sebeb bilmem	+---/+---/+---/+---	Hezec
296	206	233	-	-	215	204	248	46a	47a	-	-	78b	59a	51a	6	6	-	-	6	5	6	Bahâî	hâlde bilmem	+---/+---/+---/+---	Hezec
297	202	229	264	197	211	198	256	45b	46b	49a	42a	78a	57b	52b	5	5	5	5	5	5	5	-	pâdişâhumı bilürüm	++--/+-+-/++-	Hafîf
298	203	230	-	230	212	199	260	46a	46b	-	43a	78a	57b	53a	5	5	-	5	5	5	5	-	ten istemem	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri
299	-	-	272	-	200	200	261	-	-	50a	-	76a	58a	53a	-	-	5	-	5	5	5	-	hâr istemem	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
300	204	231	267	-	214	203	262	46a	46a	49b	-	78b	59a	53a	5	5	5	-	5	5	5	Fehîm-i Kadîm	şemîmümdür benüm	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

GAZELLER																									
16	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
301	-	K	-	-	-	-	-	-	46b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	benüm	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
302	205	232	268	204	213	202	263	46a	47a	49b	43a	78a	58b	53b	5	5	5	5	5	5	5	-	çekelüm	++--/++--/++--/++-	Remel
303	207	234	269	-	216	205	264	46b	47a	49b	-	78b	59b	53b	5	5	5	-	5	5	5	-	sohbetüm	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
304	208	235	270	206	217	206	265	46b	47a	50a	43b	79a	59b	53b	5	5	5	5	5	5	5	-	etvârum	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
305	-	-	273	-	210	201	-	-	-	50a	-	77b	58a	-	-	-	6	-	6	6	-	-	düşmüşem	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
306	209	236	274	-	219	208	266	46b	47b	50b	-	79a	60a	54a	5	5	5	-	5	5	5	Fuzulî	gördüm	+---/+---/+---/+---	Hezec
307	-	-	248	-	-	-	-	-	-	47a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	eylesem	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
308	-	-	249	-	-	-	-	-	-	47a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	iderek bâd-ı nesîm	++--/++--/++--/++-	Remel
309	-	-	250	-	-	-	-	-	-	47a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	mahabbetüm	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
310	-	-	251	-	206	-	245	-	-	47b	-	77a	-	50b	-	-	5	-	5	-	5	-	sünbüllerüm	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
311	-	K	-	-	-	-	-	-	45a	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	eyleyelüm	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
312	210	238	297	207	220	209	267	47a	47b	53b	43b	79a	60b	54a	5	5	5	5	5	5	5	-	dûnân	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
313	211	239	277	208	221	-	269	47a	48a	51a	43b	79b	-	54b	5	5	5	5	5	-	5	-	hâtır-ı hazîn	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
314	-	-	327	-	-	-	-	-	-	57a	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	nevâ hazîn	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
315	212	240	293	224	222	210	270	47a	48a	53a	46a	79b	60b	54b	5	5	5	5	5	5	4	-	teskîn	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
316	213	241	280	211	223	211	271	47a	48a	51a	44a	79b	61a	54b	5	5	5	5	5	5	5	-	erzen	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
317	214	254	281	-	238	-	272	47b	50a	51b	-	82a	-	54b	5	5	5	-	5	-	5	-	siyeh-rûz olmasun	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
318	215	255	300	213	237	-	274	47b	50a	54a	44b	82a	-	55a	5	5	5	5	5	-	5	-	sâye-güster olmasun	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
319	216	264	312	-	244	228	275	47b	51b	55b	-	83a	75a	55a	5	5	5	-	5	5	5	Nedîm-i Kadîm	nefret olmasun	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
320	-	-	319	-	-	-	273	-	-	56a	-	-	-	55a	-	-	5	-	-	-	5	-	bâr olmasun	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

G A Z E L L E R

17	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
321	-	K	-	-	-	-	-	-	51b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	sâkıt olmasun	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
322	K	248	282	217	234	-	306	47a	49a	51b	45a	81b	-	59b	5	5	5	5	5	-	5	Feyzî	n'eylesün	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
323	217	257	283	-	-	-	304	47b	50b	51b	-	-	-	59b	5	5	5	-	-	-	5	-	pirâhenüm olsun	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
324	218	256	301	212	240	224	280	48a	50b	54a	44b	82b	74a	56a	5	5	5	5	5	5	5	-	nihân olsun	+---/+---/+---/+---	Hezec
325	-	-	-	-	-	-	276	-	-	-	-	-	-	55a	-	-	-	-	-	-	8	-	nûr olsun	++--/++--/++--/++-	Remel
326	219	242	286	-	224	212	302	48a	48a	52a	-	80a	61a	59a	5	5	5	-	5	5	5	-	yürisün	++--/++--/++--/++-	Remel
327	220	263	311	-	246	230	287	48a	51b	55a	-	83a	75b	57a	5	5	5	-	5	5	5	Cevrî	cânâna tokınsun	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
328	221	265	313	215	245	228	288	48b	51b	55b	45a	83a	75a	57a	5	5	5	5	5	5	5	Kelîm Eyyûbî	göstermesün	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
329	222	262	308	214	243	227	313	48b	51a	55a	44b	82b	74b	60b	5	5	5	5	5	5	5	-	bulınsun	+-+-/++--/+-+-/++--	Müctes
330	223	259	294	216	241	225	295	48b	50b	53a	45a	82b	74a	58a	5	5	5	5	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	reşk eylesün	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
331	224	258	295	-	242	226	294	48b	50b	53a	-	82b	74b	58a	5	5	5	-	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	süzilsün	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
332	225	273	285	-	239	223	279	49a	52b	52a	-	82a	74a	56a	5	5	5	-	5	2	5	-	olmasun dirsin	+---/+---/+---/+---	Hezec
333	226	274	288	222	236	-	301	49a	53a	52a	46a	81b	-	59a	5	5	5	5	5	-	5	-	meşakkatde misin	++--/++--/++--/++-	Remel
334	-	-	326	-	-	-	297	-	-	57a	-	-	-	58b	-	-	5	-	-	-	5	-	ider misin	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
335	227	276	290	218	231	219	299	49a	53a	52b	45b	81a	63a	58b	5	5	5	5	5	5	5	Tarzî	berîsin	--+/+-+-/+--	Hezec
336	228	247	298	220	228	216	283	49a	49a	53b	45b	80b	62a	56b	5	5	5	5	5	5	5	-	n'eylersin	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
337	229	249	299	-	229	217	284	49b	49b	53b	-	80b	62b	56b	5	5	5	-	5	5	5	-	müsellemsin	+---/+---/+---/+---	Hezec
338	230	250	302	-	230	218	281	49b	49b	54a	-	81a	62b	56a	5	5	5	-	5	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	mahabbetsin	+---/+---/+---/+---	Hezec
339	231	251	304	-	232	220	282	49b	49b	54b	-	81a	63a	56b	5	5	5	-	5	5	5	Bahâdır Girây	nihânesin	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
340	232	252	306	221	233	221	286	50a	49b	54b	45b	81a	63b	57a	5	5	5	5	5	5	5	-	hem-demsin	++--/+-+-/++-	Hafîf

G A Z E L L E R

18	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
341	233	253	315	-	235	222	310	50a	50a	55b	-	81b	63b	60b	5	5	5	-	5	3	5	Feyzî	sûzânsın sen	++--/++--/++--/++-	Remel
342	234	243	287	209	225	213	300	50a	48b	52a	44a	80a	61b	59a	5	5	5	5	6	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	iderin	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
343	-	245	278	-	-	-	277	-	48b	51a	-	-	-	55b	-	7	5	-	-	-	7	-	h^v^ân iderin ben	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
344	235	244	292	-	226	214	278	50a	48b	52b	-	80a	61b	55b	7	7	7	-	7	7	7	-	sezâ-vâr iderin ben	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
345	236	246	291	-	277	215	298	50b	49a	52b	-	80b	62a	58b	5	5	5	-	5	5	5	Fehîm-i Kadîm	düşmen	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
346	237	266	303	-	250	234	296	50b	51b	54a	-	84a	76b	58b	5	5	5	-	5	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	n'eydügin	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
347	238	267	296	225	249	233	292	50b	52a	53b	46b	83b	76a	57b	5	5	5	5	5	5	5	-	reyhânın isteyen	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
348	239	272	284	219	258	244	303	51a	52b	51b	45b	85a	78b	59b	5	5	5	5	5	5	5	-	mihnetdür gelen	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
349	X	X	X	X	X	-	-	15b	6b	9b	7a	42b	-	-	5	5	5	5	5	-	-	-	mâtemdür gelen	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
350	240	275	289	233	257	240	305	51a	53a	52b	46a	85a	78a	59b	5	5	5	5	5	5	5	-	belâdan sakın	+--/+--/+--/+-	Mütekârib
351	241	260	305	-	247	231	291	51a	51a	54b	-	83b	75b	57b	5	5	5	-	5	5	5	-	cünûn	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
352	242	268	307	226	251	235	290	51a	52a	54b	46b	84a	76a	57b	5	5	5	5	5	5	5	-	rûz-ı kıyâmetden	+---/+---/+---/+---	Hezec
353	243	269	310	-	252	236	285	51b	52a	55a	-	84a	77a	56b	5	5	5	-	5	5	5	-	câm-ı safâsından	+---/+---/+---/+---	Hezec
354	244	277	309	227	255	238	289	51b	53b	55a	46b	84b	77b	57b	5	5	5	5	5	5	5	-	çemen-be-çemen	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
355	245	278	314	229	256	239	312	51b	53b	55b	47a	84b	77b	60b	4	4	4	4	4	4	4	Şeyhülislâm Yahyâ	dirin	++--/++--/++--/++-	Remel
356	K	271	279	-	-	-	307	51b	52b	51a	-	-	-	60a	5	5	5	-	-	-	5	Mantıkî	diyârumdan	+---/+---/+---/+---	Hezec
357	246	270	316	228	254	237	308	51b	52b	56a	47a	84b	77a	60a	5	5	5	5	5	5	5	-	rûzgârumdan	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
358	247	261	317	230	248	232	309	52a	51a	56a	47a	83b	76a	60a	5	5	5	5	5	5	5	-	mahzûn	++--/+-+-/++-	Hafîf
359	-	-	276	210	-	-	268	-	-	50b	44a	-	-	54a	-	-	5	5	-	-	5	-	cihân	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
360	-	-	318	-	-	-	-	-	-	56a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	kenârından	+---/+---/+---/+---	Hezec

GAZELLER

19	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
361	-	-	320	-	253	241	311	-	-	56b	-	84a	78a	60b	-	-	5	-	5	5	5	-	meşrebümüzden	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
362	-	-	321	-	-	-	-	-	-	56b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	zemîn	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
363	-	-	322	-	-	-	-	-	-	56b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	elinden	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
364	-	-	323	-	-	-	-	-	-	56b	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	-	dâmânumdan	++--/++--/++--/++-	Remel
365	-	-	324	-	-	-	293	-	-	57a	-	-	-	58a	-	-	5	-	-	-	5	-	bâr-ı vatan	++--/++--/++-	Remel
366	-	-	325	-	-	-	-	-	-	57a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	harâret-i dilden	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
367	-	K	-	-	-	-	-	-	52a	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	dîlde vü dilden	+---/+---/+---/+---	Hezec
368	-	X	-	-	-	-	-	-	10b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	Burhân	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
369	248	279	328	231	259	243	318	52a	53b	57b	47b	85a	78b	61b	6	6	6	6	6	6	6	-	dildi hû	++--/++--/++--/++-	Remel
370	249	280	329	232	260	244	316	52a	54a	57b	47b	85a	79a	61a	5	5	5	5	5	5	5	-	itmiş serfürû	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
371	K	281	330	-	-	-	315	52a	54a	57b	-	-	-	61a	5	5	5	-	-	-	5	-	siyâh-ı nev	+---/+---/+---/+---	Hezec
372	-	K	331	233	-	-	317	-	54a	58a	47b	-	-	61b	-	6	6	6	-	-	6	-	lâle-zârdur bu	++--/+-+-/++-	Hafîf
373	250	282	335	234	261	245	319	52b	54a	58b	48a	85b	79a	61b	5	5	5	5	5	5	5	-	'uşşâka âh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
374	251	283	334	-	262	246	320	52b	54a	58a	-	85b	79b	62a	5	5	5	-	5	5	5	-	oldı âh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
375	-	-	333	-	-	-	-	-	-	58a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	oldum âh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
376	-	-	332	-	-	-	-	-	-	58a	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	nigâh	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
377	252	310	343	239	287	268	324	52b	58b	59b	48b	89b	85a	62b	5	5	5	5	5	5	5	-	kapusında	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
378	253	284	346	240	263	247	328	52b	54b	59b	48b	85b	79b	63a	5	5	5	5	5	5	5	-	söyle	+---/+---/+---/+---	Hezec
379	254	285	347	-	264	248	329	53a	54b	60a	-	86a	80a	63a	9	9	8	-	9	7	9	-	yolına	++--/++--/++--/++-	Remel
380	255	286	348	341	265	249	330	53a	54b	60a	49a	86a	80a	63b	5	6	5	5	5	5	5	Sabrî	siper eyle	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
381	264	295	357	245	286	267	338	54b	56a	61b	49b	89a	84b	64b	5	5	5	5	5	5	5	-	kemâl eyle	+---/+---/+---/+---	Hezec

GAZELLER

20	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
382	256	287	349	-	266	250	331	53b	55a	60a	-	86a	80b	63b	5	5	5	-	5	5	5	-	ise	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
383	257	288	350	242	267	251	332	53b	55a	60b	49a	86b	80b	63b	7	7	8	7	6	5	7	Fâ'izî	şân ola	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
384	258	289	351	-	268	252	333	53b	55a	60b	-	86b	81a	63b	5	5	5	-	5	5	5	'İsmetî	teshîr ola	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
385	259	290	352	244	269	253	334	53b	55b	60b	49b	86b	81a	64a	6	6	6	6	6	5	6	-	hâk-sâra	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
386	260	291	354	-	270	254	335	54a	55b	61a	-	87a	81b	64a	5	5	5	-	5	4	5	-	zâra	+---/+---/+---/+---	Hezec
387	261	292	353	-	271	255	336	54a	55b	61a	-	87a	81b	64a	5	5	5	-	5	4	5	-	kıyâmet ile	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
388	274	307	344	238	274	-	326	56a	58a	59b	48b	87b	-	62b	5	5	5	5	5	-	5	-	harâb ile	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
389	275	305	342	-	272	256	322	56a	57b	59a	-	87a	82a	62a	5	5	5	-	5	5	5	-	sarâbuñla	+---/+---/+---/+---	Hezec
390	276	306	341	236	273	257	321	56a	57b	59a	48a	87b	82a	62a	5	5	5	5	5	5	5	-	suyile	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
391	-	-	336	-	-	-	-	-	-	58b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	âşinâyile	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
392	-	K	367	-	-	-	-	-	57b	62b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	zencîr ile	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
393	262	293	355	243	284	-	337	54a	56a	61a	49b	89a	-	64b	5	5	6	6	5	-	6	-	sîne	+-+-/++--/+-+-/++--	Müctes
394	263	294	356	-	285	266	-	54b	56a	61a	-	89a	84b	-	5	5	5	-	5	5	-	-	kenârında	+---/+---/+---/+---	Hezec
395	265	296	358	-	288	269	343	54b	56a	61b	-	89b	85a	65b	5	5	5	-	5	5	5	-	dil-cûlara	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
396	266	297	359	246	276	258	341	54b	56b	61b	50a	87b	82b	65a	5	5	5	5	5	5	5	-	olmasa	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
397	267	298	360	-	277	259	340	55a	56b	61b	-	88a	82b	65a	5	5	5	-	5	5	5	-	gül-zârda	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
398	268	299	363	247	278	260	342	55a	56b	62a	50a	88a	83a	65a	5	5	5	5	5	5	5	-	benefşe-zârda	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
399	269	300	261	249	279	261	345	55a	57a	62a	50a	88a	83a	65b	5	5	5	5	5	5	5	-	cânânuma	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
400	270	301	362	250	280	262	347	55a	57a	62a	50b	88b	83b	66a	5	5	5	5	5	5	5	-	var serde	++--/+-+-/++-	Hafîf
401	271	302	304	-	281	263	346	55b	57a	62a	-	88b	83b	65b	5	5	5	-	5	5	5	-	tuta	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri

GAZELLER

21	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KİME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
402	272	303	365	248	282	264	348	55b	57a	62b	50a	88b	84a	66a	5	5	5	5	5	5	5	-	göre	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
403	273	304	366	-	283	265	349	55b	57b	62b	-	88b	84a	66a	5	5	5	-	5	5	5	-	dâmâna	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
404	277	311	340	237	-	-	323	56a	58b	59a	48b	-	-	62a	4	4	4	4	-	-	4	-	hâkistere	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
405	278	308	345	-	275	-	327	56b	58a	59b	-	87b	-	62b	6	6	6	-	6	-	6	-	câmumuz olsa	+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes
406	279	309	339	235	-	-	325	56b	58a	59a	48a	-	-	62b	4	4	4	4	-	-	4	-	zerime	+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf
407	-	-	337	-	-	-	-	-	-	58b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	gonçe	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
408	-	-	338	-	-	-	-	-	-	58b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	üstine	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
409	-	K	368	-	-	-	-	-	55b	62b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	nakşına	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
410	-	-	-	-	-	-	339	-	-	-	-	-	-	64b	-	-	-	-	-	-	9	-	çekilmede	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
411	-	-	-	-	-	-	344	-	-	-	-	-	-	65b	-	-	-	-	-	-	4	-	'işve	+ + - - / + + - - / + + -	Remel
412	-	K	-	-	-	-	-	-	56b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	-	'işveye	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
413	-	K	-	-	-	-	-	-	57a	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	keremine	- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
414	-	K	-	-	-	-	-	-	58a	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	imkâna	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
415	X	X	X	X	X	X	X	16a	6b	9b	7a	42b	10b	7b	7	7	7	7	7	7	7	-	âl-i nebî	+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf
416	280	312	370	-	289	270	351	56b	58b	63a	-	89b	85b	66b	12	12	12	-	12	12	12	-	hevâ-yı ney	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
417	281	313	371	251	290	271	352	57a	59a	63b	50b	90a	86a	67a	5	5	5	5	5	5	5	-	ihtirâz ney	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
418	282	314	377	-	291	272	361	57a	59a	64a	-	90a	86a	68a	5	5	5	-	5	5	5	Şeyhülislâm Yahyâ	bülbüli	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
419	283	315	412	252	292	273	362	57a	59a	69a	50b	90a	86b	68a	5	5	5	5	5	5	5	-	sünbüli	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
420	284	353	406	-	320	301	360	57b	65a	68a	-	94b	93b	68a	5	5	6	-	5	5	6	-	sünbülleri	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
421	285	335	383	-	294	275	371	57b	62a	65a	-	90b	87a	69b	5	5	5	-	5	5	5	-	hevâları	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri

GAZELLER																									
22	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
422	286	336	384	-	295	276	374	57b	62a	65a	-	90b	87b	70a	7	7	7	-	7	5	7	-	ucını	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
423	287	337	385	262	296	277	375	57b	62b	65b	52b	91a	87b	70a	5	5	5	5	5	5	5	-	bür-rânı ucı	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
424	288	334	386	-	297	278	376	58a	62a	65b	-	91a	88a	70b	5	5	5	-	5	5	5	-	nâlânı	+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec
425	289	318	387	254	299	280	355	58a	59b	65b	51a	91b	88b	67a	5	5	5	5	5	5	5	Bâkî	pür-tâb gibi	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
426	290	319	415	-	300	281	357	58a	59b	69b	-	91b	88b	67b	5	5	5	-	5	5	5	-	cânum gibi	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
427	K	316	374	253	-	-	353	57b	59b	63b	51a	-	-	67a	5	6	6	5	-	-	6	-	su gibi	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
428	K	317	376	-	-	-	354	58a	59b	64a	-	-	-	67a	5	5	5	-	-	-	5	-	câvidân gibi	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
429	301	320	394	255	311	292	356	59b	60a	66b	51a	93a	91b	67b	5	5	5	5	5	5	5	Cevrî	olmış gibi	- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel
430	291	338	422	263	301	282	377	58b	62b	70a	52b	91b	89a	70b	5	5	5	5	5	5	5	Cezmî	gelmez mi	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
431	292	341	400	-	302	283	387	58b	63a	67b	-	91b	89a	72a	5	5	5	-	5	5	5	-	gelmedi mi	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
432	293	339	396	-	303	284	385	58b	62b	66b	-	92a	89b	71b	5	5	5	-	5	5	5	Fehîm-i Kadîm	yitmez mi	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
433	294	340	399	264	304	285	386	58b	63a	67a	52b	92a	89b	72a	7	7	7	5	7	7	7	Nâ'ilî-i Kadîm	degmez mi	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
434	295	342	388	265	305	286	378	59a	63a	65b	53a	92b	90a	70b	5	5	5	5	5	5	5	Neşâtî	tehî	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
435	296	329	389	-	306	287	379	59a	61a	66a	-	92b	90a	71a	5	5	5	-	5	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	gülşenüñ dahı	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
436	297	328	404	266	307	288	380	59a	61a	68a	53a	92b	90b	71a	5	5	5	5	5	5	5	Riyâzî	pervâne dahı	+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel
437	298	343	390	-	308	289	381	59b	63b	66a	-	93a	90b	71a	5	5	5	-	5	5	5	Nâ'ilî-i Kadîm	görülmedi	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
438	299	330	392	258	309	290	382	59b	61b	66a	51b	93a	91a	71a	6	6	6	6	6	6	6	Ahî-zâde Hüseyin Ef.	şikâyeti	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'
439	300	344	393	267	310	291	383	59b	63b	66b	53a	93a	91a	71b	5	5	5	5	5	5	5	-	ârâmını buldı	- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec
440	302	345	395	-	312	293	384	60a	63b	66b	-	93b	91b	71b	5	5	5	-	5	5	5	Nezîre be-nezâ'ir	bâd-bânumuzı	+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes
441	303	346	397	268	313	294	388	60a	64a	67a	53a	93b	92a	72a	5	5	5	5	5	5	5	-	bagladı	- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'

G A Z E L L E R

23	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIME NAZİRE OLDUĞU	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
442	304	347	398	-	314	295	391	60a	64a	67a	-	93b	92a	72b	5	5	5	-	5	5	5	-	cân virdi	+---/+---/+---/+---	Hezec
443	305	348	401	269	315	296	389	60b	64a	67b	53b	94a	92b	72b	5	5	5	5	5	5	5	-	iştiyâkumı	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
444	306	349	402	-	316	297	390	60b	64a	67b	-	94a	92b	72b	6	6	6	-	6	6	5	-	şeydâyı	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
445	307	350	403	-	317	298	393	60b	64b	67b	-	94a	93a	73a	5	5	5	-	5	5	5	Nazîre be-nezâir	temennâyı	+---/+---/+---/+---	Hezec
446	308	351	421	270	318	299	392	60b	64b	70a	53b	94b	93a	72b	5	5	5	5	5	5	5	-	çekdi	+---/+---/+---/+---	Hezec
447	309	325	391	-	321	302	365	61a	60b	66a	-	94b	94a	68b	5	5	5	-	5	5	5	-	dehân oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec
448	310	326	407	256	322	303	364	61a	60b	68a	51b	95a	94a	68b	5	5	5	5	5	5	5	-	lisân oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec
449	311	327	408	-	323	304	366	61a	61a	68b	-	95a	94b	69a	5	5	5	-	5	5	5	Bahâ'î	dâğ oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec
450	-	324	380	257	-	-	363	-	60b	64b	51b	-	-	68b	-	5	7	5	-	-	7	Nazîre be-nezâir	hezâr oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec
451	-	-	410	-	-	-	367	-	-	68b	-	-	-	69a	-	-	4	-	-	-	4	-	'andelîb oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec
452	312	352	405	271	319	300	394	61b	64b	68a	53b	94b	93b	73a	5	5	5	5	5	5	5	-	gördüñ mi	+---/+---/+---/+---	Hezec
453	313	331	411	-	325	306	396	61b	61b	63b	-	95b	95a	73b	6	6	6	-	5	6	6	Nazîm	ümmeti	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
454	314	354	413	-	327	307	395	61b	65a	69a	-	95b	95b	73a	5	5	5	-	5	5	5	-	sabâmuzı	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
455	315	355	409	272	324	305	397	61b	65a	68b	54a	95a	94b	73b	5	5	5	5	5	5	5	-	reftârını	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
456	316	332	381	-	293	274	369	62a	61b	64b	-	90b	86b	69b	6	6	6	-	6	6	6	-	itdi bizi	++--/++--/++--/++-	Remel
457	317	333	382	261	298	279	370	62a	62a	65a	52a	91a	88a	69b	5	5	5	5	5	5	5	-	fürûzânı	+---/+---/+---/+---	Hezec
458	318	356	416	-	328	308	398	62a	65a	69b	-	95b	95b	73b	5	5	5	-	5	5	5	-	âyîneyi	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
459	319	358	420	-	330	309	400	62b	65b	70a	-	96a	96a	74a	5	5	5	-	5	5	5	-	sâmân-ı meni	++--/++--/++--/++-	Remel
460	-	-	369	-	-	-	350	-	-	63a	-	-	-	66b	-	-	6	-	-	-	6	-	külâh-ı Mevlevî	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
461	-	-	372	-	-	-	-	-	-	63b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	gözi	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'

GAZELLER

SIRA NO	SIRA NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	VARAK NUMARASI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	BEYİT SAYISI A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	KİME NAZİRE OLDUĞU	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
462	-	-	373	-	-	-	-	-	-	63b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	bedeni	++--/++--/++--/++-	Remel
463	K	357	375	-	-	-	359	57a	65b	64a	-	-	-	68a	4	4	4	-	-	-	4	Sabrî	olsaydı	+---/+---/+---/+---	Hezec
464	-	321	378	259	-	-	368	-	60a	64a	52a	-	-	69a	-	5	5	5	-	-	5	-	çerâgını	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
465	K	322	-	-	-	-	372	60b	60a	-	-	-	-	69b	5	5	-	-	-	-	5	Fuzûlî	giryânumı	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
466	K	323	379	260	-	-	373	58b	60b	64b	52a	-	-	70a	5	5	5	5	-	-	5	-	bozuldı	+-+-/++--/+-+-/++--	Müctes
467	-	-	414	273	-	-	399	-	-	69a	54a	-	-	73b	-	-	5	5	-	-	4	-	idi	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
468	-	K	417	-	329	-	-	-	65a	69b	-	96a	-	-	-	5	5	-	5	-	-	-	mâlı	+---/+---/+---/+---	Hezec
469	-	K	418	-	-	-	-	-	64a	69b	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	pervânesi	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
470	-	K	419	-	-	-	-	-	62a	70a	-	-	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	sahrâları	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
471	-	-	-	-	326	310	-	-	-	-	-	95b	96a	-	-	-	-	-	5	5	-	-	kırâ'ati	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
472	-	-	-	-	-	-	358	-	-	-	-	-	-	67b	-	-	-	-	-	-	5	-	âmâdedür şimdi	+---/+---/+---/+---	Hezec

FASÎH AHMED DEDE TARAFINDAN GAZELLERİNE NAZÎRE YAZILAN ŞÂİRLERİN LİSTESİ (*)

Şairin Adı	Y.Y.	Divandaki Gazel No :
1- 'Âlî	17	177
2- 'Ârif	17	174
3- 'Atâî	17	118
4- Bahâdır Girây	17	339
5- Bahâî (Şeyhülislâm)	17	277, 296, 449
6- Bâkî	16	215, 425
7- Cevrî	17	327, 429
8- Cezmî	17	251, 430
9- Fâ'izî (Kaf-zâde)	17	94, 144, 223, 250, 258, 283, 383
10- Fehîm-i Kadîm	17	29, 30, 35, 47, 65, 95, 300, 345, 432
11- Feyzî	17	136, 181, 322, 341
12- Fuzûlî-i Bağdâdî	16	8, 31, 306, 465
13- Hâletî ('Azmi-zâde)	17	115
14- Hasan Ağa	17	290
15- Hüseyin Efendi (Ahî-zâde)	17	438
16- 'İsmetî	17	87, 113, 180, 281, 384
17- Kelîm Eyyûbî	17	71, 328
18- Mantıkî	17	238, 356
19- Mezâkî	17	116
20- Nâbî	17	24
21- Nâ'ilî-i Kadîm	17	70, 107, 338, 342, 346, 433, 435, 437,
22- Nazîm	17	212, 453
23- Necâtî	15	99
24- Nedîm-i Kadîm	17	93, 102, 295, 319
25- Nef'î	17	2, 3, 122
26- Neşâtî	17	16, 161, 164, 434
27- Nev'î	16	109
28- Riyâzî	17	60, 436
29- Rûhî-i Bağdâdî	16	12
30- Sabrî	17	119, 123, 182, 249, 380, 463
31- Tarzî	17	335
32- Tıflî	17	288
33- Vecdî	17	85
34- Yahyâ (Şeyhülislâm)	17	36, 39, 59, 91, 221, 289, 330, 331, 355, 418
35- Zuhûrî	17	214, 286
Nazîre be-Nezâ'ir		26, 27, 440, 445, 450

(*) Bu liste alfabetik sıraya göre tertiplenmiştir

Çizelge-5

REDD-İ MATLA' YAPILAN GAZELLER	
Gazel No	**Tekrarlanan Mısrâ**
14	1. mısrâ
43	2. mısrâ
45	2. mısrâ
66	1. mısrâ
77	2. mısrâ
103	1. mısrâ
162	2. mısrâ
209	2. mısrâ
244	1. mısrâ
287	2. mısrâ
293	1. mısrâ
297	2. mısrâ
317	1. mısrâ
323	2. mısrâ
353	2. mısrâ
357	2. mısrâ
400	2. mısrâ
431	2. mısrâ
452	2. mısrâ
TOPLAM	19 Gazel

Çizelge-6

MAHLASI OLMAYAN GAZELLER	
Gazel No	**Beyit Sayısı**
18	3 beyit
31	4 beyit
51	3 beyit
155	3 beyit
157	4 beyit
178	3 beyit
196	4 beyit
225	4 beyit
314	4 beyit
321	3 beyit
367	3 beyit
368	5 beyit
413	3 beyit
414	3 beyit
415	7 beyit
TOPLAM	15 Gazel

Çizelge-7

GAZELLERİN HARFLERE GÖRE DAĞILIMI			
ا	18	ض	2
ب	7	ط	2
پ	1	ظ	2
ت	11	ع	2
ث	1	غ	2
ج	2	ف	1
چ	1	ق	9
ح	2	ك	11
خ	1	گ	23
د	7	ل	16
ذ	2	م	32
ر	104	ن	57
ز	39	و	4
س	2	ه	42
ش	10	ى	58
ص	1		
Toplam 31 harf, 472 gazel			

Çizelge-8

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEND/BEYİT SAYISI							KİM/NE İÇİN YAZILDIĞI (TÜRÜ)	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
TERKÎB-İ BENDLER																									
1	3	3	3	3	3	3	3	13a	3a	3a	3b	39a	5a	3b	5/8 40	40	40	40	40	40	40	Hz. Muhammed (Na't)	eflâk	--+/+-+-/+--	Hezec
2	-	-	4	9	-	-	4	-	-	4a	7b	-	-	4b	6/6 -	-	36	36	-	-	35	Hz. Muhammed (Na't)	binîş	--+/+-+-/+--	-
3	-	K	-	-	-	-	-	-	4a	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	Hz. Muhammed (Na't)	ter	++--/++--/++-	Remel
4	X	-	15	-	9	8	12	72a	-	10a	-	42b	10b	9a	7/5 35	-	35	-	35	35	20	İshak-zâde Zuhûrî (Mersiye)	firâvânı	+---/+---/+---/+---	Hezec
5	-	10	-	-	-	-	10	-	8b	-	-	-	-	8a	-	22	-	-	-	-	22	Medh-i bâ-'ışk	sultânı	++--/+-+-/++-	Hafîf
TERCÎ-İ BENDLER																									
6	6	6	10	6	6	6	7	15a	6a	8a	6a	41b	9b	7a	6/3 18	18	18	18	18	18	18	Hz. Hüseyin (Mersiye)	mâtemdür bu	++--/++--/++-	Remel
7	-	K	-	-	-	-	-	-	6a	-	-	-	-	-	2/4 -	8	-	-	-	-	-	Hz. Hüseyin (Mersiye)	'âlem	--+/+--+/+--+/+--	Hezec

Çizelge-9

MESNEVÎLER																									
1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							KIMINE IÇIN YAZILDIĞI (TÜRÜ)	REDÎFÎ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	-	K	-	-	-	-	-	-	3b	-	-	-	-	-	-	5	-	-	-	-	-	Mi'râc	Şeh-râh-ı Nebî	++--/++--/++-	Remel
2	9	11	17	10	11	-	-	16b	11a	12a	9b	45a	-	-	20	21	20	19	20	-	-	Deryâ	ejder	--+/+-+-/+--	Hezec
3	-	K	-	-	-	-	11	-	9a	-	-	-	-	9a	-	7	-	-	-	-	7	-	şerh	--+/+-+-/+--	Hezec
4	-	K	-	-	-	-	-	-	11a	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-	Nev-bahâr	zebâne	--+/+-+-/+--	Hezec
5	-	12	-	-	-	-	-	-	11b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	müsâhib	--+/+-+-/+--	Hezec
6	-	14	-	-	-	-	-	-	11b	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	sevdâya	++--/+-+-/++-	Hafîf
7	-	X	-	-	X	-	-	-	92b	-	-	1b	-	-	-	97	-	-	96	-	-	K.Fazıl Ahmed P. (Kalemiye)	ma'nâ	--+/+-+-/+--	Hezec

Çizelge-10

K I T ' A L A R

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFIYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	6	5	13	5	7	6	13	68a	66a	72b	54b	96b	97a	80a	x a x a	cânâ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
2	10	2	7	-	10	8	3	68a	66a	72a	-	97a	97a	79a	x a x a	tehyîc	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
3	4	4	17	8	4	-	18	67b	66a	73a	54b	96b	-	80a	x a x a	pürsiş ider	++--/+-+-/++-	Hafîf
4	9	9	12	6	9	9	15	68a	66b	72b	54b	96b	97a	80a	x a x a	seher	++--/+-+-/++-	Hafîf
5	-	-	6	2	-	-	4	-	-	72a	54b	-	-	79a	x a x a	yâra çıkar	++--/+-+-/++-	Hafîf
6	-	10	8	-	-	-	8	-	66b	72a	-	-	-	79b	x a x a	olur	++--/+-+-/++-	Hafîf
7	3	3	16	-	3	3	17	67b	66a	73a	-	96b	96b	80a	x a x a	şevk-engiz	++--/+-+-/++-	Hafîf
8	-	K	-	-	-	-	-	-	35b	-	-	-	-	-	x a x a	gelmiş	+---/+---/+---/+---	Hezec
9	-	-	2	-	-	-	2	-	-	72a	-	-	-	79a	x a x a	pür-cûş	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
10	-	K	-	-	-	-	-	-	1b	-	-	-	-	-	x a x a	raks	+---/+---/+--	Hezec
11	-	-	4	-	-	-	6	-	-	72a	-	-	-	79b	x a x a	kemâl-i za'f	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
12	-	12	18	-	-	-	-	-	66b	73a	-	-	-	-	a b a b	şikârdur 'ışk	--+/+-+-/+--	Hezec
13	-	-	20	-	6	5	-	-	-	73a	-	96b	96b	-	x a x a	bitmek	++--/+-+-/++-	Hafîf
14	7	8	11	-	8	7	11	68a	66b	72b	-	96b	97a	79b	x a x a	sahîhüm	--+/+-+-/+--	Hezec
15	2	1	19	9	2	2	16	67b	66a	73a	55a	96a	96b	80a	x a x a	zemîn	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
16	-	X	-	-	-	-	-	-	11b	-	-	-	-	-	a a a a a a	hırâmân olsun	--+/+--+/+---/-	Rubâ'î (Ahreb)
17	-	X	-	-	-	-	-	-	-11b	-	-	-	-	-	a a a a a a	siyâhı dilden	--+/+--+/+---/-	Rubâ'î (Ahreb)
18	-	-	3	-	-	-	5	-	-	72a	-	-	-	79a	x a x a	müdâvâya	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
19	-	11	9	-	-	-	9	-	66b	72b	-	-	-	79b	x a x a	ola	++--/+-+-/++-	Hafîf
20	-	-	10	4	-	-	10	-	-	72b	54b	-	-	79b	x a x a	'âlemde	++--/+-+-/++-	Hafîf
21	5	6	15	7	5	4	14	67b	66a	72b	54b	96b	96b	80a	x a x a	yirine	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes

Çizelge-11

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	KÂFİYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3					
1	X	X	–	X	X	X	X	11b	1b	-	1b	37b	1b	1b		aaxa	sebeb	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
2	-	-	X	-	-	-	-	-	-	74b	-	-	-	-		aaxa	yâr it	+---/+---/+---/+---	Hezec
3	-	X	-	-	-	-	-	-	-	116	-	-	-	-		aaxa	dil-figâr	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
4	-	K	-	-	-	-	-	-	20a	-	-	-	-	-		aaxa	dem-i seher	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
5	-	K	-	-	-	-	-	-	21b	-	-	-	-	-		aaxa	olur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
6	-	K	-	-	-	-	-	-	23b	-	-	-	-	-		aaxa	niyâza başlar	++-+-/+--/++-+-/+-- ++-+/-+--/++-+/-+--	Kâmil Remel
7	-	K	-	-	-	-	-	-	26b	-	-	-	-	-		aaxa	Mesîhâdur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
8	-	K	-	-	-	-	-	-	35a	-	-	-	-	-		aaxa	şarâbı kalmamış	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
9	-	K	-	-	-	-	-	-	37a	-	-	-	-	-	2. beyit, 31. müfredle aynıdır	aaxa	latîf	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
10	-	K	-	-	-	-	-	-	38a	-	-	-	-	-		aaxa	ider 'âşık	+---/+---/+---/+---	Hezec
11	-	K	-	-	-	-	-	-	40a	-	-	-	-	-		aaxa	dil-efgâruñ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
12	-	K	-	-	-	-	-	-	41b	-	-	-	-	-		aaxa	görüşdük	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
13	-	K	-	-	-	-	-	-	66a	-	-	-	-	-	Mahlas var	aaxa	bârânuñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
14	-	K	-	-	-	-	-	-	43b	-	-	-	-	-	2. beyit, 38. müfredle aynıdır	aaxa	müşevveşsin göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
15	-	K	-	-	-	-	-	-	44a	-	-	-	-	-		aaxa	bî-tâbsın göñül	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
16	-	K	-	-	-	-	-	-	12a	-	-	-	-	-		aaxa	rebâb ile	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
17	-	K	-	-	-	-	-	-	56b	-	-	-	-	-		aaxa	leb ile	--+/+-+-/+--	Hezec
18	-	K	-	-	-	-	-	-	55a	-	-	-	-	-	Mahlas var 1. beyit, 66. mat 2. beyit, 50. müf	aaxa	ilâh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
19	-	K	-	-	-	-	-	-	57a	-	-	-	-	-		aaxa	ise de	++--/++--/++--/++-	Remel
20	K	K	-	-	-	-	-	66a	58b	-	-	-	-	-		aaxa	nâyı	++--/++--/++--/++-	Remel

Çizelge-12

NAZIMLAR

2	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	KÂFİYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3					
21	-	K	-	-	-	-	-	-	59b	-	-	-	-	-		a a x a	ümid-vârı gibi	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
22	-	K	-	-	-	-	-	-	60b	-	-	-	-	-		a a x a	hayâl oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec

RUBÂ'ÎLER																	
1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDÎFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
1	K	1	1	1	-	-	1	62b	67a	73b	55a	-	-	80b	aaxa	mebde'	Ahreb
2	1	2	2	2	1	1	2	62b	67a	73b	55a	97a	97a	80b	aaxa	kazâ	Ahreb
3	2	3	3	3	-	-	3	62b	67a	73b	55a	-	-	80b	xaxa	câ	Ahreb
4	3	4	5	4	2	2	4	62b	67a	73b	55a	97a	97b	80b	aaxa	yâ Rab	Ahreb
5	K	K	6	5	-	-	5	62b	67a	73b	55b	-	-	80b	aaxa	Eyyûb	Ahreb
6	K	5	7	-	-	-	6	63a	67a	73b	-	-	-	80b	aaxa	sâlûñ olup	Ahreb
7	K	6	8	6	-	-	7	63a	67a	73b	55b	-	-	80b	aaxa	bîmâruñ olup	Ahreb
8	K	7	9	-	-	-	8	63b	67b	74a	-	-	-	81a	aaxa	ruhsâruñ idüp	Ahreb
9	4	8	10	7	3	3	9	62b	67b	74a	55b	97a	97b	81a	aaaa	hıtâb	Ahreb - Ahrem
10	5	9	11	-	4	4	10	62b	67b	74a	-	97a	97b	81a	aaxa	pûr-tâb	Ahreb
11	6	12	17	9	5	5	12	63a	67b	74b	55a	97a	97b	81a	aaxa	lutf it	Ahreb
12	7	13	19	-	7	7	14	63a	67b	74b	-	97b	98a	81a	aaxa	âzâr it	Ahreb
13	-	-	12	-	-	-	-	-	-	74a	-	-	-	-	aaxa	dânâ it	Ahreb
14	9	11	14	-	6	6	15	63a	67b	74a	-	97a	97b	81b	aaxa	'arz it	Ahreb
15	-	10	16	8	-	-	11	-	67b	74b	55b	-	-	81a	aaxa	hıfz it	Ahreb
16	8	14	18	10	8	8	13	63a	68a	74b	55b	97b	98a	81a	aaxa	şikest	Ahreb
17	10	15	15	-	9	9	16	63a	68a	74a	-	97b	98a	81b	aaxa	hasret	Ahreb
18	-	-	13	-	-	-	-	-	-	74a	-	-	-	-	aaxa	necât	Ahreb
19	11	16	21	11	10	10	17	63a	68a	74b	56a	97b	98a	81a	aaxa	harîs	Ahreb
20	12	18	22	-	11	11	19	63a	68a	74b	-	97b	98a	81b	aaxa	salih	Ahreb

Çizelge-13

RUBÂ'ÎLER

2	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDÎFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
21	K	17	K	12	-	-	18	63a	68a	74b	56a	-	-	81b	aaxa	sâyih	Ahreb
22	13	19	23	13	12	12	20	63a	68a	74b	56a	97b	98b	81b	aaxa	târîh	Ahreb
23	14	20	24	14	13	13	21	63a	68b	75a	56a	97b	98b	81b	aaxa	münkâd	Ahreb
24	15	21	26	15	-	-	23	63a	68b	75a	56a	-	-	82a	aaxa	âzâd	Ahreb
25	16	22	27	-	-	-	24	63a	68b	75a	-	-	-	82a	aaxa	dil-şâd	Ahreb
26	-	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	82a	aaxa	vücûd	Ahreb
27	-	-	25	-	-	-	-	-	-	75a	-	-	-	-	aaxa	su'ûd	Ahreb
28	-	-	28	-	-	-	25	-	-	75a	-	-	-	82a	aaxa	lezîz	Ahreb
29	17	23	33	23	-	-	27	63b	68b	75b	57a	-	-	82a	aaxa	hârâlar	Ahreb
30	18	24	34	-	-	-	33	63b	68b	75b	-	-	-	82a	aaxa	deryâlar	Ahreb
31	19	26	35	24	14	14	34	63b	69a	75b	57a	98a	98b	82b	aaaa	teksîr	Ahreb
32	K	27	36	-	-	-	-	63b	69a	75b	-	-	-	-	aaxa	demidür	Ahreb
33	20	28	37	25	15	15	35	63b	69a	75b	57a	98a	98b	82b	aaxa	rûhânîdür	Ahreb
34	-	25	31	22	-	-	26	-	68b	75a	56b	-	-	82a	aaxa	'ışkuñdur	Ahreb
35	-	-	29	-	-	-	28	-	-	75a	-	-	-	82a	aaxa	itmişdür	Ahreb
36	-	-	30	-	-	-	32	-	-	75a	-	-	-	82b	aaxa	eylerler	Ahreb
37	-	K	32	-	-	-	29	-	69a	75b	-	-	-	82b	aaxa	iden 'âşıklar	Ahreb
38	-	K	38	-	-	-	30	-	68b	75b	-	-	-	82b	aaxa	olmışdur	Ahreb
39	-	K	39	-	-	-	31	-	68b	75b	-	-	-	82b	aaxa	cânlardur	Ahreb
40	X	X	X	X	-	-	X	68a	66a	72b	54b	-	-	79b	xaxa	övenlerdendür	Ahreb

RUBÂ'ÎLER

3	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDÎFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
41	21	37	54	-	21	21	48	63b	69b	76b	-	98b	99a	83b	a a x a	nigâhuñ çıkmaz	Ahreb
42	22	38	55	21	22	23	49	63b	69b	76b	56b	98b	99b	83b	a a x a	halüñ çıkmaz	Ahreb
43	23	36	53	20	16	16	50	64a	69b	76b	56b	98a	98b	84a	a a x a	h^{v}îşüz	Ahreb
44	24	35	52	-	23	24	47	64a	69b	76b	-	98b	99b	83b	a a a a	tolmaz	Ahreb
45	25	34	51	19	-	-	46	64a	69b	76b	56b	-	-	83b	a a x a	itmez	Ahreb
46	26	33	50	-	20	20	45	64a	69b	76b	-	98a	99a	83b	a a x a	olduk biz	Ahreb
47	27	30	48	-	17	17	37	64a	69a	76a	-	98a	99a	83a	a a x a	mahbûbuz	Ahreb
48	28	31	49	18	18	18	38	64a	69a	76b	56b	98a	99a	83a	a a x a	mahbûbuz	Ahreb
49	29	32	47	17	19	19	36	64a	69a	76a	56a	98a	99a	83a	a a x a	eylemezüz	Ahreb
50	K	K	44	-	-	-	43	64a	69b	76a	-	-	-	83b	a a x a	olur mı sensüz	Ahreb
51	K	K	45	16	-	-	42	64a	69b	76a	56b	-	-	83a	a a x a	eylemişüz	Ahreb
52	K	29	46	-	-	-	44	64a	69a	76a	-	-	-	83b	a a x a	olmaz	Ahreb
53	-	-	40	-	-	-	39	-	-	76a	-	-	-	83a	a a x a	komışuz	Ahreb
54	-	-	41	-	-	-	40	-	-	76a	-	-	-	83a	a a x a	komışuz	Ahreb
55	-	-	42	-	-	-	41	-	-	76a	-	-	-	83a	a a x a	giryânuz	Ahreb
56	-	-	43	-	-	-	-	-	-	76a	-	-	-	-	a a x a	dirüz	Ahreb
57	-	-	-	-	-	22	-	-	-	-	-	-	99b	-	a a x a	bilmez	Ahreb
58	30	39	56	26	24	25	51	64a	70a	77a	57a	98b	99b	84a	a a x a	kıyâs	Ahreb
59	31	40	60	-	25	26	52	64b	70a	77a	-	98b	99b	84a	a a x a	konmıs	Ahreb
60	32	41	59	28	26	27	54	64b	70a	77a	57b	98b	100a	84a	a a x a	imiş	Ahreb

R U B Â ' Î L E R

4	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
61	-	42	58	27	-	-	53	-	70a	77a	57a	-	-	84a	a a x a	almış	Ahreb
62	-	-	57	-	-	-	-	-	-	77a	-	-	-	-	a a x a	dil eylermiş	Ahreb
63	K	43	61	29	-	-	55	64b	70a	77a	57b	-	-	84a	a a x a	eşhâs	Ahreb
64	33	44	62	30	27	28	56	64b	70a	77a	57b	98b	100a	84a	a a x a	Hâfız	Ahreb
65	-	K	63	-	-	-	-	-	70a	77a	-	-	-	-	a a x a	şem'	Ahreb
66	-	K	64	31	-	-	57	-	70b	77b	57b	-	-	84b	a a x a	ferâg	Ahreb
67	34	45	65	-	28	-	58	64b	70b	77b	-	99a	-	84b	a a x a	belîg	Ahreb
68	35	46	66	32	29	29	59	64b	70b	77b	57b	99a	100a	84b	a a x a	kenef	Ahreb
69	36	47	67	33	30	30	60	64b	70b	77b	58a	99a	100a	84b	a a a a	olmak	Ahreb
70	37	48	70	34	31	31	64	64b	70b	77b	58a	99a	100a	85a	a a x a	itdi felek	Ahreb
71	38	51	72	-	34	33	65	64b	71a	78a	-	99a	100b	85a	a a x a	reftaruñ	Ahreb
72	39	49	71	-	32	35	63	64b	70b	78a	-	99a	100b	84b	a a x a	itdüñ	Ahreb
73	-	-	69	35	-	-	62	-	-	77b	58a	-	-	84b	a a x a	itdüñ	Ahreb
74	K	50	77	36	33	32	91	64b	70b	78a	58a	99a	100b	86b	a a x a	bilmemisüñ	Ahreb
75	59	77	78	37	-	34	96	66a	72b	78a	58a	-	100b	87a	a a x a	eylersüñ	Ahreb
76	-	52	68	-	-	-	61	-	71a	77b	-	-	-	84b	a a x a	ikbâlüñ	Ahreb
77	-	K	73	-	-	-	-	-	71a	78a	-	-	-	-	a a x a	nâruñ	Ahreb
78	-	-	74	-	-	-	-	-	-	78a	-	-	-	-	a a x a	hᵛâruñ	Ahreb
79	-	-	75	-	-	-	-	-	-	78a	-	-	-	-	a a x a	dâruñ	Ahreb
80	-	K	76	-	-	-	-	-	71a	78a	-	-	-	-	a a x a	bâruñ	Ahreb

RUBÂ'İLER																	
5	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
81	40	53	81	39	35	36	66	65a	71a	78b	58b	99b	100b	85a	a a x a	gönül	Ahreb
82	41	54	83	-	36	37	67	65a	71a	78b	-	99b	101a	85a	a a x a	el-hâsıl	Ahreb
83	42	55	80	38	37	38	68	65a	71a	78b	58a	99b	101a	85a	a a x a	h^{v}îş ol	Ahreb
84	-	-	82	-	-	-	-	-	-	78b	-	-	-	-	a a x a	dâmân ol	Ahreb
85	K	-	-	-	-	-	-	65a	-	-	-	-	-	-	a a x a	pinhân ol	Ahreb
86	-	-	79	-	-	-	69	-	-	78b	-	-	-	85a	a a x a	ezel	Ahreb
87	-	-	84	-	-	-	70	-	-	78b	-	-	-	85a	a a x a	bülbül	Ahreb
88	-	-	85	-	-	-	-	-	-	78b	-	-	-	-	a a x a	ümîd eyler dil	Ahreb
89	-	-	86	-	-	-	-	-	-	78b	-	-	-	-	a a x a	İsma'il	Ahreb
90	43	57	102	47	45	45	86	65a	71a	80a	59a	100a	101b	86b	a a x a	dilüm	Ahreb
91	44	56	101	48	38	-	85	65a	71a	79b	59a	99b	-	86b	a a x a	olmam	Ahreb
92	45	58	98	-	41	41	82	65a	71b	79b	-	99b	101a	86a	a a x a	eylemedüm	Ahreb
93	46	59	99	46	42	42	83	65a	71b	79b	59a	100a	101b	86a	a a x a	şinâh eylemedüm	Ahreb
94	47	60	100	-	43	43	84	65a	71b	79b	-	100a	101b	86a	a a x a	nigâh eylemedüm	Ahreb
95	48	61	97	45	39	39	81	65b	71b	79b	59a	99b	101a	86a	a a x a	pesüm	Ahreb
96	49	63	95	44	44	44	79	65b	71b	79b	58b	100a	101b	86a	a a x a	Na'îm	Ahreb
97	50	64	94	-	-	-	78	65b	71b	79b	-	-	-	86a	a a x a	oldum	Ahreb
98	51	65	93	43	40	40	77	65b	72a	79a	58b	99b	101a	85b	a a x a	dem	Ahreb
99	K	68	87	40	-	-	71	65b	72a	79a	58b	-	-	85b	a a x a	itdüm	Ahreb
100	-	-	88	-	-	-	72	-	-	79a	-	-	-	85b	a a x a	âmâlüm	Ahreb

R U B Â ' Î L E R

6	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDÎFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H.	S	Ü1	Ü2	Ü3			
101	-	K	89	-	-	-	74	-	71b	79a	-	-	-	85b	a a x a	dil-şâdum	Ahreb
102	-	K	90	41	-	-	73	-	71b	79a	58b	-	-	85b	a a x a	kârum	Ahreb
103	K	66	91	-	-	-	76	65a	72a	79a	-	-	-	85b	a a x a	bizûm	Ahreb
104	K	67	92	42	-	-	75	65a	72a	79a	58b	-	-	85b	a a x a	ma'lûm	Ahreb
105	K	62	96	-	-	-	80	65b	71b	79b	-	-	-	86a	a a a a	efşânum	Ahreb
106	52	69	106	-	46	46	87	65b	72a	80a	-	100a	101b	86b	a a x a	âsân sensin	Ahreb
107	-	-	107	-	-	-	-	-	-	80a	-	-	-	-	a a a a	sensin	Ahreb- Ahrem
108	-	-	108	-	-	-	-	-	-	80a	-	-	-	-	a a a a	fûsûrdegân sensin	Ahreb- Ahrem
109	53	70	115	49	47	47	88	65b	72a	80b	59a	100a	102a	86b	a a x a	virânsın sen	Ahreb
110	54	71	114	50	48	48	89	65b	72b	80b	59a	100a	102a	86b	a a x a	ra'nâsın sen	Ahreb
111	55	74	116	-	51	51	95	65b	72b	80b	-	100b	102a	87a	a a x a	şân	Ahreb
112	56	76	117	52	53	53	97	65b	72b	80b	59b	100b	102b	87a	a a x a	zenân	Ahreb
113	57	75	113	51	52	52	94	66a	72b	80b	59b	100b	102b	87a	a a x a	tâbân	Ahreb
114	58	73	110	-	50	50	93	66a	72b	80b	-	100b	102a	87a	a a x a	cân	Ahreb
115	60	72	109	-	49	49	92	66a	72b	80a	-	100b	102a	87a	a a x a	itsûn	Ahreb
116	-	-	103	-	-	-	-	-	-	80a	-	-	-	-	a a x a	zebûn	Ahreb
117	-	-	104	-	-	-	-	-	-	80a	-	-	-	-	a a x a	hûn	Ahreb
118	-	-	105	-	-	-	-	-	-	80a	-	-	-	-	a a x a	şehsin	Ahreb
119	-	K	157	53	-	-	90	-	72a	83b	59b	-	-	86b	a a x a	revzen	Ahreb
120	-	K	118	-	-	-	-	-	73a	81a	-	-	-	-	a a x a	ebrû	Ahreb

R U B Â ' Î L E R

7	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDÎFÎ	BAHRÎ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
121	61	78	122	56	55	55	102	66a	73a	81a	59b	100b	102b	87b	a a x a	insâf eyle	Ahreb
122	62	81	125	57	-	-	104	66a	73a	81a	60a	-	-	87b	a a x a	âgâh eyle	Ahreb
123	63	79	123	-	54	54	103	66a	73a	81a	-	100b	102b	87b	a a x a	âlâf eyle	Ahreb
124	64	80	124	-	56	56	105	66a	73a	81a	-	101a	102b	87b	a a x a	mutâbık eyle	Ahreb
125	65	85	128	58	57	57	109	66b	73b	81b	60a	101a	103a	88a	a a x a	perîşân eyle	Ahreb
126	66	82	126	-	58	58	108	66b	73a	81b	-	101a	103a	88a	a a x a	'üryân eyle	Ahreb
127	67	83	127	59	59	59	106	66b	73a	81b	60a	101a	103a	88a	a a x a	dermân eyle	Ahreb
128	-	-	119	-	-	-	-	-	-	81a	-	-	-	-	a a x a	temennî eyle	Ahreb
129	-	-	120	-	-	-	-	-	-	81a	-	-	-	-	a a x a	tesellî eyle	Ahreb
130	68	86	133	-	-	-	114	66b	73b	82a	-	-	-	88b	a a x a	şarka	Ahreb
131	69	87	134	61	63	63	113	66b	73b	82a	60a	101b	103b	88b	a a x a	olmakda	Ahreb
132	70	88	135	-	60	60	112	66b	73b	82a	-	101a	103a	88a	a a x a	üftâde	Ahreb
133	71	89	136	60	61	61	111	66b	73b	82a	60a	101a	103a	88a	a a x a	rahma	Ahreb
134	72	90	137	-	62	62	110	66b	73b	82a	-	101a	103b	88a	a a x a	ola	Ahreb
135	K	K	129	-	-	-	98	66b	73b	81b	-	-	-	87a	a a x a	olsañ da	Ahreb
136	-	-	130	54	-	-	99	-	-	81b	59b	-	-	87b	a a x a	itse	Ahreb
137	-	K	131	55	-	-	100	-	73b	81b	59b	-	-	87b	a a x a	'ayyâşumda	Ahreb
138	-	K	132	-	-	-	107	-	73b	81b	-	-	-	88a	a a x a	hârumda	Ahreb
139	-	K	121	-	-	-	-	-	73a	81a	-	-	-	-	a a x a	itme	Ahreb
140	-	-	-	-	-	64	-	-	-	-	-	-	103b	-	a a x a	hûna	Ahreb

R U B Â ' Î L E R

8	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							KAFİYE ÖRGÜSÜ	REDİFİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3			
141	-	K	-	-	-	-	101	-	73a	-	-	-	-	87b	aaxa	üzre	Ahreb
142	-	-	X	-	-	-	X	-	-	72a	-	-	-	79b	aaxa	olsa	Ahreb
143	73	91	147	62	64	65	128	67a	73b	82b	60a	101b	103b	89b	aaxa	bildügini	Ahreb
144	74	96	148	-	65	66	116	67a	74a	82b	-	101b	103b	88b	aaxa	nâdân itdi	Ahreb
145	75	97	149	66	66	67	117	67a	74a	83a	60b	101b	104a	88b	aaxa	bîrûn itdi	Ahreb
146	76	98	152	-	67	68	118	67a	74a	83a	-	101b	104a	88b	aaxa	tertîb itdi	Ahreb
147	77	99	153	67	68	69	119	67a	74b	83a	60b	101b	104a	88b	aaxa	ta'kîd itdi	Ahreb
148	-	-	138	-	-	-	-	-	-	82a	-	-	-	-	aaxa	berbâd itdi	Ahreb
149	-	-	142	65	-	-	115	-	-	82b	60b	-	-	88b	aaxa	ârâm itdi	Ahreb
150	78	92	150	64	70	71	122	67a	74a	83a	60b	102a	104a	89a	aaxa	berrâk oldı	Ahreb
151	79	93	151	-	69	70	123	67a	74a	83a	-	101b	104a	89a	aaxa	tertîb oldı	Ahreb
152	80	94	154	63	71	72	121	67a	74a	83a	60a	102a	104b	89a	aaxa	ihsân oldı	Ahreb
153	95	95	155	-	72	73	120	67a	74a	83a	-	102a	104b	89a	aaxa	mevkûf oldı	Ahreb
154	82	100	145	-	-	-	124	67b	74b	82b	-	-	-	89a	aaxa	iftirâkum oldı	Ahreb
155	83	103	146	-	73	74	127	67b	74b	82b	-	102a	104b	89b	aaxa	girdi	Ahreb
156	-	K	139	-	-	-	-	-	74a	82a	-	-	-	-	aaxa	gibi	Ahreb
157	-	-	140	-	-	-	-	-	-	82a	-	-	-	-	aaxa	pür-hûnı	Ahreb
158	-	-	141	-	-	-	-	-	-	82b	-	-	-	-	aaxa	kand-i pûşı	Ahreb
159	K	101	143	68	-	-	125	67a	74b	82b	60b	-	-	89a	aaxa	cânı	Ahreb
160	-	102	144	-	-	-	126	-	74b	82b	-	-	-	89a	aaxa	eylemedi	Ahreb

TÂRÎHLER

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							TARİHİ		KİMİNE İÇİN YAZILDIĞI	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	H.	M.				
1	3	2	1	-	3	2	5	71b	79b	71b	-	106a	108b	13b	1	1	1	-	1	1	1	1075	1664	Hemşire-zâde (vefât)	cilve-geh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
2	7	8	-	5	8	7	4	71b	79b	-	64a	106b	108b	13b	5	5	-	5	5	5	5	1079	1668	Fatma Hanım (Vefât)	cihân	++--/+-+-/++-	Hafîf
3	4	4	-	3	6	5	6	71b	79b	-	64a	106a	108b	14a	1	1	-	1	1	1	1	1080 1083	1669 1672	Çeşme yapımı	cennetüñ	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
4	6	-	-	-	5	4	2	71b	-	-	-	106a	108b	13b	2	-	-	-	2	2	2	1083	1672	Edirne'de Kâşâne yapımı	ferah-bahşâ	+---/+---/+---/+---	Hezec
5	5	5	2	4	4	3	-	71b	79b	71b	64a	106a	108b	-	1	1	1	1	1	1	-	1085 1087	1674 1676	Neşâtî Efendi (Vefât)	ahbâbı	+---/+---/+---/+---	Hezec
6	8	7	-	6	7	6	3	71b	79b	-	64b	106a	108b	13b	2	2	-	2	2	2	2	1087	1676	Berây-ı Hemşire (Vefat)	dîdem	++--/+-+-/++-	Hafîf
7	X	X	X	X	X	X	X	67b	65b	72a	54a	96a	96b	79a	2	2	2	2	2	2	2	1088 ?	1677 ?	Dîvân tertîbi	bîgâne	+---/+---/+---/+---	Hezec

Çizelge-14

MU'AMMÂ

1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							BEYİT SAYISI							AÇIKLAMA	NEYE İŞARET ETTİĞİ	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3					
1	1	2	-	2	2	1	-	73a	80a	-	64b	106b	109a	-	1	1	-	1	1	1	-	48. müfrede aynıdır	Revânî	perin	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

Çizelge-15

M A T L A ' L A R																		
1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	-	3	1	5	-	-	2	-	75a	83b	61a	-	-	93b		oldı baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
2	2	2	2	13	7	7	24	68a	75a	83b	61b	102b	105a	94b		a'zamdur baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
3	16	K	3	-	19	18	-	68b	14a	83b	-	103a	105b	-		gül-zârdan cüdâ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
4	-	-	4	-	15	15	-	-	-	83b	-	103a	105b	-	18. gazelin 1. beyti ile aynı.	temennâ	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
5	K	4	5	-	43	38	63	69b	75a	83b	-	104a	106b	96a		dil-rübâ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
6	-	6	-	-	-	-	29	-	75a	-	-	-	-	94b	Ü3'te mükerrer yazılı (29-121)	sîb	+---/+---/+---/+---	Hezec
7	-	K	-	-	-	-	10	75a	-	-	-	-	-	94b		medyûn-ı mahabbet	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
8	-	-	56	6	-	-	11	-	-	86a	61a	-	-	94a	Ü3'te mükerrer yazılı (11-119)	kânûn-ı mahabbet	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
9	-	5	57	7	-	-	-	-	75a	86a	61a	-	-	-		beyyinât	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
10	17	8	59	-	16	16	35	68b	75a	86a	-	103a	105b	95a		ferah	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
11	3	7	60	11	9	9	18	68a	75a	86a	61a	102b	105a	94a		âfitâb-ı ruh	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
12	-	K	61	9	-	-	14	-	75a	86a	61a	-	-	94a		dûd	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
13	-	K	-	-	-	-	-	-	75a	-	-	-	-	-		nev-resîd	-+--/-+--/-+-	Remel
14	7	10	67	12	3	3	21	68b	75a	86a	61b	102a	104b	94b	Ü3'te mükerrer yazılı (21-120)	pür-âteş eser	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
15	24	-	86	21	25	23	40	69a	-	87a	61b	103a	105b	95a		'anber-şemîm eser	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
16	9	11	68	-	6	6	22	68b	75b	86b	-	102b	105a	94b		bülbüldür	++--/++--/++--/++-	Remel
17	-	12	65	14	-	-	25	-	75b	86a	61b	-	-	94b		âşinâmuzdur	++--/+-+-/++-	Hafîf
18	22	14	85	20	23	21	38	69a	75b	87a	61b	103a	105b	95a		hançer	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
19	29	15	69	-	33	28	49	69a	75b	86b	-	103b	106a	95b		bahâr	++--/++--/++--/++-	Remel
20	36	18	70	28	34	31	60	69b	75b	86b	62a	103b	106a	96a		makdem-i bahâr	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'

Çizelge-16

M A T L A ' L A R

2	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
21	30	16	71	24	35	30	50	69a	75b	86b	62a	103b	106a	95b		Cemlük budur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
22	34	17	72	26	38	-	51	69b	75b	86b	62a	104a	-	95b		şakkı gör	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
23	39	19	73	-	42	37	65	69b	75b	86b	-	103b	106a	96a		şâmumdur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
24	K	20	74	32	47	42	67	69b	75b	86b	62b	104a	106b	96b	144. gazelin 1. beyti ile aynı.	mahremler	+---/+---/+---/+---	Hezec
25	-	13	-	-	-	-	54	-	75b	-	-	-	-	96a		niyâzını tekrâr	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
26	-	K	66	-	2	2	4	-	75b	86a	-	102a	104b	93b		bî-hᵛâbdur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
27	13	-	-	-	-	-	-	68b	-	-	-	-	-	-	69. gazelin 1. beyti ile aynı.	mest olur	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
28	-	K	-	-	-	-	12	-	75b	-	-	-	-	94a		olur biter	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
29	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	103a	-	-		bıñar	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
30	-	-	-	-	-	-	52	-	-	-	-	-	-	95b		mahremi n'eyler	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
31	40	22	8	30	44	39	64	69b	76a	84a	62a	104a	106b	96b		mihmânumuz	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
32	41	21	9	-	46	41	66	69b	76a	84a	-	104a	106b	96b		sensüz	+---/+---/+---/+---	Hezec
33	K	-	-	-	-	-	-	68b	-	-	-	-	-	-		inbisât	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
34	K	K	14	33	-	-	68	69b	76a	84a	62b	-	-	96b		zâyi'	++--/+-+-/++-	Hafîf
35	1	1	16	1	1	1	23	68a	75a	84a	60b	102a	104b	94b		felegüñ	++--/++--/++--/++-	Remel
36	11	23	17	16	12	12	28	68b	76a	84a	61b	102b	105a	94b		dîdâruñ	--+/+--+/+---/-	Rubâ'î (Ahreb)
37	14	25	20	-	41	36	32	68b	76a	84b	-	104a	106b	95a		gün görmedük	-+--/-+--/-+-	Remel
38	15	26	19	27	40	35	31	68b	76a	84b	62a	104a	106b	95a		cihânı görmedük	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
39	K	K	18	-	28	29	-	69a	76a	84a	-	103b	106a	-		hazînümüñ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
40	37	K	21	-	45	40	61	69b	76a	84b	-	104a	106b	96a		felek	-+--/-+--/-+-	Remel

M A T L A ' L A R																		
3	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
41	-	24	-	-	-	-	26	-	76a	-	-	-	-	94b		mahabbetüñ	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
42	-	-	-	-	-	-	7	-	-	-	-	-	-	93b		oldugın görsek	+---/+---/+---/+---	Hezec
43	-	-	-	-	-	-	58	-	-	-	-	-	-	96a		derûñ	++--/++--/++--/++-	Remel
44	-	K	80	15	-	-	56	-	76a	87a	61b	-	-	96a		dil-dârı gül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
45	-	27	-	-	-	-	8	-	76a	-	-	-	-	93b		olan güzel	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
46	10	K	26	-	11	11	55	68b	76a	84b	-	102b	105a	96a		bilür bilürüm	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
47	18	29	27	-	18	17	37	69a	76a	84b	-	103a	105b	95a		mestânemüz bizüm	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
48	32	30	28	25	36	32	47	69b	76a	84b	62a	103b	106a	95b		zâlim	++--/+-+-/++-	Hafîf
49	33	31	29	-	37	33	46	69b	76a	84b	-	104a	106a	95b		sultânum	++--/+-+-/++-	Hafîf
50	-	28	81	8	-	-	13	-	76a	87a	61a	-	-	94a	307. gazelin 1. beyti ile aynı.	eylesem	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
51	-	32	84	29	-	-	48	-	76b	87a	62a	-	-	95b		perîşânum	++--/+-+-/++-	Hafîf
52	-	-	82	10	-	-	16	-	-	87a	61a	-	-	94a		gam	-+--/-+--/-+-	Remel
53	-	K	-	-	-	-	-	-	76a	-	-	-	-	-		n'eyleyelüm	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
54	-	X	-	-	-	-	-	-	11b	-	-	-	-	-		sen degül misin	--+/+--+/+-+-/-+-	Muzâri'
55	-	-	30	-	14	14	-	-	-	84b	-	102b	105b	-	367. gazelin 1. beyti ile aynı.	dîde vü dilden	+--- /+--- /+--- /+---	Hezec
56	23	K	87	-	24	22	39	69a	76b	87a	-	103a	105b	95a		kemerden	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
57	-	34	-	17	-	-	34	-	76b	-	61b	-	-	95a		füsûrde-gânsın sen	--+/+-+-/+--	Hezec
58	-	K	-	-	-	-	15	-	76b	-	-	-	-	94a		rûzgârından	+---/+---/+---/+---	Hezec
59	-	33	-	-	-	-	69	-	76b	-	-	-	-	96b		bülbül mi idersin	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
60	-	-	-	-	31	-	-	-	-	-	-	103b	-	-		cânumdan	+---/+---/+---/+---	Hezec
61	-	-	-	-	-	-	9	-	-	-	-	-	-	94a		lâle-zârdan	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'

4	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
62	-	-	-	-	-	-	17	-	-	-	-	-	-	94a		çemen	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
63	-	-	-	-	-	-	30	-	-	-	-	-	-	94b		Bîsutûn	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
64	-	K	-	-	-	-	-	-	48b	-	-	-	-	-	343. gazelin 1. beyti ile aynı.	iderin ben	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
65	5	36	34	3	10	10	6	68b	76b	85a	61a	102b	105a	93b		kenâra	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
66	12	-	35	-	13	13	-	68b	-	85a	-	102b	105a	95a	18. nazmın 1. beyti ile aynı.	ilâh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
67	25	K	36	-	26	24	41	69a	76b	85a	-	103b	106a	95a		bi'llâh	++--/+-+-/++-	Hafîf
68	27	K	37	-	30	26	43	69a	76b	85a	-	103b	106a	95b		cevân ile	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
69	31	K	-	-	-	-	45	69b	76b	-	-	-	-	95b		gulgule	+--/+--/+--/+-	Mütekârib
70	38	35	38	31	48	43	62	69b	76b	85a	62a	104b	106b	96a		Kağıdhâneye	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
71	-	-	-	19	-	-	33	-	-	-	61b	-	-	95a		rûzgârda	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
72	-	-	55	-	-	-	5	-	-	85b	-	-	-	93b		mahabbetde	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
73	-	K	-	-	-	-	27	-	54b	-	-	-	-	94b		yer eyle	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
74	-	-	-	-	-	-	53	-	-	-	-	-	-	96a		kalemlerle	+---/+---/+---/+--	Hezec
75	4	38	43	2	4	4	3	68a	76b	85a	61a	102b	105a	93b		Süleymânı	+---/+---/+---/+---	Hezec
76	6	40	42	-	8	8	19	68b	76b	85a	-	102b	105a	94a		âhını	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
77	8	39	44	-	5	5	20	68b	76b	85b	-	102b	105a	94b		enveri	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
78	19	41	47	18	21	19	36	69a	76b	85b	61b	103a	105b	95a		habâbı	--+/+-+-/+--	Hezec
79	20	42	45	-	22	20	-	69a	76b	85b	-	103a	105b	-	466. gazelin 1. beyti ile aynı.	sâyebân idi	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
80	21	43	-	-	-	-	-	69a	77a	-	-	-	-	-		cevân idi	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
81	26	44	46	22	27	25	42	69a	77a	85b	62a	103b	106a	95b		kıyâmeti	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'

MATLA'LAR																		
5	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDÎFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
82	28	45	48	23	32	27	44	69a	77a	85b	62a	103b	106a	95b		bâri	--+/+--+/+---/-	Rubâî (Ahreb)
83	35	46	49	-	39	34	59	69b	77a	85b	-	104a	106b	96a		âyîneden geçdi	+---/+---/+---/+---	Hezec
84	-	47	-	-	-	-	-	-	77a	-	-	-	-	-		nebât mı	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
85	-	-	-	-	-	-	57	-	-	-	-	-	-	96a		yiter oldı	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
86	-	K	-	-	-	-	-	-	6b	-	-	-	-	-		kebâb oldı	+---/+---/+---/+---	Hezec

MÜFREDLER																			
1	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
1	25	3	6	-	63	58	106	70b	77b	83b	-	105a	107b	98a		gûyâ	+---/+---/+---/+---	Hezec
2	13	2	7	11	60	55	92	70a	77b	83b	63a	105a	107b	97b		sabâ	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
3	5	4	53	-	55	50	82	70a	77b	85b	-	104b	107a	97a		h'âb	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
4	14	5	58	-	61	56	93	70b	77b	86a	-	105a	107b	97b		ahsent	+---/+---/+---/+---	Hezec
5	-	-	-	-	-	-	73	-	-	-	-	-	-	96b		meddâh	--+/+--+/+---/-	Rubâî Ahreb
6	4	K	75	5	53	48	83	70a	78a	86b	62b	104b	107a	97a		câdûdur	++--/+-+-/++-	Hafîf
7	15	6	77	12	71	66	94	70b	77b	86b	63a	105b	108a	97b		âsumânîdür	+---/+---/+---/+---	Hezec
8	16	7	78	-	72	67	95	70b	77b	86b	-	105b	108a	97b		güft ü gû mıdur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzari'
9	17	8	79	13	73	-	96	70b	77b	86b	63a	105b	-	97b		tokınur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
10	19	9	64	14	-	-	98	70b	77b	86a	63a	-	-	98a		degüldür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
11	26	10	26	18	64	59	107	70b	77b	86b	63b	105a	107b	98a		rüzgârdur	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzari'
12	35	13	-	-	-	-	116	71a	78a	-	-	-	-	98b		görsünler	+---/+---/+---/+---	Hezec
13	36	11	62	-	49	44	118	71a	78a	86a	-	104b	107a	98b		tasvîrdür	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
14	-	-	63	3	-	-	77	-	-	86a	62b	-	-	97a		salınur	++--/++--/++--/++-	Remel
15	-	-	-	-	20	-	-	-	-	-	-	103a	-	-		hançerdür	++--/++--/++--/++-	Remel
16	-	-	-	-	29	-	-	-	-	-	-	103b	-	-		gider	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
17	-	-	-	-	-	-	78	-	-	-	-	-	-	97a		gelür	-++-/+-+-/-++-/+-+-	Recez
18	-	K	-	-	-	-	86	-	78a	-	-	-	-	97b	Mahlas var	muvâfıkdur	+---/+---/+---/+---	Hezec
19	-	-	-	-	-	-	91	-	-	-	-	-	-	97b		okınur	+-+-/++--/+-+-/++-	Müctes
20	-	-	-	-	-	-	114	-	-	-	-	-	-	98b		dirler	+---/+---/+---/+---	Hezec

Çizelge-17

MÜFREDLER																	
2	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
21	-	K	-	-	-	-	90	-	77b	-	-	-	-	97b		ider	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
22	-	12	-	-	-	-	-	-	78a	-	-	-	-	-		hazendür	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
23	18	15	-	-	-	-	97	70b	78a	-	-	-	-	98a		pây-endâz	+---/+---/+---/+---	Hezec
24	20	16	10	-	74	68	99	70b	78a	84a	-	105b	108a	98a		biz	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
25	32	14	88	21	70	65	112	71a	78a	87a	63b	105b	108a	98b		çâremüz	-++-/+-+-/-++-/+-+-	Recez
26	-	-	-	-	-	-	75	-	-	-	-	-	-	97a		olmaz	+---/+---/+---/+---	Hezec
27	-	19	11	8	-	-	87	-	78a	84a	63a	-	-	97b	Mahlas var	imiş	++--/++--/++--/++-	Remel
28	21	17	12	24	-	-	100	70b	78a	84a	63b	-	-	98a		dimiş	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
29	30	18	13	20	68	63	111	71a	78a	84a	63b	105a	107b	98b		serkeş	+---/+---/+--	Hezec
30	-	-	-	-	-	-	76	-	-	-	-	-	-	97a		açılmış	+-+-/++--/+-+-/++--	Müctes
31	34	-	-	-	-	-	-	71a	-	-	-	-	-	-	9. nazmın 2. beyti ile aynı.	latîf	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
32	27	21	15	-	65	60	-	71a	78a	84a	-	105a	107b	-		olduk	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
33	-	20	-	-	-	-	-	-	78a	-	-	-	-	-		yok	+-+-/++--/+-+-/++--	Müctes
34	7	22	22	-	56	51	88	70a	78b	84b	-	104b	107a	97b		itseñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
35	22	23	-	15	75	69	101	70b	78b	-	63a	105b	108a	98a		itmeñ	+---/+---/+---/+---	Hezec
36	1	24	23	1	50	45	71	69b	78b	84b	62b	104b	107a	96b		kâkül	+---/+---/+---/+---	Hezec
37	11	-	24	-	59	54	-	70a	-	84b	-	105a	107b	-		âbsın göñül	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
38	12	-	25	-	76	70	102	70a	-	84b	-	105b	108a	98a	14. nazmın 2. beyti ile aynı	âteşsin göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
39	-	25	-	7	-	-	-	-	78b	-	62b	-	-	-	271. gazelin 5. beyti ile aynı.	aşiyânıdur göñül	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
40	-	-	54	2	-	-	74	-	-	85b	62b	-	-	96b		bilmem	+---/+---/+---/+---	Hezec

MÜFREDLER																		
3	SIRA NUMARASI							VARAK NUMARASI							AÇIKLAMA	REDİFİ	VEZNİ	BAHRİ
SIRA NO	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3	A	E	H	S	Ü1	Ü2	Ü3				
41	-	K	-	-	-	-	79	-	78b	-	-	-	-	97a		nesîm	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
42	2	26	31	-	51	46	72	70a	78b	84b	-	104b	107a	96b		âşinâlardan	+---/+---/+---/+---	Hezec
43	8	27	32	9	57	52	89	70a	78b	85a	63a	104b	107a	97b		bir birin	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
44	29	28	33	-	67	62	110	71a	78b	85a	-	105a	107b	98b		mercân	++--/+-+-/++-	Hafîf
45	-	39	-	6	-	-	84	-	79a	-	62b	-	-	97a		miyânından	+---/+---/+---/+---	Hezec
46	-	-	-	23	-	-	117	-	-	-	63b	-	-	98b		Şîrîn	--/+--/--/+--	Mütekârib
47	-	-	-	25	-	-	103	-	-	-	63b	-	-	98a		rehin	++--/+-+-/++-	Hafîf
48	-	-	-	-	-	-	122	-	-	-	-	-	-	99a		perin	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
49	9	1	89	-	58	53	70	70a	77b	87a	-	104b	107a	96b		baña	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
50	10	-	83	10	-	-	-	70a	-	87a	63a	-	-	-	18. nazmın 2. beyti ile aynı	âh	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
51	23	31	41	16	77	71	104	70b	78b	85a	63a	105b	108a	98a		harîre	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
52	31	32	40	-	69	64	109	71a	79a	85a	-	105a	108a	98b		pervâneye	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
53	33	34	39	22	62	57	115	71a	79a	85a	63b	105a	107b	98b		âyine	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
54	-	30	-	-	-	-	85	-	78b	-	-	-	-	97a		bile	++--/++--/++--/++-	Remel
55	-	33	-	-	-	-	113	-	79a	-	-	-	-	98b		nigeh	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
56	-	37	-	4	-	-	1	-	76b	-	61a	-	-	93b		bârı	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
57	3	36	50	-	52	47	80	70a	79a	85b	-	104b	107a	97a		âhını	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel
58	6	35	51	4	54	49	81	70a	79a	85b	62b	104b	107a	97a		rûzgârı	+---/+---/+--	Hezec
59	24	37	52	17	78	72	105	70b	79a	85b	63a	105b	108a	98a		olınmadı	--+/-+-+/+--+/-+-	Muzâri'
60	28	38	90	19	66	61	108	71a	79a	87a	63b	105a	107b	98b		şarâbı	--+/+--+/+--+/+--	Hezec
61	-	40	-	-	-	-	-	-	79a	-	-	-	-	-		gibi	-+--/-+--/-+--/-+-	Remel

b) Vezin:

Dîvânların şekil bakımından incelenmelerinde önemli bir yer tutan vezin, şiirlerde başarıyla kullanılmaları nispetinde şâirler için bir kıymet hükmü de ifade ederler.

Lugat anlamı "tartı" olan ve şiirde âhenk ölçüsü olarak değerlendirilen veznin, Türk edebiyatında "hece" ve "arûz" olmak üzere iki şekli kullanılmış; özellikle 17. yüzyıldan sonra -geleneğin aksine- bazı dîvân şâirlerimizin heceyle, bazı saz şâirlerimizin de aruzla şiirler yazdıkları görülmekle birlikte, Fasîh Dîvânı'nda heceyle yazılmış her hangi bir şiire rastlanmamıştır.

Aruz vezninin ortaya çıkışı, gelişmesi ve şâirlerimizce tercihi konusu üzerinde kısaca durmak yerinde olacaktır.

Arapların manzum sözlerindeki âhenk ölçülerini öğreten ilim olan "arûz", 8. yüzyılda yaşayan Basralı dilci İmâm Halil bin Ahmed tarafından tedvîn edilmiş, onun tespit ettiği 15 bahre, sonradan İranlılar tarafından 4 bahir daha ilave edilmek suretiyle toplam 19 aruz bahri ve bu bahirlere ait 200'e yakın kalıp ihdâs edilmiştir.(1)

İranlılar, Araplardan öğrendikleri, Türkler de İranlılardan aldıkları arûz vezinlerini kendi zevklerine, âhenk ve dillerinin imkânlarına göre bir değerlendirme ve seçmeye tâbî tutmuşlar, bunun neticesinde de Arap, Acem ve Türk arûzu arasında kendilerine has az çok farklılıklar meydana gelmiştir.(2)

Fasîh, arûzun tavîl, vâfir, muktedâb, mütedârik, cedîd, karîb ve müşâkil gibi edebiyatımızda hiç kullanılmayan; medîd, basît, münserih ve serî' gibi de pek az kullanılan bahirlere ait vezin kalıplarına dîvânında yer vermemiş, şiirlerini ortak edebî zevkin ve tavrın bir neticesi ve işareti olmak üzere diğer şâirlerimizce de benimsenip kullanılan

---

(1) M. Tahir Olgun , Edebiyat Lugati, s.20
(2) a.g.e., s.20

hezec, recez, remel, muzâri', müctes, hafîf, mütekârib ve kâmil bahirlerine ait 16 değişik kalıpla yazmıştır. Hezec bahrinin bir şûbesini teşkil eden Rubâî vezinlerinin,.diğerine göre daha âhenkli sayıldığı için Ahreb kalıplarını kullanmakla birlikte, Ahrem'in;

(Mef'ûlün Fâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl ve Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Fa') gibi benimsenen kalıplarını birkaç rubâîsinde uygulamış, 21 rubâîsinde de bütün mısrâları aynı vezin kalıbıyla yazmıştır.(bkz. çiz: 13)

Şâir, çeşitli arayışlar içerisinde olduğunu belirtmek ve bir yenilik getirmek maksadıyla, muâsırı büyük gazel şâiri Şeyhülislâm Yahyâ'nın bir gazelinde uyguladığı gibi, çeşitli kıt'a, matla ve müfredlerinde rubâî veznini kullanmıştır.(bkz. çiz:13,16,17)

Dîvân şâirleri, İran yoluyla edebiyatımıza giren arûz vezninin 30'a yakın muhtelif kalıbıyla binlerce şiir söylemişlerdir. Seyyid Nesîmî'nin 20, Kadı Burhâneddin'in 24, Şeyhî ve Ahmed Paşa'nın 18'er, Ali Şîr Nevâ'î'nin 21, yaşadıkları asra damgalarını vuran ve kalıcı izler bırakan Bâkî'nin 16, Fuzûlî'nin 20, Nef'î ve Nâ'ilî'nin 15'er, Nedîm'in 18 ve Hüsn ü Aşk'ıyla pek haklı bir şöhretin sahibi olan Şeyh Gâlib'in 20 farklı arûz kalıbını kullandıkları (1) dikkate alındığında, Fasîh Ahmed Dede'nin de yalnız Türkçe Dîvânı'nda kullandığı 16 arûz kalıbıyla, yukarıda adı geçen şâirler derecesinde, bu vezni ustalıkla şiirlerine tatbik ettiğini söyleyebiliriz.

Fasîh Dede, aşağıda verilecek olan çizelgede de görüleceği üzere hezec ve remel bahirlerine ait 4'er, müctes ve mütekârib bahirlerine ait 2'şer, hafîf, muzâri', recez ve kâmil bahirlerine ait de 1'er vezin kalıbı kullanmıştır.

Bunlar içerisinde sırasıyla hezec bahrine ait kalıplarla 196 şiir,1055 beyit; remel bahrine ait kalıplarla 184 şi-

(1) Hüseyin Ayan, Şeyhoğlu Mustafa Hurşîd-Nâme,Erzurum,1979, s.100; Halil Balkan,Dîvân Edebiyatında Aruz Vezni,Erzurum,1968(Bitirme Tezi) s.23-64

ir,761 beyit ve müctes bahrine ait kalıplarla 106 şiir, 522 beyit yazmış; diğer kalıplara daha az yer vermiştir.

Kullanıldıkları beyit sayısının çokluğu bakımından vezin kalıpları tek tek ele alındıklarında ise, Fasîh Dede sırasıyla:

Kalıp	Beyit
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün	(645 beyit)
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün	(553 beyit)
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	(498 beyit)
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	(475 beyit)
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün	(254 beyit)
Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün	(239 beyit)
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilûn	(200 beyit)
Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	(169 beyit)
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	(48 beyit)
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün	(47 beyit)
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	(15 beyit)
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün	(9 beyit)
Fa'ûlün Fa'ûlün Fâ'ûlün Fa'ûl	(7 beyit)
Mütefâ'ilün Fa'ûlün Mütefâ'ilün Fa'ûlün	(2 beyit)
Fa'lün Fa'ûlün Fa'lün Fa'ûlün	(1 beyit)
Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün	(1 beyit)

kalıplarını kullanmış; rubaî vezinlerinden ahreb kalıplarına 321, ahrem kalıplarına da 8 beyitte yer vermiştir.

Dîvân'da yer alan değişik bahirlere ait vezin kalıpları -kullanımlarındaki fazlalığa bakılmaksızın- aynı bahirden olanların bir arada gösterilmesi düşüncesiyle alfabetik sıraya göre düzenlenmiş, hangi nazım şekillerinden kaç tanesinde kullanıldıkları ve beyit sayıları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir. (bkz. çiz.18)

		VEZNİN KULLANILDIĞI ŞİİR SAYISI													VEZNİN KULLANILDIĞI BEYİT SAYISI												
VEZİN	BAHİR	Kas	Gaz	Terk	Terc	Mes	Kıt	Naz	Rub	Tar	Mua	Mat	Müf	TOP	Kas	Gaz	Terk	Terc	Mes	Kıt	Naz	Rub	Tar	Mua	Mat	Müf	TOP
+ + - - / + - + - / + + -	Hafîf	-	20	1	-	1	8	-	-	2	-	6	3	**41**	-	112	22	-	3	16	-	-	7	-	6	3	**169**
+ - - - / + - - - / + - - - / + - - -	Hezec	1	85	1	-	-	1	4	-	3	-	11	14	**120**	45	433	35	-	-	2	8	-	5	-	11	14	**553**
+ - - - / + - - - / + - -	Hezec	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2	**4**	-	5	-	-	-	2	-	-	-	-	-	2	**9**
- - + / + - - + / + - - + / + - -	Hezec	2	33	-	1	-	1	1	-	-	-	11	7	**56**	54	170	-	8	-	2	2	-	-	-	11	7	**254**
- - + / + - + - / + - -	Hezec	-	4	2	-	5	2	1	-	-	-	2	-	**16**	-	21	76	-	134	4	2	-	-	-	2	-	**239**
- - + / - + - + / + - - + / - + -	Muzâri'	1	112	-	-	-	2	6	-	-	-	24	7	**152**	19	579	-	-	-	4	12	-	-	-	24	7	645
+ - + - / + + - - / + - + - / + + - -	Müctes	-	9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	**11**	-	45	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	**47**
+ - + - / + + - - / + - + - / + + -	Müctes	2	74	-	-	-	4	3	-	-	-	8	4	**95**	71	378	-	-	-	8	6	-	-	-	8	4	**475**
+ - - / + - - / + - - / + -	Mütekârib	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	**3**	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	**7**
- - / + - - / - - / + - -	Mütekârib	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**
- + + - / + - + - / - + + - / + - + -	Recez	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	**1**
- + - - / - + - - / - + - - / - + -	Remel	-	92	-	-	-	-	4	-	2	1	13	13	**125**	-	461	-	-	-	-	8	-	2	1	13	13	**498**
- + - - / - + - - / - + -	Remel	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	**7**	-	10	-	-	-	-	-	-	-	-	4	1	**15**
+ + - - / + + - - / + + - - / + + -	Remel	-	35	-	-	-	-	2	-	-	-	4	4	**45**	-	188	-	-	-	-	4	-	-	-	4	4	**200**
+ + - - / + + - - / + + -	Remel	-	4	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	**7**	-	19	6	18	5	-	-	-	-	-	-	-	**48**
+ + - + - / + - - / + + - + - / + - - + + - + / - + - - / + + - + / - + - -	Kâmil Remel	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	**1**	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	**2**
-	Rubâî (Ahreb)	-	-	-	-	-	2	-	156	-	-	2	1	**161**	-	-	-	-	-	6	-	312	-	-	2	1	**321**
-	Rubâî (Ahrem)	-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	-	**4**	-	-	-	-	-	-	-	8	-	-	-	-	**8**
TOPLAM		**6**	**472**	**5**	**2**	**7**	**21**	**22**	**160**	**7**	**1**	**86**	**61**	**850**	**189**	**2426**	**139**	**26**	**142**	**44**	**44**	**320**	**14**	**1**	**86**	**61**	**3492**

Çizelge-18

Fasîh, şiirlerinde vezin bakımından kusur sayılabilecek zihâf ve istihlâflara pek az yer vermiş, imâleleri uygun yerlerde kullanmak suretiyle hoşa gider hale getirmiş ve aşağıda örnekleriyle birlikte anlatacağımız bazı tasarruf ve uygulamalarda bulunmuştur.

Zihâf:

"Hevâ o deñlü leṭâfet-nis̲âr kim mübtelâ
Nefes olınsa ger âyîne ṭutmaya zengâr " (G.157/4)

Bu beyitte "mübtelâ" kelimesinde zihâf (..-); "nisâr" kelimesinde imâle (.-.) ve "tutmaya" kelimesinde de istihlâf (-.-) ile, "nefes olınsa", "ger âyîne" kelime gruplarında vasl vardır.

"Mis̲âl-i âyîne ḳalur kemâl-i ḥayretde
Gören leṭâfet-i sîmâ vü ḥüsn-i dîdâruñ" (G.240/4)

Bu beyitte de "âyîne" kelimesinde zihâf (-..) vardır.

İstihlâf:

Türkçede uzun hece bulunmaması ve özellikle Arapça ve Farsça kelimelerle kafiye veya redif olarak kullanılmak zorunda kalınan kelimelerde bu kusuru ortaya çıkarmıştır.

"ʿUşşâḳa şimdi az görinse n'ola FAṢÎḤ
Döndi hilâle żaʿf ile bedr-i münirimüz" (G.162/5)

Beytin ilk mısrâında "az" kelimesi (-.) üzerinde istihlâf ve imâle -uygun olmamakla birlikte- bir arada yapılmış; "görinse" (.--) ve "n'ola" (.-) kelimelerinde de yalnız istihlâf uygulanmıştır.

"Vaḥşet itdüñ iy perî-rû ʿâḳıbet âhû gibi
Teşne-i deşt-i maḥabbetden çekildüñ şu gibi" (G.427/1)

Burada "âhû" kelimesiyle kafiye teşkil etmek üzere kullanılan "su" (-) kelimesinde açık bir istihlâf görülmektedir.

"ʿÂḳıbet başına çaldı tîşe-i cân-gâhını
Kûh-sâruñ gâlibâ Ferhâd aldı âhını " (Matla 76)

İki değişik hecesinde istihlâf bulundurması bakımından

"başına" (--.) kelimesi önemlidir. Ayrıca, "kûh-sâr" ve "Ferhâd" kelimelerinde yapılan imâleler, birinci mısrâdaki terkib -i'sinin uzun değerlendirilmesi de üzerinde durulmağa değer.

Bu konudaki örnekleri "kapuya" (.-.) (Matla 81), "ayağına" (.-.-) (Müfred 8) gibi çoğaltmak mümkündür.

İmâle:

Yukarıda verilen örneklerde de atıfta bulunulan imâle Dîvân'da vezin bakımından yeri geldikçe ve bir kusur teşkil etmeyecek tarzda kullanılmıştır.

237. gazelin kafiyelerini içinde bulunduran "pür-âbda", "sehâbda", "kitâbda","âfitâbda","nikâbda" ve "ıztırâbda" (.-.-) kelimelerinde imâle yapılmıştır.

Farsça terkib -i'leri ve Türkçe iyelik 3. teklik şahıs eki -ı,-i zaman zaman uzun hece olarak değerlendirilmiştir.

"Gözden dem-â-dem aksa n'ola cûy-ı hûnumuz
Oldı şikest-i ṭa'na zücâc-ı derûnumuz " (G.164/1)

"cûy-ı" (--)

"Mümkin mi dil olmamaḳ esîrüñ
Sen kişver-i Rûm dil-berisin" (G.335/2)

beytinde "dil-beri" (-.-) kelimesi, aynı gazelin 4. beytinde geçen "ahterisin" (-.--) kelimesi gibi sınırlı örnekler bu hususla ilgili olarak verilebilir.

Asıl imlâları "haşr, şehr, emr vs." olan kelimeler vezin gereği Türkçe söyleyişe uygun olarak "haşir,şehir, emir" gibi iki hece kıymeti (.-) verilmek suretiyle kullanılmıştır.

"Her emirde emrine teslîmdür lâzım olan
Cebr olınmaz ḥâṣılı şâh-ı müsellemdür gönül" (G.269/4)

Kelimenin "emirde emrine" şeklinde iki kullanımını yan yana bulundurması bakımından orijinal bir örnektir.

"İy FAṢÎḤ olur siyeh-ruḫsâre-i ḥaclet o kim
Bir şehirde devr ide mânend-i meh derden dere"(G.404/4)

Vezne uygunluğu sağlamak maksadıyla kelimelerin imlâsında bazı tasarruflarda bulunmuş:

"Eflâtun" yerine "Felâtun", "İskender" yerine "Sikender", "şikeste" yerine "eşkiste" vb. kelimeleri kullanmıştır.

Arûz âhenginin bir nevi duraklaması olan "sekt-i melîh" Fasîh tarafından pek az kullanılmış olup, aşağıdaki beytin ilk mısrâında uygulanmıştır.

"Sensin sensin iki cihânuñ
Ḫalḳ olması ḥikmetinde ḫvâhiş " (Terkîb II/I-2)

Yukarıda ifade edilenler dışında, özellikle bazı gazel ve rubâîlerde beyit ya da mısrâların vezne uymadıkları görülmektedir. Bunlar da genellikle tek nüshada mevcut olan şiirler olup, vezin hatası bulunan mısrâ ya da beyitlerin asıl şekillerinin tespiti mümkün olmadığı cihetle, bunların istinsah neticesi ortaya çıkabilen hatalar olması hususu ihtimal dahilinde görülmelidir.

"Kimi tesḫîre çeker esmâ kimi elf-i niyâz
Olan ebrû içün bî-çâre ʿâşıḳ hû çeker " (G.155/1)

"Dil o deñlü ṣarılur şemşîr-i yâra cân ile
Sîneye ṣan bir cevân nermîn pehlû çeker " (G.155/3)

"Elde peymâne gözde neşve-i mey
Ne güzel nev-bahârdur bu " (G.372/5)

Örnek olarak verilen bu üç beytin ikinci mısrâlarında vezin hatası vardır. Bunlardan başka 13,30,55,75,83,84,88,89,108, 121,131 ve 145. rubâîlerin bazı mısrâlarında da vezin hataları görülmektedir.

Fasîh Dede, diğer dîvân şâirlerimizce de benimsenen 8 değişik bahre ait 16 vezin kalıbını kullanmakla geleneğe uymuş, en âhenkli vezinlerden sayılan muzâriʿ bahrinin:

"Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün"

kalıbını en fazla (645 beyit) ve ustalıkla kullanmış, çeşitli kıt'a, matla ve müfredlerini rubâî vezniyle yazmak suretiyle de yenilik arayışı içerisinde bulunmuştur.

Kelimelerin imlâsında vezne uygunluğu sağlamak bakımından bazı tasarruflarda bulunan Fasîh Dede, vezin bakımından kusur sayılabilecek zihâf ve istihlâflara pek az yer vermiş, tek nüshada mevcut bir kaç gazel ve rubâîsinde -mukayese edilebilecek başka nüshalar bulunduğunda ortadan kalkması kuvvetle muhtemel olan- vezin hataları yapmıştır.

Bütün bu verilen bilgiler ışığında Fasîh Dede'nin, kullandığı vezinlerin çeşitliliği bakımından zengin; bunları şiire uygulamadaki başarısı bakımından da güçlü bir şâir olduğunu söyleyebiliriz.

c) Kafiye:

Şiire ölçüyü getiren veznin yanında, âdetâ bir mûsikî unsuru olarak değerlendirilen kafiye, âhengi sağlamak bakımından son derece önemlidir. Mısrâ sonlarındaki ses benzerlikleri -bazı kaidelere uymak kaydıyla- kafiyeyi oluşturur ve fazlalığı nispetinde mısrâ âhenk kazanır.

Dillerin birbirine uygun heceleri bakımından bol veya kıt oluşu, şâirleri bazı tercihler yapmaya zorlamıştır. Meselâ:Türkçe -r,-m,-n,-a,-e,-ı,-i,-u sesleri bakımından büyük zenginlik taşırken, Farsça -â,-t,-d,-m,-n,-î seslerini ihtivâ eden kelimeler kafiye yapmağa elverişlilik sağlar.(1) Nesîmî Divânı'ndaki 456 gazelden 96'sı -r kafiyesi iledir.(2) Fasîh Dîvânı'nda yer alan toplam 472 gazelden 104'ünün -r, 58'inin -y (-ı,-i), 57'sinin -n, 42'sinin -e, 39'unun -z ve 32'sinin de -m kafiyesiyle olduğunu, Türçede tercih edilen sesler görüşünü teyid ettiğini söyleyebiliriz.

Mısrâ sonlarında cinaslı söyleyişlere hemen hiç yer vermeyen, redd-i matla yaptığı gazeller (bkz.çiz:6) (toplam 19 tanedir) dışında kafiyeyi oluşturan kelimeleri aşağıda örneklerini vereceğimiz gazellerde iki veya üç defa kullanmıştır.

Fuzûlî'ye nâzîre olarak yazdığı bu 4 beyitlik gazelinin 2. ve 4. beyitlerinde "ser-şâr" kelimesini kullanmıştır.

1 İlâhî ḥüsn-i ülfetde dilüm âyîne girdâr it
Beni yâr ile ağyâr eyleme ağyâr ile yâr it

2 Ḳoma ḫâlî derûn ḫum-ḫâne-i feyż-ı maḥabbetden
İlâhî sâğarum ṣahbâ-yı irfân ile ser-şâr it

3 Viṣâlin bî-firâḳ it yârumı bî-ser-keş-i ağyâr
Şarâbum bî-ḫumâr eyle gül-i ra'nâmı bî-ḫâr it

4 Füzûn itdi ḫumârum nûş-ı câm-ı ġuṣṣa gitdükde
Gel iy sâḳî kerem ḳıl sâğar-ı ṣahbâyı ser-şâr it(G.31)

---

(1) Hüseyin Ayan, Şeyhoğlu Mustafa Hurşîd Nâme, s.102,103
(2) a.g.e., s.103

Kelîm Eyyûb'a nazîre olarak yazdığı 7 beyitlik 71. gazelin 1. ve 6. beyitlerinde olmak üzere "kıyâmet" kelimesini terkipler içerisinde iki defa kullanmıştır.

1 Leṭâfet var ruḥında ṭarz-ı reftârında ḥâlet var
Ol âfetde ser-â-pâ fitne-i rûz-ı kıyâmet var

2 Dili cevr-i felekden nâfe-veş miḥnetle ḫûn olmış
Dehânında kimi kim söyledüm bûy-ı şikâyet var

3 Yanar ḫâmûş iken pervâne şem'-i meclis-ârâya
Sükût itmekde dinmiş iy göñül gerçi selâmet var

4 Degüldür ḫâl o mâh-ı 'âlem-ârânuñ cemâlinde
'İẕâr-ı nâzükinde cây-ı engüşt-i işâret var

5 Ḳopardı her ṭaraf bûy-ı dil-âvîzî kıyâmetler
Naẓîri ḳopmamış bir ġonçe-i bâġ-ı leṭâfet var

6 Revâ mı ḫ^v^âb-ı râḥat görmeye 'uşşâḳ-ı nâ-ṣâduñ
Bilürsin iy siyeh-mest-i sitem ṣubḥ-ı kıyâmet var

7 'Aceb mi ḫâme-veş gûş idenüñ aġzın ṣulandırsa
FAṢÎḤÂ naẓm-ı şîrînüñde ḥaḳḳâ kim melâḥat var (G.71)

Yukarıda verdiğimiz iki örnekte olduğu gibi 100. gazelin 2.ve 4. beyitlerinde"pervâne", 183. gazelin 1. ve 5. beyitlerinde "haclet" kelimelerini ikişer defa kullanmış, 72. gazelinde ise şâir, 2,5 ve 9. beyitlerde "nişânı"kelimesine üç defa yer vermiştir.

1 Serde hevâ-yı ṭurra-i 'anber-feşânı var
Mû ṣanma murġ-ı devlet-i 'ışḳ âşiyânı var

2 Yâruñ ruḫında ṣanma ki zerd ebruvânı var
Menşûr-ı ḥüsnidür o ki zerrîn nişânı var

3 Bî-câ cefâsın itdi füzûn ol sitem-pesend
Beñzer ki ehl-i 'ışḳa yine imtiḥânı var

4 Dil eylemezse ġayrı dere n'ola ilticâ
Anuñ penâha dergeh-i pîr-i muġânı var

5 Bezminde 'âlemüñ yine bir neş'e-yâbı yoḳ
Gerdân olur iki ḳadeḥ-i zer-nişânı var

6 Bu cism-i dâġ dâġ miyânında şerḥalar
Beñzer o gül-sitâna ki âb-ı revânı var

7 İtmek tenezzül aña ne mümkin Hümâ-yı 'ışḳ
Bî-maġz-ı cismümüñ bir iki üstüḫvânı var

8 Mümkin midür görüp o perîyi urulmamaḳ
Âmâde dest-i ṣun' ile tîr ü kemânı var

9 Dâġ-ı derûnum eşk-i terümden bilüp o şûḫ
Didi FAṢÎḤ sende maḥabbet nişânı var (G.72)

Dîvân'ında "müselsel" gazel bulunmayan Fasîh Dede, bazı matla beyitlerinde "zü'l-kafiyeteyn" ve "zü'l-kavâfî" ye örnek teşkil edecek tarzda iki veya daha fazla kafiye kullanmıştır.

"Ḫandân ide erbâbını ġam böyle gerekdür
Şâdân ide aṣḥâbın elem böyle gerekdür " (G.138)

"Ḫotenden bûy-ı zülfüñ ârzû itdüm ḫaṭâ itdüm
Çemenden serv-ḳaddüñ cüst ü cû itdüm ḫaṭâ itdüm"(G.287)

"Olurlar dil-rübâlar birbiriyle yâr u hem-demler
Bulurlar râz-ı 'ışḳa nev-cevânlar tâze maḥremler"(G.144)

"Ṭursun hemîşe sînede dâġ-ı maḥabbetüñ
Yansun ḳo ṣubḥ u şâm çerâġ-ı maḥabbetüñ" (G.234)

"O dem olur mı sile eşk-i çeşmi dâmânuñ
O gün gelür mi göre dîde mihr-i raḫşânuñ" (G.252)

Şâirimiz, 161-162 ve 166-167. gazellerin matla beyitlerini aynı kafiye ve rediflerle yazmış, diğer beyitlerin kafiye teşkil eden kelimelerini de hemen aynen benimsemiş ; (Bkz.G.161,162,166,167) yalnız 25. gazelde "taleb,şeb,gazab,

leb ve sebeb" kafiye kelimelerinin yanında 3. beyitte kullandığı "hep" kelimesiyle "ikfâ" cür'etini göstermiş; şiirlerinde ses benzerliği tespit ettiği Türkçe, Arapça ve Farsça kelimeleri bir beyit veya gazelde kafiye teşkil edecek şekilde kullanmıştır. Bu kelimeler -beyitlerdeki öncelik sıralarına bakılmaksızın- aşağıdaki örneklerde verilmiştir:

Türkçe-Arapça kelimelerle yapılmış örnekler:

"O cihetden ṭaraf-ı dil-bere yazmam kâğıẕ
İstemem olduğını râzuma maḥrem kâğıẕ " (G.52)

" Cânâ bu ḳısmet olmış ezelden saña baña
Dirler belâ-yı ḥüsn saña mübtelâ baña " (G.8)

Türkçe-Farsça kelimelerle yapılmış örnekler:

"Ḳaddüñ görüp âdem niçe dâmânuña düşmez
Serv-i çemen iy sâye-ṣıfat yanuña düşmez" (G.181)

"Vaḥşet itdüñ iy perî-rû ʿâḳıbet âhû gibi
Teşne-i deşt-i maḥabbetden çekildüñ ṣu gibi" (G.427)

Arapça-Farsça kelimelerle yapılmış örnekler:

"Gülşenüñ sensüz güli sûzende aḫkerdür baña
Lâlenüñ her bergi ḫûn-âlûde ḫançerdür baña "(G.3)

"Sefîne-i dile tecrîd gösterür mi Ḫudâ
Kenâr-ı sâḥil-i ümmîd gösterür mi Ḫudâ" (G.11)

Türkçe kelimelerle yapılmış örnek:

"Elden ḳomaz cemâlüme beñzer diyü özi
Mir'ât ile alışdı o mâhuñ yüzi gözi " (G.461)

Arapça kelimelerle yapılmış örnekler:

"Dil ki sevdâ-yı maḥabbet eyleye te's̱îr aña
Eylemek bîhûdedür endîşe-i tedbîr aña " (G.10)

"Serde sevdâ-yı ser-i zülfüñ ki devletdür baña
Gûyıyâ şehperr-i şâhîn-i saʿâdetdür baña " (G.4)

Farsça kelimelerle yapılmış örnekler:

"Ruḫları âfitâbdur gûyâ
Lebi câm-ı şarâbdur gûyâ" (G.12)

"ʿIşḳıyla yanan âteşe cân u tenüm olsun
Ḫâkister-i nâr-ı ġamı pîrâhenüm olsun " (G.323)

Fasîh Ahmed Dede, örnekleme metoduyla yaptığımız çalışmaya göre, şiirlerinde kafiye teşkil etmek üzere en fazla Farsça kelimelere, ikinci olarak da Arapça kelimelere yer vermiş; Türkçe kelimeleri ise sayılı beyitte gösterilebilecek kadar az kullanmıştır.

Yukarıda hangi kelimeler seçilmek suretiyle meydana getirildiği hakkında bilgi verdiğimiz kafiyelerin Dîvân'da yarım, tam, müreddef, müesses, mukayyed ve cinaslı kafiye çeşitlerine ait pek çok örnek tespit edilmiş olup bazıları aşağıda sunulmuştur.

a) Yarım Kafiye:

"Sâḳî ki ʿaks-i rûyını sâġarda gösterür
Âteşle âbı ḥâṣılı bir yirde gösterür " (G.109/1)

b) Tam Kafiye:

"Ne cân-ı zârda râḥat ne gözde ḫᵛâbum var
Tenümde tâb-ı elem dilde ıżṭırâbum var " (G.70/1)

"Ġamzeñ göñülde râz-ı nihândan ḫaber virür
Laʿlüñ suḫanda cevher-i cândan ḫaber virür" (G.90/1)

c) Müreddef Kafiye:

"Gülşen-i Ḳudsüm dem-i ʿÎsî nesîmümdür benüm
Ṣubḥ-ı feyżüm bûy-ı pîrâhen şemîmümdür benüm"(G.300/1)

"Naḫl-i ṭûbâ ḳâmet-i cânâna itmiş ser-fürû
Bil ki bûs-ı kûşe-i dâmâna itmiş ser-fürû"(G.370/1)

d) Müesses Kafiye:

"O naḫl-i tâze cihânuñ mekâ'idin bilmez
Bu rûzgâr-ı denînüñ şedâ'idin bilmez " (G.173/1)

e) Mukayyed Kafiye:

"Dil-ber miyân-ı bendini kim teng bağladı
Tüccâr ṣabr u cân u ḫıred-deng bağladı "(G.441/1)

"İtdi bizi fâriġ-ı kem ü keyf
Ḳaṭʿ itdi nizâ-ı ʿömri çün seyf " (M.III/7)

f) Cinaslı Kafiye:

"Ârzû-yı dil-i perîşânum
Seni görmekdür iy perîşânum" (Mat.51)

"Ol perî bir mâhdur gün görmedük
Görmeyince ol mehi gün görmedük" (Mat.37)

Örnekleme metoduyla yaptığımız çalışmaya göre Fasîh Dede, Dîvân'ında yukarıda sunulan kafiye çeşitlerinden tam kafiyeyi % 75, müreddef kafiyeyi % 10, mukayyed kafiyeyi % 5, cinaslı kafiyeyi % 4, müesses ve yarım kafiyeyi de % 3 nispetinde kullanmıştır. Bu husus onun, kelimelerdeki benzeşmeden tam kafiye ölçüsünde faydalanmayı düşündüğünü, diğer kafiye çeşitlerine pek az yer verdiğini göstermektedir.

"Revîden sonra gelip tekerrür eden harf, yahut kelime" diye tarif edilen "redif",(1) beyitlerinde farklı konular işlense bile şiirde bütünlüğü sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmiş, redifi bulunan şiirlere "müreddef" denmiştir. Arap şâirlerinin ilgi göstermediği redif, Türk ve Acem şâirlerince çok kullanılmıştır.(2)

Ahmed Paşa, Necâtî ve Bâkî'de olduğu gibi(3) Fasîh Dede de aynı redifi kullanmak suretiyle farklı gazeller yazmış, Dîvân'ında, bir kısmı şâirlerimiz tarafından çok kullanılmak suretiyle ortak redifler hâline getirilen:"olur" redifli 12, "var" redifli 8, "baña" redifli 7, "göñül" redifli 7, "gibi" redifli 5, "oldı" redifli 5, "olmasun" redifli 5, "itdüm"

(1) M.Tahir Olgun , Edebiyat Lugati, s.78
(2) a.g.e., s.80
(3) Cem Dilçin ,"Dîvân Şiirinde Gazel", Türk Dili Türk Şiiri Özel Sayısı, s. 91

redifli 4 gazele yer vermiştir. (bkz. çiz:4)

Gazellerinin büyük bir kısmını müreddef yazan Fasîh Ahmed Dede, (Kıt'a, nazım, rubâî ve matlalarının bazılarında da redif vardır.) 3. kasîdesinde ma'ânî", 1. terkîbin 5. bendinde "Fasîhüñ" ve 4. terkîbin 4. bendinde de "itdüñ" rediflerini kullanmış; 1. terciîn 1,2 ve 3. bendleriyle, 7. mesnevînin bazı beyitlerinde rediflere yer vermiştir.

Dîvândaki değişik nazım şekillerinde: ek, kelime, kelime grubu, ek-kelime ve ek-kelime grubu şeklinde görülen redifler için bir fikir vermek bakımından gazellerden seçilen bir kaç örnek aşağıda sunulmuştur.

"ʿÂrıżuñ şemʿ-i şeb-ârâ mı gül-i raʿnâ mıdur
Murġ-ı dil pervâne mi ya bülbül-i şeydâ mıdur" (G.57)

"Meftûn-ı dü-çeşm-i fitne-sâzum
Memnûn-ı şikâr-ı şâh-bâzum " (G.282)

"Ġam degüldür gelse mey maḫmûr-ı pür-efkâra telḫ
Bu mes̱eldür çünki her derde olurmış çâre telḫ "(G.44)

"Ah eyledükçe dîdelerüm eşk-i ter döker
Esdükçe bâd naḫlden eşkûfeler döker " (114)

"Düşnâm-ı dil-rübâ bizi şâd eylemez mi hiç
Erbâb-ı ʿışḳı ḫayr ile yâd eylemez mi hiç" (G.41)

"Ser ü sînem pür oldı dâġ-ı miḥnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dîde vü dilden "(G.367)

"İtmek felekde mümkin ise ger hilâli ṣayd
Sen de göñül idersin o vaḥşî ġazâli ṣayd" (G.46)

"Dil olsa n'ola leb-i laʿl-i nâbdan mütelez̠z̠iz̠
Olur mez̠âḳı olanlar şarâbdan mütelez̠z̠iz̠ " (G.53)

"Sanma tenhâ şeb-i miḥnetde kesî âteş olur
ʿÂşıḳuñ bil ki dilâ her nefesi âteş olur " (G.63)

Yukarıda rediflerini meydana getiren kelime ve ekler bakımından bir kaç örneğini sunduğumuz gazellerini % 90 nispetinde müreddef yazan Fasîh Dede, kıt'a, nazım, rubâî ve matla'larda da aynı nispeti korumuş, diğer nazım şekillerinde ise, imkân buldukça redif kullanmağı ihmal etmemiştir.

Dîvân'dan örnekleme metoduyla seçtiğimiz gazeller üzerinde yaptığımız çalışmaya göre; ek redifler % 24, kelime redifler % 34, kelime grubu redifler % 10 ve ek-kelime,kelime grubu redifler de % 32 'lik bir nispetle tespit edilmiştir.

Bunlardan başka yine aynı çalışma ile redifleri meydana getiren kelimelerin % 40'ının Türkçe çekimli fiiller olduğu ortaya konulmuştur.

Bütün bu tespitler neticesinde Fasîh Dede'nin, ses tekrarlarından faydalanmak suretiyle şiiri daha bir âhenkli hale getirmek düşüncesinde olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca kafiyelerin aksine rediflerinde kullandığı Türkçe kelimelerin çokluğu onun, Türkçe kelimeleri şiire sokmak ve işleklik kazandırmak arzusunda olduğunu da göstermektedir.

2. MUHTEVA BAKIMINDAN

a) Dinî ve Tasavvufî Unsurlar:

Dîvân'daki dinî ve tasavvufî unsurların incelenmesinde şâirin yaşadığı devrin mânevî atmosferini ve pek tabîî Fasîh Dede'nin hazîne katipliğinden Mevlevîliğe intisabını dikkate almak yerinde olur.

Tasavvufa sülûk etmesine rağmen mutasavvıf bir şâir olmayan rind meşrebli Dedemiz, özellikle gazellerini rindâne ve âşıkâne konularda yazmış, Cenâb-ı Hak başta olmak üzere Hz.Peygamber'e ve diğer peygamberlere, çeşitli mucize ve hususiyetleri bakımından atıflarda bulunmuş, İslâm, din, mezheb,Mushaf, Kabe, müslüman, yehûd, tersâ, cennet, cehennem, şeytan, nefs, masiva gibi dinî ıstılahlara şiirlerinde yer vermiş, hemen her şâirde görüldüğü üzere sûfî, zâhid ve vâizlere seslenmiştir.

Dîvân'da geçen dinî ve tasavvufî unsurlarla ilgili tespitlerimizle bunlar üzerinde yapmış olduğumuz değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur.

Hz.ALLAH (CC):

Dîvân'ının başında tevhid ve münâcâta yer vermeyen Fasîh Dede, âdetâ bu konudaki açığını rubâîlerle kapatmağa çalışmıştır.

"Der-temennâ-yı Cenâb-ı Bârî" başlığını taşıyan 128. rubâîsinde:

"Yâ Rab dili mir'ât-ı tecellî eyle
Âzâde-i ṣûret-i temennî eyle
Âvâre göñülde ḳalmadı ṣabr u sükûn
Luṭf u keremüñle sen tesellî eyle "

demiş, diğer örneklerde de Cenâb-ı Hakk'a yalvarmıştır. Kendisini sûret-i riyâdan hıfz etmesini:

"Yâ Rab beni ṣûret-i riyâdan ḥıfẓ it" (R.15/1)

mevcûdâtın yaratıcısına yalvararak tevhid bahrine âşinâ eylemesini:

"İy şâni'-i kevn ü hâlık-ı mevcûdât
Vir keştî-i kalbe sâhil-i feyża necât
Eyle beni âşinâ-yı bahr-i tevhîd
K'emvâcı ider hemîşe nefy ü işbât " (R.18)

niyâz etmiştir.

Her sözünde sadık, hareketlerini de sözüne mutabık eylemesini dilediği:

"Yâ Rab beni her sözümde şâdık eyle
Ef'âlümi akvâle mutâbık eyle
Da'vî-yi kelâm-ı 'ışkda her hüccetümüñ
Mażmûnına cân u dili tanık eyle " (R.124)

rubâîsinden sonra Cenâb-ı Hakk'ın tevfîkini taleb etmiştir.

"Yâ Rab baña tevfîkıñı hem-râh eyle " (R.122/1)

Fasîh Dede Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarından Allah'ı 5, Bâkî, Gaffâr ve İzîd'i 1'er, Hallâk ve Latîf'i 2'şer, Mevlâ'yı 3, Rab ve Feyyâz'ı 4'er, Bârî'yi 6, Hakk'ı 8 ve Hudâ'yı da 28 defa kullanmıştır.

Hz. MUHAMMED (SAV):

Peygamberlerin sonuncusu, İslâm peygamberi. Daha doğmadan babasını, altı yaşında da annesini kaybetmiştir.Dedesi ve daha sonra amcası tarafından büyütülüp himaye edilmiş, ticaretle meşgul olmuştur. Kırk yaşında nübüvvet, kırk üç yaşında da risalet gelmiştir. Dört semavî kitabın sonuncusu olup bütün insanlığa hitabeden Kur'ân-ı Kerim Hz.Muhammed'e indirilmiştir.(1)

Fasîh Ahmed Dede Dîvân şiirinde pek çok değişik ad ve ve sıfatla anılan Hz.Muhammed'e duyduğu engin muhabbetin bir ifadesi olarak Dîvân'ına "on sekiz bin âlemin yaratılma sebebi ve Hakk'ın nûru" olduğunu gayet güzel bir şekilde belirttiği:

(1) İskender Pala, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,s.359

"Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-nazîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi halka sebeb

Sensin ol ser-meclis-i peyġamberân kim cümlesi
Muʿcizâtuñ câm-teg bir cürʿasına teşne-leb "(N.1)

nazım şeklinde bir na'tla başlamıştır.

Bundan başka kasîde şeklinde 2 (K.1,2), terkîb-i bend şeklinde 3 (Tk.1,2,3) ve rubâî şeklinde de 2 (R.1,5) na't yazmıştır.

Fasîh Dede, Hz.Peygamberin emsalsiz zatının anlatılabilmesinin mümkün olamıyacağını:

"Ne mümkin eylemek evsâf-ı zât-ı bî-mislüñ
Ki vasfuñ itmededür bîhüde bu kîl ile kâl" (K.II/30)

beytiyle belirttikten sonra O'nu-pek çok şâirimizde ortak bir özellik olarak görüldüğü üzere- akdem-i asfiyâ-yı evvel, a'zam-ı enbiyâ-yı akdem:

"İy akdem-i asfiyâ-yı evvel
V'ey aʿzam-ı enbiyâ-yı akdem" (Tk.I-II/5)

şeh-i mürselân-ı ekrem:

"Sensin şeh-i mürselân-ı ekrem
Fermân-dih-i şark u ġarb-ı ʿâlem" (Tk.I-II/8)

gibi sıfatlarla övmüştür.

Ahlâkı, mucizeleri ve fizik güzelliğine işaret olmak üzere iki cihan güneşinin kapısının tozunun Hz.Yakûb'a sürme, şifa veren sözünün Hz.Eyyûb'a deva, ahlâkının yüceliğinin melekler için utanma, güzelliğinin de Hz.Yûsuf için mahcubiyet sebebi olduğunu belirtmiştir.

"İy hâk-i deri kuhl-i cilâ-yı Ya'kûb
V'ey nutk-ı şifâ-sâzı devâ-yı Eyyûb
Hulkuñdan ider şerm melâ'ik hayli
Hüsnüñden olur hazret-i Yûsuf mahcûb" (R.5)

Hz.Peygamber'in şerefli isimlerinden Muhammed'i 3, Ahmed-i Muhtâr'ı 1; kendisine atfen nebî ve resûl'ü de 1'er defa kullanmış ve çeşitli vesilelerle atıflarda bulunmuştur. (Nazım Şekilleri bölümünde ilgili kasîde ve terkîb-

ler hakkında geniş bilgi verilmiştir.)

Hz. İBRÂHİM (AS): (1)

Kendisine sahife gönderilen peygamberlerden olan Hz.İbrahim, Nemrud tarafından ateşe attırıldığında, Allah'ın emriyle Cebrâil tarafından havada tutulmuş ve isteği sorulduğunda:"Ben Allâh'ın kuluyum, dileğim O'nadır, sana değildir. Allah ne dilerse yapsın." demesi üzerine "Halîlullah" denilmiş ve düştüğü ateş gül bahçesine çevrilmiştir.(2)

Hz.İbrahim, edebiyatımızda pek çok bakımdan söz konusu edilmiş, hakkında Abdülvâsî Çelebi tarafından"Halil-nâme" adlı bir mesnevî yazılmış, Fasîh Dede tarafından da atıldığı ateşe telmîhen bir yerde ismi kullanılmıştır:

"Dil âteş dîde âteş sîne âteş çeşm-i cân âteş
Halîl-i nâr ʿışḳ-ı yâra ḫvân u ḫânumân âteş " (G.208/1)

Hz. İSMÂİL (AS):

Hz.İbrâhim'in oğlu olup, kurban hadisesinin kahramanıdır. Yemen'de Amelika kavmine peygamber olmuş, edebiyatımızda Kabe, kurban ve zemzem sebebiyle ismen ya da telmih yoluyla anılmıştır.

Dîvân'da yalnız bir rubâîde kurban hadisesine telmihle üç defa adını kullanan Fasîh Dede:

"Başuñ içün bendeñe eyle vefâ İsmâ'il
Ḳurbânuñ olam itme cefâ İsmâ'il
Mümtâz-ı meṡel bir puser-i yektâsın
Bağışlaya Ḫudâ âbâña İsmâ'il " (R.89)

demiştir.

---

(1) Hz.Muhammed ilk sırada değerlendirilmiş, diğer peygamberler tarihî kronoloji ve akrabalık ilgileri göz önüne alınarak sıralanmıştır.

(2) İskender Pala, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.248

Hz. DÂVÛD (AS):

Yehuda kabilesi ile İsrailoğulları'nın peygamberi olan Dâvûd, Hz.Süleymân'ın babası olup, peygamberliği ve sultanlığı şahsında toplamış, dört semâvî kitaptan biri olan Zebur kendisine indirilmiştir. Demirci ustası oluşu ve bilhassa sesinin güzelliğiyle meşhur olup (1), şâir onu bu özelliğiyle anmıştır:

"Biz ḳondururuz sâzımuza murġ-ı hevâyı
Te'ŝîr-i naġam-kârîde Dâvûd-ṣadâyuz " (K.IV/9)

Hz. SÜLEYMÂN (AS):

Dâvûd peygamberin oğlu olup babası gibi hem padişah hem peygamberdir. Sayesinde vahşî hayvanlara ve kuşlara hükmettiği üzerinde "İsm-i A'zam" yazılı mühürlü yüzüğü, kuşu Hüdhüd, daveti üzerine imân ederek zevcesi olan Sabâ melîkesi Belkıs, vezîri Âsaf, taht, karınca, tevâzû ve ihtişâm Hz.Süleymân'la birlikte edebiyatımıza giren unsurlardır.(2)

Fasîh Dede, Dîvân'ında taht:

"Sezâdur dinse her zevraḳçesi taḫt-ı Süleymândur
Budur farḳ-ı şebîh ancaḳ ki bir âb-ı muṣaffâdur"(G.118/3)

Âsaf:

"Luṭfuñdur iy Âṣaf-ı cihân-bân
Hem-ḫâṣṣa-i merhem-i Süleymân" (M.VII/73)

mühr, sahrâ:

"Ġam-ı sevdâ-yı mühr-i la'l-i teng-i gevher-efşânı
Baña devr itdürür biñ kerre ṣaḫrâ-yı Süleymânı "(Mat.75)

ve karınca:

"Bir mûrı inâyetüñ Süleymân eyler" (R.109/3)

konularıyla ilgili olmak üzere 4 yerde ismine telmih yapmıştır.

(1) İskender Pala ,Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,s.122
(2) a.g.e., s.447,448

Hz. YA'KÛB (AS):

Hz.İbrahim'in torunudur. Babası İshak peygamberin vefatından sonra Ken'ân ilinde peygamberlik yapmıştır.(1)

Oğlu Yûsuf'tan, kardeşleri tarafından kuyuya atılması sebebiyle ayrı kalması, Beyt-i ahzân'a çekilerek ağlaması, gözlerinin kör olması, Yûsuf'un gömleğinin kendisine ulaşmasıyla gözlerinin açılması bakımlarından edebiyatımıza konu olmuştur.

Edebiyatımıza konu teşkil etmesi bakımından yukarıda Hz.Ya'kûb'la ilgili olarak vermiş olduğumuz hususlar Fasîh Dede tarafından da benimsenmiştir. Dîvân'ında ağlamak,gömlek, koku, sürme, Beyt-i ahzân gibi unsurları -birbirleriyle ilgileri bakımından bir araya getirmek suretiyle- değişik nazım şekillerine ait 7 beyitte kullanmıştır.

"Olup Ya'ḳûb-veş hem-dem sirişk-i bî-ḳarâr ile
Geçe ʿömr-i ʿazîzüm künc-i ġamda âh u zâr ile"(Tk.IV-II/5)

"Yaʿḳûbdan aḥvâl-i dilüm besbeter oldı
Giryeyse benüm nûr-ı dü çeşmüm yiter oldı"(Mat.85)

"Ol Yûsuf-ı gül-pîrehenüñ ʿışḳıyla
Beytü'l-ḥazen-i zemânede Yaʿḳûbuz" (R.47/3,4)

"Ben o Yaʿḳûb-ı ḥazînüm şâdumân itmez beni
Her nefesde bûy-ı pîrâhenle gelse biñ nesîm"(Müf.41)

"Yaʿḳûb mıyum ki itdi zü'l-menn
Beyt-i ḥazeni baña neşîmen "(M.VII/68)

"İy ḫâk-i der-i kuḥl-i cilâ-yı Yaʿḳûb" (R.5/1)

"O Yaʿḳûbum ki râh-ı beyt-i aḥzânum ṣabâ bilmez
Meşâm-ı câna bûy-ı feyż-baḫş-ı pîrehen gelmez "(G.172/2)

Şâir, verilen bu örneklerden başka bir kaç yerde de Beyt-i ahzân, Külbe-i ahzân gibi kullanımlarla

---

(1) İskender Pala, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.520

Hz.Yakûb'a telmihlerde bulunmuştur.

Hz. YÛSUF (AS):

Hz.Ya'kûb'un oğlu olup, Dîvân şiirinde adı en çok anılan peygamberlerdendir. Kuyuya atılması, tartılmak suretiyle ağırlığınca altına satılması, babasından ayrı kalması, Züleyha ile olan maceraları, köle iken Mısır'a sultan olması ve nihayet eşsiz güzelliği ile pek çok şâirimiz tarafından şiire konu edilmiştir.(1)

Fasîh Dede, yukarıda verdiğimiz bilgileri biraz daha geliştirmek suretiyle Hz.Yûsuf'un güzelliğinden:

"Seni iy Yûsuf-ı Ken'ân-ı melâhat ʿâşıḳ
Kendi cânından ağır görmez ise gûr olsun" (G.325/2)

"Hele cân naḳdine râzı olup raḥm itdi ʿuşşâḳa
Metâʿ-ı vaṣluñ ol Yûsuf-cemâlüm râyegân virdi"(G.442/3)

"Ḫavfüm oldur intizâruñla sirişküm silmedin
Elden iy Yûsuf-cemâlüm çeşm-i giryânum gider"(G.82/4)

gül kokulu gömleğinden:

"Ḥasretüñle dîdede iy Yûsuf-ı gül-pîrehen
Her ser-i müjgân-ı ter dil-dûz-ı suzendür baña"(G.5/3)

"İmtinânuñla şemîm-i Yûsuf-ı ümmîd ise
İstemem iy rûzgâr-ı nâ-be-hencâr istemem"(G.299/4)

"Ṣabâ geldi şemîm-i Yûsuf-ı Mıṣr-ı bahâr ile
Çemen nergislerin açdı çü çeşm-i pîr-i Ken'ânı"(K.V/6)

"Ol Yûsuf-ı gül-pîrehenüñ ʿışḳıyla" (R.47/3)

eziyet çekip ağlamasından:

"Ken'ân-ı miḥende Yûsuf-ı giryânuz" (R.55/2)

kaybolmasından:

"Yûsuf-ı güm-geşte-i ümmîdi bulmaḳdur FAṢÎḤ
Kûşe-gîrî-i ḥamûl-i Beyt-i aḥzândan ġaraz"(G.210/5)

---

(1) İskender Pala , Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.525,526

bahsetmiştir. Ayrıca kardeşleri tarafından incitilmesini:

"Yûsuf-ṣıfat âzürde-i iḫvân olmak" (R.69/1)

şiire konu ettikten sonra, kardeş meclisini terk edişine:

"Olup tenhâ-nişîn-i kûşe-i zindân-ı derd ü ġam
ʿAceb mi Yûsuf-âsâ terk idersem bezm-i iḫvânı"(Tk.IV-I/3)

beytiyle telmihte bulunmuştur.

Ken'an ve Mısr ilgileri de kuran şâir:

"Benân-ı ḥayreti vaḳf-ı dehân iderdi eger
Görinmek olsa bu ḥüsn ile mâh-ı Ken'âna "(G.403/2)

(G.439/3), (G.462/5) ve (Müf.50) Hz.Yûsuf'un ismini anmadan telmîhlerde bulunmuştur.

Fasîh Dede son olarak da Hz.Yûsuf'un kasrı ve Züleyhâ ile olan ilişkisi üzerinde durmuştur.

"Yıḳarsın ḫâṭırın erbâb-ı ʿışḳuñ ehl-i ʿirfânuñ
Cihânda ḳaṣr-ı Yûsuf deyr-i Mânî olmasun dirsin"(G.332/3)

"Ümîd ü ye'sden ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıldum baña dehrüñ
Gerekmez Yûsuf u kâm u Züleyhâ-yı temennâsı "(Tk.IV-III/3)

Fasîh Dede genel teamüle uygun olarak Hz.Yûsuf'la ilgili hususlara -şiirde kullanmağa çok uygun oldukları için- diğer peygamberlerinkine nispetle daha çok yer vermiştir.

Hz. EYYÛB (AS):

Hz.İshâk'ın torunudur. Cenâb-ı Hakk'ın, ihsan ettiği mal, mülk ve evlâtları elinden alıp, hastalık da vermek süretiyle imtihana tâbî tuttuğu Hz.Eyyûb, sabrederek yeniden Hakk'ın lutfuna mazhar olmuş; sabır, dert ve devâ konularında akla onun -deyimlerde bile yer alan- adı gelmiştir.(1)

Yalnız 5. rubâînin 3. mısrâında Eyyûb adına işaret edilmiştir.

"V'ey nuṭḳ-ı şifâ-sâz-ı devâ-yı Eyyûb"

---

(1) İskender Pala,Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,s.158,159

Hz. YÛNUS (AS):

İsrâiloğulları peygamberlerinden olup, Ninova şehri halkına gönderilmiş, Allah'ın izni olmadan gemiye binmesi, denize atılması, balık karnında yaşaması ve tevbesinin kabulüyle kıyıya bırakılması hadisesi sebebiyle edebiyatımızda değerlendirilmiştir. (1)

Dîvân'da da bir yerde mâhî kelimesiyle birlikte kullanılmıştır.

"Ol mâhî büründügünce bürnüs
ʿÂşıḳ ola görse Ḫıżr u Yûnus" (M.II/4)

Hz. ÎSÂ (AS):

Bir mûcize olarak Hz.Meryem'den babasız doğan ve 30 yaşında peygamber olan Hz.Îsâ'ya semâvî kitaplardan İncil indirilmiştir. Yahudiler tarafından öldürülmek istenmesi üzerine melekler tarafından dördüncü kat göğe çekilen Hz.Îsâ, Mesîh lakabıyla da anılmış ve kendisine Rûhu'l-Kuds denmiştir.(2)

Bebekken konuşması, nefesiyle körlerin gözlerini açması, hastaları iyileştirmesi, ölüleri diriltmesi, dokunduğu şeylere can vermesi gibi mucize ve özellikleri sebebiyle şiirimize konu olmuştur.

Fasîh Dede'nin,Dîvânında Hz.Yûsuf'tan sonra,mucize ve özellikleri bakımından şiirine çokça konu ettiği bir diğer peygamber de Hz.Îsâ'dır. Şâir Îsâ ve Mesîh kelimelerini kullanarak O'nun Hz.Meryem'den doğuşuna:

"Ya olmış o laʿl-i rûḥ-efzâ
Meryem ḳucağında misl-i ʿÎsâ" (M.II/10)

"Sensin o peyember-i felek-câh
Kim ümmetüñ Îsî bin Meryem " (Tk.II-II/7)

---

(1) İskender Pala , Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü,s.525
(2) a.g.e., s.258,259

daha çocukken konuşmasına:

"Adem senüñ içün oldı îcâd
ʿÎsî senüñ içün oldı inṭâḳ" (Tk.II-III/3)

"İʿcâz-ı tekellümde Mesîḥ olsañ da" (R.135/4)

ateşe atılmasına:

"Geçerse dil n'ola nüh-perde-i zer-endûdı
Mesîh-veş aña taḥmîl-i sûzen eylemedük " (G.251/3)

(G.304/3), nefesi ve tükrüğünü eliyle sıvazlamak suretiyle ölüleri diriltmesi, hastaları iyileştermesi mucizelerine işaretlerde bulunmuştur.

"Eger çi derd-i ʿışḳuñ dilde aʿdâ-yı müdârâdur
Şifâ-sâz olmada laʿl-i lebüñ ammâ Mesîḥâdur"(G.136/1)

"Bâd-ı nesîmi hem-nefes-i muʿciz-i Mesîḥ
Cânlar bağışlar âdeme vaḳt-i kerîm-i ṣubḥ"(G.43/4)

"Bir nuṭḳuñ ile mis̱âl-i ʿÎsâ
Biñ mürde-dili idersin iḥyâ" (M.VII/7); (N.7/1, 9/1)

Yukarıda ifade edilen peygamberlerden başka dinî inanışta büyük yeri olan Hızır ve İskender de Dîvân'da adı geçen şahsiyetlerdendir.

HIZIR:

Peygamberliği veye velîliği konusunda çeşitli rivayetler bulunan Hızır, âb-ı hayâtı bulup içerek ölmezliğe kavuşmuştur. Darda kalanların imdadına yetişmesi inancı yaygın olan Hızır, edebiyatımızda, yeşil ve boz renk anlamına da geldiği için, sevgilinin ayva tüyleri, ölümsüzlük (âb-ı hayât, âb-ı hayvân, âb-ı Hızr, iksîr-i hayvân) sözkonusu olduğu zaman ya ismen kullanılmış ya da teşbih ve telmih unsuru olarak değerlendirilmiştir.(1)

(1) İskender Pala, Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.225

Dîvân'da,ismi müstakil ya da tamlama içinde kullanmak sûretiyle yanağa:

"Sikender âyînesi rûyı la'li âb-ı Hızırdur
N'ola iderse şeh-i bahr ü berri 'abd-i kemîne"(G.393/3)

benzeten şâir, Yûnus kelimesiyle birlikte anarak:

"Ol mâhî büründügince bürnüs
'Âşık ola görse Hızr u Yûnus" (M.II/4)

demiş ve hayat suyuna telmîhen de iki beyitte daha adına yer vermiştir.

"Dirlerse eger dakîka-sencân
Fevvâre-i âb-ı Hızra mîzân "(M.VII/9)

"Lutfuñ durur iy sikender-i 'asr
Hem-meşreb-i âb-ı çeşme-i Hızr " (M.VII/75)

İSKENDER:

Kur'ân'da hakkında bilgi verilen İskender-i Zülkarneyn ile, M.Ö. 3. yüzyılda yaşayan Makedonyalı Filib'in oğlu Büyük İskender zaman zaman birbirine karıştırılmıştır.(1)

Dîvânda, hakkında çeşitli rivayetler bulunan âyîne-i İskender (âyîne-i âlem-nümâ), Dârâ, kahramanlık, memduhu övmek maksadıyla benzetmek ve âb-ı hayat konularında olmak üzere 9 yerde İskender adı geçmektedir.

"Sen seher hayr-i kemâl-i bendegî ol kim FASÎH
Niçe İskender türâb olmış niçe Dârâ yatur "(G.140/5)

"Şikest iderdi göreydi Sikender âyînesin
Ki 'aks-i hüsn ile mir'ât-ı dil temâşâdur"(G.117/2)

"Seyr-i Sikender eyler idüm bahr-i giryede
Âyîne-i derûnuma gelse safâ-yı feyz "(G.211/3)

(G.11/4, 151/4, 181/7, 393/3), (K.5/4), (M.7/75)

---

(1) İskender Pala,Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü, s.260

Fasîh Dede, semâvî kitaplardan yalnız Mushaf (Kur'ân-ı Kerîm)'ı Hz.Peygamber'i övgü kasdıyla:

"Mevlâ ser-i ṣaḥf-ı Muṣḥaf üzre
Evṣâfuñı yazmış âyet âyet " (Tk.I-III/6)

beytinde anmış, Hz.Peygamber'den sonra dört halifeye karşı duyduğu sevgi ve hürmetin bir ifadesi olarak , Hz.Ebûbekir, Hz.Ömer, Hz.Osman ve Hz.Ali (Hz.Ali için kaside şeklinde bir medhiyesi de vardır.) 'ye mümtaz vasıflarıyla yer vermiş,

"Be-ḥaḳḳ-ı ṣıdḳ-ı Ṣıddîḳ u be-ʿadl-i ḥażret-i Fârûḳ
Be ḥilm-i ibn-i Affân u be-ʿilm-i Ḥayder-i Kerrâr"
(Tk.IV-VII/2)

her müslümanın yüreğini sızlatan Kerbelâ vakası şehîdi Hz. Hüseyin için kasîde şeklinde 1, tercî-i bend şeklinde de 2 mersiye yazmış:

"İcrâ idelüm mâtemin ol şâh-ı cihânuñ
Dürler dökelüm yâdına ol gevher-i cânuñ" (Tc.II-I/4)

"Gel gel iy dil şeb ü rûz ağlayalum
Âteş-i ġamla ciger dağlayalum " (Tc.I-I/3)

mükerrer beyitleriyle üzüntüsünü dile getirmiştir.

Hz.Hasan hakkında da bir gazel yazan Fasîh Dede, Hz. Peygamber'in goncesi, Hz.Ali'nin de gülü olduğunu belirtmiş:

"Ol gül-i âl-i bâġ-ı Murtażavî
Ġonçe-i sebz-i pûş-ı âl-i nebî"

çelebi sıfatının ona layık olduğunu, simasında güzelliklerin zuhur ettiğini söylemiş, ölüm sebebine:

"Mest-i mevt itdi zehr-i engûrı
Bu imiş emr-i Ḫâlıḳu'l-ʿinebî "

beytiyle işaret etmiştir. Gazelini, ekseriyetle güzîde kimselerin eziyet ve sıkıntı çektiklerini ifade ettikten sonra, rûh-ı şerîfine rahmet talebiyle bitirmiştir.

"Merhâbâ iy şeb-i Mi'râc-ı Nebî
Bâ'is-i rûşen-i şeh-râh-ı Nebî"(M.I/1)

Yukarıda verdiğimiz beyitle başlayan mesnevîsinde Mi'râc gecesini anlatmış, ayların onunla iftihâr eylediklerini belirtmiş ve kadrinin yüceliğine sebep olarak da Hz.Peygamber (şâh-ı şefî')'in bu gece gökyüzüne çıktığını

"Bu şebüñ kadri n'ola olsa refî'
Çıkdı eflâke bu şeb şâh-ı şefî'" (M.I/7)

beytiyle ifade etmiştir.

Mevlevî külahıyla ilgi kurmak suretiyle Leyletü'l-Kadr'e atıfta bulunmuş:

"'Âlem-i dil zıll-i mahrûtîsi itmişdür siyâh
Leyletü'l-Kadr-i kerâmetdür külâh-ı Mevlevî"(G.460/2)

"Bak rûy-ı yâr yâresine sun'-ı Hakkı gör
Mâh-ı bedirde mu'ciz-i envâr-ı şakkı gör"(Mat.22)

matlaıyla "Şakka'l-kamer" mucizesini anlatmış, Kabe (Beyt-i Ma'mûre, Beytü'l-Haram, Beyt-i Hudâ)'yi gerçek anlamının yanında:

"Bu mâtem içün itdi siyeh Ka'be libâsın
Biz de burada müntesib-i beyt-i Hudâyuz"(K.IV/14)

sevgilinin yüzü, evi, bulunduğu yer olarak da değerlendirmiştir.

Müslüman, yehûd, tersâ kelimelerini topluluk ismi olarak kullanan şâir, dört büyük melekten Cebrâ'il'i anmış:

"Cibrîl metâf-ı hâk-i pâyuñ
Tâc-ı ser-i rif'ati FASÎH'üñ" (Tk.I-V/6)

"'Işk ol şem'-i 'âlem-ârâdur
İtdi Cibrîli bâl-sûzânı " (Tk.V-I/6)

Cennetten Ravza-i Na'îm:

"'Azâb-ı dûzah-ı nevmîdi tâ-be-key iy dil
Olınsa geşt ü güzer Ravża-i Na'îm-i murâd" (G.47/4)

Dârü'n-Na'îm:

"FASÎHâ cây-gâhı gülşen-i Dârü'n-Na'îm olsun
Hemîşe çeşmi envâr-ı cemâlu'llâh ile tolsun"(Tk.IV-VII/5)

Gül-zâr-ı Naîm (G.300/2), Firdevs (G.203/1, 325/7), Cennet-i Me'vâ (Ta.1); cehennemden de: Nâr-ı Duzah:

"Nâr-ı dûzahdur FASÎHâ çeşmüme gül-zâr-ı bâğ
Kimseler yâ Rab esîr-i 'ışk-ı cân-sûz olmasun"(G.317/5)

Nâr-ı Cahim (G.300/2) gibi adlarla hem gerçek anlamda hem de benzetme ilgileri kurarak bahsetmiştir.

Fasîh Ahmed Dede, Mevlevî olmasına rağmen Hz.Mevlânâ için müstakil bir medhiye yazmamış, ancak bazı şiirlerinde sevgi ve bağlılığını dile getirmiş:

"Yâ Rab beni hem-hâlet-i Mevlânâ it" (R.13),

neyin nağmelerinin iz'an kulağıyla dinlenilmesini, dünyanın gamını çekmek yerine, insanları, Mevlevîliğe intisab edeceklerin sınandığı Nev-niyâz makâmını işaretle, tarîkate davet etmiş:

"Telh ider sükker-i meyl-i ni'am-ı dünyâyı
Gûş-ı iz'ân ile dinle nagamât-ı nâyı

Sîr-feyż ol gam-ı dünyâyı yime seyr eyle
Maṭbah-ı âmire-i hażret-i Mevlânâyı " (N.20)

neyin nağmelerindeki tesiri güzel bir Hüsn-i ta'lil'le Hz. Mollâ'nın nefes etmesine bağlamış, külâh, hırka, istivâ, keşkûl ve ney gibi Mevlevîlik âletlerinden bahsetmiş, 16. yüzyılda yaşayan meşhur Mevlevî şâir ve şeyhi Şâhidî İbrâhim Dede'nin:

"Ka'betü'l-'uşşâk olubdur hân-kâh-ı Mevlevî
Tâc-ı 'izz ü ser-firâzîdür külâh-ı Mevlevî" (1)

matlalı gazeline muhtevâ ve edâ bakımından çok benzeyen:

"Sikke-i şâh-ı velâyetdür külâh-ı Mevlevî
Kubbe-i eyvân-ı hikmetdür külâh-ı mevlevî" (G.460/1)

---

(1) Mustafa Çıpan, Muğlalı İbrahim Şâhidi,Hayatı, Edebî Şahsiyeti, Eserleri Dîvân ve Gülşen-i Vahdet (Tenkidli Metin) (Yüksek Lisans Tezi), s.84

beytiyle başladığı ve Mevlevî külahının muhabbet felekle-rinin çarhı, sayesinde nice şâh u gedânın yattığı yücelik ve ululuk makamı olduğunu belirttiği gazelini:

"Mevlevî şeh-bâz-ı evc-i ma'rifetdür iy FAṢÎḤ
Eskef-i zer-kâr-ı ḥikmetdür külâh-ı Mevlevî "(G.460/6)

beytiyle tamamlamıştır.

"Bilmem iy ṣûfî ḥaḳîḳatde ṭarîḳatde misin
Yoḫsa ḫârlar gibi bîhûde meşaḳḳatde misin" (G.333/1)

matlalı gazelinde; meşakkat, vahdet, fürkat, mezellet ve şematet ıstılahlarını sormak suretiyle sûfînin yerini tes-pite çalışmıştır.

"Bu pîr-i mey-gede ol şeyh-i ḫân-ḳâh diyüp
FAṢÎḤ biz ṭaleb-i feyż-ı himmet eyleyelüm" (G.311/1)

diyerek himmet talep eden şâirimiz,

"Ol perîyi olalum da'vete meşġûl FAṢÎḤ
Ele tesbîḥ alup esmâ-i maḥabbet çekelüm" (G.302/5)

dedikten sonra, pek çok şâirde görüldüğü üzere, elinde tes-bihle "hisâb-ı nakd-i savâb eyleyen" zâhide çatmış:

"Zâhid ḥisâb-ı naḳd-i ṣavâb eyleyüp gider
Destinde ṭurma sübḥa-i mercân çekilmede " (G.410/6)

biraz daha ileri giderek:

"Destinde zâhidüñ ne çeker sübḥa-i riyâ
Bîhûde nâm-ı mey-keş-i rindân çekilmede" (G.410/7)

demiş, görünüşüne bakıp kendisini ayıplamasını istemediğini söylediği zâhide:

"Zâhirâ bî-girye gördüñse beni 'ayb eyleme
Zâhidâ vâḳıf degülsin âteş-i pinhânuma "(G.399/3)

şeklinde seslenmiş, kendi şahsında âşıklara hitâben:

"İy FAṢÎḤ 'âşıḳa ṣabr eylemedür lâzım olan
Zâhidüñ ṭa'nı 'adû ḳîl ile ḳâli dükenür " (G.142/5)

nasihatinde bulunmuş, durmadan nâr u cinândan haber veren vâizi de:

"Telmîḥ-i hicr ü vuṣlat-ı yâr eyler iy FAṢÎḤ
Vâiẓ ki ṭurma nâr u cinândan ḫaber virür "(G.90/5)

beytiyle anmıştır.

Nihâyet tarîkatler hakkındaki engin kabul ve bilgisini Eyyub'da Lagarî tekyesinde içinden geldiği gibi söylediği ve "irfân tekyesinin sakini" olmak arzusuyla bitirdiği:

"Bu żaʿîfi kerem kıl iḥsân it
Tekye-i Lâġarîde mihmân it

Beni abdâl iderseñ iy ġam-ı ʿışḳ
Hindîler tekyesinde ʿuryân it

Mevlevîlerde eyle ser-geşte
Gülşenîlerde murġ-ı nâlân it

Mîr Buḫârîde eyleyüp bende
Beni şâhen-şeh-i Ḫorâsân it

Hele n'eylerseñ it FAṢÎḤ'i hemân
Sâkin-i tekye-gâh-ı ʿirfân it " (G.32)

gazelinde dile getirmiştir.

Cenâb-ı Hak'tan riyâdan hıfz, tevfîkini lutf etmesi, tevhid bahrine âşinâ eylemesi niyazında bulunan Fasîh Dede, "On sekiz bin âlemin yaratılış sebebi" ve "Hakk'ın nûru" olarak nitelendirdiği Hz.Peygamber'den şefâat talebini dile getirmiştir. Hz.İbrahim'den Hz.İsâ'ya kadar değişik kavimlere gönderilen peygamberlerden,daha ziyade edebiyatımızda işlenilen bariz özelliklerini dikkate alarak,bahsetmiş, bunların yanında Hızır ve İskender inanışlarına da yer vermiştir.

Dört halifeye karşı derin bir hürmet duyan Fasîh Dede, Hz.Ali için ayrıca bir kasîde, bütün müslümanların ortak vicdanına ve hissiyatına iştirakle Kerbelâ şehîdi Hz.Hüseyin için 3 mersiye, Hz.Hasan için de 1 gazel yazmıştır.

Çeşitli mucizeleri, dîni-tasavvufî unsur ve ıstılahları şiirlerine konu eden Dedemiz, yeri geldikçe Hz.Mevlânâ'ya duyduğu hürmet ve bağlılığı da dile getirmiştir.

Bütün bu bilgiler ışığında Fasîh Ahmed Dede'nin, Cenâb-ı Hakk'a sarsılmaz bir imanla inanan, Hz.Peygamber'in ümmeti olmakla iftihar eden, mensubu olduğu Mevlevîliği övmekle birlikte diğer tarîkatlere de hoşgörüyle bakan dinî-tasavvufî kültürü mükemmel,samimî bir müslüman olduğunu söyleyebiliriz.

b) Sosyal Hayat:

İnsanın sosyal bir varlık olarak, mesleği ve ilgi alanları ne olursa olsun, sosyal hayattan bütünüyle tecrid edilmesi mümkün değildir. Ancak icra edilen meslekte,sosyal hayatla ilgili unsurların bazen çok açık ve yoğun, bazen de çeşitli sembol ve teşbihlerle mübhem bir tarzda ifade edildiği görülür.

"Dîvân şâirinde realite dâimâ mevcuttur.Denebilir ki eserin ikinci plânında hemen daima bunu görürüz. Ancak o realiteyi kendi ruhî ve fikrî hedefi uğrunda ve onu teferruatından, yani realitedeki değişikliklerinden mücerred, mutlak bir surette almıştır. Eserine aldığı haricî hadiselerde meselâ bir minyatür manzarası görürüz. O hadiseler üzerine eğilip onun hayatî hareket ve teferruatını tespit etmez. Yoksa estetik bir tarzda bütün muhitini görmüş ve eserine almıştır. Ancak bunda zevkin ve lirizmin kendine gösterdiği yolda intihabını yapmıştır".(1)

Fasîh Dede de eserinde, kelimelerle bir dünya kurmaya çalışmış, daha çok mana yüklediği beyitlerinde bazı sosyal unsurlara ve hayat safhalarına yer vermiş, bunu yaparken ifadedeki zarafet ve güzelliği gözden uzak tutmamıştır.

Maden işlemeciliğinden felekiyata, tûtî-ayna ilişkisinden sırları şarap içirerek söyletmeye, tıptan sosyal hayatın bir usaresi sayılabilecek geniş ve uzun bir tefekkürün mahsulü deyimlere, devlet idaresinden binicilik unsurlarına kadar pek çok konuya şiirlerinde yer veren şâirimiz bu hususta da ustalığını göstermiştir.

Fasîh Dede, güzel bir dil ve kendine has bir üslûpla yazdığı şiirlerinde, padişahın emir ve yasaklarının hatla (ferman) duyurulduğunu:

"Gönül dûd-ı dilüñ ol şâha zinhâr eyleme ẓâhir
Ki ḫaṭ geldi duḫân-ı âh ʿuşşaḳa yasâğ oldı "(G.449/2)

beytiyle anlatmıştır.

---

(1) A.Nihad Tarlan , Edebiyat Meseleleri,İstanbul,1981,s.47

Devrin ulaşım, taşıma ve savaş vasıtası olan at ve buna bağlı olarak gelişen binicilik konusunda herkes gibi o da bilgi sahibidir. Aşağıdaki beyitte şâirâne bir söyleyişle:

"Ol şeh-süvâr-ı esb ola ḫûbân hücûm ider
Tâ kim riḳâbını kimi kimi ʿinân ṭuta "(G.401/4)

bu unsurları dile getirmiştir.

Bilgilerimize göre kendisi bu konuda bir faaliyet göstermemiş olmakla birlikte aldığı kültürün tabî bir neticesi olarak altın madeni ocağı, cevheri ve ayrıştırılması hususlarını iyi bilmektedir. Sevgilinin yüzünü altın madenine; göz yaşlarını da altını ayrıştırmak için kullanılan suya benzeterek yazdığı,"Leff ü neşr-i müretteb" san'atına da güzel bir örnek teşkil eden beytiyle adetâ bir tablo çizmektedir.

"Rûyumdan eşk-i çeşm-i terüm germ aḳar müdâm
Zer maʿdeninden uğrayan âb-ı revân gibi "(G.428/2)

Yine aynı konuyla ilgili olmak üzere altın ve gümüş için ayar belirleyici olarak kullanılan mehek taşını"merdümek-i dîde"ye benzeterek sevgilinin gümüş tenini görme arzusunu açıklamıştır.

Tûtîye ayna karşısında konuşma talimi yaptırıldığını, bu suretle bazı kelimeleri söyletebilmenin mümkün olduğunu bilen Fasîh Dede, bunu şu beytiyle dile getirmiştir.

"Baḳdukça rûy-ı yâra niyâz eylerüm elbet
Ṭûṭî gibi mir'ât ile güftâr iderin ben " (G.344/3)

Dîvân edebiyatımızın hem gerçek hem de tasavvufî anlamda vaz geçilmez bir unsuru olarak kullanılan şarabı sosyal hayatla ilgisi çerçevesinde şiirlerinde kullanan Fasîh Dede, onun ayrılık gamının sersemliğini def etmek arzusuyla içildiğini:

"Bil ki defʿ ide ḫumâr-ı ġam-ı hicrânı FAṢÎḤ
Ṭarḥ-ı bezm eyleyeyüm câm-ı ṣafâ nûş ideyüm"(G.292/5)

beytiyle dile getirmiş; insan fizyolojisine etkisi neticesinde şarabın,yüzde kızarıklık ve parlaklığa sebep olduğunu güzel bir "Hüsn-i ta'lîl" le-sevgilinin yüzü hakkında yazdığı beyitte- vermiş:

"Yine nûş-ı mey itmiş rûy-ı dil-ber al al olmış
Bakılmaz ʿârıż-ı pür-tâbına mihr-i cemâl olmış"(G.201/2)

ve nihayet sarhoş olmakla insanın ihtiyarının elden gideceğini, gizli sırların ortaya döküleceğini -işin teferruatına inmeden- zevke hoş gelecek bir tarzda ortaya koymuştur.

"Ne keyfiyyetdür iy sâkî ki bir peymâne mey görsem
Şikest-i kâse-i râz itmede sabr u şekîb itmem "(G.290/3)

Gerçekten de gözyaşı döken ve hicap duyan bir insanın bu halleri konuşmasına mânî teşkil eder. Hele bu gözyaşları sevgili için dökülüyor ve ona duyulan aşk sebebiyle hicap ediliyorsa durum bir kat daha güçleşmektedir. Şâir "gönül"e seslenerek, kötüleşen halini sevgiliye anlatamadığını:

"Cûşiş-i girye hicâb-ı ʿışk mâniʿdür göñül
Hâl-i dîger-gûnumı dil-dâra takrîr idemem"(G.293/5)

beytiyle izhâr etmektedir.

Fasîh Dede tıpla ilgili olarak da edebiyatımızda benimsenen,şâirlerimiz tarafından ortaklaşa kullanılan bazı özellikleri şiirine konu etmiştir. Bunlardan ilki çok eski bir hastalık teşhis metodu olan "nabız tutma"dır. Tabib, hastanın nabzını tutarak saymak suretiyle bazı sonuçlar çıkarabileceği gibi, yine nabzı tutarak hastaya bazı sorular sormak ve nabızdaki atış değişikliğini tespit etmek yoluyla da hangi konulara karşı hassas olduğunu tespit ederek bir teşhiste bulunmaya çalışır.

"Bakınca nabżuma derdüm eger çi bildi tabîbüm
Marîż-ı ʿışka didükde nedürʿilâc bozuldı "(G.466/1)

Şâir, yukarıdaki beyitte, kendisinin aşk hastalığına yakalandığını ifade eden doktora, buna çare olmak üzere, ilâc nedir, diye sorulduğunda da bozulduğunu söyleyerek aşk derdinin ilacı olmayacağını belirtmiş oluyor. Yine aşk hastalığına tedbirin imkansız olduğunu diğer bir örnek beyitte:

"İy tabîbüm eyleme bîhûde isrâf-ı hayâl
Haste-i sevdâ-yı ʿışka sanma kim tedbîr ola"(G.384/4)

bu konuda hayalin bile israfına razı olmayarak ne güzel bir şekilde dile getirmiştir.

Bir tedavî metodu olarak yaraların dağlanmasını ise, âşığın bunu bir ganimet bilüp âdetâ sinede, ciğerde ve serde dâğ yaktığını, dâğ kelimesini tevriyeli kullanarak vermiştir.

"Yakdı ʿâşık sînede dilde cigerde serde dâğ
Çün dimişler kim devâdur ʿâkıbet her derde dâğ"(G.219/1)

Yine bir sosyal realiteyi tespitle nigahın muhabbete bahane olduğunu aşağıdaki beyitte şâirâne bir tarzda ifade etmiştir.

"Beni neẓâre-i mihr-i ruḫuñdan eyleme menʿ
Olur muḥabbete meşhûrdur bahâne nigâh "(G.376/3)

Üzerinde duracağımız son konu kaşla gözle îmâ yoluyla konuşmaya dair olacaktır. Dedemiz bu konuda, sevgilinin gözüyle rakîbe gizlice konuşma vaadi verdiğini:

"Nihânî vaʿde-i vaṣl eyledüñ raḳîbe yine
İşâre-i müjeñ iy çeşm-i fitne-zâ gördük"(G.236/2)

beytiyle değerlendirmiştir.

Fasîh Ahmed Dede, sosyal hayatı geniş bir açıdan görerek tespitlerini teferruata inmeden, ruha ve tabiata hoş gelen zarif beyitlerle dile getirmeyi başarmıştır. Yukarıda sunduğumuz örneklerden de anlaşılacağı üzere onun,bu hususta da -bazı orijinal tespitleri olmakla birlikte- Dîvân şiirinin genel temayülünün dışına çıkmayan, geleneğe bağlı güçlü bir şâir olduğunu söyleyebiliriz.

c) Dil, Âhenk ve Üslûp:

Bilindiği üzere bazı târihî zaruretler sonucu Arapça ve Farsça kelimelerle yüklenen Dîvân edebiyatının dili, 15.yüzyılda arûzu uygulama ve mazmunlar bakımından olgunlaşmıştır.

Yüzyılların kazandırdığı maharetle şâirlerimiz zengin fikir, his ve hayal dünyalarını, Türkçe'yi, kıvraklığından, cinas ve tevriye kabiliyetinden de faydalanarak, çok iyi kullanmak, yeni mazmun ve san'atlardan da istifade etmek suretiyle, şiirlerine aktarmışlardır.

Sosyal hayatımıza ve bilhassa edebiyatımıza nezahet ve zarafeti yerleştiren Mevlevî şâirlerin mümtazlarından olan Fasîh Ahmed Dede de, kelime hazinesi zengin bir dille düşünmüş, geniş ve derin hayallerini, heyecanlarını, duygu ve düşünce dünyasını canlı, hisli ve zarif bir üslûpla ifadeyi başarmıştır.

Türkçe'nin yanında Arapça ve özellikle Farsça'ya vukufu sayesinde rahat yazan Fasîh Dede, kelimelerden azamî ölçüde faydalanmayı bilmiş, lazım olan kelimeleri -bu üç dilden hangisine ait olursa olsun- hiç çekinmeden kullanma yoluna gitmiş; hatta farklı dillere mensup müterâdif kelimeleri bile bir beyitte yanyana değerlendirmiş;

"Tâ-be-key yoḳ yire bîhûde FAṢÎḤ" (G.291/5a)

"ʿIşḳ ile Mecnûn gerek Ferhâd lâzımdur gönül" (G.274/4b)

bazı kelimelerle tevriye ve cinas oyunları yapmıştır.

"Endîşemüz FAṢÎḤ perîşân ise n'ola
Âşüfte zülf-i dil-bere vâ-beste ḫâṭıruz" (G.171/5)

"ʿUşşâḳ olur sübḥa gibi cümle perîşân
Bir kerre hele râbıṭa-i ʿışḳ üzilsün " (G.331/4)

Dîvân metninde 370. sırada yer alan gazelin bazı beyitlerinde, aynı zamanda redifin de bir kısmını teşkil eden "ser-fürû" kelimesini cinaslı olarak kullanmış:

"Naḫl-i ṭûbâ ḳâmet-i cânâna itmiş ser-fürû
Bil ki bûs-ı ḳûşe-i dâmâna itmiş ser-fürû

Kâmetüñ yâdıyla cûş-ı seyl-i eşküm seyr idüp
Cûylar bu dîde-i giryâna itmiş ser-fürû

Bulmamışlar hiç nazîr-i gevher-i dendânuñı
Gerçi kim ġavvâṣlar ʿummâna itmiş ser-fürû

Şâh-ı ʿışka gerden-i teslîm-i der-pîş ʿâşıkân
Cân u dilden ribka-i fermâna itmiş ser-fürû

Bulmamış evṣâfuña şâyeste bir mażmûn FAṢÎḤ
Gerçi kim çok defter ü dîvâna itmiş ser-fürû"(G.370)

"yalaşmak":

"O dem gelür mi kemâl-i vifâkdan nâşî
Ki gürgile yalaşup kan-birâder ola şebân"

ve "yilemek":

"Heves-i nefsi hevâsında yilerken çün seg
İtmeñ aġyâr-ı siyeh-rûya meded töhmet-i ʿışk"(G.221/5)

gibi arkaik kelimelere az da olsa yer vermiştir.

Devrin genel bir özelliği olmak üzere uzun terkipler kuran şâir:

"Misâl-i dîde-i ḫûnîn-i ʿâşık-ı şeydâ
Tehî görülmesün iy sâkî câm-ı ser-şâruñ" (G.241/2)

"Varur nigâh-ı ser-i kâkül-i siyâh iderin
Bakar bakar dil-i âşüfte-ḥâle âh iderin " (G.342/1)

mısrâ içinde ve sonda redif olarak Türkçe fiil ve isimleri büyük bir başarıyla kullanmıştır:

"Zülfin oḫşa rûyın öp bâġ-ı cemâlinden FAṢÎḤ
Gâh sünbül-çîn-i şevk ol gâh şeftâlû kopar " (G.125/5)

"Benem ben iy FAṢÎḤ ol ser-be-pîş-i şerm-i bed-kârî
Ḫaṭâ kıldum kabâḥat işledüm cürm ü günâh itdüm "(G.286/5)

Fasîh Dede, Dîvân edebiyatında Necâtî ile başlayan Nâbî, Sâbit gibi şâirlerle olgunluk derecesinde devam eden "şiir içerisinde atasözü ve deyimlere yer verme" geleneğine başarıyla uymuştur. Bunların büyük kısmı "Birleşik Fiil" şeklinde teşekkül eden kelime gruplarından meydana gelmiştir. Tespit ettiğimiz 150 civarında deyim ve atasözünün % 13'ünü isimle birleşmek suretiyle birleşik isim yapan et-; % 18'ini eyle-; % 17'sini ol- ve % 2'sini kıl- yardımcı fiilleriyle, kalan % 50'lik kısmı da diğer fiillerle yapılanlar meydana getirmektedir.

Değişik konuların işlenmesi bakımından da dikkati çeken ilgili beyitlerde şâir sevgili için temennî ve duâda bulunmuş; Cenâb-ı Hak'tan onun ömrünün uzun olması yolundaki niyazını üç ayrı beyitte birbirinden farklı ve güzel söyleyişlerle dile getirmeyi başarmıştır.

"Meyl eyledüñ bu ḫâke ayâ serv-i ser-firâz
ʿÖmr-i ṭavîl ide müyesser Ḫudâ saña " (G.9/4)

"O servi daʿvet itmiş bâğa eşküm pâyına düşmiş
Tevakkuf itmemiş ʿömri dırâz olsun hemân gelmiş"(G.203/4)

"Ġayrılarla bendesin bir görmez ol şehlâ nigah
Ḥadd ü ʿadden devlet-i ʿömrin ziyâd itsün ilâh"(N.18/1)

Yine sevgiliyi kem gözden saklama arzu ve niyazını:

"Allâh çeşm-i zaḫm-ı ʿadûdan nigâh ide
Her kec-naẓarla olmada ol reşk-i mâh dost"(G.35/3)

"Her ne dem refʿ-i niḳâb itse o mâh âh dirin
Çeşm-i bedden seni ḥıfẓ eyleye Allâh dirin "(G.355/1)

beyitleriyle açıklamıştır.

Yukarıdakilerden başka,kimsenin ahını almamak gerektigini:

"Bîsütûnı nâle-i Ferhâdı gör maḥv eyledi
Alma iy şîrîn-dehânum kimsenüñ hiç âhını"(Müf.57)

görünür görünmez belâdan sakınmayı:

"O mâha gönül ibtilâdan şakın
Görinür görinmez belâdan şakın" (G.350/1)

beyitleriyle vermiştir. Şâir, yine bazılarını müteaddid defalar değişik yorumlarla sunduğu; gözden nihân olmak:

"Görmedük gözden nihânsın hayli demlerdür seni
Bilmezüz iy duhter-i rez'işretüñ kimlerledür"(G.120/3)

sükûtta selâmet olmak:

"Yanar hâmûş iken pervâne şem'-i meclis-ârâya
Sükût itmekde dinmiş iy gönül gerçi selâmet var"(G.71/3)

ayağına yüz sürmek:

"FASÎHâ meyl idüp her serv-kad pâyına yüz sürsem
Baña müşkildür olmak gülşen-i 'âlemde cû-meşreb"(G.20/5)

yoluna can vermek:

"Dimiş ol şûh cân virür yolıma
Bilürüm hâk-i râhumı bilürüm "(G.297/3)

göz ucuyla bakmak:

" Âşıka bir kûşe-i çeşmiyle telmîh eylesün
Tuymasun ağyâr va'd-i vaşlı mazhar olmasun"(G.318/4)

yerden yere çalmak:

"Sîr-âb u tâb-ı reng-i rûy u ebrûñ eyleyüp
Pertev-i mihr ü mehi çaldı felek yirden yire"(G.404/3)

kapı kapı dolaşmak:

"İy FASÎH olur siyeh-ruhsâre-i haclet o kim
Bir şehirde devr ide mânend-i meh derden dere"(G.404/4)

el üstünde tutmak:

"Zevk-bahşâ-yı derûn olmağa sa'y eyle gönül
Ki el üzre tutalar câm-ı mey-i nâb gibi "(G.425/3)

tatlı canından usanmak:

"Gerekmez bûs-ı leb zehr olsun ol rûh-ı revânumdan
Netîce acı sözlerle usandum tatlı cânumdan "(Mat.60)

gibi deyimlerle de sosyal hayatı geniş bir perspektif içerisinden görerek tecessüs ve tecrübelerini değerlendirmiştir.

Şiirde âhengin temininde vezin ve kafiyeden başka benzer sesleri ihtiva eden kelimelere de ihtiyaç vardır. Fasîh Dede bu hususu beyitlerin mısrâlarında birden fazla kafiye bulundurmak, redifleri kelime grupları şeklinde teşekkül ettirmek suretiyle sağlamış; ayrıca aynı seslerin hakim olduğu kelimeleri tekrar suretiyle assonans ve alliterasyonlar yapmıştır.

"Olurlar dil-rübâlar birbiriyle yâr u hem-demler
Bulurlar râz-ı ʿışka nev-cevânlar tâze mahremler" (G.144/1)

(Bu beyitte r harfi 14, l harfi de 10 defa kullanılmıştır.)

"Dil âteş dîde âteş sîne âteş çeşm-i cân âteş
Halîl-i nâr ʿışk-ı yâra hvân u hânumân âteş " (G.208/1)

(Bu beyitte â harfi 11, ı,i,î harfleri 7, t ve ş harfleri 5'er defa, âteş kelimesi de 5 defa kullanılmıştır.)

"Rast geldüm yâra bir nahl-i revân olmış gelür
Serde gül destinde gül ceybinde gül dâmında gül" (G.267/3)

(Bu beyitte e harfi 9, a harfi 7, yalnız ikinci mısrada gül kelimesi 4 defa kullanılmıştır.)

"Ser ü sînem pür oldı dâġ-ı mihnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dîde vü dilden " (G.367/1)

(Bu beyitte de d harfi 14, ı,i harfleri 12, e harfi 11, ü harfi 5, s,ş harfleri 4'er defa kullanılmış; dîde vü dilden kelime grubuna 3, şikâyet dîde vü dilden kelime grubuna da iki defa yer verilmiştir.)

Dil ve âhenk bakımından yapılan bu değerlendirmeden sonra Fasîh Dede'nin kelimeler ve kelimelerden hareketle cümleler üzerindeki ustaca tasarrufunu göstermek bakımından aşağıdaki gruplandırmaya göre bazı örnekler verilmiştir.

I. Yapılarına Göre

a) Basit Cümleler:

"Ġamzeñ göñülde râz-ı nihândan ḫaber virür
La'lüñ suḫanda cevher-i cândan ḫaber virür" (G.90/1)

"Dil-i 'âşıḳda ârzû olmaz
Lâle-i deşt-i ġamda bû olmaz" (G.175/1)

b) Birleşik Cümleler:

"Tenezzül eyle gözüm nûrı gel ciger-gûşem" (G.70/2a)

"Bahâr mevsimi geldi güzel hevâ gördük" (G.236/1b)

1) Şartlı Birleşik Cümleler:

"Bey' iderseñ alalum nefḫasını biñ câna " (G.14/3a)

"Ḫaṭṭ-ı siyeh olurdı ruḫ-ı yârdan cüdâ
Olsaydı sâye-i mihr-i pür-envârdan cüdâ" (G.16/1)

2) Ki'li Birleşik Cümleler:

"Bir tâb var göñülde ki dûzaḫ kebâb olur" (G.60/1a)

"Yâruñ ruḫında ṣanma ki zerd ebruvânı var
Menşûr-ı ḥüsnidür o ki zerrîn nişânı var" (G.72/2)

II. Yüklemlerine Göre

a) Fiil Cümleleri:

"Ġamzeñ göñülde râz-ı nihândan ḫaber virür
La'lün suḫanda cevher-i cândan ḫaber virür" (G.90/1)

"Bir bûse-i la'lün ile sâḳî bizi şâd it
Peymâne-i ümmîdimi lebrîz-i murâd it " (G.28/1)

b) İsim Cümleleri:

"Kemâl-i mu'ciz-i ḥüsn-ü cemâlidür yâruñ
Ki ḫaṭṭı tâze çemendür 'iẕârı âteşdür " (G.85/3)

"Bâġ-ı ḥüsninde lebi ġonçe ḫaṭṭı şebbûdur" (G.89/1)

III. Unsurlarının Dizilişine Göre

a) Kurallı Cümleler:

"Ne cân-ı zârda râhat ne gözde h^{v}âbum var
Tenümde tâb-ı elem dilde ıztırâbum var " (G.70/1)

"Girye gözden hayâli mahv itmez
'Aks-i âyîne şüst ü şû olmaz " (G.175/4)

b) Devrik Cümleler:

"Var yâra göñül da'vî-yi bî-dâduñı diñlet " (G.34/1)

"Döker dâmâna seyl-i eşkini küh-sâr-ı gerdûnda
İderler rûzgârın dest-bürdinden şecer feryâd" (G.49/3)

IV. Mânâlarına Göre

a) Olumlu Cümleler:

"Câm-ı safâyı karşularuz 'izzet eylerüz
Dest-i talebde yir iderüz hürmet eylerüz" (G.182/1)

"Çemende nağme ider murğ-ı hoş-nevâ gördük
Bahâr mevsimi geldi güzel hevâ gördük " (G.236/1)

b) Olumsuz Cümleler:

"Hâl-i dîger-gûnumı dil-dâra takrîr idemem" (G.293/1a)

"Telh-kâm olmayana şehd ü şeker virmezler" (G.87/3b)

c) Soru Cümleleri:

"Kâkül-i yâra bu demler güzerüñ var mı sabâ
Dil-i güm-geşteden âyâ haberüñ var mı sabâ" (G.14/1)

"'Ârızuñ şem-i şeb-ârâ mı gül-i ra'nâ mıdur
Murğ-ı dil pervâne mi ya bülbül-i şeydâ mıdur"(G.57/1)

Fasîh Dede'nin şiirlerinde kullandığı cümle çeşitleri üzerinde yaptığımız değerlendirmeye göre, mânânın bir beyitte tamamlanması luzûmu -diğer şâirleri olduğu gibi- onu da yapı bakımından büyük ölçüde birleşik cümleler kurmağa sev-

ketmiştir. Yüklemleri bakımından isim cümlelerine göre fiil cümlelerini daha çok tercih eden Dedemiz, unsurlarının dizilişi bakımından şiire uygunluğu sebebiyle genellikle devrik cümleler kullanmış, mânâları bakımından da olumlu cümlelere yakın bir nispette olumsuz ve soru cümlelerine yer vermiştir.

Bu durum Fasîh Dede'nin Türkçe cümle yapısını çok iyi bildiğini, şiirde ifadeye en uygun cümle çeşitlerini ustaca seçtiğini ve başarıyla uyguladığını göstermektedir.

Şâirlerin duygu, düşünce, his ve hayallerini kendilerine has bir tarzda anlatmalarına "üslûp" veya "edâ" adı verilir. Yazılı ve sözlü anlatımda fevkalade önemli olan ve kendilerini diğer şâirlerden ayıran üslûplarındaki başarıları nispetinde şâirler okunur, dinlenir ve sevilirler.

Fasîh Dede de pek çok şâirde görüldüğü gibi, başta Necâtî ve Fuzûlî olmak üzere bazı şâirlerin muhtevâ ve üslûp bakımından etkisinde kalmış, onlara nazîreler yazmış, fakat sonra şâirler için bir mümtaziyet olan "şahsî üslûb"unu ortaya koymasını bilmiştir.

Hayatı hakkında bilgi verilen kaynaklarda şiir ve inşâdaki ustalığı konusunda övgülü ifadeler bulunan Fasîh Dede'nin şiirleri Muallim Naci'ye göre:"üstâdâne olmakla beraber yanıktır, dokunaklıdır."(1), A.Gölpınarlı'ya göre ise:"Fasîh üslûbundaki akıcılık, kelimelerindeki âhenk, mazmunları tasarruftaki buluş, ifadedeki nezâhet titizliği bakımından Neşâtî ile, Nâ'ilî ile kıyaslanacak, hatta bazı şiirlerinde onlardan üst olabilecek bir şâirdir."(2)

Gerçekten de Dîvân metni bütünüyle incelendiğinde ifade edilen hükümlerin yerinde olduğu görülmektedir. Nazîreler bakımından mukayese ve değerlendirme, "Etkilendiği şâirler" bölümünde yapıldığı için tekrarlanmamış, yukarıdaki hükümleri teyid eder mahiyette bazı örnek beyitlere yer verilmiştir.

---

(1) Muallim Naci, Osmanlı Şâirleri, s.173

(2) Abdülbaki Gölpınarlı,Dîvân Şiiri 17.Yüzyıl, Varlık Yay., Sayı:308, Istanbul, 1954, s.21

"Suhanda hüsn-i lehce başka bir feyż-ı ilâhîdür
Ki tahsîl eylemek mümkin degüldür sa'y ile anı"(K.V/42)

beytiyle söz vadisinde "hüsn-i lehce" sahibi olmanın ilâhî bir feyz olduğunu, onun çalışmak suretiyle elde edilemeyeceğini belirten Fasîh Dede, nazmının pâk olduğunu:

"Nazm-ı pâkümle budur hakk-ı kelâm
Şâ'irân-ı Rûm iderler ibtihâc " (G.40/4)

ifade etmiştir.

Kendisini mânâ ikliminin Husrev'ine benzeten Fasîh Dede, mazmûn cevherine ihtiyaç çekmediğini:

"Husrev-i iklîm-i ma'nâyam FASÎH
Gevher-i mażmûna çekmem ihtiyâc" (G.40/5)

ortaya koymuş, yeni şiirler yazmak suretiyle mânâlar saçtığını:

"FASÎHâ ehl-i tab'a neşve-bahş-ı câm-ı şevk olduñ
Ma'ânî-senc olup itdüñ yine bir şi'r-i ter îcâd"(G.48/5)

söylemiş ve zorluğu herkesçe bilinen bedîhî şiirler söylemiştir.

Çok beğendiği ve etkisinde kaldığı Fuzûlî'den ancak mahlasla fark edilebilecek güzellikte şiirler yazdığını tecrid san'atına da iyi bir örnek teşkil eden:

"Fużûlîden bu şi'ri eyledüñ mahlaşla fark ancak
FASÎHâ hak bu nazm içre seni şâhib-edâ gördüm"(G.306/5)

beytiyle -edâ sahibi oluşunu da zikrederek- vermiş, kendisi gibi nâzik beyanlı bir şâirin nâdir geleceğini:

"Çok devr ide bu çarh-ı felek tâ FASÎH-veş
Bir şâ'ir-i suhan-ver-i nâzük-beyân ola "(G.383/8)

şeklinde îmâ etmiştir.

"Sabâ zülfinde yâruñ hiç dil-i nâlânı gördüñ mi
Nedür ahvâli ol güm-geşte-i hicrânı gördüñ mi"(G.452/1)

gibi güzel söyleyişlere yer vermiş,

"Âzürde olur gül diyü bülbül açamaz bâl
Gelmiş o kadar bâga kemâl üzre letâfet"(G.33/3)

beytinde bağa geldiğini belirttiği letafeti şiire de getirmiştir.

Bâd-ı nesîmin geçeceği yolda onun gül yaprağı ihsan etmesi için ağaçlara ellerini açtırtarak niyaz ettirten şâir:

"Bu niyâz ile güẕer-gehde kef açmış eşcâr
Ki gelür berg-i gül iḥsân iderek bâd-ı nesîm"(G.308/4)

"yeni tarz, üslûp" anlamına gelen "nev-zemîn" başlıklı gazelinde:

"Bu şeb görüp didüm iy mâh sür'atüñ kimedür
Kimi müşerref idersin 'azîmetüñ kimedür

Elüñde ḫançer-i ser-tîz-i cevr ü bîdâduñ
Miyân-ı 'âşıḳ-ı şeydâda niyyetüñ kimedür

Nedür bu şîftegî sen de bizden itme nihân
Kimüñ esîrisüñ iy dil maḥabbetüñ kimedür

Sipihr ḫırmenine âteş urdı kim şereri
Göñül bu âh-ı cihân-sûz-ı ḥasretüñ kimedür

Şehâ bu bendeñe raḥm itmeyüp vefâ idesin
Cihânda ġayrı senüñ luṭf u şefḳatüñ kimedür

Hele teġâfül idüp ehl-i ṭab'a baḳmazsın
Felek senüñ bilelüm çeşm-i raġbetüñ kimedür

Şitâb idüp ṭaraf-ı kûy-ı yâra pûyânsın
Yine ṣabâ o perî-rûyı da'vetüñ kimedür

Ṣarîre başladuñ iy kilk-i ḫoş-edâ-yı FAṢÎḤ
Kimüñ senâ-geri olduñ bu midḥatüñ kimedür "(G.121)

sevgiliye, gönle ve feleğe seslenerek gerçekten yeni ve güzel söyleyişlere yer vermiş, son beyitte de hoş edalı kalemine ,cızırtıya başlamasıyla birlikte, kimi medhetmekte olduğunu sormuştur.

Fasîh Ahmed Dede, yukarıdaki örneklerden de anlaşılacağı gibi şiirlerinin pek çoğunda mahlas beyti bulunmasa bile, imzası mısralar arasında dolaşan üslûp sahibi bir şâir olarak bu sahadaki kudretini göstermiştir.

d) Edebî San'atlar:

San'atın, tabiatıyla san'atçının gayesi toplumun genel arzularının belli zamanlarda ortaya koyduğu ölçülere göre değişen "güzel"e erişmektir.

İnsan zekâsının çeşitli devirlere ve san'at telâkkîlerine göre işlediği, estetiğin realite ile ideal arasında gidip gelen bir rakkas olduğu düşünülmüş; pek haklı olarak "Haricî âlemin manzarasını değiştiren psikolojik faktörler muayyen olduğuna göre bunların mahsûlü olan edebî san'atlar da muayyen ve mahduttur."(1) görüşü ortaya konulmuştur.

Sözü şiire getirdiğimizde, başlangıcından beri yapılan tariflerinde -eklemeler ve çıkarmalar bakımından- bazı değişiklikler görülmüş, ister vezinli ve kafiyeli veya başka ölçülere bağlı, isterse serbest tarzda yazılmış olsun, şâirlerce "güzel söz" söyleme düşüncesi daima birinci derecede önceliğini muhafaza etmiştir. Zaten, kendini sağlayan unsurlarla beraber, güzellik yoksa, diğer şartların yerine getirilmeğe çalışılması, yazılanların şiir olabilmesi için yeterli değildir.

Dîvân şiiri için yine güzel söz söylemek esas olmak kaydıyla belirli kaide ve sınırları tespit bakımından "Manzum ve mukaffa sözdür" tarifi kullanılır.

İşte bu belirli kaideler ve devrin genel edebî zevki dairesinde bir kuyumcu titizliğiyle şiirlerini yazan, hünerlerini gösteren, ancak bu işe zihinleriyle beraber gönüllerini de ortak eden pek çok Dîvân şâiri gibi Fasîh Ahmed Dede de hoş lehceli hâmesini söyletme zamanının geldiğini:

"Ḫâme-i ḫoş-lehceni söylet zemânıdur FASÎH
Vaḳt-i güldür nâle-kârî-i hezâr eyyâmıdur"(G.123/5)

beytiyle belirttikten sonra, "Sebk-i Hindî" üslûbunu benimseyen şâirlerin ortak özelliklerinden olan az kelimeyle çok şey ifade etmek, lüzumsuz sözlere yer vermemek hususunda çok dikkatli davranmış, şiirde harf-i zevâ'id bilme-

(1) A.Nihad Tarlan, Edebiyat Meseleleri, s.144

diğini:

"Zemâne şâiri eyler ziyâd-ı nazma heves
FAṢÎḤ şi'rde ḥarf-i zevâ'idin bilmez "(G.173/5)

diyerek anlatmış; pâk şiirinin bütünüyle âşinâ tabirlerden meydana geldiğini, eskiden kullanılmakla birlikte artık hayatiyetini kaybeden garib lafızlarla ülfet etmediğini, şiirlerinde onlara yer vermediğini:

"FAṢÎḤâ şi'r-i pâküm âşinâ ta'bîrdür cümle
Ki bikr-i ma'nîyi me'lûf-ı elfâz-ı garîb itmem"(G.290/7)

ifade etmiştir.

Fasîh Dede;

"Mi'yâr-senc-i cins-i belâgatsin iy FAṢÎḤ
Nazmuñ temâm mertebede şâ'irânedür "(G.91/5)

beytiyle ifadesini bulan tamâm mertebede şâirâne olan nazmında gerek lafza, gerekse mânâya bağlı çeşitli edebî san'atlara yer vermiştir.

İlgili kaynaklardan faydalanılarak (1) Dîvân'da mevcut edebî san'atlar bakımından yapılan çalışmayla ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. San'atlara âit tespit edilen örnek beyitlerin hepsinin gösterilmesi halinde Dîvân'ı âdetâ yeniden yazmak lazım geleceği endişesiyle "ummandan bir katre" misâli tespit edilenlerden seçilen bir kaç örnekle yetinilmiş; bir beyitte birden fazla san'at bulunabileceği için örnekler ilgili başlıkta verilen san'ata göre değerlendirmeye alınmış ve edebî san'atların bilinen tarifleri yapılmamıştır.

---

(1) M.Tahir.Olgun , Edebiyat Lugati; Muallim Nâcî,Istılahat-ı Edebiyye; A.Nihad Tarlan,Edebiyat Meseleleri'nin ilgili sayfaları.

1. Teşbîh:

"Oldı zülfüñ gibi mümted şeb-i târîk-i firâḳ
Żâyiʿ oldı bu ḳadar eyledügüm âh meded " (G.50/2)

"Seyre gül-zâr-ı cemâl-i dil-rübâyı iy FAṢÎH
Her biri bir gevher-i pür-ḳadr ü ḳıymetdür baña"(G.5/5)

2. Tezâd:

"Cemʿ eyleyüp ʿilm ü fażl u ʿadli
Refʿ eyledi cevr ü ẓulm ü cehli " (M.7/55)

"Ġam-ı hicr ü ṣafâ-yı vuṣlatından fârigüm ʿışḳuñ
Uṣandum ḥâṣılı bîgânesinden âşinâsından " (G.353/3)

3.Tevriye:

"Cemâlüñ seyrine müştâḳ ʿuşşâḳ-ı vefâ-dâruñ
Vefâ meydânına gel ṣalın iy naḫl-i ḫırâmânum" (G.289/2)

"Ḫaṭṭ-ı nev-ḫîz-i cemâl-i yârı gördükde FAṢÎH
Şerḥ yazmışlar ḳıyâs itdüm Gülistân üstine "(G.408/5)

4. Hüsn-i Ta'lîl:

"Bu gûne luṭf-ı bahâra sebeb nedür diyeyüm
Maḥabbet-i şeh-i kevneyn ʿaleyhi ṣalli vü âl"(K.2/15)

"Hem-reng ü bûy-ı ʿârıż-ı yâr olmasa FAṢÎH
Çıḳmazdı tâ bu deñlü ser-i iʿtibâra gül "(G.266/5)

5. Mübâlaġa:

"Budur ẓannum ki tâ ṣubḥ-ı ḳıyâmet nesl-i Âdemden
O mihr-i ḥüsne s̱ânî bir cevân-ı gül-beden gelmez"(G.172/3)

"Vefret-i seyl-i çeşm-i eşke naẓar
Ḳaṭre nehr-i Fırât ile Ceyḫûn " (G.358/4)

6.Nidâ:

"Ayâ şefî'-i hatâyâ-yı ümmetân-ı zelîl
Ayâ kefîl-i 'atâyâ-yı Rabb-i 'arş-ı mecîd" (K.1/16)

"Hudâvendâ fezâ'il-perverâ dâniş-verâ sadrâ
Ayâ 'adliyle hurrem köhne bâğ-ı 'âlem-i fânî" (K.5/32)

7. Tecrîd:

"Halâs-ı ceyb ü dâmen eylerüz ser-pençe-i ğamdan
Senüñle biz FASÎHâ böyle 'uryân olmamız yegdür"(G.105/5)

"Almak isterse FASÎH ikbâl ü 'izzetden nasîb
Kimseye hiç sûret-i 'acz ü recâ göstermesün" (G.328/5)

8.Tekrîr:

"'Âşıkum 'âşıkum FASÎH 'âşık
Mihr cürmüm vefâ günâhumdur " (G.92/9)

"Eger çi kat'-ı ğam itmekde sahbâ tîğ-ı ğam ğamdur
Yine ğussa o ğussa bende iy sâkî ğam ol ğamdur "(G.115/1)

9. Tedrîc:

"Ay-be-ay hafta-be-hafta hoş gör devrânuñı
Gün-be-gün sâ'at-be-sâ'at rûzgâr elden gider"(Müf.16)

10. İstifhâm:

"Sefîne-i dile tecrîd gösterür mi Hudâ
Kenâr-ı sâhil-i ümmîd gösterür mi Hudâ" (G.11/1)

"Kâkül-i yâra bu demler güzerüñ var mı sabâ
Dil-i güm-geşteden âyâ haberüñ var mı sabâ"(G.14/1)

11.Telmîh:

"Tîşe-i Ferhâd akıtmış Bîsütûnda cûy-ı şîr
Cûy-bâr-ı hûn-revân eyler bizüm ser-tîşemüz" (G.167/3)

"Münâsib çâk-i ceyb itmek idi gerçi Züleyhâya
Velî fark eylemez mest-i mahabbet ceyb ü dâmânı"(K.5/17)

12. İktibas:

"Bürhân-ı ʿuluvv-i şânuñ oldı
لولاك لما خلقت الافلاك " (Tk.I-1/7)

"Saña mihr ü mahabbetüm iy mâh
عن صميم الخلو صدر بالله " (Mat.67)

13. Tenâsüb:

"Zeng-âver olmış âyîneñ ekdâr ile FAŞÎH
Bilmem ne vech ile vireyüm incilâ saña" (G.9/5)

"Figân mı âh mı feryâd u şekve mi kaldı
Cihânda cevr ü cefâñ ile senden eylemedük" (G.251/4)

14. Leff ü Neşr-i Müretteb:

"Ne cân-ı zârda râhat ne gözde h^{v}âbum var
Tenümde tâb-ı elem dilde ıztırâbum var " (G.70/1)

"Ne kûha iltica ne vuhûşa var ülfetüm
Ferhâd u Kaysa nisbet olınmaz mahabbetüm"(G.309/1)

15. Leff ü Neşr-i Müşevveş:

"Dü-çeşm-i eşk-bârumla gören müjgânlarım dir kim
Servlerdür ki saf çekmişler enhâruñ kenârında "(G.394/2)

"Yıkılsa kaşr-ı cismüm cûşiş-i seyl-âb-ı hasretle
Harâb itse hücûm-ı ceyş-i gam mısr-ı dil ü cânı"(Tk.IV-1/2)

16. Cinâs:

"Ol perî bir mâhdur gün görmedük
Görmeyince ol mehi gün görmedük" (Mat.37)

"Ârzû-yı dil-i perîşânum
Seni görmekdür iy perîşânum" (Mat.51)

17.İştikâk:

"Böyle bir ġamzesi ġammâzuñ olursa ne ʿaceb
Niçe biñ ʿâşıḳ-ı şeydâ reh-i ʿışḳuñda fidâ" (G.1/6)

"ʿIşḳ ol neşvedür ki kim eseri
ʿÂşıḳa itdürür fidâ cânı " (Tk.I-1/5)

18. Akis:

"İlâhî ḥüsn-i ülfetde dilüm âyîne girdâr it
Beni yâr ile aġyâr eyleme aġyâr ile yâr it" (G.G.31/1)

"Baña külḫanla gülşen farḳı ʿışḳuñda ne mümkindür
Ya âteş gül-sitân olmış ya olmış gül-sitân âteş"(G.208/1)

19. Îrâd-ı Mesel:

"Bulınmadı saña dil ʿâleminde âsâyiş
FAṢÎḤ âdeme dirler cihânda râḥat yoḳ" (G.227/5)

"O mâha göñül ibtilâdan ṣaḳın
Görinür görinmez belâdan ṣaḳın" (G.350/1)

Fasîh Dede, yukarıda örneklerini sunduğumuz edebî san'atlardan hemen her beyitte görülmek üzere "tenâsüb"ü en fazla, benzerlik ilgileri kurmak bakımından da "teşbîh"i ikinci sırada kullanmıştır. Özellikle mahlas beyitlerinin pek çoğunda "tecrîd" san'atına yer vermiş, deyim ve atasözlerini uygulamakla da "îrâd-ı mesel" yapmıştır.

Aşırılığa kaçmamak kaydıyla "mübâlağa" san'atını kullanan şâir, "tekrîr"i bir âhenk unsuru olarak da değerlendirmeye çalışmıştır. Yedi ve sekizinci sırada "leff ü neşr-i müretteb" ve "müşevveş" san'atlarını başarıyla uygulayan Dedemiz dinî, edebî ve târihî hadiselere işaretle bu konudaki bilgisinin bir tezahürü olmak üzere "telmîh"ler yapmış, kelimeler üzerinde bir takım tasarruflarda bulunmak suretiyle yapılan "iştikak", "tevriye" ve "tezâd"a da yer verdikten sonra gayet güzel yorumlarla "hüsn-i ta'lîl"ler yapmış,

sırasıyla "cinâs", "iktibâs", "istifhâm", "nidâ", "akis" ve "tedrîc" san'atlarına âit güzel örnekler vermiştir.

Fasîh Ahmed Dede, Dîvân şâirlerimizin umûmî temâyüllerine uygun olarak kullandığı ve değişik güzellikler yakaladığı edebî san'atlar yönünden de başarılı olmuş güçlü bir şâirimizdir.

B. METNİN KURULUŞUNDA KARŞILAŞTIRILAN NÜSHALAR

A. Fatih Millet Kütüphanesi (Ali Emîrî Ef. Manzum) No: 326

Fasîh Ahmed Dede'nin elyazısı ile olan bu nüshada 4 kasîde (2 na't, 1 medhiye, 1 mersiye), 356 gazel, 2 terkîb-i bend (1 na't, 1 mersiye), 1 tercî-i bend (mersiye), 1 mesnevî, 8 kıt'a, 2 nazım, 103 rubâ'î, 7 târîh, 1 mu'ammâ, 47 matla ve 36 müfred vardır.(1)

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-naẓîr iy nûr-ı Rab
Ẕâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi ḫalḳa sebeb

Sonu: ʿÂşıḳ-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yaḳar bâl ü perin

Nüshada bu ma'ammâdan sonra 1 Farsça mu'ammâ daha vardır.

İstinsan tarihi : H.1070 - M.1659 (?)
İstinsah eden : Fasîh Ahmed Dede
İstinsah yeri : İstanbul, Galata Mevlevîhânesi
İstinsah kaydı : Temâm şod be-ḳalem-i şikeste-raḳam ṣâḥib-i Dîvân Dervîş Faṣîḥ Aḥmed bin Muḥammed bin Aḥmed Beg el-meşhûr be-mîr Duḳadin-zâde der-şehr-i Şa'bânü'l-mu'aẓẓam sene seb'îne ve elf der-âsitâne-i Mevleviyye-i Ġalaṭa be-ḥücre-i dil-nişîn-i Dervîş Ebûbekr.

Yk:73 (1 ilâ 10. yapraklar arasında şâirin Farsça Dîvânçesi mevcut olup, Türkçe Dîvân 11b-73a arasındadır.)
Öç: 194x120 - 164x71 mm., St:23, Yz:ta'lîk, Szb:İlk yaprak yaldızlı ve çiçekli tezhibli, cedveller yaldızlı.

Şiir ve harf başlıkları ile sayfa kenarlarında bazı gazellerin hangi şâirlere nazîre olduğu belirtilmiş, değişik şiirler yazılmış, bazı tashih notları düşülmüştür. 53b'de okunamayan ve sonda da orta kısmında "Diyarbakırlı Ali Emîrî" yazılı birer mühür vardır.

Nüshanın başında yer alan "Dîvân-ı Dervîş Fasîh be-hatt-ı û" ibâresine ve istinsah kaydına rağmen, istinsah tarihi hakkında bazı tereddütler ortaya çıkmıştır. Bunlar:

---

(1) İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu'nda bu yazmanın tavsîfi yoktur. Diğer nüshalar için Katalog'daki hatalar dipnotlarda gösterilmiştir.(bkz. c.2, XVII. Asır, s.494-504)

1. Köprülü-zâde Fâzıl Ahmed Paşa'nın M.1661-1676 yılları arasında vezîr-i a'zamlık görevinde bulunduğu, Fasîh'in de Köprülü-zâde'ye hazîne kâtipliği yaptığı ve o hayatta iken bu görevi terk ederek -muhtemelen 1660'lı yılların sonlarında- Galata Mevlevîhânesi Şeyhi Gavsî Dede'ye intisâbı düşünülürse, bu nüshayı, istinsah kaydında belirtildiği gibi H.1070 - M.1659 tarihinde ve Galata Mevlevîhânesi'nde yazmış olması mümkün değildir.

2. Nüshanın 67b ve 71b yapraklarında mevcut olan ve H.1075 ilâ H.1088 yılları arasına tarihlenen 7 târih kıt'ası ile 72a-b yaprağında yer alan İshak-zâde Zuhûrî Efendi'nin H.1083'te vefâtı üzerine yazdığı terkîb-i bend şeklindeki mersiyesinin (Diğer terkîbler nüshanın başında yer almaktadır.) bu nüshada, nüshanın istinsahından sonraki tarihlere ait oldukları için yer almaması gerekirdi.

3. Çalışmamızda, karşılaştırmaya esas aldığımız yedi nüshanın dışında bazı bakımlardan gözden geçirdiğimiz Mevlânâ Müzesi İhtisas Kütüphanesi No:2410'da kayıtlı noksan nüshada: "Tertîb-i Dîvândan sonra olan eş'ârdandır" ibâresi yazılı olan ve tenkidli metnimizde 41,193,261,299 ve 471 numaralarda yer alan gazeller bu nüshada yoktur. Bu da bize bu nüshanın Dîvân'ın tertîb târihinden hemen sonra yazıldığını göstermektedir.

4. Kendi tertib ettiği Dîvân'la ilgili düşürdüğü H.1088 tarihli kıt'a göz önüne alındığında -her ne kadar bir şâir Dîvân'ını birden fazla tertîb edebilirse de- yukarıda saydığımız sebeplerden dolayı istinsah tarihinin, kayıtta belirtilen tarih olamayacağı açıktır.

5. Fasîh Ahmed Dede'nin şöhreti ise burada "Dukadin-zâde" şeklinde yazılmıştır. Bu da istinsah kaydının kendisi tarafından düşüldüğü ihtimalini zorlaştırmaktadır.

6. Karşılaştırmaya esas aldığımız E nüshasının 95 ilâ 119. yaprakları arasında yer alan Münâzara-i Gül ü Mül ile, Süleymâniye Ktb., Nâfiz Paşa Böl., No:1514'te kayıtlı nüshanın 124b-125a yapraklarında bulunan Tenbâkû-nâme'nin yazıları (Bu iki eserin de Fasîh Ahmed Dede tarafından yazıldığı açıkça belirtilmektedir.) bu nüshanın yazısıyla büyük benzerlik göstermektedir. (bkz. Fotoğraf 12)

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız hususlar çerçevesinde konu hakkında kanaatimizce iki değişik hükme varmak mümkündür.

a) Nüsha, Fasîh Ahmed Dede tarafından yazılmış olup, istinsah kaydında şöhreti sehven "Dukagin-zâde" yerine "Duka - din-zâde"; târih kısmı da "tıs'îne ve elf" yerine "seb'îne ve elf" yazılmış,

b) Daha kuvvetli bir ihtimâlle de nüshanın 71b ilâ 73a varakları başka birisi tarafından yazılmış, Fasîh'in kendi el-yazısı ile olan farklı bir nüshanın istinsah kaydı bu nüshanın sonuna kaydedilirken şöhret ismi ve târih hususunda hatalar yapılmıştır.

E. Süleymaniye Kütüphanesi (Esad Efendi) No:2682

Fasîh Ahmed Dede'nin bir kaç eserini ihtivâ eden bu nüshada 5 kasîde (2 na't, 1 medhiye, 1 mersiye, 1 bahâriye), 389 gazel (1'i mükerrer), 3 terkîb-i bend (2'si na't), 2 tercî-i bend (2 mersiye), 7 mesnevî, 15 kıt'a, 21 nazım, 124 rubâ'î, 6 târih, 1 mu'ammâ, 65 matla ve 44 müfred vardır.

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-nazîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi halka sebeb

Sonu: ʿÂşık-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yakar bâl ü perin

İstinsah târihi: H.1091 - M.1680
İstinsah eden : Emîrü'l-Kelâm
İstinsah yeri : İstanbul
İstinsah kaydı : İbtidâ şod der-şeb-i se-şenbe ki rûz-ı çehârüm-i Muharremü'l-harâmest. Ve resîde be-makâm-ı itmâm be-kalem-i şûh-cünbiş-i Emîrü'l-Kelâm dîvân-ı belâgat Dervîş

(1) T.Y.D.K.'da muhtevâ:7 na't, 1 medhiye, 2 mersiye, eksik 1'er kasîde ve terkîb-i bend, 1 mesnevî, 465 gazel, 15 kıt'a, 121 rubâî, 60 matla, 42 beyit, 8 târih, 2 muʿammâ şeklinde verilmiş olup, sayı farklılıkları Türkçe ve Farsça dîvânların birlikte değerlendirilmesiyle, bazı şiirlerin farklı başlıklar altında bulunmasından kaynaklanmıştır.(bkz. s.495)

Aḥmed Faṣîḥ bin Muḥammed bin Aḥmed. Mısrâ':Kuned Ḫudâ heme râ ġarḳa-i yem-i raḥmet. Der-şehr-i Ṣaferü'l-ḫayr der-vaḳt-i ḍahve-i ṣuġrâ-yı yevmü'l-aḥad ki rûz-ı heftüm-i mâh-ı meẕkûr est.Sene iḥdâ ve tıs'îne ve elf der-Ḳosṭanṭiniyye.

Yk:80, Öç:196x112 - 150x60 mm., St:21, Yz:şikeste ta'lîk, Szb:kırmızı, 1 ve 12 varaklar güzel tezhibli, cedveller yaldızlı, Kt:âbâdî taklîdi, Ct:kenarları meşin, üstü lâke ve yaldızlı.

Tamamı 119 yaprak olan bu nüshanın, Türkçe Dîvân'dan sonra 81 ilâ 92.yapraklarında Fasîh'in Farsça Dîvânçesi, 93-94.yapraklarında Kalemiyyesi (Tenkidli metinde mesnevîlerin sonuna alınmıştır.) ve 95-119.yapraklarında da Münazara-i Gül ü Mül risâlesi vardır.

Şiir ve kafiyeleri gösteren harf başlıkları ile sayfa kenarlarında bazı gazellerin hangi şâirlere nazîre olduğu belirtilmiş, değişik şiirleri yazılmış, nüshanın gözden geçirildiğine işaret sayılabilecek tashih notları düşülmüştür.

Baş tarafta Şeyhülislâm İsmail Âsım Efendi'nin, Mehmed Emin Efendi'nin, Haydar Paşa'nın, Süleyman Fâik, Kassâm Mehmed Zühdi ve Esad Efendilerin temellük târihleri ve yine Esad Efendi'nin vakıf mührü vardır. Nüshanın Fasîh Ahmed Dede tarafından yazıldığı baş kısımda işâret edilmiş ise de"Gül ü Mül" risâlesi onun elyazısı ile olup, Dîvânı'nın ise Emîrü'l-Kelâm adında bir hattât tarafından bir ayı mütecâviz bir zamanda yazıldığı Türkçe Dîvân kısmının sonunda yer alan yukarıda verdiğimiz istinsah kaydında belirtilmiştir. Nüshanın 7,8,9,10 ve 12.yapraklarının a yüzleri boştur.

H. Topkapı Sarayı Müzesi (Emânet Odası Ktb.) No:1629

Kim tarafından yazıldığı belli olmayan bu nüshada 5 kasîde (2 na't, 2 medhiye, 1 mersiye), 425 gazel (2'si mükerrer), 3 terkîb-i bend (2 na't, 1 mersiye), 1 tercî-i bend (mersiye), 1 mesnevî, 17 kıt'a, 1 nazım, 154 rubâî, 3 târih, 55 matla ve 35 müfred vardır.(1)

---

(1) T.Y.D.K.'da muhtevâ: 7 na't, 5 mersiye, 1 mesnevî, 421 gazel, 2 târih, 20 kıt'a, 147 rubâî ve 89 beyit olarak verilmiştir.(bkz.s.503)

Başı: İrişdi feyż-ı dem-i nev-bahâr-ı mevsim-i ʿıyd
Libâsın eyledi eşcâr-ı gül-sitân tecdîd

Sonu: Devr eyledi pervâne gibi dil niçe meclis
Hiç görmedi ben istedigüm câm-ı şarâbı

İstinsah kaydı: Yok

Yk: 89 (5a-6b, 8b-10a ile 87b-89b yaprakları arasında Fasîh Ahmed Dede'nin Farsça şiirleri vardır.), Öç:279x150 - 206x90 mm., St:23, Yz:ta'lîk, Szb:kırmızı, ilk yaprak yal - dızlı ve çiçekli tezhibli, cedveller yaldızlı, Kt:âbâdî, Ct:kahverengi meşin, mıklebli,şemseli,zencirekli ve mahfa - zalı.

Şiir ve harf başlıkları belirtilmiş, 19,22,32,56a ve 74b yapraklarında kenarlarda şiirleri yazılmış olup, başta "Topkapı Sarayı Tahrîr Komisyonu" yazılı bir mühür vardır.

S Selim Ağa Kütüphanesi, No:929

Kayıtlarda Fasîh Ahmed Dede'nin elyazısı ile olduğu belirtilen, ancak tedkîkimiz netîcesinde -istinsah ve vezin hataları ile metindeki eksiklikler sebebiyle- başka birisi tarafından yazıldığına hükmettiğimiz bu nüshada , 4 kasîde (2 na't, 1 medhiye, 1 mersiye), 275 gazel, 2 terkîb-i bend (2 na't), 1 tercî-i bend (mersiye), 1 mesnevî, 7 kıt'a, 1 nazım, 69 rubâî, 5 târih, 1 muʿammâ, 32 matla ve 26 müfred vardır.(1)

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-nazîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi halka sebeb

Sonu: ʿÂşık-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yakar bâl ü perin

İstinsah kaydı: Temâm şod be-kalem-i şikest-i Dervîş Fasîh hâk-i pây-ı Mevlevî kuddise sırrıhû der-vakt-i zuhr bi-ʿavni'llâhi te'âlâ.

---

(1) T.Y.D.K.'da muhtevâ: 4 na't, 1 medhiye, 2 mersiye, 1 terkîb-i bend, 1 mesnevî, 245 gazel, 8 kıt'a, 67 rubâî, 33 matla, 17 müfred, 1 târih, 2 muʿammâ olarak verilmiştir. (bkz.s.496)

Yk: 64, Öç:213x132 - 160x75 mm., St:19, Yz:ta'lîk, Szb: kırmızı, lb ve 10b yaprakları yaldızlı ve çiçekli tezhibli, cedveller yaldızlı, Kt:âbâdî taklidi, Ct:kırmızı meşin ve şemseli.

33 ve 60a yapraklarında kenarda -ilgili gazeli tamamlayıcı- bir beyit ve bir mısrâ var. Ayrıca, kapağın içindeki numarasız yaprakta "Hafif Segâh" başlıklı 2, "Nasûh" başlıklı 3 beyit, la'da 2 temellük kaydı ve mührü ile la,28a ve 64b yapraklarında Selim Ağa'nın vakıf mührü vardır.

Ül. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y. No:492

Müellif hattından istinsâh edildiği belirtilen bu nüshada 5 kaside (2 na't, 2 medhiye, 1 mersiye), 332 gazel, 2 terkîb-i bend (1 na't, 1 mersiye), 1 tercî-i bend (mersiye), 2 mesnevî, 9 kıt'a, 1 nazım,73 rubâî, 7 tarih, 1 muammâ, 46 matla ve 32 müfred vardır. (1)

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-naẓîr iy nûr-ı Rab
Ẕâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi ḫalḳa sebeb

Sonu: ʿÂşık-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yaḳar bâl ü perin

Nüshada bu muammâdan sonra Sultan Mustafa'nın cülûsu için düşürülmüş Farsça bir târih kıt'ası daha vardır.

İstinsah kaydı: Temâm şod în nüsḫa-i şerîf ve Dîvân-ı laṭîf ez-ḫaṭṭ-ı müellifeş mevlânâ Faṣîḥ raḥmetu'llâhi ʿaleyh, 3 Muḥarrem.(2)

Yk:106, Öç:190x130 - 140x61 mm., St:20, Yz:ta'lîk, Szb: kırmızı, cedvelsiz, Ct: kahverengi meşin.

Türkçe Dîvân bu yazma nüshanın 37b-106b yaprakları arasında olup,baş tarafında lb-3b arasında "Kalemiyye"si, 4a-25a arasında "Münâzara-i Gül ü Mül"ü ve 27b-36b arasında da "Farsça Dîvânçesi" vardır.

---

(1) T.Y.D.K.'da muhtevâ: 1 münâcât, 7 na't, 1 kasîde, 3 mersiye, 3 mesnevî, 321 gazel, 10 kıt'a, 75 rubâî, 78 beyit, 8 târih, 2 muammâ vardır.(bkz.s.501)

(2) Bu istinsah kaydı 25a'da biten "Münâzara-i Gül ü Mül"ün sonundadır.

Baş taraftaki birkaç şiir hariç diğerlerinin başlıkları, harf başlıkları ve bazı gazellerin hangi şâirlere nazîre olduğu belirtilmiştir.

Ü2. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi T.Y., No:2919

İstinsahı Fasîh Ahmed Dede'nin vefatından 5 sene sonraya tarihlenen bu nüshada 5 kasîde (2 na't, 2 medhiye, 1 mersiye), 311 gazel, 2 terkîb-i bend (1 na't, 1 mersiye), 1 tercî-i bend (mersiye), 8 kıt'a, 1 nazım, 74 rubâî, 7 târih, 1 mu'ammâ, 43 matla ve 29 müfred vardır.(1)

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-nazîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ ʿâlemi halka sebeb

Sonu: ʿÂşık-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yakar bâl ü perin

İstinsah târihi: H. 16 Rebî'u'l-âhır 1116
M. 18 Temmuz 1704

İstinsah kaydı : Temme bi-ʿavni'llâhi sübhânehû ve te'âlâ Der,Şehr-i 16 Rebî'u'l-âhır sene 1116.

Yk: 109, Öç:198x144 - 156x62, St:iki sütun üzerine mâil yazılmış olup, her sütun 10'ar satırdır. Yz:ta'lîk, Szb:kırmızı ve mavi, cedveller yaldızlı, Kt:sarıca Avrupa, Ct:arkası meşin, üstü bez kaplı ve ıstampa yaldızlı.

Bazı sayfalar cedvel çizgisinden kesilmiş olup, başında "İstanbul Dârü'l-fünûnu Kütüphanesi" ve "İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi" mühürleri ile "Menârî Saîd Sâhib Muhammed Efendi", "Küçük Es'ad 18 Safer sene 94" ibâreleri, sonda da "Ali Rızâ Şarâbî" imzâsı vardır.

Bütün bunlardan başka Fasîh Ahmed Dede Dîvânı'nın çok sevilip okunduğuna işaret sayılmak üzere bu nüshanın 11b yaprağında "Şeyh Suhreverdî rûh-ı şerîfleri içün bir Fâtiha-yı şerîf okuyup, andan niyyet tutup feth ide, kankısı gelür ise

---

(1) T.Y.D.K.'da muhtevâ: 4 na't, 1 kasîde, 1 medhiye, 3 mersiye, 105 gazel, 73 rubâî, 73 beyit, 10 târih, 2 mu'ammâ olarak verilmiştir. (bkz.s.495)

anuñla ʻamel eyleye." yazılı olup, 12-46. ve 64-73. yaprakların a yüzlerinde, 3 tânesi âyet-i kerîmeden mülhem olmak üzere, 45 ibâre bulunmaktadır. İlk ikisi:

(1) انت مسعود في حركاتك يا فاتح الفال ومبشر بالخير

(2) في هذا الامر صعوبة لا تعجل

şeklindedir.

Nüsha yanlış ciltlenmiş olup, Dîvân'ın yaprakları şu şekilde birbirini takip etmesi gerekir: 1b-26a, 26b-64a, 64b-73a, 73b-27a, 27b-63a, 63b-74a, 74b-109a. Yapılan bu düzenlemeye rağmen birleştirilen 63b-74a yaprakları arasında eksiklik vardır.

Ü3 İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi No:5561

İstinsah kaydı bulunmadığı için kim tarafından ve hangi tarihte yazıldığı bilinmeyen bu nüshada 5 kasîde (2 na't, 1 medhiye, 1 mersiye, 1 bahâriye), 401 gazel, 4 terkîb-i bend (2 na't, 1'i mersiye), 1 tercî-i bend (mersiye), 1 mesnevî, 15 kıt'a, 1 nazım, 130 rubâî, 6 târih, 68 matla ve 51 müfred vardır.(3)

Başı: Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-naẓîr iy nûr-ı Rab
Ẕâtuñ oldı on sekiz biñ ʻâlemi ḫalḳa sebeb

Sonu: ʻÂşıḳ-ı üftâdesi pervâne şemʻ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yaḳar bâl ü perin

Nüshada bu muammâdan sonra 1 Farsça muammâ daha vardır.

Yk:106, Öç:210x118 - 165x80 mm., St:21, Yz:ta'lîk, Szb: mahlaslar, şiir ve kâfiyeleri belirten harf başlıkları yal-

---

(1) Ey falı açan! Sen hareketlerinde mutlusun ve hayır ile müjdelenmişsindir.

(2) Bu işte zorluk vardır, acele etme!

(3) T.Y.D.K.'da muhtevâ: 4 na't, bazıları Farsça 8 kaside, 2 tahmis, 1 aşknâme, 1 bahâriye, 7 târih, 401 gazel, 146 rubâî, 123 müfred olarak verilmiştir.(bkz.s.503)

dız, 1b ve 14b yaprakları nakışlı ve tezhibli, Kt:zerefşân ve renkli, Ct:arkası ve kenarları meşin, üstü kumaş kaplı, zencirekli, kenar sulu.

99a'da biten Türkçe Dîvân içinde 74a-79a ve 89a-93b yapraklarında Fasîh'in Farsça şiirleri mevcut olup, nüshanın sonunda 101a-106a yapraklarında da "Tenbâkû-nâme" ve "Kalem Makalesi" vardır.

Başta "İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi" mührü, Melek Ahmed Paşa-zâde İbrahim Nâşid nâmına H.1182 tarihli bir temellük kaydı, okunamayan bir mühür ve Sultân Mustafa Hân'ı öven, son kısmı "...ve manzûr-ı çeşm-i irfânumdur, nevvera'llâhu merkadehu" şeklinde biten bir ibâre vardır.

C. TENKİDLİ METNİN HAZIRLANMASINDA GÖZETİLEN ESASLAR

Fasîh Ahmed Dede Dîvânı'nın tenkidli metni hazırlanırken şekil ve imlâ bakımından dikkatle göz önünde bulundurulmağa çalışılan esaslar hem metnin incelenmesinde, hem de yapılacak bu tür çalışmalarda bazı bakımlardan birliği sağlamak hususunda faydalı olacağı düşüncesiyle -tenkîde açık olarak- iki ana başlık altında verilmiştir.

1. ŞEKİL BAKIMINDAN

a) Şiirlerin sıralanmasında müretteb bir dîvân esas alınarak (Kaynaklar, şiirlerin sıralanmasında bazı farklılıklar ihtiva etmektedir.): kasîdeler, gazeller, terkîb ve tercî-i bendler, mesnevîler, kıt'alar, nazımlar, rubâ'îler, târîhler, mu'ammâ, matla'lar ve müfredler şeklinde verilmiştir.

b) Kasîdeler, terkîb ve tercî-i bendler ile mesnevîler nazım türlerine, kim-ne için yazıldıklarına göre sıralanmış, târîhlerde ise kronoloji esas alınmıştır. Bu nazım şekilleri dışında kalan gazeller ile genellikle aynı başlık altında verilen veya farklı başlıklar altında bile olsa birbirlerine karıştırılan kıt'alar, nazımlar ve rubâ'îler; matlalar ve müfredler -sayfa kenarlarına yazılanlar da dikkate alınarak- kafiyeleri bakımından elifbâî sıraya konmuş, bu iş için daha ziyâde A ve E nüshaları esas alınmıştır.

c) Nazım şekli, harf, şiir ve nazîre başlıkları ile kenar notları için A nüshası, bu nüshada bulunmaması halinde diğer nüshaların uygun olanları tespit edilerek şiirlerin başına yazılmış, farklılıklar dipnotta gösterilmiştir.

ç) Bütün şiirlerin yerleri, mevcut oldukları nüshaların rumuzları ve başlama yaprakları esas alınarak şiirlerin altına alfabetik sıraya göre yazılmıştır.

d) Herhangi bir şiirde mısrâ veya beyitlerin nüshalara göre varlığı ya da yokluğu ilgili nüshaların sayıca azlığı esas alınarak belirtilmiştir.

e) Şiirlerde beyitler arasındaki sıra değişikliği belirtilmemiş, beyitlerin mısraları -kendi içinde veya başka beyitlerle- karışmışsa bunlar tespit edilerek dipnotta gösterilmiştir.

f) Gazel, kıt'a, nazım, matla ve müfredler birbirleriyle karşılaştırılmış, ilgili olanlar dipnotta ve çizelgelerde gösterilmiştir.

g) Okunuşunda tereddüde düşülen kelimelerin sonuna (?) işareti konulmuş; yalnız anlam ve metne uygunluk bakımından yapılan metin tamirleri, ilgili ek veya kelimeyi ( ) işareti içine almak suretiyle gösterilmiştir.

h) Diğer nüshalarda okunduğu için metnin kurulmasına engel teşkil etmeyen, ancak herhangi bir nüshada -istinsah hatası sebebiyle- anlam verilemediğinden okunamayan kelimeler dipnotta eski yazı ile gösterilmiş; karalanma, silinme veya kesilme gibi tahrîbî sebeplerle okunamayan, eksik olan, bu suretle metnin sağlıklı kurulmasına engel teşkil eden kelimelerin yerine metin içinde ...... işareti konulmuş; yazı açık olduğu halde okunamamışsa eski yazıyla verilmiştir.

ı) Metinde geçen Arapça ibâreler (Âyet, hadis vb.) eski yazıyla yazılmış, dipnotta da yer ve anlamları belirtilmiştir.

i) Vezin hatası olan mısrâ ve beyitler dipnotta (rubâ'îlerde vezin yerinde) gösterilmiş; nokta veya harf eksikliği ile yanlış kullanımı sebebiyle anlam değişikliğine uğramayan kelimeler ise gösterilmemiştir.

j) Dipnotlar hazırlanırken:

aa) Şiirde başlık varsa önce bunu belirten (x) işareti konularak ilgili nüshaların rumuzları verilmiş,

bb) Satır başına şiirin sıra numarası yazılıp nokta konulduktan sonra ( ) içerisinde beyit numarası kaydedilmiş, beyitlerin ilk kelimeleri veya dipnotta satır başlarına gelen ilk kelimeler ile özel isimlerin ilk harfleri büyük yazılmış,

cc) Nüsha farkları gösterilirken kelimeler arasına (/), mısrâlar arasına da (//) işaretleri konulmuş,

dd) Nüshalarda bir kelimeyle ilgili birden fazla farklılık varsa bunlar araya (;) işâreti konulmak suretiyle

gösterilmiş,

ee) Bir beyte ait dipnot bitince nokta konulmuş, satıra devam edilerek diğer beytin numarası ( ) işareti içerisinde yazılıp dipnotlar verilmiş, farklı bir gazelin dipnotuna geçileceğinde satır başı yapılmış,

Örnek: (x) A,E,S,Ü1.
18. (3) .... : ...... E,H. (5) ....:....S; ....Ü1.
19. (1) .... : ...... Ü2.

ff) Farsça tamlamaların birinci unsurunda farklılık varsa bu farklılığa esas olan kısım; ikinci unsurunda farklılık varsa tamlama bütünüyle değerlendirilmiştir.

Örnek: 4. (4) Bâliş-i: tâbiş-i Ü3.
12. (3) Fikr-i rûyun: fikr-i hatun Ü3.

gg) Tamlamanın bir unsuru eksikse önce metindeki şekli tam olarak yazılmış, sonra da eksik şekli verilmiş,

Örnek: 16. (5) Baht-ı siyeh: - siyeh Ü2.
132. (1) Meh-i nev: meh-i - Ü1.

hh) Ön ekler kendilerinden sonra, bağlama edatları ve soru ekleri de kendilerinden önce gelen kelimelerle birlikte yazılarak eksiklikleri gösterilmiş,

Örnek: 19. (2) Nâ-mihribân: - mihribân Ü3.
Bî-dermânuma: bî-pâyânuma
3. (4) Ben ki: ben - S.
3. (4) Sıdk u: sıdk - Ü2,Ü3.
5. (2) Şem'i mi: şem'i - Ü1.

ıı) Bir mısrâın tamamının değişikliğe esas olmak üzere verilmesi gerekiyorsa, yalnız ilk ve son kelimeler aralarına ...... işareti konularak yazılmış, daha sonra farklı mısrâ tam olarak verilmiş,

Örnek: 248. (5) Süzülmiş .... handânuñ: ʿAceb pür-şevk-ı hûn olmış bugün mihr-i dırahşânuñ A,E.

ii) Mısrâlardaki kelimelerde takdim-te'hir varsa kelimeler tek tek değil, farklılığa esas olan kelime grubunun tamamı metindeki ve farklı şekliyle yazılmış,

Örnek: 19. (5) Ne mümkindür bize satmak: bize satmak ne mümkindür S.

jj) Kelime başlarındaki harf farklılıkları gösterilmiş,

Örnek: 138. (5) Dökmişler: tökmişler H.

kk) Mısrâ sonlarında kâfiye ya da redîfi belirten kelimelerin eksiklikleri dipnotta belirtilmemiştir.

2. İMLÂ BAKIMINDAN

a) Cenâb-ı Hak ve Hz.Peygamber'in has isimleri ve Türkçe ile Farsça'da bunlara karşılık olarak kullanılan isimlerin ilk harfleri büyük, sıfatlarının ilk harfleri ise küçük yazılmıştır.

Örnek: Allah, Rab, Hak, Tanrı, Îzîd, Perverdigâr vb.
Muhammed, Ahmed vb.

b) Farsça türemiş isimleri meydana getiren ekler (gâh, sitân, gede, zâr, sâr vb.) sonlarına getirildikleri kelimeye (-) işareti ile bağlanarak yazılmışlardır.

Örnek: subh-geh, gül-sitân, gül-zâr, küh-sâr, mey-gede vb.
(gülistân, bitişik yazılmıştır.)

c) Farsça birleşik isimleri meydana getiren, kök bakımından birbirinin aynı, zıddı veya ilaveli şekli olan kelimelerin (و) ile birleşmeleri -çok yaygın olan şekilleri dışında- ayrı ayrı gösterilmiştir.

Örnek: cüst ü cû, güft ü gû, sûz u güdâz vb.
(târumâr, şâdumân bitişik yazılmıştır.)

ç) Farsça türemiş sıfatları meydâna getiren ekler (mend, yâr, vâr, ver, gâr, nâk, gîn vb) sonlarına getirildikleri kelimeye (-) işareti ile bağlanarak yazılmışlardır.

Örnek: huş-yâr, ümid-vâr, güneh-kâr, gam-gîn vb.
(Perverdigâr, bahtiyâr bitişik yazılmıştır.)

d) Âsâ, sıfat, vâr, veş gibi benzetme ekleri sonlarına getirildikleri kelimelere, bî ve nâ olumsuzluk ekleri de sonlarına gelen kelimelere (-) işareti ile bağlanarak yazılmışlardır.

Örnek: sâye-sıfat, perî-veş, behişt-âsâ, Yûsuf-âsâ vb.
Not: Türkçe benzetme eki olan -teg ayrı yazılmıştır.

bî-câ, bî-edeb, nâ-çâr, nâ-şâd vb.
(nâmerd, nâdân, bîhüde, bîgâne bitişik yazılmıştır.

e) Çeşitli şekillerde yapılan Farsça birleşik sıfatlar da iki kelimenin arasına (-) işareti konularak yazılmıştır.
Örnek: gonçe-leb, dil-teng, eşk-rîz, cihân-ârâ, cân-sûzân vb.

f) Sayı isimleri kendilerinden sonra gelen kelimelere (-) işareti ile bağlanarak yazılmışlardır.
Örnek: çâr-sû, çâr-anâsır, hezâr-sâgar, sad-rehzen vb.

g) Aslında âsmân, âftâb, âşnâ, pâdşâh şeklinde olan kelimeler yaygın kullanılışları dikkate alınarak âsumân, âfitâb, âşinâ, pâdişâh şeklinde yazılmışlardır.

h) Bazı kelimeler: ışk, ıyd, ayân, ayş şekillerinde yazılmışlardır.

ı) İsim ve fiil çekimleri ile ses uyumları bakımından A nüshası esas alınmış, bu nüshada olmayan şiirler için devrin imlâ özellikleri benimsenmiştir.

S O N U Ç

"Fasîh Ahmed Dede'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni" konulu bu çalışmamızla ulaştığımız sonuçları aşağıdaki şekilde maddeler halinde özetlemek mümkündür.

1. Fasîh Ahmed Dede, Arnavut tarihinde meşhur olan ve o bölgenin Fatih Sultan Mehmed zamanında fethiyle ihtidâ eden "Dukagin" sülâlesine mensuptur. Bulunabilecek yeni ve sağlam bilgilerle geliştirilebilmek kaydıyla şeceresi: "Fasîh Ahmed bin Mehmed bin Dukagin-zade Ahmed Beğ bin Mehmed Paşa bin Ahmed Paşa" şeklinde tespit edilmiştir.

2. İlgili kaynaklar tedkik edilmek, görülen bazı hatalar da düzeltilmek suretiyle hayatı hakkında geniş bilgi sunulmuştur.

3. Fasîh Dede'nin çalışmamıza konu teşkil eden Türkçe Dîvânı'yla birlikte kütüphanelerde yazma nüshalarını tespit edebildiğimiz Farsça Dîvânçe, Münşe'ât, Münâzara-i Gül ü Mül, Münâzara-i Rûz u Şeb (Bu eserin yalnız matbû nüshaları tespit edilebilmiştir.), Tenbâkû-nâme ve Kalem Makâlesi olmak üzere 7; kaynaklarda kendisine atfolunan,ancak şimdilik kaydıyla yazma nüshalarına tesadüf edemediğimiz Husrev ü Şîrîn, Mahmûd u Ayâz ve Behişt-Âbâd adlı 3 eserinin varlığı ortaya konulmuştur.

4. Türkçe Dîvânı'nın 2'si yurt dışında olmak üzere toplam 37 yazma nüshasının tespit edilmesi,(İki tanesi kendisi hayatta iken, diğerleri de 18 ve 19 yüzyıllarda yazılmıştır.) hele karşılaştırmaya esas aldığımız nüshalardan İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY. No:2919 numarada kayıtlı olanının aynı zamanda "niyet kitabı" olarak da kullanılması Fasîh Dede'nin şiirlerinin sevildiğini ve Dîvânı'nın daha sonraki yüzyıllarda da çok okunduğunu göstermektedir.

5. Türkçe Dîvânı'yla birlikte diğer eserlerinin de

hangi kütüphanelerde bulundukları, kayıt numaraları, yaprak sayıları ve varsa istinsah tarihleri ve müstensihleriyle ilgili bilgiler, araştırıcılara kolaylık sağlaması düşüncesiyle ilgili eserlerin tanıtımlarından sonra değerlendirilmiştir.

6. Fasîh Dede'nin, müretteb bir Dîvânda bulunması lazım gelen bütün nazım şekillerini ihtiva eden Türkçe Dîvânı'nın tenkidli metni -karşılaştırmaya esas aldığımız nüshalara göre şiir sayıları farklılık göstermekle birlikte-: 6 kaside, 472 gazel, 5 terkîb-i bend, 2 tercî-i bend, 7 mesnevî, 21 kıt'a, 22 nazım, 160 rubâî, 7 tarih, 1 muammâ, 86 matla ve 61 müfredden meydana gelen 850 değişik şiir; 3492 beyit olarak tespit edilmiştir. Şiir ve beyit sayılarının nüshalara ve nazım şekillerine göre dağılımını gösteren bir çizelge de hazırlanmıştır.

7. Necâtî, Fuzûlî, Bâkî, Nef'î, Şeyhülislâm Yahyâ, Nâbî, Neşâtî gibi Dîvân edebiyatımızın üstâd şâirlerinin de içinde bulunduğu 35 şâirin 103 gazelini tanzîr etmekle her şeyden önce büyük bir cesaret örneği gösteren Fasîh Dede'nin nazîrelerinde en az tanzîr ettiği gazeller kadar başarılı olduğu Necâtî, Fuzûlî, Nef'î, Cevrî ve Şeyhülislâm Yahyâ'nın gazelleriyle bunlara yazdığı nazîreler bir arada verilip değerlendirilmek suretiyle ifade edilmiştir.

8. Yazdığı nazireler konusundaki başarısı, onun hem kendi devrinden önce hem de kendi devrinde yetişen şâirleri çok iyi okuyup incelediğini, seçmeler yaptığını ve edebî kültür ve birikiminin fevkalâde olduğunu göstermektedir.

9. Fasîh Dede ortak edebî zevkin bir tezâhürü olmak üzere arûzun hezec, recez, remel, muzâri', müctes, hafîf, mütekârib ve kâmil bahirlerine ait 16 değişik vezin kullanmış, rubâîlerde ahreb kalıplarını tercih etmiştir. Belli kuralların dışına çıkmak ve yenilikler yapmak arzusuyla bazı kıt'a, matla ve müfredlerini rubâî vezinleriyle yazmıştır.

10. Fasîh Dede vezinleri uygulamada kusur sayılabilecek zihâf ve istihlâflara pek az yer vermiş; imâleleri de uygun yerlerde kullanmak suretiyle hoşa gider hale getirmesini bilmiş, vezin zarureti sebebiyle bazı kelimelerin imlâsında tasarruflarda bulunmuştur.

11. Şiirlerinde kafiyeyi meydana getirmek üzere en çok Farsça, ikinci olarak Arapça, sayılı örnekte görülebilecek kadar da Türkçe kelime kullanan şâir, kafiye çeşitlerinden % 75 nispetinde tam, kalan nispette de sırasıyla müreddef, mukayyed, cinaslı, müesses ve yarım kafiyeyi kullanmıştır.

12. Gazellerinin büyük bir kısmını müreddef yazan Fasîh Dede ek, kelime, ek-kelime, ek-kelime grubu şeklinde tesis ettiği rediflerde Türkçe kelimelere daha fazla yer vermiştir. (Rediflerin % 40'ı Türkçe çekimli fiillerden meydana gelmiştir.)

13. Tasavvufa intisâb etmekle birlikte mutasavvıf bir şâir olmayan Fasîh Dede, Cenâb-ı Hakk'a bütün kalbiyle inanan, Hz.Muhammed'in ümmeti olmakla iftihâr eden, dört halifeyle beraber Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin'e de büyük hürmet duyan, mensubu olduğu Mevlevîliğin kadrini yüce tutmanın yanında diğer tarikatler hakkında hüsn-i niyet besleyen dinî kültürü mükemmel samimî bir müslümandır.

14. Kelime hazînesi zengin bir dille düşünen, geniş ve derin hayallerini, heyecanlarını, duygu ve düşünce dünyasını canlı, hisli ve zarif bir üslûpla ifadeyi başaran Fasîh Dede, sosyal hayatı da geniş bir açıdan görmüş, yaptığı tespitleri teferruata inmeden rûha ve tabiata hoş gelen bir tarzda vermeye muvaffak olmuştur.

15. Fasîh Dede, Dîvân edebiyatında Necâtî ile başlayan Nâbî, Sâbit gibi şâirlerle olgunluk derecesinde devâm eden, şiir içerisinde atasözü ve deyimlere yer verme, geleneğine -tespit ettiğimiz 150 civarında başarılı örnekle- bağlı kalmıştır.

16. Türkçe cümle yapısını çok iyi bilen, şiire en uygun çeşitlerini ustaca seçip başarıyla uygulayan şâir Arap-

ça ve özellikle Farsça'ya vukûfu sayesinde dil konusunda sıkıntıya düşmemiş, bu üç dilin imkânlarından da hakkıyla istifade etmesini bilmiştir.

17. Fasîh Dede, Dîvân şâirlerimizin umûmî temâyüllerine uygun olarak kullanım nispetlerine göre: tenâsüb, teşbîh, tecrîd, îrâd-ı mesel, mübâlağa, tekrîr, leff ü neşr-i müretteb ve müşevveş, telmîh, iştikâk, tevriye, tezâd, hüsn-i ta'lîl, cinâs, iktibâs, istifhâm, nidâ, akis ve tecrîd sanatlarını başarıyla uygulamıştır.

18. İlk bakışta lüzumlu bilgileri verebilmek, şiirlerin nüshalara göre takibini sağlayabilmek ve şecere tespitinde kullanılmak üzere nazım şekillerine göre geliştirilmiş çizelgeler hazırlanmıştır. Bu sahada yapılacak çalışmalarda hiç olmazsa nazım şekillerine ait kafiye, redif ve vezinlerin verilebileceği çizelgelerin hazırlanmasının ilgili çalışmadan faydalanmayı kolaylaştıracağı hususuna dikkat çekilmiştir.

Fasîh Ahmed Dede çeşitli konularda farklı nazım şekilleriyle çok sayıda eser veren velûd; dili mahlasının ifade ettiği mânâda çok güzel, açık ve düzgün bir şekilde kullanması, kelimelerindeki âhenk, benzetme unsurları ve mazmunlarındaki orijinallik, ifadesindeki pürüzsüzlükle, mahlas beyti bulunmasa bile imzası beyitler arasında dolaşan üslûp sahibi zarif bir şâir olarak, kanaatimizce devrin gazel üstadı Şeyhülislâm Yahyâ'dan sonra Nâ'ilî, Neşâtî, Cevrî, Sabrî ve Nedîm-i Kadîm gibi büyük şâirleri arasında anılmağa hak kazanmıştır.

İlim ve edebiyat âleminin dikkatlerine sunduğumuz bu eserle Dîvân edebiyatımızın gerçek anlamda incelenmesi, muhtevâ ve sınırlarının belirlenmesi ve edebiyat tarihimizin yazılması çalışmalarına katkıda bulunacağımıza inanıyoruz.

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ESKİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI
(DOKTORA TEZİ)

FASÎH AHMED DEDE
HAYATI, EDEBÎ KİŞİLİĞİ, ESERLERİ
VE
DÎVÂNI'NIN TENKİDLİ METNİ

(CİLT: 2)

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Gönül AYAN

Hazırlayan
Mustafa ÇIPAN

KONYA - 1991

E. TRANSKRİPSİYON İŞARETLERİ

ا	(آ)	a, ā	س	s
ا	(أ)	a, e, ı, i, u, ü	ش	ş
ء		ʾ	ص	ṣ
ب		b	ض	ḍ, ż
پ		p	ط	ṭ
ت		t	ظ	ẓ
ث		s̱	ع	ʿ
ج		c	غ	ġ
چ		ç	ف	f
ح		ḥ	ق	ḳ
خ		ḫ	ك	k
د		d	ڭ	ñ
ذ		ẕ	ل	l
ر		r	م	m
ز		z	ن	n
ژ		j	و	v (o,ō,u,ū,ǖ)
			ه	h (a, e)
			ى	y (ı, i, ī)

E. FASÎH AHMED DEDE

DÎVÂNI'NIN

TENKİDLİ METNİ

1. K A S Î D E L E R

I.

DER-NA'T-İ MEFHAR-İ HER DÜ-'ÂLEM SULTÂN-I ENBİYÂ
VE RESÛL-İ EKREM 'ALEYHİ VE SELLEM VE 'ARŻ-I
HULÛS-I BER-KADEM-İ MUHTEREM BE-TEMENNÂ-YI KEREM (x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 İrişdi feyż-ı dem-i nev-bahâr-ı mevsim-i 'ıyd
Libâsın eyledi eşcâr-ı gül-sitân tecdîd

2 Nevâ-yı bülbüle gül-bün hezâr-gûş aşmış
Yine ahâlî-i gül-zâra düşdi güft ü şinîd

3 Güşâde-meşreb-i 'âlem çü râz-ı 'âşık-ı mest
Pür oldı şevk ile diller çü sâgar-ı Cemşîd

4 Geçince tahtına şâh-ı bahâr devlet ile
Olındı mansıb-ı meddâhı bülbüle taklîd

5 Gül ü mül oldı yine bir biriyle germ ülfet
Miyânlarını dey itmişdi gerçi kim tebrîd

(x) A., Der-Na't-i Mefhar-i Her Dü-'Âlem Sultânü'l-Enbiyâ ve Resûl-u Ekrem Salla'llâhu 'Aleyhi ve Sellem ve 'Arż-ı Hulûs-ı Ber-Kadem-i Muhterem Be-Temennâ-yı Kerem E, Der-Na't-i Mefhar-i Her Dü-'Âlem Resûl-i Kibriyâ Salla'l-lâhu 'Aleyhi ve Sellem H, Der-Na't-i Mefhar-i Her Dü-'Âlem Sultân-ı Enbiyâ ve Resûl-i Kibriyâ Salla'llâhu Te'âlâ 'Aleyhi ve Sellem ve 'Arż-ı Hulûs-ı Ber-Kadem-i Muhterem S, Dîvân-ı Dervîş Fasîh-i Mevlevî Rażıya'llâhu 'Anh Der-Na't-i Şerâ'if Ü2, Der-Siyâk-ı İstişfâ' Ez-Harîm-i Hażret-i Habîb-i İlâh 'Aleyhi Etemmü't-Tahiyye Ü3.

I. (3) Râz-ı: zâr-ı S,Ü1,Ü2 // diller: dil pür Ü3.
(5) Gül ü: Gül - Ü2 / yine: yok Ü2 // dey: - Ü1; dây Ü3/ Dey itmişdi gerçi kim: gerçi kim dey itmişdi Ü2./ E'de (kenarda) "Hezâr oldı yine gonçe ile germ ülfet" mısrâ'ı ile"Nâmıkuhû Es'ad El-Fakîr" ibâresi yazılıdır.

6 Yiter bu ʿâlem-i kevn ü fesâd ḥaşre güvâh
Bahâr u faṣl-ı şitâsı mis̱âl-i vaʿd ü vaʿîd

7 Hevâ-yı âteş-i gül dûd-ı sünbül eyledi germ
Nihâl-i bâġ giyerse n'ola libâs-ı sepîd

8 Şüküfte ġonçe-i rengîni nev-bahârîden
Ki her kes eylemede kesb-i inbisâṭ-ı cedîd

9 Velî olınmadı ḥall ḳaldı ʿuḳde-i ḫâṭır
Güşâde olmadı ser-beste ġonçe-i ümmîd

10 Gül-i bahârı olur aña âteş-i dûzaḫ
O kim riyâż-ı naʿîm-i derinden ola baʿîd

11 Nedür muṭâf-ı cünûd-ı melâ'ikîn-i kirâm
Nedür ġubârı cilâ-baḫş-ı dîde-i ḫurşîd

12 Ziyâret-i ḥaremîdür netîce-i âmâl
Ṭavâf-ı Kaʿbe-i kûyı nihâyet-i ümmîd

13. Çekem çü kuḥl-i cilâ dîdeme ġubâr-ı derin
Göz açdurursa baña ger bu rûzgâr-ı şedîd

14 Ruḫ-ı niyâzı sürem südde-i saʿâdetine
Felek güẕer-gehüme çekmez ise sedd-i sedîd

15 Diyem bu vech ile aḥvâli ḫâk-i ʿizzetine
Ayâ Ḫidîv-i kerem-güster-i ḥarîr ü ʿabîd

16 Ayâ şefîʿ-i ḫaṭâyâ-yı ümmetân-ı ẕelîl
Ayâ kefîl-i ʿaṭâyâ-yı Rabb-i ʿarş-ı mecîd

---

(6) Faṣl-ı: faṣl u H,S. (7) Sepîd: sefîd Ü2. (10) Gül-i bahâr: Gül ü bahâ Ü3 // derinden: derinde Ü2. (11) Melâ'ikîn-i: belâ'ikîn-i Ü3 // ḫurşîd: ümmîd A. (13) Kuḥl-i: Ü3 / dîdeme: dîdeye S,Ü2 // Göz: gör Ü3 / baña ger bu: ger baña - S. (14) Saʿâdetine: Saʿâdetüñe Ü2. (15) ʿİzzetine: ʿizzetüñe Ü2. (16) Ẕelîl: delîl Ü3.

17 Yegâne şemʿ-i münîr-i ḥarîm-i ḫalvet-i ḫâṣ
Şehâne dürr-i yetîm-i ṣadefçe-i tevḥîd

18 O ẓulmi eyledi aʿdâ-yı kîne-ḫ^{v}âh baña
Ki nûr-ı dîde-i zehr-âbe itdi anı Yezîd

19 Eger çi ben daḫı nefsinde ẓâlim-i nefsem
Olup metâbiʿ-i her iḳtiżâ-yı nefs-i pelîd

20. Fütâde-i çeh-i târîk-i cürm ü maʿṣıyetem
Şuʿâ-ı luṭfuñı it ben ġubâra ḥabl-i verîd

21 Çıḳardı bîm-i ṣabâḥ-ı nüşûrı ḫâṭırdan
Siyâh-ı mestî-i câm-ı şarâb surḫ u sefîd

22 S̱ebât-ı luṭfuñı vir ol zemân ki maḫlûḳı
Mis̱âl-i berg ideler zinde ṣarṣar-ı tehdîd

23 O dem ki farḳ idemez dîde ḫûş u bîgâne
Nigâh-ı merḥamet ü şefḳatüñden itme baʿîd

24 Benem o bende ki dâġ-ı ṣadâḳatüñ itdüm
Sevâd-ı dîde süveydâ-yı ḫâṭır-ı nevmîd

25 Hezâr-şevḳ ile şeh-râh-ı faḳra yüz ṭutdum
Külâh-ı ber-ser ü ber-dûş-ı ḫırḳa-i tecrîd

26 Baña refîḳ-ı şefîḳ it ʿinâyet ü luṭfuñ
Ṭarîḳ-ı Ḥaḳda ki sensin ʿibâda pîş-resîd

---

(18) Kîne-ḫ^{v}âh: kîne-cûy Ü3. (19) Metâbiʿ-i her: metâbiʿ-i - Ü2. (20) Cürm ü maʿsiyetüm: cürm-i ʿiṣyânem Ü2 / ġubâra: ġubâr-ı Ü2. (21) Câm-ı: câm u Ü2. (22) Zinde: zîde Ü2. (23) Ḫûş u: ḫûş - Ü2 // merḥamet ü: merḥamet - Ü2 / şefḳatüñden: şefḳatinden Ü2. (24) Ki: kim Ü2 // Süveydâ-yı: sevâdı Ü3. (26) ʿİnâyet ü: ʿinâyet - Ü3 // Ḥaḳda ki: Ḥaḳḳâ - Ü2 / pîş-resîd: pîş-revîd Ü3.

27 Ümîd odur k'ide bu ʿarż-ı ḥâl-i iḫlâṣum
Berât-ı bendegî-i âsitâneñi tecdîd

28 FAṢÎḤ ravża-i pür-nûrına olındukça
Ṣabâḥ u şâm ṣalavât u selâm Rabb-i mecîd

29 İki cihânda olup ser-firâz-ı aḥbâbı
Naṣîb-kerden-i bed-ḫᵛâhı ola tîġ-i ḥadîd

A.11b, E.1b, H.1b, S.1b, Ü1.37b, Ü2.1b, Ü3.1b

---

(28) Olındukça: oldukça Ü2. (29) Firâz-ı: firâr-ı Ü1 // Ḥadîd: cedîd S.

II.

DER-NA'T-İ PEYĠAMBER-İ KÂ'İNÂT VE MEFḪAR-İ MEVCÛDÂT BE-'ÖZR-Ḫ^{v}ÂHÎ-İ TAḲṢÎRÂT(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Zihî zemân-ı ṭarab mevsim-i hümâyûn-fâl
Ki baḫt-ı yâr ü müsâ'id zemâne-i muḥtâl

2 Şüküfte eyledi mânend-i ġonçe dilleri hep
İdince müjde-i teşrîf-i nev-bahârı şimâl

3 Bu dem ki dest-i nesîm-i ṣabâ idüp taḥrîk
Düşer feżâ-yı gülistâna âl berg-i nihâl

4 Ṣamur gören ki şeh-i nev-bahâr içün gûyâ
Basîṭ rûy-ı zemîne döşendi aṭlas-ı âl

5 Nesîm-i feyż-ı şemîm-i ṣabâ bu demlerde
Dil-i ḥazîne ṣafâ-baḫş çün peyâm-ı viṣâl

6 Zemâne ḫande-i 'ayş u neşâṭ ile lebrîz
'Aceb mi ḳaṭre-i eşk olsa hem-behâ-yı le'âl

7 Nezâket-i gül-i gülşen o ḥadde bâliġ kim
Olurdı reng-i ruḫ efsürde ger olınsa ḫayâl

(x) A,E,H,S., Der-Na't-i Server-i Kâ'inât ve Mefḫar-i Mevcûdât Be-'Özr-Ḫ^{v}âhî-i Taḳṣîrât Ü2, Ḳaṣîde-i Lâmiyye Ü3.

II. (1) Muḥtâl: muḫtâl H,Ü1. (2) Nev-bahârı: nev-bahâr S. (3) Nesîm-i ṣabâ: nesîm-i - Ü2. (4) Gören ki: gören - Ü1. (5) Şemîm-i: şemîm ü Ü3. (6) Ḫande-i: ḫaste-i Ü3 / 'Ayş u: 'ayş - Ü2 // le'âl: zülâl Ü3. (7) Gül-i: gül ü H,S // reng-i: reng ü A,E,S.

8 Görince bâğı bu vech üzre ḥüsn-i ṣûretle
Bu şi'r-i âyîne-i ṭab'a itdi 'aks-i cemâl

9 Sirişk-i terle müjem oldı muntaẓam aḥvâl
Dizildi rişte-i Bârî ki ṣanki dürr ü le'âl

10 Bulurdı lez̲z̲et-i Şîrîni şîriyle Ferhâd
Virürdi Ḳaysa tesellî-i Leylî çeşm-i ġazâl

11 Ḳarâr virelüm imkân-ı vaṣl-ı dil-dâra
Degül muḥâl göñül eylemek çü farż-ı muḥâl

12 Kemâl-i z̲âta sebebdür netîce-i ġurbet
Yiter delîl-i münevver bu müdde'âya hilâl

13 Ḥarîm-i ḳalbe gelince 'arûs-ı fikr-i cemâl
FAṢÎḤ revzen-i çeşme çekildi perde-i âl

14 Cevâba itdi taṣaddî zebân-ı ḥâl-i çemen
Kemâl-i luṭf-ı gülistânı eyledükde su'âl

15 Bu gûne luṭf-ı bahâra sebeb nedür diyeyüm
Maḥabbet-i şeh-i kevneyn 'aleyhi ṣalli vü âl

16 O şeh ki ḥükmini cârî iderdi emr itse
Cebîn-i cûya şiken virmez idi bâd-ı şimâl

17 O şeh ki kûha ṣabâ ḳadrin eylese tavṣîf
Olurdı cûları semt-i firâza hep meyyâl

18 O şeh ki ḫâṭıra ḥıfẓın getürse bir kimse
Muḥâl olurdı eger olsa da firâz-ı cibâl

---

(9) Aḥvâl: aḫvâl H,Ü2 // Bârî ki: bârîk Ü3 / ṣanki dürr ü: ṣan 'aḳd-i Ü2 / dürr ü: dürr-i H,S. (12) Münevver: rû-şen Ü2. (13) Çekildi: çekdi Ü3. (15) Nedür: beyân E,S/ Diyeyüm: ideyüm E,S; didüm H,Ü2. (16) Cebîn-i: Cebîni A. (17) Firâza: ḳarâr Ü3 / meyyâl: mis̲âl S. (18) Firâz-ı: ḳarâr-ı H,S / cibâl: ḫayâl Ü2,Ü3.

19 Hücûm-ı bâd-ı kıyâmet koparsa da ol dem
Żiyâ-yı şem'ayı tahrîke olmaz idi mecâl

20 Safâ-yı meşreb-i pâkinde tîre mâ'-i hayât
Hitâb-ı lutfına nisbetle telh âb-ı zülâl

21 Geleydi vasf-ı hümâyûn-ı kalbi tahrîre
Sefîd olurdı o dem noktalar misâl-i le'âl

22 'Uluvv-i kadrini gûş itse âb-ı câh-ı 'amîk
Dökerdi tâs-ı nigûn-ı sipihri bî-imhâl

23 'Adû-yı câh-ı hidâyet-penâhı olmasa ger
Olurdı feyż-ı kudûmiyle beste râh-ı żalâl

24 Eger ki men'-i ta'addî ideydi eşyâya
Ne ihtimâl idi âyîne göstere timsâl

25 Velîk bâd-ı sebâtiyle baksalar min-ba'd
Derûn-ı âyîneden çıkmaz idi 'aks-i cemâl

26 Alaydı zerre kadar vâye mihr-i râyundan
Felekde mâh-ı bedr bulmaz idi izmihlâl

27 Olaydı neyyir-i râyunla mihr eger tatbîk
Olurdı sâde ruh-ı şâhid-i sipihrde hâl

28 Olaydı sâye-i bâm-ı refî'una mensûb
Zemînde pertev-i mihr olmaz idi hiç pâ-mâl

---

(19) Koparsa da: koparsa U2 // Żiyâ-yı: sabâ-yı E,U2 / Mecâl: muhâl S,U2. (20) Mâ'-i: âb-ı U2 // lutfına: lafzına H,S. (21) Hümâyûn-ı kalbi: hümâyûnı kalb-i Ü3. (22) Sipihri: sipihr S. (23) Câh-ı hidâyet-penâhı: câhidîne iştibâhı Ü3 / olmasa ger: olsa eger Ü2. (26) Râyundan: zâyından Ü3. (27) Râyunla: râyıyla Ü3 // sipihrde hâl: sipihr-i hayâl Ü3. (28) Refî'una: refî'ına Ü3 // Mihr: subh Ü3.

29 Bağışla medhüñe küstâhî-i cesâretimi
Ayâ hidîv-i kerem-şîme-i kerîm-hışâl

30 Ne mümkin eylemek evsâf-ı zât-ı bî-mislüñ
Ki vasfuñ itmededür cümle nâs ebkem ü lâl

31 Hemân hulûsumı ʿarż eylemek siyâkında
Olam FASÎH gibi ʿözr-hvâh-i cürm ü vebâl

32 Benem o bâdiye gerd-i heves ki eylemedüm
Kabûl-i cürm ü günehde tevakkuf u ihmâl

33 Benem ben ol güneh-âlûde maʿsiyet-kerde
Ki levs-i dâmenüm olmaz muhît ile igsâl

34 Çü ʿankebût dögünmez ne deñlü saʿy itsem
Dil-i żaʿîfüme pîçîde rişte-i âmâl

35 Hużûr-ı kalbüme mâniʿ vü sâdis-i iblis
Hemîşe cânib-i Hakdan beni ider işgâl

36 Baña hemîşe güneh muttasıl hatâ-pîşe
Derûna gelmedi bîm-i selâsil ü iglâl

37 Dirîg cevher-i nâ-yâb-ı feyż-i enfâsum
İżâʿat itmededür bîhüde bu kîl ile kâl

38 Fütâdeyüm baña dest-i kerîmüñ eyle kerem
Reh-i mezellet-i ʿisyânda kalmayam pâ-mâl

---

(30) Cümle nâs: - nâsı Ü3. (31) Eylemedüm: eyledüm H, Ü2 // Cürm ü: cürm - Ü2 / günehde: günehle Ü1 / tevakkuf u: tevakkuf - Ü2. (33) Ben: - H / güneh-âlûde: güneh-âlûd-ı Ü2. (35) Beyit yalnız Ü3'te vardır. (37) Cevher-i nâ-yâb-ı: çü mihr-i nâ-yâb-ı Ü3 // bîhüde bu kîl ile kâl: - Ü3 / kîl ile: kîl ü Ü2. (38) Baña: - Ü3// Mezellet-i: mezelletde Ü2.

39 ᶜUmûm-ı nâs bu ḳavl-i mücerrebe câzim
Ki żıdda meyl ider gelse ber-ḫuṣûṣa kemâl

40 Kemâl-i mertebe pür-cürm ü maᶜṣiyet-kârum
Kemâl-i luṭfuña dil-besteyüm muḥaṣṣıl-ı ḥâl

41 Hemîşe ola muḳarrer nücûma saᶜd ile naḫs
Cihânda tâ ola ecr ü cezâ-yı her aᶜmâl

42 Riyâż-ı ravża-i ᶜarş âsitânuña olsun
Revân ṣalât u selâm Ḫudâ-yı celle celâl

A.12a, E.2a, H.2a, S.2b, Ü1.38a, Ü2.3a, Ü3.2a

---

(39) Nâs: nâsda Ü2 / câzim: kâ'il E,S,Ü3; mâ'il A (Kenarda). (40) Beyit Ü2'de yoktur. Dil-besteyüm: dil-teşneyüm E. (41) Naḫs: naḫs H,S // tâ: - Ü2 / ecr ü: ecr - Ü3 / cezâ-yı: cezâ'il Ü3. (42) ᶜArş: - Ü2.

III.

FAḪRİYYE-İ MÜZEYYEN BE-MENḲABET-İ ŞİR-İ ḪUDÂ
MAẒHAR-I FAŻL-I HEL ETÂ ʿALİYYÜ'L-MURTAŻÂ
KERREMA'LLÂHU VECHEHÛ (x)

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Ṭabʿumdur o mir'ât-ı mücellâ-yı maʿânî
Kim ḫâmem aña ṭûṭî-i gûyâ-yı maʿânî

2 Ṭabʿumdur o ṣâf-âyîne-i feyż kim anda
Hep cilve iden ṣûret-i zîbâ-yı maʿânî

3 İḳlîm-i suḫan Ḫusrevidür ṭabʿ-ı selîmüm
Endîşem aña peyk-i sebük-pây-ı maʿânî

4 Şîrînî-i güftârımı görseydi iderdi
Ḫusrev der-i ṭabʿumda temennâ-yı maʿânî

5 Ter-destî-i meşşâṭa-i endîşeme maḫṣûṣ
Ârâyiş-i ruḫsâr-ı dil-ârâ-yı maʿânî

6 Ḫayyâṭ-ı sebük-destî-i idrâküme maḫṣûr
Zînet-gerî-i ḳâmet-i bâlâ-yı maʿânî

7 Feyyâż-ı ezel eylemede çünki FAṢÎḤâ
Rîzân ḳalemüñden dür-i deryâ-yı maʿânî

8 Vir Edhem-i şûḫ ḳaleme ruḫṣat-ı cevlân
Teng olma diye vâdî-i pehnâ-yı maʿânî

9 Evṣâfını naẓm eyle birez ṭabʿ-ı selîmüñ
Şerm it nice bir bîhüde daʿvâ-yı maʿânî

(x) A,E,H,S., Ḳaṣîde-i Yâ'iyye Ü3.
III.(3) Selîmüm: selîmümdür Ü3. (4) İderdi: ideydi H.
(9) Eyle: - Ü3.

10 Gerçi reh-i evṣâfın o yektâ-rev-i naẓmuñ
Fersûde olur ṭayy idemez pây-ı ma‘ânî

11 Laġzîde olursam n'ola ki râh-ı suḫanda
Mest eyledi keyfiyyet-i ṣahbâ-yı ma‘ânî

12 Mestüñ sözi maḳbûl-i kirâm-ı ‘uḳalâdur
Ma‘ẕûr ṭutar mefḫar-i ebnâ-yı ma‘ânî

13 Her beytüm olup maḫzen-i esrâr-ı ma‘ârif
Her noḳṭa aña bir dür-i yektâ-yı ma‘ânî

14 Her şi‘r-i terüm reşk-i dil-i ḫamse-i Ḫusrev
Ben pâdişeh-i memleket-ârâ-yı ma‘ânî

15 Güsterde olursa n'ola geldükde ḫırâma
Zîr-i ḳadem-i ḫâmeme dîbâ-yı ma‘ânî

16 Vaṣṣâfıyam ol pâdişeh-i kişver-i ‘ilmüñ
Kim rütbesidür rütbe-i vâlâ-yı ma‘ânî

17 ‘Allâme-i ‘ilm-i ledünn ü ḫ^{v}âce-i ḥikmet
Sulṭân-ı velâyet şeh-i dânâ-yı ma‘ânî

18 ‘Âlî-neseb ü ẕi'l-ḥaseb ü kân-ı feżâ'il
Ḥallâl-i rümûzât-ı ḳażâyâ-yı ma‘ânî

19 Sulṭân-ı ‘Arab kân-ı edeb baḥr-i leb-â-leb
Baḫşende-i her maṭlab-ı a‘lâ-yı ma‘ânî

20 ‘Am-zâde-i sulṭân-ı resül fâtiḥ-i Ḫayber
Her bâbda ṣâḥib yed-i ṭûlâ-yı ma‘ânî

---

(10) Pây-ı: nây-ı Ü2. (12) Mefḫar: مجر Ü2.
(18) ‘Âlî-neseb ü: ‘Âlî-neseb - H. / Ẕi'l-ḥaseb: ẕi-ḥaseb Ü3 / ẕi'l-ḥaseb ü: ẕi'l-ḥaseb - Ü2. (19) Edeb: olup Ü3.

21 Oldur o sebeb ʿilm-i ilâhîye dühûle
Hâdî-i reh-âverd-i ḳażâyâ-yı maʿânî

22 Bezl eyler idi ḫalḳa eger mümkin olaydı
Elfâẓda ḳalmazdı mezâyâ-yı maʿânî

23 Her lafẓı şifâ virse n'ola ṣadra ki oldur
Dânende-i her ḫâṣṣa-i eşyâ-yı maʿânî

24 Gûş eyle niyâz-ı dil-i bîmâr-ı FAṢÎHi
İtmekde temennâ-yı müdâvâ-yı maʿânî

25 İy mihr-i kerem ḥâlini ʿarż eylemek ister
Ṭarḥ eyledi bir maṭlaʿ-ı ġarrâ-yı maʿânî

26 İy sidre-i ʿilm ʿarş-ı muʿallâ-yı maʿânî
V'ey Mıṣr-ı hüner Kaʿbe-i ʿulyâ-yı maʿânî

27 İy baḥr-i seḫâ kûh-ı ḥilm maʿden-i ʿirfân
V'ey Ṭûr-ı ẕekâ Mescid-i Aḳṣâ-yı maʿânî

28 İy zübde-i aṣḥâb-ı yaḳîn ʿârif-i bi'llâh
Dânâ-yı ḥakem vâṣıl-ı maʿnâ-yı maʿânî

29 Ol dem durur el'âne dahı kendüyi bilmez
Çalınmış ezel gûş-ı dile nây-ı maʿânî

30 Çün murġ-ı ḳafes lâne-i aṣla çekinürler
Dil şevḳ ile pür-cân ise şeydâ-yı maʿânî

31 Tenhâ-revî-i râh-ı ḥaḳîḳatse ne mümkin
Müşkil-reh-i ṣad-reh-zen-i şettâ-yı maʿânî

---

(23) Şifâ: ṣafâ Ü2 / Dânende-i her: Ẕâtında hüner S.
(24) Beytin 2. mısrâı E'de kenâra yazılmış, yerine metin içinde 25. beytin 2. mısrâı konulmuştur./ Faṣîḥi: Faṣîḥâ Ü2. (28) Yaḳîn: beḳâ Ü2. (31) Ne: nice Ü3 // şettâ-yı: şeb-hâ-yı Ü2; meştâ-yı Ü3.

32 İy aṣl-ı ṭarîḳat mededüñ râh-nümâ it
Dil ḳalmaya ser-geşte-i ṣaḥrâ-yı ma'ânî

33 Gûyâ ola eẕkâr-ı cemîleñle zebânlar
Tâ kim ola elfâẓda maġzâ-yı ma'ânî

A.14a, E.4b, H.6b, S.4b, Ü1.40b, Ü2.7a, Ü3.5b

(32) Aṣl-ı: ehl-i Ü3 / râh-nümâ it: râh-nümâdur H.
(33) Ola: - Ü2 / cemîleñle: cemilüñle Ü2 // elfâẓda: elfâẓ Ü2 / maġzâ-yı: mu'arrâ Ü2,Ü3.

IV.

DER-ŞÎVEN-GERÎ-İ MÂTEM-İ ŞEH-ZÂDE-İ ʿÂLEM ÇÂBÜK-SÜVÂR-I MEYDÂN-I KERBELÂ ŞÂH-I ŞÜHEDÂ ḤAŻRET-İ ḤÜSEYN BİN ʿALİYYÜ'L-MURTAŻÂ (x)

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Biz mâ'ide-ḫvârân-ı simâṭ-ı fuḳarâyuz
Biz muġtenem-i niʿmet-i bî-ḥadd-i Ḫudâyuz

2 Terk eylemişüz tâcı küleh ber-ser-i ʿışḳuz
Biz ḫırḳa-bedûşân-ı ġam-ı âl-i ʿabâyuz

3 Biz n'eyleyelüm mihrini bu çarḫ-ı denînüñ
Me'lûf-ı şeb-i mâtem-i târîk-i ġazâyuz

4 Yoḳdur dilimüzde es̱er-i naḫvet-i ṭâvus
Biz ʿâlem-i bâlâ-yı tevâżuʿda hümâyuz

5 Ḫarmen-gede-i düşmene biz berḳ-ı ḥaṣal-sûz
Gülşen-geh-i aḥbâba velî bâd-ı ṣabâyuz

6 Aʿdâ gözine mâr-es̱er ü mâlik-eẕâyuz
Aḥbâba melek-ḫâsiyet-i ḥûr-liḳâyuz

7 Her derde devâ-sâz-ı ḥakîm-i ezelîdür
Biz münkir-i Ḳânûn u Şifâ-yı ḥükemâyuz

(x) A., Der-Şîven-gerî-i Mâtem Şeh-zâde-i ʿÂlem Çâbük-sü-vâr-ı Meydân-ı Kerbelâ Şâh-ı Şühedâ Ḥüseyn Bin ʿAliyyü'l-Murtażâ Rażıya'llâhu Teʿâlâ ʿAnhümâ E, Der-Şîven-gerî-i Mâtem Şeh-zâde-i ʿÂlem Çabük-süvâr-ı Meydân-ı Kerbelâ Şâh-ı Şehîd-i Şühedâ Ḥüseyn Bin ʿAliyyü'l-Murtażâ Rażı-ya'llâhu ʿAnhümâ Tettebiʿ be-mâtem-nâme-i Fâ'iżî-i Dil-sûz-Edâ H,S. Ḳaṣîde-i Peyrevî-i Fâ'iżî Ü3.

IV. (1) Ḫvârân-ı:Ḫûrân-ı A,E(6) Eẕâyuz: ازار E. (7) Ḥakîm-i: ḥükm-i Ü3 // Ḳânûn u: Ḳânûn - E.

8 Biz durġurıruz ister isek âb-ı revânı
Kim Ḥâfız-ı cârî-i ḫoş-âyende nevâyuz

9 Biz ḳondurıruz sâzımuza murġ-ı hevâyı
Te's̱îr-i naġam-kârîde Dâvûd-ṣadâyuz

10 Bu girye nedür dirseñ eger gözleriñüzde
Biz dâġ-ı sitem-dîde-i gerdûn-ı dü-tâyuz

11 Bu sûz nedür hem dir iseñ sözleriñüzde
Kim gûş ideli ser-be-girîbân-ı bükâyuz

12 Âteşlere yaḳmış dili mâtemüz dükânuz
Ġavġâlara ṣalmış seri bir bî-ser ü pâyuz

13 Pür-şerḥa-i derdüz ʿâlem-i âh-ı be-dûşuz
Ser-ḫalḳa-i mâtem-keş-i şâh-ı şühedâyuz

14 Bu mâtem içün itdi siyeh Kaʿbe libâsın
Biz de burada müntesib-i Beyt-i Ḫudâyuz

15 Feyż olsa FAṢÎḤâ n'ola naẓm-ı terimüzde
Biz peyrevî-i Fa'iżî-i pâk-edâyuz

16 Mâtem niçe mâtem ki bu eflâk dimekde
Âh itmedeyüz biz daḫı muʿtâd-ı bükâyuz

17 Ṣad-dâġ-ı elem ber-dil ü ber-sîne-i ḥasret
Ser-geşte-i hem-vâre bi-meydân-ı ḳażâyuz

18 Âgeh degülüz lîk murâd-ı ezelîden
Ḥayrân-ı ḫafî ḥikmet ü teslîm-i rıżâyuz

---

(10)Dirseñ: dirse Ü2 / gözleriñüzde: gözlerimüzde Ü2; özleriñüzde Ü3. (11) Sözleriñüzde: sözlerimüzde Ü2; söziñüzde Ü2.

19 Bu ḥâli su'âl eyler iseñ biz daḫı bunda
Lâ-yüs'el ile ʿaḳlımuza tesliye-zâyuz

20 Teslîm ü rızâdur bize her ḥâlde dâ'im
Biz bende-i münḳâdî-i fermân-ı Ḫudâyuz

21 Gel ḫatm-i suḫan idelüm iy ḫâme-i giryân
Kim vâṣıl-ı ser menzile-i ḫayr-duʿâyuz

22 Bârân ide Ḥaḳ meşhed-i pür-nûrına raḥmet
Tâ kim dinile ḫâk-i reh-i âl-i ʿâbâyuz

A.14b, E.5a, H.7b, S.5b, Ü1.41a, Ü2.8b, Ü3.6b

(19) Biz: Bir S // ʿaḳlımuza: ʿaḳlımuz H. (20) Teslîm ü: teslîm - Ü2 / ḥâlde: ḥâl ile S. (21) Ser-menzile-i: ser-menzil-i Ü2.

V.

DER-SİTÂYİŞ-İ KÖPRÜLİ-ZÂDE AḤMED PAŞA MERḤÛM(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḫoşâ faṣl-ı bahâr u mevsim-i gül vaḳt-i ḫandânı
Ki evṣâfı ider dem-beste çoḳ ṭab'-ı suḫan-dânı

2 Yine taḫt-ı zümürrüd-fâmına sulṭân-ı gül geçmiş
Hezâruñ bâġı ṭutmış ḫârdan feryâd u efġânı

3 Yine mir'ât-ı âb-ı ṣâfa 'aks-endâz olup güller
Görür rûy-ı ümîdin bülbülân ber-vech-i âsânı

4 Ne âb-ı ṣâf ẓannum böyleḍür görseydi bir kerre
Sikender eylemezdi cüst ü cûy-ı âb-ı ḥayvânı

5 Ne âb-ı ṣâf ki düşse 'aks-i rûy-ı yâr keşf eyler
Verâ-yı perde-i ḫâṭırdaki esrâr-ı pinhânı

6 Ṣabâ geldi şemîm-i Yûsuf-ı Mıṣr-ı bahârıyla
Çemen nergislerin açdı çü çeşm-i pîr-i Ken'ânı

7 Bu bir vaḳt-i meserretdür ki a'lâ ile ednânuñ
Gül-i sûrî-i şâdiyle leb-â-leb ceyb ü dâmânı

8 Zemîn üzre düşen her sâye-i naḫl-i çemen şimdi
Dil-i üftâdeye yâd itdürür gîsû-yı cânânı

9 Bu demde inbisâṭ ol deñlü cârî ṭab'-ı eşyâya
Ki naḫlinden güşâde ẓâhir olur verd-i bostânı

(x) Ül., Ḳaṣîde Der-Sitâyiş-i Köprüli-zâde Fâżıl u 'Âḳıl Ṣadr-ı A'ẓam Aḥmed Paşa Ü2.

V. (4) - : hiç Ü2. (5) Ṣâf ki: ṣâf H,Ül. (7) Sûrî-i : sûrî vü Ü2 / ceyb ü: ceyb H,Ül. (9) Olur verdi: oldı naḫl-i Ü2.

10 Nesîm-i subh ile cevlâna gelmiş berg-i eşcârı
Görince ʿarsa-i mahşer kıyâs itdüm gülistânı

11 Bu rûh-efzâ dem-i muʿciz eserde itse câ'izdür
Dehân-ı yâr gibi gonçe-i âgâz-ı suhan-dânı

12 Habâb eyler mey-i gül-gûn ile lebrîz-i câm üzre
Görenler câ-be-câ şeb-nemle rûy-ı verd-i handânı

13 Misâl-i rûy-ı cânân sâf-ter âyîne-i devrân
ʿAceb mi eyler ise tûtî-i tabʿum gazel-hvânı

14 Alınmaz yâruñ agyâruñ elinden vasl-ı dâmânı
Nice çâk itmeyem ben dest-i gayretle girîbânı

15 Göñül bulmaz tesellî-i nihâl-i kadd-i dil-cûyuñ
Misâl-i cûy turmaz geşt ider tarf-ı hıyâbânı

16 Nesîm-i ʿişve eyler gonçe-i laʿlin tebessüm-rîz
Ben ʿarż itdükçe yâra mâcerâ-yı çeşm-i giryânı

17 Münâsib çâk-i ceyb itmek idi gerçi Züleyhâya
Velî fark eylemez mest-i mahabbet ceyb ü dâmânı

18 FASÎHâ bende itdi böyle bir dergâh-ı ʿâlîye
Bi-hamdi'llâh seni eltâf-ı bî-pâyân-ı sübhânî

19 Nedür ki zerre-i hâk-i saʿâdet-nâkine dirsem
Sezâdur hem-ʿayâr-ı cevher-i iksîr-i hayvânı

20 Nedür ki âşiyân-gâh-ı hümâyûn tâ'ir-i devlet
Nedür ki cilve-gâh-ı sadr-ı vâlâ kadr-i sultânı

21 Vezîr-i âsumân-haşmet müşîr-i müşterî-fıtnat
Mühim-sâz-ı umûr-ı dîn ü devlet Âsaf-ı sânî

---

(11) Câ'izdür: câ'izdi Ü2. (18) Bende itdi böyle: böyle bende itdi Ü2. (19) Saʿâdet-nâkine: saʿâdet-pâkine H / dirsem: virsem Ü1 // hem-ʿayâr-ı: hem-gubâr-ı H.

22 İdeydi istifâde neyyir-i re'y-i münîrinden
Olurdı mâh-ı nev müstağnî-i mihr-i dıraḫşânı

23 Degül mümkin şeb-i târ ile rûz-ı rûşeni temyîz
O deñlü eyledi âfâkı mihr-i re'y-i nûrânı

24 N'ola ders-i fiğâna başlasa pervâne bülbülden
Arar yanmağa bulmaz n'eylesün şem'-i şebistânı

25 Perîşân kimse yoḳdur ḥüsn-i ʿahd-iʿadl ü dâdında
Cevânânuñ meger destâr ile zülf-i perîşânı

26 Zemânında ṭutar yoḳ kimsenüñ dâmânını kimse
Meger ki dest-i ʿâşıḳ bûs içün dâmânı cânânı

27 Ṭarîḳ-ı resm-i feryâdı bilür yoḳ devr-i ʿadlinde
Meger gül-zâr-ı dehrüñ ʿandelîbân-ı ḫoş-elḥânı

28 Görürse şâhid-i gülden meger bülbül göre yoḫsa
Ne mümkin ġayrdan bir kimse görmek çîn-i bî-şânı

29 Zemân-ı devletinde meskeni yoḳ bûm-ı miskînüñ
Meger kim var ise aʿdâ-yı şûmuñ ḳalb-i vîrânı

30 Ḫuṣûmet ber-ṭaraf ʿahdüñde ḥüsn-i ülfet ol ḥadde
Ki şîrânuñ ġazâlân saʿy ider olmağa ḫayrânı

31 Eger ḫâḳân-ı luṭf u iltifâtuñ itmese himmet
Ḫarâb eylerdi devrân mülk-i fażl u ʿilm ü ʿirfânı

32 Ḫudâvendâ fezâ'il-pekverâ dâniş-verâ ṣadrâ
Ayâ ʿadliyle ḫurrem köhne bâġ-ı ʿâlem-i fânî

---

(22) Re'y-i: rây-ı Ü1 / münîrîden: münîrinden Ü2.
(23) Eyledi âfâḳı mihr-i re'y-i: mihr-i re'y-i eyledi âfâḳı Ü2 / re'y-i: râyı Ü1. (25) ʿAdl ü: ʿadl-i H.
(26) Cânânı: - H; ḫânânı Ü1. (27) Devr-i: dest-i Ü2.
(31) Luṭf u: luṭf - Ü2 // fażl u: fażl - Ü2 / ʿilm ü: ʿilm - H.

33 İdelden kûşe-i dâmân-ı devlet me'menüñ taḳbîl
Gül-i mihre leb-i ümmîdüm eyler ḫande efşânı

34 Ser-efrâz eyledüñ ben bende-i nâçîzi sulṭânum
Ki tevcîh-i ḫiṭâb-ı müsteṭâba ḳılduñ erzânı

35 Degül mümkin bu luṭfuñ şükrin itmek fi'l-mes̱el her mû
Tenümde itse de kâr-ı zebân nükte-i sübḥânı

36 Kerem-kârâ Ḫidîvâ dâmen-i ʿafvuñla setr eyle
Ki vaṣfuñda ḳabûl itmez ḳuṣûrum ḥadd ü pâyânı

37 Ḳaṣîde-gûyluḳda mübtedîdür şâhid-i ṭabʿum
Ki vâḳiʿ olmamışdur kimsenüñ olmaḳ s̱enâ-ḫ̆ânı

38 Degül murġ-ı dilüm pervâne-i pür-sûzı her şemʿüñ
Degül her gülşenüñ şûrîde-ṭabʿum murġ-ı nâlânı

39 Velî âs̱âr-ı feyż-ı midḥat ü vaṣfuñla itdükçe
Feżâ-yı dil-güşâ-yı şiʿr ü inşâ içre cevlânı

40 Bu idrâk olınur ṭarz-ı ḫırâm-ı esb-i ḫâmemden
Ki meydânı alup sebḳat ide yek-rân-ı aḳrânı

41 Ḥavâle eylerüm ṭabʿ-ı selîm-i ṣadr-ı ʿâlîye
Baña aḳrân ile itmek ne lâzım baḥs̱-i ʿirfânı

42 Suḫanda ḥüsn-i lehce başḳa bir feyż-ı ilâhîdür
Ki taḥṣîl eylemek mümkin degüldür saʿy ile anı

43 Ġaraż çün ʿarż-ı iḫlâṣ u ʿubûdiyyetdür iy ḫâme
Yiter itdüñ yiter ṣaḥn-ı suḫanda pây-cünbânı

---

(33) Me'menüñ: me'benüñ H,Ü2 // mihre: mihr-i Ü1 // Mihre: mihr-i Ü1 (34) Ser-efrâz: Ser-firâz Ü2. (36) Eyle: eyleni Ü2 // vaṣfuñda: vaṣfında Ü2. (38) Her: bir H. (43) İḫlâṣ u: iḫlâṣ-ı Ü2 // pây: pâyı Ü2.

44 Duʿâ-yı imtidâd-ı devletüñ derd-i zebân ile
Olup fersûde rûy-ı âsitân-ı luṭf-ı Rabbânî

45 Ola gül-zâr-ı ʿömr ü devleti hem-vâre sebz ü ter
Cihânuñ tâ gele ṣayfı gide faṣl-ı zemistânı

H,11a, Ü1.43b, Ü2.12b

(44) Devletüñ: devletin H,Ü1.

VI.

ḲAṢÎDE-İ NÛNİYYE(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Demdür ki gül güşâd ola bâd-ı bahârdan
Bülbül terennüm ide maḳâm-ı hezârdan

2 Demdür ki feyż-ı girye-i şevḳ u server ile
Mir'ât-ı sîne ṣâf ola reng-i ġubârdan

3 Demdür ki şu'le ḥâlet-i feyż-ı bahâr ide
Demdür ki feyż-ı şeb-nem ola gül şerârdan

4 Demdür ki her meşâm ola bir çeşme-sâr-ı ḫûn
Ṣaḫn-ı çemende ḥiddet-i bûy-ı bahârdan

5 Demdür ki müşg-bûy-ı ser-efgende-i çemen
Müstaġnî ide dilleri zülf-i nigârdan

6 Demdür ki eyleyüp eserin âh u nâleler
Diller ḫalâṣ ola sitem-i rûzgârdan

7 Nergis çemende tâ 'araḳ-ı jâle görmeye
Mânend-i çeşm-i yâr açılmaz ḫumârdan

8 Her ġonçe ḫûn iken daḫı müşg-i teri sezâ
Ṣad-nâfe bâc olursa da müşg-i Tatârdan

9 Demdür serây-ı dîdeye çün ḳaṭre-i sirişk
Şaḫṣ-ı nezâre gelmeye geşt ü güẕârdan

10 Luṭf-ı hevâyı gör ki münaḳḳaş bisâṭlar
Yir yir döşendi sâye-i serv ü çenârdan

(x) Ü3., Ḳasîde E.
VI. (9) Demdür: Mînâ E. (10) Serv ü: serv - Ü3.

11 Pîçîde yâsemenle serv farḳ olurdı hiç
Ḳandîl ile müzeyyen olan her menârdan

12 Ḳandîl uçurdı ẓann iderüm o sitâd-ı bâd
Rîzân olan şükûfeleri şâh-sârdan

13 Ṣaḥn-ı zemîn-i bâġa ki her berg-i ter düşer
Bir dest-i merḥabâmı degül rûzgârdan

14 Mânend-i rûy-ı pür-ʿaraḳ-ı âteşîn-bâr
Aḫẓ itmek âb olurdı fürûzende nârdan

15 Demdür ki bâġa âb-ı leṭâfet-nis̲âr ola
Mîz-âb-ı ḫâme bir ġazel-i âb-dârdan

16 Her naḫl-i bâġ-ı luṭf u ʿaṭâ-yı bahârdan
Dâmân u destin eyledi pür berg ü bârdan

17 Gelse hezâr seng-i sitem her kenârdan
Gelmez göñül cenâbuñı geşt ü güz̲ârdan

18 Ṣanmañ ki mest olup süzilür çeşm-i şâh-bâz
Gelmez nigâh-ı nâza ḳanâʿat şikârdan

19 Ol gül-ʿiz̲ârı bâġa gelür mi dimiş ṣabâ
Açmış şükûfe dîdelerin intiẓârdan

E.7b, Ü3.7b

---

(12) Şâh-sârdan: rûzgârdan E.
(16) Pür: bir Ü3. (17) Beyit, E'de yoktur. (18) Beyit, E'de yoktur.

2. GAZELLER

FÎ ḤARFİ'L-ELF

İBTİDÂ MAḤLAṢ VAŻ' OLINAN Şİ'RİDÜR ĠARÂ'İB-İ İTTİFÂḲIYYEDENDÜR(x)

1.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Bâreka'llâh zihî nuṭḳ-ı miṡâl-i 'Îsâ
K'itdi bir demde niçe mürde-dilânı iḥyâ

2 Müşkilât-ı suḫan-i remz-i lebin ḥall idemez
Yoḳ yire sa'y ider nükte-şinâs-ı şu'arâ

3 Niçe leb ġonçe-i neşküfte-i gül-zâr-ı kelâm
Niçe leb bülbül-i rengîn-naġam-ı bâġ-ı edâ

4 İtdi ol şâh-ı teġâfül sipehüm âḫır-ı kâr
Kâle-i râzumı düzdîde nigehle yaġmâ

5 Ne nigeh dâġ-zen-i sîne-i cân-ı 'uşşâḳ
Ne nigeh teşne-i ḫûn-ı dil-i zâr u şeydâ

6 Böyle bir ġamzesi ġammâzuñ olursa ne 'aceb
Niçe biñ 'âşıḳ-ı şeydâ reh-i 'ışḳında fidâ

7 Mâni' oldı gelüp aġyâr FAṢÎḤâ efsûs
Yâr ile güft ü şinîd eyler iken bî-pervâ

A.17b, E.12b, H.13b, S.10b, Ü1.46b, Ü2.17b, Ü3.14b

2.

NAẒÎRE BE-NEF'Î (xx)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Yârsuz gül-zâr-ı 'âlem künc-i mâtemdür baña
'Iyd u Nevrûzı göñül mâh-ı Muḥarremdür baña

(x) A,Ü1, İbtidâ-i Ġazeliyyât fî Ḥarfi'l-Elf S, Ġazeliyyât-ı Faṣîḥ Dede Ü2.

1. (2) İder: iderler Ü3, (3) rengîn-naġam-ı: rengîn-ġam-ı S. (4) Kâle-i râzumı: Kâr-ı zârımı S. (5) teşne-i: küşte-i Ü2.

(xx) E,Ü1.

2. (1) 'Iyd u:'Iyd - Ü2.

2 Dîde-i terle dil-i pür-tâbumuñ memnûnıyam
Girye vü âh eylemekde yâr u hem-demdür baña

3 Bâ'iṣ-i ifşâ-yı râz olabilinmez dôstum
Neşve-i 'ışkuñla mey keyfiyyeti kemdür baña

4 Bî-tekellüf iy perî âyîne-i meh-ṭal'atuñ
H^vâbda seyr eylemek bir başka 'âlemdür baña

5 Feyż-ı 'ışk-ı yâr ile bir ḥâlet el virdi FAṢÎḤ
Künc-i külhan gülşen-i pür-sebz ü ḫurremdür baña

A.17b, E.12b, H.13b, S.10b, Ü1.46b, Ü2.17b, Ü3.15a

3.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Gülşenüñ sensüz güli sûzende aḫkerdür baña
Lâlenüñ her bergi ḫûn-âlûde ḫançerdür baña

2 Rişte-i dil oldı çün büksiste-i dest-i sitem
Dîdeden rîzân olanlar dürr ü gevherdür baña

3 Lâle-zâr-ı 'ışk iden ṣaḥn-ı feżâ-yı sînemi
Gül-sitân-ârâ-yı behcet bir gül-i terdür baña

4 Ben ki dâmen der-miyân-ı ṣıdk u iḫlâṣam müdâm
Ḫil'at-i âzâr u luṭfuñ hep berâberdür baña

5 Giryemi cûy-ı çemen-zâr-ı niyâz iden FAṢÎḤ
Bir ḳad-i şimşâd serv-i nâz-perverdür baña

A.17b, E.13a, H.14a, S.11a, Ü1.46b, Ü2.18a, Ü3.15a

---

(2) Yâr u: yâr - A,H,S,Ü1,Ü3. (3) râz olabilinmez: râz-ı dile yitmez Ü2 // mey: - S. (5) pür-sebz ü: pür-sebz - Ü2.

3. (1) Güli: - S / sûzende: sûzenle Ü3. (2) çün: ḫûn S // Dürr ü: dür - Ü2. (4) Ben ki: Ben - S / ṣıdk u: ṣıdk - Ü2, Ü3 // âzâr u: âzâr - Ü2. (5) cûy-ı: çün Ü1,Ü3.

4.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Serde sevdâ-yı ser-i zülfüñ ki devletdür baña
Gûyıyâ şeh-perr-i şâhîn-i sa'âdetdür baña

2 Ḫᵛâhişüñ aġyâr-ı bed-ḫᵛâha degüldür iltifât
Îy vefâ nâ-âşinâ maḳṣûd eẕiyyetdür baña

3 Sîr-âb-ı zindegî bir 'âşıḳ-ı dil-teşneyem
Ḫançer-i ḫûn-rîz-i cânân âb-ı raḥmetdür baña

4 Âsitânuñ bâliş-i ârâm u râḥatdur dile
Ḫâk-i pâyuñ tûtiyâ-yı 'ayn-i 'izzetdür baña

5 Dest-i dilberden gelen seng-i cefânuñ iy FAṢÎḤ
Her biri bir gevher-i pür-ḳadr ü ḳıymetdür baña

A.18a, E.13a, H.14a, S.11a, Ü1.47a, Ü2.18a, Ü3.15b

5.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Âteş-i 'ışḳuñla gülşen künc-i külḫandur baña
Künc-i külḫan 'ârızuñ şevḳıyle gülşendür baña

2 Bir gül ü şem'i mi var dehrüñ ta'alluḳ itmeyem
Bülbül ü pervânesi ser-cümle düşmendür baña

3 Ḥasretüñle dîdede iy Yûsuf-ı gül-pîrehen
Her ser-i müjgân-ı ter dil-dûz-ı sûzendür baña

4 'Azm-i şeh-râh-ı ferâġât eylemek düşvârdur
Her nigâh-ı nâ-pesendî gûne reh-zendür baña

5 Seyre gül-zâr-ı cemâl-i dil-rübâyı iy FAṢÎḤ
Çeşmümüñ her biri bir mînâlı revzendür baña

A.18a, E.13a, H.14a, S.11a, Ü1.47a, Ü2.18b, Ü3.15b

---

4. (4) Bâliş-i: Tâbiş-i Ü3. (5) pür-ḳadr ü: pür-ḳadr - Ü2.
5. (1) Şevḳıyle: fikriyle H,S,Ü1,Ü2. (2) şem'i mi: şem'i-Ü1.
(5) Seyre: Seyr-i S,Ü2 // mînâlı : mînâ-yı Ü2,Ü3 /
Revzendür: reh-zendür Ü3.

6.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dâġ-ı 'ışkuñ bir gül-i ṣad-berg-i gülşendür baña
Her fetîl-i şu'le tâ key şem-i rûşendür baña

2 Ebruvânuñ ḥasretinde ṭâḳ-ı miḥnetdür felek
Nev-nihâl-i âsumân ser-tîz-i nâḫundur baña

3 Bülbül-i 'ışḳum müsâvîdür baña âteşle gül
Her ser-i ḫâr-ı çemen a'lâ nişîmendür baña

4 Ol melek-ruḫsârı görmeklik beni bed-hûş ider
Nûr-ı çeşm-i iştiyâḳum nâr-ı eymendür baña

5 Âsumân-ı feyż-ı ma'nâdur ki ṭab'uñ iy FAṢÎḤ
Noḳṭa-i naẓm-ı münîrüñ mihr-i rûşendür baña

Ü3.15a

7.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Laḫt laḫt itdürdi ceyb-i ṣabrumı fürḳat baña
Gelse kâse ḫûn-ı dil nûş itdürür ḥasret baña

2 Çün ṣafâ-yı ḫâṭıruñ oldı ṣafâ-yı ḫâṭırum
Ẕevḳ u şâdî hep saña derd ü ġam u miḥnet baña

3 Bilmezem ḫâṣıyyeti çeşm-i ġazâlâna gider
Ḳaysa vâḳı' olmamışdur dil viren vaḥşet baña

4 Ḳanḳı bezmüñ yâdıdur feryâd-ı mestân itdüren
Ḳanḳı câmuñ neşvesindendür bu keyfiyyet baña

5 Kâkül-i cânâne-veş ḥâlüm perîşân iy FAṢÎḤ
Gelmedi 'ışḳ içre bir hengâm-ı cem'iyyet baña

H.13b

8.

NAZÎRE BE-FUŻÛLÎ (x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Cânâ bu ḳısmet olmış ezelden saña baña
Dirler belâ-yı ḥüsn saña mübtelâ baña

2 Bîgâne eylemiş beni ṣabr u şekîbden
Sen yâr-ı bî-vefâyı iden âşinâ baña

3 Ḳaṣd-ı sitem idersüñ idüp ġayra iltifât
Hep ṣûret-i vefâda idersüñ cefâ baña

4 Ṣâf eyleyenler âyîne-i ḳalb-i 'âşıḳı
Virmişler inkisâr-ı derûndan ṣafâ baña

5 Gerden-nihâd-ı ḥüsn-i rıżâyum naṣîbüme
Ḥûr-ı cinân FAṢÎḤ saña dil-rübâ baña

A.18a, E.13b, H.14a, S.11b, Ü1.47a, Ü2.18b, Ü3.15b

9.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ol dem ki eyledüm nigeh-i ibtidâ saña
Ol dem bu demdür oldı göñül mübtelâ saña

2 'Âlemde 'arż-ı şîve teġâfül ḫiṭâb-ı nâz
Maḫṣûṣdur saña sañaiy bî-vefâ saña

3 Dilden ḫilâf-ı va'deyi bîgâne eyleyen
'Ahde vefâyı eylememiş âşinâ saña

4 Meyl eyledüñ bu ḫâke ayâ serv-i ser-firâz
'Ömr-i ṭavîl ide müyesser Ḫudâ baña

(x) A,E, Nazîre be-Fużûlî-i Baġdâdî Ü1.

8. (1) Saña mübtelâ baña: mübtelâ saña baña S. (2) ṣabr u: ṣabr - Ü2. (3) idersüñ: idersin Ü3 // idersüñ: idersin A,E, S,Ü3.

9. (1) Demdür oldı: demde oldum S. (2) şîve: şîve-i S,Ü2. (3) 'Ahde: 'ahd-i S,Ü2.

5 Zeng-âver olmış âyîneñ ekdâr ile FAṢÎḤ
Bilmem ne vech ile vireyüm incilâ saña

A.18a, E.13b, H,14b, S.11b, Ü1.47b, Ü2.19a, Ü3.15b

10.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dil ki sevdâ-yı maḥabbet eyleye te'sîr aña
Eylemek bîhûdedür endîşe-i tedbîr aña

2 Gâh nâz idüp gehî redd-i niyâz itsün o şûḫ
Her ne cevr eylerse itsün olmazuz dil-gîr aña

3 Zülfi bir ejderdür itmiş niçe Rüstemler zebûn
Çeşmi bir âhûdur olmış şîrler naḫcîr aña

4 Gîsû-yı jûlîde ṣanma gerden-i Mecnûnda
Kâkül-i Leylâdan itmişler idi zencîr aña

5 Yâra sûz-ı 'ışḳumı yazmaḳ murâd itsem FAṢÎḤ
Bulamam ḫâmemde tâb u ṭâḳat-ı taḥrîr aña

A.18b, E.13b, H.14b, S.11b, Ü1.47b, Ü2.19a, Ü3.16a

11.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Sefîne-i dile tecrîd gösterür mi Ḫudâ
Kenâr-ı sâḥil-i ümmîd gösterür mi Ḫudâ

2 Libâs-ı tâze meserretle eyleyüp ḫandân
Murâdum üzre baña 'ıyd gösterür mi Ḫudâ

3 Bu şâm-ı tîre-i ḥasret irer mi encâma
Cemâlüñ iy ruḫı.ḫurşîd gösterür mi Ḫudâ

---

(5) Zeng-âver: Reng-âver S; Jeng-âver Ü2,Ü3 / ekdâr ile: ekdârdan Ü2.

10. (1) Eyleye: eylemiş E. (3) şîrler: şîrlerüz S. (5) Bulamam: Bulmam Ü2 / tâb u: tâb - Ü2,Ü3.

11. (2) Tâze: nâz-ı Ü2. (3) ruḫı: ruḫ-ı Ü2,Ü3

4 Muḳâbilümde bir âyîne ṣâf-ı İskender
Elümde sâġar-ı Cemşîd gösterür mi Ḫudâ

5 Bu şûre-zâr-ı kühen bâġ-ı ḫâr-perverde
FAṢÎḤ bir gül-i ümmîd gösterür mi Ḫudâ

A.18b, E.12b, H.14b, S.10b, Ü1.47b, Ü2.19b, Ü3.14b

12.
NAẒÎRE BE-RÛḤÎ-İ BAĠDÂDÎ (x)

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ruḫları âfitâbdur gûyâ
Lebi câm-ı şarâbdur gûyâ

2 Bize hiç neşve virmiyor sâḳî
Virdügüñ bâde âbdur gûyâ

3 Fikr-i rûyuñ göz açdurur mı baña
Dîdede naḳş-ı ḫ^{v}âbdur gûyâ

4 Ṭâlib-i vaṣluña sükût itdük
Bu su'âle cevâbdur gûyâ

5 Ḫalḳ ḥayrân ruḫuñ mütâlaʿada
Bir münaḳḳaḥ kitâbdur gûyâ

6 Ḳaldı laʿlüñde çeşm-i ümmîdüm
Câm-ı meyde ḥabâbdur gûyâ

7 Ruḫuña mihr-veş nigâh olmaz
Nûr-ı ḥüsnüñ niḳâbdur gûyâ

8 Dehenüñ kimse bulmamış mis̱lin
Cevher-i kem-yâbdur gûyâ

(x) A,E,Ü1.

12. (1) Lebi: Leb-i Ü2. (2) Virdügüñ: virdigi Ü3. (3) Beyit H ve Ü3'te vardır. / fikr-i rûyuñ: fikr-i ḫaṭuñ Ü3. (4) Beyit H ve Ü3'te vardır. / su'âle: su'âl Ü3. (8) kimse bulmamış: bulmamış kimse Ü2.

9 ʿÂşıḳa kâfirân-ı ḥüsn FAṢÎḤ
Sitem itmek s̱evâbdur gûyâ

A.18b, E.13b, H.14b, S.12a, Ü1.48a, Ü2.19b, Ü3.16b

13.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Gûş-ı câna degmedi dilden peyâm-ı âşinâ
Çoḳ zemândur bir ḫaberle gelmedi peyk-i ṣabâ

2 Nâsdan dil künc-i târ-ı iḫtifâ itmiş ḳabûl
N'eylesün bî-çâre olmış bir perîye mübtelâ

3 Bî-ḳarâr olma idüp her serv-ḳad ʿışḳıyla cûş
Olma iy dil âb-veş zinhâr maġlûb-ı hevâ

4 Tâbiʿ-i peyk-i nigâh-ı dûr-bîn-i ḥasretem
İstemem şeh-râh-ı ʿışḳ-ı dil-rübâda reh-nümâ

5 Eyledüm ṣarf-ı nigâh-ı dîde-i ʿibret FAṢÎḤ
Görmedüm âyînesinde kimsenüñ rûy-ı ṣafâ

A.18b, E.14a, H.15a, S.12a, Ü1.48a, Ü2.20a, Ü316a

14.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Kâkül-i yâra bu demler güẕerüñ var mı ṣabâ
Dil-i güm-geşteden âyâ ḫaberüñ var mı sabâ

2 Biz giriftâr-ı ḳafes bülbül-i müştâḳ-ı gülüz
Gül-sitândan bize bir berg-i terüñ var mı ṣabâ

3 Beyʿ iderseñ alalum nefḫasını biñ câna
Nükhet-i kâkül-i müşgîn-es̱erüñ var mı ṣabâ

---

13. (1) Peyk-i:bâd-ı S. (2) perîye: birine H,Ü1. (3) cûş: ḫûş S; - Ü3. (5)ʿibret: ġayret Ü2 // Görmedüm: Görmemiş Ü2 / kimsenüñ: kimse hiç Ü2.

14. (2) Gül-sitândan: Gül-sitânuñda Ü2.

4 Biz ki ḫâr u ḫas-ı şeh-râh-ı riyâż-ı ʿışḳuz
Dilde bizden ʿacabâ bir kederüñ var mı ṣabâ

5 Dil-i bî-tâb-ı FAṢÎḤâda perîşânlıḳ var
Kâkül-i yâra bu demler güzerüñ var mı ṣabâ

A.19b, E.14b, H.15b, S.12b, Ü1.48b, Ü2.21a, Ü3.16b

15.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Göñül derd ü ġam-ı ʿışḳ-ı cevânı eylemiş peydâ
Degül tenhâ bir iki mihmânı eylemiş peydâ

2 Degül deryâ mücellâ ṣâf bir âyînedür gûyâ
Felek ʿaksiyle reng-i âsumânı eylemiş peydâ

3 Göñül ġafletle varmış ol perî-ruḫsâra meyl itmiş
Devâsuz bir ʿaceb derd-i nihânı eylemiş peydâ

4 Bu deyre niçe tasvîr-i dil-ârâ naḳş olunmışdur
Senüñ mis̱lüñ ne Bihzâd u ne Mânî eylemiş peydâ

5 FAṢÎḤ âdem helâk olmaz mı bi'llâh derd-i ġayretle
Raḳîb-i dîv-sîret yâr-ı cânı eylemiş peydâ

A.19a, E.14a, H.15a, S.12a, Ü1.48a, Ü2.20a, Ü3.14b

16.

NAẒÎRE BE-NEŞÂṬÎ (x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ḫaṭṭ-ı siyeh olurdı ruḫ-ı yârdan cüdâ
Olsaydı sâye-i mihr-i pür-envârdan cüdâ

---

(4) Dilde: dil-bere Ü3 / ʿacabâ: ʿaceb Ü3.

15.(1) Derd ü: derd - Ü2 // tenhâ: ḫâlî Ü3. (3) ol perî-ruḫ-sâra: dil-ber-i ruḫsâra Ü2 // Devâsuz: Görünmez A. (5) Derd-i: derd ü Ü3.

2 Çeşm-i siyâh-ı mestüñ ile ülfet eyleyen
Mümkin mi ola ḫâne-i ḫammârdan cüdâ

3 Münfekk olur mı târik-i dilden duḫân-ı âh
Olmaz seḥâb ḳulle-i kühsârdan cüdâ

4 Pâ-bûs-ı yâra mümkin olur mıydı dest-res
Şâne olaydı ṭurra-i ṭarrârdan cüdâ

5 Tâ böyle tîre olmaz idi rûzumuz FAṢÎḤ
Ḫ^{v}âb olsa çeşm baḫt-ı siyeh-kârdan cüdâ

A.19a, E.14a, H.15a, S.12b, Ü1.48b, Ü2.20b, Ü3.16b

17.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Egerçi beslemiş ḳoynında çok dürr-i s̱emîn deryâ
Velî dendânuñ-âsâ görmemiş dürr-i nigîn deryâ

2 Kerem ıṭlâḳ olınmaḳ ẕâtına şâyân idi el-ḥaḳ
Eger göstermeyeydi 'âleme çîn-i cebîn deryâ

3 Su'âl eyler olursa mâcerâmuz âşinâlardan
O gevher yâdına dil itmede eşk-i terin deryâ

4 Gehî bir ḳaṭre-veş nâ-çîz ü kem-peydâdur ammâ kim
Olur cûş eyleyüp gâhî dil-i zâr u hazîn deryâ

---

(2) Eyleyen: eyleyüñ Ü2; eylerüz Ü3. (5) olmaz idi: olur mıydı Ü3 // baht-ı siyeh-kârdan: - siyeh-kârdan Ü2.

17.(1) Koynında: destinde E,S,Ü3 // nigîn: semîn Ü2. (2) zâtına şâyân: - şâyân E / el-hak: ancak H,Ü3 // göstermeyeydi: arz itmeyeydi E,H,Ü1; arz itmeseydi Ü2 ; gösterme - yeydi Ü3. (3) yâdına dil: - S. (4) nâ-çîz ü: nâ-çîz - Ü2 // zâr u: zâr-ı Ü2.

5 Görüp baḥr-i sirişk-i bî-girâmum reşk ü ġayretden
FAṢÎḤ olmaḳda her dem tîre-rûy u ḫışm-gîn deryâ

A.19a, E.14b, H.15b, S.12b, Ü1.48b, Ü2.20b, Ü3.16a

18.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Gönderdi baña nâme-i mihr ol meh-i ġarrâ
Geldi seḥeri bâd ile gül-berg-i temennâ

2 Biz rişte-i ümmîdi ki ḳaṭ' eyledük âḫır
Deryâlara atsun güherin ḫ^v^âce-i dünyâ

3 Mâdâm bu eşk-i nemekin dîdede vardur
Görmek niçe mümkin bize peymâne-i ṣahbâ

E.12b, Ü3.17a

FÎ ḤARFİ'L-BÂ' (x)

19.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Cemâlüñ âfitâbına naẓar mihr-i cihân kevkeb
Nedür sende olan iy mâh-ı burc-ı ḥüsn ü ân kevkeb

2 Ṭulû' itmek ne mümkin ẕerre luṭf ol mihr-i behcetden
Olınca nâ-müsâ'id ṭâli' ü nâ-mihribân kevkeb

3 Ruḫuñ görsem 'aceb mi maḥv olursa ḳaṭre-i eşküm
Ṭulû' itdükde mihr olur belî elbet nihân kevkeb

4 Firâḳuñda ḥisâba gelmez iy meh dirhem-i eşküm
Ṣayar her şeb ṣabâḥ olınca çeşm-i ḫûn-feşân kevkeb

---

(5) Reşk ü: reşk - Ü2 / ġayretden: ġayriden S // tîre-rûy u: tîre rûzı vü Ü3.
18. (2) Güherin: güherüñ Ü3. (3) bu: ki Ü3 / dîdede: dîde Ü3.
(x) A,E,S,Ü1,Ü3, Ḥarfü'l-Bâ' H.
19. (2) Nâ-mihribân: - mihribân Ü3. (4) her şeb ṣabaḥ olınca çeşm-i ḫûn-feşân: tâ ṣubḥ her şeb dîde-i aḫter-feşân Ü3.

5 Gulâm-ı kem-terîn-i dergeh-i sulṭân-ı ʿışḳuz biz
Ne mümkindür bize ṣatmaḳ FAṢÎḤâ âsumân kevkeb

A.19b, E.14b, H.15b, S.13a, Ü1.48b, Ü2.21a, Ü3.17a

20.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Hemîşe nûş-ı câm-ı bâde eyler ârzû-meşreb
Yeñilmez n'eyleyem iy sâḳi-i âyîne-rû meşreb

2 S̱ebâtın bozmayup artar sükûnı pür-mey oldukca
Gerekdür bâde-ḫvâr olanlara olmaḳ sebû meşreb

3 Göñül bîhûde ṣarf-ı âb-ı rûy itme recâdan geç
Niyâz ile ne mümkin râm ola ol tünd-hû meşreb

4 Şemîm-i bâdeden ser-mest olup ʿarż-ı niyâz eyler
Belâ oldı dil-i dîvâneye iy sâḳi bû-meşreb

5 FAṢÎḤâ meyl idüp her serv-ḳad pâyına yüz sürmem
Baña müşkildür olmaḳ gülşen-i ʿâlemde cû-meşreb

A.19b, E.15a, H.16a, S.13a, Ü1.49a, Ü2.21b, Ü3.17a

21.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Şâh-ı bahâr itmeyüp iḥsân-ı ʿandelib
Ḳaldı ḫırâş-ı ḫârda dâmân-ı ʿandelîb

2 İtmez hezâr perde-i ḳalb-i güle güẕâr
Olur hevâya münḳalib efġân-ı ʿandelîb

3 Oldur maḥabbet itmeye zâ'il anı fuṣûl
Olmaya ʿışḳ-ı gül gibi mihmân-ı ʿandelîb

---

(5) Ne mümkindür bize ṣatmaḳ: Bize ṣatmaḳ ne mümkindür S.

20.(1) Nûş-ı: Gûş-ı Ü2. (2) bâde-ḫvâr: bâde-ḫor Ü2 / olanlara: olanda Ü1; olanlar Ü3. (3) âb-rûy: âb-rû Ü2,Ü3. (5) sürmem: sürsem Ü2.

21.(3) Oldur: Olur Ü1.Ü2 / itmeye: itmege Ü3 / fuṣûl: fuṣûli Ü3.

4 Eyler ifâde ġonçe-i neşküfte-i çemen
Ṣad-pâre olduġın dil-i nâlân-ı ʿandelîb

5 Tekrîr-i nâliş üzre eser eyler iy FAṢÎḤ
Gül gûş-ı yâra nâle çü efġân-ı ʿandelîb

A.19b, E.15a, H.16a, S.13a, Ü1.49a, Ü2.21b, Ü3.17b

22.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Âfâḳı ṭutdı velvele-i dâduñ ʿandelîb
Diñletdüñ ʿâleme yine feryâduñ ʿandelîb

2 Açılmaduḳca bâd-ı bahâr ile ġonçeler
Olmaz güşâde ḫâṭır-ı nâ-şâduñ ʿandelîb

3 Mânend-i ġonçe dilleri ṣad-pâre eyledi
Âteş-eser nevâ-yı nev-îcâduñ ʿandelîb

4 Bed' eyle gül-sitânda yine ders-i nâleye
Geldi dem-i tilâvet-i evrâduñ ʿandelîb

5 Pür-gûy iseñ hemîşe zebân-ı FAṢÎḤ-veş
Terk itmek olmadı saña muʿtâduñ ʿandelîb

A.20a, E.15a, H.16a, S.13b, Ü1.49a, Ü222a, Ü3.17b

23.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Tâ ṣubḥ olınca âh u fiġân eyledük bu şeb
Râz-ı derûnı ḫalḳa ʿayân eyledük bu şeb

2 Geh bûs-ı laʿli gâh leb-i sâġar-ı şarâb
Cânâne ile ṣoḥbet-i cân eyledük bu şeb

---

(5) Yar: yâra H,S,Ü1 / nâle: - Ü1 / çü: çün Ü2.
22.(3) Nevâ-yı: - Ü2 / nev-îcâduñ: - îcâduñ Ü3. (5) iseñ: sen Ü3 // olmadı: olımaz H,Ü1,Ü2 / saña: - Ü2 / muʿtâduñ: muʿtâdın H.

3 Efsâne-i maḥabbeti taṭvîl eyleyüp
Dil-dârı mest-i ḫᵛâb-ı girân eyledük bu şeb

4 Ol ṭıfl-ı ʿişve-bâz ile bâzîçe ṭarḥ idüp
Mühr-i lebin göñülde nihân eyledük bu şeb

5 Kûy-ı nigârı ḫᵛâbda seyr eyleyüp FAṢÎḤ
Gül-geşt-i ṣaḥn-ı bâġ-ı cinân eyledük bu şeb

A.20a, E.15a, H.16a, S.13b, Ü1.49b, Ü2.22a, Ü3.17b

24.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Sâġar-ı ṣahbâyı sâḳî âfitâb itdüñ bu şeb
Şuʿle-i bâdeyle bezmi mâh-tâb itdüñ bu şeb

2 Sâḳiyâ bî-minnet-i peymâne-i pür-zûrumı
Ehl-i bezmi bir nigâh ile ḫarâb itdüñ bu şeb

3 Perde-i ʿarż-ı merâmı eyleyüp iy dil güşâd
Neşve-i meyle hele defʿ-i ḥicâb itdüñ bu şeb

4 Eyleyüp ṭıfl-ı niyâzum zîb-i âġûş-ı ḳabûl
Nâzenînüm vuṣlatuñla kâm-yâb itdüñ bu şeb

5 Ġayrılarla ṭarḥ-ı bezm idüp FAṢÎḤi dôstum
Âteş-i pür-sûz-ı ġayretle kebâb itdüñ bu şeb

A.20a, E.15b, H.16b, S.13b, Ü1.49b, Ü2.22b, Ü3.17b

25.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Zülfüñde dil iderse n'ola vuṣlatuñ ṭaleb
Dirler ki müstecâb olur elbet duʿâ-yı şeb

---

(3) Ü3'te 3. ve 4. beyitlerin 2. mısrâları aynı./Gâh:geh Ü2.
24.(1) Bâdeyle: bâd ile Ü3. (2) pür-zûrumı: pür-rûzumı S,Ü3.
(3) Defʿ-i: refʿ-i E,Ü3.
25.(1) Zülfüñde: Zülfinde Ü3 / dil iderse n'ola: iderse n'ola dil S.

2 Ġayra güşâde âyîne-veş rûy-ı iltifât
Baña gelince çîn ile pür-cebhe-i ġażab

3 Biz ḫuşk-sâl-i miḥnet ü ġam mübtelâsıyuz
Virdük behâya ḫırmen-i ẕevḳ ü neşâṭı hep

4 Görsek ilâc-ı sâġar-ı ṣahbâ-yı vuṣlatuñ
Ṣad-pâre oldı tâb-ı teb-i ḥasretüñle leb

5 Esbâb-ı ḥüsnüñ ola füzûn iy sitem-pesend
Luṭf it FAṢÎḤa böyle cefâya nedür sebeb

A.20b, E.15b, H.16b, S.14a, Ü1.49b, Ü2.23a, Ü3.18a

26.

NAẒÎRE BE-NEẒÂ'İR(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Çemenler sebz ü ḫurremdür hevâlar dil-güşâdur hep
Bu dem bâd-ı ṣabâdan alınan bûy-ı ṣafâdur hep

2 Beni bîgâne-i ṣabr u dilüñ żâyi' iden 'aḳlın
O düzdîde tebessüm ol nigâh-ı âşinâdur hep

3 Maḥabbetdür dili taḥrîk ü bî-ârâm iden tende
Ki bâdı ıżṭırâb-ı şu'le-i nâra hevâdur hep

4 Maḥabbet üzre olmış tâ ezel taḳdîr-i Ḥaḳ cârî
Henüz âb-ı sirişküm cûy iden ol mâcerâdur hep

5 Naẓar feyż-âşinâ-yı cevher-i ẕât olmadur yoḫsa
Ġubâr-ı deşt ü ṣaḥrâ tûtiyâdur kîmyâdur hep

---

(2) Güşâde: güşâd H // çîn: ḥüsn S. (3) miḥnet ü: miḥnet - Ü2 / ẕevḳ u : ẕevḳ-Ü2. (5) ḥüsnüñ: ḥüsn Ü2.

(x) Ü1,E.

26.(1) Sebz u: sebz - Ü2 (2) ṣabr u: ṣabr - Ü2 / dilüñ:dilinA/ Żâyi' iden 'aḳlın:'aḳlın iden żâyi' Ü2 / 'aḳlın:'aḳluñ Ü3 / Taḥrîk ü: taḥrîk - H. (4) Beyit E ve Ü3'te vardır./ iden: andan Ü3 .

6 FAṢÎHâ meyl idüp hercâyi-ṭab'âna gönül virme
Mis̲âl-i mâ-i cârî serv-ḳadler bî-vefâdur hep

A.20a, E.15b, H.16b, S.13b, Ü1.49b, Ü2.22b, Ü3.18a

FÎ ḤARFİ'T-TÂ' (x)

27.

NAẒÎRE BE-NEẒÂ'İR(xx)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Ḫumlardan alındı mey-i raḫşân-ı ḫarâbât
Açıldı yine kân-ı Bedaḫşân-ı ḫarâbât

2 Kec-kûl-i niyâz-ı dili eşkiste gerekdür
Her kes olımaz maẓhar-ı iḥsân-ı ḫarâbât

3 Bir ḥâlet ile olmaya eşkiste ki birdür
Îmân ile peymâne-i peymân-ı ḫarâbât

4 Revnaḳda müşâbih bu kühen-ṭâḳ-ı sipihre
Ḳandîl ile ârâste-i eyvân-ı ḫarâbât

5 Peymâne-i ümmîde FAṢÎḤ irmez imiş el
Bûs olmayıcaḳ dâmen-i pîrân-ı ḫarâbât

A.20b, E.16a, H.16b, S.14a, Ü1.50a, Ü2.23a, Ü3.18a

28.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Bir bûse-i la'lüñ ile sâḳî dili şâd it
Peymâne-i ümmîdimi lebrîz-i murâd it

2 Hep ġonçeleri bâd-ı bahâr itdi şüküfte
Yâ Rab dili sen şeb-nem-i luṭfuñla güşâd it

3 Telhî-i sitem tâ-be-key iy şâh-ı melâḥat
Bir pâre ne var bendelere baḫşîş-i dâd it

(x) A,E,S,Ü1,Ü3; Ḥarfü't-Tâ' H. / (xx) E.
27. (5) İrmez imiş el: el irişür mi E,S,Ü3.

4 Kem-rağbetî-i çârsû-yı dehr o ḥadde
Baḳmazlar eger Yûsufı biñ kerre mezâd it

5 Günden güne ol ruḫları ḫurşîde FAṢÎḤüñ
Mihrini füzûn şevḳını yâ Rabb ziyâd it

A.20b, E.16a, H.17a, S.14a, Ü1.50a, Ü2.23b, Ü3.18b

29.
NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 İy dil niçe bir keş-me-keş-i bûd u nebûd it
Âsâyiş eger ister iseñ maḥv-ı vücûd it

2 Cismiñi girân-bârî-i ḫ^{v}âhişden idüp ṣâf
Şeb-nem gibi var 'âlem-i bâlâya ṣu'ûd it

3 Tâ key idesin cilve-geh-i sürme-i ġaflet
Çeşm-i dilüñi maẓhar-ı envâr-ı şühûd it

4 İy bülbül-i dil naḳşına aldanma bu bâġuñ
Var gülşen-i yek-reng-i ma'ânîde sürûd it

5 Yaḳ âteşe bülbülleri ḫâkistere döndür
Feryâduñı iy sûḫte-i dil şu'le-nümûd it

6 Ḫaṭṭuñ var ise nâz u niyâzı ile 'ışḳuñ
Ferhâd gibi kûh ile var güft ü şinîd it

7 Vir naḳd-i dili emti'a-i 'ışḳa FAṢÎḤâ
Ne fikr-i zebân eyle ne endîşe-i sûd it

A.21a, E.16a, H.17a, S.14b, Ü1.50a, Ü2.23b, Ü3.18b

---

(4) Kem-rağbetî-i: Bî-rağbetî-i Ü3 / o ḥadde: ol ḥadde Ü2; O ḳadar kim Ü3. (5) yâ Rabb: her laḥẓa H.

(x) A,E,Ü1.

29.(1) Bûd u: bûd -H,Ü1,Ü2. (2) Cismiñi: Çeşmini H. (5) Sûḫte-i dil: sûḫte dili Ü2. (6) Beyit Ü2'de yoktur. (7) Sûd: şûd S.

30.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Geldi bahâr bâġa gelüp ṭarḥ-ı ṣoḥbet it
Bülbüller ile güft ü şinîd-i maḥabbet it

2 Gül-zâr-ı bezm-i bâde-i ḫamrâ ḫayâl idüp
Her nev-şüküfte ġonçeyi bir câm-ı 'işret it

3 Ṭa'n-ı raḳîb mâni'-i teşrîfüñ olmasun
Sen ḳalma aña gel kerem eyle mürüvvet it

4 Bî-pâ vü ser bu derd-i ser-i ġam yiter yiter
Pîr-i muġâna var ṭaleb-i dest-i himmet it

5 Ḳoy pây-ı kilk-i naẓm-ı FAṢÎḤa ser-i niyâz
Çeşm-i ümîdi rûşen-i kuḥl-i belâġat it

A.21a, E.16b, H.17b, S.14b, Ü3.18b

31.

NAẒÎRE BE-FUẒÛLÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 İlâhî ḥüsn-i ülfetde dilüm âyîne girdâr it
Beni yâr ile aġyâr eyleme aġyâr ile yâr it

2 Ḳoma ḫâlî derûn ḫum-ḫâne-i feyż-ı maḥabbetden
İlâhî sâġarum ṣahbâ-yı 'irfân ile ser-şâr it

3 Viṣâlin bî-firâḳ it yârumı bî-serkeş-i aġyâr
Şarâbum bî-ḫumâr eyle gül-i ra'nâmı bî-ḫâr it

4 Füzûn itdi ḫumârum nûş-ı câm-ı ġuṣṣa gitdükce
Gel iy sâḳî kerem ḳıl sâġar-ı ṣahbâyı ser-şâr it

A.21b, E.16b, S.15a, Ü3.18b

---

30. (1) Ṭarḥ-ı: - H // Bülbüller: Bülbülleri S / şinîd: şünûd H; şinîde Ü3. (2) ġonçeyi: ġonçeleri S. (3) gel: göñül A. (4) Himmet: bî'at H. (5) ser-i: ruḫ-ı H.

(x) E.

31. (2) Ḫum-ḫâne-i: ġam-ḫâne-i S. (3) viṣâlin: viṣâli E.

32.

EYYÛBDA LÂĞARÎ TEKYESİNDE BEDÎHİYYE DİNMİŞDÜR(x)

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bu żaʿîfi kerem ḳıl iḥsân it
Tekye-i Lâğarîde mihmân it

2 Beni abdâl iderseñ iy ġam-ı ʿışḳ
Hindîler tekyesinde ʿuryân it

3 Mevlevîlerde eyle ser-geşte
Gülşenîlerde murġ-ı nâlân it

4 Mîr Buḫârîde eyleyüp bende
Beni şâhen-şeh-i Ḫorasân it

5 Hele n'eylerseñ it FAṢÎḤi hemân
Sâkin-i tekye-gâh-ı ʿirfân it

A.21a, E.16b, H.17a, S.15b, Ül.50b, Ü3.19a

33.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Mümkin degül iy serv-i ser-efrâz-ı melâḥat
Dâmânuñ ile ülfet ide dest-i şikâyet

2 Bî-bâk uralum kendümüzi ḫâr-ı cefâya
Ceyb-i dil olup çâk yine dâmâna nihâyet

3 Âzürde olur gül diyü bülbül açamaz bâl
Gelmiş o ḳadar bâġa kemâl üzre leṭâfet

4 Hep ḫırḳa-i tecrîde girüp oldılar ʿuryân
Bu şekle ḳor ʿuşşâḳı muḥaṣṣal o ḳıyâfet

5 Bir kerre su'âl eylemedüñ ḥâl-i FAṢÎḤi
Gelmez mi ʿaceb ḫâṭıra hiç rûz-ı ḳıyâmet

A.21a, E.16b, H.17a, S.15a, Ül.50b, Ü2.24a, Ü3.19a

(x) Ül.

33. (1) Degül: dil Ül / ser-efrâz: ser-firâz S,Ü2. (3) dâmâna: dâmân-ı H; dâmâna nihâyet: - Ü3. (4) ḳıyâfet:ḳıyâmet S,Ü2,Ü3.

34.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Var yâra gönül da'vî-i bî-dâduñı diñlet
Dîvân-ı şehen-şâhda feryâduñı diñlet

2 Eydür bu ḳadar cilve-i pey-der-pey-i 'işve
Bir laḥẓa şehâ esb-i perî-zâduñı diñlet

3 Söylet getürüp meclise mînâ-yı şarâbı
İy sâḳî yine bülbül-i dil-şâduñı diñlet

4 İy ḫâme-i ḫoş-lehce nağam-senc-i FAṢÎḤ ol
Yârâna yine naḳş-ı nev-îcâduñı diñlet

A.21a, E.17a, H.17b, S.15b, Ü1.50b, Ü2.24b, Ü3.19b

35.

NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Olmış o şems-i kec-külehüm tekye-gâh dôst
Olsaḳ 'aceb mi şevḳ ile biz de külâh dôst

2 Ol ḫân-ḳah durur ki tenüm dâğ u şerḥadan
Yazmış debîr-i miḥnet aña yir yir âh dôst

3 Allâh çeşm-i zaḫm-ı 'adûdan nigâh ide
Her kec-naẓarla olmada ol reşk-i mâh dôst

4 Hep gerdiş-i ḫilâfıdur erbâb-ı dânişüñ
Olmaz bizümle ol felek-i kîne-ḫ^{v}âh dôst

---

34. (2) Eydür: Eyler Ü3 / 'işve:'ışḳ H,Ü1,Ü2; 'ışḳ âh Ü3.
(3) Söylet: Söyledür S.

(x) A,E.

35. (1) Külâh: gâh Ü3. (2) ḫân-ḳah durur ki tenüm: ḫân-ḳahda kim tenümi Ü2. (3) 'adûdan: 'adûya Ü2 / ide: iden Ü3 // Olmada: olmaḳda Ü3. (4) ḫilâfıdur: ḫilâfetdür Ü3.

5 A'dâ FAṢÎḤ güft ü şinîd-i nifâḳ ile
Geh düşmen eylemekde bize yârı gâh dôst

A.21b, E.17a, H.17b, S.15a, Ü1.51a, Ü2.24b, Ü3.19a

36.

NAẒÎRE BE-YAḤYÂ(x)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Çâk olmayıcaḳ 'ışḳ ile mecnûn-ı maḥabbet
Ṭayy olmaz imiş vâdî-i hâmûn-ı maḥabbet

2 Bir lâlesi vâfir güli çoḳ memleket oldı
Ḫâk-i ten-i zâr olalı meskûn-ı maḥabbet

3 Ne ḫaṭṭ-ı ġubârı ile ne câm-ı lebiyle
Bir keyf ile şâd olmadı maḥzûn-ı maḥabbet

4 İtmekde bizi câẕibe-i ḥüsn ile tesḫîr
Bî-silsile-bend olmada mecnûn-ı maḥabbet

5 Her vaḳt-i dem-i feyż-ı seḥerden ḫaber-âver
Mümkin mi FAṢÎḤ olmaya memnûn-ı maḥabbet

A.21b, E.17a, H.17b, S.15a, Ü1.51a, Ü2.25a, Ü3.19b

37.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1 Cihânda ḳalmadı çün merd-i nükte-dân ile ülfet
Mis̱âl-i Ḳays ideyin bâri vaḥşiyân ile ülfet

2 O ġamze ile ne mümkin muvâneset ide diller
Olur mı tîġ-i dem-âlûd-ı ḫûn-feşân ile ülfet

---

(5) Faṣîḥ: Faṣîḥi Ü2 // eylemekde bize yârı: eylemekdedür bize dil- dârı A,E,S,Ü3.

(x) A,E.

36. (1) Çâk: Çak A,E,H,S,Ü1,Ü2. (2) oldı: oldum Ü1. (4) Bî-silsile: Bin silsile Ü3.

3 Ne sûd şimdi ferâmûşı olmasa o peyam-ber
Miyânede var idi gerçi bir zemân ile ülfet

4 Ḳażâ lisân-ı cerî-i FAṢÎḤa eyledi taḥṣîṣ
Bu gûne şi'r-i ter eyler mi her zebân ile ülfet

H.18a

FÎ ḤARFİ'S̠-S̠Â (x)

38.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ṣafâ-yı ḫâṭıruma la'l-i yâr olur bâ'is̠
Neşâṭ-ı bezme mey-i ḫoş-güvâr olur bâ'is̠

2 Bu cûş-ı giryeme dehrüñ cefâsıdur bâdî
Yemüñ telâṭumına rûzgâr olur bâ'is̠

3 'Aceb mi çekmege âġûşa yârı istemesem
Sükûn-ı keştîye çün kim kenâr olur bâ'is̠

4 Ḫaṭuñ görüp n'ola dil naġme-senc-i şevḳ olsa
Nevâ-yı bülbül-i zâra bahâr olur bâ'is̠

5 Şikestegî-i ser-i zülf-i dil-rübâya FAṢÎḤ
Derûn-ı dilde olan inkisâr olur bâ'is̠

A.21b, E.17b, H.18a, S.15b, Ü1.51a, Ü2.25a, Ü3.19b

FÎ ḤARFİ'L-CÎM(xx)

39.

NAẒÎRE BE-YAḤYÂ(xxx)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Mey gördügince serkeş olur ol teng-mizâc
Müşkildür itmek âteş ile âb imtizâc

(3) Peyam-ber: peyam-berün H.
(x) A,E,S,Ü1,Ü3.
38. (2) Dehrüñ: yâruñ Ü3. (3) çekmege: çekmeye E. (4) n'ola:-Ü2.
(5) Olur: ola Ü2.
(xx)A,E,S,U1,Ü3, Ḥarfü'l-Cîm H. /(xxx) E.
39. (1) Gördügince: gördükce Ü1.

2 Geçmez bu çâr-sûda metâ'-ı neşâṭ u'ayş
Kâlâ-yı ġam ḳumâş-ı elemdür bulan revâc

3 Şemşîr-i şem'a urmada pervâne kendüyi
Taḥrîke iy ṣabâ anı sende ne iḥtiyâc

4 Meksûr olursa dil gażab-ı yârdan n'ola
Tâb-âver olmaḳ âteşe mümkin midür zücâc

5 Ġarrâlanursa 'âleme şâyestedür FAṢÎḤ
Erbâb-ı ṭab' naẓmı ile eyler ibtihâc

A.22a, E.17b, H.18a, S.16a, Ü1.51a, Ü2.25b, Ü3.20a

40.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Derd ile itmiş kemâl-i imtizâc
İstemez dil-ḫaste-i 'ışḳuñ ilâc

2 Bozdı bâzâr-ı niyâzı ḫaṭ gelüp
Ḫoş-ḳumâş-ı nâza ḳalmadı revâc

3 Naḳd-i eşk-i çeşmüñi 'arż it FAṢÎḤ
Şâh-ı 'ışḳ eyler ise teklîf-i bâc

4 Naẓm-ı pâkümle budur ḥaḳḳ-ı kelâm
Şâ'irân-ı Rûm iderler ibtihâc

5 Ḫusrev-i iḳlîm-i ma'nâyam FAṢÎḤ
Gevher-i mazmûna çekmem iḥtiyâc

A.22a, E.17b, H.18b, S.16a, Ü1.51b, Ü2.25b, Ü3.20a

41.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Düşnâm-ı dil-rübâ bizi şâd eylemez mi hiç
Erbâb-ı 'ışḳı ḫayr ile yâd eylemez mi hiç

---

(2) Metâ'-ı: ḳumâş-ı E,H,S,Ü1,Ü2,Ü3./ neşâṭ u:neşâṭ Ü2 // ḳumâş-ı: metâ'-ı E,H,S,Ü1,Ü2,Ü3. (3) ne: - S.

40.(2) Nâza: yâra S. (3) eyler ise: eylerse ger Ü3. (4) Beyit Ü3'te yoktur.

41.(1) Şâd: yâd Ü3.

2 Bir mevsim-i bahâr-ı güşâyiş-nümâ-yı feyż
Gül-ġonçe-i ümmîdi güşâd eylemez mi hiç

3 Tâ key keder-nümâyî-i ḫışm u ġażab o meh
İżhâr-ı rûy-ı mihr ü vedâd eylemez mi hiç

4 Elbette hep murâd-ı ḫilâf üzre devr ider
Çarḫ-ı felek bizümle inâd eylemez mi hiç

5 Tâ key bu zehr-i ḫand-i teġâfül meger FAṢÎḤ
Şâhân-ı ḥüsn baḫşîş-i dâd eylemez mi hiç

H. 18b, Ül.51b, Ü2.26a, Ü3.20a

FÎ ḤARFİ'L-ḤÂ(x)

42.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Görinen ṣanmañ şafaḳ eyler felek her gâh ṣubḥ
Bir ḳumâş-ı surḫı pây-endâz-ı şâhen-şâh ṣubḥ

2 Kâr-ger olmadı ol mâha fiġân-ı nîm-şeb
İtmedi te'ṣîr o mihr-i ḥüsne ḥayfâ âh ṣubḥ

3 İnhizâm el virdi ser-cümle sipâh-ı encüme
Destine aldıḳda tîġ-i şu'le-bârın şâh ṣubḥ

4 Şeh-süvârum ṣaḥn-ı ḳûyından olınca cilve-ger
Raḫş-ı mihre teng olur meydân-ı cevlân-gâh ṣubḥ

5 Dîde-i dil iktisâb-ı nûr-ı feyż itsün FAṢÎḤ
Eylegil müjgânlaruñ çârûb-ı ḫâk-i râh ṣubḥ

A.22a, E.18a, H.18b, S.16a, Ül.51b, Ü2.26a, Ü3.20a

---

(2) Bir: Bu Ü2. (3) rûy-ı mihr ü: mihr-i rûy-ı Ül; rûy-ı - Ü2. (5) Ḫand-i: ḫande Ü2 // baḫşîş-i: baḫşîş ü Ül,Ü2.
(x) A,E,S,Ül,Ü2.
42.(1) Görinen: Görineñ Ü2. (5) itsün: iden Ü2 // Eylegil: Eyle S.

43.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Feyż-âver oldı gülşene bâd-ı nesîm-i ṣubḥ
İtdi şüküfte ġonçeyi luṭf-ı 'amîm-i ṣubḥ

2 Görmek olurdı rûy-ı dil ol mihr-i nâzdan
İtse eṣer niyâz-ı dil-i 'an-ṣamîm-i ṣubḥ

3 Başlar güşâde olmaġa verd-i sefîd-veş
Eyler meşâm-ı cânı mu'aṭṭar şemîm-i ṣubḥ

4 Bâd-ı nesîmi hem-nefes-i mu'ciz-i Mesîḥ
Cânlar bağışlar âdeme vakt-i kerîm-i ṣubḥ

5 Ḫûnîn-dil-i hezârı güşâd eyledi FAṢÎḤ
İtdi şüküfte ġonçeyi luṭf-ı 'amîm-i ṣubḥ

A.22a, E.18a, H.18b, S.16b, Ü1.52a, Ü2.26b, Ü3.20b

FÎ ḤARFİ'L-ḪÂ'(x)

44.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ġam degüldür gelse mey maḫmûr-ı pür-efkâra telḫ
Bu meṣeldür çünki her derde olurmış çâre telḫ

2 Baḥr-ı eşküm 'arż-ı emvâc-ı cebîn itmiş görüp
Girye-i pür-şûr-ı dil gelmiş meẕâḳ-ı yâra telḫ

3 'Âşıḳ olmaz şehd-i kâm-ı tesliyet bir ḥâl ile
İy ṭabîbüm her ne 'arż itseñ gelür bîmâra telḫ

4 Her ne dem kim câm-ı mey görsem beni giryân ider
Eşk-rîz eyler ṭokınsa dîde-i bîdâra telḫ

---

43. (1) Luṭf-ı: - S; feyż-ı Ü2. (2) S'de 2. ve 3. beytin 2. mısrâları yer değiştirmiştir. (5) hezâr-ı güşâd: nizâr-ı güşâde Ü2 // şüküfte: güşâde Ü1.

(x) E,S,Ü1,Ü2.

44. (1) Bu: Ḫoş Ü1 / olurmış: gelürmiş Ü3. (3) şehd-i:telḫ-i Ü2. (4) Câm-ı mey : câm-ı - Ü3.

5 Güft ü gûy-ı ʿâşıkı ehl-i hıred gûş eylemez
İy FAṢÎḤ elbet gelür mestüñ sözi hûş-yâra telh

A.22b, E.18a, H.19a, S.16b, Ü1.52a, Ü2.26b, Ü3.20b

FÎ ḤARFİ'D-DÂL(x)

45.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Yoḳdur göñülde kâm-ı ṭarab ârzû-yı ʿıyd
Girmez şımâh-ı sâmiʿama güft ü gûy-ı ʿıyd

2 Mânend-i ṭıfl-ı mektebi âzâd-ı ġam olup
Olmaḳ müyesser olmadı handîde rûy-ı ʿıyd

3 Zer câm-ı mâh-ı rûze temâm irdi ġâyete
Gelsün miyân-ı meclise sâḳî sebû-yı ʿıyd

4 Bâzû-yı bahta tâb-ı cüvânî ki olmaya
Olmaz nişân-ı fâl-i hadengüm gedû-yı ʿıyd

5 Me'lûf-ı ṣavm-ı ṣamt u sükûtem ben iy FAṢÎḤ
Girmez şımâh-ı samîʿama güft ü gûy-ı ʿıyd

A.22b, E.18a, H.19a, S.16b, Ü1.52a, Ü2.64a, Ü3.20b

46.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 İtmek felekde mümkin ise ger hilâli ṣayd
Sen de göñül idersin o vahşî ġazâli ṣayd

2 Vahşîdür ol ḳadar ki ol âhû-yı deşt-i nâz
Olmaz kemend-i fikre ġazâl-i hayâli ṣayd

3 Taʿlîme şâh-bâz-ı nev-âmûz-ı çeşmini
Ol şeh-süvâr itmede deşt ü cibâli ṣayd

(x) A,E,S,Ü1,Ü3.

45. (3) İrdi: ider Ü2.

46. (2) Ki: kim Ü2. (3) cibâli: hayâli H; تلال Ü3.

4 İtdüm şebîke dâğ ile cism-i nizârumı
İtmek içün o mâhî-i âb-ı zülâli ṣayd

5 Çoḳ dâne-rîz-i çeşm-i niyâz olduḳ iy FAṢÎḤ
İtmek müyesser olmadı ol meh-cemâli ṣayd

A.22b, E.18b, H.19a, S.17a, Ü1.52a, Ü2.64a, Ü3.21a

47.

NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Güşâd ider mi der-i ḫvâhişüm nesîm-i murâd
Olur mı şaḫṣ-ı emel maḥrem-i ḥarîm-i murâd

2 Hemîşe böyle ḳalur mı zükâm-ı nâ-kâmı
Dimâğ-ı ḫvâhişe degmez mi hiç şemîm-i murâd

3 Olur mı ḳaṭre-feşân kişt-zâr-ı ümmîde
Seḥâb-ı feyż-nis̱âr-ı yem-i kerîm-i murâd

4 'Azâb-ı dûzaḫ-ı nevmîdi tâ-be-key iy dil
Olınsa geşt ü güẕer Ravża-i Na'îm-i murâd

5 Ḳalur mı silk-i dırâz-ı emel FAṢÎḤ tehî
Olur mı zîb-fezâ gevher-i yetîm-i murâd

A.22b, E.18b, H.19a, S.17a, Ü1.52b, Ü2.64b, Ü3.21a

48.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Olurdı Bîsütûn âheng-i nâleñ eyleseñ feryâd
Benüm gibi degüldüñ hem-demüñ var idi iy Ferhâd

2 'Arûs-ı dehre meftûn olma kim yek-rûzedür ẕevḳi
İdinmez bu 'acûze kimseyi hiç iki gün dâmâd

---

(4) Mâhî-i: mâh-ı Ü2

(x) E.

47.(3) Kişt-zâr-ı: gösterürüz S / ümmîde: ümmîd Ü2. (4) nevmîdi: nevmîd Ü2.

48.(1) Nâleñ: nâle Ü3 // iy: - Ü3. (2) olma: ol Ü2.

3 Görür eṭrâf-ı dâmân-ı gül-i ra'nâyı ḫâr almış
Figân ü zâra âġâz itmesün mi bülbül-i nâ-şâd

4 Mey-i yek-sâle görseñ kesb-i ṣad-sâle ḥayât itseñ
Felekden naḳd-i 'ömri eyleseñ iy sâḳî ister dâd

5 FAṢÎḤâ ehl-i ṭab'a neşve-baḫş-ı câm-ı şevḳ olduñ
Ma'ânî-senc olup itdüñ yine bir şi'r-i ter îcâd

A.23a, E.18b, H.19a, S.17a, Ü1.52b, Ü2.64b, Ü3.21a

49.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Hemîşe dest-i cevrüñden dil-i nâ-şâd ider feryâd
Saña iy seng-meşreb eylemez mi hiç eṣer feryâd

2 Bu 'âlem rûz u şeb bir 'âşıḳ-ı şeydâsuz olmaz hiç
Gice pervâne per-sûzân ider bülbül seḥer feryâd

3 Döker dâmâna seyl-i eşkini küh-sâr-ı gerdûndan
İderler rûzgârın dest-bürdinden şecer feryâd

4 Yiter iñletme 'uşşâḳ-ı sitem-perverdi inṣâf it
Bilürsin kimseye ḫayr itmez iy bî-dâd-ger feryâd

5 Taḥammül itdi envâ'-ı cefâña n'eylesün ġayrı
FAṢÎḤ-i zâra raḥm eyle yiter ẓâlim yiter feryâd

A.23a, E.19a, H.19b, S.17a, Ü1.52b, Ü2.65a, Ü3.21b.

---

(3) Ra'nâyı: ra'nâmı Ü3 / almış: olmış H // Figân u: Figân - Ü2. (4) Felekden: Felekde Ü2. (5) ṭab'a:'ışḳa Ü3.

49.(1) Seng-meşreb: mest-meşreb Ü3. (2) rûz u: rûz - H,S, Ü2. (3) Döker: Töker S / dâmâna: dâmân Ü3 / eşkini: eşki Ü2 / küh-sâr-ı: küh-sâra S. (4) 'uşşâḳ-ı:'uşşâḳı H/ İnṣâf: âzâd Ü2.

50.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Gûş idüp eyleye şâyed baña ol mâh meded
Yitiş imdâdıma iy âh-ı seḥer-gâh meded

2 Oldı zülfüñ gibi mümted şeb-i târîk-i firâḳ
Żâyi' oldı bu ḳadar eyledügüm âh meded

3 Âsumâna çekilür her gice medd-i âhum
Aṭlas-ı eşküm olur ferş-i güẕer-gâh meded

4 İki dâl ile FAṢÎḤâ o elif-ḳâmeti dün
Bir 'aceb ṭavr ile gördüm meded Allâh meded

A.23a, E.19a, H.19a, S.17b, Ü3.21b

51.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Benem o bülbül-i ḫoş-lehce-i terennüm-zâd
Ki her nefesde ider naġme-i hezâr îcâd

2 Benem o ṭûṭî-i şîrîn-edâ-yı pâkîze-gû
Meges ḳadar baña raġbetden 'âr ider ḳannâd

3 Ṣımâḫ-ı sâmi'asından o ẓâlimüñ budur
Ṭanîn-i naġme-i ṭanbûr u nâle vü feryâd

E.11b

50.(3) Âhum: âhumuz S.

FÎ ḤARFİ'Z̲-Z̲ÂL (x)

52.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 O cihetden ṭaraf-ı dil-bere yazmam kâğız̲
İstemem olduğını râzuma maḥrem kâğız̲

2 Her kesüñ râzını itmekle derûnında nihân
İtdi bâş üzre mekân oldı mükerrem kâğız̲

3 Ne revâdur baña bir ḥarfi dirîg eyleye yâr
Düşmen-i rû-siyehe göndere her dem kâğız̲

4 Görinen ṣanma şiken derd-i dil-i s̲ebt idicek
İtdi bî-ṭâḳat olup rûyını derhem kâğız̲

5 İtdi taḥṣîl-i şifâ nâme-i yâr ile FAṢÎḤ
Oldı zaḫm-ı dil-i bî-çâreye merhem kâğız̲

A.23a, E.19a, H.19b, S.17b, Ü1.53a, Ü2.65a, Ü3.21b

53.

ĠAZEL-İ GÜZÎDE(xx)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1 Dil olsa n'ola leb-i la'l-i nâbdan mütelez̲z̲iz̲
Olur mez̲âḳı olanlar şarâbdan mütelez̲z̲iz̲

(x) A,E,S,Ü1,Ü3; Ḥarfü'z̲-Z̲âl H.

52.(1) O: Ol Ü3 // râzuma: râz ile Ü3. (4) şiken: - S / S̲ebt: şeb S.

(xx) E.

2 Cemâl-i ḫûba olur ṣûfî naẓarda mütereddid
Olur mı cehlî olan hiç kitâbdan mütelezziẕ

3 Olur bahâne idüp dâd-ḫᵛâhî-i ġam-ı cevrüñ
Fütâde-dil gehî bûs-ı rikâbdan mütelezziẕ

4 ʿAceb mi bülbüli gûş eylemezse ġonçe-i gülşen
Teng-mizâcdur olmaz cevâbdan mütelezziẕ

5 O mâh-rûya virelden dil olmaḳ olmadı bir şeb
FAṢÎḤ dîde-i ġam-dîde ḫᵛâbdan mütelezziẕ

A.23b, E.19b, H.19b, S.17b, Ü1.53a, Ü2.65b, Ü3.21b

FÎ ḤARFİ'R-RÂ' (x)

54.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O şâh-ı ḥüsne ki her nâme-i niyâz oḳınur
Kemâl-i sûz ile ṣan beste-i Ḥicâz oḳınur

2 O şûḫı eylesem âġûşa çekmege daʿvet
ʿAceb mi sâʿid-i ṣayyâda şâh-bâz oḳınur

3 O şehle gûş iden ser-güzeşt-i aḥvâlüm
Ṣanur ḥikâye-i Maḥmûd ile Ayâz oḳınur

4 Göñül ḫulûṣ ile nâm-ı nigû idüp peydâ
Henüz defter-i ʿışḳ içre pâk-bâz oḳınur

5 FAṢÎḤ eyleme ġayrı maḥalle ṣarf-ı nigâh
Kitâb-ı ʿışḳda faṣl-ı niyâz u nâz oḳınur

A.23b, E.19b, H.19b, S.18a, Ü1.53a, Ü2.65b, Ü3.22a

---

(3) Ġam-ı cevrüñ: - cevrüñ H; cevrüñ ḫᵛâhî S.
(4) Bülbüli: bülbül Ü3 / gülşen: gül Ü3 // cevâbdan: ḫᵛâbdan S. (5) olmaḳ: - Ü3.

(x)A,E,H,S,Ü1,Ü3.

54.(2) Sâʿid-i ṣayyâda: sâʿid-i - Ü2. (3) şehle: şuʿle S. / Ḥikâye-i: ḥikâyet-i H. (5) ġayrı: ġayr-ı Ü2 // niyâz u: niyâz - Ü2 / niyâz u nâz: niyâz - Ü3.

55.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ḳıyâs eyleme cânâ berâ-yı ḫâṭırdur
Senüñ cefâña taḥammül ṣafâ-yı ḫâṭırdur

2 Güneh ne sendedür iy şûḫ cürm ne bende
Miyânede çekilen hep belâ-yı ḫâṭırdur

3 Sipâh-ı 'ışḳuñı gönder maḥall-i vâsi'dür
Bu nâ-ḳabûl nihâyet feżâ-yı ḫâṭırdur

4 'Aceb mi çıḳmasalar tengnâ-yı sînemden
Ḳadîmi derd ü ġamuñ âşinâ-yı ḫâṭırdur

5 Hemîşe nûş-ı şarâb-ı keder-güdâzîden
FAṢÎḤ ḫ^v^âhişümüz incilâ-yı ḫâṭırdur

A.23b, E.19b, H.20a, S.18a, Ü1.53a, Ü2.66a, Ü3.22a

56.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Cebîn-i yârda gîsû-yı müşg-i nâb mıdur
'İẕâr-ı mâha çekilmiş siyeh seḥâb mıdur

2 Şarâb-ı nâb mıdur bûs-ı la'l-i yâr mıdur
Ṣafâ viren saña iy dil ney ü rebâb mıdur

3 Gehî tekellüm-i nâz itmeyüp de 'uşşâḳa
Meger ki teng-dehânum dimek cevâb mıdur

4 Bu vaż'-ı ġayr-ı mükerrer nedür bilinmedi hiç
Sitem mi 'işve midür nâz mı 'itâb mıdur

55.(2) Miyânede: Miyâne Ü2. (3) maḥall-i: maḥalli S. (4) çıḳmasalar: çıḳsalar Ü2. (5) keder-güdâzîden: keder-güẕârîden S; keder-güẕârdan Ü2; keder-güẕârından Ü3.

56.(1) 'İẕâr-ı: Hezâr Ü3 / siyeh: - Ü3. (2) dil: - Ü2 / ney ü: ney - S,Ü2. (3) Meger ki: Meger - Ü2. (4) nedür: - Ü3.

5 FAṢÎḤa bilmezin iy kâfir-i cefâ-endîş
Vefâ günâh ise cevr eylemek s̱evâb mıdur

A.23b, E.19b, H.20a, S.18a, Ü1.53b, Ü2.66a, Ü3.22a

57.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂrıżuñ şemʿ-i şeb-ârâ mı gül-i raʿnâ mıdur
Murġ-ı dil pervâne mi ya bülbül-i şeydâ mıdur

2 Laʿl-i nâbuñ mül midür ya ġonçe-i şâd-âb mı
Kâkülüñ ḫoş-bû ḳaranfil sünbül-i ġarrâ mıdur

3 Ḳadd-i nâzuñ cilve-i dil-keş ḫırâmuñ dôstum
Gül-sitân-ı nâzda serv-i semen-sîmâ mıdur

4 Neşve-i câm-ı mey-i ʿışḳuñla bir ḥâletdeyüm
Ḫûn-ı dil mi bilmezin nûş itdügüm ṣahbâ mıdur

5 Ḫâk-bûs-ı âsitânuñla müşerref ġayrılar
Dûr kûyuñdan FAṢÎḤ-i bî-ser ü bî-pâ mıdur

A.24a, E.20a, H.20a, S.18b, Ü1.53b, Ü2.66b, Ü3.22b

58.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Nûş-ı mey eyledükçe ruḫuñ tâb-dâr olur
Âteş ʿacebdür âb görüp şuʿle-bâr olur

2 Peyk-i niyâz yaḳlaşamaz gerd-i semtine
Ol şâh ne dem ki eşheb-i nâza süvâr olur

3 Teskîn-i teşnegî-i dil eyler taḫayyüli
Yâḳût-ı laʿl-i nâbı ʿaceb âb-dâr olur

---

(5) Bilmezin: bilmezem Ü2,Ü3.

57.(2) Şâd-âb: sîr-âb H / Kâkülüñ: Kâkül-i Ü2. (4) bilmezin: bilmezem H,Ü1,Ü3. (5) kûyuñdan: olan ancaḳ Ü2.

58.(1) Eyledükçe: itdükçe Ü2 // ʿacebdür: ʿaceb midür Ü2.

4 Sûz-ı ġamuñ dile o ḳadar kim itdi eser
Her ḳaṭre-i sirişk-i terüm bir şerâr olur

5 Bezm-i cihânda zevḳı o bî-ḳayd ider FAṢÎḤ
ʿİndinde züll ü ʿizzeti yek-iʿtibâr olur

A.24a, E.20a, H.20b, S.19a, Ü1.53b, Ü2.66b, Ü3.22b

59.
NAẒÎRE BE-YAḤYÂ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ne bir nigâha ne ʿarż-ı niyâza ruḫṣat olur
O tünd-meşrebe bilmem nice şikâyet olur

2 Henüz ṭıfl-ı nev-âmûzdur ṣalınmaḳda
O naḫl-i tâze yitişsün hele ḳıyâmet olur

3 Ġarîbe hiç nigeh-i âşinâyı itmezler
Diyâr-ı ʿışḳda iy dil ġarîb ʿâdet olur

4 Raḳîb vażʿına ḳalduḳ taḥammül itmekden
Gelür hemîşe o nâzük-mizâca sıḳlet olur

5 Murâdımı yine bilmezlenür teġâfül ider
Hezâr Leylî vü Mecnûn gibi ḥikâyet olur

6 Bu bendeñi saña bed-naḳl iderse düşmenler
Vücûd virme efendüm nice rivâyet olur

7 Bu deñlü yaḳma dil-i zârı nâr-ı hicrâna
Ṣaḳın cihânı yaḳar bunda âh-ı ḥasret olur

8 Bu deñlü vaḥşet ile ol perîyi râm itsem
Baʿîd görmeñüz insânda çoḳ kerâmet olur

---

(4) Sirişk-i: eşk-i Ü3. (5) züll ü: züll - Ü2.
(x) A,E.
59.(1) Ne: - Ü2. (2) Beyit Ü2'de yoktur. (4) ḳalduḳ: ḳalduñ Ü2. (5) Bilmezlenür: bilmez Ü3. (6) Beyit Ü2'de yoktur. (8) Beyit Ü2'de yoktur.

9 Niyâzımuz nigeh-i iltifâtuñı gâhî
Budur ki bâ'iṣ-i efzûnî-i maḥabbet olur

10 Ser-i rehin gözedüp iy FAṢÎḤ muntaẓır ol
Ümîddür saña da bir nigâha furṣat olur

A.24a, E.20a, H.23a, S.18b, Ü1.54a, Ü2.67a, Ü3.23a

60.
NAẒÎRE-İ KÂMİLE BE-RİYÂŻÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bir tâb var göñülde ki dûzaḫ kebâb olur
Bir neş'e var serâba baḳarsam şarâb olur

2 Ol pâdişâh-ı ḥüsnüñ 'aceb türktâzı var
Böyle giderse memleket-i dil ḫarâb olur

3 Ol tîri kim raḳîbe atar dil-rübâ baña
Her biri nâr-ı ġayret ile bir şihâb olur

4 Seyre 'azîmet itsem o ḫurşîd-ṭal'atı
Gör ṭâli'-i siyâhumı o gün seḥâb olur

5 İtsün ḳo âh-ı ḥasreti şimdi dil-i figâr
Bir gün FAṢÎḤ vuṣlat ile kâm-yâb olur

A.24b, E.20b, H.26a, S.19a, Ü1.54a, Ü2.67a, Ü3.23a

61.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Dilde 'ışḳ-ı leb-i cânân bir olur
Tende iy rûḥ-ı revân cân bir olur

2 La'l-i ḫûbân lebüñe beñzeyemez
Mühr çoḳ mühr-i Süleymân bir olur

---

(9) İltifâtuñı: iltifâtuña S. (10) Ümîddür saña da bir nigâha: Ümîddür ki saña bir nigehe Ü2.

(x) A,E.

60.(1) Neş'e: neşve Ü2. (2) türktâzı var: terk-i bâb olur H. (3) Tîri: tîre Ü3. (5) dil-i figâr: dil-i nigâh H; o dil-figâr Ü2; degül figâr Ü3.

3 Bir dem olmaz bunı fikr eylemeyem
Ki ʿadüvv ile o fettân bir olur

4 Dest-i ġamla bu keş-â-keş ki ḳala
Ḳorḳarın ceyb ile dâmân bir olur

5 İtme teksîr-i suḫan yâra FAṢÎḤ
ʿArż-ı ḥâl-i dil-i nâlân bir olur

A.24a, E.20b, H.24b, S.19a, Ü1.54a, Ü2.67b, Ü3.23b

62.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Emvâc-ı baḥr-i girye ki dâmen-nişîn olur
Ol tünd-ḫûya bâʿis̱-i çîn-i cebîn olur

2 Sen mihr-i ḥüsne ẕerre ḳadar eylemez es̱er
Vaḳt-i seḥerde gerçi çoḳ âh-ı ḥazîn olur

3 Ḫurşîdi şuʿlesinden ider tîre ḥâl-veş
Ḥaḳḳâ cemâl-i dilber ʿaceb âteşîn olur

4 Bilmez daḫı o şûḫ ki her ṭıfl-ı nev-resîd
Feyż-ı niyâz-ı ʿâşıḳ ile nâzenîn olur

5 Olsa nevâ-yı naẓmı FAṢÎḤüñ n'ola bülend
Ḳânûn-nevâz-ı midḥat-i faḫr-i güzîn olur

A.24b, E.20b, H.21b, S.19a, Ü1.54b, Ü2.67b, Ü3.22b

63.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ṣanma tenhâ şeb-i miḥnetde kesî âteş olur
ʿÂşıḳuñ bil ki dilâ her nefesi âteş olur

---

(3) Eylemeyem: eylemem H,Ü3. (4) keş-â-keş ki: keş-â-keşle Ü1,Ü2 // Ḳorḳarın: Ḳorḳarum E,H,S,Ü3.

62.(1) Girye ki: girye - Ü2. (3) Ḫurşîdi: Ḫurşîd H,S,Ü2 // Dilber: dil-rübâ Ü2. (4) her: bir Ü2 / nev-resîd: - resîd H. (5) Faḫr-i: ṣadr-ı Ü1, Ü2.

63.(1) Kesî: keşî H / dilâ: dil Ü3.

2 Ḥaẕer it bâr-ı dilüñden ḥaẕer it kim ʿışḳuñ
Maḥmil-i ḳâfile bâng-i ceres-i âteş olur

3 Gül ile ṣaḥn-ı çemen bâġ-ı cinândur elbet
Ṣoñra bülbüllere her ḫâr u ḫası âteş olur

4 N'ola ruḫsârına cân atsa dil-i sûzende
Murġ-ı pervânenüñ elbet hevesi âteş olur

5 Bir cihetden ḥaẕer itmez reh-i hicrânda FAṢÎḤ
ʿÂşıḳuñ âh ile kim pîş ü pesi âteş olur

A.25a, E.21a, H.30b, S.19b, Ü1.54b, Ü2.68a, Ü3.23b

64.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Şeh-bâz-ı çeşm-i yâr ʿaceb ġamze-kâr olur
Kim her nigehde biñ dil-i şeydâ şikâr olur

2 Şeb-nem degül görince felek ḥüsn ü behcetin
Her ṣubḥ ʿarûs-ı bâġa cevâhir-nis̱âr olur

3 Düşme ümîd-i vaṣla ki maḥż-ı ḫayâldür
Ol mûmiyânı ṣanma göñül der-kenâr olur

4 Olmaz hemîşe böyle muḫâlif hevâ FAṢÎḤ
İltür kenâra zevraḳumuz rûzgâr olur

A.25a, E.21a, H.30a, S.19b, Ü1.54b, Ü2.68a, Ü3.23b

---

(2) Kim: - H / ḳâfile: ḳâfiye Ü2. (3) Gül ile: Gülüñe Ü2. (4) Ruḫsârına : Ruḫsâr Ü2 / cân atsa: meyl itse H; cân itse Ü3 / dil-i: dili Ü2 // elbet: evvel Ü2. (5) hicrânda: hicrâna H.

64.(1) Ġamze-kâr: fitne-kâr Ü1,Ü2. (2) degül: dil S / ḥüsn ü behcetin: zîb ü revnaḳın Ü1,Ü2 // cevâhir-nis̱âr: cevher-nis̱âr Ü2.

65.

NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂşıḳa sâḳî ġam-ı hicrân bilürsin zehr olur
Kehrübâ-reng-i meyüñ ṣun kim aña pâ-zehr olur

2 Nev-ṭulûʿ-ı ḥüsn iken olmış niçe dil mübtelâ
Böyle ḳalursa o meh-talʿat belâ-yı şehr olur

3 Her ne dem yâd eylesem reftâr-ı serv-i ḳâmetüñ
Eşk-i çeşmüm Nîl ü Ceyḫûn gibi iki nehr olur

4 Merd-i âzâde-zen-i dünyâya ʿaḳd olmaz FAṢÎḤ
Kim aña naḳdîne-i ʿömr-i ʿazîzi mehr olur

A.25b, E.21b, H.26b, S.19b, Ü3.25a

66.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Murġ-ı ʿışḳ âşiyânı serde olur
Tâc-ı devlet-nişânı serde olur

2 Naʿlçeñ naḳş-ı ṣadr-ı sînemde
Ḫâk-i pâyuñ mekânı serde olur

3 Ḳadem-i fikre ṣalma çeşm-i ḫayâl
Kim ḫaṭ-ı zindegânî serde olur

4 Dîdeden geh ʿıyân gehi dilde
Gâhi ʿışḳuñ nihânı serde olur

5 Farḳ-ı Mecnûnla görmedüñ mi FAṢÎḤ
Murġ-ı ʿışḳ âşiyânı serde olur

H.31b

67.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ol nişter ki cânuma gül-berg ṭîb olur
Sebbâbe-i nevâziş-i dest-i ṭabîb olur

(x) E.

65.(1) Pâ-zehr: her bâr H.

2 Tahrîk-i çeşmi (gör ki) ne ġavġâlar itmede
Bilmem ne nevʿa mekr ü ne gûne ḳarîb olur

3 Tâb u tüvânumı ḳor nigeh rüstemânesi
Zaʿf-âferî-i mâye-i ṣabr u şekîb olur

4 Her derd-i ser-keşîde irer bezm-i ʿişrete
Her ḥiṣṣe-dâr-ı fürḳate vuṣlat naṣîb olur

5 Mihrinde gel girîve-i inṣâfı ṭut FAṢÎḤ
Gör sâye iʿtidâl ile şaḫṣa ḳarîb olur

Ü3.34b

68.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Belâlı dil ġam-ı ʿışḳuñla mübtelâ mı olur
O mübtelâya meger ġayrı bir belâ mı olur

2 Yanuñda bülbüle iy dil sebeb ne tercîhe
Zebân-ı ḫâr ile luṭf-ı naġam-edâ mı olur

3 Bilür mi cân u dili ġarḳa-gâh-ı ʿışḳa düşen
Fütâde baḥre-i ġam yâd u âşinâ mı olur

4 Baḳılsa mihr ṭutar târ-ı merdüm-i dîde
Nigâha nûr-ı cemâlüñde hiç senâ mı olur

5 Hemîşe gitmedesin ḫâne-i raḳîbe rû
Meger bu gûne reviş ʿâşıḳa revâ mı olur

6 Kemâl-i mihr ise dûr olmaġa FAṢÎḤa sebeb
Vüfûr-ı ṣıdḳ-ı şehâ mûcid-i fedâ mı olur

Ü3.34b

---

(2) (gör ki): - Ü3.

69.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ol iki çeşm-i siyeh-kâruñ ne kâfir mest olur
Bir nigâh itse dil-i âşüfte-hâṭır mest olur

2 Gâh olur hamriyye ile idemez def'-i humâr
Gâh olur bir beyt-i pâkîzeyle şâ'ir mest olur

3 Dilleri vîrân iden hep çeşm-i dil-berdür FAṢÎḤ
Ol harâb olmaz mı kim bezmüñde nâẓır mest olur

E.20b

70.

NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ne cân-ı zârda râḥat ne gözde h^vâbum var
Tenümde tâb-ı elem dilde ıżṭırâbum var

2 Tenezzül eyle gözüm nûrı gel ciger-kûşem
Ki hûn-ı dîde vü dilden mey ü kebâbum var

3 Cemâl-i yârımı nev-haṭṭıla müṭâla'a ḳıl
Kenârı ḥâşiyeli tuḥfe bir kitâbum var

4 'Aceb mi dirhem ü dînâr u eşküm 'arż itsem
Benüm o h^vâce-i ḥüsn ile çoḳ ḥisâbum var

5 Sipihre itmez isem ser-fürû 'aceb mi FAṢÎḤ
Cenâb-ı der-geh-i dil-dâra intisâbum var

A.25a, E.22a, H.31a, S.20b, Ü1.55a, Ü2.68b, Ü3.23b

(x) E.

70. (2) Dîde vü: dîde-i Ü2 / mey ü: mey - H. (4) eşküm: eşk E,H,S,Ü1,Ü2.

71.

NAẒÎRE BE-KELÎM EYYÛB(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿilün Mefâʿîlün

1 Leṭâfet var ruḫında ṭarz-ı reftârında ḥâlet var
Ol âfetde ser-â-pâ fitne-i rûz-ı ḳıyâmet var

2 Dili cevr-i felekden nâfe-veş miḥnetle ḫûn olmış
Dehânında kimi kim söyledüm bûy-ı şikâyet var

3 Yanar ḫâmûş iken pervâne şemʿ-i meclis-ârâya
Sükût itmekde dinmiş iy gönül gerçi selâmet var

4 Degüldür ḫâl o mâh-ı ʿâlem-ârâmuñ cemâlinde
ʿİẕâr-ı nâzükinde cây-ı engüşt-i işâret var

5 Ḳopardı her ṭaraf bûy-ı dil-âvîzî ḳıyâmetler
Naẓîri ḳopmamış bir ġonçe-i bâġ-ı leṭâfet var

6 Revâ mı ḫ^v^âb-ı râḥat görmeye ʿuşşâḳ-ı nâ-şâduñ
Bilürsin iy siyeh-mest-i sitem ṣubḥ-ı ḳıyâmet var

7 ʿAceb mi ḫâme-veş gûş idenüñ agzın ṣulandırsa
FAṢÎḤÂ naẓm-ı şîrînüñde ḥaḳḳâ kim melâḥat var

A.25a, E.22a, H.31a, S.20b, Ü1.55a, Ü2.68b, Ü3.24a

72.

NAẒÎRE BE-ĠANÎ-ZÂDE NÂDİRÎ(x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Serde hevâ-yı ṭurra-i ʿanber-feşânı var
Mû ṣanma murġ-ı devlet-i ʿışḳ âşiyânı var

(x) E.

71. (1) Âfetde: âfetden H. (2) nâfe-veş: nâme-veş H.
(3) Meclis-ârâya: meclis-ârâ H. (5) Naẓîri: Naẓarı H.
(6) Nâ-şâduñ: nâ-şâd H. (7) agzın: agzı Ü2.

(x) E.

72. (1) Beyit A, Ü1 ve Ü2'de yoktur.

2 Yâruñ ruhında şanma ki zerd ebruvânı var
Menşûr-ı hüsnidür o ki zerrîn nişânı var

3 Bî-câ cefâsın itdi füzûn ol sitem-pesend
Beñzer ki ehl-i ʿışkı yine imtihânı var

4 Dil eylemezse ġayrı dere n'ola ilticâ
Anuñ penâha der-geh-i pîr-i muġânı var

5 Bezminde ʿâlemüñ yine bir neş'e-yâbı yok
Gerdân olur iki kadeh-i zer-nişânı var

6 Bu cism-i dâġ dâġ miyânında şerhalar
Beñzer o gül-sitâna ki âb-ı revânı var

7 İtmek tenezzül aña ne mümkin Hümâ-yı ʿışk
Bî-maġz-ı cismümüñ bir iki üstüh^{v}ânı var

8 Mümkin midür görüp o perîyi urulmamak
Âmâde dest-i şunʿ ile tîr ü kemânı var

9 Dâġ-ı derûnum eşk-i terümden bilüp o şûh
Didi FAṢÎḤ sende mahabbet nişânı var

A.25b, E.21a, H.23b, S.20a, Ü1.55a, Ü2.69a, Ü3.24a

73.
Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 İy nesîm-i şabâ şitâbuñ var
Yine beñzer ki bir cevâbuñ var

---

(2) Beyit E,H ve Ü3'te yoktur. / Şanma ki: ki şanma Ü2.
(3) Bî-câ: Cevr ü H / itdi: - Ü3 // ʿışkı:ʿışka H.
(4) Beyit Ü2'de yoktur. / pîr-i: pîr ü H. (5) Beyit A, Ü1,Ü2'de yoktur./ neş'e-yâbı: neş'e nâb S,Ü3. (6) Beyit A,Ü1,Ü2'de yoktur. (7) aña ne mümkin: ne mümkin aña Ü2// Cismümüñ: çeşmümüñ H. (8) görüp o perîyi: ol perîyi görüp Ü2 // şunʿ ile: şanʿatla S / tîr ü: hadeng Ü2.
(9) Terümden: terinden H; bezmde Ü3.

2 Yine âzürde dilsüñ iḥsân it
Dile cânâ nedür ʿitâbuñ var

3 Nice mümkin nigâh-ı bî-pervâ
Şerm-sârî gibi niḳâbuñ var

4 Ġayrı câya ne ḥâcet iy ġam-ı ʿışḳ
Dil gibi ḫâne-i ḫarâbuñ var

5 Yoḳ ḳuṣûrı FAṢÎḤ ẕerre ḳadar
Bir meh-i reşk-i âfitâbuñ var

A.25b, E.21b, H.26b, S.20a, Ü1.55b, Ü2.69a, Ü3.24b

74.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Dil-i şeydâda ʿışḳ-ı yârum var
Ser-i şûrîdede ḫumârum var

2 Niçe esrâr-ı ʿışḳı ketm ideyüm
Girye-i çeşm-i eşk-bârum var

3 Baña raḥm itmedüñ dirîġ dirîġ
Ne ʿaceb baḫt-ı bî-medârum var

4 Yine nâgeh esîr-i ʿışḳ oldum
Ne güẕârum ne ḫod ḳarârum var

5 Gûş idüp ʿandelîbüm didügüm
Dimiş ol ġonçe-leb hezârum var

6 Pây-mâl-i teġâfül itme beni
Ḥaẕer it dilde inkisârum var

7 N'ola pür-gûy isem hemîşe FAṢÎḤ
Ḫoş-ṭabʿ-ı suḫan-güẕârum var

A.25b, E.21b, H.24a, S.20a, Ü1.55b, Ü2.69b, Ü3.24a

---

(2) Âzürde-dilsüñ: âzürde-dilsin S,Ü3 / nedür:neden Ü3.
(4) Ġayrı câya: Cây-ı dîger Ü1, Ü2 / câya: mesken Ü3.
74.(4) Ḳarârum: ḳarâr S. (5) ʿandelîbüm didügüm:ʿandelîb-i dilüm Ü3 // Dimiş: Didi Ü2 / ġonçe-leb: ġonçe-i H.

75.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Nâmeyle dile nev-ḫaber-i şevḳ-es̱erüm var
Ol naḫl-i vefâdan yine bir berg-i terüm var

2 Ḳaddüñ gibi hiç görmemişem ḳâmet-i bâlâ
المنة لله تعالى naẓarum var

3 Bâlîni eger kim felek-i aṭlas olursa
Ẓann itmezem ârâm ide şûrîde serüm var

4 Bir ḥâle yitürdi beni derd ü ġam-ı ʿışḳuñ
Ne râḥat-ı şâmum ne ṣafâ-yı seḥerüm var

5 ʿÂlem n'ola ger cevr-i sitem eylese her dem
Destümde FAṢÎḤâ hünerüm var hünerüm var

H.25b, Ü3.26a

76.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ne gülden bûy-ı şevḳ ister ne gülşenden ṣafâmuz var
Esîr-i derd-i ʿışḳuz şimdilik ġayrı hevâmuz var

2 Göñülden bir peyâm-ı vâḳıfu'l-ḥâl itmedüñ îrâd
Bizüm de iy ṣabâ ḳûyında yâruñ âşinâmuz var

3 Cihânuñ cümleten naḳşın çıḳarmış merd-i üstâduz
Hemân ancaḳ bedende ḳaldı naḳş-ı bûriyâmuz var

4 ʿİlâcı mümteniʿ yoḳ çâre terki merg-i miḥnetdür
Maḥabbetle ʿaceb derd-i dil-i müşkil-devâmuz var

5 Ne şâd olmaḳda her dem ġonçe-i dil âh u giryeyle
Ne bâr-ı minnet-i şeb-nem FAṢÎḤâ ne ṣabâmuz var

H.27b

---

75. (2) Minnet yalnız yüce Allâh'adır.

77.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Şeh-cihât-ı dâr-ı ġamda ne ser ü sâmânı var
'Âşıḳ-ı şûrîdenüñ bir cânı bir cânânı var

2 Bir iki düşnâm virmiş bezm-i düşmende saña
Müjde iy dil yine yâruñ luṭfı var iḥsânı var

3 Râżıyuz ḫâr-ı sitem gül-ġonçe-i luṭf u kerem
Ḥamdüli'llâh ehl-i 'ışḳuñ ceyb(i) var dâmânı var

4 'Arż-ı ḥâl-i mâcerâ-yı hicre ḥâcet yoḳ dilüñ
Ḥasret-âlûde nigâh-ı dîde-i giryânı var

5 İy FAṢÎḤ endîşe-i ḳayd-ı dü-'âlem ber-ṭaraf
'Âşıḳ-ı şûrîdenüñ bir cânı bir cânânı var

H.29b

78.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 İy dil peyâm-ı vaṣlı mıdur ḫᵛâhişüñ nedür
Her dem nesîm-i ṣubḥ-gehe pürsişüñ nedür

2 Bir şem'a iy gönül yine pervânesin gibi
Ḫâkister eyledüñ beni bu sûzişüñ nedür

3 Bulduñ ne vaṣlıla ne firâḳıyla tesliyet
İy dil bilinmedi hele hiç ḫᵛâhişüñ nedür

4 Erbâb-ı ṭab'a serkeş olup iy sipihr-i dûn
Farḳ-ı 'adû-yı dânişe bu gerdişüñ nedür

5 İtmez su'âl kimse FAṢÎḤ 'âlemüñde ol
Ḫârâ mı seng-i ḫâre midür bâlişüñ nedür

A.26a, E.22a, H.21a, S.26b, Ü1.55b, Ü2.70a

---

77. (3) Ceyb(i): ceyb H.

78. (1) Vaṣlı mıdur: vaṣl mıdur H,Ü2. (5) bâlişüñ:nâlişüñ H.

79.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Dimez idüñ baña zâhid bu âh u zâr nedür
Bileydüñ âteş-i dil-sûz-ı intiẓâr nedür

2 İfâde eyleyemez mi merâmını bilmem
Nedür bu nâle-i pey-der-pey-i hezâr nedür

3 Kenâr seyrin idenler ne bilsün iy dil-i zâr
Bu ġarḳa-gâhda âzâr-ı rûzgâr nedür

4 Cihânı yoḫsa murâduñ fenâya virme midür
Bu seyl-i ḫûn nedür iy çeşm-i eşk-bâr nedür

5 O bülbül-i ḳafes-üftâdeyüm bu gülşende
FAṢÎḤ bilmemişüm revnaḳ-ı bahâr nedür

A.26a, E.22b, H.22a, S.26b, Ü1.55b, Ü2.70a, Ü3.31b

80.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ney gibi efġân ider dil hem-nefes bilmez nedür
Hem-dem-i şaḫṣ-ı ḫayâlüñ ġayrı kes bilmez nedür

2 Fikr-i ġâyet miḥnet-i pîşîneyi yâd eylemez
Sâlik-i râh-ı maḥabbet pîş ü pes bilmez nedür

3 Güft ü gû olmaz nesi var ise hep dilden geçer
ʿÂrifüñ cemmâzesi bâng-i ceres bilmez nedür

4 Olımaz mâniʿ hücûm-ı giryeye müjgânlarum
Seyl-i pür-zûr-ı maḥabbet ḫâr u ḫas bilmez nedür

79.(1) Âh u: âh - H,Ü2. (2) eyleyemez mi: eylemez mi H,Ü2.
(3) iy: - H. (4) yoḫsa murâduñ: murâduñ yoḫsa Ü2.
80.(1) Ġayrı: ġayr Ü2. (2) pîşîneyi: pîşîne-i Ü2. (4)pür-zûr-ı: pür-rûz-ı Ü3.

5 Âteş-i pür-sûz-ı efġânıyla ḫâkister ider
ʿAndelîb-i bâġ-ı âzâdî ḳafes bilmez nedür

6 Zeng-i ümmîd ü recâdan ṣâfdur âyînesi
ʿAşıḳ-ı pâkîze-dil rûy-ı heves bilmez nedür

7 Merd-i müstaġnîye müşkildür FAṢÎḤ ʿarż-ı recâ
Bî-niyâzân-ı ferâġat mültemes bilmez nedür

A.26a, E.22b, H.22b, Ü1.56a, Ü2.70b, Ü3.29b

81.
Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ṣabâyı ṣanma ki gîsû-yı dil-rübâya gider
Nevâziş-i dil-i ʿuşşâḳ-ı mübtelâya gider

2 Ser-â-ser emtiʿa-i miḥnet ü ḳumâş-ı neşâṭ
Bu çâr-sû-yı maḥabbetde bir behâya gider

3 Hezâr-naḳd-i dil ü cânum olsa mey-gedede
Kemîne cürʿa-i câm-ı feraḥ-fezâya gider

4 Nesîm müjde-i ʿıyd-ı bahâr ile bâġa
Çenâr-ı dest-güşâ ile merḥabâya gider

5 Çemende bülbül-i şeydâyı diñlemez güller
FAṢÎḤ eyledügi naġmeler hevâya gider

A.26b, E.22b, H.20b, S.26a, Ü1.56a, Ü2.70b, Ü3.30a

82.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Destine geh ceyb-i ṣabr u gâh dâmânum gider
Bir keş-â-keşdür göñülle ʿışḳ-ı cânânum gider

---

(6) Zeng-i: reng-i H; ابك Ü3 / ümmîd ü: ümmîd - Ü2 // Bilmez: - H.
81.(1) Ṣanma ki: ṣanma - Ü2. (3) naḳd-i dil ü cânum: cân u dil-i naḳdüm Ü2 // câm-ı: - Ü2.
82.(1) Göñülle: göñülde S.

2 Cüst ü cûya ol dür-i yektâ vü mâh-ı behceti
Seyl-i eşküm bahre çarha âh-ı sûzânum gider

3 Bir kadem mümkin degüldür sâye-veş olmak cüdâ
Kanda cânânum giderse der-'akab cânum gider

4 Havfüm oldur intizârunla sirişküm silmedin
Elden iy Yûsuf-cemâlüm çeşm-i giryânum gider

5 Hâneme bir kerre teşrîf itmeñe mevkûfdur
Dilde kalmaz mihnet-i sad-sâle hicrânum gider

6 Var ise gerd-i keder ben hâkden ref' eylegil
Kalmasun mir'ât-ı dilde anı cânânum gider

7 İtme izhâr-ı tegâfül bezmüñe gelse FASÎH
Bende-i dîrîneñe ol vaz'ı sultânum gider

A.26b, E.23a, H.25b, S.25b, Ü1.56a, Ü2.71a, Ü3.25b

83.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gâhî hayâl-i la'li gider eşk-i ter gelür
Deryâ-yı çeşmüme ne güherler gider gelür

2 Hiç bir eser belürmedi dilden bu âna dek
Gerçi sabâ o zülf-i siyehden eser gelür

3 Bülbül şikâyet-i sitem-i hârı diñledür
Bir gün şehen-şehe çemen-i sebz-i ter gelür

4 Tenhâ hayâl-i la'lüñ ile sohbet eylerüm
Sahbâ yirine dîdeme hûn-ı ciger gelür

5 Bir gün meşâm-ı câna nesîm-i seher FASÎH
Neşr-i şemîm-i turra-i tarrâr ider gelür

A.26b, E.23a, H.20b, S.26a, Ü1.56b, Ü2.71a, Ü3.30a

---

(2) bahre: bahr-i H; içre S. (3) kadem: nefes E,S,Ü3.
(4) Elden: Alduñ S. (7) dîrînene: dîrîneyi Ü3.
83.(1) Gâhî: Gâh Ü2 / la'li: la'l Ü1. (2) eser: eser Ü2.
(5) Fasîh: eser Ü2 // ider: irer Ü2.

84.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Meger ki kâkül-i cânâneden ṣabâ geliyor
Ki cân meşâmına bir bûy-ı âşinâ geliyor

2 Gelür dehânuma cânum berâyı istiḳbâl
Dinilse meclise ol yâr-ı bî-vefâ geliyor

3 Sitemle ḫâṭıra senden ferâġ gelmez hiç
Cefâlaruñ bize iy bî-vefâ ṣafâ geliyor

4 Çemende başlamış ancaḳ fiġâna bülbül-i zâr
Ki gûş-ı cânuma dil-sûz bir ṣadâ geliyor

5 Derûnı idemedüñ ġayrdan FAṢÎḤ tehî
Hezâr görmedügüm yâd u âşinâ geliyor

A.26b, E.23a, H.25a, S.29a, Ü1.56b, Ü2.71b, Ü3.30a

85.

NAẒÎRE BE-VECDÎ(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ḳıyâs itme gül ü lâle-zârı âteşdür
Bu gül-sitân-ı elemdür ki ḫârı âteşdür

2 Ḫayâl-i şem'-i 'iẕâruñla eglenür göñlüm
Şeb-i firâḳ çü pervâne yârı âteşdür

3 Kemâl-i mu'ciz-i ḥüsn ü cemâlidür yâruñ
Ki ḫaṭṭı tâze çemendür 'iẕârı âteşdür

4 Ruḫuñdan ayrılamaz ḫâl-veş süveydâmuz
Semenderüñ belî cây-ı ḳarârı âteşdür

84.(1) Bir: - Ü3. (3) gelmez: gelmez mi H / ṣafâ: - Ü3. (4) Ancaḳ: âyâ Ü2. (5) Derûnı: Derûn Ü2 / idemedüñ: eylemedüñ H.

(x) E,Ü1.

85.(2) Yârı: bârı Ü1. (3) ḥüsn ü: ḥüsn - Ü2. (4) Ruḫuñdan: Ruḫından Ü1,Ü3 // ḳarârı: ḳarâr Ü1.

5 Metâʿ-ı ṣabrıñı ḫâkister itmesün zinhâr
Ḥazer FAṢÎḤ ki ʿışḳuñ diyârı âteşdür

A.27a, E.23b, H.31a, S.22b, Ü1.56b, Ü2.71b, Ü3.32a

86.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Nevâ-yı bülbüli bâd-ı bahârı âteşdür
Bu gül-sitân-ı ġamuñ rûzgârı âteşdür

2 Ṣakın düşürme ṣakın baḥr-i ʿışḳa zevraḳ-ı dil
Miyânı lücce-i ḫûndur kenârı âteşdür

3 ʿAceb mi ʿâşıḳ-ı dil-sûz iderse girye vü âh
Dem-i firâḳda leyl ü nehârı âteşdür

4 ʿAceb mi âteş ile ülfet itse pervâne
Mizâc-ı dil-ber-i rûşen-ʿiẕârı âteşdür

5 FAṢÎḤüñ olsa n'ola şiʿri âteşîn-lehce
Hevâ-yı ʿışḳuñ ile fikr ü kârı âteşdür

A.27a, E.23b, H.23a, S.22b, Ü1.57a, Ü2.72a, Ü3.32a

87.
NAẒÎRE BE-ʿİṢMETÎ(x)

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ḫançer-i ġamzeñe ʿuşşâḳ siper virmezler
Sîneden ġayrıya ol âba güẕer virmezler

2 Dâġ dâġ olmayıcaḳ âteş-i ʿışḳ ile çü ney
Her kesüñ nâlesine sûz-ı es̱er virmezler

3 Böyledür tâ ezelî ḳısmet-i Feyyâż-ı ḳadîm
Telḫ-kâm olmayana şehd ü şeker virmezler

---

(5) Ṣabrıñı: ṣabrıña S.
86.(5) Şiʿri: - Ü2.
(x) E,Ü1.
87.(1) Güẕer: güẕâr H. (3) Feyyâż-ı: Cebbâr-ı Ü2.

4 Ta'ne-i tîşe-i eyyâma taḥammül lâzım
Herkese kûh gibi tîġ ü kemer virmezler

5 Ṭama'-ı ḫâma düşüp bûse ṭaleb itme FAṢÎḤ
Gülşen-i nâz serv-ḳadleri ber virmezler

A.27a, E.24a, H.31b, S.22a, Ü1.57a, Ü2.72a, Ü3.27b

88.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḫırâm-ı nâza gelse ol serv-ḳad bir aḳar ṣudur
Tebessüm eyleyüp güftâra gelse mu'cize-gûdur

2 Ferâġat it göñül pûyânî-i deşt-i ṭalebden gel
Kemend-i ṣayda düşmez ol perî bir vaḥşi âhûdur

3 Yitişdür sâḳiyâ keyfiyyet-i ḥâli bilürsin sen
Ki renc-i ġuṣṣa-i devrâna ṣahbâ özge dârûdur

4 Ya zülf-i müşg-fâmuñdur ya ḫaṭṭ-ı 'anberinüñdür
Dil-i zârı perîşân eyleyen oldur yâhûd budur

5 FAṢÎḤ aldanma bîmârî-i çeşm-i fitne-engîze
Helâk itmiş niçe dil-ḫasteyi mekkâre câdûdur

A.27b, E.24a, H.20a, S.21a, Ü1.57b, Ü2.72b, Ü3.22b

89.

1 Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Bâġ-ı ḥüsninde lebi ġonçe ḫaṭṭı şebbûdur
Reng-i ruḫsârını seyr it gül-i şeftâlûdur

2 Gâh şeh-bâz-ı şikârı gehi âhû-yı Ḫoten
Niçe şekl ile nümâyân gözi bir câdûdur

---

(4) Tîġ ü kemer: tîġ ü es̱er S. (5) ṭaleb: ṭama' Ü2.
88.(1) Mu'cize-gûdur: mu'cizin-gûdur Ü3. (2) Pûyânî-i: pûyâyî-i A // bir: - H.
(4) Müşg-fâmuñdur: müşg-nâbuñdur Ü3. (5) bîmârî-i : bîmâr-ı Ü2 // dil-ḫasteyi: dil-ḫaste-i Ü2; dil-ḫastelerÜ3.
89.(2) Câdûdur: câzûdur Ü2.

3 Dûddur pür-şerer âhum çıḳar eflâke müdâm
Dem-be-dem eşküm ise yaşlı aḳar bir ṣudur

4 Âhumı sürme-i çeşmân-ı nüh-eflâk iden
Nâzdan vesme ḳonulmış ol iki ebrûdur

5 Târ-ı zülfinde dilüñ nâlesi gûyâ ki FAṢÎḤ
Gûş-ı cânâneye kâr-ı naġam-ı gîsûdur

A.27b, E.24a, H.30a, S.23b, Ü1.57b, Ü2.73a, Ü3.26a

90.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ġamzeñ göñülde râz-ı nihândan ḫaber virür
Laʿlüñ suḫanda cevher-i cândan ḫaber virür

2 Aḥvâl-i ʿışḳ-ı dil-beri benden su'âl idüñ
Ferhâd u Ḳays kûh u yabândan ḫaber virür

3 Mûyın miyânda ḫançeridür bir zebân-ı ter
Dil-teşne-gân-ı vuṣlata ḳandan ḫaber virür

4 Ḫayli dem oldı cûy gibi cüst ü cûdayum
Hiç bulmadum o serv-i revândan ḫaber virür

5 Telmîḥ-i hicr ü vuṣlat-ı yâr eyler iy FAṢÎḤ
Vâʿiẓ ki durma nâr u cinândan ḫaber virür

A.27b, E.24a, H.27a, S.22a, Ü1.57a, Ü2.72b, Ü3.31a

---

(3) Dûddur pür-şerer âhum: Dûd-ı âhum şereri çıḳmada Ü3// Bir aḳar: - aḳar Ü3 / aḳar bir: aḳar - H. (4) ḳonulmış: ḳonmış Ü3 / ol: o E,S,Ü1,Ü3.

90.(1) Ġamzeñ ki: Ġamzeñ - Ü2 / râz-ı: zâr-ı H,S,Ü3. (2) Benden: - H/ idüñ: itdüñ S // kûh u: kûh - Ü2. (3) miyânda: miyânında Ü2 // ḳandan: cândan Ü2. (4) cûy gibi: cûy-ṣıfat Ü3 / cûdayum: cûylayum Ü2. (5) hicr ü: hicr - Ü2 // durma: ṭurma H,Ü1.

91.

NAZÎRE BE-YAHYÂ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Seyl-âb-ı eşk-i ter ki gözümden revânedür
Tûfân-ı âhirîne nuhustîn nişânedür

2 Bu cüst ü cû o serv-kad-i hoş hırâmedür
Bu güft ü gû o tûtî-i şîrîn zebânedür

3 Âhum 'amûd-ı subha ki peyveste bestedür
Dûş-ı felekde bir 'alem-i kâviyânedür

4 Nakd-i sirişke sen nigeh-i ragbet eyle tek
Genc-i revân-ı dîde dükenmez hızânedür

5 Mi'yâr-senc-i cins-i belâgatsin iy FASÎH
Nazmuñ temâm mertebede şâ'irânedür

A.27b, E.22b, H.29b, S.24a, Ü1.62b, Ü2.35a, Ü3.25b

92.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 'Âşıkum kîmyâ nigâhumdur
Mihr ile meh şerâr-ı âhumdur

2 'Âşıkum 'âşıkum ki nüh-eflâk
Eser-i âh-ı subh-gâhumdur

3 'Âşıkum 'âşıkum bu da'vâma
İki çeşm-i terüm güvâhumdur

4 'Âşıkum çarha ser-fürû itmem
Der-i sultân-ı gam penâhumdur

5 'Âşıkum şâh-râh-ı mihnetde
Pây-mâl olmak 'izz ü câhumdur

(x) E,Ü1.

91.(1) Ter ki: ter - S.// nuhustîn: nuhustî S. (3) felekde: felekden Ü2. (5) mi'yâr: mikdâr / cins-i: hüsn-i Ü3/ belâgatsin: belâgatsüñ Ü2./ iy: - Ü2.

92.(3) Da'vâma: da'vâya S,Ü3. (4) ser-fürû: ser-firâz S. (5) İzz ü: İzz - A,E.

6 ʿÂşıḳum pâ-bürehne ser- ʿuryân
Mülk-i tecrîdi tekye-gâhumdur

7 ʿÂşıḳum pâdişâh-ı mülk-i dilüm
Bu felek köhne bâr-gâhumdur

8 Âh şemşîr ü sînedür siperüm
Ġuṣṣa ḫaylüm belâ sipâhumdur

9 ʿÂşıḳum ʿâşıḳum FAṢÎḤ ʿâşıḳ
Mihr cürmüm vefâ günâhumdur

A.28a, E.36a, H.27b, S.24a, Ü3.26b

93.

NAẒÎRE-İ DİL-KEŞ BE-ÜSTÂD NEDÎM EFENDİ(x)

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Dil sûḫte-i âteş-i pür-dûd degüldür
Pervâne-i nâz-ı ḥüsnüñ âlûd degüldür

2 Bâzâr-ı maḥabbetde metâʿ-ı dil ü cândan
ʿIşḳ ehlinüñ endîşeleri sûd degüldür

3 Mecnûn gibi ser-geşte bu vâdî-i himemdür
Dil râh-rev-i menzil-i maḳṣûd degüldür

4 Ḥüsn ile Ayâz olsa da her şâhid-i ʿâlem
Dil mâlik-i keyfiyyet-i Maḥmûd degüldür

5 Ben naḳd-i vücûdı saña bi'l-cümle virürdüm
Sevdâ-yı ġam-ı ʿışḳ ile mevcûd degüldür

6 Her ʿahd-i şiken dilbere dil virme FAṢÎḤâ
Ḫûbân-ı zemân luṭf ile maʿhûd degüldür

A.28a, E.24b, H.27a, S.21b, Ü3.25b

---

(6) Tecrîd-i: tecrîd Ü3.

(x) E.

93.(1) Nâz-ı ḥüsnüñ: ḥüsnüñ keder Ü3. (5) Beyit E'de yoktur. / virürdüm: virürüm S.

94.

NAẒÎRE-İ ĠARRÂ BE-FÂ'İŻÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâ Rab ne gül ne lâle ne sünbül ne bâġ vir
Baña bu çâr-'anâṣır-ı ġamdan ferâġ vir

2 Vir güller ile gülşenini isteyenlere
Cûyende-gân-ı derde dil-i dâġ dâġ vir

3 Çün şem'-i mâh eyleme muḥtâc u kem-żiyâ
Mânend-i âfitâb söyinmez çerâġ vir

4 Luṭf eylegil fütâde-i râh-ı ġamuz bize
İy sâḳî dest-gîr olur bir ayâġ vir

5 İtme FAṢÎḤi bûy-ı hevesle füsürde-kâm
Yâ Rab şemîm-i 'ışḳ ile pür bir dimâġ vir

A.28a, E.25b, H.27a, S.21b, Ü1.59a, Ü2.29a, Ü3.32b

95.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Tâ key dürûġ-ı va'dün ile ıżṭırâb vir
Bîmâr-ı iştiyâḳuña şâfî cevâb vir

2 Sâḳî ġam-ı cihânı idem bil ki ber-ṭaraf
Âb istedükçe sen baña câm-ı şarâb vir

3 Olsun cemâlüñ âteş-i meyden fürûġ-nâk
Sâġar be-dest meclise gel âb u tâb vir

4 İtdüñ telef ḫizâne-i naḳd-i sirişkümi
İy dîde n'eyledüñ görelüm gel ḥisâb vir

(x) E, Naẓîre Be-Fâ'iżî Ü1.

94.(1) Ne: - H. (2) gülşenini: gülşeni Ü2. (3) muḥtâc u: muḥtâc - Ü3. (4) ġamuz: ġamze S / bize: biz Ü2. (5) Faṣîḥi: Faṣîḥ H // 'ışḳ: feyż A.

95.(1) İştiyâḳuña: iştiyâḳına Ü2. (2) idem:itdüm S // sen: sâḳî Ü2 / câm-ı: - Ü2. (3) fürûġ-nâk: feraḥ-nâk H // âb u: âb - Ü2,Ü3. (4) görelüm: - S.

5 Dök cism-i dâġ dâġ FAṢÎḤa siriṣk-i ter
İy dîde lâle-zâr-ı ġam-ı ʿıṣḳa âb vir

A.30a, E.25b, H.22a, S.22a, Ü1.59a, Ü2.29a, Ü3.31a

96.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ruḫ-ı dilberde dil ḫaṭṭ-ı ʿabîr-âlûd-düşmendür
Belî pervâne-i şemʿ-i maḥabbet dûd-düşmendür

2 Fetîl âmâde-i târ-ı ketân-ı Meryem olsañ da
Benüm zaḫm-ı derûnum merhem-i bihbûd-düşmendür

3 Hemîşe itmede dâmân-ı istiġnâ ile ülfet
Anuñçün pây-ı kâmum menzil-i maḳṣûd-düşmendür

4 Ḳadîmî bir biriyle ʿahd ü peymân eylemişlerdür
Bize ḫalḳ-ı zemâne cümleten maʿhûd-düşmendür

5 Ziyândur sûd-mend-i mâye-i ʿuşşâḳ olan tende
Bu bâzâr-ı maḥabbetdür FAṢÎḤâ sûd-düşmendür

A.27b, E.30a, H.27a, S.21b, Ü3.25a

97.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Sipihr-i bî-mihr kim sîne-i bî-kîne düşmendür
Ṣafâ-yı ḫâṭıra râżı degül âyîne düşmendür

2 Yaḳar ṣad-dâġ-ı ḥasret bulmasun bir sîne (...)
Maḥabbet ehl-i dille ḥâṣılı dîrîne düşmendür

3 O ṭıfl-ı şûḫ gelmez cilve-gâh-ı dîdeden ġayr(a)
ʿAdû-yı sâʿid-i erbâb-ı dildür sîne düşmendür

4 Bu bezmüñ sâḳi-i pür imtinânı derdüme (...)
Gider cûy-ı ḫumâr-ı neşve-i dûşîne düşmendür

96.(1) ʿAbîr:ʿanber S / Belî: Bî H. (2) olan: olur E.
97.(3) Ġayr(a): ġayr H.

5 FAṢÎḤÂ ḫande-i ṭa'n itmede târ-ı قورا
Anuñçün câh ehli ḫırḳa-i peşmîne düşmendür

H.29b

98.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bahâr geldi muvâfıḳ hevâ-yı bülbüldür
Zemân-ı gül dem-i gûş-ı nevâ-yı bülbüldür

2 Hevâ güşâde vü eşküfte ġonçe-i gülşen
Dem-i terennüm-i ḫâṭır-güşâ-yı bülbüldür

3 Güle tevaḳḳufa bir laḥẓa yoḳ o naḫvet ile
Sebeb dü-rûze s̱ebâta du'â-yı bülbüldür

4 Nihâl-i tâze-res-i gülbüni ṣabâ luṭf it
Şikeste eyleme kim müttekâ-yı bülbüldür

5 O şevḳ-ı gülle bu yâd-ı ruḫıyla nâle ider
FAṢÎḤ ḫâme-zebân âşinâ-yı bülbüldür

A.28b, E.29b, H.29b, S.23b, Ü1.59a, Ü2.28b, Ü3.26a

99.

NAẒÎRE BE-NECÂTÎ BEG(x)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Beni âşüfte ḳılan kâkül-i ḫoş-bû begler
'Âleme fitne ṣalan âl ile hep bu begler

2 Çekdürür çille-i ġam dâne döker dâm eyler
O siyeh ḫâl ü siyeh gîsû vü ebrû begler

3 El-amân leşker-i ġam ceyş-i elem aldı beni
Âl idüp ḳapdı dili ol gözi câdû begler

98.(3) O: bu H,S,Ü3. (5) nâle: nâz H.
(x) E,Ü1.
99.(2) Ḫâl ü: ḫâl - Ü2. (3) dili: - Ü3.

4 Kâkülüñ çözdi o şeh açdı livâ-yı ḥüsnin
Ba'd-ezîn ṣabr u ḳarâr-ı dile yâhû begler

5 N'ola dil-beste-i fitrâk-i maḥabbetse FAṢÎḤ
Âdemi bende iderler bu perî-rû begler

A.28b, E.29b, H.30a, S.23b, Ü1.63a, Ü2.35a, Ü3.26b

100.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Dime esrârımı ne yâr u ne bîgâne bilür
O râyı iy dil-i şeydâ iki peymâne bilür

2 Bildügi gibi mizâc-ı gül-i ra'nâyı hezâr
Meşreb-i şem'-i şeb-ârâyîde pervâne bilür

3 Şekve-i keş-me-keş-i zülfüñ uzatduñ ḫâmûş
Her kişi çekdügini iy dil-i dîvâne bilür

4 Kime bülbül gibi feryâd ideyüm kim 'âlem
Şem'-i ruḫsâruña cânâ beni pervâne bilür

5 Güft ü gû itmededür ġamze-i yâr ile FAṢÎḤ
'Iṣṭılâḥ-ı ġam-ı 'ışḳı dil-i ferzâne bilür

A.28b, E.29b, Ü1.58a, Ü2.73b, Ü3.31a

101.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Hergiz ne yâr hem-dem ü ne âşinâ bilür
Cânâ ḫulûsumı saña ancaḳ Ḫudâ bilür

2 Zaḥmet-res olma kendüñe imsâk-ı cevr ile
Senden gelen cefâyı göñül hep vefâ bilür

---

(4) Kâkülüñ: Kâkülin Ü1. (5) maḥabbetse: maḥabbetde H.
100. (1) Yâr u: yâr - Ü2 // râyı: rây Ü1. (2) şeb-ârâyîde: şeb-ârâyı Ü3. (3) zülfüñ: zülfi Ü3. (4) ideyüm:ide Ü2/ 'âlem:'âlemde Ü3.
101. (1) Yâr: yâr u S / hem-dem ü: hem-dem S,Ü2 // saña ancaḳ: ancaḳ saña Ü2.

3 Pûyân-ı şâh-râh-ı mahabbet olup gider
Hergiz gönül ne bedrika ne reh-nümâ bilür

4 Bir lahza dîdeden n'ola dil itmese cüdâ
Hâk-i cenâb-ı 'izzetüñi tûtiyâ bilür

5 Bîhûde 'arż-ı h^vâhiş ider mi saña FAṢÎH
Kendin nigâh-ı lutfuña cânâ sezâ bilür

A.29a, E.27b, H.24b, S.27a, Ü1.57b, Ü2.73b, Ü3.30b

102.

NAẒÎRE-Î RA'NÂ BE-NEDÎM EFENDÎ(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 O şûh giryemüzi âb-ı hoş-nümâ mı şanur
Duhân-ı âteş-i dil-sûzumuz hevâ mı şanur

2 Bizümle 'ahd-i vifâk itmede tereddüd ider
Cihânı kendü gibi yohsa bî-vefâ mı şanur

3 Cefâyı her ne tarîk ile itse teslîmüz
Bizi hilâf-rev-i câdde-i rıżâ mı şanur

4 O ġonçe hande ider girye vü fiġânumuza
Sirişki şeb-nem-i ter âhumuz şabâ mı şanur

5 Kelâm-ı renciş-i dil sîm-ten itme hep telmîh
FAṢÎH yâr 'aceb ġayra mübtelâ mı şanur

A.28b, E.24b, H.24b, S.29a, Ü1.57b, Ü2.73a, Ü3.33b

(x) E.

102.(1) Hoş-nümâ: hoş-güvâr Ü2. (2) vifâk: vefâ S. (4)
(3) Beyit Ü1'de yoktur. (4) ider: eyler H / fiġânumuza: fiġânumuz H // şabâ mı: şabâ - H. (5) itme hep: itmede Ü3. / telmîh: bilmem H // Faşîhi: Faşîh H / ġayra: ġayr Ü2 / mübtelâ mı: mübtelâ - H.

103.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Geçsün mi böyle ḥayret ile rûzgâr-ı 'ömr
Olsun mı pejmürîde-i ġaflet bahâr-ı 'ömr

2 İtdüñ tekellümüñle beni bî-niyâz-ı rûḥ
Ḳılduñ ḫırâm-ı ḳaddüñ ile şerm-sâr-ı 'ömr

3 Ḳılma 'itâb ile beni şermende-i ḥayât
İtme ümîd-i vuṣlat ile zîr-i bâr-ı 'ömr

4 İtme şitâb-ı bîhüde taḳdîre râżı ol
Şâhîn-i rây ile idemezsin şikâr-ı 'ömr

5 Meyl itmesün mi saña FAṢÎḤâ o naḫl-i nâz
Geçsün mi böyle miḥnet ile rûzgâr-ı 'ömr

A.25a, E.30b, H.28a, S.24b, Ü3.25a

104.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Geçer geçer bu sebük-seyr olan ḳaṭâr-ı 'ömr
İki nefes olur olsa dem-i bahâr-ı 'ömr

2 Niçün bu maġlaṭa-i sûr-ı mâtem-encâmı
Ki 'âḳıbet ide feryâd sûk-vâr-ı 'ömr

3 Düşüp naẓardan olur necm-eserleri sâḳıṭ
Ki nüh-felekde de ḳalmaz bu rûzgâr-ı 'ömr

4 Misâl-i berg-i ḫazân rû-be-ḫâk-i tîre olup
Ki 'âḳıbet ola cân virme müzd-i kâr-ı 'ömr

5 FAṢÎḤ revnaḳı ḳalmaz ṣolar bu gül-ruḫlar
Olur füsürde-i bâd-ı nefes bahâr-ı 'ömr

A.24b, E.30b, H.28a, S.24b, Ü3.24b

103.(1) Ḥayret: ḥasret H,Ü3. (5) böyle miḥnet: bürûdet H.
104.(1) Nefes olur olsa: nefesdür olursa E,H,S,Ü3. (3)Rûz-
gâr-ı: zer-nigâr-ı A,E.

105.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Varup bir tekyede her gice mihmân olmamuz yegdür
Çerâġ-âsâ gönül her bezme sûzân olmamuz yegdür

2 Maḥabbetle dil-i şeydâda eñ şon ḳalmadı ârâm
Çü Mecnûn ser-be-ser âfâḳı gerdân olmamuz yegdür

3 Misâl-i bülbül ü pervâne her şeb her seḥer cânâ
Cemâlüñ şevḳına sûzân u nâlân olmamuz yegdür

4 'İlâcı iy gönül âb-ı revândur çünki sevdânuñ
Devâ-yı 'ışḳ içün derd ile giryân olmamuz yegdür

5 Ḫalâṣ-ı ceyb ü dâmen eylerüz ser-pençe-i ġamdan
Senüñle biz FAṢÎḤÂ böyle 'uryân olmamuz yegdür

A.28a, E.30b, H.28a, S.24b, Ü3.24b

106.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Dil-i bîmâra olmaḳ la'l-i cânândan peyâm-âver
Hemân olmaḳ gibidür ḫasteye cândan peyâm-âver

2 Ṣabâ gülden ḫaber-res bülbüle pervâneye ammâ
Olur yoḳ kimse hiç şem'-i şebistândan peyâm-âver

3 Kebâb itmişdi nâr-ı intiẓâr iy bâd luṭf itdüñ
Bize olduñ ḳudûm-ı yâr-ı zî-şândan peyâm-âver

4 Ḫaber alduḳ seġân-ı yâr ile dil eylemiş ülfet
Ṣabâ şâd itdi olup bezm-i yârândan peyâm-âver

5 FAṢÎḤÂ bî-ḫabersüñ düşmen-i bed-gûylar her dem
Raḳîbe olmada ol şûḫ-ı fettândan peyâm-âver

A.29a, E.24b, H.21a, S.26a, Ü1.58a, Ü2.27a, Ü3.27b

105.(3) Her: tâ Ü3.

106.(1) Bîmâra: bîmâr S,Ü1. (3) itdüñ: itse A. (4) itdi: itdüñ Ü3. (5) bî-ḫabersüñ: bî-ḫabersin E,Ü1,Ü2,Ü3.

107.
NAZÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Kaddüñ hırâm-ı nâz ile serv-i revânlanur
Her bir kademde biñ dil-i üftâde cânlanur

2 Şatsun ko nâz u şîveyi şimdi o bî-vefâ
Kâlâ-yı hüsni hat gelicek râyegânlanur

3 Mey-hâne taht-gâh-ı Cem olmagladur henüz
Her câmı bezm-i 'işrete tâc-ı Keyânlanur

4 Ol kaşı yâ görüp beni bilmezlenür geçer
Bilmez ki tîr-i âh ile bir gün nişânlanur

5 Pertev şalarsa terbiyet-i âfitâb-ı feyz
Tab'-ı FASÎH gevher-i nazmıyla kânlanur

A.29a, E.25a, H.21a, S.27a, Ü1.58a, Ü2.27a, Ü3.27b

108.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 'Uşşâk-ı zâra vuslat-ı cânâna intizâr
Beñzer o hasteye çeke dermâna intizâr

2 Teşrîfe va'de itmiş idüñ künc-i hânemüz
Çekmekdeyüz o va'deye el'âna intizâr

3 Ham-geşte-kad olup ser-i rehde fütâdeler
Çekmekde bûs-ı kûşe-i dâmâna intizâr

4 Pervâne her şeb olmadadur hem-nişîn-i şem'
Olmış nasîb bülbül-i nâlâna intizâr

5 Tâk itdi tâkat-ı dilimüz bu kemân-ı saht
Min-ba'd ümmîd odur ire pâyâna intizâr

(x) E,Ü1.

107.(3) Câmı: câm-ı Ü3 / 'işrete:'işret Ü3.

108.(1) Zâra: râza Ü2. (2) va'de: va'd Ü2 // el'âna: el'â-nâna A. (4) her şeb: - Ü2. (5) odur ire:o dâ'ire Ü3.

6 Ṣanmañ ḥabâb her biri bir çeşm-i girye-nâk
Cûlar çeker o serv-i ḫırâmâna intiẓâr

7 İtdi dü-çeşmi naḳş-ı ser-i reh-güzâr-ı yâr
Gör n'eyledi FAṢÎḤ dil ü câna intiẓâr

A.29b, E.25a, H.20b, S.27a, Ü1.58b, Ü2.27b, Ü3.28a

109.
NAẒÎRE BE-NEVʿÎ[(x)]

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Sâḳî ki ʿaks-i rûyını sâġarda gösterür
Âteşle âbı ḥâṣılı bir yirde gösterür

2 Ruḫsârı üzre sâye-i zülfi düşüp çü dûd
Ol şemʿ-i bezm-i ḥüsni siyeh-çerde gösterür

3 Gül-berg üzre sünbül-i ġarrâ ṣanur gören
Kâküllerin ki yâr-ı ruḫ-ı terde gösterür

4 Yir yir felekde necm-i leṭâfet midür yâhûd
Ol meh ʿizâr-ı pâkini ḫûy-gerde gösterür

5 Bilmez ki dâġına ne maḥal ʿarż ide FAṢÎḤ
Geh dilde geh cigerde gehî serde gösterür

A.29b, E.25a, H.21b, S.27b, Ü1.58b, Ü2.28a, Ü3.28a

110.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ser-â-pâ bende-i ʿışḳuz şehâ âzâdımuz yoḳdur
Anuñçün cân-ı ḫurrem ḫâṭır-ı dil-şâdımuz yoḳdur

2 Bi-ḥamdi'llâh sebük-bâruz hele ḳayd-ı tecemmülden
Tevekküldür reh-i ʿışḳuñda tûşe zâdımuz yoḳdur

---

(6) Bir: - H. (7) dil ü: dil Ü2.
(x) E.
109.(2) Tecemmülden: taḥammülden S,Ü3 //ʿışḳuñda:ʿışḳında Ü3.

3 Bu bezmüñ şemʿine pervâne-i ḫâmûş-ı per-sûzuz
Bizüm bülbül gibi bu bâġda feryâdımuz yoḳdur

4 Hemîşe Ḳays-veş kûh-ilticâ vâdî-nişînüz biz
Fenâ şehrinde hiç bir ḫâne-i âbâdımuz yoḳdur

5 FAṢÎḤâ cân u dilden sâlik-i râh-ı ḫarâbâtuz
Bizüm pîr-i muġândan ġayrıdan irşâdımuz yoḳdur

A.29b, E.25a, H.21b, S.27b, Ü1.58b, Ü2.28a, Ü3.28a

111.
Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cismümde tâb-ı tâbiş-i mihr-i cemâlidür
Çeşmümde ḫvâb-ı zülf-i siyâhı ḫayâlidür

2 Engüşt-nümâ-yı ʿâlem olursa n'ola o mâh
Ebrûsı âsumân-ı leṭâfet hilâlidür

3 Yâbâna gitme Ḳays-veş iy dil cünûnı ḳo
Ḫvâhiş hemîşe ʿâşıḳa yâruñ viṣâlidür

4 İy dil ümîd-i mîve-i vaṣl itme kim o şûḫ
Bâġ-ı melâḥatuñ dahı nev-res nihâlidür

5 Erbâb-ı ṭabʿı şehd-i meẓâḳ eyledüñ FAṢÎḤ
Bu şiʿr-i ṣâf lü'lü'-i ḫâmeñ zülâlidür

A.29b, E.25b, H.21b, S.21a, U1.59a, Ü2.28b, Ü3.28b

112.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ṣanmañuz yâra tekellümle nigâh itmekledür
Âb u tâbı ʿâşıḳuñ giryeyle âh itmekledür

---

(3) Bezmüñ şemʿine: şemʿüñ bezmine Ü2 / ḫâmûş-ı per-sûzuz: per-sûz-ı ḫâmûşuz S. (4) vâdî: vedâ S.
111.(1) Tâb-ı: tâb u Ü2. (3) viṣâlidür: cemâlidür S,Ü3.
(4) Melâḥatuñ: leṭâfetüñ Ü2. (5) lü'lü'-i: نوك H.
112.(1) İtmekledür: itmekdedür Ü3.

2 Mevc-i ibrâm-ı pey-â-peyle girân-bâr eyleme
Sâkî zevk-ı zevrak-ı mey gâh gâh itmekledür

3 Reng-i rûy-ı ʿâşık-ı şeydâ degüldür ġayrıla
Eşk-i gül-gûn çehreyi hem-reng gâh itmekledür

4 Fiʿl-i bed ġayruñ nikû-kâr olmasın îcâb ider
Bâʿis-i ʿafv u kerem olmak günâh itmekledür

5 Fikr ü în ü ân-ı ʿâlemden ḫalâṣ olmak FAṢÎḤ
Âsitân-ı devlet-i ʿışkı penâh itmekledür

A.30a, E.26a, H.22a, S.25a, Ü1.59b, Ü2.29b, Ü3.28b

113.
NAẒÎRE BE-ʿİṢMETÎ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Gehî ḫilâf-ı rıżâ gâhi sâz-kâra döner
Bu âsiyâb-ı felek ṣanma bir ḳarâra döner

2 Ne cânibe ki nigâh-efgen-i teveccüh olam
Misâl-i ḳıble-nümâ dîde kûy-ı yâra döner

3 Baḳılmaz ârıżuña âteşîn bir âyînedür
Taḥammül eyleyemez pertev-i nezâra döner

4 O şûḫ nergis-i dîdem görince şeb-nem-rîz
Cemâl-i tâb-ı ġażabla gül-i bahâra döner

5 FAṢÎḤ ʿâḳil olan ḳarşılaşmaz anuñla
Hemân misâl-i livâ semt-i rûzgâra döner

A.30a, E.26a, H.22a, S.27b, Ü1.59b, Ü2.29b, Ü3.28b

---

(2) İbrâm-ı pey-â-peyle: ebr-i bî-şumârumla Ü3 / eyleme: eylemese Ü1// itmekledür: itmekdedür Ü3. (3) Reng-i: Reng ü E,H,S // çehreyi: çehremi H / itmekledür: itmekdedür Ü3. (4)ʿafv u: ʿafv - Ü2 / itmekledür: itmekde - dür Ü3. (5) În ü: în - Ü2 / itmekledür: itmekdedür Ü3.
(x) E,Ü1.
113.(1) Gâhî: gâh Ü2. (4) Şeb-nem-rîz: şeb-nem-i ter Ü3// Gül-i: gül ü Ü3.

114.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Âh eyledükçe dîdelerüm eşk-i ter döker
Esdükçe bâd nahlden eşkûfeler döker

2 Oldukça la'li gayra cevâhir-nümâ-yı lutf
Çeşmümde dürc-i la'lden ol dem güher döker

3 İtmekde eşk-i çeşmümi rîzân-ı şeb gamuñ
Tahrîk olınsa mîvesin elbet şecer döker

4 Bizden dirîg cür'a-feşânî-i lutf ider
Agyâr ile o şûh şarâbı içer döker

5 Bâd esse nahlden dökilür jâleler FASÎH
Âh eyledükçe dîdelerüm eşk-i ter döker

A.30b, E.26a, H.22b, S.28a, Ü1.59b, Ü2.30a, Ü3.29a

115.

NAZÎRE BE-'AZM-Î-ZÂDE HÂLETÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Eger çi kat'-ı gam itmekde sahbâ tîg-i gam gamdur
Yine gussa o gussa bende iy sâkî gam ol gamdur

2 Gedâ-yı iltifâtuñ pâdişâh-ı 'âlem-i âb it
Getür ol sâgarı kim yâdigâr-ı Husrev ü Cemdür

3 Güşâde olacak demdür dil-i ser-besteler râzı
Şüküfte gonçe-i güller çemenler sebz ü hurremdür

4 Görinmezsin rakîb-i dîv-sîretle olup me'nûs
Olur mı iy perî dil muztarib olmaya âdemdür

114.(2) La'li gayra: gayra la'li Ü2 / gayra: gayrıya E,H, S,Ü3 / cevâhir- : lü'lü' - E,H,S,Ü3; tebessüm - Ü1,Ü2. (3) Rîzân-ı şeb: rîzân - H // şecer: seher H.

(x) E, Nazîre Be-Hâletî Ü1.

115.(2) Husrev ü: Husrev - H,S,Ü2,Ü3. (3) râzı:zârı H,S,Ü2/ Sebz ü:sebz - Ü2. (4) Görinmezsin: Görinmezsüñ H,S,Ü1, Ü2 // âdemdür: demdür Ü3.

5 FAṢÎḤâ ḥüsn-i lehçe luṭf-ı ta'bîrâtı câmi'dür
Senüñ ṭab'-ı selîmüñ beñzemez ġayra müsellemdür

A.30b, E.26a, H.22b, S.25a, Ü1.60a, Ü2.30a, Ü3.29a

116.
NAẒÎRE BE-MEZÂḲÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 'İẕâr-ı âteşînüñ görse şem'-i pür-żiyâ derler
Şerer ṣanma ruḫuñdan âteş iy nûr-ı Ḫudâ derler

2 Niyâz-ı âteşîn-i 'andelîb-i cân-ı şeydâya
Taḥammül eylemez ol ter gül-i bâġ-ı ḥayâ derler

3 Olan rîzân felekden ḳaṭre-i bârân ḳıyâs itme
Buḫâr-ı âhdan bu ḳubbe-i mînâ-nümâ derler

4 Şafaḳla aḫterân ẓann eyleme cevr ü cefâsından
Ḥicâb eyler felek ehl-i dile ṣubḥ u mesâ derler

5 İrince menzil-i itmâma ḫayli ḳaṭre-rîz oldı
Bu vâdîde FAṢÎḤâ esb-i kilk-i tîz-pâ derler

A.30b, E.26b, H.23a, S.25a, Ü1.60a, Ü2.30b, Ü3.29a

117.
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bahâr geldi dem-i seyr-i ṣun'-ı Mevlâdur
Şükûfelerle çemen saṭḥı naḳş-ı mînâdur

2 Şikest iderdi göreydi Sikender âyînesin
Ki 'aks-i ḥüsn ile mir'ât-ı dil temâşâdur

(x) E,Ü1.

116.(1) Derler: dirler Ü2 // âteş iy: âteş-i Ü2 / derler: dirler Ü2. (2) âteşîn-i: âteşîni A // eylemez: idemez H, Ü1,Ü2. (3) felekden: felekde Ü3 / derler: dirler Ü2. (4) Cevr ü: cevr H,Ü2 // ṣubḥ u: ṣubḥ - Ü3 / derler: dirler Ü2. (5) oldı: olur H. / derler: dirler Ü2.

117.(2) Göreydi: görüp Ü2 / Sikender: İskender H.

3 Kemâl-i hüsnüñi şi'rümden añla kim ṭûṭî
Ṣafâ-yı âyînesi rütbe-sence gûyâdur

4 Gel iy nihâl-i leṭâfet-ḫırâm-ı gülşen-i nâz
Çemende meclis-i 'ayş u ṭarab müheyyâdur

5 Görince yârı n'ola 'arż-ı sûz iderse FAṢÎḤ
Ki şem'a yanmada pervâne nâ-şekîbâdur

A.30b, E.26b, H.23b, S.25b, Ü1.60a, Ü2.30b, Ü3.29b

118.

DER-VAṢF-I DERYÂ NAẒÎRE-Î EBRÂR
BE-NEV'Î-ZÂDE 'AṬÂ'Î (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Bu ferş-i nîl-gûn-ı pür-ṣafâyı ṣanma deryâdur
Döşenmiş gûyıyâ emvâcı çoḳ bir mâ'i-ḫârâdur

2 Gehî emvâc ile ṣad-câ şikeste saṭḥ-ı mînâdur
Gehî baḳsañ hemân âyîne-i ṣâf u mücellâdur

3 Sezâdur dinse her zevraḳçesi taḫt-ı Süleymândur
Budur farḳ-ı şebîh ancaḳ ki bir âb-ı muṣaffâdur

4 Hevâ-yı 'ışḳ ile pür-cûş bir dîvânedür ammâ
Nigâh itseñ yine zencîr-i pây-ı şaḫṣ-ı sevdâdur

5 FAṢÎḤâ muṭṭaṣıl şâm u seḥer olmaḳdadur cârî
Hemân mânende-i seyl-i sirişk-i çeşm-i bînâdur

A.31a, E.26b, H.23b, S.25b, Ü1.60b, Ü2.31a, Ü3.29b

(3) Añla kim: añla ki Ü2 // rütbe-sence: rütbe-senc Ü3.
(4) Nihâl-i leṭâfet-ḫırâm-ı gülşen-i: gülşen-i nihâl-i leṭâfet ḫırâm-ı Ü2 // 'ayş u: 'ayş - Ü2.

(x) E, Naẓîre Be-Nev'i-zâde 'Aṭâ'î Der-Ḥaḳḳ-ı Baḥr Ü1.
118.(1) Nîl-gûn-ı: Nigûn-ı Ü2. (2) ṣâf u: ṣâf - S,Ü2.
(3) Bir: pür H / ki bir âb-ı: bir âb-ı pür Ü3. (5) bînâdur: mînâdur Ü3.

119.
NAZÎRE BE-ṢABRÎ(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ne bâġuñ verdisin bûy-âşinâ-yı ülfetüñ kimdür
Ne bezmüñ şemʿisin sûz-âzmâ-yı ṣoḥbetüñ kimdür

2 Kimüñ gül-zâr-ı cismüñ cilve-gâh itseñ ʿaceb bilsem
Miṡâl-i sâye pâ-mâl-i nihâl-i ḳâmetüñ kimdür

3 Hele biz ḫayli demdür ḳaṭʿ-ı ümmîd eyledük şimdi
ʿAceb nev-bâde-çîn-i bûstân-ı vuṣlatuñ kimdür

4 ʿAceb teşrîfüñe kimlerdür iy meh muntaẓır her şeb
Henüz encüm-şumâr-ı şâm-ı târ-ı ḥasretüñ kimdür

5 FAṢÎḤ-i zâr olaldan dûr ḫayli rûzgâr oldı
ʿAceb şimdi ġubâr-ı âsitân-ı devletüñ kimdür

A.31a, E.27a, H.26a, S.28a, Ü1.60b, Ü2.31a, Ü3.31a

120.
NEV-ZEMÎN (xx)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 İy perî-ruḫsâr bilmem ülfetüñ kimlerledür
Hiç görinmezsin ʿaceb ünsiyyetüñ kimlerledür

2 Ḳangı meclis feyż-yâb-ı nûr-ı ḥüsnüñdür henüz
Şemʿ-i bezm-ârâ gibi germiyyetüñ kimlerledür

3 Görmedük gözden nihânsın ḫayli demlerdür seni
Bilmezüz iy duḫter-i rez ʿişretüñ kimlerledür

4 Tâ seḥer her şeb Süreyyâ-rîz-i çeşm-i ġayretüm
İḫtilâṭı yâ Rab ol meh-ṭalʿatuñ kimlerledür

(x) E,Ü1.

119.(1) Verdisin: virdisin S. (2) cismüñ: çeşmüñ H; çeşmin Ü1. (3) biz: bir S,Ü2.

(xx) Ü1.

120.(1) Kimlerledür: kimlerdür Ü1// kimlerledür: kimlerdür Ü1. (2) kimlerledür: kimlerdür Ü1. (3) kimlerledür: kimlerdür Ü1 (4) kimlerledür: kimlerdür Ü1. (5) kimlerledür: kimlerdür Ü1.

5 Hiç seni cem'iyyet-i erbâb-ı dilde görmezüz
İy FAṢÎḤ-i zâr şimdi ṣoḥbetüñ kimlerledür

A.31a, E.27a, H.26a, S.28a, Ü1.60b, Ü2.31b, Ü3.30b

121.
NEV-ZEMÎN(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bu şeb görüp didüm iy mâh sür'atüñ kimedür
Kimi müşerref idersin 'azîmetüñ kimedür

2 Elüñde ḫançer-i ser-tîz-i cevr ü bîdâduñ
Miyân-ı 'âşıḳ-ı şeydâda niyyetüñ kimedür

3 Nedür bu şîftegî sen de bizden itme nihân
Kimüñ esîrisüñ iy dil maḥabbetüñ kimedür

4 Sipihr ḫırmenine âteş urdı kim şereri
Göñül bu âh-ı cihân-sûz-ı ḥasretüñ kimedür

5 Şehâ bu bendeñe raḥm itmeyüp cefâ idesin
Cihânda ġayrı senüñ luṭf u şefḳatüñ kimedür

6 Hele teġâfül idüp ehl-i ṭab'a baḳmazsın
Felek senüñ bilelüm çeşm-i raġbetüñ kimedür

7 Şitâb idüp ṭaraf-ı kûy-ı yâra pûyânsın
Yine ṣabâ o perî-rûyı da'vetüñ kimedür

8 Ṣarîre başladuñ iy kilk-i ḫoş-edâ-yı FAṢÎḤ
Kimüñ s̱enâ-geri olduñ bu midḥatüñ kimedür

A.31a, E.27a, H.23b, S.28b, Ü1.61a, Ü2.31b, Ü3.30b

(x) Ü1.

121.(2) Ser-tîz-i: ḫûn-rîz-i E. (3) esîrisüñ: esîrisin Ü2, Ü3. (4) şereri: eseri H. (5) bendeñe: bendeñi Ü3 / İdesin: itdüñ Ü3 // luṭf u: luṭf - H, Ü2./ Ü1'de 5.ve6. beyitlerin 2. mısraları yer degiştirmiş olup işaretle gösterilmiştir. (6) ehl-i ṭab'a: ṭarf-ı ehl-i 'ışḳa Ü3 / Baḳmazsın: baḳmazsuñ H // bilelüm: - Ü2; bilemem Ü3. Ü2'de 6.beyit mükerrer yazılmıştır. (8) bu midḥatüñ:himmetüñ Ü3.

122.
NAẒÎRE BE-NEF'Î(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Seḥer sîm-âb-ı şeb-nem güllerin gûş-ı girân eyler
Hemân bîhûde murġ-ı bülbül-i şeydâ fiġân eyler

2 Olan âzâde reng ü bûy-ı gül-zâr-ı televvünden
Ne ümmîd-i bahâr u ne temennâ-yı ḫazân eyler

3 Bozar bâzâr-ı germ-â-germ ḥüsnin ḫaṭ gelüp bir gün
O istiġnâ-fürûşum cins-i vaṣlın râygân eyler

4 Seni 'uşşâḳ-ı zârı ḳatle ol müjgân u ebrûlar
Ne tîre iḥtiyâc eyler ne muḥtâc-ı kemân eyler

5 Ne keyfiyyet var iy sâḳî mey-i dîrîn-i ḫummuñda
Kühen-pîrân-ı bî-tâbânı nev-sâle cevân eyler

6 FAṢÎḤâ böyle seng-endâz-ı cevr olursa cânâne
Budur ḫavfüm ki murġ-ı cânı terk-i âşiyân eyler

A.31b, E.27b, H.24a, S.28b, Ü1.61a, Ü2.32a, Ü3.34a

123.
NAẒÎRE BE-ṢABRÎ(xx)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Bâġa gel feyż-ı nesîm-i nev-bahâr eyyâmıdur
Zevraḳ-ı mey çekmenüñ bu rûzgâr eyyâmıdur

(x) E,Ü1.

122.(1) Güllerin: güllerüñ Ü1,Ü2; güller Ü3 / gûş-ı: gûşuñ Ü1. (2) reng ü: reng - S,Ü2 / bûy-ı: rûy-ı bûy-ı S / Televvünden: ta'alluḳdan H,Ü1. (3) ḥüsnin: ḥüsni H,Ü1, Ü2 // vaṣlın: vaṣluñ Ü2. (4) müjgân u: müjgân - Ü3. (5) Beyit Ü2'de yoktur. bî-tâbânı: bî-tâbân S / bî-tâbânı nev-sâle cevân: bî-tâbı bu sâle nev-cevân Ü3. (6) cânâne: cânânı Ü3 // cânı: ṣabrı E,S,Ü3.

(xx) E.

2 Nûş-ı câm eyle sebû-yı bâdeyi âġûşa al
Mevsim-i ʿayş u ṭarab bûs u kenâr eyyâmıdur

3 Dîdeden aḳsa bu demlerde n'ola seylâb-ı eşk
Bu maḥal cûş-âverî-i cûy-bâr eyyâmıdur

4 Müjde âzâdî-i girdâb-ı firâḳ iy nâ-ḫudâ
Rûzgâr-ı dil müsâʿiddür kenâr eyyâmıdur

5 Ḫâme-i ḫoş-lehceñi söylet zemânıdur FAṢÎḤ
Vaḳt-i güldür nâle-kârî-i hezâr eyyâmıdur

A.31b, E.27b, H.24a, S.28b, Ü1.61a, Ü2.32a, Ü3.34a

124.
Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O ruḫ ki dâne ile dâm-ı zülf ü ḫâl ṭutar
Hezâr murġ-ı dil-i zâr u bî-mecâl ṭutar

2 Mey içdügince baḳılmaz cemâl-i meh-veşine
O şûḫ ʿiẕârına gûyâ niḳâb-ı âl ṭutar

3 Ṣabâya açdurur eyler niyâz-ı gûn-â-gûn
Hezâr-muṣḥaf-ı gülden hemîşe fâl ṭutar

4 Ḥased bu bezm-i fenâda o rind-i Cem-ṭabʿa
Ki zer-piyâleyi hem-raġbet-i sifâl ṭutar

5 ʿAceb mi sîneden ayrılmasa o gül-bün-i nâz
FAṢÎḤ pâk olıcaḳ ber-zemîn şâl tutar

A.31b, E.28a, H.25a, S.29a, Ü1.61b, Ü2.32b, Ü3.33b

125.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Bezm-i meydür muṭribâ bir naġme-i dil-cû ḳopar
Şevḳ-baḫş ol meclise yir yir ṣadâ-yı hû ḳopar

---

(2) Bûs u: bûs - H,S. (4) âzâdî-i: âzâde-i H.
124 .(1) İle: eyledüm S / zülf ü: zülf - Ü2.// dil-i: dil ü S/ Zâr u: zârı Ü2. (3) hemîşe: hezâr Ü2. (4) zer-piyâleyi: zer-piyâle-i Ü2. (5) bir: - Ü2 / zemîn
125.(1) Naġme-i: nâle-i Ü2 // yir yir: bir bir H,S.

2 ʿÂşıḳa serkeş olur bâlâ-ḳadân-ı şehr-i Rûm
Merd-perver ber-zemîndür dilberi tünd-hû ḳopar

3 Cilve-sâz-ı ṣaḥn-ı meydân-ı melâḥat ol birez
Bâre-i dil-keş ḫırâmuñ luṭf it iy meh-rû ḳopar

4 Ḥüsn-i bî-miṡlüñ gören ṣunʿ-ı Ḫudâyı yâd idüp
Ṣıdḳ ile elbet derûnından ṣadâ-yı hû ḳopar

5 Zülfin oḫşa rûyın öp bâġ-ı cemâlinden FAṢÎḤ
Gâh sünbül-çîn-i şevḳ ol gâh şeftâlû ḳopar

A.32a, E.28a, H.25a, S.29b, Ül.61b, Ü2.32b, Ü3.33a

126.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Meysüz ḳarâr eyleyemem meşrebüm budur
Zühhâd-ı ḫuşka meyl idemem meẕhebüm budur

2 Bizden dirîġ itme gehî bir nigâhuñı
Senden hemîşe iki gözüm maṭlabum budur

3 Geh ʿârıżuñ ḫayâl iderüm gâh kâkülüñ
Endîşe-i tesellî-i rûz u şebüm budur

4 Teşrîf iderse ḫânemi ol meh degül baʿîd
Âṡâr-ı ṭâliʿüm şeref-i kevkebüm budur

5 İtsem su'âl-i ḥâl-i dilin gösterür FAṢÎḤ
Zülf ü ruḫuñ ki bâʿiṡ-i tâb u tebüm budur

A.32a, E.28a, H.25a, S.29b, Ül.61b, Ü2.33a, Ü3.33a

---

(3) Birez: birâz Ü3 // Bâre-i: نازك Ü3.
(4) Ṣunʿ-ı: vażʿ-ı Ül / idüp:ider Ü2 // derûnından: zamîrinden H,S,Ül,Ü2. (5) zülfin: zülfüñ A,E,H,S,Ü2,Ü3 / Cemâlinden: cemâlden Ül // sünbül-çîn-i: sünbül - Ü2.
126.(1) Eyleyemem: eylemem S. (2) itme gehî: itmese H.
(3) Rûz u: rûz - S,Ü2. (4) ḫânemi: ḫâneme H,Ü2 // ṭâliüm: ṭâliʿ ü H,Ül / kevkebüm: ṣoḥbetüm Ü2. (5) tâb u:tâb-Ü2.

127.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ümmîd-i âb-ı vaṣluñ ile rûzgârdur
Leb-teşne dil-fütâde-i çi intiẓârdur

2 Vaṣluñ nihâyeti elem-i hicr-i yârdur
Encâm-ı neşve-i mey-i ṣahbâ ḫumârdur

3 Her târ-ı zülfi eyler ise biñ dili esîr
Çoḳ görme iy göñül ki dem-i nev-bahârdur

4 Sînemde penbelerle n'ola ṣaḳlasam anı
Dâġ-ı maḥabbetüñ baña bir yâdigârdur

5 Sen de livâ-yı 'işretüñi bir kenâra çek
Şimdi FAṢÎḤ mevsim-i seyr-i ḥiṣârdur

A.32a, E.28a, H.25b, S.29b, Ü1.62a, Ü2.33a, Ü3.33a

128.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 O şûḫ-ı 'işve-gere âb u tâb-ı nâz ister
Maḥabbet ehline de âteşîn niyâz ister

2 Murâd idinse ider bir nigehle kevni ḫarâb
Göñül o ġamzesi ḫûnîden iḥtirâz ister

3 Dil-i figâra ne var bir cefâñı maḫṣûṣ it
Miyân-ı 'âşıḳ-ı şeydâda imtiyâz ister

4 O ṭıfl-ı nâz bilür ḳadr-i cevher-i ḥüsnin
Metâ'-ı vuṣlatı ser-mâye-i niyâz ister

127.(1) Âb-ı vaṣluñ: - vaṣluñ H. (2) hicr-i yârdur: hicr-dür belî S. (3) Görme iy göñül ki dem-i nev: görmeñüz ki mevsim-i evvel S,Ü3 / göñül ki: göñül kim H.
128.(1) Âb u: âb - Ü2,Ü3. (2) ider bir nigehle: bir nigâhla ider Ü2 / ḥüsnin: ḥüsni H,Ü1,Ü2 // ser-mâye-i: ser-nâme-i A.

5 FAṢÎḤ murġ-ı dil olmaz esîr-i dâne vü dâm
Rübûde itmege bir çeşmi şâh-bâz isterler

A.32b, E.28b, H.25b, S.30a, Ü1.62a, Ü2.33b, Ü3.33a

129.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Zülfi ne şâne ne meşşâṭadan imdâd ister
Ḥaḳ budur ḥüsn olıcaḳ böyle Ḫudâ-dâd ister

2 Seyr-i bâġ itmege dil himmet-i 'ışḳuñ mâni'
Niçe biñ servi ser-i ḳaddüñe âzâd ister

3 Niçe biñ ḫâṭır-ı şeydâ yıḳılur kûyında
O perî milket-i ḥüsnin niçe âbâd ister

4 Reh-i ma'nâya ney engüşt-i işâret dile bes
Ġayrı kimden nefes ümmîd idüp irşâd ister

5 Ḳaldı dil dâm-ı tereddüdde çü âvâre ḥamâm
Ne olur bende-i zülfi ne ḫod âzâd ister

6 Her suḫan rütbe-i taḥsîni bulur mı çü FAṢÎḤ
Mâlik-i ḥüsn-i edâ ṣâḥib-i îcâd ister

E.28b, H.27b

130.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Naẓma ṣanma suḫan-i tâḳ u revâḳ isterler
Aña ol sözde sibâḳ ile siyâḳ isterler

2 Âh u feryâd u fiġândur bu maḳâmuñ naġamı
Ne Ṣıfâhân u Hicâz u ne 'Irâḳ isterler

129.(1) Şâne ne: şâneye H. (3) şeydâ: merdüm A // âbâd: âmâd H. (4) işâret dile bes: eşk dilesin H. (5) bende-i: beste-i H.

130.Ü3'te 125. gazelin ilk mısrâı, bu gazelin ilk mısrâı olarak yazılmıştır. (1) Tâḳ u revâḳ: tâḳ-ı devrân S // sibâḳ ile siyâḳ: siyâḳ ile sibâḳ E,H,Ü3. (2) Âh u: Âh-ı H / Naġam-ı: naġmesi S.

3 Bu siyeh-mest meh-i pîşânî-i ġayretdür hep
Ne ʻilm ṭâlibi dirler ne otaḳ isterler

4 Meclis-i ḫâṣ-ı ḫulûṣa varamazlar zîrâ
Şimdi ebnâ-yı zemân bezm-i nifâḳ isterler

5 Her siyeh-rûya FAṢÎḤâ nigeh-i ʻafv olmaz
Dili ṣâfî-i maʻâṣî yüzi aḳ isterler

A.32b, E.28b, H.28a, S.24a, Ü3.32b

131.

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1 Zîr-i serde seng-i miḥnet bâliş-i ḫârâ yiter
Dilde sevdâ-yı maḥabbet ʻanber-i sârâ yiter

2 Tâ-be-key âşüfte ḥâlüm besdür iy bî-raḥm bes
Tâ-be-key pâ-mâlüm iy serv-i çemen-pîrâ yiter

3 Murġ-ı vaḥşî-i sebük-pervâz-ı ümmîde gönül
Şâh-bâz-ı tîz-i bâl-i dest-i istiġnâ yiter

4 Eyledi tâb-ı teb-i cevr-i zemâne ḫuşk-leb
Luṭf it iy sâḳî FAṢÎḤa bir ḳadeḥ ṣahbâ yiter

A.32b, E.28b, H.31a, S.22a, Ü1.62a, Ü2.33b, Ü3.27a

132.

Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün

1 ʻUşşâḳa ebruvânını şekl-i kemân ider
Aġyâr-ı rû-siyâha meh-i nev ʻayân ider

---

(3) Meh-i pîşânî-i: perî-şânî-i S //
(4) Varamazlar: varmazlar H. (5) yüzi aḳ: bûy-ı meẕâḳ S?
131.(2) Besdür iy: iy perî Ü2 / bes: - Ü2 // pâ-mâlüm: pâ-mâl S/ çemen-pîrâ: çemen-ârâ Ü2. (3) ümmîde: ümmîd Ü3// Tîz-i: tîr-i S,Ü2 / dest-i: deşt-i Ü3. (4) ḫuşk-leb:ḫoş gelüp S// iy: - Ü3.
132.(1) Ebruvânını: ebruvânı Ü2 // meh-i nev: meh-i - Ü1.

2 Cânân ki tîr-i ġamzesini der-kemân ide
Kerrûbiyân-ı ʿarş-ı muʿallâ figân ider

3 Geh ḫançerin çeker gehi şemşîre el ṣunar
ʿUşşâḳı yâr ṣanʿat ile imtiḥân ider

4 Kimlerle seyr ider o meh-i âsumân-ı ḥüsn
Ol serv-i nâz ḳanḳı çemende çemân ider

5 Sen menzil-i niyâzdan olma FAṢÎḤ dûr
Bir gün ḫadeng-i nâzına cânân nişân ider

A.32b, E.29a, H.30b, S.23a, Ü1.62a, Ü2.34a, Ü3.32a

133.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Mest-i mey iden dilleri ol sîb-i ẕeḳandur
ʿÂşıḳları bülbül iden ol ġonçe-dehendür

2 Olmaz bu cihân ḥâṣılı bir ḥâlde dâ'im
Geh Ḳaṣr-ı Züleyhâ ise geh Beyt-i Ḥazendür

3 Nergisleri hep muntaẓır-ı maḳdemüñ olmış
Îy serv-i leṭâfet dem-i gül-geşt-i çemendür

4 Âvîze-gûş itse FAṢÎḤâ n'ola her kes
Bu dürr-i girân-mâye-i deryâ-yı suḫandür

A.32b, E.29a, H.30b, S.22b, Ü1.62b, Ü2.34a, Ü3.27a

134.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Her zemânlar ser-nihâd-ı bâliş-i iʿzâzdur
Böyle pür-ḫâb eyleyen çeşm-i siyâhuñ nâzdur

---

(2) Ġamzesini: ġamzesi A,Ü2,Ü3. (3) ṣunar: urur Ü3.
(5) Ḫadeng-i nâzına: seni ḫadeng-i nâza Ü2 / cânân: ol meh H,Ü3; - Ü2.

133.(1) Mest-i: Mest ü S. (2) ise geh: ise de S. (4) Bu: Bir H.

134.(1) Zemânlar: zemânda S.// pür: bir H.

2 Zîr-i ebrûda degüldür çeşm-i merdüm-gîr-i yâr
Ṭâḳ-ı ḥüsne eylemiş pervâz iki şeh-bâzdur

3 Vaṣl-ı cânân eylemez bir ḥâlile şirket ḳabûl
Kim nizâm-ı salṭanat elbette bî-enbâzdur

4 Nâleden olsa n'ola maḥẓûẓ o ṭıfl-ı ʿişve-ger
ʿÂşıḳa cevr ü cefâda daḫı nev-âġâzdur

5 Eyleseñ feyż-ı suḫanda daʿvî-i rûḥu'llahı
Îy FAṢÎḤ inkâr olınmaz sözlerüñ iʿcâzdur

A.33a, E.29a, H.30b, S.23a, Ü1.62b, Ü2.34b, Ü3.27a

135.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Rûz u şeb âh ile eyyâmum siyeh-fâm itdiler
Bu perî-ruḫsârlar ṣubḥum benüm şâm itdiler

2 Yâr olmış sâye-baḫş-ı ḥalḳa-i bezm-i raḳîb
Ol Hümâyı ʿâḳıbet dâm itdiler râm itdiler

3 Her biri bu ḥâl ile çok murġ-ı dil ṣayd eyledi
Ḫûblar kim ḫâl ü zülfin dâne vü dâm itdiler

4 Ġonçe-femler murġ-ı cânın şekve-i feryâdını
Gûş idüp nergislerin ḫışm ile bâdâm itdiler

5 ʿArż-ı şevḳ idüp recâlar itdiler vâfir FAṢÎḤ
Ḳalmadı aḫşama ol mâha çoḳ ibrâm itdiler

A.33a, E.29a, H.30a, S.23a, Ü1.62b, Ü2.34b, Ü3.27a

---

(3) Ḥâl ile: vech ile Ü2. (4) maḥẓûẓ: mahfûẓ H. (5) Sözlerüñ: her sözüñ Ü2,Ü3.

135.(1) Rûz u: Rûz - H,S,Ü2. (2) Hümâyı: Hümâya Ü3. (3) Zülfin: zülfi Ü3 / dâne vü: dâne - H. (4) Hışm ile: çeşm ile S,Ü1,Ü3.

136.
NAZÎRE BE-FEYZÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Eger çi derd-i 'ışkuñ dilde a'dâ-yı müdârâdur
Şifâ-sâz olmada la'l-i lebüñ ammâ Mesîhâdur

2 Harâb itdüñ yakup n'eylersin iy bî-rahm u kâfir-kîş
Dil-i vîrânemi farż it harîm-i beytü'l- ulyâdur

3 Yakarsa cismini pervâne şem'a itmeñ istib'âd
Ki yakmakda vücûdın 'âşık elbet nâ-şekîbâdur

4 Sirişk-i dîde teskîn itmeseydi hâl müşkildi
Mahabbet gerçi kim âteşdür ammâ dilde deryâdur

5 FASÎHâ çünki kâfir böyle düşnâm itmedür kâruñ
Elüñden rûz-ı mahşer dest der-dâmân-ı Îsâdur

E.30a, H.26b, S.21a, Ü3.25a

137.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Bu bezm-i nîm-dâr üzre ki nüh-ecrâm koymışlar
Safâ câmın tedârik itmemişler nâm koymışlar

2 Harâb olmış sarây-ı 'işret-âbâdı Cemüñ gitmiş
Ne meclisden eser kalmış göñül ne câm koymışlar

3 Kimüñ bu bâğda nev-bâde-i kâmı yitişmişdür
Gelenler mîve-i maksûdını hep hâm koymışlar

4 Görüp çeşm ü ruh-ı pür-tâbını seyr itdüm ol mâhuñ
Kıyâs itdüm ki gül-berg üstine bâdâm koymışlar

(x) E.

136.(2) N'eylersin iy bî-rahm u kâfir-kîş: n'eyler - S //

(3) Nâ-şekîbâdur: bî-şekîbâdur H.

137. Üzre ki: üzre - Ü3. (3) maksûdını hep hâm: maksûdı cümle câm Ü3. (4) çeşm ü: çeşmin H.

5 Hazer eyle dime ol hâl-i rû bu zülf-i hoş-bûdur
O bâğa dâne dökmişler FASÎHâ dâm koymışlar

H.28b, Ü3.32b

138.
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Handân ide erbâbını ğam böyle gerekdür
Şâdân ide ashâbın elem böyle gerekdür

2 Bî-savt u hurûf eyleye ma'şûkına te'sîr
Îy bülbül-i şûrîde nağam böyle gerekdür

3 Bir şübhe kalur mı hele tevhîd-i Hudâda
Bak 'âleme gör keyf ile kim böyle gerekdür

4 Bak mertebesin Leylî ile Kays-ı za'îfüñ
Ol nâziş ise 'arż-ı himem böyle gerekdür

5 Bir lahzada tahrîr eyle biñ sûret-i ma'nâ
Endîşe FASÎH öyle kalem böyle gerekdür

H.28b

139.
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Ehl-i diller harâb-ı 'ışkuñdur
Görinen hep şarâb-ı 'ışkuñdur

2 İçilen hûn-ı nâb-ı derdüñdür
Çekilen ıztırâb-ı 'ışkuñdur

3 Girye vü âh-ı dîde vü diller
Eser-i âb u tâb-ı 'ışkuñdur

4 Medd-i âh-ı seher-geh-i 'uşşâk
Mısra'-ı intihâb-ı 'ışkuñdur

---

(5) Dökmişler: tökmişler H.

5 Saña râm iden ol perîyi FAṢÎḤ
Da'vet-i müstecâb-ı 'ışḳuñdur

H.28b

140.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dilde kim gördüñ feżâ-yı ġamda nâ-peydâ yatur
Tîġ ü cevherdür ḥabâb u mevci bir deryâ yatur

2 Bâġ-ı gül-ḫîz-i maḥabbetden alur bûy-ı kâmı
Ol ki hengâm-ı seḥer mestâne-i ṣahbâ yatur

3 Pîşe lâzımdur künâm-ı şîr bir dil olmaya
Ṣanma kim her yirde câ eyler dil-i dânâ yatur

4 Pây-mâl-i 'arṣa-gâh-ı ḥaşr olur olsa ki ḫalḳ
Muntaẓır dîvâna ol der-ḫâb-ı istiġnâ yatur

5 Sen seḥer ḫayr-i kemâl-i bendegî ol kim FAṢÎḤ
Niçe İskender türâb olmış niçe Dârâ yatur

H.29a

141.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Yâd olunsun köhne ġamlar sâḳiyâ nev-rûzdur
Sâ'id-i sîmînüñ it câm-âşinâ nev-rûzdur

2 Cevheri ma'cûn-ı la'l-i dilberi naḳl eyleyüp
Nûş olunsun şerbet-i câm-ı ṣafâ nev-rûzdur

3 Her çemende bezm-i mey âġâze-i ṭanbûr u ney
Eṣ-ṣalâ 'ayş u neşâṭ (u) es-salâ nev-rûzdur

4 Eyler iḳbâl-i şehen-şâh-ı bahârîden ḫaber
Bâġdan bâġa gezer peyk-i ṣabâ nev-rûzdur

140.(2) Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır.
141.(3) 'Ayş-ı neşâṭ (u): 'Ayş-ı neşâṭ - E,H.

5 Bâġa var bir nev-cevânla câm-ı mey gör iy FAṢÎḤ
Köhne renc ü ġuṣṣaya eyle devâ nev-rûzdur

E.22b, H.29a

142.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Ṣanma iy ḫâce hemân mâl ü menâli dükenür
Gâh olur kim kişinüñ fikr ü ḫayâli dükenür

2 Dîdemüñ ḳaṭreleri sübḥa-i bî-ġâyetdür
Mümteni'dür dime deryâda le'âli dükenür

3 Nice def'-i ġam idersüñ bu fenâ bezminde
Bu muḥaḳḳaḳ ki mey-i köhne-sifâli dükenür

4 Mes'ele 'âlim ü dânânuñ olur ma'lûmı
Ḥall-i müşkilde cevâbiyle su'âli dükenür

5 İy FAṢÎḤ 'âşıḳa ṣabr eylemedür lâzım olan
Zâhidüñ ṭa'nı 'adû ḳîl ile ḳâli dükenür

H.29a

143.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Ṣanmañ ḥased-i dâ'im ider bâ-neseb eyler
Cevri baña bu çarḫ-ı felek bî-neseb eyler

2 Dâmânuma âvîze görüp sübḥa-i eşküm
Bir rişte-i lü'lüyi o şeh zîb-i leb eyler

3 Va'd eyleyeli vaṣluñı iy mâh-ı mihr-sûz
Dil ṭurma ḥisâb-ı güẕer-i ṣubḥ u şeb eyler

4 Gitmiş gibi ser-rişte-i tedbîr-i dil elden
Ḫavfüm bu ki eşkiste-i târ-ı edeb eyler

5 Beytü'l-Ḥaram-ı 'ışḳa FAṢÎḤ itdi teveccüh
Tevfîḳ ümîd eyler hidâyet ṭaleb eyler

H.29a

144.

NAZÎRE BE-FÂ'İZÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Olurlar dil-rübâlar birbiriyle yâr u hem-demler
Bulurlar râz-ı 'ışka nev-cevânlar tâze mahremler

2 Derûna ol zemân yanmışdı dâğ-ı mihrüñ ol meh-rû
Ki rûşen olmamışdı şem'-i hurşîd ile 'âlemler

3 Kemân-ı hasretüñ pek müşkil ancak çillesin çekmek
Tahammül eylemez bâzû-yı pür-nîrû-yı Neyremler

4 Hezâr-ahsente rûz-ı bâde-i hüsn-i cihân-gîre
Yıkılmış bir nigehle Kahramân u Zâl u Rüstemler

5 Görülse ol perî-rû hûr-i simâ vü melek-manzar
FASÎHÎ 'ayb olurdı ğayrı ta'yîb itmek âdemler

E.26a, H.31b

145.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Müjgân degül bu dîdede mûy-ı siyâhlar
Seylâb-ı feyż-ı 'ışk bitürmiş giyâhlar

2 Geh dilde gâh sînede geh dîdede görin
Sensüz görinmesün bize bu cilve-gâhlar

3 Ma'kûl vechi nîke 'aceb bilseñ iy perî
Ağyâr-ı rû-siyâha o lutf-ı nigâhlar

4 Gîsûların ayâğa düşürmiş meger nesîm
Sandum ki yâr giydi ser-â-ser siyâhlar

5 Görse segân-ı kûyı ile ülfetüñ FASÎH
Reşk ide nazm-ı hâlüñe çok pâdişâhlar

E.25b, H.31b

(x) E

144.(1) Dil-rübâlar birbiriyle: birbiriyle dil-rübâlar H.
(3) Neyremler: Rüstemler E.(4) Beyit E'de yoktur.

145.(1) Dîdede: dîde H. (2) gâh: - H / görin: görinen H// Görinmesün : görilmesün E. (3) O: bu H.

146.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâruñ ki henüz mahremi kimdür kimüñledür
Hem-bezm-i yâr hem-demi kimdür kimüñledür

2 Bilmem harîm-i 'işvede âh ol perî-veşüñ
Hizmet-güzâr-ı âdemi kimdür kimüñledür

3 Bihbûdı cerîhası ben haste-hâtıruñ
Yâ Rab tabîb-i merhemi kimdür kimüñledür

4 Çeşmüm çerâg-ı 'işret ola gerçi bilmezüz
Teşrîfe bâb-ı makdemi kimdür kimüñledür

5 İkbâl-bîn-i neşve-i bezm-i cihân olup
Câmı FASÎH 'aceb Cemi kimdür kimüñledür

A.31a, H.31b

147.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Çeşmümde görüp sanma ki laht-ı cigeridür
Seyyâh-ı cihândur saña gül-berg-i teridür

2 Tâ böyle nazardan düşürüp eyleme pâ-mâl
Dürdâne-i eşküm ki mahabbet güheridür

3 Âdem çıkamaz hüsn-i rızâsıyla muhassal
Dil kûyuña gül-zâr-ı cinân dirse yiridür

4 Dil sanma o bir pûtedür âteşlere yanmış
Bu sîne degül tîr-i melâmet siperidür

146.(1) Mahremi: mahrem A // hem-demi: mahremi H. (2) âh:-H// Hizmet-güzâr-ı: Hizmet-kâr-ı A. (4) Çeşmüm: Çeşm ü A / 'İşret:'izzet A. (5) Câmı: Câm-ı H.

147.(1) Cigeridür: cigerdür Ü3. (2) nazardan: nazarından Ü3. (3) Kûyuña: kûyına Ü3 / dirse: dirine Ü3.

5 Yârânı bu şi'r eylese i'câz 'aceb mi
Kilk-i suḫan-ârâ-yı FAṢÎḤüñ eseridür

H.32a, Ü3.26b

148.
Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bunda çîn-i cebîn bilmezler
Kimseye ḫışm u kîn bilmezler

2 Eylemezler gedâlara nefrîn
Şehlere âferîn bilmezler

3 Demleri ney gibi döginmez hiç
Nefes-i vâ-pesîn bilmezler

4 Çün hemân bûy-ı dille kâni'ler
Çün meges engebîn bilmezler

5 Gözle tesḫîr-i 'âlem eylerler
Hiç FAṢÎḤâ nigîn bilmezler

S.26b, Ü3.33b

149.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Merdüm-i çeşm-i terüm genc-i maḥabbet şerḥ ider
Her müjem bîdâri-i ṣad-şâm-ı ḥasret şerḥ ider

2 Perde-sûz-ı beytü'l-esrâr-ı fümûndur neşvesi
Ḳulḳul-i mînâ-yı mey envâ'-ı ḥâlet şerḥ ider

3 Cûy-bâruñ bâġda her mevci bir beyt-i selîs
Bülbüle dersin(i) sâzende ḳırâ'at şerḥ ider

4 Bir lisândur bergi bir mecmû'adur her ġonçesi
Mâ'ni-i naẓm-ı bahâristân-ı ḥikmet şerḥ ider

148.(1) Ḫışm: çeşm Ü3. (2) Şehlere: Şehde Ü3. (4) Çün:Çü Ü3. (5) Gözle: Güzel dille S.
149.(3) Dersin(i): dersin Ü3.

5 Ḳaṭreler ṣanma FAṢÎḤâ baḥr-i cûd u feyżden
Ebr-i ṣubḥ-ı nev-bahârı kenz-i raḥmet şerḥ ider

Ü3.28b

150.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Felek gerdişlerden işlerin bitmişlerin gönder
Muḥaṣṣal bu fenâdan cümleden geçmişlerin gönder

2 Beni bir nûra vâṣıl it ki yâ Rab ẓulmet-i şebden
'Alâyıḳ riştesini mihr-veş kesmişlerin gönder

3 Dimâġ-ı ḥayra bir bûy-ı maḥabbet ârzû eyler
Ṣabâ-veş seyr-i kûh-ı deşt-i geşt itmişlerin gönder

4 Alınmaḳ bir ḫaber mümkin olaydı bezm-i 'ışḳuñdan
Görüp bu neş'enüñ keyfin geçüp gitmişlerin gönder

5 Kerem ẕât-ı kerîmü'ş-şânuña maḫṣûṣdur yâ Rab
FAṢÎḤ kâr-ı düşvâruñ olup bitmişlerin gönder

Ü3.29b

151.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Görmezse ṣûfî câm-ı muṣaffâ ṣafâ naẓar
Mir'âta vechi yoḳ ḳala a'mâ ṣafâ naẓar

2 Mümkin midür hilâle nigeh-dârî-i naẓar
Ebrû-yı yârı eyle temâşâ ṣafâ naẓar

3 Görmiş temâm mertebe-i sûz-ı mihrini
İtmez dile o âyîne-simâ ṣafâ naẓar

4 Âyîne-i Sikender ü câm-ı Cem olsa da
Ḳılmaz o ḫod-pesend o ḫod-râ ṣafâ naẓar

5 Eyler ise 'aceb dem ü 'âlemdür iy FAṢÎḤ
Seylâb-ı eşke ol ḳadi bâlâ ṣafâ naẓar

Ü3.31b

152.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Çeşmi teğâfülâne nigeh âşinâ nazar
Câ'izse ġamzesiyle müdârâ ṣafâ naẓar

2 Ḫâr-ı müje yâ sûz-ı nigehden gelür gider
İtmek o veche pâk-i cemîle sezâ naẓar

3 Her dem iki kedû ile kûdek-miŝâl ider
Baḥr-i sirişk-i dîde-i terde şinâ naẓar

4 Dildür o tercemân-ı maḥabbet degül ba'îd
Her bir müjeyle söylese ṣad-mâcerâ naẓar

5 Bir bakmaḳ ile kâr-ı FAṢÎḤi temâm ider
Ol dil-firîb-i ġamze vü ol dil-rübâ naẓar

Ü3.31b

153.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ḫâk-i kûy-ı yâr kim 'uşşâḳ-ı fersûdedür
Vech-i teşbîhi budur kim müşge ḫûn-âlûdedür

2 Hem-ser iki tîġ-i tîz-ḥüsndür ebrûların
Zîr-i çetr-i mûy-ı pîşânuñda kim âsûdedür

3 Der-kenârında görülmişdür maḥall-i ḳaydı hep
Manṣıb-ı vaṣluñ berât-ı ḫaṭṭuña fersûdedür

4 Hiç edâ olmaz miyânıyla dehânı vaṣfı hiç
Kim iki düşvâr bahs̱-i bûde vü nâ-bûdedür

5 Böyle pâkîze bedîhî naẓm-ı ġarrâya FAṢÎḤ
Cümle taḳrîżât-ı erbâb-ı 'arż bîhûdedür

Ü3.32a

---

153. Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır.

154.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 O şûhuñ destine peymâne virseñ gül kıyâs eyler
Be-dest-i 'işvedür kim gül sunarsañ mül kıyâs eyler

2 (O)ruh alnında zülf-i 'anber-efşânın gören 'uşşâk
Takınmış bir gül-i sad-berg ile sünbül kıyâs eyler

3 Surâhînüñ kelâm-ı mâcerâ-yı çarh-ı devrânuñ
Gören bî-çâreler âvâze-i kulkul kıyâs eyler

4 Ümîd eyler idi bu bûse-i hâl-i siyâhın dil
Tıfıldur korkar almaz ağzına fülfül kıyâs eyler

5 Terennüm itse keyf-i câm ile gülşende ol mümtâz
FASÎHâ gûş eyler nâle-i bülbül kıyâs eyler

Ü3.34a

155.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Kimi teshîre çeker esmâ kimi elf-i niyâz
Olan ebrû içün bî-çâre 'âşık hû çeker

2 Saht ber-câ seng-i küh-sâr-ı sebât olsa göñül
Cezbe-i hüsnüñ yirinden anı iy meh-rû çeker

3 Dil o deñlü sarılur şemşîr-i yâra cân ile
Sîneye san bir cevân nermîn pehlû çeker

E.21b

156.

DER-NA'T-Î .... (x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Zât-ı şerîfi pertev-i nûr-ı huzûrıdur
Kevneyne rahmet olması evvel zuhûrıdur

154.(2)(O) ruh : - ruh Ü3.
155.(1) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır. (3) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır.
(x) E.

2 Bedr-i münîri na'l-i berâtuñ nişânıdur
Mihr-i sipihr nûr-ı cemâlüñ vüfûrıdur

3 Mihr ü meh ü nücûm u felek âdem ü melek
Ḫilḳat ḳabûli-i şeref-i şevḳ nûrıdur

4 Ol dil ki bülbül-i çemenistân-ı na'tidür
Yârâ ümîd-i ġonçe-güşâ-yı sürûrıdur

5 Çeşm-i ḳabûle maẓhar olursa temâm olur
AḤMED FAṢÎḤ 'afv-ı recâ-yı ḳuṣûrıdur

E.2a

157.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Dem-i laṭîf ü ferah-baḫş-ı ṣubḥ u şâm-ı bahâr
Virür nişâne-i gîsû-yı ḥâlet ü ruḫ-ı yâr

2 Çemen ṣahîfesi olmış nuḳâṭ-ı jâle ile
Nümûne-i varaḳ-ı sebz k'ola şemîm-nis̱âr

3 Görince mevce ile cûy-bârı ẓann itdüm
Nisân aḳa ber-tîġ-i ṣâf-ı cevher-dâr

4 Hevâ o deñlü leṭâfet-nis̱âr kim mübtelâ
Nefes olınsa ger âyîne ṭutmaya zengâr

E.10a

FÎ ḤARFİ'Z-ZÂ'(x)

158.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ṣanman süzüldi çeşmine geldi kelâl-i nâz
Ehl-i niyâza itmede tâze ḫayâl-i nâz

157.(3) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır.
(x) A,E,S,Ü1,Ü3.
158. (1) Çeşmine geldi: geldi çeşmine Ü2/ kelâl-i:melâl-i S.

2 Bîhûde âb-ı rûy-ı niyâz eyledüm nisâr
Meyl itmedi bu hâke o serkeş nihâl-i nâz

3 Leb-teşne itdi hûn-ı dil-i nev-niyâzuma
Şemşîr-i ġamzeñe viren âb-ı zülâl-i nâz

4 Her nev-niyâz-ı vâdî-i ʿışk añlamaz nedür
Mażmûn-ı ʿişve luṭf-ı teġâfül me'âl-i nâz

5 Çok geşt-i deşt-gâh-ı niyâz eyledüñ dirîġ
Ṣayd olmadı FAṢÎḤ o vaḥşî ġazâl-i nâz

A.33a, E.30b, H.32a, S.30a, Ü1.63a, Ü2.35b, Ü3.34b

159.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Bî-tâb eylemiş gibi cânâ kemâl-i nâz
Çeşm-i siyâh-ı mestüñe gelmiş kelâl-i nâz

2 Ser-çeşme-i ḥayât dinilür dehânuña
Şîrîn kelâmuña disün âb-ı zülâl-i nâz

3 Sen gönder âb-ı cûy-ı niyâzı ayâġına
Şâyed ki meyl ide o ser-âmed nihâl-i nâz

4 Geşt ü güzâr-ı deşt-i niyâz itmeyince tâ
Varmaz ḥarîm-i ḫâba o vaḥşî ġazâl-i nâz

5 Ḳurbân olam o çeşm-i zebân-dâna kim FAṢÎḤ
Her laḥẓa ehl-i dille ide ḳîl ü ḳâl-i nâz

A.33a, E.31a, H.32a, S.30a, Ü1.63b, Ü2.35b, Ü3.34b

---

(4) Vâdî-i: vâle-i Ü3 // me'âl-i nâz: - nâz Ü3. (5) Çoḳ: Çün S.

159.(1) Gibi: seni E,S / kemâl-i nâz: farṭ-ı ḫayâl-i nâz S (kenarda) // kelâl-i: melâl-i S (kenarda). (2) disün: dinsün Ü2. (3) Sen gönder: Göndersün H,Ü1,Ü2. (4)vaḥşî: çeşmi H; çeşm-i Ü2,Ü3. (5) o: - Ü2 / zebân-dâna: zebân-dân Ü3 // dille: dilde Ü3.

160.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Serden aşdı gerçi cûy-ı girye-i çeşm-i niyâz
N'eyleyem dâmânuña el irmedi iy serv-i nâz

2 Sâye-i luṭfuñ dirîġ itme dil-i üftâdeden
Feyż-ı eşkümdür iden nev-res nihâlüñ ser-firâz

3 Dil ḫalâṣ olmaḳ ne mümkindür dü-çeşm-i yârdan
Ṣaldılar bir ṣa've-i miskîne iki şâh-bâz

4 Yâra istiġnâ düşer düşdükce ḫâk-i pâya ben
Ḳısmet olmış aña nâz itmek baña 'arż-ı niyâz

5 Müntehabdur gevher-i mażmûn-ı. naẓm-ı dil-keşüñ
Ḥaḳ bu kim bulduñ FAṢÎḤ aḳrân içinde imtiyâz

A.33b, E.31a, H.32b, S.32b, Ü1.63b, Ü2.36a, Ü3.39a

161.

NAẒÎRE BE-NEŞÂṬÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Zülfin ṭaġıtdı rûyına yâr-ı dilîrimüz
Zîr-i seḥâba girdi o bedr-i münîrimüz

2 Ol 'andelîb-i bî-es̱er efġân-ı vaḥşetüz
Eyler remîde gülleri bâng-i ṣaġîrimüz

3 Baḳsun sipihrüñ âyîne-i tâb-nâkine
Ma'lûm idinmek isteyen iy dil żamîrimüz

4 Nîrû-yı himmet ola çü bâzû-yı ḫâhişe
İrmek olur nişâne-i ümmîde tîrimüz

160.(1) El: dest Ü2. (2) Beyit Ü2'de yoktur. (3) iki:niçe E,Ü3 / şâh-bâz: şeh-bâz H. (4) istiġnâ: nâz itmek Ü2 / pâya ben: pâyına Ü2. (5) mażmûn-ı: manẓûm-ı Ü2.

(x).E.

161.(1)Zülfin: Zülfüñ Ü3 / ṭaġıtdı: daġıtdı Ü3. (3) âyîne-i: âyîn-i Ü2.

5 Da'vâ-yı sûz-ı 'âşıḳı pervâne eylesün
Yoḳdur bizüm FAṢÎḤ fetîl ü ḫamîrimüz

A.33b, E.31a, H.32b, S.31a, Ü1.63b, Ü2.36a, Ü3.36a

162.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bî-tâb oldı 'ışḳ ile yâr-ı dilîrimüz
Döndi hilâle ża'f ile bedr-i münîrimüz

2 Bildi maḥabbetüñ ne ḳumâş olduġın henüz
Ol nâzenîn-i nâz-fürûş-ı ḥarîrimüz

3 İtdi meger müşâhade taṣvîr-i dil-keşin
Bir ṣûḫa bende olmış o Yûsuf-naẓîrimüz

4 Gör muḳteżâ-yı 'ışḳı ki olmış esîr-i ḥüsn
Ol şâh-ı 'işve mülk ü melâḥat-serîrimüz

5 'Uşşâḳa şimdi az görinse n'ola FAṢÎḤ
Döndi hilâle ża'f ile bedr-i münîrimüz

A.33b, E.31b, H.35a, S.31a, Ü3.35b

163.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bilmez nesîm râh-ı nihân-ı ḥarîmümüz
Hep bî-zebân-ı şerm ü ḥayâdur nedîmümüz

2 Meşhûr-ı 'âlem olmada mânend-i âfitâb
Âs̱âr-ı ber-güzîde-i ṭab'-ı selîmümüz

3 Müstaġnî itdi 'âlemi eş'âr-ı ġayrdan
Kilk-i ma'âni-baḫşiş-i dest-i kerîmümüz

---

(5) 'Âşıḳı: âşıḳ-ı Ü3 // fetîl ü: fetîl Ü2.
162.(2) Ḥarîrimüz: ḥarîmüz S. (3) dil-keşin: dil-keşi H; dil-keşüñ Ü3. (4) 'ışḳı ki :'ışḳı - S // mülk ü: mülk-S/ Melâḥat-serîrimüz: melâḥat-pezîrimüz S. (5)'Uşşâḳa:'uşşâḳ H.
163.(1) Bilmez nesîm: Bilmez miyim H // şerm ü: şerm - Ü2.

4 Gör feyż-ı ʿışḳ-ı yârı Hümâ-yı ḫuceste-bâl
Kuḥl-i cilâ-yı cân ide ʿazm-i remimümüz

5 Laḫt-ı cigerle ẓâhir olur âhumuz FAṢÎḤ
Gül-berg-i bâġ-ı ġamla vezândur nesîmümüz

A.33b, E.32b, H.32b, S.32b, Ü1.64a, Ü2.36b, Ü3.37a

164.

NAẒÎRE BE-NEŞÂṬÎ(x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Gözden dem-â-dem aḳsa n'ola cûy-ı ḫûnumuz
Oldı şikest-i ṭaʿna zücâc-ı derûnumuz

2 Biz her zemânda şîfte-i ḥâl-i maḥabbetüz
Mevḳûf-ı nev-bahâr degüldür cünûnumuz

3 Zâhir olınca kevkebe-i pâdişâh-ı ʿışḳ
İtdi firâr leşker-i ṣabr u sükûnumuz

4 Virse ʿaceb mi Rüstem-i destânlara cevâb
Meydân-ı ceng-i ʿışḳda ednâ zebûnumuz

5 Ol çeşm-i câdû zâr u perîşân görüp dimiş
İtmiş eṡer FAṢÎḤa da mekr ü füsûnumuz

A.34a, E.31b, H.32b, S.31b, Ü1.64a, Ü2.36b, Ü3.36a

165.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 ʿArż-ı cemâl itmedi gitdi o mâhumuz
Ḥayfâ müsâʿid olmadı baḫt-ı siyâhumuz

---

(4) Hümâ-yı: hemân S.

(x) E,Ü1.

164.(1) Ṭaʿna zücâc-ı: ṭaʿne-i zücâcÜ2(2) zemânda: zemândur S // degüldür: degül H. (4) Rüstem-i: Rüstem ü Ü3./ destânlara: dâstânlara H; destân ile Ü3. (5) çeşm-i:çeşmi H, Ü1.

2 Bir mâh-rûyuñ âteş-i ʻışkıyla her gice
Peyveste olmada felege dûd-ı âhumuz

3 Vażʻuñdan añladuḳ senüñ iy şûḫ-ı bî-vefâ
Ḳalmadı ġayra meylüñe hiç iştibâhumuz

4 Ḥâl-i dili su'âle ne ḥâcet ki dem-be-dem
Söyler zebân-ı ḥâl ile her bir nigâhumuz

5 Ḳalmaz FAṢÎḤ ġam yime böyle bu rûzgâr
Bir gün der-i ümîde açar bâd-ı âhumuz

A.34a, E.31b, H.33a, S.31b, Ü1.64a, Ü3.36a

166.

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Faʻilâtün Fâʻilün

1 Dilde her dem kâkül ü ruḫsârıdur endîşemüz
Sünbül ü gülden bizüm ḫâlî degüldür şîşemüz

2 Ṣûret-i sengînini ġayruñ tırâş itmek durur
Bîsütûn-ı dilde Şîrîn-kârî-i ser-tîşemüz

3 Sebz ü ḫurrem olsa her dem berg ü bâr-ı naḫl-i dil
Dîdeden kesb eylemiş neşv ü nemâyı rîşemüz

4 ʻÂşıḳuz ol âfitâb-ı meh-cebîne ʻâşıḳuz
Rûz u şebde girye vü âh eylemekdür pîşemüz

5 Sînede her dil-rübânuñ ʻışḳı ârâm eylemez
Degme bir şîre künâm olmaz FAṢÎḤâ bîşemüz

A.34a, E.31b, H.33a, S.32a, Ü1.64b, Ü3.36b

---

(2) Felege: felekde S. (4) Ḥâl-i: Ḥâli H,S,Ü3 / dili: dil Ü3 / su'âle: su'âl Ü3. (5) bu: - H.

166.(2) Ġayruñ: yâruñ Ü1 / itmek durur: itmekdedür H,Ü1.
(3) Neşv ü: neşv - H; neşve vü Ü1 / rîşemüz: tîşemüz H.
(4) Girye vü: girye - H / pîşemüz: tîşemüz H; rîşemüz S.

167.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dilde her dem fikr-i la'l-i nâbıdur endîşemüz
Bir zemân meyden bizüm hâlî degüldür şîşemüz

2 Âhû-yı merdüm-şikâr-ı çeşm-i yâr ola meger
İ'tibâr itmez bizüm her şayda şîr-i bîşemüz

3 Tîşe-i Ferhâd akıtmış Bîsütûnda cûy-ı şîr
Cûy-bâr-ı hûn-revân eyler bizüm ser-tîşemüz

4 Âb-dâr olsa n'ola nev-bâvesi nahl-i dilüñ
Dîdeden kesb eylemiş feyż- nümâyı rîşemüz

5 Eylemişlerdür anı âvîze-i çarh-ı berîn
Seng-i a'dâdan şikest olmaz FAŞÎHâ şîşemüz

A.34b, E.32a, H.33a, S.32a, Ül.64b, Ü3.36b

168.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Geldükce bezme ol ruhı mihr iltihâbumuz
Kalmaz göñülde zerre kadar ıżtırâbumuz

2 Biz ol diyâr-ı şevkde perverde olmışuz
Çün bâde neşve-mend ola kim içse âbumuz

3 Mînâ-serâ-yı dîde-i bîdâra görmedük
Demler durur ki gelmedi hiç şâh-ı ḫâbumuz

4 Biz kim keşîde-tîg-i ser-i düşmenüz n'ola
Aşıla ţâk-ı 'arş-ı berîne kırâbumuz

5 Şemm-i gül-i sefîdine muhtâcdur FAŞÎH
Zîrâ nühüfte ol mehe var bir cevâbumuz

A.34b, E.32a, H.33a, S.32a, Ül.64b, Ü2.37a, Ü3.37a

167.(2) Bîşe: pîşe H,S. (3) Bîsütûnda: Bîsütûna H; Bîsütûndan Ü3.

168.(3) Bîdâra: bîdârı Ü3 // hiç şâh-ı: sulţân-ı H,Ül. (4) ser-i: seyr-i Ü3. (5) Şemm-i: Semm-i S / sefîdine: sefîde ne Ü3 // mehe: güle Ü3.

169.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Zemân-ı pür-ṭarab-ı vaṣl-ı yâra muntaẓıruz
O bülbülüz ki dem-i nev-bahâra muntaẓıruz

2 Temâm-ı râz-güşâyuz temâm-ı 'arż-ı niyâz
Maḥall-i mesti-i nâz-ı nigâra muntaẓıruz

3 Kenâr-ı 'ışḳda keştî-i lenger-endâzuz
Ki bir muvâfıḳ eser rûzgâra muntaẓıruz

4 Çü nergis ü gül olup çeşm ü gûş demlerdür
Nesîmden ḫaber-i cân-ı zâra muntaẓıruz

5 FAṢÎḤ ḥalḳa-i der oldı dîde-i terimüz
Ki peyk-i nâme-i gevher-nis̱âra muntaẓıruz

A.34b, E.32b, H.33b, S.33b, Ü1.65a, Ü2.37a, Ü3.38a

170.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 'Âşıḳuz vaṣl-ı yâra muntaẓıruz
Bülbülüz nev-bahâra muntaẓıruz

2 Gerd-i râhuz ki bûs-ı dâmenüñe
Şîve-i rûzgâra muntaẓıruz

3 Lâne ber-ser çü Ḳays-ı ser-geşte
Maḥmil-i va'd-i yâra muntaẓıruz

4 Ġonçe-i ḫâṭırı güşâd eyler
Bir ḫuceste bahâra muntaẓıruz

5 Ser-i râh-ı recâda şimdi FAṢÎḤ
Luṭf-ı Perverdigâra muntaẓıruz

A.34b, E.32b, H.33b, S.33b, Ü1.65a, Ü2.37b, Ü3.38a

169.(1) Zemân-ı: Zebân-ı S / Zemân-ı pür-ṭarab-ı: Zemân-ı -ṭarab-ı Ü3.

170.(2) Dâmenüñe: dâmenine Ü3.

171.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Çeşmüñle âşinâ olalı ḫaste-ḫâṭıruz
Zülfüñle ülfet ideli eşkiste-ḫâṭıruz

2 Çoḳ nev-bahâr geldi güşâde dil olmaduḳ
Bâġ-ı cihânda ġonçe gibi beste-ḫâṭıruz

3 Endîşe-i ümmîdi çıḳarduḳ żamîrden
Şimdi hele o ḫâṭıradan reste-ḫâṭıruz

4 İy rûzgâr eyleme pejmürde ġonçemüz
Biz de yed-i nevâzişe şâyeste ḫâṭıruz

5 Endîşemüz FAṢÎḤ perîşân ise n'ola
Âşüfte zülf-i dil-bere vâ-beste-ḫâṭıruz

A.35a, E.32b, H.33b, S.34a, Ü1.65a, Ü2.37a, Ü3.38a

172.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Anuñçün cân-ı müştâka ḫaber cânâneden gelmez
Ki eşküm gibi kûy-ı dil-rübâya her giden gelmez

2 O Ya'ḳûbum ki râh-ı Beyt-i aḥzânum ṣabâ bilmez
Meşâm-ı câna bûy-ı feyż-bahş-ı pîrehen gelmez

3 Budur ẓannum ki tâ ṣubḥ-ı ḳıyâmet nesl-i ^demden
O mihr-i ḥüsne s̱ânî bir cevân-ı gül-beden gelmez

4 Gelüp gitmekde niçe ṣubḥ-ı ġam şâm-ı elem ammâ
O mihr-i evc-i istiġnâ o mâh-ı pür-fiten gelmez

5 Görenler şi'rüñi ḥükm itdiler kim bir daḫı dehre
Senüñ gibi FAṢÎḤâ mîr-i dîvân-ı suḫan gelmez

A.35a, E.33a, H.33b, S.34a, Ü1.65b, Ü2.38a, Ü3.38b

171.(1) Ülfet: - Ü2 / eşkiste: şikeste S. (3)reste:rişte S.
172.(1) Cânâneden: cânâdan S,Ü2. (3) cevân-ı: cevânî Ü1.
(4) Evc-i: burc-ı Ü2. (5) itdiler kim: itdiler - S,Ü2.

173.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O naḫl-i tâze cihânuñ mekâ'idin bilmez
Bu rûzgâr-ı deninüñ şedâ'idin bilmez

2 O ṭıfl kimse ile itmemiş muʿâmele hiç
Metâʿ-ı ḥüsn ü behânuñ fevâ'idin bilmez

3 Cevâba gelse ider ḥall-i ʿuḳde-i ʿâlem
Su'âl eyleseñ ammâ aḳâ'idin bilmez

4 Gelür gider de hemân kendü der-ḫarâbesine
Kerem de söylese ḫarc u avâ'idin bilmez

5 Zemâne şâʿiri eyler ziyâd-ı naẓma heves
FAṢÎḤ şiʿrde ḥarf-i zevâ'idin bilmez

A.35a, E.33a, H.34a, S.34a, Ü1.65b, Ü2.38a, Ü3.38b

174.

NAẒÎRE BE-ʿÂRİF(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ḫalâṣa virse dil ü cânını behâ olmaz
Esîr-i kâfir-i zülfüñ olan rehâ olmaz

2 Fütâde-i yem-i ʿışḳ olduñ ıżṭırâb itme
Bu baḥr-i bî-bün-i pür-cûşda şinâ olmaz

3 Dil-i figâra gehî bir nigâh-ı luṭf eyle
Hemîşe cevr ü sitem her zemân cefâ olmaz

4 Gören cemâlüñi mecnûn-ı ʿışḳ olur elbet
Senüñle ʿaḳlı olan yâr u âşinâ olmaz

173.(3) ʿÂlem: ḫâṭır Ü3 // eyleseñ: eylese H,Ü1. (4) hemân: - Ü2 / ḫarc u: ḫarc - Ü2. (5) ziyâd-ı: ziyâde S,Ü1,Ü2// Şiʿrde: şiʿr-i H.

(x) E,Ü1.

174.(1) Cânını: cânı Ü2. (3) cevr ü: cevr - Ü2.

5 Ḳasem FAṢÎḤ ki her ehl-i ṭab‘ naẓmında
Bu ḥüsn-i lehce bu ta‘bîr-i dil-güşâ olmaz

A.35a, E.33a, H.34a, S.30b, Ü1.65b, Ü2.38b, Ü3.35a

175.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 Dil-i ‘âşıḳda ârzû olmaz
Lâle-i deşt-i ġamda bû olmaz

2 Giryemi fikr-i ḳaddi men‘ itmez
Sâye-i serv sedd-i cû olmaz

3 Dil-i pâkîze ḳalb-i pûhte gerek
Bâde-i ‘ışḳa her sebû olmaz

4 Girye gözden ḫayâli maḥv itmez
‘Aks-i âyîne şüst ü şû olmaz

5 Saña maḫṣûṣdur bu lehce FAṢÎḤ
Her kişi böyle pâk-gû olmaz

A.35b, E.33b, H.34a, S.30a, Ü1.66a, Ü2.38b, Ü3.35b

176.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 Rişte-i lâf u güzâf ile göñül ḳayd olmaz
Maġlaṭayla güzelüm murġ-ı Hümâ ṣayd olmaz

2 Ḳîl ü ḳâl ile varılmaz bu nihânî rehdür
‘Işḳda mebḥaṣ-i ‘Amr u cedel Zeyd olmaz

3 Nây-ı iṭfâ-yı ḫıyel-geştesi olmaz ḫurşîd
Şem‘-i miḥrâb-ı Ḫudâ munṭafî-i keyd olmaz

---

(5) Faṣîḥ: Faṣîḥa H.
175.(1) Lâle-i: Lâne-i Ü1. (3) ḳalb-i: ḳalbe Ü3. (4) ḫayâli: ḫayâl Ü2 / itmez: olmaz Ü2. (5) pâk-gû: pâk -Ü2.
176.(1) Maġlaṭayla güzelüm: maġlaṭa ile göze H. (3) munṭafî-i: munṭakî-i H,S / keyd: gerd H.

4 Ṭavḳ-ber-gerden ü dâmen-be-kef-i teslimüz
Bize endîşe-i dâmân u ġam ceyd olmaz

5 Devlet-i ʿışḳı FAṢÎḤʿilm ile müşkil taḥṣil
Rişte-i mıstar ile murġ-ı Hümâ ḳayd olmaz

A.35a, E.33b, H.35a, S.30b, Ü3.35a

177.
NAẒÎRE BE-ʿÂLÎ(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Şuʿâ-i pertev-i mihr-i cemâle ḫaṭ ḥicâb olmaz
Bu maʿlûm ʿâlem-i envârda dûd-ı seḥâb olmaz

2 Dil-i aʿdâ-yı fâsid luṭf ile ṣafvet ḳabûl itmez
Ne deñlü eyleseñ tedbîr sâḳî bâde âb olmaz

3 Ser-i kûyına var rûz-ı şumâr-ı ḥaşrı seyr eyle
Çü ẕerre küştegân-ı ʿışḳa bir ḥadd-i ḥisâb olmaz

4 ʿIyândur ehl-i ʿışḳuñ dîdeden mihr-i dilefrûzı
Ki fânûsın bilürin şuʿle-i şemʿa niḳâb olmaz

5 Nihân itmez su'âl-i ḫırḳa ṣad-puḫte vü tesbîḥ
Bilürsin tâze bir yüzden FAṢÎḤâ mûda tâb olmaz

E.33b, H.35b, S.30b, Ü3.35a

178.
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Dil-i zâra lebüñ vaṣfından aʿlâ güft ü gû olmaz
Nihâl-i ḳâmetüñ medhinden aʿlâ ârzû olmaz

---

(4) Bize: Bizde H. (5) ʿilm ile:ʿilmüñe H.
(x) E.
177.(1) Dûd-ı: Dûd u S. (3) ḥadd-i: ḥadde E,H. (4) Beyit H'de yoktur. (5) ḫırḳa ṣad-puḫte: ḫırḳaya puḫte H,S.

2 Ṣabâdan her seḥer nükhet-recâ-yı zülf-i dil-bersin
Perîşân ḫvâhiş olma iy göñül bîhûde bû olmaz

3 Hezârân Yûsufı güm-geşte-i câh-ı ʿadem ḳılsa
Dil-i âzâde gûşiş âşinâ-yı cüst ü cû olmaz

E.33b, Ü3.35b

179.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Hücûm-ı girye dil-i mübtelâyı söyletmez
Belâyı gör ki saña mâcerâyı söyletmez

2 Ne deñlü olsa da ruḫṣat-dih-i niyâz ol şûḫ
Ḥicâb-ı ʿışḳ yine müddeʿâyı söyletmez

3 İfâde itmege maḳṣûdı bir nigeh besdür
Ol âfet ʿâşıḳ-ı vuṣlat-recâyı söyletmez

4 Ḫumâr-ı ġamla ḫamûş ehl-i dil ʿaceb sâḳî
Niçün sebû-yı mey-i pür-ṣafâyı söyletmez

5 Terennüm eylese yâd-ı ḫaṭ-ı lebüñle FAṢÎḤ
Çemende bülbül-i âteş-nevâyı söyletmez

A.35b, E.33b, H.34a, S.34b, Ü1.66a, Ü2.39a, Ü3.38b

180.

NAẒÎRE BE-ʿİṢMETÎ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Raḳîbe luṭf idesin ʿâşıḳa cefâ düşmez
Bu ḥüsn-i dânişe ol kâr-ı nâ-sezâ düşmez

---

(3) Dil-i âzâde gûşiş: dil-i âzâd-ı gûş-ı Ü3.
179.(1) Dil-i mübtelâyı söyletmez: - Ü3// Belâyı gör ki: Murâdum üzre A (kenarda). (2) olsa da: olsa - Ü2.
(4) Ġamla: ġamda H.
(x) E,Ü1.

2 Libâs-ı ʿârdan ʿârî olandur efgende
Bu bahr-i bî-bün-i ʿışka her âşinâ düşmez

3 Fütâde kefş-i gurûrıyla tünd-rûlardur
Bu lagz-gehde olanlar bürehne-pâ düşmez

4 Misâl-i pertev-i mihr-i cihân-fürûz-ı felek
Gönül her âfete iy mâh-ı fitne-zâ düşmez

5 Ümîd-i hâma düşüp ol nihâl-i serkeşden
FASÎH muntazıruz mîve-i vefâ düşmez

A.35b, E.33b, H.34b, S.33b, Ü1.66a, Ü2.39a, Ü3.37b

181.
NAZÎRE BE-FEYZÎ (x)

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Kaddüñ görüp âdem niçe dâmânuña düşmez
Serv-i çemen iy sâye-sıfat yanuña düşmez

2 Nâdâna vefâ vü kerem izʿânuña düşmez
Yârâna cefâ vü sitem ʿirfânuña düşmez

3 Ol kâmeti iy serv-i ser-efrâz-ı letâfet
Kimdür ki görüp kûşe-i dâmânuña düşmez

4 Bu rûh-fezâ tarz-ı hırâmı göre bi'llâh
İy serv-i çemen sâye-sıfat yanuña düşmez

---

(3) Tünd-rûlardur:tünd-rûlar Ü3. (5)Muntazıruz:muntazır S.
(x) E, Nazîre be-Samtî Ü1.
181.(1) Serv-i çemen iy: İy serv-i çemen H,S/ yanuña: pâyuña Ü3. Beyit E'de (kenarda) yoktur. (2) Beyit yalnız H'de vardır. (3) Beyit yalnız E'de(kenarda)vardır. (4) Beyit E (kenarda) ve H'de vardır. E'de beytin 2. mısrâı olarak 1. beytin 2. mısrâı yazılmıştır. H'de beytin 2. mısrâı yoktur.

5 İy şâh-ı melâhat yiter itdüñ yiter inṣâf
'Uşşâḳ-ı vefâ-dâra cefâ şânuña düşmez

6 Cibrîl de olsa görüp ol dâne-i ḫâli
Mümkin mi senüñ dâm-ı perîşânuña düşmez

7 Tevcîh-i nigeh dil-ber-i nâdâna FAṢÎḤÂ
Mir'ât-ı Sikenderse de 'irfânuña düşmez

A.36a, E.34a, H.36a, S.33a, Ü1.65a, Ü2.37b, Ü3.37b

182.
NAẒÎRE BE-ṢABRÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ îlü Fâ'ilün

1 Câm-ı ṣafâyı ḳarşularuz 'izzet eylerüz
Dest-i ṭalebde yir iderüz ḥürmet eylerüz

2 Bâr-ı girân-ı minnet-i sâḳîyi çekmezüz
Lâzım gelürse ḫûn-ı dile minnet eylerüz

3 Pervâne gibi eylemezüz vaż'-ı bî-edeb
Biz 'arż-ı sûzişe ṭaleb-i ruḫṣat eylerüz

4 Bir kâfir-i sitem-ger-i ḥüsnüñ esîridür
Ḥâl-i dil-i figâra baḳar şefḳat eylerüz

5 Ol naḫl-i nâz çünki degül mâ'il-i niyâz
Bîhûde iy FAṢÎḤ niçün sıḳlet eylerüz

A.36a, E.34a, H.34b, S.33a, Ü1.66a, Ü2.39b, Ü3.37a

---

(6) Cibrîlde olsa görüp: Gördükde Hümâ ise de Ü2 / ḫâli: ḫâlüñ Ü2. (7) Beyit E'de (kenarda) yok. 'irfânuña: 'irfâna S.

(x) E,Ü1.

182.(1) Ṣafâyı ḳarşularuz: meyüñ ayâğın öper S (kenarda),Ü3// Ṭalebde: ṭarabda S (kenarda), Ü3. (2) Bâr-ı girânı: Bârân-girân-ı Ü2 / sâḳîyi: sâḳî Ü2. (4) Ḥâl-i: Ḥâl ü H. (5) İy: - Ü2.

183.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Her şeb o mehle bezme gelür 'işret eylerüz
Geldükçe 'arż-ı ḥâl-i dile ḫaclet eylerüz

2 Girdi miyâna çoḳ suḫan-ı serd-i nîk ü bed
Bilmem senüñle biz niçe germ ülfet eylerüz

3 Bir gün varup cenâbuña çoḳdur niyâz-ı dil
Taṣdî-i ḫâk-i pâk-i der-i devlet eylerüz

4 Ne serdî-i 'itâb u ne ser-germî-i ḫiṭâb
Bîhûde bezm-i yâra niçün ṣıḳlet eylerüz

5 Her n'eyse rûzî rûz-ı ezel kâni'üz göñül
Biz ḥaṣr-ı maṭlab eylemeden ḫaclet eylerüz

6 Gelmez mi görmezüz o perî bezm-i 'işrete
Yoḳsa FAṢÎḤ biz mi 'aceb ġaflet eylerüz

A.36a, E.34a, H.35a, S.32b, Ü3.36b

184.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Hezârı bâġda bir berg-i terle yâd itmez
Bu rûzgâr belî ehl-i 'ışḳı şâd itmez

2 Ṣafâ-yı 'ışḳı ne bilsün ġalîz-meşreb-i zühd
Ki âb-ı ṣâfı ile revgân ittihâd itmez

3 Külâh-ı faḳr ile ḫoş-ser olan dil-i dânâ
Nigâh-ı efser-i Keyḫüsrev ü Ḳubâd ister

183.(1) Gelür: gelüp Ü3.(5) göñül: Faṣîḥ A; dilâ E. (6) Beyit A'da yoktur. Yoḳsa: Yoḫsa E,Ü3. H'de 179. gazelin ilk beyti 180. gazelin de ilk beyti olarak yazılmış olup, metne alınmamıştır.

184.(1) 'Işḳı: 'ışḳ Ü2. (2) meşreb-i zühd: meşreb olan Ü3. (3) Ḫoş-ser: ḫoş-seyr Ü2.

4 Hezâr bî-dili eylerdi bir nigehle helâk
O şûh ʻâşıka ancak kerem murâd itmez

5 Dimiş FAṢÎHi bezmde hiç añmaz olduk yâr
Beni ṣanurdum o hercâyi böyle yâd itmez

A.36a, E.34b, H.34b, S.34b, Ü1.66b, Ü2.39b, Ü3.39a

185.

Mefâʻilün Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilâtün

1 Niyâz-ı ḫuşka dimiş bûse-i cemâlüm alınmaz
Peşîz-i kem-ter ile mîve-i viṣâlüm alınmaz

2 Misâl-i âyîne ser-tâ-be-pâ mey cezb idüpdür
Ki żabṭ-ı fikr idemem yârdan ḫayâlüm alınmaz

3 O ser-fütâde-i ʻışkum ki ḫâk-i pâke düşelden
Misâl-i nakş-ı kadem rûy-ı pür-melâlüm alınmaz

4 Niyâzum itmez eser hem çü nâle-i dil-i bülbül
Misâl-i berg-i ḫazân-dîde ʻarż-ı ḥâlüm alınmaz

5 FAṢÎḤ ṣâḥib-i ser-mâye-i dükân-ı ḫıred yok
Odur ki gevher-i nuṭkum dür-i makâlüm alınmaz

A.33b, E.34b, H.35b, S.33a,Ü3.37b

186.

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1 Girye-i mâtemle geçdi ṣubḥ u şâm-ı ʻıydımız
Zîb-i destâr itmedüñ nev-ġonçe-i ümmîdimüz

---

(4) Nigehle: nigehde Ü2. (5) Faṣîhi: Faṣîḥ H.
185.(1) Cemâlüm: cemâl Ü3 // viṣâlüm: viṣâlümüz H; viṣâl Ü3.
(2) İdüpdür: idüp H; ideyüz Ü3 // ḫayâlüm: ḫayâl Ü3.
(3) Pâke:pâye Ü3 // melâlüm: melâl Ü3. (4) Niyâzum itmez eser hem: Şikâyetüm eser itmez E,H,S,Ü3 //ʻarż-ı ḥâlüm: - Ü3. (5) makâlüm: makâl Ü3.
186.(1) Nev-ġonçe-i: gül-ġonçe-i A.

2 Ḫâke dökmiş şâḫ u bergin dest-berdür rûzgâr
Sâye-baḫş olmaz nihâl-i serv ü naḫl-i bîdimüz

3 Biz o mürtâż-ı Mesîḥâ reşk-i deyr-i miḥnetüz
Cism-i lâġar oldı târ-ı sûzen-i tecrîdimüz

4 ʿÂşıḳ-ı pâ-mâle itmez ʿarż-ı envâr-ı cemâl
Eylemez ḫâke tenezzül pertev-i ḫurşîdimüz

5 Def ʿolınmaz ḫayl-i bî-ḥadd-i ġam-ı hicrân FAṢÎḤ
Olsa da elde hezârân sâġar-ı Cemşîdimüz

A.34a, E.32a, H.35b, S.31a, Ü3.35b

187.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Bilmez nifâḳı ḫâṭır-ı ḫâliṣ siriştümüz
Kâfir ʿadûdur iy dil-i şeydâ künüştümüz

2 Âyînemüzde var o ḳadar ṣafvet ü cilâ
Farḳ olmaz oldı nîk ü bed ü ḫûb dürüştümüz

3 Yâ Rab kemâl-i âteş-i ʿışḳuñla ḳıl temâm
Nâ-pûhtedür hevesle dil-i nîm-riştümüz

4 Olmazsa âb u dâne FAṢÎḤ olmasun hemân
Âdemsüz olmaya ser-i ḫᵛân-ı behiştümüz

H.35b, S.31b, Ü3.36a

188.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cân-ı żaʿîfi vuṣlata mihmân ider miyüz
Ṭayy-i fenâ-fî-yi ġam-ı hicrân ider miyüz

---

(2) Serv ü: serv - H,S. (3) deyr-i: der-i S; - Ü3 / miḥnetüz: maḥşerüz H // târ-ı: nâz-ı Ü3. (4) pâ-mâle: pâmâl Ü3.

187.(2) Bed ü: bed - H. (3) âteş-i: - Ü3. (4) ḫᵛân-ı: ṣaḥn-ı Ü3.

2 Ol ṭûṭîyi muḳârin-i mir'ât-ı câm idüp
Ser-beste ġonçesin gül-i ḫandân ider miyüz

3 Dâmân u ceybi ol şehe teslîm idüp göñül
Taḳbîl-i dest ü kûşe-i dâmân ider miyüz

4 Görmez gider miyüz o perinüñ cemâlini
Ceyb ü kenârı lücce vü ʿummân ider miyüz

5 Bu şiʿri hiç niyâz-ı naẓîreyle iy FAṢÎḤ
Âzürdegî-i ḫâṭır-ı yârân ider miyüz

H.36a

189.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Zeyn itdi laḫt-ı dil müje-i eşk-i bârumuz
Güller bitürdi feyż-ı maḥabbetle ḫârumuz

2 Bir şeb gelür ki ġurre-i ümmîd olur bedîd
Eyler felek temâm-ı meh-i intiẓârumuz

3 Dest-i ḫıredden aldı maḥabbet ʿinânı âh
Ser-geştegî-i dilde nedür iḫtiyârumuz

4 Şeh-bâz-ı çeşmüñ uçdı hemân ḫᵛâb-ı râḥatı
Küh-sâr-ı intiẓâra düşürdüñ şikârumuz

5 Elbet teraşşüh-i mey-i ümmîd olur FAṢÎḤ
Câm-ı felekde eyler es̱er inkisârumuz

H.36a

190.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Bâlâ vü pest rütbe-i ʿâlem ne kârumuz
Yoḳ manṣıb-ı ḥayâta daḫı iʿtibârumuz

2 Baḥr-i hemîşe mevc-zen-i bâd-ı ġayretüz
Keff-i ḫurûş-ı ʿışḳ ile pürdür kenârumuz

3 İtdi nizâr ü zerd bizi çün meh-i hilâl
Ṭaʿn-ı benân-ı ʿâlem ile iştihârumuz

4 Yek-ḫumm-ı neşve-baḫş-ı ṣafâ bir piyâlemüz
Yeksândur iy FAṢÎḤ kibâr u ṣıġârumuz

H.36a

191.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Çeşm-i idrâküz ser-â-pâ ḫûn-ı ḥasret ḳâniʿüz
Gûş-i hûşuz her zemân bâng-i melâmet ḳâniʿüz

2 Ṣanma kim berg-i gül-i gül-zâr-ı vuṣlat ḫ^{v}âhişüz
Senden iy bâd-ı ṣabâ bir bûy-ı râḥat ḳâniʿüz

3 Eylemeseñde tekellüm olmazuz âzürde-kâm
Senden iy âyîne-ruḫ rûy-ı maḥabbet ḳâniʿüz

4 Biz ki keştî-i tevekkül-seyrüz itme imtinân
Ḳâniʿüz iy şurṭa-i bâd-ı selâmet ḳâniʿüz

5 Bilmezüz nîk ü bed-i aḥbâb u aʿdâyı FAṢÎḤ
Seyr-i çeşm-i midḥat-i ʿâlem meẕemmet ḳâniʿüz

E.31a, H.36b

192.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Gâhî güşâde nergis-i bûstân-ı ḥayretüz
Gâhî ḥabâb-ı cûy-ı gülistân-ı ḥayretüz

2 Ol ṭûṭîyüz ki vâlih-i âyîne-i dilüz
Hâmûş-ı bülbül-i çemenistân-ı ḥayretüz

3 Pîş-i nesîm-i ʿışḳa düşen gâh kemterüz
Gird-i ġamuz nişiste-be-dâmân-ı ḥayretüz

4 Farḳ itmek olmadı şeb ü rûz ḥayâtumuz
Rûz-ı ḥaşirde dest ü girîbân-ı ḥayretüz

5 Endîşe-i kenâr ile baḥr oldı eşkümüz
Şimdi FAṢÎḤ ġarḳa-i ʿummân-ı ḥayretüz

H.36b, Ü3.38a

193.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Biz pâdişâh-ı bî-ḥaşemüz kûsı n'eylerüz
Bîhûde ḳayd-ı devlet-i Kâvûsı n'eylerüz

2 Biz kim Hümâ-yı evc-i güzîn-i ferâġatüz
Rengîn-nümâ-yı ḫilʿat-i Ṭâvûsı n'eylerüz

3 Gelmiş ümîd-i vaṣluñ ile kendüden ferâġ
Bilmem senüñle bu dil-i me'yûsı n'eylerüz

4 Vaḥşetle ülfet eylemişüz iy ġazâl-i nâz
Çeşmüñ ġamıyla merdüm-i me'nûsı n'eylerüz

5 Biz pâ vü ten bürehne-i ʿışḳuz hele FAṢÎḤ
Taḳbîl-i ṭarf-ı dâmen ü pâ-bûsı n'eylerüz

H.36b, Ü1.64a, Ü3.39a

194.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ne kefen fikri ne endîşe-i gûr eylemişüz
Dili ġafletle siyeh dîdeyi kûr eylemişüz

---

(3) Nişeste-be-dâmân: nişeste-dâmân Ü3.(4)Rûz-ı: yevm-i H.
193.(3) Ümîd-i: ümmîd-i H / kendüden: ġayrdan H.
194.(1) Dîdeyi: dîdeli H,S.

2 Vâlih itmiş ser-i kûyuñda temâşâ-yı visâl
Biz ferâmûş-ı der-i cennet ü hûr eylemişüz

3 Zâhidâ vasf-ı reh-i ʻaklı dırâz eylemegil
Biz o rehden taraf-ı ʻışka mürûr eylemişüz

4 Merd-i ser-mâye be-dest-i hıredüz ʻâlemde
Ne ziyân-ı ġam u ne sûd-ı sürûr eylemişüz

5 Eser-i kilk-i FASÎHa n'ola olınsa eger
Nazar-ı saʻd-i ʻatâ-rûda zuhûr eylemişüz

A.34b, E.34b, S.33a, Ü3.37b

195.

Mefʻûlü Mefâʻîlü Mefâʻîlü Faʻûlün

1 Biz hâssa-i şâdî gibi gevherde nihânuz
Mânend-i girânî-i behâ zerde nihânuz

2 Bir câm-ı sabûhı ile bulmak bizi mümkin
Biz nişâne-i dûşîne gibi serde nihânuz

3 Görinmez ise dîde-i aʻdâya ne pervâ
Hüsnüz dil-i mirʼât-ı mükedderde nihânuz

4 Tâb-âver-i nazra olımaz düşmen ü ahbâb
Kâmil eserüz mihr-i münevverde nihânuz

5 Giryeyle FASÎH itmemişüz tâb-ı dili kim
Sûzuz yine tefsîde-i ahkerde nihânuz

Ü1.63a

---

(2) Kûyuñda: kûyında E,Ü3. / temâşâ-yı: temennâ-yı A.
(3) Zâhidâ: Zühedâ H,S.

196.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 İtdi teşrîf çemen mülkini şâh-ı nevrûz
Eser-i 'adli ile oldı müsâvî şeb ü rûz

2 'Âlem eşküfte-bahâr oldı kıyâmet demidür
Âşikâr oldı zemîn içre nihân cümle künûz

3 Bâğa nâz eyleyemez jâle-i ter bâd-ı seher
Ki virür bu dem-i ferhunde-zemân-ı fîrûz

4 Gonçe-i reng ü letâfet çü nesîm ü şeb-nem
Bülbülüñ eyledügi girye vü âh-ı dil-sûz

E.8b

Fİ HARFİ'S-SÎN(x)

197.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Besdür ağyâra bu deñlü rûy-ı dil iy mâh bes
Baña da âyîne-i ruhsârıñı sun bir nefes

2 Tâ ki bâğ-ı ğayra bir cünbân-ı pervâz olmaya
Eyledüm müjgânlarum murğ-ı nigâha tel kafes

3 Görmeyelden safha-i ruhsâre-i rengînüñi
Oldı her müjgânlarum bir cedvel-i cûy-ı Aras

4 Ta'n-ı düşmen âb u tâb-ı nazmuma virmez keder
Âb-ı pâke mâni'-i safvet degüldür hâr u has

5 Mîve-çîn-i ârzû olmak olurdı iy FASÎH
Mümkin olsa nahl-i bâlâ kadd-i yâra dest-res

A.36a, E.34b, H.37a, S.34b, Ü1.66b, Ü2.40a, Ü3.39b

198.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 İtmesün muğber ruhuñ âyînesin her bed-nefes
İltifâtuñ çeşmine girmek neden her hâr u has

2 Var ise bir ğonçe-i bûs-ı lebüñdür h^vâhişüm
Yokdur iy şîrîn-dehen ğayrı benümçün mültemes

3 Hasretüñle merdüm-i çeşmüm akıtdum seyl-i hûn
Görmedüñ peydâ ola bir katreden cûy-ı Aras

4 Merg-i Şîrîn-i mahabbet irdi Ferhâddan meded
Bulmadı küh-sâr-ı ğamda ğayrı bir feryâd-res

(x) A,E,S,Ü1.

197.(2) Olmaya: olmasa H,S. (3) cûy-ı: rûy-ı Ü2. (4) âb u: âb - Ü2 / nazmuma: nazma H; şi'rüme Ü2 / keder: halel Ü2// Degüldür: olur mı E,H,S,Ü1,Ü2,Ü3.

5 Yâr aġyârıyla dil bârıyla biz ḳalduḳ FAṢÎḤ
Kûşe-i târîk-i derd ü ġussada bî-yâr u kes

H.36b

FÎ ḤARFİ'Ş-ŞIN(x)

199.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Ol kim baña la'lüñ ezelî mültemes itmiş
Şehd-i lebüñe merdüm-i çeşmüm meges itmiş

2 Bu ṣafvet-i ḥüsni viren ol 'ârıż-ı pâke
Eşk-i teri mânende-i cûy-ı Aras itmiş

3 Gûş eyleyen elbette girer anı semâ'a
Beñzer ki neye ḥażret-i Mollâ nefes itmiş

4 Ṣayd idüp o gül-çehre hezâr-ı dil-i zârı
Târ-ı siyeh-i kâkülini tel ḳafes itmiş

5 Gördüm ser-i râh üzre şitâbân-ı FAṢÎḤi
Var ise yine kûy-ı nigârı heves itmiş

A.36b, E.35a, H.37a, S.35a, Ü1.66b, Ü2.40a, Ü3.39b

200.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gelmiş bahâr ṭayy-ı bisâṭ-ı ġam eylemiş
Bâġ-ı kemâl-mertebede ḫurrem eylemiş

2 Nergislerinde şeb-nem-i ter ṣanma gülşenüñ
İfrâṭ-ı ḫande dîdelerin pür-nem eylemiş

(x) A,E,S,Ü1.

199.(3) Mollâ: Monlâ Ü3. (5) râh üzre: râhda Ü2 / Faṣîḥi: Faṣîḥ H // yine: - Ü2.

200.(1) Ṭayy-ı: - Ü3. (2) gülşenüñ: ġonçenüñ Ü2.

3 Dil virmiş âb u tâb-ı riyâż-ı maḥabbete
Âhen nesîm-i eşk-i terin şeb-nem eylemiş

4 Sâḳî kümeyt-i câm-ı meyi bîş-ter sürüp
Bu vaż'-ı nâ-pesendi ziyâde kem eylemiş

5 Biz derdî-i ḫumârını çekdük hele FAṢÎḤ
Câm-ı meyüñ ṣafâsını ancaḳ Cem eylemiş

A.36b, E.35a, H.37a, S.35a, Ü1.67a, Ü2.40b, Ü3.40a

201.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Yine mûş-ı mey itmiş rûy-ı dil-ber al al olmış
Baḳılmaz 'ârıż-ı pür-tâbına mihr-i cemâl olmış

2 Hemîşe ġonçe-i dil feyż-ı isti'dâd ile ḫurrem
Nihâl-i ṭab'-ı mevzûnuma pür-bâr-ı kemâl olmış

3 Temâm itmiş debistân-ı ḥüsnde ders-i maḥbûbı
O ṭıfl-ı nâz-perverdüm 'aceb şîrîn-maḳâl olmış

4 Tökülmiş dâne-i ḫûy-ı ḫaṭ-ı nev-ḫîz dil-ârâya
Hemân her târ-ı mû bir rişte-i dürr ü le'âl olmış

5 FAṢÎḤ ol âfitâb-ı 'âlem-ârâdan olaldan dûr
Nizâr u zerd olup cism-i ġam efkârı hilâl olmış

A.36b, E.35a, H.37a, S.35a, Ü1.67a, Ü2.40b, Ü3.39b

---

(3) Âb u: âb - Ü2.

201.(1) Mihr-i: mihri S; mihrin Ü3. (2) mevzûnumsa: mevzûnuma S,Ü3 / pür-bâr-ı: - bâr-ı S; pür-bâl-i Ü3. (3)maḥbûbı: Mecnûnı S. (4) Tökülmiş: Dökülmiş E,Ü1,Ü2,Ü3 / Ḫûy-ı: hây-ı Ü2 // bir: - Ü2 / olmış: itmiş Ü2.

202.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Kimüñ ol şeh-levendüm sînesin bilmem nişân ṭutmış
Ki bir destinde tîr-i tîz ü bir elde kemân ṭutmış

2 Görüp ruḫsârı üzre kâkülin dil murġı bend olmış
'Acebdür âteş-i sûzende üzre âşiyân ṭutmış

3 Bu gün bî-tâb gördüm şâh-bâz-ı çeşm-i dil-dârı
Yine beñzer bir iki murġ-ı cân-ı nâ-tüvân ṭutmış

4 Görüp tâb-ı ruḫ-ı dil-dârı olmış mihr lerzende
O ser-gerdânîde ḥummâ-yı reşk-i bî-amân ṭutmış

5 Semend-i nâza binmiş türktâz-ı cevre 'azm itmiş
FAṢÎḤ 'uşşâḳı pâ-mâl itmege ol şeh 'inân ṭutmış

A.36b, E.35b, H.37b, S.35b, Ü1.67a, Ü2.41a, Ü3.40a

203.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Cihân firdevse dönmiş nev-bahâr-ı dil-sitân gelmiş
Temâşâya ya bâġ-ı 'âlemi Dârü'l-Cinân gelmiş

2 'Urûḳ-ı naḫle olmış bâde-veş âb-ı nümâ sârî
Yine gülşende emvât-ı nebâta tâze cân gelmiş

3 Donanmış tâze güllerle meger şâh-ı bahârîden
Çemen iḳlîmine fermân-ı ḳaṭ'iyyü'l-beyân gelmiş

202.(1) Şeh-levendüm: şeh-levende Ü3 / ṭutmış: dutmış Ü3 // Tîz ü: tîz - Ü3 / ṭutmış: dutmış Ü3. (2) ruḫsârı: ruḫsâr Ü2 / ṭutmış: dutmış Ü3. (3) cân-ı: - Ü2 / ṭutmış: dutmış Ü3. (4) ḥummâ-yı reşk-i: ḥummâyı eşk-i Ü3 / ṭutmış: dutmış Ü3. (5) türktâz-ı: türktâza Ü2; terk ü tâza: Ü3 / ṭutmış: dutmış Ü3.

203.(1) Gelmiş: olmış H / gelmiş: olmış H. (2) Beyit Ü2'de yoktur.

4 O servi da'vet itmiş bâğa eşküm pâyına düşmiş
Tevakkuf itmemiş 'ömri dırâz olsun hemân gelmiş

5 Serin der-pîş-i nâz itmiş meger berg-i niyâz-ı dil
O nevres nahl-i bâğ-ı 'işveye ğâyet girân gelmiş

6 Habâb-ı sâğarı gördüm kıyâs itdüm ki iy sâkî
Bir elmâsı nigîndür duhter-i rez çün nişân gelmiş

7 FASÎHÂ bu haberden ğâfilüz biz ol perî-rûdan
Meger peyğâm-ı va'd-i vasl ağyâra nihân gelmiş

A.37a, E.35b, H.37b, Ü1.67b, Ü2.41a, Ü3.40b

204.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ğamuñla dil ten ü cândan seyâhat ister imiş
Mahabbet iki cihândan ferâğat ister imiş

2 Şeb-i siyâh-ı ğam-ı hasretüñde şem'a-i dil
Sabâha çıkmağa şevk-ı mahabbet ister imiş

3 Bu tîre-kârî-i 'işyâna girye lâzımmış
Beyâza defter-i âb-ı nedâmet ister imiş

4 Vücûd mâni' imiş 'ışk ile mu'âmeleye
O çâr-sûda hemân hîçe rağbet eyler imiş

5 FASÎH kûh-ken olmazdı tîşesüz âzâd
Ki kârı başa iletmekde âlet ister imiş

H.37b, Ü1.67a, Ü2.41b, Ü3.40b

---

(4) Dırâz: ziyâd H. (6) Beyit Ü2'de yoktur. Habâb-ı: Hayât-ı H / itdüm ki: itmege Ü2 // elmâsı: elmâs-ı Ü1.
(7) Bu: biz Ü3 // vasl: vaslı Ü2.

204.(1) Ten: ser Ü2. (2) ğam-ı: - Ü2 / hasretüñde: hasretüñe Ü2. (5) âlet: elbet Ü3.

205.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Hâk-i cenâbı dîdelere tûtiyâ imiş
Görmek müyesser olmadı hiç kîmyâ imiş

2 Vaşfın işitmişüzdür o şeh-bâz-ı dil-berüñ
Bir yirde görmek olmadı ammâ Hümâ imiş

3 Bir kaç gün içre bâd-ı hazân şevklerin bozar
Feryâd-ı bülbülân kurı bir müdde'â imiş

4 Terk itmemiş bi-nefsihî mestân hayâli
Kays ile çeşm-i Leylî 'aceb âşinâ imiş

5 Pervâzı evc-i ma'nîde bâlâdan itmede
Tab'uñ senüñ suhanda FASÎHâ Hümâ imiş

H.38a

206.

Mefâ îlün Mefâ îlün Mefâ îlün Mefâ îlün

1 Zemân-ı hande-i gül gibi vakt-i hurrem olmazmış
Hezârın faşl-ı feryâdı gibi bir hoş dem olmazmış

2 Açar ancak nesîm-i nev-bahârı gonçe tûmârın
O râz-ı sırr-ı mihr-i feyża gayrı mahrem olmazmış

3 Göñül almak ele kârı degülmiş her gedâ-tab'uñ
Belî her dest-i nâ-şâyesteye câm-ı Cem olmazmış

4 Rakîbe itmegil kand-i hitâb-ı şehd-i ümmîzüñ
Bilürsin dostum her zahma şîrîn merhem olmazmış

5 Mahabbet 'âleminde bulmadum hiç gam gibi hem-dem
Meger 'âlemde gamsuz da FASÎHâ 'âlem olmazmış

H.38a

205.(3) Bâd-ı: bu bâd-ı H. (4) Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır.

207.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 İsterem bir mâh-rû 'âlemde kim gün görmemiş
Mihr-i pür-tâb-ı cemâlin çeşm-i gerdûn görmemiş

2 Bu 'anâşır-gâh-ı 'âlem teng ü târ olmış aña
Ol perî-ruhsârı dil bir iki üç gün görmemiş

3 Hasret-i rûyıyla kalmış subh u şâmı farkdan
Görmeyince ol meh-i ruhsârı dil gün görmemiş

4 Tîre necm-i tâli'üm gör kim FASÎHâ ol mehi
Ġaflet itmiş çeşm-i ahter-rîz dil dün görmemiş

A.37a, E.35b, H.38a, Ü1.67b, Ü2.41b, Ü3.40a

208.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Dil âteş dîde âteş sîne âteş çeşm-i cân âteş
Halîl-i nâr 'ışk-ı yâra h^{v}ân u hânumân âteş

2 Seni gördükde dîdem 'âlemi ġark-âb-ı hûn eyler
Olup iy nûr-ı çeşmüm görmesem rûyuñ cihân âteş

3 Baña külhanla gülşen farkı 'ışkuñda ne mümkindür
Ya âteş gül-sitân olmış ya olmış gül-sitân âteş

4 Baña her katre eşküm olmada bir dâġ-ı ahker-sûz
Olurmış tâb-ı hiddetle meger âb-ı revân âteş

5 FASÎH sûz-ı dilden âgeh it iy kilk-i ahker-tâb
Ne sûd efsürdegî-i tab'a olmış tûb cihân âteş

Ü3.39b

207.(2) Teng ü târ: teng ü - Ü2 / aña: aña kim Ü2. (3)Subh u: subh - Ü2 // Görmeyince: Gör nice Ü3 / meh-i: mihr-i A,E; H; kamer Ü1 / gün görmemiş: - Ü3. (4) dün: hûn Ü3

FÎ ḤARFİ'Ṣ-ṢAD (x)

209.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Olaldan tâ ezel tertîb-i bezm-i 'ışk-ı ḫâṣṣü'l-ḫâṣ
Meh ü mihr oldı sâġar çengi nâhîd âsumân raḳḳâṣ

2 Rehâyı mümteni' ḳayd-ı şikenc-i zülf-i dil-berden
Ne mümkin bend-i zincîrinden 'ışḳuñ iy dil istiḫlâṣ

3 Nigâh-ı iltifât itmez o şâh-ı mülk-i istiġnâ
Nis̱âr itdüm o deñlü genc-i dilden gevher-i iḫlâṣ

4 Der-i vaṣl olmadı pîrâye-i silk-i ümîd olmaḳ
Egerçi niçe demdür baḥr-i 'ışḳa oldı dil ġavvâṣ

5 FAṢÎḤ ol meclisüñ ser-mest-i câm-ı şevḳıyuz cânâ
Meh ü mihr oldı sâġar çengi nâhîd âsumân raḳḳâṣ

A.37a, E.36a, H.38a, S.35b, Ü1.67b, Ü2.41b, Ü3.40b

FÎ ḤARFİ'Ż-ŻÂD (xx)

210.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fa'ilâtün Fâ'ilün

1 Yâra şerḥ-i sûz-ı dildür âh u efġândan ġaraż
'Arż-ı dâġ-ı sînedür çâk-i girîbândan ġaraż

2 Nûş-ı meyden neşve taḥṣîl itmedür sâḳî murâd
İḳtibâs-ı nûrdur mihr-i dıraḫşândan ġaraż

3 Hep ḫarâb olmaḳ sükûn-ı 'ışḳa maẓhar olmadur
Küncdür iy dil bilürsüñ cây-ı vîrândan ġaraż

(x) A,E,S,Ü1,Ü3.

209.(2) Rehâyı: Rehâ-yı H,Ü1; Rehâ mı Ü3.

(xx) E,Ü1,Ü3.

210.(1) Şerḥ-i: şûḫ-ı Ü3 / âh u: âh - Ü2,Ü3. (2) dıraḫşândan: raḫşândan H. (3) bilürsüñ: bilürsin E,H,Ü1,Ü3 / ġaraż: - S.

4 Ḳâmetüñ yâdıyla naḫl-i âhı itmekdür murâd
Bâġda seyr-i ḳad-i serv-i ḫırâmândan ġarażż

5 Yûsuf-ı güm-geşte-i ümmîdi bulmaḳdur FAṢÎḤ
Kûşe-gîrî-i ḫamûl-i Beyt-i Aḥzândan ġarażż

A.37b, E.36a, H.38b, S.35b, Ü1.68a, Ü2.42a, Ü3.41a

211.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâ Rab meşâmum eyle şemîm-âşinâ-yı feyż
Gül-berg-i maġz-ı câna ṭoḳınsun ṣabâ-yı feyż

2 Bir câm-ı pür-ṣafâ-yı maḥabbet virüñ dile
Ol jeng-beste âyîne bulsun cilâ-yı feyż

3 Seyr-i Sikender eyler idüm baḥr-i giryede
Âyîne-i derûnuma gelse ṣafâ-yı feyż

4 Yâ Rab żâyi' itme le'âl-i sirişkümi
İt baña sübḥa-i güher-i pür-behâ-yı feyż

5 İtmiş FAṢÎḤ ḫâk-i cenâbın penâh dil
Sen pâdişâh-ı mülk-i kerem ol gedâ-yı feyż

H.38b

FÎ ḤARFİ'Ṭ-ṬÂ' (x)

212.

NAẒÎRE BE-NAẒÎM (xx)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 'Aceb mi olmaz ise dilde ârzû-yı neşâṭ
Olur mı ġonçe-i gül-zâr-ı ġamda bûy-ı neşâṭ

---

(5) Aḥzândan: aḥzândur Ü2.

(x) E,S,Ü1,Ü3.

(xx) E.

2 Olur mı feyż-ı nesîm-i ṭarabla ḫurrem ü sebz
Gelür mi gülşen-i ümmîde âb-ı cûy-ı neşâṭ

3 Şikeste itdi yine sâġar-ı mey-i devrân
Döküldi yirlere ḥayfâ ki âb-ı rûy-ı neşâṭ

4 Niçe dem oldı ki güm-geşte râh-ı miḥnetdür
Göñül iderse n'ola cüst ü cûy-ı kûy-ı neşâṭ

5 Tehî gelür bulup elbette seng-i ġamla şikest
FAṢÎḤ bezmümüze gelse de sebû-yı neşâṭ

A.37b, E.36a, H.38b, S.35b, Ü1.68a, Ü2.42a, Ü3.41a

213.

Fa'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Eyleyelden reng ile gül iḫtilâṭ
Cevher-i neşveyle hem mül iḫtilâṭ

2 Reng ü keyf-i 'ışḳuñ ile eylemiş
Cân u bî-ṣabr u te'emmül iḫtilâṭ

3 Bâġ-ı ḥüsnüñde terennüm-sâz iken
İtmemişdi gülle bülbül iḫtilâṭ

4 Sünbül-i terle çemendür gûyıyâ
Eylemiş ḫaṭṭuñla kâkül iḫtilâṭ

5 Ben nigâh-ı âşinâ-cûyam FAṢÎḤ
Ol vefâ-düşmen teġâfül iḫtilâṭ

A.37b, E.36a, H.39a, Ü1.68a, Ü2.42b, Ü3.41a

---

(3) Şikeste: Şikest A,E / itdi yine: âyîne yine S. (4) Cüst ü cûy-ı: Ceyḫûn-ı S / kûy-ı: - Ü3.

213.(1) Neşveyle: neşve ile Ü3. (2) Ü2'de beytin mısraları yer değiştirmiş. / Cân-ı: Cân u Ü2 / te'emmül: taḥammül Ü3. (4) çemendür: çemende Ü3.

FÎ HARFİ'Z-ZÂ'(x)

214.

NAZÎRE BE-İSHAK-ZÂDE ZUHÛRÎ EFENDİ(xx)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Hemîşe 'âşıka hışm u 'itâbdan mahzûz
O şûh olmadı lutf-ı hitâbdan mahzûz

2 Cemâli reng-i gażabla misâl-i âteş olur
Degül nezâre-i çeşm-i pür-âbdan mahzûz

3 Olan bu dâr-ı ġam u mihnetüñ giriftârı
Ne mümkin olmaya nûş-ı şarâbdan mahzûz

4 O dîde kim ola hayrân-ı mihr-i ruhsâruñ
Olur mı hem-demî-i şahs-ı h^{v}âbdan mahzûz

5 Fütâde-dillere yok fursat-ı şikâyet-i hâl
O şeh-süvâr FASÎHÂ şitâbdan mahzûz

A.38a, E.36b, H.39a, S.36a, Ü1.68b, Ü2.42b, Ü3.41b

215.

NAZÎRE BE-BÂKÎ(xxx)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 İder dil her ne deñlü eyleseñ cevr ü cefâdan haz
Mukaddem almamış iy mâh-rû mihr ü vefâdan haz

2 Hazânın der-pey añlarken nedür bu handeñ iy ġonçe
Olur mı tâ bu deñlü eylemek bâġ-ı fenâdan haz

(x)E,S,Ü1,Ü3.

(xx) E, Nazîre be-Zuhûrî Ü1.

214.(1) Hışm u: hışm - Ü2 // lutf-ı: lutf u Ü2. (2) Cemâli: Cemâl-i H. (3) ġam u: ġam - Ü2 / mihnetüñ: mahabbetüñ S. (4)Mihr-i:mâh-ı E,S // hem-demî-i mâye-i mey Ü3.

(xxx) Ü1.

215.(1) Cevr ü: cevr - Ü2. (2) handeñ: hande Ü2; çilleñ Ü3// Fenâdan: şafâdan Ü2.

3 Bu bezmüñ meşrebince her kes almış neşvesin k'eyler
Kimi zehr-âbe-i ġamdan kimi câm-ı ṣafâdan ḥaẓ

4 Ġamuñ dil-ḫânesine geldüginden ḥayli maḥẓûẓuz
Degüldür olmamaḳ mümkin ḳadîmî âşinâdan ḥaẓ

5 Gelür elbet perîşan bir ḫaberle zülf-i dil-berden
FAṢÎḤâ itmez oldum ḥâṣılı bâd-ı ṣabâdan ḥaẓ

A.38a, E.36b, H.39a, Ü1.68b, Ü2.43a, Ü3.41b

FÎ ḤARFİ'L-ʿAYN(x)

216.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Maḥabbet ehli olur gerçi âhdan memnûʿ
Ne iḥtimâldür olmaḳ nigâhdan memnûʿ

2 Ne neşve-i mey ile ne ḫumâr-ı bâde ile
Tegâfül olmadı çeşm-i siyâhdan memnûʿ

3 Olurdı düşmen-i ehl-i dil felekden dûr
Ketâna itmek es̱er olsa mâhdan memnûʿ

4 Göñüller almada mecbûr o şûḫ-ı sengîn-dil
Olur mı kâh-rübâ ceẕb-i gâhdan memnûʿ

5 FAṢÎḤ çeşm-i siyeh-mest-i yâr-ı bî-pervâ
Raḳîbe olmadı ḥüsn-i nigâhdan memnûʿ

A.38a, E.36b, H.39a, S.36a, Ü1.68b, Ü2.43a, Ü3.41b

217.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ol zemân kim dûr olup cânâna itdüm elvedâʿ
Öyle ẓann itdüm ki cism ü câna itdüm elvedâʿ

---

(3) Şîvesin: neşvesin H / k'eyler: - Ü3.
(x) E,S,Ü1,Ü3.
216.(2) Bâde ile: bâd ile Ü2. (3)
İtmek es̱er olsa: olsa es̱er itmek Ü2. (5) yâr-ı: - Ü2.

2 Rîziş-i hûn-âb-ı çeşm-i hasrete ruhsat virüp
Dest-der bir ceyb ile dâmâna itdüm elvedâʿ

3 Mesken-i tenden dile çün iktiżâ itdi cilâ
Yâr u aġyâr âşinâ bîgâne itdüm elvedâʿ

4 Dâmen-i ârâm pür-hûn dîde giryân sîne çâk
Bu seher bir mâh-rû mihmâna itdüm elvedâʿ

5 Merhabâ-gûyân FAṢÎH ikbâl-i ʿıyd-ı vuṣlata
Hamdüli'llâh rûze-i hicrâna itdüm elvedâʿ

A.38a, E.37a, H.39b, Ü1.68b, Ü2.43b, Ü3.41b

FÎ HARFİ'L-ĠAYN(x)

218.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Geldi dehrüñ gerçi câna cümle hâlinden ferâġ
Gelmedi gitdi temennâ-yı viṣâlinden ferâġ

2 ʿÂrıż u ebrûñı iy mihr-i dırahşânum görüp
Âsumânuñ eyledüm bedr ü hilâlinden ferâġ

3 Şîve vü nâzı degül ol nâz u şîve ġâlibâ
Yâra gelmiş ʿâşık-ı âşüfte-hâlinden ferâġ

4 Gûne gûne ʿâlemüñ nîreng ü âlin seyr idüp
Gelmemek mümkin midür nakş u hayâlinden ferâġ

5 Dehrde bî-kevkeb ü ṭâliʿ olaldan iy FAṢÎH
Geldi çarhuñ hâṣılı saʿd ü vebâlinden ferâġ

A.38b, E.37a, H.39b, S.36a, Ü1.69a, Ü2.43b, Ü3.42a

---

(2) Bir: - Ü2. (4) ârâm pür-hûn: pür-hûn ârâm E.
(x) E,S,Ü1,Ü3.
218.(1) Cümle: - Ü2. (2)ʿÂrıż u :ʿÂrıż - Ü2. (3) Şîve vü: Şîve-i Ü2 / degül: degüldür Ü3 / nâz u: nâz - S,Ü2 // Yâra:Yaza Ü2. (5) Geldi: Gelmedi Ü3 / hâṣılı: muhaṣṣ l Ü3/ Saʿd ü: saʿd - Ü2,Ü3.

219.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Yaḳdı 'âşıḳ sînede dilde cigerde serde dâġ
Çün dimişler kim devâdur 'âḳıbet her derde dâġ

2 'Aks-i rûyuñ naḳş-ı na'l-i esb-i serkeş ḫûn ile
Her zemân eksük degüldür çeşm-i baḥr ü berde dâġ

3 Her kesi feyż-ı bahâr-ı mihrüñ itmiş ḥiṣṣe-dâr
Ġonçede çâk-i girîbân lâle-i aḥmerde dâġ

4 Âb-ı ṣâfı cûya düşmiş berg-i gül ẓann eyledüm
Gördügümde sâ'id-i dil-dâr-ı sîmîn-berde dâġ

5 Çekdügüm her âh-ı ġam bir câm-ı Cem oldı FAṢÎḤ
Tâc-ı la'lîn-i Ḳubâdîden nişândur serde dâġ

H.39b, Ü3.42a

FÎ ḤARFİ'L-FÂ'(x)

220.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ġamuñla cism-i nizârum o ḥadde oldı ża'îf
Olur maṭıyye-i bâd-ı nesîm-i ṣubḥa redîf

2 Şerefde eyler idi ṭa'na Beyt-i Ma'mûre
İdeydi ḫâne-i vîrânemi o meh teşrîf

3 Açılsa ġonçe 'aceb mi nevâ-yı bülbülden
Güşâyiş-i dile bâ'iṣ olur hevâ-yı laṭîf

4 Göñül müṭâla'a-i metn-i vaṣl-ı yâr idüp
Senüñle terceme-i hicri eylesek taḥrîf

219.(4) Ṣâfı: ṣâf Ü3.
220.(1) Oldı: olduḳ Ü3. (2) Şerefde: Şerefle S // İdeydi: İderdi H,Ü1 / vîrânemi: vîrânuma Ü2 / meh: - S.

5 FASÎH eylemek evsâf-ı rûy-ı zîbâsın
Cihâna rûşenî-i mihri itmedür ta'rîf

A.38b, E.37a, H.40a, S.36b, Ü1.69a, Ü2.44a, Ü3.42a

FÎ HARFİ'L-KÂF(x)

221.

NAZÎRE BE-YAHYÂ(xx)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Baña nakl eyledi şâhen-şehî-i devlet-i 'ışk
Dergehümde çalınur şâm u seher nevbet-i 'ışk

2 Eyledi kişver-i dil âb u hevâsın tağyîr
Germ idüp girye vü âh-ı dili hâsıyyet-i 'ışk

3 İder iy dil suver-i nîk ü bed-i dehri kabûl
Her kimüñ âyînesinde bulına safvet-i 'ışk

4 'Âşıkı genc-i dü-'âlemden ider müstağnî
Sadef-i dilde olan dürr-i girân-kıymet-i 'ışk

5 Heves-i nefsi hevâsında yilerken çün seg
İtmeñ ağyâr-ı siyeh-rûya meded töhmet-i 'ışk

6 İy FASÎH olmada bir vech ile her dilde 'ayân
Niçe mümkin biline hâlet-i keyfiyyet-i 'ışk

A.38b, E.37b, H.40a, S.36b, Ü1.69a, Ü2.44a, Ü3.42b

---

(5) Ta'rîf: tavsîf A.

(x) E.

(xx) S,E,Ü1,Ü3.

221.(1) Şâhen-şehî-i: Şâhen-şeh-i H. (2) tağyîr: ta'bîr H // Girye vü: girye-i Ü2. (3) nîk ü: nîk - Ü2. (5) Beyit S'de yoktur. Heves-i: Hevesi Ü3 / nefsi: nefs-i Ü1 // ağyâr-ı: ağyâra Ü1. (6) 'ayân: 'ışk H.

222.

Mefʻûlü Fâʻilâtü Mefâʻîlü Fâʻilün

1 Ol dem ki çıḳdı farḳuma dilden duhân-ı ʻışḳ
Gûyâ çekildi üstüme bir sâye-bân-ı ʻışḳ

2 Dilden su'âl itme nigâh eyle dîdeme
Çeşmümde oldı her müje bir ter-zebân-ı ʻışḳ

3 Dest-i ġamında Rüstem-i destân zebûn olur
İtmiş hezâr bâzûyı bî-fer kemân-ı ʻışḳ

4 Cevr eyledükçe mihriñi efzûn bulur mısun
İsterseñ eyle bendeñi bir imtiḥân-ı ʻışḳ

5 Erbâbı iy FAṢÎḤ olur lâl ü bî-zebân
Gelmez lisâna ḥâṣılı olmaz beyân-ı ʻışḳ

A.39a, E.37b, H.40a, Ü1.69b, Ü2.44b, Ü3.42b

223.

NAẒÎRE BE-FÂ'İŻÎ(x)

Mefʻûlü Mefâʻilün Faʻûlün

1 Ehl-i dili kâm-yâb ider ʻışḳ
Nâ-ehlleri ḫarâb ider ʻışḳ

2 Her kâmı revâ ḳılur maḥabbet
Her ḫvâhişi müstecâb ider ʻışḳ

3 Ṣad-ʻaḳl-ı Felâṭûn intiṣâbı
Bir mükte ile mücâb ider ʻışḳ

222.(1) Çekildi: ki çekdi Ü3. (2) nigâh eyle: nigâh ile Ü2.
(3) Ġamında: ġamuñda H; ġamıyla Ü3 / Rüstem-i: Rüstem ü
Ü3 // bâzûyı: bâzû-yı H,Ü2. (4) mihriñi: mihrini Ü3.
(5) Lâl ü: lâl - Ü2.

(x) E,Ü1.

223.(1) Ehl-i: Ehli Ü2. (2) ider: - H.

4 Ḫurşîdi ider kemîne ẕerre
Hem ẕerreyi âfitâb ider ʿışḳ

5 Dûr olma FAṢÎḤ dergehinden
Elbet saña fetḥ-i bâb ider ʿışḳ

A.39a, E.37b, H.40a, S.37a, Ü1.69b, Ü2.45a, Ü3.42b

224.
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Faʿûlün

1 Bulınmaz her baḥirde gevher-i ʿışḳ
Ḳonılmaz her ser üzre efser-i ʿışḳ

2 Eger ḫârâ ise nerm ola çün sîm
Ve bâline ḳona bir kez ser-i ʿışḳ

3 Per ü bâl-i Hümâdan olsa fürûş
Uyıtmaz ḫastesini bister-i ʿışḳ

4 Yaḳılmaz her dile dâğ-ı maḥabbet
Ḳonılmaz her ocağa aḫker-i ʿışḳ

5 Hemîşe yoḳlasañ âgâhdur dil
Ḳapanmazmış FAṢÎḤâ defter-i ʿışḳ

H.40b

225.
Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilâtün

1 ʿAceb mi dûrda yoḳlar ise nişânını ʿâşıḳ
Bilür ne mertebedür saḫtî-i kemânını ʿâşıḳ

2 Figân u nâlesi elbette iḫtiyârî degüldür
İder mi yoḫsa dil-âzürde nev-cevânını ʿâşıḳ

3 Kemâl-i ṣafvet-i mir'ât-ı ʿârıżuñdur iden hep
Ki görse söyledemez ṭûṭi-i zebânını ʿâşıḳ

---

(5) Dergehinden: dergehden Ü3.
225.(1) Kemânını: kemân Ü2,Ü3. (2) elbette: elbet Ü2 //
Dil-âzürde: dil-ârâdan Ü2.

4 Yiterdi mâye-i şevḳ-ı derûn-ı dil niçe yıllar
O mâha söylese bir kerre dâstânını ʿâşıḳ

A.39a, E.38a, H.40b, Ü1.69b, Ü2.45a, Ü3.43a

226.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Geldi bahâr gönlüm açar bir nesîm yoḳ
Germ iḫtilâṭ-ı ġonçem olur bir şemîm yoḳ

2 Ekser ḫilâf olur ḫaber-i rûzgâr-ı dûn
Kec-rev felekde bir suḫan-ı müstaḳîm yoḳ

3 Erbâb-ı ʿayşa ṭayy-ı beyâbân-ı ġam içün
Sâġar gibi kümeyt-i muḥannâ keçim yoḳ

4 Taḥrîk-i târ-ı nabżuma bâdî ne olduġın
Ḳânûn-ı fenn-i ʿışḳunı dânâ ḥakîm yoḳ

5 Ben mîr-i meclis-i suḫan-ârâyiyüm FAṢÎḤ
Mânend-i ḫâme baña münâsib nedîm yoḳ

A.38a, E.38a, H.40b, S.36b, Ü3.43a

227.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Nedür yine sitem ü cevrüñe nihâyet yoḳ
Beni helâke bu deñlü cefâya ḥâcet yoḳ

2 Bu şekl ile baña mümkin mi eylemek teşbîh
Nihâl-i servde ḳad var ise ḳıyâfet yoḳ

3 Ḫalâveti mey-i şîrîn-güvâruñ iy zâhid
Gelürse telḫ saña zâ'iḳaña lez̲z̲et yoḳ

226.(1) Ġonçem: ġonçe mi S. (3)
227.(2) Ḳıyâfet: ḳanâʿat H.

4 Kemâl-i ʻışḳumı pervânede ne ḥâletdür
Niyâza şemʻa zebânında tâb u ṭâḳat yoḳ

5 Bulınmadı saña dil ʻâleminde âsâyiş
FAṢÎḤ âdeme dirler cihânda râḥat yoḳ

A.38b, E.38a, H.40b, S.37a, Ü3.43a

228.

Mefâʻilün Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilâtün

1 Kemâl-i żaʻf-ı maḥabbetle âha ḳuvvetümüz yoḳ
Ne âha ʻârıżuña bir nigâha ḳudretümüz yoḳ

2 Ne dilde tâb-ı ferâġat ne elde sâġar-ı ʻişret
S̱evâba himmet ü kâr-ı günâha cürʼetümüz yoḳ

3 Bu cûş-ı eşk-i dem-â-dem bu sûz-ı âh ile bir dem
Ġubâr-ı dergeh-i yârı penâha ruḫṣatumuz yoḳ

4 Cihânuñ ʻâlemin eyler gedâ-yı bî-ser ü pâyuz
Ki taḫt-ı kâm-revâyîde şâha minnetümüz yoḳ

5 Felek o mertebe itdi bizi zebûn ki FAṢÎḤâ
Zebânda şekve-i baḫt-ı siyâha miknetümüz yoḳ

A.39a, E,38a, H.41a, S.37a, Ü3.43a

229.

BE-LEHÇE-İ FUŻÛLÎ(x)

Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilâtün Fâʻilün

1 Merḥamet ḳılmaz mısuñ sîneñde îmânuñ mı yoḳ
Ḫaste-i ʻışḳa ʻilâca yoḫsa dermânuñ mı yoḳ

---

(4) Zebânında: zebânîde S. (5) dirler: - Ü3.
228.(1) ʻÂrıżuña: ʻârıż ile H. (3) yârı: Bârî H. (5) mik-
netümüz: ṭâḳatümüz A,S.
(x) A,E, Be-lehçe-i Fużûlî-i Baġdâdî Ü1.
229..(1) Ḳılmaz mısuñ: ḳılmaz mısın E,H,S,Ü1;Ü3; ḳılmazsuñ Ü2.

2 Îy göñül ʿadd itmesünler mi seni mümtâz-ı ʿışḳ
Cân-ı sûzânuñ mı yoḳ ya çeşm-i giryânuñ mı yoḳ

3 Fâriġ olduñ iy göñül feryâd u efġân itmeden
Tîġ-i ġamdan perde-i sîneñde hicrânuñ mı yoḳ

4 Yâra râz-ı ʿışḳı izhâra ne ḥâcetdür zebân
Çeşm-i giryânuñ mı evżâʿ-ı perîşânuñ mı yoḳ

5 Dîde-i terle dil-i perverde mâliksin FAṢÎḤ
Devlet-i ʿışḳuñda yâruñ baḥr ile kânuñ mı yoḳ

A.39a, E.38b, H.41a, S.37b, Ü1.70a, Ü2.45a, Ü3.43b

FÎ ḤARFİ'L-KÂF(x)

230.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ṣandum açınca sînesin ol mâh-ı tâb-nâk
Ceyb-i ṣabâḥı pençe-i ḫurşîd itdi çâk

2 Şemşîr ü tîr ü ḫançere ne ḥâcet ʿâşıkı
Aġyâra itdügüñ nigeh-i luṭf ider helâk

3 Düşsün misâl-i sâye zemîn-i tevâżuʿa
Kim istemezse neyyîr-i rifʿatden infikâk

4 Cûş itdi ḫummı dil göricek duḫter-i rezi
Dîdemde oldı her müje bir ser-bürîde tâk

5 Aḥsente üstâdî-i ṭabʿ-ı nazîfüñe
Her kes FAṢÎḤ ṭarḥ idemez böyle şiʿr-i pâk

A.39b, E.38b, H.44a, S.37b, Ü1.70a, Ü2.45b, Ü3.43b

---

(3) Olduñ: - S.

(x) E,S,Ü1,Ü3.

230.(1) Ṣabâḥı: ṣabâḥ S. (2) ḥâcet ne: ne ḥâcet S,Ü2. (3) Zemîn-i: zemîni S. (4) bir: - Ü3 / ser-bürîde: - bürîde Ü2. / ser-bürîde tâk: seyl-i tâk Ü3. (5) nazîfüñe: laṭîfüñe E,Ü3.

231.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Cihânda kimse mi var istifâde eyleyicek
Yâhûd merâmını âdem ifâde eyleyicek

2 Vazîfe-i ġam-ı dîrînemi bulur bu felek
Kim olduġınca ḥayâtum ziyâde eyleyicek

3 Cihânda ḳalmadı bir serv-i ser-firâz-ı ḥasen
Ki pây u dâmenine dil fütâde eyleyicek

4 Degişmem iy dil-i ser-mest-i tâc-ı faġfûra
Sifâl-pâreyi destümde bâde eyleyicek

5 Meger FAṢÎḤ der-i mey-fürûşdan ġayrı
Bir âsitâne mi var ser-nihâde eyleyicek

A.39b, E.38b, H.42b, S.38b, Ü1.70a, Ü2.45b, Ü3.45b

232.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 İtmeñ ṣaḳınuñ ġonçesini çîde-bahâruñ
Zinhâr ḳoparmañ yüregüñ bülbül-i zâruñ

2 İtdüñ seḥeri ġonçeleri luṭf ile bîdâr
Göñlin ele alduñ yine iy bâd hezâruñ

3 Ḥâl-i dil-i güm-geşteden aṣla ḫaberüm yoḳ
Bu cânibe düşmez mi ṣabâ geşt ü güẕâruñ

4 Kem-ḥavṣalasın ḫâṭıra bir gelmesün iy dil
Yoḳ cûy-ṣıfat ʿışḳ ile bir yirde ḳarârum

231.(3) Dâmenine: dâmene S. (4) Sifâl-pâreyi: Sifâl-sâġarı Ü3. (5) âsitâne mi: üstâd mı Ü2.

232.(1) Yüregin: yüregüñ A,E,H,Ü2,Ü3. (2) Göñlin: Göñlüñ H, Ü2.

5 Ḫûn-girye ḳıyâs eyleme cây itdi FAṢÎHüñ
Âyîne-i çeşminde senüñ reng-i ʿiẕâruñ

A.39b, E.42b, H.42a, Ü1.70b, Ü2.46a, Ü3.45a

233.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Hep zerd-i tîr-i ḥasret ile gülleri hicrüñ
Ḫûnîni olur gül gibi sünbülleri hicrüñ

2 Her dem dem-i pey-der-pey-i ḥasret çeker iy dil
Bilmez naġam-ı şâdiyi bülbülleri hicrüñ

3 Jûlîdeleri pençe-i mâtemle perîşân
Bilmez rûşen-i şâneyi kâkülleri hicrüñ

4 Tâb-ı eseri dîdeyi pür-âb ider ancaḳ
Bî-keyf-i neşâṭ-ı dil olur mülleri hicrüñ

5 Baḳ dûd-ı dil ü dîde-i ḫûn-bâr-ı FAṢÎHa
Açıldı yine gülleri sünbülleri hicrüñ

A.39b, E.42b, H.42b, Ü1.70a, Ü2.46a, Ü3.46a

234.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ṭursun hemîşe sînede dâġ-ı maḥabbetüñ
Yansun ḳo ṣubḥ u şâm çerâġ-ı maḥabbetüñ

2 Gelmez kelâl kûyuñı geşt ü güẕârdan
Mâdâm olınca elde ayâġ-ı maḥabbetüñ

---

(5) Faṣîḥüñ: Faṣîḥ Ü2.
233.(1) Ḫûnîni: Ḫûnîn H,Ü3; Ḫûnı Ü2. (2) şâdîyi: şâdânı H.
(3) Rûşen-i şâneyi: rûşenî şâne-i Ü2. (4) Tâb-ı: tâbı Ü2/
Dîdeyi: dîde-i H,Ü2 // neşâṭ-ı: neşâṭ u Ü2.
234.(2) Mâdâm: Bâdâm H.

3 Taḳrîr-i dâstân-ı dil eyler idüm saña
İtmez taḥammül aña dimâġ-ı maḥabbetüñ

4 Bir menzilinde itmedi dil ʿâlemüñ ḥużûr
Âvâre itmiş anı sürâġ-ı maḥabbetüñ

5 İtsün hemîşe dâmene âb-ı dü-çeşm-i ter
Aḳsun FAṢÎḤ cûları bâġ-ı maḥabbetüñ

A.39b, E.42b, H.42a, S.38a, Ü3.44b

235.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Dimek cânâneyi râm eyler idüñ sîm ü zer virseñ
O ḫûnî iltifât itmez yolında cân ü ser virseñ

2 Bir iki câm-ı meyle gül gül itseñ rûy-ı dil-dârı
Yine sâḳî o gül-zâr-ı cemâle zîb ü fer virseñ

3 Virürsüñ düşmene şeftâlular bâġ-ı ʿiẕâruñdan
Ne var iy naḫl-i nev-bin ḫâke de bir berg ü ter virseñ

4 İdersüñ bûy-ı zülf-i yârı bizden iy ṣabâ imsâk
Dil-i âşüftenüñ ḥâli nedür bâri ḫaber virseñ

5 Çekilseñ reh-güẕâr-ı dilden iy seyl-âb-ı ḫûn-ı eşk
O ser-gerdâna kûy-ı yâra bir laḥẓa güẕer virseñ

6 Hevâ-yı ʿâlem-i maʿnâdan itseñ iktisâb-ı feyż
Hemîşe iy nihâl-i kilk-i ter-bâr-ı hüner virseñ

7 FAṢÎḤi eyleyüp tevcîh-i çeşm-i luṭfuña maẓhar
Maʿânî mülkini iy pâdişâh-ı baḥr ü ber virseñ

A.40a, E.39a, H.43a, Ü1.70b, Ü2.46b, Ü3.44b

---

(3) İdüm: idi Ü3. (4)ʿâlemüñ: ʿâlemin H.
235.(1) Yolında: yoluñda H. (3) virürsüñ: virürsin A,Ü3 // Berg ü: berg - Ü1,Ü2,Ü3. (4)idersüñ: idersin A,Ü3. (5) Ser-gerdâna: ser-gerdânı H. (6) Hemîşe iy nihâl-i kilk-i ter-bâr-ı: Yine nev-nihâl-i kilk-i bârı Ü2. (7) luṭfuña: luṭf ile H.

236.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Çemende nağme ider murğ-ı hoş-nevâ gördük
Bahâr mevsimi geldi güzel hevâ gördük

2 Nihânî va'de-i vaṣl eyledüñ raḳîbe yine
İşâre-i müjeñ iy çeşm-i fitne-zâ gürdük

3 İṣâbet itdi göñül ḳadd-i yârı sevmekde
Aña bu rütbe-i 'âlîyi hep sezâ gördük

4 Mehebb-i feyż-ı Ḫudâdan esüp nesîm-i vifâḳ
Kenâr-ı kâma irüp rûy-ı âşinâ gördük

5 Şeh-i bahârdan elbette bir ḫaber vardur
Gelür FAṢÎḤ şitâbân olup ṣabâ gördük

A.40a, E.39b, H.42b, S.38b, Ü1.70b, Ü2.47a, Ü3.46a

237.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1 O cûş-ı eşki ki biz dîde-i pür-âbda gördük
Ne cûy-ı âb-ı revânda ne ḫod seḥâbda gördük

2 Cemâl-i dil-beri ḫaṭṭ-ı siyâh-ı nev güzel açmış
Ne gûne ḥüsn-i ḫaṭı var mı bir kitâbda gördük

3 O nûr-ı ṣafvet ü behcet ki 'ârıżuñda nihândur
Anı ne âyîne-i meh ne âfitâbda gördük

4 Siyâh kevkeb-i baḫtuñ olduğını hele bildük
O gün ki mihr-i ruḫuñ perde-i niḳâbda gördük

---

236. (3) 'Âlîyi: 'âlî-i Ü2. (4) Mehebb-i: Mehîb-i S,Ü3.

237. (1) Cûş-ı eşki: cûş-ı girye-i eşki S / biz: bir S /pür-âbda: ḅer-âbda H. (3) ṣafvet ü behcet: behcet ü ṣafvet S, Ü3 / nihândur: 'ıyândur Ü3. (4) baḫtuñ: baḫtın Ü3 / olduğını: olduğın S / hele: - Ü3. Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır.

5 Bu rûzgâr FAṢÎHâ muḥâlif esmiṣe benzer
Ki baḥr-ı 'ışḳı ki dildür biñ ıżṭırâbda gördük

H.45a, S.40a, Ü3.48a

238.

NAẒÎRE BE-MANṬIḲÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gül-zâr-ı ḥüsnüñ açdı muṭarrâ iki gülüñ
Aḥsente dest-i siḥr-kârına meşşâṭa mülüñ

2 Açdıḳça ṣubḥ ġonçelerin sînesin ṣabâ
Ṣad-pâre olmasun mı dil-i zârı bülbülüñ

3 Kâküllerin ki zîr-i külâhına ḳoydı yâr
Devşürdi bâġ-ı behcetinüñ saçlı sünbülüñ

4 Az seng-i ta'nesin yimedi düşmenüñ n'ola
Bî-berg ü bâr olursa nihâl-i taḥammülüñ

5 Âyînemüzde rûy-ı 'adâvet mi gördi yâr
Bilmem FAṢÎḤ vechi nedür bu teġâfülüñ

A.40a, E.39b, H.42b, S.38b, Ü1.71a, Ü2.47a, Ü3.46a

239.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dâġ dâġ-ı cevr ile 'uşşâḳı dil-ḫûn eyledüñ
N'eyledüñ ẓâlim yine taḳlîd-i gerdûn eyledüñ

2 Niçe demdür dîde-dûz-ı reh-güzârum gelmedüñ
Rişte-veş gitdükçe pîç ü tâbum efzûn eyledüñ

3 Bir tebessümle niçe Şîrîni Ferhâd eyleyüp
Bir nigehle niçe biñ Leylâyı Mecnûn eyledüñ

(x) Ü1, Naẓîre be-Manṭıḳî-i Şâmî E.
238,(1) Mülüñ: gülüñ Ü3. (4) yimedi: bitmedi H // nihâli: nihâl-i Ü2.

4 ʿArż-ı ruḫsâr eyledüñ seyr-i çemen-zâr eyleyüp
Gül-sitânuñ güllerin ḥâlin diger-gûn eyledüñ

5 Menbaʿ-ı tennûr-ı ṭûfândur meger çeşmüñ FAṢÎḤ
Kim sirişküñ hem-şümâr-ı rîk-i hâmûn eyledüñ

A.40a, E.42b, H.42a, Ü3.45a

240.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Olur firîfte dil vaʿd-i vaṣlına yâruñ
Murâdı cevr idügin bilmez ol sitem-kâruñ

2 Esîr-i bend-i cümûn olmamaḳ ne mümkindür
Cemâlüñ üzre görüp kâkül-i siyeh-târuñ

3 O serv-ḳâmeti bâġa gelür işitmişdür
Ki ḫayli cûşişi var gül-sitânda enhâruñ

4 Mis̱âl-i âyîne ḳalur kemâl-i ḥayretde
Gören leṭâfet-i sîmâ vü ḥüsn-i dîdâruñ

5 Nişestenî-i şeb-i târ-ı intiẓâr yiter
Müyesser olsa temâşâ-yı mihr-i ruḫsâruñ

6 FAṢÎḤ gevher-i dâniş mi ẓann ider bizde
Nedür bu mertebe cevri sipihr-i ġaddâruñ

A.40b, E.39b, H.43a, S.38a, Ü1.71a, Ü2.47b, Ü3.44b

241.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ḫayâl-i ḳaddi ile aġlasam eger yâruñ
Çıḳar feleklere dek âbı çeşm-i ḫûn-bâruñ

240.(2) Olmamaḳ: olmaḳ Ü3. (3) işitmişdür: işitmişdüm Ü3.
(5) Beyit S'de yoktur. Nişestenî-i: Nişestegî-i Ü3.

2 Misâl-i dîde-i hûnîn-i ʿâşık-ı şeydâ
Tehî görülmesün iy sâkî câm-ı ser-şârun

3 Kudûmüñe müterakkıb sitâde bir pâdur
Şu inse ayağına n'ola serv-i gül-zârun

4 Derûn-ı dilde olan râz-ı ʿışk-ı pinhânuñ
Beyâża çıkdı görüp reng-i zerd-i ruhsârun

5 Hemîşe vasf-ı leb-i laʿli düşmez ağzundan
ʿAceb mi olsa FASÎHâ lezîz eşʿârun

A.40b, E.40a, H.41b, Ü1.71a, Ü2.47b, Ü3.44a

242.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Perî-veş iy kamer-sîmâ görinür geh görinmezsüñ
Misâl-i ġurre-i ġarrâ görinür geh görinmezsüñ

2 Nazardan dûr olup çün âhû-yı vahşî rem-hûrde
Dil-i ser-geşteye cânâ görinür geh görinmezsüñ

3 ʿAcebdür âh-ı dilde iy şerâr-ı âteş-i sîne
Ki germ-i şeb firûz-âsâ görinür geh görinmezsüñ

4 Hayâlüñ çeşm-i bîdârumdan olmaz rûz u şeb mâ'il
Sen iy hurşîd-rû ammâ görinür geh görinmezsüñ

5 Olup girdâb-veş ġavṭa-i hûr bahr-i muhît-i ʿışk
FASÎH bî-ser ü bî-pâ görinür geh görinmezsüñ

A.40b, E.40b, H.43b, Ü1.71b, Ü248a, Ü361a

---

(3) Pâdur: pâre Ü1. (4) pinhânuñ: hânuñ E // reng-i zerd-i: - zerd-i Ü2. (5) ağzuñdan: ağzından Ü2.

242.(1) Görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3 // görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3. (2) görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3. (3) Görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3. (4) rûz u: rûz - H // Hurşîd-rû: hurşîd - Ü3; hurşîd ü meh Ü2 / görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3. (5) bî-ser ü bî-pâ: bî-ser - pâ Ü2 / Görinmezsüñ: görinmezsin Ü2,Ü3.

243.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 O câm-ı bâdeyi kim dest-i yârdan çekdüñ
'İnân-ı ṣabrı yed-i iḫtiyârdan çekdüñ

2 Lisân-ı ḥâl ile her naḫl-i serv-i gül-zâruñ
Dimekde dâmeni bu şûre-zârdan çekdüñ

3 Taḥammül itmeye küh-sâra söyleseñ iy dil
O bâr-ı cevri ki bu rûzgârdan çekdüñ

4 Miyânı vaṣfını nâzük edâlar ile idüp
Bir iki gevheri gûyâ ki târdan çekdüñ

5 Bu âb u gülde ne çekdüñse iy FAṢÎḤ hele
Dü-çeşm-i terle dil-i bî-ḳarârdan çekdüñ

A.40b, E.40b, H.43a, S.38b, Ü1.71b, Ü2.48a, Ü3.46b

244.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 İdelüm seyr ü sefer kişver-i cân u dile dek
Çekelüm bâr-ı ġam u miḥneti ser-menzile dek

2 Câm-ı minnetle leb-i dil-beri bûs eyleyelüm
Ne çekersek çekelüm zevraḳumuz sâḥile dek

3 Ḳalmadı bende vücûd u ḫıred ü ṣabr u şekîb
Eyledüm yâra fidâ varumı cân u dile dek

243.(1) Yârdan: târdan S / çekdüñ: geldüñ Ü3 // çekdüñ: geldüñ Ü3. (2) naḫl-i: naḫli Ü2 / servi: sürûr S // bu şûre-zârdan: pür-sûz-ı zârdan Ü2 / çekdüñ: geldüñ Ü3. (3)bâr-ı: bârı H / çekdüñ: geldüñ Ü3. (4) Miyânı: Ḫayâli S; Miyân Ü3/ Edâlar ile: edâlar - Ü2 // gûyâ ki: gûyâ - Ü2 / çekdüñ: geldüñ Ü3. (5) âb u: âb - Ü2 / çekdüñse: çekdüñ H // çekdüñ: geldüñ Ü3.

244.(3) Beyit yalnız H'de vardır.

4 Böyle nâkıṣ reh-i ḥayretde göñül ḳalmayalum
Sa'y ile vâṣıl olup merd-i dil-i kâmile dek

5 Ḳadr-i 'ışḳı o ḳadar 'âlî idi Ḳaysuñ kim
İtdi taḳbîl-i kef-i üştürî-i maḥmile dek

6 Tâ seḥer ol meh ile 'âlem-i âb eylemişüz
Geçmişüz bir gicede baḥr-i ġamı sâḥile dek

7 Ne ḳarâr eyleyelüm bunda FAṢÎḤâ ne direng
İdelüm seyr ü sefer kişver-i cân u dile dek

A.40b, E.40b, H.41a, S.38a, Ü3.43b

245.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Şemşîr-i nigâhuñla niçe dil telef itdüñ
Dünyâyı yine fitne ile pür-şeġaf itdüñ

2 Tâ key bu ḫıṭâb-ı ġażab-âmîz-i nev-âzâr
Âteşlere yaḳduñ dili pür tâb u tef itdüñ

3 Güstâḫ 'aceb 'arż-ı merâm eyledüñ iy dil
Ser cümle ḥayâ vü edebi ber-ṭaraf itdüñ

4 Almadı berîn-gûş-ı ḳabûle o şeh-i nâz
Bîhûde göñül dürr-i niyâzuñ telef itdüñ

5 Aḥsente FAṢÎḤâ ġazel-i tâze-edâ ki
Sen nesḫ-i kühen-vâdî-i naẓm-ı selef itdüñ

A.41a, E.40b, H.43a, Ü1.71b, Ü2.48b, Ü3.46b

---

(6) Beyit yalnız H'de vardır.
245. (1) Nigâhuñla: nigâhiyle Ü2. (2) tâb u: tâb - Ü2. (4) Almadı: Aṣmadı Ü3.

246.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O şûḫı maḥrem-i şâh u gedâ imiş bildük
Misâl-i neşve-i mey bî-vefâ imiş bildük

2 Biz anı şâne dek eylèr idük ḳıyâs ammâ
Meger bu fitneye bâdî ṣabâ imiş bildük

3 Bilelden ʿışḳumı itdi cefâsını efzûn
O şûḫa ʿarż-ı maḥabbet ḫaṭâ imiş bildük

4 Dirîġ âh ile geçdi bu deñlü ʿömr-i ʿazîz
Henüz ʿışḳ-ı cevânân hevâ imiş bildük

5 Raḳîbe mihr ü vefâdan murâdı ol şûḫuñ
FAṢÎḤ-i bî-dile cevr ü cefâ imiş bildük

A.41a, E.41a, H.43b, S.39a, Ü1.71b, Ü2.48b, Ü3.46b

247.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cânâ sirişk-i dîde-i ḫûn-bâra baḳmaduñ
Naḳd-i niyâz-ı ʿâşıḳ-ı ġam-ḫ^{v}âra baḳmaduñ

2 İy dil raḳîb ile yine var bir muʿâmele
Meclisde cünbiş-i müje-i yâra baḳmaduñ

3 ʿArż-ı merâma iy dil ʿaceb cür'et eyledüñ
Tîġ-i ʿitâba ḫançer-i âzâra baḳmaduñ

246.(1) Şûḫı: şûḫ Ü3 / maḥrem-i: hem-dem-i E,Ü2 // neşve-i mey bî-vefâ: ġonçe hezâr-âşinâ Ü2. (2) şâne dek: şâneden Ü1,Ü2,Ü3 // fitneye: fitne Ü2 / bâdî: bâd-ı Ü2. (4) hevâ: ḫaṭâ Ü2. (5) mihr ü: mihr - H / murâdı: murâd S // cevr ü: cevr - Ü2.

247.(1) ʿâşıḳ-ı: ʿışḳ-ı Ü3. (3) Beyit Ü3'te yoktur.

4 Dest-i nevâziş-i nigehüñ iy ṭabîb-i cân
İtdüñ dirîğ nabż-ı dil-i zâra baḳmaduñ

5 Bir kerre hiç nigâh-ı taraḥḥumla sevdigüm
Ḥâl-i FAṢÎḤ-i bî-kes ü bîmâra baḳmaduñ

A.41a, E.41a, H.43b, Ü1.72a, Ü249a, Ü3.46b

248.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ne cây-ı pür-ḫarâbuñ gencisin kimdür nigeh-bânuñ
Kimüñ göñlüñdesin kim ḥıfẓ ider esrâr-ı pinhânuñ

2 Kimüñ zânû-yı eşk-âlûduñ itdüñ mütteka-yı nâz
'Aceb kim bûs ider dest-i şerîfüñ ṭarf-ı dâmânuñ

3 Kimüñ çâk eyledüñ mânend-i ṣubḥ âyîne-i cismüñ
Kimüñ çeşmini nem-nâk eyledi mihr-i dıraḫşânuñ

4 Kimüñ ser-rişte-i müjgânuñ itdüñ sübḥa-i ḥasret
Yine bir pîç ü ḫam zünnâr-ı gîsû-yı perîşânuñ

5 Kimüñ bezminde mâhum nûş-ı câm-ı inbisâṭ itdüñ
Süzülmiş nergis-i mestüñ açılmış verd-i ḫandânuñ

6 Felek âyîne ber-kef sâ'il-i nûr-ı cemâlüñdür
Ṣaḳın mir'ât-ı ḥüsnüñ tâbişinden mihr-i raḫşânuñ

7 Firengî tîğ-i çeşmüñ baḥr-i pür-emvâc-ı ḫûn olmış
Girer ḳanına bir demde o kâfir biñ müselmânuñ

8 Düşerler dâmen-i zülfine diller her gün ol şûḫuñ
Sürerler ẕerreler yüz pertevine mihr-i raḫşânuñ

---

(4) Nigehüñ: keremüñ Ü3. (5) bî-kes ü: bî-kes - E,Ü3.
248.(1) Göñlüñdesin: gönlindesin Ü3. (2) eşk-âlûduñ: eşk-âlûdın E. (3) cismüñ: cismin Ü3. (4) müjgânuñ: müjgânın H. (5) Süzülmiş ..... verd-i ḫandânuñ: 'Aceb pür-şevk-i ḫûn olmış bugün mihr-i dıraḫşânuñ A,E

9 FAṢÎḤ-i zârdan kimdür dimek câ'izse sulṭânum
Ġulâm-ı kem-terinüñ ʿabd-i dîrînüñ senâ-ḫᵛânuñ

A.41a, E.40a, H.41b, Ü3.44a

249.
NAẒÎRE BE-ṢABRÎ(x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Mecrûḥ-ı tîġ-i cevr-i firâvânuñum senüñ
Merhem-gedâ-yı kûçe-i iḥsânuñum senüñ

2 Geh mest-i bâde-i leb-i rengînüñüm gehî
Maḫmûr-ı câm-ı nergis-i fettânuñum senüñ

3 Nâdîde-i tebessüm ü dil-teng-i ḥasretem
Gerçi hezâr-ġonçe-i ḫandânuñum senüñ

4 Râh-ı derüñde böyle ġubâr olmama sebeb
Müştâḳ-ı bûs-ı kûşe-i dâmânuñum senüñ

5 İtmem ümîd-i nükhet-i vaṣluñ FAṢÎḤ-veş
Bûy âşinâ-yı miḥnet-i hicrânuñum senüñ

A.41b, E.41a, H.44a, S.39a, Ü1.72a, Ü249a, Ü3.47a

250.
NAẒÎRE BE-FÂ'İŻÎ(xx)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Güşâd-ı râz-ı dil eyler sirişk-i çeşm-i terüñ
Nihân it âteş-i ʿışḳuñ görinmesün şererüñ

2 Dirîġ itme gehî dilden iy nesîm-i ṣabâ
Bu dîde-dûz-ı reh-i intiẓâra bir ḫaberüñ

---

(9) Câ'izse: câ'iz ki Ü3 // dîrînüñ: dîrînen Ü3.
(x) E,Ü1.
249.(3) Ḥasretem: ḥayretem Ü3. (5) miḥnet-i: maḥabbet-i S,Ü3.
(xx) E.

3 Bürehne-pâ ser-i kûy-ı nigâra ʿazm itseñ
Olur gönül gül-i âlûde ḫâr reh-güzerüñ

4 Viṣâḥ-ı ṣadrı mıdur düşmenüñ ki gûşumuza
Ṭokınmadı ḫaberi çoḳ zemândur ol güherüñ

5 FAṢÎḤ bir dür-i yektâ-yı mihr-perverdüz
Yetîmi olmamışuz çâr-ümm ü nüh-pederüñ

A.41b, E.41b, H.44a, Ü1.73b, Ü2.51a, Ü3.47a

251.

NAẒÎRE BE-CEZMÎ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Göñülde yir mi var ʿışḳuñla gülşen eylemedük
Ġamuñla bir dem olur mı ki şîven eylemedük

2 Çü jâle ʿâlem-i bâlâya eyledük pervâz
Misâl-i ḫâr bu gül-zârı mesken eylemedük

3 Geçerse dil n'ola nüh-perde-i zer-endûdı
Mesîh-veş aña taḥmîl-i sûzen eylemedük

4 Fiġân mı âh mı feryâd u şekve mi ḳaldı
Cihânda cevr ü cefâñ ile senden eylemedük

---

(3) Gül-i âlûde: - âlûde Ü2. (4) Ṭokınmadı: dokınmadı Ü2/ Ol: o Ü2. (5) bir: ol H,Ü1,Ü2; biz Ü3 / mihr-perverdüz: mihr-perverden H; mihr-perverdür Ü1,Ü2 // çâr-ümm ü: çâr-ümm - Ü2. A ve E'de kenarda:
"Biz ol yetîm-i sitem-perverüz ki görmemişüz
Bir iltifâtını bu çâr-ümm ü nüh-pederüñ "beyti vardır.

(x) E.

251.(1) Yir mi: yir - H / olur mı ki: olur mı - Ü2. (3) nüh-perde-i: nüh-ḳubbe-i Ü2 / zer-endûdı: zer-endûzı S. (4) Feryâd u: feryâd mı Ü2 // cevr ü: cevr - Ü2.

5 Bu ma'rifet bize hep bahşiş-i Hudâyîdür
Dehânı bûse-i hûr-dest ü dâmen eylemedük

6 Ṭarîḳ-ı 'ışḳda Mecnûn-ı bî-ser ü pâyuz
FAṢÎḤ 'aḳl-ı girân-seyri reh-zen eylemedük

A.41b, E.41b, S.39a, Ü1.73b, Ü2.51b, Ü3.45b

252.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 O dem olur mı sile eşk-i çeşmi dâmânuñ
O gün gelür mi göre dîde mihr-i rahşânuñ

2 Ne gördi dîde-i terden ne çekdi destümden
Zebânı olsa dise dâmen ü girîbânuñ

3 Güşâde itmez idüm mâcerâ-yı aḥvâlüm
Olaydı żâbıṭası elde çeşm-i giryânuñ

4 Varup raḳîb ile peymâne-nûş-ı 'ahd olduñ
Şikeste eyledüñ âhır bizümle peymânuñ

5 Nedür FAṢÎḤa bu vaż'-ı teġâfül-âmîzüñ
Degül mi yohsa sezâ-yı nigâh-ı iḥsânuñ

A.41b, E.41b, H.44a, S.39b, Ü1.72a, Ü249b, Ü3.47a

253.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Seher ṭarf-ı ser-i kûyından iy peyk-i ṣabâ geldüñ
Peyâm-ı maḳdemiyle zevḳ-bahş olduñ ṣafâ geldüñ

---

(6) 'Işḳda: 'ışḳ ile H.
252. (1) O: Ol Ü2 / sile: hele Ü2. (2) dâmen ü: dâmen - S.
(3) Żâbıṭası: żâbıṭa Ü2. (4) bizümle: bizüm de Ü3.
253. (1) Maḳdemiyle: maḳdem ile Ü3.

2 ʻAceb vaḳtinde teşrîf eyledüñ kim cism-i zârumdan
Vedâʻa bir nefes ḳalmışdı cân-ı mübtelâ geldüñ

3 Bu çeşm-i ter ki yollar gözlemekden ḫıyrelenmişdi
Virüp kuḥl-i ġubâr-ı ḫâk-i pâkiyle cilâ geldüñ

4 Saña lâyıḳ berâyı müjdegânî cân-nis̱âr olsam
Peyâm-ı ʻizz-i teşrîfiyle olduñ ġam-zidâ geldüñ

5 Kemend-i intiẓâra düşmiş idi niçe demlerdi
FAṢÎḤ-i bî-dili ol ḳayddan itdüñ rehâ geldüñ

A.42a, E.41b, H.44b, Ü1.72b, Ü2.49b, Ü3.47b

254.

Feʻilâtün Mefâʻilün Feʻilün

1 Mâhı ẓulmet-fürûzdur ʻışḳuñ
Şebi gûyâ ki rûzdur ʻışḳuñ

2 Leb-i taḳrîre âşinâ olmaz
Her beyânı rümûzdur ʻışḳuñ

3 Dil ü cân-ı ḫarâb ʻâşıḳda
Vażʻ olınmış künûzdur ʻışḳuñ

4 Girye teskîn-i sûz-ı dil itmez
Âbı âteş-fürûzdur ʻışḳuñ

5 Dâġ u nâleyle ol FAṢÎḤ çü ney
Lâzımı sâz u sûzdur ʻışḳuñ

A.42a, E.42a, H.44b, S.39b, Ü1.72b, Ü2.50a, Ü3.47b

---

(2) Eyledüñ kim: eyledi kim Ü2 / cism-i: çeşm-i Ü2 / zârumdan: zârından H. (3) gözlemekden: gözlemekde Ü2 //ġubâr-ı: ġubâra Ü2. (4) müjdegânî: müjgân Ü2 / cân-nis̱âr: cânân-nis̱âr Ü2 // teşrîfiyle: teşrîf ile Ü3.

254.(2) Taḳrîre: taḳrîr Ü2. (3) Dil ü cân-ı: Dil-i zâr-ı Ü1, Ü2. (4) teskîn-i: teskîni S // Âbı: Âb-ı Ü2. (5) sâz u: sâz - Ü2.

255.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Çü yâr cilve-geri oldı nâz sitemlerinüñ
Görülmedük nesi ḳaldı niyâz sitemlerinüñ

2 Olurduḳ iy dil-i şeydâ ḥaḳîḳate vâṣıl
Ḥaḳiḳatüñ bilebilsek mecâz sitemlerinüñ

3 Nesîm-i ḳıble-i kûyı füzûn ider sûzum
Hevâsı muḥriḳ olurmış Ḥicâz sitemlerinüñ

4 Ne siḥr iderse ider sırr-ı dilden âgeh olur
Ṭarîḳasın bilür ol ġamze râz sitemlerinüñ

5 Düketdi naḳd-i niyâzuñ FAṢÎḤ ʿuşşâḳuñ
Nedür bu germî-i bâzârı nâz sitemlerinüñ

A.42a, E.42a, H.44b, Ü1.73a, Ü2.50b, Ü3.47b

256.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Görürlerse ʿaḳıllar çâk olur çâk-i girîbânuñ
Alınmaz ellerinden ehl-i ʿışḳuñ ṣonra dâmânuñ

2 Ne ʿâlem olduġın mihr ü maḥabbet ʿâlemin gördüñ
Ne ġamlar çekdügin bildüñ mi kâfir ehl-i îmânuñ

3 Niçün ser-rişte-i âhı virürsün dest-i nâdâna
Lisânuñdan bilündi şemʿ-âsâ sûz-ı pinhânuñ

4 Pür olmış ol mehüñ mîzân-ı dîdeñ nûr-ı ḥüsniyle
Anuñçün necm-i eşki zâ'il itmez mihr-i raḫşânuñ

---

255. (1) Çü yâr: Çü yâra Ü3. (2) bilebilsek: bilebildük Ü2. (4) Âgeh: aña Ü2. (5) niyâzuñ: niyâzın Ü1, Ü3; dilüñ Ü2 // Bâzârı: bâzâr-ı Ü2,Ü3.

256. (2) ʿÂlemin: ʿÂlemüñ Ü3 / gördük: bildük H. (4) Pür: Bir H/ Dîdeñ: çeşmi Ü3 / ḥüsniyle: ḥüsn ile Ü3.

5 FAṢÎḤâ durmayup pâyına düşmiş ḫâk-i pâküm dir
Bu vech üzre niyâz itmekde gördüm yâra cânânuñ

A.42a, E.40a, H.41b, S.37b, Ü3.44a

257.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Geldi bahâr bâġa varup 'âlem eylesek
Bülbüller ile hem-nefes olsaḳ dem eylesek

2 Serden ḫumâr-ı 'aḳlımuzı ber-ṭaraf ḳılup
Dilden şarâb-ı 'ışḳ ile def'-i ġam eylesek

3 Ol bî-teraḥḥum 'aksiyle eyler mu'âmele
Bir tâze zaḫm urur ṭaleb-i merhem eylesek

4 Bâġa o serv-ḳâmet ile eyleyüp şitâb
Rengîn gül-cemâlini pür-şeb-nem eylesek

5 Ḥaḳḳuñda va'd-i luṭf idüp ol şeh dimiş FAṢÎḤ
Bezm-i ḥarîm-i vaṣlımuza maḥrem eylesek

A.42b, E.42a, H.44b, S.39b, Ü1.73a, Ü2.50b, Ü3.47b

258.

NAẒÎRE BE-FÂ'İZÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bu ḫvânçe-i fenâda meh-i nev serde gerek
Bir nân-pâreyi bize çoḳ görme iy felek

2 Mihr-i sipihr-i ḥüsn dirin iy perî saña
Bu da'vîme şehâdet ider âdem ü melek

257.(1) Olsaḳ: olup Ü1.

(x) E.

258.(1) Nân-pâreyi: nân-pâre-i Ü2. (2) dirin: dirüm Ü3.

3 Gûyâ ki câm-ı 'işretüñe vaż' olındı hep
Kim meclisüñde ḳalmamış iy çarḫ hiç nemek

4 Ehl-i naẓardan itme nihân cism-i pâküñi
Ol sîm-ṣâfa merdümek-i dîdedür meḥek

5 Maḳṣûduñı edâya yiter bir nigeh FAṢÎḤ
Ol ser-te-ser nühüfteyi lâzım degül dimek

A.42b, E.39a, H.45a, Ü1.73a, Ü2.51a, Ü3.45b

259.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ġırbâle döndi âh dilümden ten-i felek
Geçmez mi âh daḫı günâhumdan ol melek

2 Naḳd-i sirişk-i ḫâlişini ḳalb-i 'âşıḳa
Ḫâl-i siyâh-ı gerden-i sîmînidür meḥek

3 Görmekde mâhı şekke düşerler şehirde ḫalḳ
Yoḳdur senüñ cemâl-i münîrüñde reyb ü şek

4 İtdi gül-i ḫiṭâb ile ḫandân lebüñ beni
Mu'ciz degül mi ṭûṭî-ṣıfat ġonçe söylemek

5 Gelseñ ḫırâma her ne zemân iy nihâl-i nâz
Dir kim FAṢÎḤ sâye-ṣıfat leytenî melek

A.42b, E.39a, H.42a, Ü3.45b

260.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Çün mihr-eser itdi dile meh-tâb-ı cemâlüñ
Âteşlere yaḳdı tenümi tâb-ı cemâlüñ

---

(3) Hiç: kim Ü2.

259.(2) Ḫâlişini: ḫâlişi H,Ü3 // sîmînidür: sîmîndür Ü3.

(3) Ḫalḳ: geh A.

2 Gel ġayra şitâb ile varup olma ʿaraḳ-rîz
İy nûr-ı dü-çeşm itme telef âb-ı cemâlüñ

3 Peyġamber-i ḥüsn olduġına muʿcize-rûyuñ
Ol ḫâl-i siyehle midür aṣḥâb-ı cemâlüñ

4 Âhû-yı ḥarem cân ile ḳurbân-ı nigâhuñ
Murġ-ı İrem âvâre-i ḳullâb-ı cemâlüñ

5 Pîrâhen-i mihrüñle FAṢÎḤ eyledi ṣad-çâk
Kettânını maḥv eyledi meh-tâb-ı cemâlüñ

H.45a, Ü3.48a

261.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 İy ruḫları gül kec-reviş-i ḫâra mı uyduñ
Yaʿnî güzelüm düşmen-i bed-kâra mı uyduñ

2 İy ḥüsn ü müsellem-meniş-i ʿişvede mümtâz
Raġmen bize vażʿ-ı bed-i aġyâra mı uyduñ

3 Teşrifüñe biz cân ile dil-teşneyüz ammâ
Sen varduñ o ġaddâr-ı dil-âzâra mı uyduñ

4 Bâġuñ yine sünbülleri âşüfte vü derhem
İy bâd-ı ṣabâ kâkül-i mekkâra mı uyduñ

5 İy laʿli şeker-rîz-i melâḥat hele bir kez
Ḳavl-i dil-i ʿuşşâḳ-ı vefâ-dâra mı uyduñ

6 Taḳrîb neden devlet-i vaṣlına FAṢÎḤâ
Esrâr-ı ḫayâlât-ı ḫaṭ-ı yâra mı uyduñ

Ü1.72b, Ü2.50a

---

(3) olduġına: olduġuña Ü3 / muʿcize-rûyuñ: muʿciz-rûyuñ H.

261. (2) Ḥüsn ü: ḥüsn - Ü1. (3) Teşrîfüñe biz: Teşrîfine bir Ü2.

262.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Sifâl ü sâġarı farḳ eylemez mestâne-i ʿışḳuñ
Bir eyler teşnesini neşve-i peymâne-i ʿışḳuñ

2 Göñül reng ü niyâz u nâz-ı ʿışḳ u ḥüsn-i ṣâḥib-dil
Bilür ḫâkisterinden şemʿ ile pervâne-i ʿışḳuñ

3 Ola zencîr-i ḥüsn-i ülfetüñ mâdâmedür gerden
Ferâmûş eylemez bir birini dîvâne-i ʿışḳuñ

4 Süvâr u ger piyâde rûḥ-veş terk-i vücûd eyler
Bu naʿṭ-ı ġamda sırr olmaz senüñ ferzâne-i ʿışḳuñ

5 FAṢÎḤâ şerḥalarla rûşen eyle ḫâne-i ḳalbi
Güşâd it dil-güşâ revzenlerin kâşâne-i ʿışḳuñ

Ü3.45a

263.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Penbe-i dâġ-ı yârı didi gören
Ne ʿaceb gülde yâsemen bitmek

2 ʿÂrıżında ḫaṭın temâşâ it
Nic'olur mâda gör çemen bitmek

3 Mîve-i kuḥl hiç ümîd olmaz
Öyle serkeş nihâlden bitmek

4 Ḫançer-i müşgden ʿışḳ içmiş
Niçe mümkin bu zaḫm-ten bitmek

5 Bâġ-ı ṭabʿ-ı FAṢÎḤadur maḥṣûṣ
Böyle nev-bâde-i suḫan bitmek

E.40b

FÎ HARFİ'L-LÂM(x)

264.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Cihânda sanma sensin iy dil-i şeydâ hemân mâ'il
O gül-ruhsâr u meh-rûya zemîn ü âsumân mâ'il

2 Yine bir âfet-i hûn-rîz ü kâfir-kîşe meyl itdüm
Rahm-ı düşmen tazallüm-âşinâdur el-amân mâ'il

3 Sabâdan vasf-ı kadd-i ser-firâzın gûş itdükçe
Ne mümkin olmamak ol şûha serv-i gül-sitân mâ'il

4 Ne bilsün çâşnî-i ıztırâb-ı şâm-ı hicrânı
Felekde olmamış bir mâha ol nâ-mihribân mâ'il

5 'Aceb mi olsa zîb ü zîver-i mecmû'a-i 'âlem
Bu şi'r-i dil-pesende iy FASÎH oldı cihân mâ'il

A.42b, E.43a, Ü1.74a, Ü2.51b, Ü3.49b

265.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Serümde neşve-i mey dilde ârzû-yı visâl
Çıkar mı dîde-i terden hayâl-i rûy-ı visâl

2 Harâret-i teb-i hicrân ile pür-âteşdür
'Aceb mi itse gönül cüst ü cûy-cûy-ı visâl

3 Şemîm-i zevk alınur bâğ-ı zindegânîden
Zükâm-rîz-i ğam-ı hicr olursa bûy-ı visâl

(x) E,S,Ü1,Ü2,Ü3.

264.(1) Gül-ruhsâr u: Gül-ruhsâr - Ü1,Ü2. (2) hûn-rîz ü : hûn-rîz-Ü2,Ü3 // Rahm-ı: Zahm-ı Ü2. (3) olmamak: olmak Ü3. (4) Felekde: Cihânda Ü1,Ü2. (5) zîver-i: mûr-ı Ü2// Şi'r-i: şi'ri Ü2.

265.(2) Cûy-ı visâl: - visâl Ü2,Ü3.

4 Tîrüñe pûye-zen-i deşt-gâh-ı hicrânuz
Görinse çeşm-i temennâya semt-i kûy-ı vişâl

5 Olur ġubâr-ı kederden züdûde âyînemüz
FAŞÎḤ eger ki görülmek olursa rûy-ı vişâl

A.42b, E.43a, H.46a, Ü1.74b, Ü2.52a, Ü3.49b

266.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Maġrûr olup dü-rûze-dem-i nev-bahâra gül
Bî-ḥad cefâlar eyledi murġ-ı hezâra gül

2 Ġarrâlanup sipihre hele sîne germesün
Tâ böyle i'timâdı ḳosun rûzgâra gül

3 Şeb-nem ḳıyâs itme 'araḳ-rîz-i şerm olur
İtdükçe tâb-ı 'âriż-ı yâra nezâra gül

4 Tâ key çü ġonçe çîn-i cebîn iy sitem-pesend
Bir kerre bâri sen de ruḫ-ı cân-ı zâra gül

5 Hem-reng ü bûy-ı 'âriż-ı yâr olmasa FAŞÎḤ
Çıḳmazdı tâ bu deñlü ser-i i'tibâra gül

A.43a, E.43a, H.45a, S.40a, Ü1.74b, Ü2.52b, Ü3.48a

267.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Dûd-ı âhum serde sünbül dâġ-ı 'ışḳum tende gül
Bâġda sünbül gerekse olmasun gülşende gül

---

(4) Pûye-zen-i: bûye-zen-i H.
266.(1) Murġ-ı: cân-ı Ü3. (4) bâri sen de: sen de bâri Ü3 / Ruḫ-ı: ruḫı H. (5) Hem-reng ü: Hem-reng - H,Ü2,Ü3 / Buy-ı: rûy-ı H,Ü3.

2 Dâğ yakmış tâze ʿâşık olmış ol meh-sîneye
Nev-cevânum saklamış gûyâ ki pîrâhende gül

3 Rast geldüm yâra bir nahl-i revân olmış gelür
Serde gül destinde gül ceybinde gül dâmında gül

4 Dâğ olmaz dôstum cân u dil-i ağyârda
Hiç güşâd olsun mı serdî-i dey-i behmende gül

5 Sûz-ı nâr-ı ʿışk ile gel dâğ-ı sînem seyrin it
Görmedüñse olduğın hâkister-i külhanda gül

6 Hâk-i cismüñ âb-ı tîğ-ı ʿışk çâk itsün göñül
Bu fenâ gülşende bir pâre güşâd ol sen de gül

7 İy FAṢÎH itmiş seher seyr-i çemen ol gül-cemâl
Bülbül-i şeydâya olmış âteş-i sûzende gül

H.45b, Ü1.73b, Ü2.53b, Ü3.49a

268.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün

1 Serv ü gülbün kadd-i yâr-ı cânumuzla bir degül
Mâh u hurşîd ʿârıż-ı cânânumuzla bir degül

2 Cûların bir bir varup gözden geçirdüñ gülşenüñ
Cûy-bâr-ı çeşm-i hûn-efşânumuzla bir degül

3 Zümre-i ʿuşşâkdan ʿadd itmesünler kim bizüm
Dest-i ğamdan ceybümüz dâmânumuzla bir degül

4 Gâh hûn-ı dil gehî laht-ı ciger rîzân ider
Mâcerâmuz dîde-i giryânumuzla bir degül

---

(4) Olmaz: urmış Ü3 // dey-i: dey ü Ü1. (5) nâr-ı:naz-ı Ü3 / seyrin it: seyr kıl Ü3. (6) Hâk-i: Çâk-i Ü2 // Bu: Bir H. (7) gül-cemâl: gül- izâr Ü3.

268.(1) Mâh u: Mâh - H / cânânumuzla: cânumuz S. (2) gülşenüñ: gülşenin Ü3. (3)ʿuşşâkdan:ʿuşşâkda H. (4) ider:olur Ü2,Ü3.

5 Nüh-sipihr-i bî-karârun irtifâ'ı iy FAṢÎḤ
Dergeh-i sulṭân-ı 'âlî-şânumuzla bir degül

A.43a, E.43b, H.46b, S.40b, Ü1.74b, Ü2.52b, Ü3.49b

269.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ṣanmañuz dil-teşne-i keyfiyyet-i Cemdür göñül
Sâlik-i şeh-râh-ı İbrâhîm Edhemdür göñül

2 Dehri ṣaymaz zerreye geh zerreden dil-gîr dur
Ḥaḳ budur gelmez beyâna sırr-ı mübhemdür göñül

3 'Âşıḳa hem dôstdur hem düşmen-i dîrînedür
Gâh dâġ u merhem ü geh dâġa merhemdür göñül

4 Her emirde emrine teslîmdür lâzım olan
Cebr olınmaz ḥâṣılı şâh-ı müsellemdür göñül

5 Ḥâme-i şi'rüm FAṢÎḤ olsa n'ola mu'ciz-edâ
Mebde-i eyyâżdan her demde mülhemdür göñül

A.43a, E.43b, H.45b, S.40a, Ü1.74b, Ü2.53b, Ü3.49a

270.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Fikr-i la'l-i yâr ile peymânedür gûyâ göñül
Kendüyi derk eylemez mestânedür gûyâ göñül

2 Çeşm-i bîdârumdan oldı râz-ı 'ışḳum âşikâr
Revzen-i nâ-beste bir kâşânedür gûyâ göñül

3 Rûzgâr itmiş ġarîḳ-ı bahr-i bî-ka'r-ı sitem
Dest-i sa'ye girmeyen dürdânedür gûyâ göñül

---

(5) Dergeh-i sulṭân-ı: Âsitân-ı yâr-ı H,Ü1,Ü2.
269.(4)
270.(2) Râz-ı: zâr-ı S. (3) itmiş: - S.

4 Anı leclâc-ı hıyel-bâz-ı felek ṭarḥ eylemiş
Na'ṭ-ı bezm-i 'işrete ferzânedür gûyâ göñül

5 Dilde var endîşe-i envâ'-ı 'işret iy FAṢÎḤ
Bir müferriḥ bezmi çoḳ mey-ḫânedür gûyâ göñül

A.43a, E.43b, H.45b, S.41a, Ü1.75a, Ü2.54a, Ü3.49a

271.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Her şeh-i ḥüsnüñ esîr-i ebruvânıdur göñül
Her berâtuñ beyża-i la'lîn-nişânıdur göñül

2 Ġâyete irmez beyân olmaz zebân-ı ḳâl ile
Bir 'aceb künc-i maḥabbet dâstânıdur göñül

3 Dâġlarla câ-be-câ yaḳmış vücûdın ser-be-ser
Pîşe-zâr-ı himmetüñ pîr-i beyânıdur göñül

4 Râm olınca 'âşıḳa çoḳ çille-i ġam çekdürür
Rüstem-i 'ışḳuñ çekilmez bir kenârıdur göñül

5 Gâh ma'mûr-ı viṣâl ü geh ḫarâb-ı hicr olur
'Âşıḳ-ı âşüfte-ḫâlüñ ḫânumânıdur göñül

6 Ol ḳadar ḫâr u ḫas-ı ekdâr cem' itmiş FAṢÎḤ
Her gören dir murġ-ı 'ışḳuñ âşiyânıdur göñül

E.43a, H.46a, Ü1.74a, Ü2.53a, Ü3.48b

272.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Her zemân bir zülf-i pür-ḫam mübtelâsıdur göñül
'Âşıḳuñ ḥâṣıl bu kim başın belâsıdur göñül

---

(5) Bezmi: bezm Ü2.
271.(3) Pîşe-zâr-ı miḥnetüñ: Rüstem-i destân-ı ġam E. (6) Ḫâr u ḫas-ı ekdâr: ekdâr ḫâr u ḫas Ü2.
272.(1) Başın: başı Ü3.

2 Her zemânlar ihtilât itse n'ola seyl-âb-veş
Bahr-i ʿışkuñ eskiden göz âşinâsıdur göñül

3 Gösterür elbette kûy-ı yârı çün kıble-nümâ
Ehl-i ʿışkuñ deşt-i ġamda reh-nümâsıdur göñül

4 Eylemez bir yirde hiç servüñ hevâsıyla karâr
Gül-sitân-ı ʿâlem-i ʿışkuñ sabâsıdur göñül

5 Özge ʿâlem gösterür alsañ FASÎHâ destüñe
Bezm-i ʿışkuñ sâġar-ı gîtî-nümâsıdur göñül

H.46a, Ü3.48b

273.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Âteş-i ġamdan kebâb olmış şarâb ister göñül
Teşne-i bî-tâb-ı hicrânuñdur âb ister göñül

2 Hatt-ı rûyuñdan ʿaceb mi olsa memnûn-ı visâl
Vasf-ı hüsnüñle yazılmış bir kitâb ister göñül

3 Bü'l-ʿacebdür kim nigâh-ı mestüñi eyler niyâz
Hâsılı maʿmûre-i nâzı harâb ister göñül

4 Tâb-ı hüsn-i rûyı nûr-ı mihr ü mâha dâġ olur
Yok nigâha tâb-ı âteşden nikâb ister göñül

5 ʿIşk elbet perde-sûz-ı ʿâr u ġayretdür FASÎH
Ber-tarâf sâzende-i şerm ü hicâb ister göñül

Ü1.74a, Ü2.54b

---

(2) Eskiden göz âşinâsıdur: deşt-i ġamda reh-nümâsıdur Ü3.
(3) Deşt-i ġamda reh-nümâsıdur: eskiden göz âşinâsıdur Ü3.
(4) Karâr: firâr H. (5) gîtî-nümâsıdur: pür-kîmyâsıdur Ü3.
273.(2) Rûyuñdan: rûyından Ü2. (5) şerm ü: şerm - Ü2.

274.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 'Âşıḳa feryâd-ı mâder-zâd lâzımdur göñül
Ney gibi olmazsa isti'dâd lâzımdur göñül

2 Dâġ ile sûrâḫ ile muṭrıbla olmaz sûz-ı 'ışḳ
Dilde dâ'im ney gibi feryâd lâzımdur göñül

3 Hizmetinde ḳayd-ı 'âlem ber-ṭarafdur cümleten
Bende-i sulṭân-ı 'ışḳ-irrâd lâzımdur göñül

4 Her ser üzre lâne olmaz gevher eglenmez her âh
'Işḳ ile Mecnûn gerek Ferhâd lâzımdur göñül

5 Câna te'sîr eylemez her nâle vü zâr iy FAṢÎḤ
Bülbül-âsâ 'ışḳ ile nâ-şâd lâzımdur göñül

Ü3.48b

275.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ḳâmeti fikriyle bir yirde oṭurmazsın göñül
Yâd-ı reftârıyla bir ḥâletde ṭurmazsın göñül

2 'Işḳ ile gerçi leb-â-lebsin velî ḫâmûşsın
Baḥr-i bî-pâyânsın ammâ mevc urmazsın göñül

3 Ḳâmetüñ itmiş kemân-ı saḫti-i cevr iştiyâḳ
Tîr ile yâra niçün nâme uçurmazsın göñül

4 Dâne-rîz-i eşk-i ter olmazsın âh-ı germ ile
Ḫırmen-i 'ışḳı niçün esmez ṣavurmazsın göñül

5 Ülfet-i zülfiyle yâruñ ġâlibâ ḫoş-ḥâlsin
Ḫâṭır-ı ḥâl-i FAṢÎḤ-i zârı ṣormazsın göñül

A.43b, E.43b, H.46a, S.40b, Ü1.75a, Ü2.54a, Ü3.49a

275.(1) Yirde oṭurmazsın: yirlerde ṭurmazsın Ü2. (3) cevr: derd Ü2. (4) ṣavurmazsın: ṣavursın Ü3.

276.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Mihre vücûd virme benümçün vefâya dil
Mu'tâddur ḳadîmi bilürsin cefâya dil

2 Olmış şekîb-i düşmen 'aceb ıżṭırâbı var
Bilmem neden virildi o cevr-âşinâya dil

3 Peyġâm-ı kâkülüñden olur mużtarip çü baḥr
Râżı degül vesâṭat-ı bâd-ı ṣabâya dil

4 Bir ġonçe ḳopsa itmede ṣad-nâle 'andelîb
Rabṭ eylemiş o mertebe bâġ-ı fenâya dil

5 Ol serv-i nâz serkeş olup gitmede FAṢÎḤ
Düşmekde âb-cûy gibi ḫâk-i pâya dil

A.43b, E.44a, H.46b, S.41a, Ü1.75a, Ü2.54b, Ü3.50a

277.

NAẒÎRE BE-BAHÂ'Î (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Tenüñ ḫâkister itmiş âh-ı âteş-zâduñ iy bülbül
'Acebdür ḫârı sûzân itmemek feryâduñ iy bülbül

2 Görürken ġonçe-i şâd-âbı efġân itmedür kâruñ
N'olur faṣl-ı ḫazân ḥâl-i dil-i nâ-şâduñ iy bülbül

3 Şehen-şâh-ı bahâr olmış ser-â-pâ gûş güllerle
Pesend itmiş nevâ-yı naḳş-ı nev-îcâduñ iy bülbül

4 Bu gül-zâr-ı fenâmuñ 'aks-i ḫvâhiş olmasa kârı
Seni itmezdi maḥbûs-ı ḳafes feryâduñ iy bülbül

---

276. (1) Mihre vücûd: mihr-i vücûda Ü2 / benümçün: hem çün S, Ü3. (2) var: - Ü3. (3) kâkülüñden: kâkülinden Ü2,Ü3. (5) Ol: O Ü2

(x) E,Ü1.

277.(1) Ḫârı: ḫâr-ı Ü2. (2) şâd-âbı: şâdânı H. (3) ser-â-pâ: ser-â-ser Ü2.

5 Suhan-sâzı idince tûtî-i tab'-ı FASÎH-i zâr
Sükût idüp ferâmûş eyledün evrâdun iy bülbül

A.43b, E.44a, H.46b, Ü1.75b, Ü2.55a, Ü3.50a

278.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Nâz itse n'ola cihâna ol gül
Bir gonçe vü sad-hezâr-bülbül

2 Hep kûşe-i zülfi sandılar yâr
Takmış sere bir latîf sünbül

3 Virmişken o hat kemâl-i behcet
Ser-ber mi degül meger ki kâkül

4 Şahs-ı nigehüm nezâre-i gül
Mest itdi misâl-i sâgar-ı mül

5 Dûr olma FASÎH dergehinden
Bu bâbda eyle gel te'emmül

A.44a, E.44a, H.46b, S.40b, Ü1.75b, Ü2.55a, Ü3.50a

279.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Düşme mir'ât-ı dil-i ahbâba dîde-rûşen ol
Kimseye hiç kend'üzünden gayrı bakma sen sen ol

2 Berg ü sâz-ı mâye-i hüsn eyle çâk-i câmeyi
Dîdeye dökmekde misl-i nükhet-i pîrâhen ol

3 Göz göz itsün dâg-ı hûn-âlûde-i gam cismüni
Nakş-ı gûn-â-gûn hüsne dîde-âsâ me'men ol

4 Menzil-i kâm almada kat'-ı ta'alluk itmede
Tîr-veş şemşîr-âsâ reşk-i çeşm-i sûzen ol

278.(4) Nezâre-i: nezâre vü H / mül: gül S.

5 Ġayret-i ʿışḳ âdemi dil-ḫûn ciger ṣad-çâk ider
Çâre yoḳ n'eylersüñ isterse FAṢÎḤâ bir sen ol

Ü2.52a

FÎ ḤARFİ'L-MÎM(x)

280.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Çekîde-i ney-i âb-ı ḥayâtdur suḫanüm
Revâc-bürde-i ḳand-i nebâtdur suḫanüm

2 Ḫalel-peẕîr-i taġayyür ola ne mümkindür
Miṣâl-i ḥükm-i şerʿ-i pür-ṡebâtdur suḫanüm

3 ʿAceb mi eyleseler şâʿirân-ı şehr su'âl
Ki mülk-i maʿnîye râh-ı necâtdur suḫanüm

4 ʿAceb mi yâd u ferâmûş olınmasa hergiz
Ki naḳş-ı ḥâfıẓa-i kâ'inâtdur suḫanüm

5 FAṢÎḤ her biri gencîne-i maʿârifden
Girân-bahâ güher-i iltifâtdur suḫanüm

A.44a, E.44b, H.48a, S.41b, Ü1.75b, Ü2.55b, Ü3.50b

281.

NAẒÎRE BE-ʿİṢMETÎ(xx)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Bahâr gelse dil-i zârı şâdumân görsem
O mest-i ʿişve ile câm-ı erguvân görsem

(x) E.

280. (3) Eyleseler şâ irân : şâ irân eyleseler Ü2.
(4) Yâd u: yâd - S, Ü2, Ü3 // naḳş-ı: keşf-i H.
(5) Ma ârifden: ma ârifdür Ü3 // güher: girân Ü2.

(xx) E.

2 Şükûfelerle çemen bulsa revnak-ı tâze
Zemîn-i gülşeni hem-reng-i âsumân görsem

3 Açılsa feyż-ı nesîm-i seherle ġonçe-i ter
Güşâde olsa yine rûy-ı gül-sitân görsem

4 Çü ṭûṭî râz-ı dili söylemekde mecbûrum
Ḳaçan bir âyîne-rû şükkerîn-dehân görsem

5 Ol âfetüñ dile müjġân u ebruvânı gelür
FAṢÎḤ her ne zemân tîr ile kemân görsem

A.44a, E.44b, H.48a, S.42b, Ü1.76a, Ü2.55b, Ü3.52a

282.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Meftûn-ı dü-çeşm-i fitne-sâzum
Memnûn-ı şikâr-ı şâh-bâzum

2 Sürsem ruhı âb-veş zemîne
Kim mâ'il-i ḳadd-i ser-firâzum

3 Pervâne vü şem' gibi her şeb
Germ ülfeti-i niyâz u nâzum

4 Temcîd-ken-i şeb-i temennâ
Tevḥîd-zen-i leb-i niyâzum

5 Kem-cins metâ'-ı düşmenânı
Ḳaṭ' eylemede miṡâl-i kâzum

6 İtdüm hedef-i ḫadeng-i ġamze
Her laḥẓa FAṢÎḤ sîne-bâzum

A.44a, E.44b, H.48b, S.42b, Ü1.76a, Ü3.52a

(2) Çemen bulsa: bulsa çemen S. (4) söylemekde: söyleme-ge H // bir âyîne-rû: âyîne-rûy-ı H. (5) Beyit Ü2'de yok-tur.
282.(5) Metâ'-ı: müşâ'-ı H. (6) sîne-bâzum: sîne-sâzum H.

283.

NAẒÎRE BE-FÂ'İŻÎ(x)

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 'Işḳ ile dâġ dâġdur gönlüm
Pür-gül ü lâle bâġdur gönlüm

2 Ruḥ-ı Ferhâd ü Ḳays pervâne
Bezm-i 'ışḳa çerâġdur gönlüm

3 Neşve-i bezm-i kâma nâz eyler
Mest-i câm-ı ferâġdur gönlüm

4 Olur âzürde fikr-i vuṣlatdan
Ol ḳadar bî-dimâġdur gönlüm

5 Şimdilik kûy-ı dil-rübâda FAṢÎḤ
Fâriġ-i bâġ u râġdur gönlüm

A.44b, E.45a, H.48b, S.42b, Ü1.76a, Ü3.52a

284.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ne gül-çîn-i ferâġ oldum ne seyr-i ṣaḥn-ı bâġ itdüm
Hemân ancaḳ derûnum lâle-âsâ dâġ dâġ itdüm

2 Bu gül-zâr-ı fenâda bulmadum bir bûy-ı âsâyiş
Ṣabâ-veş gerçi demlerdür ki geşt-i bâġ u râġ itdüm

3 Berin-gûş-ı ḳabûle itmedi şâyeste çarḫ-ı dûn
Nevâ-yı dil-güşâ-yı 'andelîb ü bâng-i zâġ itdüm

4 İdüp tenfîr-i 'azm-i kûyı dûr-â-dûr-ı maḳṣûddan
Dil-i ser-geşteyi terġîb-i şeh-râh-ı ferâġ itdüm

(x) E.

284.(1) Derûnum: derûnımı S. (2) bûy-ı: çây-ı H .

5 Bu şeb dûr u dırâz efsâne-i mihr ü maḥabbetle
FAṢÎḤ ol nâzenîn-i ter-mizâcı bî-dimâġ itdüm

A.44b, E.45a, H.48b, S.41b, Ül.76b, Ü3.51a

285.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Aḳıtdum ḫûn-ı eşki giryemi mânend-i cûy itdüm
Gözümden naḳş-ı rûyuñ çıḳmadı çoḳ şüst ü şûy itdüm

2 Naẓîrin bulmadum ol nev-ġazâl-i nâz-perverdüñ
Egerçi Ḳays-veş ṣaḥrâ vü deşti cüst ü cûy itdüm

3 İdelden nûş-ı câm-ı bâde-i merd-efgen-i 'ışḳı
Göñülde zühd ü mey-ḫ^vârîyi çün seng ü sebûy itdüm

4 Muḫâṭab olmaġa yoḳ kimsede güftârıma ṭâḳat
Varup küh-sâr ile Ferhâd gibi güft ü gûy itdüm

5 FAṢÎḤâ bu dem-i serdümde yoḳdur sûziş-i te'ṡîr
Niyâz itdükçe yâr-ı nâzenîni tünd-ḫû itdüm

A.44b, E.45a, H.49a, Ül.76b, Ü3.51b

286.

NAẒÎRE BE-İSḤAḲ-ZÂDE ẒUHÛRÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḫayâl-i rûy-ı âl ü fikr-i gîsû-yı siyâh itdüm
Bu minvâl üzre çoḳ hengâm-ı şâmı ṣubḥ-gâh itdüm

2 'İnânın aldı elden bâre-i ṭab'-ı heves-cûyem
Dil-i mürdem be-ḫ^vâb-ı ġafletem güm-kerde râh itdüm

3 Ne ṣûret bend olur ḥayrânum iy dil defter-i a'mâl
Ki mir'ât-ı ruḫ-ı ḫûbâna çoḳ ṣarf-ı nigâh itdüm

---

(5) Nâzenîni: nâzını S / bî-dimâġ: bend-i bâġ S.
285.(2) Nâz-perverdüñ: nâz-perverden Ü3.
(x) E.
286.(1) Çoḳ: çün Ü3 / şâmı: şâm S.(2)bâre-i: pâre-i Ü3.

4 Ne giryânum bakup ef'âl-i nâ-şâyesteme bir dem
Ne yâd itdüm siyeh-ruhsâri-i a'mâli âh itdüm

5 Benem ben iy FASÎH ol ser-be-pîş-i şerm-i bed-kârî
Hatâ kıldum kabâhat işledüm cürm ü günâh itdüm

A.44b, E.45b, H.47b, S.41b, Ü3.51a

287.
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Hotenden bûy-ı zülfüñ ârzû itdüm hatâ itdüm
Çemenden serv-kaddüñ cüst ü cû itdüm hatâ itdüm

2 Beni tevcîh-i rûy-ı iltifâtuñdan ba'îd itdüñ
Seni âyîne ile rû-be-rû itdüm hatâ itdüm

3 Miyânuñ mûya teşbîh itmede sehv-i 'azîm itdüm
Dehânuñdan haberde güft ü gû itdüm hatâ itdüm

4 Baña a'lâ idi müşk-i Hoten kuhl-i Sıfâhândan
Gözümden gerd-i râhuñ şüst ü şû itdüm hatâ itdüm

5 Misâl-i cû FASÎHâ pîç ü tâb-ı ıztırâb ile
Çemenden serv-kaddüñ cüst ü cû itdüm hatâ itdüm

A.45a, E.45b, H.48a, Ü1.76b, Ü2.56a, Ü3.51b

288.
NAZÎRE BE-TIFLÎ(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Hemîşe itmededür keşf-i râz-ı şân-ı kalem
Anuñçün oldı bürîde ser-i zebân-ı kalem

---

(4) Nâ-şâyesteme: nâ-şâyeste S. (5) şerm-i bed-kârı: kâr-ı bed-âmûz Ü3.

287..(1) Hotenden: Hotende Ü2 // Çemenden: Çemende Ü2,Ü3.
(2) İltifâtuñdan: iltifâtından Ü2. (5) Çemenden: Çemende Ü2 / kaddüñ: kaddin A,E.

(x) E.

288 .(1) İtmededür: itmedür H,Ü3 / şân-ı: nişân-ı H.

2 Dü-laht gizlik-i ser-tîz-i cevr-i hicrândur
Odur ki kat' olımaz nâle vü figân-ı kalem

3 Hayâl-i vasf-ı cemâlüñle düşmez ağzından
Misâl-i mahbere her dem ser-i benân-ı kalem

4 Derûnda tâ ki meger rişte-i le'âlîdür
Hemîşe dürr-i hüner-rîz olur dehân-ı kalem

5 Degül midâd-ı siyeh şerh-i sûzum itdükçe
Olur FASÎH varak sûhte-i beyân-ı kalem

A.44a, E.44b, H.47b, S.41a, Ü3.50b

289.
NAZÎRE BE-YAHYÂ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Kimüñle tarh-ı ülfet eyledüñ iy mâh-ı tâbânum
Seni biz görmedük kaç gündür iy mihr-i dırahşânum

2 Cemâlüñ seyrine müştâk 'uşşâk-ı vefâ-dâruñ
Vefâ meydânına gel salın iy nahl-i hırâmânum

3 Halâsa dest-i cevrüñden iderler meşveret gûyâ
Gelürler bir yire her lahza dâmân u girîbânum

4 Yek-â-yekdür bahâruñ âl ü âlâ dest-mâlinden
Elimde hûn-ı eşk-i çeşm ile âlûde dâmânum

5 Kıyâs itdüm FASÎHâ tel kafesde âl-i tûtîdür
Görüp ruhsârı üzre târ târ-ı zülf-i cânânum

A.46a, E.47b, H.47b, Ü1.79a, Ü2.60a, Ü3.51b

---

(2) Ser-tîz-i cevr-i: ser-tîr-i cevher H // olımaz: olınmaz H / figân-ı: efgân-ı H,Ü3. (3) ağzından: ağzumdan H, S. (5) sûzum: sûz H // beyân-ı: benân-ı H.

(x) E,Ü1.

293.(2) Seyrine: - Ü2. (4) âlûde dâmânum: âlûd-ı dânâyum H. (5) Târ: tâze Ü3 / cânânum: tâbânum Ü3.

290.

NAẒÎRE BE-VECÎHÎ ḤASAN AĠA(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Devâdan derd-i ʿışḳ-ı dil-rübâyı bâ-naṣîb itmem
Helâk olsam da iẓhâr-ı temennâyı ṭabîb itmem

2 Benüm ol râst-rû ser-mest-i câm-ı ıżṭırâb olsam
Reh-i ʿışḳuñda üft ü ḫîz bâlâ vü nişîb itmem

3 Ne keyfiyyetdür iy sâḳî ki bir peymâne mey görsem
Şikest-i kâse-i râz itmede ṣabr u şekîb itmem

4 Benüm ol sâde levḥ ü ṣâf-dil kim olsa ger Yûsuf
Derûn-ı ḫânemi ṣûret-pezîr-i naḳş u zîb itmem

5 Riyâż-ı meclisüñde zîr-i lebdür âh u feryâdum
Ben iy gül-çehre küstâhî-i murġ-ı ʿandelîb itmem

6 Debistân-ı ezelde ders-ḫvân-ı ʿilm ü ʿirfânem
Göñül ṭıfluñ anuñçün dâde-i dârü'l-edîb itmem

7 FAṢÎḤâ şiʿr-i pâküm âşinâ taʿbîrdür cümle
Ki bikr-i maʿnîyi me'lûf-ı elfâẓ-ı ġarîb itmem

A.45a, E.46a, H.48a, S.42a, Ü1.77a, Ü2.56a, Ü3.50b

291.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Seni şâh-ı dil ü cân vaṣf ideyüm
Beni bî-nâm u nişân vaṣf ideyüm

2 Mâ'il-i ebrû vü müjgânuñ alup
Her zemân tîr ü kemân vaṣf ideyüm

(x) E.

289.(1) Derd-i: der-i Ü2 / ʿışḳ-ı: ʿışḳı S // ṭabîb: naṣîb Ü3. (2) Benüm: O rütbe Ü3. (4) ḫânemi: ḫâneyi Ü3. (6) Ṭıfluñ: ṭıflın Ü1,Ü3.

290.(2) Ebrû vü: ebrû-yı Ü2.

3 Söyleyüp bir ġazel-i pâkîze
Seni iy şûḫ-ı cihân vaṣf ideyüm

4 Ḥaḳḳ-ı ḥüsnüñde ne ta'bîr ideyüm
'Âcizüm ḥaḳ bu hemân vaṣf ideyüm

5 Tâ-be-key yoḳ yire bîhûde FAṢÎḤ
Geh miyân gâh dehân vaṣf ideyüm

A.45a, E.45b, H.49a, S.43a, Ü1.77a, Ü2.56b, Ü2.52b

292.
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Bâġa nâleyle varup bülbüli ḫâmûş ideyüm
Âh idüp aġlayayın cûy-ṣıfat cûş ideyüm

2 Vaṭanumdur vaṭanum bâġ-ı behişt-i kûyı
Niçe âdem ben anı yâd u ferâmûş ideyüm

3 Bil ki gûş itdüreyin ḫaste-serin feryâduñ
Dil-i ḫûnîni la'lden saña mengûş ideyüm

4 'Arż-ı ḥâl itmede ibrâma iderse cür'et
Dil-i bî-bâke hemân ḫaclet-i rû-pûş ideyüm

5 Bil ki def' ide ḫumâr-ı ġam-ı hicrânı FAṢÎḤ
Ṭarḥ-ı bezm eyleyeyüm câm-ı ṣafâ nûş ideyüm

H.50b, S.43a

293.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ḥâl-i dîger-gûnumı dil-dâra taḳrîr idemem
Anı taḳrîr itme ṭursun belki taḥrîr idemem

---

(5) Gâh: gâhî Ü2.
291.(1) İdeyüm: idelüm S // ideyüm: idelüm S. (2) kûyı: bû-
yı H. (3) Bil ki: Bilmege H. (4) ideyüm: idelüm S.
292.(1) Ṭursun: dursun Ü3.

2 Eylese teşrîf eger kâşâne-i vîrânemi
Farṭ-ı ʿışḳumdan o şâh-ı ḥüsne tevkîr idemem

3 Ol ḳadar vaḥşîdür ol âhû-yı sünbül-zâr-ı ḥüsn
Ṣûret-i naḳş-ı ḫayâlin dilde taṣvîr idemem

4 Görmemek câm-ı meyi sâḳî münâsibdür baña
Keşf-i râz itmekde zîrâ ṣabr u te'ḫîr idemem

5 Cûşiş-i girye ḥicâb-ı ʿışḳ mâniʿdür FAṢÎḤ
Ḥâl-i dîger-gûnumı dil-dâra taḳrîr idemem

A.45a, E.45b, H.49b, Ü1.77a, Ü2.56b, Ü3.53a

294.
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Nesîm-i ṣubḥ-ı ʿışḳum nükhet-i berg-i semen bilmem
Dimâġ-ı pîr-i Kenʿânuñ şemîm-i pîrehen bilmem

2 Hemîşe pûye-gâhum deşt-i ġam ṣaḥrâ-yı ʿizzetdür
O cûy-ı bî-ḳarârum ḥâlet-i ẕevḳ-ı vaṭan bilmem

3 Eger mümkin olaydı bir ṭarîḳ ile su'âl itmek
Ne söylerdi ola ḥaḳḳumda ol şîrîn-dehen bilmem

4 ʿAceb ol ḳaddi naḫl-i serv-i gül-zâr-ı leṭâfetsüz
Ne gûne ẕevḳ-baḫş olmaḳ gerek seyr-i çemen bilmem

5 FAṢÎḤ evṣâf-ı pîç-â-pîç-i zülf-i dil-firîbinde
Perîşân-gûy isem maʿẕûr ṭut resm-i suḫan bilmem

A.45b, E.46a, H.49a, S.41b, Ü1.77b, Ü2.57a, Ü3.52a

---

(2) Vîrânemi: vîrâneme Ü2 // ʿışḳumdan: ʿışḳumda Ü3. (3) Naḳş-ı: ḥüsn-i Ü1. (4) zîrâ: zîr Ü2.
294.(1) Semen: suḫan Ü1. (2) ḥâlet-i: ṭâlib-i H.

295.

NAZÎRE BE-ÜSTÂD ṢÂḤİB-İ ṬARZ U ÎCÂD
NEDÎM EFENDİ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Neden her dem cebîn-i yârda çîn-i ġażab bilmem
O baḥr-i ḥüsni taḥrîk itmege kimdür sebeb bilmem

2 Görince lâl olur dil levḥ-i ruḫsâr-ı dil-ârâyı
O mahcûb 'âşıḳ-ı dem-besteyüm ḥarf-i ṭaleb bilmem

3 Merâm izhârına rûşen zebânî-i nigeh besdür
Recâ-yı vaṣl içün cânâneye taḥrîk-i leb bilmem

4 Baña eyyâm-ı hecrüñ hep berâber gösterür cânâ
Ki sensüz rûşenî-i rûz u târîkî-i şeb bilmem

5 FAṢÎḤÂ alamam mir'ât-ı rûy-ı yârdan çeşmüm
Benem ol 'âşıḳ-ı müştâḳ kim şerm ü edeb bilmem

A.45b, E.46a, H.50a, Ü1.77b, Ü2.57a, Ü3.52b

296.

NAZÎRE BE-BAHÂ'Î EFENDİ(xx)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ne fikr-i vaṣl ile ḫurrem ne bîm-i hicr ile pür-ġam
Dil-i dîvâneyi hiç bulmadum bir ḥâlde bilmem

2 Ya dâġ-ı tâze ya elmâs-bend olmaḳ münâsibdür
Bilürsin zaḫm-ı 'ışḳa nâ-mülâyimdür göñül merhem

3 Niçe âġâz-ı feryâd itmesün bülbül ki bâd-ı ṣubḥ
Cihâna neşr-i bûy-ı râz iderken ġonçeye maḥrem

(x) E, Nażîre be-Nedîm Ü1.

295.(1) Baḥr-i: mihr-i Ü3. (3) rûşen-zebânî-i nigeh besdür: -Ü3. (4) rûşenî-i rûz: - rûz Ü2 / târîkî-i: târîk-i Ü3. (5) Şerm ü: şerm - Ü2.

(xx) E, Nażîre be-Bahâ'î Ü1.

296.(1) Vaṣl ile: vaṣlda Ü3. (3) âġâz-ı: âġâza Ü3 //râz:zârÜ3.

4 ʿAceb mi dâstân-ı merd ü zen olsaḳ maḥabbetle
O Leylî ile hem-şîre gönül Mecnûn ile tev'em

5 Görüp büt-ḫâlelerle laʿl-i nâbın iy gönül yâruñ
Ḳıyâs itdüm ki düşmiş ġonçe-i bâġ üstine şeb-nem

6 İdince vaṣf-ı laʿl-i şükkerînin ol mehüñ taḥrîr
FAṢÎḤÂ çâk çâk oldı zebân-ı kilk-i şîrîn-dem

A.46a, E.47a, Ü1.78b, Ü2.59a, Ü3.51a

297.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Mihri yoḳdur o mâhumı bilürüm
Meşreb-i pâdişâhumı bilürüm

2 Seni cândan ziyâde cânânum
Sevdigümdür günâhumı bilürüm

3 Dimiş ol şûḫ cân virür yolıma
Bilürüm ḫâk-i râhumı bilürüm

4 Seni âzürde-dil ider her dem
Nigeh-i gâh gâhumı bilürüm

5 Bulsa dünyâya luṭf iderdi FAṢÎḤ
Meşreb-i pâdişâhumı bilürüm

A.45b, E.46b, H.49a, S.42a, Ü1.78a, Ü2.57b, Ü3.52b

298.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ben ʿâşıḳum tekellüf-i pîrâhen istemem
Ser-tâ-be-pây rûḥ-ı revânum ten istemem

---

(4) Olsaḳ: olmaḳ Ü1,Ü2. (5) büt-ḫâlelerle: büt-ḫâleler Ü3 / iy: - Ü3. (6) şükkerînin: şükkerinüñ Ü2.
297. (3) Virür: vir Ü2.

2 Ben ʿâşıḳum münâsib olan şimdilik baña
 Âzâde künc-i külḫan iken gülşen istemem

3 Ser-rişte-i tecerrüdi elden çıḳarmazam
 Delḳ-i hezâr-pârem içün sûzen istemem

4 Şemʿ-i münîr-i mihr-i fürûġ-ı derûn yiter
 Ġam ḫânesinde rûşenî-i revzen istemem

5 Ben ḫâr-ı zâr-ı ʿışḳda çâbük-revüm FAṢÎḤ
 Pîçîde-pây-ı himmet olur dâmen istemem

A.46a, E.46b, S.43a, Ü1.78a, Ü2.57b, Ü3.53a

299.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Yârdan itdüm ferâġat ṭaʿn-ı aġyâr istemem
 Fâriġum gülden ġam-ı endîşe-i ḫâr istemem

2 Ḫâr var pâyumda el virmez baña seyr-i çemen
 Dâġ var başumda ġamdan ḳayd-ı destâr istemem

3 Pâ vü ser üftâde-i ʿışḳum ẓahîrümdür Ḫudâ
 Ârzû-yı tekye-i râḥatla dîvâr istemem

4 İmtinânuñla şemîm-i Yûsuf-ı ümmîd ise
 İstemem iy rûzgâr-ı nâ-be-hencâr istemem

5 Fikr-i rûyı cüst ü cûyıdur FAṢÎḤâ muttaṣıl
 Dîdede ġayrı ḫayâl ü dilde efkâr istemem

H.50a, Ü1.76a, Ü2.58a, Ü3.53a

---

(3) Hezâr-pârem: hezâr-pâre Ü2,Ü3. (5)ʿışḳda:ʿışḳ ile Ü3.
299.(2) Dâġ: Ṭâġ Ü2. (5) Dîdede ġayrı ḫayâl ü dilde: Dîde ġayr-ı ḫayâl-i fikr ü Ü2 / efkâr: inkâr Ü3.

300.

NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Gülşen-i Ḳudsüm dem-i ʿÎsî-nesîmümdür benüm
Ṣubḥ-ı feyżüm bûy-ı pîrâhen şemîmümdür benüm

2 Ben o pür-cürmüm ki ḫırmen ḫırmen-i nâr-ı Caḥîm
Lâle-zâr-ı ṣaḥn-ı gül-zâr-ı Naʿîmümdür benüm

3 ʿÂlemi sîr-âb-ı mâ'ü'l-feyż-ı maʿnî eyleyen
Nâv-dân-ı gülşen-i ṭabʿ-ı kerîmümdür benüm

4 Ḳays-ı dîrîn-âşinâ-yı çeşm-i şûḫ-ı Leylîyem
Âhuvân-ı deşt ü der-bâr-ı ḳadîmümdür benüm

5 Şâʿir-i siḥr-âferîn-i remz ü îmâyem FAṢÎḤ
Çeşm-i dil-ber şâhid-i ẕihn-i selîmümdür benüm

A.46a, E.46b, H.49b, Ü1.78b, Ü2.59a, Ü3.53a

301.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ben esîr-i derd-i ʿışḳum ġam celîsümdür benüm
Şâh-ı bezm-i miḥnetüm Cem kâse-i (...) benüm

2 Her (...) âlâ-yı ʿışḳ içre yitişmiş tîşe-kâr
Kûh-kenle Ḳays üstâdum enîsümdür benüm

3 Ter-zebân iden hemîşe kilk-i maʿnâyı FAṢÎḤ
Naẓm-ı şîrîn-lehçe-i pâk ü selîsümdür benüm

E.46b

(x) E,Ü1.

300.(1) Feyżüm: feyż Ü2. (2) ḫırmen ḫırmen-i: - ḫırmen-i Ü2. (4) Âşinâ-yı: âşinâyem Ü1. (5) siḥr-âferîn-i: siḥr-âşinâ-yı Ü1 / remz ü: çeşm-i Ü1,Ü2.

302.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Gelüñüz şevḳ ile gül-bâng-i maḥabbet çekelüm
Düşelüm ceyş-i ġamuñ pîşine râyet çekelüm

2 Niçe bir mest-i girân-ḫvâbi-i ġaflet olalum
Dîde-i cânumuza kuḥl-i baṣîret çekelüm

3 Ṣûfiyâ seyr-i cemâliyle bizi irşâd it
Tâ-be-key ṣavmaʿada çille-i ḥasret çekelüm

4 Yârı her dem çeker âġûşına aġyâr dirîġ
Biz hemân bîhüde bâr-ı ġam-ı ġayret çekelüm

5 O perîyi olalum daʿvete meşġûl FAṢÎḤ
Ele tesbîḥ alup esmâʿ-i maḥabbet çekelüm

A.46a, E.47a, H.49b, S.43a, Ü1.78a, Ü2.58b, Ü3.53b

303.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Semt-i ṣafâya düşmedi hiç râh-ı ülfetüm
Eks̱er ġamuñla şehr-i maḥabbetde ṣoḥbetüm

2 Olsun hemân şikeste-sifâl-i muġâna ṣâġ
Yoḳ ẕerre deñlü sâġar-ı ḫurşîde raġbetüm

3 Çoḳ böyle şîve ṣatmasañ iy ḫvâce-i cemâl
Bilseñ ʿayâr-ı gevher-i pâk-i maḥabbetüm

4 Bir serv-ḳad hevâsı ile bî-ḳarâr olup
Ḍarbü'l-mes̱eldür âb-ı revân gibi sürʿatüm

5 Ṭutdum FAṢÎḤ vâdî-i Ḳays-ı sitem-keşi
Tenhâ-nevred-i deşt-i beyâbân-ı fürḳatüm

A.46b, E.47a, H.49b, Ü1.78b, Ü2.59b, Ü3.53b

302.(3) Cemâliyle: cemâl ile Ü3.
303.(2) Hemân: ser Ü1; - Ü2. (3) ṣatmasañ: ṣanmasañ H,Ü2.

304.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O serv-ḳâmete vâbestedür ser-i kârum
Mis̱âl-i sâye degül iḫtiyâr-ı eṭvârum

2 Hemîşe ʿışḳuñ ile dâġ dâġdur sînem
Ne dîde rûy-ı ḫazândur bahâr-ı gül-zârum

3 Eger ki saʿy-i ser-i sûzen-i Mesîḥ olsa
Muḥâldür ki çıḳa dilde ḫâr-ı âzârum

4 Hücûm-ı giryeme bâʿis̱ nevâ-yı bülbüldür
Hevâ-yı ʿışḳ ile cûş eyler âb-ı enhârum

5 FAṢÎḤ maʿnî-i şiʿrüm lezîẕ olursa n'ola
Ki vaṣf-ı laʿlin ider ḫâme-i şeker-bârum

A.46b, E.47a, H.50a, S.43b, Ü1.79a, Ü2.59b, Ü3.53b

305.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cândan geçüp ben ebrû-yı cânâna düşmüşem
Âzürdelikle ḫançer-i bürrâna düşmüşem

2 Bir âşinâ nigâhuña şâyân olınca ben
Çoḳ dest-bûs idüp niçe dâmâna düşmüşem

3 Bir baḥr-i feyża bil ki olam âşinâ diyü
Seyl-âb-ı eşk-i dîde-i giryâna düşmüşem

4 Ḳays ile kûh-ken gibi ẓann eylemeñ beni
Râh-ı ġam-ı maḥabbete merdâne düşmüşem

304.(1) Serv-ḳâmete: serv-ḳâmet Ü3. (2) bahâr-ı: bahâr u Ü3.
(3) Saʿy-i ser-i sûzen-i Mesîḥ: saʿy-i sûzen-i Mesîḥ Ü3.
(4) Bâʿis̱: bâdî Ü1,Ü2. (5) olursa: olsa S.

305.(4) Râh-ı ġam-ı maḥabbete: Râh-ı maḥabbete Ü1,Ü2. (5)
Cüst ü cûdayum: cüst ü cûyum Ü2 // gâhî: geh Ü2.

5 Bir cüst ü cûdayum ki çü pervâne vü hezâr
Geh bâğa gâhi âteş-i sûzâna düşmüşem

6 Mâhiyyetüm bilinmege çoḳ seṙfürû gerek
Bir gevherüm FAṢÎḤ ki ʿummâna düşmüşem

H.50a, Ü1.77b, Ü2.58a

306.

NAẒÎRE BE-FUŻÛLÎ BE-LEHCE-Î Û[(x)]

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Cihâna ḥüsnüñi fitnesini ṭurfe belâ gördüm
Kim ʿâlemde kimi gördümse saña mübtelâ gördüm

2 İşüñ hep rûy-ı dil göstermedür bîgâne vü yâra
Seni âyîne-veş herkesle cânâ âşinâ gördüm

3 Ḥaḳîḳatde cihânda görmedüm bir ʿâşıḳ-ı ṣâdıḳ
Kimi ʿâşıḳ didiler anı ehl-i müddeʿâ gördüm

4 Kemân gibi çekilür saña atsañ tîr-veş anı
Senüñ seng-i cefâñı hem-ʿayâr-ı kehrübâ gördüm

5 Fużûlîden bu şiʿri eyledüñ maḫlaṣla farḳ ancaḳ
FAṢÎḤâ ḥaḳ bu naẓm içre seni ṣâḥib-edâ gördüm

A.46b, E.47b, H.50b, Ü1.79a, Ü2.60a, Ü3.54a

307.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cemşîd reşk iderdi eger ʿişret eylesem
ʿAnḳâ-pesend olurdum eger ʿizzet eylesem

---

(5) Cüst ü cûdayum: cüst ü cûyum Ü2 // gâhi: geh Ü2.
(x) E, Naẓîre Be-Fużûlî-i Bağdâdî Ü1.

306.(1) Ḥüsnüni: ḥüsnüñ Ü2,Ü3. (2) bîgâne vü: bîgâne - Ü3/
Yâra: yâd H; yâda Ü1,Ü2.

2 Gerdûn iderdi aṭlasını feres eylesem
Dâr-ı fenâda ârzû-yı râḥat eylesem

3 Çîn-i cebîn-i sâḳî sere erre olmasa
Nûş-ı şarâb-ı sâġar-ı bî-minnet eylesem

4 Âdem bulınmaz itsem eger ârzû-yı ʿayş
ʿÂlem esîr-i bezmüm olur vaḥşet eylesem

5 Bir şeb FAṢÎḤ vaṣla irüp ḥâlüm aġlasam
Taḳrîr-i mâcerâ-yı ġam-ı ḥasret eylesem

H.47a

308.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Geldi îḳâẓ-ı gülistân iderek bâd-ı nesîm
Cûları bâġa şitâbân iderek bâd-ı nesîm

2 ʿAṭse-rîz oldı yine bûy-ı bahâr ile çemen
Geldi neşr-i ḫaber-i cân iderek bâd-ı nesîm

3 Ol şeh-i ḥüsn ʿaceb ṭavr ile geldi bâġa
Zülfüñ eṭrâfa perîşân iderek bâd-ı nesîm

4 Bu niyâz ile güẕer-gehde kef açmış eşcâr
Ki gelür berg-i gül iḥsân iderek bâd-ı nesîm

5 İy FAṢÎḤ itmede îs̱âr-ı gül-i istiḳbâl
Her kese dest-i yedü'l-men iderek bâd-ı nesîm

H.47a

309.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ne kûha iltica ne vüḥûşa var ülfetüm
Ferhâd u Ḳaysa nisbet olınmaz maḥabbetüm

2 Çok ḫumm-ı bâdeyi ide âb-ı cerîme-şûy
Bir ṣubḥ-gehde ḫaṣṣa-i âh-ı nedâmetüm

3 Ol ser-i ḫarası şerm-i günâhum ki eyledi
Müstaġnî-i şafaḳ felegi reng-i ḥacletüm

4 Destümde ḫâmedür ʿilm-i ejdehâ-i nümûn
Ben iy FAṢÎḤ Ḫusrev-i naẓm-ı belâġatüm

5 Rüstemler itse gûş eger Zühre çâk ola
Meydân-ı naẓm u nes̱rde gül-bâng-i ṣavletüm

H.47a

310.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Dûd-ı âhum sünbülüm dâġ-ı tenümdür güllerüm
Ṣaḥn-ı gül-zâr-ı ġamem baḳ güllerüm sünbüllerüm

2 Âşiyân-sâz-ı gülistân-ı riyâż-ı vuṣlatem
Berg-i gülden eylemiş bâl ü perin bülbüllerüm

3 Ṣunmadı peymâne sâḳî tâ ki giryân olmayam
Naḳd-i cârî-i temennâdur behâ-yı müllerüm

4 Virmiş ol kâfir müselmânlar dili bîd itmeden
Sübḥa-i mercâna döndi rişte-i kâküllerüm

5 Ṭabʿ-ı şûhumdan muḳaddem ḳaṭre-zen ḫâmem FAṢÎḤ
Bir birin itmekde sebḳat maʿnîde düldüllerüm

H.47b, Ül.77a, Ü3.50b

310.(1) Sünbülüm: sünbül-i Ü3 // ġamem: ġam Ül / baḳ: çoḳ Ül. (2) Gülistân-ı riyâż-ı: riyâż-ı şâh-sârı Ü3. (3) olmayam: olmadum H. (4) müselmânlar dilin bîd itmeden: müselmân-ı dînin itme zîr Ü3.

311.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Şarâbı sâkî getür defʿ-i vahşet eyleyelüm
Ol âhû çeşm ile bir lahza sohbet eyleyelüm

2 Senüñle gel o perî-rû ferişte-hû gözli
Musahhar etmege iy dil ʿazîmet eyleyelüm

3 Bu pîr-i mey-gede ol şeyh-i hân-kah diyüp
FASÎH biz taleb-i feyż-ı himmet eyleyelüm

E.45a

FÎ HARFİ'N-NÛN

312.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 El sunmazam olursa eger mâ'ide-i cân
Laht-ı ciger olsun baña bî-minnet-i dûnân

2 Bulmazdı sükûn âteş-i dil olmasa eşküm
Bulındı ʿaceb demde baña dîde-i giryân

3 Her lahza fenâsından idüp yâd bu bâğuñ
Bülbüller ider nâle vü gül çâk-i girîbân

4 Bi'llâh ideyüm sûde-i ruhsâr-ı teşekkür
Girerse eger destüme mahşerde o dâmân

5 Bir câm-ı vasl neşve-i pür-zûrı FASÎHâ
Refʿ eyledi dilden ğam-ı sad-sâle-i hicrân

A.47a, E.47b, H.53b, S.43b, Ü1.79a, Ü2.60b, Ü3.54a

(x) E,S,Ü1,Ü2,Ü3.

312. Ü3'te bir sonraki gazelin ilk mısrâı, bu gazelin de ilk mısrâı olarak tekrarlanmıştır.// bî-minnet-i: bî-himmet-i Ü2; - himmet-i S.

313.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Ḳalmaz gider bu şâm-ı ġam-ı tîregî ḳarîn
Bir gün gelür ki şâd olur ḫâṭır-ı ḥazîn

2 Ṣad-ceyş-i fitne çeşm-i siyâhında cilve-ger
Her ḫamm-ı zülfi leşker-i âşûbe ber-kemîn

3 Pîçîde ser-be-ser ḳad-i nev-res nihâlüñe
Dirsem 'aceb mi kâkülüñe naḫl-i yâsemîn

4 Ebrû ḳıyâs eyleme yazmış debîr-i ḥüsn
Ser-ṣafḥa-i cemâle iki âyet-i mübîn

5 Ya Ḫusrevî-i vaṣl u ya Ferhâdî-i firâḳ
Ġam çekme iy FAṢÎḤ çünân ola ya çünîn

A.47a, E.48a, H.51a, S.43b, Ül.79b, Ü3.54b

314.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gelmekde çeşm-i lâġarumuzdan ṣadâ ḥazîn
Ser-târdan ẓuhûr ider elbet nevâ ḥazîn

2 Bir şekle girdi ḥâlümüz iy düşmen-i vefâ
Bîgâne şâd olur göricek âşinâ ḥazîn

3 Bir rûy-ı dil mi görmedi bilmem bahârdan
Çıḳdı seḥer ḥarîm-i çemenden ṣabâ ḥazîn

4 Mânend-i nâ-resâ ki ne iy şûḫ-ı 'ışḳ-sâz
Olmış bir iki zâr-ı belâ mübtelâ ḥazîn

H.57a

---

314. (1) Olur: ola ol Ü3 / ḥazîn: ḳarîn Ü3. (2) siyâhında: siyâhuñda E // ḫamm-ı: pîç-i Ü3. (3) nihâlüñe: nihâlüñ Ü3.

315.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 İdince nûş bir iki piyâle-i rengîn
Harâret-i dil-i sûzânı eyledüñ teskîn

2 Neşâṭ-ı zeng-pezîr-i derûnı tâzelese
Görülse sâkî yine sâgar-ı mey-i dîrîn

3 Zer-i serveri sipihr-i le'îm ider te'ḫîr
Velîk nâsere nakd-i ġamı virür pîşîn

4 Şarâb-ı şehd ise sensüz mezâkı telḫ eyler
Zehr içürse senüñle felek gelür şîrîn

5 'Aceb mi eylese meşşâṭa-gân-ı dehre ṭa'n
FAṢÎH eylemede bikr-i ma'nîyi tezyîn

A.47a, E.48a, H.53a, S.46a, Ü1.79b, Ü2.60b, Ü3.54b

316.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Bu saṭḥ-ı sipihr üzre nücûm itme görüp ẓan
Dîk-i seḥere itdi perîşân fülk-i erzen

2 Bu cism-i nizârumda gören mûlarımı dir
Bir rişte-i Bârî ki dizilmiş niçe sûzen

3 Ben seyl-i ser-endâz-ı seri'ü'l-cereyânum
Ḫâr u ḫas-ı a'dâ olımaz 'azmüme reh-zen

4 Ḫandân-ı lebi dendânla bir ġonçe-i pür-nem
Ḫâliyle ruḫı lâle-i eşküfte-i gülşen

315.(2) Neşâṭ-ı: Neşâṭı S / zeng-pezîr-i: jeng-pezîr-i H; reng-pezîr-i Ü1,Ü2,Ü3 / derûnı: derûn Ü2 // mey-i dîrîn: - dîrîn Ü2; mey-i rengîn H,Ü3. (3) serveri : server-i H. (4) Beyit Ü3'te yoktur. (5) tezyîn: rengîn S.

316.(3) Olımaz: olmaz H; olınmaz S,Ü3; olamaz Ü1. (4) bir: pür Ü2.

5 Ḥâmem n'ola eşkiste-ṣarîr olsa FAṢÎḤâ
Envâr-ı tecellî-i suḫan eyledi elken

A.47a, E.48a, H.51a, S.44a, Ül.79b, Ü2.61a, Ü3.54b

317.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Kimseler yâ Rab esîr-i ʿışḳ-ı cân-sûz olmasun
Bir mehüñ efkâr-ı mihriyle siyeh-rûz olmasun

2 Eyleme ḥüsn-i naẓar aġyâra luṭf it dôstum
Şâh-bâz-ı çeşm-i ser-mestüñ bed-âmûz olmasun

3 Ol meh-i burc-ı leṭâfetden ki dûrum ʿâlemüñ
Gelmesün ister bahârı ʿıyd u nevrûz olmasun

4 Âteş-i ḥasret nedür bilmezsin iy pervâne sen
Bir gice gel gör hele şemʿ-i şeb-efrûz olmasun

5 Nâr-ı dûzaḫdur FAṢÎḤâ çeşmüme gül-zâr-ı bâġ
Kimseler yâ Rab esîr-i ʿışḳ-ı cân-sûz olmasun

A.47b, E.50a, H.51b, Ül.82a, Ü3.54b

318.
Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 İstemem tek minnet-i çarḫ-ı sitem-ger olmasun
Farḳuma perr-i hümâsı sâye-güster olmasun

2 Berg ü bârından biz el çekdük bu fânî gülşenüñ
Mîve-i maḳṣûd ister olsun ister olmasun

3 Dîn ü dil virmekle reh-yâbî-i âzâdı muḥâl
Kimseler yâ Rab esîr-i zülf-i kâfir olmasun

---

(5) Eşkiste-ṣarîr: eşkiste-zebân ṣarîr S / Faṣîḥâ:Faṣîḥ H,S.
318.(1) Perr-i: Perr ü H. (3) virmekle: virmek ile Ü3.

4 ʿÂşıḳa bir kûşe-i çeşmiyle telmîḥ eylesün
Ṭuymasun aġyâr vaʿd-i vaṣlı maẓhar olmasun

5 İltifât eyler raḳîbe yüz virüp ol mâh-rû
İy FAṢÎḤ âyîne-i dil niçe muġberr olmasun

A.47b, E.50a, H.54a, S.44b, Ü1.82a, Ü3.55a

319.
NAẒÎRE BE-NEDÎM EFENDİ(x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Aʿdâ ṣaḳın ki muntaẓır-ı furṣat olmasun
Yâra nifâḳ idüp sebeb-i nefret olmasun

2 Besdür helâke nîm-nigâh-ı teġâfülüñ
Luṭf eyle sîm-sâʿidüñe zaḥmet olmasun

3 Her şeb anuñçün itmededür girye tâ seḥer
Pervâne şemʿ ile niçe germ-ülfet olmasun

4 Bozdı nifâḳ idüp o melekle miyânumuz
Kâfir raḳîb-i dil-siyehe raḥmet olmasun

5 Söyleñ meded FAṢÎḤ edeb-i nâ-şinâsa kim
Her bâr o ter-mizâca varup s̱ıḳlet olmasun

A.47b, E.51b, H.55b, Ü1.83a, Ü2.75a, Ü3.55a

320.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Kimseler hiç mübtelâ-yı ḥasret-i yâr olmasun
Çeşmine her sâye-i müjgânı bir bâr olmasun

---

(4) Ṭuymasun: Duymasun Ü3 / vaʿd-i vaṣlı: vaṣl-ı vaʿd-i S/ Vaṣlı: vaṣla Ü3.

(x) E, Naẓîre Be-Nedîm Ü1.

319.(3) Ü3'te 3. ve 4. beyitlerin 2. mısrâları yer değiştirmiş./ niçe: - Ü2. (4) dil-siyehe: rû-siyehe H,Ü1,Ü2,Ü3. (5) Meded: - Ü3 // o ter-mizâca varup: varup o ter-mizâcaÜ2.

320.(1) Sâye-i: şâne-i Ü3.

2 İtmiyorsun dirhem-i eşke şehâ hîç iltifât
Manṣıb-ı vaṣluñ nihânı ġayra iḳrâr olmasun

3 Murġ-ı dilden ḫayli demlerdür ki yoḳ ṣayt u ṣadâ
Düşmesün bir dâma bir ḳayda giriftâr olmasun

4 Virme ruḫṣat çeşm-i ser-mest-i nigâh-âmûzuña
Meclis-i meydür ṣaḳın kim keşf-i esrâr olmasun

5 Ḥasretüñden n'eyle ârâm eylesün cânâ FAṢÎḤ
Mâ'il-i geşt ü güẕâr-ı semt-i eş'âr olmasun

H.56a, Ü3.55a

321.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Açma niḳâbı mihr-i felek sâḳıṭ olmasun
Bekle felek görürse melek sâḳıṭ olmasun

2 O sîm-ten muḳâbiline gelmesün ṣaḳın
Temyîz-i nîk ü bedde mehek sâḳıṭ olmasun

3 Deryâya itme vaṣf-ı lebin kim ḥayâtdan
Gûş eyleyüp FAṢÎḤ semek sâḳıṭ olmasun

E.51b

322.

NAẒÎRE BE-FEYŻÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâ Rab göñül keş-â-keş-i hicrânı n'eylesün
Elden çıḳardı ceyb ile dâmânı n'eylesün

---

(4) Ṣaḳın kim: mebâdâ H. (5) Ḥasretüñden: Ḥasretüñde H.
(x) E, Naẓîre be-Bahâdır Girây Ḫan Ül.

2 Żabṭ eylemiş kümeyt-i zebân şikâyeti
Gül-gûn eşk-i dîde-i giryânı n'eylesün

3 Hicrüñde bir cihetle ne mümkin ferâġ-ı dil
Sensüz göñül bu ʿâlem-i imkânı n'eylesün

4 Ders-i fenâyı ezber iden ʿandelîb-i ʿışḳ
Evrâḳ-ı pür-nigâr-ı gülistânı n'eylesün

5 Çâk olmasun mı dâmene dek ceyb-i dil FAṢÎḤ
Taṭvîl olındı rişte-i hicrânı n'eylesün

A.47a, E.49a, H.51b, S.45a, Ül.81b, Ü3.59b

323.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 ʿIşḳıyla yanan âteşe cân u tenüm olsun
Ḫâkister-i nâr-ı ġamı pîrâhenüm olsun

2 Bî-raġbet ise dirhem-i eşküm naẓarında
Ol nâ-sere-i naḳd-i maḥabbet benüm olsun

3 Pür yâre-i tîġ-i sitem olsun dil ü cân tek
Laʿl-i lebi merhem müjesi sûzenüm olsun

4 Olmaz dir imişsin beni ʿışḳumda vefâ-dâr
Olsun seni iy şûh-ı vefâ düşmenüm olsun

5 Ser-tâ-be-kadem âteş-i maḥẓum çü FAṢÎḤâ
Ḫâkister-i nâr-ı ġamı pîrâhenüm olsun

A.47b, E.50b, H.51b, Ü3.59b

---

(2) Eşk-i: ʿIşḳ-ı Ül. (4) pür-nigâr-ı: ber-nigâr-ı H / Gülistânı: gülistân H.

323.(1) ʿIşḳıyla: ʿışḳ ile Ü3 // nâr-ı: nâz-ı H. (4) ʿışḳumda: ʿışḳuñda E // vefâ: cefâ Ü3. (5) nâr-ı: nâz-ı H.

324.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Yiter te'sîr-i bâd-ı âh ile şu'le-feşân olsun
Birez nâr-ı dilüm ḫâkister-i tende nihân olsun

2 Ne var 'uşşâkı ḫâmûş it ḫiṭâb-ı iltifâtuñla
Yiter kûyuñda sulṭânum yiter âh u figân olsun

3 Yoluñda cân-nisâr olmaḳ ise dil-ḫ^vâh-ı maḳṣûduñ
Dirîġ itmek ne mümkin olsun iy cân-ı cihân olsun

4 Saña dil-dâdedür iy ḳâmeti şimşâd u gül-ruḫsâr
Gerekse verd-i ḫandân u gerek serv-i revân olsun

5 Senüñ tek ḳonmasun dâmânuña gerd-i keder cânâ
Çeken bâd-ı ġam-ı dehri FAṢÎḤ nâ-tüvân olsun

A.48a, E.50b, H.54a, S.44b, Ü1.82b, Ü2.74a, Ü3.56a

325.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Ser-i ḫumârla girân dîde-i ter şûr olsun
Bir iki câm içelüm nûr-ı 'alâ nûr olsun

2 Seni iy Yûsuf-ı Ken'ân-ı melâḥat 'âşıḳ
Kendi cânından aġır görmez ise kûr olsun

3 Âh-ı serd itmede iy âyîne-ruḫ mecbûrum
Ḫâṭıra gerd-i elem gelmeye ma'ẕûr olsun

4 Ne ṣafâ-yâb-ı serverem ne keder-senc-i elem
Ṣaḥn-ı elemde hemân mâtem iken sûr olsun

324.(1)Birez: Birâz Ü3 / dilüm: dem Ü1. (2) kûyuñda: kûyında S,Ü2. (3) Yoluñda: yolında Ü2 / dil-ḫ^vâh-ı maḳṣûduñ:maḳṣûd-ı dil-ḫ^vâhuñ Ü3 // cân-ı: cân u H. (4) şimşâd u:şimşâd - Ü2.

325.(4) Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır.

5 Niçe diller yapılur sâġar-ı lebrîzinden
Ḫâne-i pîr-i muġân şevḳ ile maġrûr olsun

6 Ne ḫiṭâb-ı keremüñ var ne ʿitâb-ı ʿişveñ
Derd-mend ʿâşıḳ-ı şeydâ neye maġrûr olsun

7 Ḫuld-i kûyından o ḥûr-veşi aġyâr-ı pelîd
Bâġ-ı Firdevse ḳovarlarsa hemân (kûr) olsun

8 Neşve-i ʿâlem-i âbı görelüm yoḫsa FAṢÎḤ
Ne sifâl elde ne ḫod sâġar-ı billûr olsun

Ü3.55a.

326.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ḥıṣn-ı ġam fetḥ idelüm câm-ı muṣaffâ yürisün
Her ṭaraf nâme-i ʿayş-ı ṭarab-efzâ yürisün

2 Mevsim-i ʿayşdur eyyâm muvâvıḳ oldı
Yürisün keştî-i peymâne-i ṣahbâ yürisün

3 Üft ü ḫîz eyleyerek pâyuña düşsün luṭf it
Ḳo riḳâbuñda dil-i bî-ser ü bî-pâ yürisün

4 Pest ola tâ-be-key ʿuşşâḳ ḥażîż-i ġamda
Hem-ʿinân yâr ile aġyâr ise aʿlâ yürisün

5 İhtirâz ile ʿalem gibi çekilsün ḫûbân
Der-ḳafâ leşker-i ʿuşşâḳ FAṢÎḤâ yürisün

A.48a, E.48a, H.52a, Ü1.80a, Ü2.61a, Ü3.59a

327.

NAẒÎRE BE-CEVRÎ (x)

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Tâ key dili ṣad-pâre idüp şâna ṭoḳınsun
Alsun ele geh zülfine cânâna ṭoḳınsun

326.(5) İhtirâz ile: ihtirâz itme Ü3.
(x) E,Ü1.
327.(1) Dili: - H / ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3 // ele geh: ele de Ü3 / ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3.

2 Biñ sâġar-ı zehr-âb-ı cefâñı çekeyin tek
Bir kez elüm ol sîb-i zenah-dâna ṭokınsun

3 Fânûsa ḳoma mâni'-i vuṣlat olup iy bâd
Pervâneyi ḳoy şem'-i fürûzâna ṭoḳınsun

4 Ṣâd it bizi ṣun ḳabzâ-i şemşîrüñe destüñ
Luṭf eyle elüñ gâhî de iḥsâna ṭoḳınsun

5 Ruhṣat-dih olup serzeniş itdürme FAṢÎHa
Lâyıḳ mıdur aġyâr o suhan-dâna ṭoḳınsun

A.48a, E.51b, H.55a, Ü1.83a, Ü2.75b, Ü3.57a

328.

NAẒÎRE BE-KELÎM EYYÛBÎ(x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Hat gelüp mihr-i ruhuñ bî-incilâ göstermesün
'Âşıḳa ol tîre-eyyâm-ı Hudâ göstermesün

2 Naḳd-i cân olsun bilüp ḳadr-i metâ'-ı hüsnini
Ol perî-ruhsârını pey-rev-nümâ göstermesün

3 Kimsenüñ yâ Rabb mir'ât-ı sipihr-i kec-nihâd
Ṣûret-i ümmîdin 'aks-i müdde'â göstermesün

4 Sıḳlet-i bigâneden ol şûh isterse halâṣ
Meclise geldükçe rûy-ı âşinâ göstermesün

5 Almaḳ isterse FAṢÎH iḳbâl ü 'izzetden naṣîb
Kimseye hiç ṣûret-i 'acz ü recâ göstermesün

A.48b, E.51b, H.55b, S.45a, Ü1.83a, Ü2.75a, Ü3.57a

---

(2) Çekeyin: çekeyüm Ü3 // ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3. (3) Fânûsa: Fânûs Ü3 / bâd: yâr Ü3 // fürûzâna: şebistâna H,Ü1, Ü2 / ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3. (4) destüñ: dest H // gâhî de: gâh da Ü2 / ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3. (5) aġyâr: aġyâra Ü3/ ṭoḳınsun: doḳınsun Ü3.

(x) Ü1, Naẓîre be-Kelîm A,E.

328.(2) Ḳadr-i: ġadr-i H. (5) iḳbâl ü: iḳbâl - H,S,Ü3. // 'Acz ü: 'acz - Ü2.

329.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1 Gönül firâkuñ ile tâ-be-key harâb bulınsun
Terahhüm eyle visâlüñle kâm-yâb bulınsun

2 Sebûyı çün dil-i ser-mest-i hâlî itmege sâkî
Sabûh içünde bir iki kadeh şarâb bulınsun

3 Yiter keş-â-keş-i zülfi lebi dehâna gelüp hem
O nükte halli içün de birez cevâb bulınsun

4 Hezâr dest-i recâdur rikâb-ı dûd u tazallüm
Semend-i nâzük-i yâra niçe şitâb bulınsun

5 FASÎH hakkına tekrâr cevrüñ itme dirîg kim
'Atiyye-i keremüñde ne var nisâb bulınsun

A.48b, E.51a, H.55a, S.44b, Ü1.82b, Ü2.74b, Ü3.60b

330.

NAZÎRE BE-YAHYÂ(x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Mâ'il ol bir mâh-rûya âsumân reşk eylesün
Âsumân tursun gönül mihr-i cihân reşk eylesün

2 Dil şikest-i gayret olsun tîr-i müjgânın görüp
Ebruvânın seyr idüp müşgîn-kemân reşk eylesün

3 Çek kemân-ı saht-ı hicrânı binâ-gûşa getür
Gûş-ı tahsîn çeksün iy dil Kahramân reşk eylesün

329.(2) İtmege: itme kim Ü3. (3) hem: mîm H // birez: birâz Ü3 / cevâb: h^{v}âb S. (4) dûd u: dûd - Ü2. (5) hakkına: hakka H / dirîg kim: dirîg - Ü2,Ü3 // keremüñde: keremde Ü2.

(x) E.

330.(2) Müjgânın: müjgânuñ S,Ü3 // müşgîn-kemân: şekl-i kemân Ü3.

4 Cân u dilden bir melek-ruhsâruñ ol meftûnı kim
Cinn ü insân âşikârâ vü nihân reşk eylesün

5 Öyle zîb ü zînet it ebkâr-ı ma'nâya FAṢÎḤ
Naẓmuñı seyr eyledükçe şâ'irân reşk eylesün

A.48b, E.50b, H.53a, S.45a, Ü1.82b, Ü2.74a, Ü3.58a

331.
NAẒÎRE BE-YAHYÂ(x)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Gül mevsimidür bezm-i mey iy sâḳî düzilsün
Çeşm-i siyehüñ mest olup eṭrâfa süzilsün

2 Seyr eyleyelüm genc-i melâḥat nic'olurmış
Luṭf eyle o zer tügmeler iy mâh çözilsün

3 Sen gül gibi iy şûḫ açılup eyle tekellüm
Her lâle-ruḫuñ ġonçe-ṣıfat aġzı büzilsün

4 'Uşşâḳ olur sübḥa gibi cümle perîşân
Bir kerre hele râbıṭa-i 'ışḳ üzilsün

5 Nûş-ı mey idüp giryeler it ṭurma FAṢÎḤâ
Cerr-i 'alak a'mâli olup bâde süzilsün

A.48b, E.50b, H.53a, Ü1.82b, Ü2.74b, Ü3.58a

332.
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Dili âzâr idüp âh u fiġânı olmasun dirsin
Yaḳarsın âteşe cânı duḫânı olmasun dirsin

---

(4) Melek-ruḫsâruñ: gül-i ruḫsâruñ Ü2 // âşikârâ: âşikâr H.
(5) Ma'nâya: ma'nâyı Ü3.
(x) E,Ü1.
331.(2) Tügmeler: dügmeler Ü2. (3) ġonçe-ṣıfat: ġonçe gibi Ü2. (5) ṭurma: durma A,E,Ü2 // a'mâli:a'mâl Ü3.
332.(1) Beyit Ü2'de yoktur.

2 Ṭutarsın iy felek pey-der-pey anı seng-i âzâra
Elinde kimsenüñ bir pâre nânı olmasun dirsin

3 Yıḳarsın ḫâṭırın erbâb-ı ʿışḳuñ ehl-i ʿirfânuñ
Cihânda ḳaṣr-ı Yûsuf deyr-i Mânî olmasun dirsin

4 Nedür bu âh u girye kimsenüñ iy cân-ı ġam-dîde
Meger kûyında dil-dâruñ mekânı olmasun dirsin

5 FAṢÎḤüñ ġamla eylersin zebânın beste-i ḥayret
Bu bezmüñ iy felek hiç nükte-dânı olmasun dirsin

A.49a, E.52b, H.52a, Ü1.82a, Ü2.74a, Ü3.56a

333.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Bilmem iy ṣûfî ḥaḳîḳatde ṭarîḳatde misin
Yoḫsa ḫârlar bîhûde meşaḳḳatde misin

2 Ḫâṭır-ı şehde mi yoḫsa dil-i dervîşde mi
Bilmezüz kim seni kes̱retde mi vaḥdetde misin

3 Ḫâne-i yârda kâşâne-i aġyârda mı
Zevḳ-ı vuṣlatda mısın renciş-i fürḳatde misin

4 Dîdeler âbda mı yoḫsa şeker-ḫᵛâbda mı
Pister-i nâzda mı ḫâk-i mez̠elletde misin

5 Tâ-be-key bu suḫan-i ṭaʿn-ı ciger-gâh FAṢÎḤ
Dahı aʿdâya nezâketle şemâtetde misin

A.49a, E.53a, H.52a, S.46a, Ü1.81b, Ü3.59a

---

(2) Beyit Ü2'de yoktur. seng-i: bir seng-i H. (3) Beyit Ü2'de yoktur. (4) iy cân-ı ġam-dîde: hiç iy dil ü dîde A, Ü1; iy dil ü dîde Ü2. (5) eylersin: eylersüñ H / zebanın: zebânını Ü3 / ḥayret: ḥasret H // hiç: bir Ü3.

333.(3) H'de 3. ve 4. beyitlerin 2. mısrâları yer değiştirmiş.

334.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 A'dâları muḥibbüñe tercîḥ ider misin
Şemşîr-i ġadr ile beni teşrîḥ ider misin

2 Ṣubḥ u mesâda rişte-i âhum füzûn idüp
Dürdâne-i sirişkümi tesbîḥ ider misin

3 Tertîb-i derd-i hiçrüñi taṭvîl eyleyüp
Terkîb-i vaṣluñı daḫı tenḳîḥ ider misin

4 Teşvîşüm eyledi tîr-i efkâr-ı ḫaṭ füzûn
Ḥubb-ı 'abîr-i ḥâl ile tefrîḥ ider misin

5 Tefsîde oldı rûze-i ġamla dil-i FAṢÎḤ
İfṭâr-ı bûs-ı la'l ile tervîḥ ider misin

H.57a, Ü3.58b

335.

NAẒÎRE BE-ĠAZEL-İ MEŞHÛR-I ṬARZÎ(x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Âdem niçe dir saña perîsin
'Âlemde miṡâlden berîsin

2 Mümkin mi dil olmamaḳ esîrüñ
Sen kişver-i Rûm dil-berisin

3 'Arż itmede mâcerâyı yâra
İy dîde-i ter 'aceb cerîsin

4 Ṭoġmaz saña ṡânî nüh-felekde
Sen burc-ı leṭâfet aḫterisin

334.(3) Vaṣluñı: vuṣlatı Ü3. (4) tîr-i efkâr-ı ḫaṭ: efkâra ḫaṭṭa Ü3. (5) ifṭâr-ı: ifṭâra Ü3.

(x) E,Ül.

335.(1) Âdem: Âdeme Ü3. (3) Dîde-i ter: dîde bir H.

5 Destüñde FAṢÎḤ ḫâme-tîġüñ
Rezm-i suḫanüñ dil-âverisin

A.49a, E.53a, H.52b, S.45b, Ü1.81a, Ü2.63a, Ü3.58b

336.
Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O mâh-rûya naẓar âfitâbı n'eylersin
Siyâh zülfine baḳ müşg-nâbı n'eylersin

2 Bir iki câmını gör bezm-i ʿâlemüñ iy dil
Fesâne-i Cem ü Efrâsiyâbı n'eylersin

3 Yiter müṭâlaʿa-i gül-sitân-ı ruḫsârı
Göñül tetabbuʿa ġayrı kitâbı n'eylersin

4 Fiġân ü zâr-ı dili mümkin idi żabṭ itmek
Güşâd-ı râzda çeşm-i pür-âbı n'eylersin

5 Yiter FAṢÎḤ saña bûs-ı laʿl-i şîrîni
Dem-i viṣâlde nûş-ı şarâbı n'eylersin

A.49a, E.49a, H.53b, S.45b, Ü1.80b, Ü2.62a, Ü3.56b

337.
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ten-i mecrûḥuma dâġ u dil-i aġyâra merhemsin
Budur ḥaḳḳâ cefâ-kârîde mümtâz-ı müsellemsin

2 Enîsüñ cümle bed-mestân-ı câm-ı bezm-i nâdânı
Hemîşe kendüyi bilmezler ile yâr u hem-demsin

3 Kemâl üzre ṭarâvet var ten-i pâk ü laṭîfüñde
ʿAceb rûḥ-ı muṣavversin ʿaceb nûr-ı mücessemsin

336.(1) Naẓar: naẓar ḳıl Ü2. (4) zâr-ı: âh-ı E.
337.(1) Mecrûḥuma: mecrûḥa Ü2 // cefâ-kârîde : cefâ-kârında Ü3 / mümtâz u: mümtâz - H,S,Ü2. (2) yâr u: yâr - Ü2.

4 Hezârân nev-bahâr-ı feyż-bahş-ı dil-güşâ geldi
Göñül sen ġonçe-i taṣvîr-âsâ yine derhemsin

5 Hiṭâb-ı iltifâtı eyleyüp taḫṣîṣ aġyâra
Dimezsin iy perî-peyker FAṢÎḤa sen de âdemsin

A.49b, E.49b, H.53b, Ü1.80b, Ü2.62b, Ü3.56b

338.
NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Göñül ḳûyında feryâd itmege muḥtâc-ı ruḫṣatsın
Ki żabṭ-ı âh bilmez bir siyeh-mest-i maḥabbetsin

2 Sezâ-vâr-ı taraḥḥüm bülbül-i şûrîdedür yoḫsa
Sen iy pervâne şemʿ-i meclis ile germ-i ülfetsin

3 Göze iy ḫâk-i pây-ı yâr kuḥl-ı cevher-i cânsın
Sere iy sâye-i gîsû-yı dil-ber tâc-ı devletsin

4 Recâ-yı gevher-i ümmîd idersem itme istibʿâd
Sen iy pîr-i muġân bir bî-kerân baḥr-i mürüvvetsin

5 Neden ol naḫl-i nevden mîve-ḫvâh-ı vuṣlat olduñ kim
FAṢÎḤâ daḫı ser der-pîş-i bâr-ı şerm ü ḥacletsin

A.49b, E.49b, H.54a, Ü1.81a, Ü2.62b, Ü3.56a

339.
NAẒÎRE BE-BAHÂDIR GİRÂY ḪAN(xx)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Teşrîf eylese gice tenhâca ḫânesin
ʿArż itse dilde ol mehe râz-ı nihânesin

(x) E,Ü1.
338.(5) Ol: O H / bâr-ı: yâr-ı Ü2,Ü3.
(xx) E.
339.(1) Râz-ı: zâr-ı H.

2 Ḫalḳ-ı cihânı bende-i efgendeñ eyledüñ
Sen iy şeh-i memâlik-i ḥüsn ü behânesin

3 Bir şeb o mâhı idemedüñ hâle-dâr-ı ḥayf
Âġûşa çekmek olamadı mûmiyânesin

4 Kân-ı gevinde mis̱li bulınmaz naẓîri yoḳ
Bir gevher-i yegâna dür-i bî-behânesin

5 Ümmîd odur ki maẓhar-ı taḥsîn ola FAṢÎḤ
ʿArż itse yâra bu ġazel-i ʿâşıḳânesin

A.49b, E.49b, H.54b, Ü1.81a, Ü2.63a, Ü3.56b

340.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ḥüsn ile gül gibi müsellemsin
N'eyleyüm âh ḫâra hem-demsin

2 Yâd ider mi o ġonçe-fem bizi hiç
Sen ṣabâ bezm-i yâra maḥremsin

3 N'ola güftâra gelmeseñ her dem
Ġonçe-i gül gibi teng-femsin

4 Bu cemâl-i melek-firîb ile hiç
Ṣaña kim dir ki nevʿ-i âdemsin

5 Bülbül-i ʿışḳuñ olsa n'ola FAṢÎḤ
Ḥüsn ile gül gibi müsellemsin

A.50a, E.49b, H.54b, S.45b, Ü1.81a, Ü2.63b, Ü3.57a

---

(2) Ḫalḳ-ı cihânı: Ḫalḳ-ı - Ü2. (3) olamadı: olmadı Ü2. (4) Bulınmaz naẓîri yoḳ: yoḳ naẓîri bulınmaz Ü2 // yegâne dür-i: yegâne-i dür Ü3.

340.(1) Ḥüsn ile gül gibi: Gül gibi ḥüsn ile Ü3. (2) Yâd .. bizi hiç: Bizi yâd itdi mi o ġonçe-dehen A(kenarda),S,Ü3/ Ġonçe-fem: ġonçe-leb H,Ü1,Ü2. (4) nevʿ-i: nesl-i Ü3.

341.

NAẒÎRE BE-FEYŻÎ(x)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Sâġar-ı bâde degül mihr-i dıraḫşânsın sen
Ḫırmen-i 'aḳlı yaḳan âteş-i sûzânsın sen

2 Mihr ü mâh-ı felegi kendüye pervâne iden
Meclis-i dehrde bir şem'-i fürûzânsın sen

3 Bir senüñ gibi ḳanı dil-ber-i âşüfte-mizâc
Niçe dil cem'in ider ṭurfe perîşânsın sen

4 Her gören ṭûṭî-i gûyâ olur elbette seni
Ṣâf bir âyîne-i ṭab'-ı suḫandânsın sen

5 Saña maḫṣûṣ bu vâdîde ġazel ṭarḥı FAṢÎḤ
Suḫan-ı rast bu kim Rûmda ḥissânsın sen

A.50a, E.50a, H.55b, Ü1.81b, Ü2.63b, Ü3.60b

342.

NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(xx)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Varur nigâh-ı ser-i kâkül-i siyâh iderin
Baḳar baḳar dil-i âşüfte-ḥâle âh iderin

2 Taḥammül eyleyemem ḥasret-i miyânuñ ile
Vücûdumı dü-şîrîn ḫançere tebâh iderin

3 Bir âşinâ-nigehüñ ḫ^vâhiş-i kenârı ile
Bu bî-kerân yem-i ḥasretde ben şinâh iderin

4 Ḳudüm-zen-i ser-i şûrîdem olmaduñ bir kez
Hemân vücûdumı bîhûde ḫâk-râh iderin

(x) E.

341.(4) Beyit Ü2'de yoktur. (5) Beyit Ü2'de yoktur.

(xx) E,Ü1.

342.(2) Ḫançere: ḫançer Ü2,Ü3. (3) kenârı: kenâr Ü2 // ḥasretde: ḥayretde Ü3 / ben: - Ü2. (4) bir kez: hergiz E,H, S,Ü3.

5 Ol âsitânenüñ ʿabd-i kemîniyem ki FAṢÎḤ
Seni bu ʿâleme bir demde pâdişâh iderin

A.50a, E.48b, H.52a, S.44a, Ü1.80a, Ü2.61b, Ü3.59a

343.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Bu şâh-ı ġamı her gice mihmân iderin ben
Cân u dilümi mâ-ḫażar-ı ḫvân iderin ben

2 Vaṣl istemeyüp cânı gürîzân iderin ben
Ġamdan dili güm-geşte-i hicrân iderin ben

3 Bir ḥâlete irgürdi beni feyż-ı maḥabbet
Cevr eyleyene luṭf ider iḥsân iderin ben

4 Ol dâġ ile ol şerḫa ki manżûr-ı cihândur
Ṣadra geçürür sînede pinhân iderin ben

5 Mülk-i dil ü cân olsa n'ola sûḫte yir yir
Bir şâh-ı ġamı her gice mihmân iderin ben

6 Pervâne vü bülbül degülüm ʿışḳ ile her dem
Ne fikr-i gülistân ne şebistân iderin ben

7 Bir âb-ı revân görmeyeyüm yâd-ı ruḫıyla
Elbette FAṢÎḤ eşk-i teri ḳan iderin ben

E.48b, H.51a, Ü3.55b

---

(5) O: Ol S,Ü2 / kemîniyem ki: kemîniyem - S // bir:her S.
343. Beyit H'de yoktur. iderin: iderüm Ü3// mâ-ḫażar-ı: güm-geşte-i Ü3 / ḫvân iderin ben: - Ü3. (2) iderin: ideyüm Ü3 // iderin: iderüm Ü3. (4) iderin: iderüm Ü3. (5)iderin: iderüm Ü3. (6) Beyit H'de yoktur. iderin: iderüm Ü3. (7) iderin: iderüm Ü3.

344.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Dâġ-ı ġam ile sînemi gül-zâr iderin ben
Teşrîf-i şeh-i ʿışḳa sezâ-vâr iderin ben

2 İy naḫl-i riyâż-ı dil ü cân serv-i çemâna
Teşbîh idemem ḳâmetüñi ʿâr iderin ben

3 Baḳduḳca ruḫ-ı yâra niyâz eylerüm elbet
Ṭûṭî gibi mir'ât ile güftâr iderin ben

4 Âyînede ʿaks-i ruḫıdur bir daḫı yâruñ
Var miṡli dinilse eger inkâr iderin ben

5 Her serdi gelür dîdeme bir tîr-i ciger-dûz
Sensüz nice gül-geşt-i çemen-zâr iderin ben

6 Gel sîne-i bîmâruma gel merhem-i cân ol
Zaḫm-ı dile sensüz nice tîmâr iderin ben

7 Ṭûṭî-ṣıfat olsam n'ola pür-gûy FAṢÎḤÂ
Her dem nigeh-i âyîne-i yâr iderin ben

A.50a, E.48b, H.52b, Ü1.80a, Ü2.61b, Ü3.55b

345.

NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Meṡeldür âdeme dirler ki pîrehen düşmen
Dem-i viṣâl olur ʿâşıḳa beden düşmen

2 Hevâ-yı ʿışḳdan bir maḥalde cây itmez
Miṡâl-i cûydur ḥâṣılı vaṭan düşmen

344.(1) İderin: iderüm Ü3 // iderin: iderüm Ü3. (2) iderin: iderüm Ü3. (3) iderin: iderüm Ü3. (4) iderin: iderüm Ü3. (5) iderin: iderüm Ü3. (6) iderin: iderüm Ü3. (7) ide-rin:iderüm Ü3.

(x) E,Ü1.

3 Zebân-ı ḥâl ile dir güft ü gûyı ʿuşşâḳuñ
Ḥadîs̱-i râz-ı maḥabbet olur dehen düşmen

4 Dil istemez ki ḫaṭ-âver ola o gül-rûyı
ʿAceb ki bülbül-i şeydâ ola çemen düşmen

5 Nedür FAṢÎḤ bu deñlü ʿadâvete bâʿis̱
O tünd-ḫû bize hiç bilmezüz neden düşmen

A.50b, E.49a, H.52b, Ü1.80b, Ü2.62a, Ü3.58b

346.
NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Görmeyen bilmez ṣafâ-yı câm-ı ʿişret n'eydügin
Lez̲z̲et-i ṣahbâ-yı telḫ ü zevḳ-ı ṣoḥbet n'eydügin

2 Böyle ṭaʿn itmez idüñ bîhûde erbâb-ı dile
Bilseñ iy zâhid eger derd-i maḥabbet n'eydügin

3 Aldanurlar ġamze-i merdüm-firîb-i çeşmine
Bilmeyen ḥâlî göñüller ol pür-âfet n'eydügin

4 Hiç düşer mi dôstum fehm itmemek izʿâmuña
ʿÂşıḳ-ı üftâdeye ṭarz-ı mürüvvet n'eydügin

5 Neşve-i câm-ı viṣâlüñ ḳadrini bilmez FAṢÎḤ
Bilmeyen keyfiyyet-i ḫûn-âb-ı ḥasret n'eydügin

A.50b, E.51b, H.54a, Ü1.84a, Ü2.76b, Ü3.58b

347.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 İtmez nigâh-ı gül ruḫ-ı ḫandânın isteyen
N'eyler benefşeyi ḫaṭ-ı reyhânın isteyen

345.(3) Ḥâl iledür: ḥâlüñedür H.
(x) E,Ü1.
346.(1) Câm-ı: bezm-i Ü3.
347.(1) Ḫandânın: ḫandânuñ H // benefşeyi: benefşe-i Ü2.

2 Bîhûde seng-ḫvâr-ı nedâmet ider seri
Bu ḫuşk-ḫvân-ı bî-mezenüñ nânın isteyen

3 Olmaz nigâh-ı kâfir-i çeşmiyle âşinâ
Râz-ı dilin nigâh iden îmânın isteyen

4 Mey görmesün ḫumârını yâd eyleyen ḥarîf
Cânâna fikrin eylemesün cânın isteyen

5 Çeksün FAṢÎḤ cevr ü cefâsın bu ʿâlemüñ
Luṭfın ümîd eyleyen iḥsânın isteyen

A.50b, E.52a, H.53b, S.46b, Ü1.83b, Ü2.76a, Ü3.57b

348.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Çeşme-sâr-ı dîdeden ḫûn-âb-ı ḥasretdür gelen
Mûy ṣanmañ sîneye ḫâşâk-i miḥnetdür gelen

2 Her ne deñlü itseñ irsâl-i peyâm-ı ḫışm u kîn
Senden iy meh-rû bize mihr ü maḥabbetdür gelen

3 Pâyına îs̱âr içün ḫûn-ı ciger âmâde it
Ḥâżır ol iy çeşm-i ter ol serv-ḳâmetdür gelen

4 Râh-ı ʿışḳuñda bürehne-pâ vü ser abdâluñam
Dest-i aʿdâdan baña seng-i melâmetdür gelen

5 Keştî-i dil ġarḳa-gâh-ı ġuṣṣada ḳalmaz FAṢÎḤ
Vaḳt-i bâd-ı şarṭ-engîz-i selâmetdür gelen

A.51a, E.52b, H.51b, S.45b, Ü1.85a, Ü2.78b, Ü3.59b

---

(4) Yâd eyleyen: fikr iden Ü2. (5) cevr ü: cevr - Ü2,Ü3.

349.

DER MERSİYE-İ HAŻRET-İ ḤASAN
RAŻIYA'LLÂHU ʿANH(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 İy göñül âmâde-i âh ol Muḥarremdür gelen
Ḥâżır ol iy dîde-i ter şehr-i mâtemdür gelen

2 Mevsim-i ḳaḥṭ-ı neşâṭ u zevḳ-ı şâdîdür bu şehr
Şehr-i câna hep metâʿ-ı ġuṣṣa vü ġamdur gelen

3 Ḫuşk-lebdür bu meh-i mâtemde baḥr u cûylar
Gelse de miḳyâs-ı dilden mâ degül demdür gelen

4 Berḳ-ı ḫandeyle güşâd olmaz bu demlerde dehen
Vaḳt-i ebr-i âh u bârân-ı dem-â-demdür gelen

5 Yâd idüp ol tîre-eyyâmı FAṢÎḤ-âsâ bu dem
İy göñül âmâde-i âh ol Muḥarremdür gelen

A.15b, E.6b, H.9b, S.7a, Ül.42b

350.

Faʿûlün Faʿûlün Faʿûlün Faʿûl

1 O mâha göñül ibtilâdan ṣaḳın
Görinür görinmez belâdan ṣaḳın

2 Kimi görse yâr-ı muvâfıḳ ṣanur
İlâhî o şûḫı ḫaṭâdan ṣaḳın

3 Ḥazer eşk ü âh-ı seḥerden ḥazer
Mîzâcuñ bu âb u hevâdan ṣaḳın

4 Ḫadeng-i maḥabbet ḫaṭâ eylemez
Ṣaḳın ehl-i ʿışḳa cefâdan ṣaḳın

(x) A, Mersiye E, Der-Ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Ḥasan-ı Müctebâ Rażıya'llâhu ʿAnh H.

5 Nihân râzuñ itme 'ayân kâğıda
FAṢÎḤÂ dûr u âşinâdan ṣakın

A.51a, E.53a, H.52b, S.46a, Ü1.85a, Ü2.78a, Ü3.59b

351.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Zaḥmetüm Ḳaysa ḳıyâṣ olmaz benüm iy zû-fünûn
Miḥnet-i ṭâḳat-rübâ-yı 'ışḳı bildürmez cünûn

2 Meclis-i 'ışḳuñ saña keyfiyyetin naḳl eyleyem
Naḳl-i laḫt-ı dil mey-i peymânesi ḫûn-ı derûn

3 'Âlem-i 'ışḳuñ ḫilâf-ı ẓâhir ancaḳ ḥâleti
Cûşiş-i baḥr-i dilüm âh itmesem bulmaz sükûn

4 Eşk ü âh-ı dildür ancaḳ ġâze-i ruḫsârı kim
Âb u tâbı olmada gitdükçe dil-dâruñ füzûn

5 İy FAṢÎḤ irmek olurdı menzil-i maḳṣûdıma
Bâre-i şeb-reng-i tâli' n'eyleyem ġâyet zebûn

A.51a, E.51a, H.54b, Ü1.83b, Ü2.75b, Ü3.57b

352.
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Cihâna ṣalınan âşûbe baḳ ol serv-ḳâmetden
Ḫaber ṣormaḳ ne lâzım fitne-i rûz-ı ḳıyâmetden

2 Dirîġ itme ġubâr-ı âsitânın iy ṣabâ bizden
Ne var olsaḳ ḳarîrü'l-'ayn ol kuḥl-i sa'âdetden

3 Dilistân-ı cihânda şânî'-i Ḳays-ı dil-efkârum
Baña ta'lîm-i 'ışḳ itmişler eyyâm-ı ṣabâvetden

351.(2) Naḳli: naḳl-i Ü2. (4) Eşk ü: Eşk - Ü2. (5) maḳṣû-dıma: ümmîdime A,E,Ü3.

4 Nigâh-ı iltifâtından olurduķ behre-ver yâruñ
Olaydı ser-ber-âver mestî-i şahbâ-yı naḫvetden

5 Saña bir ḥâl ile ta'bîre miknet yoķ zebânumda
FAṢÎḤâ gördügüm keyfiyyeti câm-ı maḥabbetden

A.51a, E.52a, H.54b, S.46b, Ü1.84a, Ü2.76b, Ü3.57b

353.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḥalâvet kesb idüp zehr-âbe-i nûşı cefâsından
Yed-i 'işret yudum bu meclisüñ câm-ı ṣafâsından

2 Meşâm-ı câna dest-âvîzi bûy-ı bî-vefâyîdür
Dimâġ-âzürdeyüm bu gülşenüñ bâd-ı ṣabâsından

3 Ġam-ı hicr ü ṣafâ-yı vuṣlatından fâriġüm 'ışķuñ
Uṣandum ḥâṣılı bîgânesinden âşinâsından

4 Nigâh itdükçe her dem gül-cebînin ġonçe eyler yâr
Güler yüz görmedük âyîne-i 'âlem-nümâsından

5 FAṢÎḤâ bir daḫı dest-i ferâġum itmem âlûde
Yed-i 'işret yudum bu meclisüñ câm-ı ṣafâsından

A.51b, E.52a, H.55a, Ü1.84a, Ü2.77a, Ü3.56b

354.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ruḫ-ı niyâzı sürüp ḫâke cû çemen-be-çemen
Nihâl-i ķaddüñ ider cüst ü cû çemen-be-çemen

2 Hevâ-yı bûy-ı ḥaķîķatle bâd-ı ṣubḥ-ı bahâr
Gezer ṭaraf-be-ṭaraf gû-be-gû çemen-be-çemen

---

(4) İltifâtından: iltifâtuñda Ü3.
354.(1) Cû: çû S,Ü3. (2) ṣubḥ-ı: ṣubḥ u Ü2.

3 Hevâ-yı serv-ḳad ü gül ḥadiyle geşt idelüm
Senüñle iy dil-i pür ʿârıż u çemen-be-çemen

4 Kelâm-ı vaṣf-ı cemâlüñ hezâr ḥıfẓ itmiş
Ḳırâ'at itmede iy lâle-rû çemen-be-çemen

5 Hevâ-yı ḫaṭṭ-ı ruḫ u sebzi ile geşt idelüm
FAṢÎḤ murġ-ı dil-i naġme-gû çemen-be-çemen

A.51b, E.53b, H.55a, S.46b, Ü1.84b, Ü2.77b, Ü3.57b

355.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Her ne dem refʿ-i niḳâb itse o meh âh dirin
Çeşm-i bedden seni ḥıfẓ eyleye Allâh dirin

2 Vaṣf-ı şâyestegî-i ḥüsnüñi aʿlâ bilürin
Ruḫ-ı pertâbuña ne mihr ne ḫod mâh dirin

3 Sâḳî teklîf-i mey itme beni söyletme meded
Şübhe yoḳ râz-ı dil-i zârımı bi'llâh dirin

4 İy FAṢÎḤ az dinür ḥâṣılı sencîde suḫan
Böyle pâkîze ġazel ṣanma ki her gâh dirin

A.51b, E.53b, H.55b, S.47a, Ü1.84b, Ü2.77b, Ü3.60b

356.

NAẒÎRE BE-MANṬIḲÎ(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Bu âh u girye kim gördüñ degüldür iḫtiyârumdan
Beni dûr eyledi devr-i felek yâr u diyârumdan

---

(3) Serv-ḳad: ser-ḳad H. (5) ḫaṭṭ-ı: ḫaṭṭ u Ü3 / rûḫ: -S/ ruḫ u: ruḫ -Ü1,Ü2 / sebzi: sebz Ü2.

355.(2) Şâyestegî-i: şâyeste-i Ü2 / bilürin: bilürüm A,E,S,Ü1, Ü2 // pertâbuña: pertâbe-i Ü2 / ḫod: - Ü2.

(x) E.

356.(1) İḫtiyârumdan: iḫtiyâriden H // yâr u diyârumdan: mâder diyârumdan H.

2 Çü zenbûrân naṣîbüm rûzgâr âh u enîn itdi
Daḫı bûy-ı merâmum almadum ḳaldı bahârumdan

3 Gözümden himmet-i ʿışḳuñla oldı seyller peydâ
Yine bir seng-i nâ-bûda degüldür reh-güẕârumdan

4 Ḥarîm-i dilde ḥaḳḳâ nâz-perverd-i naʿîmümdür
ʿAceb mi ṭıfl-ı eşküm düşmese bir dem kenârumdan

5 O gün kim görmek oldı câm-ı ṣahbâ bezm-i ʿâlemde
FAṢÎḤâ mihr ü meh düşdi nigâh-ı iʿtibârumdan

A.51b, E.52b, H.51a, Ü3.60a

357.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ayırdı keştî-i cismüm kenâr-ı yârumdan
Sezâdur eyler isem şekve rûzgârumdan

2 Ṣabâ ne var bizi gel bir ḫaberle dil-şâd it
Zemânlar oldı ki dûr olmışam diyârumdan

3 Olur mı maḥv-ı eser kilk-i ṣunʿ-ı taḳdîri
Çıḳar mı naḳş-ı ġamuñ ḫâṭır-ı figârumdan

4 Eger ki eylemese âb-ı eşk-i ter nem-nâk
Yanardı cümle müjem âh-ı pür-şerârumdan

5 Ġubâr-ı ġamla göz açdurmaz iy FAṢÎḤ baña
Sezâdur eyler isem şekve rûzgârumdan

A.51b, E.52b, H.56a, S.47a, Ü1.84b, Ü2.77a, Ü3.60a

(2) Bahârumdan: bahârîden H. (3) seng-i: sengi A / reh-güẕârumdan: reh-güẕârîden H. (4) nâz-perverd-i: nâz-perverde Ü3 // kenârumdan: kenârîden H. (5) görmek oldı câm-ı ṣahbâ: câm-ı ṣahbâ görmek oldı E // iʿtibârumdan: iʿtibârîden H.

357.(2) Dil-şâd it: şâd eyle Ü3. (3) taḳdîri: taḳdîre Ü3. (4) Ter: ter ü Ü2.

358.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Beni vaṣlunla eyle şâd-ı derûn
Yiter oldum firâḳ ile maḥzûn

2 Cezbe-i 'ışḳdur iden kârı
Ṣanma kim çekdi Leylîyi Mecnûn

3 Ruḫ-ı rengîn-i yâra gelmiş ḫaṭ
Zengiyân Rûma eylemiş şeb-ḫûn

4 Vefret-i seyl-i eşk-i çeşme naẓar
Ḳaṭre nehr-i Fırât ile Ceyḫûn

5 Seni gördükçe dir zebân-ı FAṢÎḤ
Ḥüsn ü behcet ilâhî yâd-efzûn

A.52a, E.51a, H.56a, S.47a, Ü1.83b, Ü2.76a, Ü3.60a

359.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Olmaz ümîd-i râḥat u âsâyiş-i zemân
Mümkin mi ḥüsn-i ḥâl fenâdur fenâ cihân

2 Küh-sâr-ı deşte mâ'il isem eylemiş ḳażâ
Hem-şîr-i kûh-kenle beni Ḳaysa tev-emân

3 Mecnûna lâne ez-ser ü sâmân degül idi
'Işḳ ile mâlik oldı idüp terk-i ḫânumân

4 Terk itdi âşiyâna seni şâh-bâz-ı dil
Âḫû ḥużûrını uçurup çarḫ-ı bî-amân

5 Âzâde olsa n'ola FAṢÎḤâ Hümâ gibi
Dil-ḫ^{v}âhı üzre bulmadı dil murġı âşiyân

H.50b, S.44a, Ü3.54a

358.(2) Leylîyi: nâḳayı S; Leylî-i Ü2. (4) nehr-i: nehri Ü3.
359.(2) Hem-şîr-i kûh-kenle beni Ḳaysa: Ferhâd u Ḳaysla beni hem-şîr ü S.

360.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Hemîşe girye itsün dide cevr-i rûzgârından
Bu deryâmuñ görilsün cûşiş-i mevci kenârından

2 Getürmiş bûy-ı zülfüñ eylemiş vaşf-ı ser-i kûyuñ
Şabâ âhır dili dûr eylemiş dâr-ı diyârından

3 Göñül hayretde kalmış nakd-i hûş eylemiş żâyi'
Alınmış mâye-i ârâmı dest-i ihtiyârından

4 Berâber görme ben âşüfte-hâle Kays u Ferhâdı
Ne gördüñ giryesinden ne işitdüñ âh u zârından

5 Gehî kan aglaruz geh rûyumuz zerd eylerüz gamla
FAŞÎHâ geçmişüz dehrüñ hazânından bahârından

H.56a

361.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 İy şûfî su'âl eyleme hiç mezhebümüzden
Meyhâneye gel dönme bizüm meşrebümüzden

2 Eşk-i terümüzden bilinür rûzumuz elbet
İdrâk olınur tâli'ümüz kevkebümüzden

3 Baht ister ise şubh-ı kıyâmetde göz açsun
Biz kat'-ı nazar eylemişüz matlabumuzdan

4 Bî-girye vü efgân güzerân itmedi bir dem
Var hazz u şafâmuz hele rûz u şebümüzden

361.(1) Mezhebümüzden: meşrebümüzden H // meşrebümüzden: mezhebümüzden H. (3) şubh-ı: rûz-ı Ü2. (4) güzerân: güzârân H,Ü2 // hazz u: hazz - H / rûz u: rûz - Ü2.

5 Ser-meclis-i himmetde o ḫâmûş FAṢÎḤüz
Ḥarf-i ġalat-ı ḫâhiş alınmaz lebümüzden

H.56b, Ü1.84a, Ü2.78a, Ü3.60b

362.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Kimüñ bitürdi kimüñ toḫm-ı kârın it(di) yakîn
Bu dâne-perver-i nâdî-i saḫt u şûre zemîn

2 Kimüñ yitişdirebildi nihâl-i ümmîdin
Bu bâġ-ı köhne ki olmış hevâsı âh-ı ḥazîn

3 Hezârın eyledi berbâd lâne-i sükûn
Bu gülşen-i elem-i ḥatmegân u ḫâr-ı mekîn

4 Bu rûzgâr ki bir kerre tünd-ḫûluk ide
Olur mı keştî-i cism-i żaʿîfe hîç temkîn

5 ʿAceb mi görmeseler tengî-i yesâr ki çarḫ
FAṢÎḤ ʿadû-yı maʿârifle itmiş ʿahd ü yemîn

H.56b

363.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ne gördi câm-ı emel devr-i bîm-dâr elinden
Gönül ne berg-i ümmîd aldı rûzgâr elinden

2 Peyâm-ı vuṣlat u peyġâm-ı âşinâ yirine
Hemîşe seng-i teġâfül gelür o yâr elinden

3 Ne semte itseñ ʿazîmet esîr-i miḥnetsüñ
Ḫalâṣa çâre mi var çarḫ-ı bî-ḳarâr elinden

4 İşitmedüñ mi göñül dâstân-ı Mecnûnı
Neler çekildi maḥabbetde intiẓâr elinden

---

(5) Ser: Bir Ü3 / Faṣîḥüz: Faṣîḥi Ü3.
362.(1) İt(di): it H.

5 FAṢÎḤ bîhûde gel türktâz-ı sa'y itme
Şikâr-ı kâm alınur mı bu rûzgâr elinden

H.56b

364.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Seyller oldı revân dîde-i giryânumdan
Gitmedi ḫâr-ı sitem kûşe-i dâmânumdan

2 Fenn-i feryâd u fiġânda benem üstâdü'l-küll
Bülbülân ders alurlar dil-i nâlânumdan

3 Niçe çâk itmeyeyüm ceyb ile dâmânı niçe
Geçdüm iy rûḥ-ı revân câme degül cânumdan

4 İy FAṢÎḤ aňla hemân hey'et-i mecmû'amdan
Hiç su'âl itme ṣakın ḥayyiz-i 'irfânumdan

H.56b

365.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Güle tercîḥ olınur ḫâr-ı vaṭan
Çekilür her ne ise bâr-ı vaṭan

2 Bilmezüz ḥâl-i dili kûyuňda
Olmaduḳ gitdi ḫaber-dâr-ı vaṭan

3 Ġurbetüñ pûşiş-i eksûnından
Yeg idi sâye-i dîvâr-ı vaṭan

4 Âdemi âdem idermiş el-ḥaḳ
Sitem-i ġurbet ü âzâr-ı vaṭan

5 Dâġ-ı ġurbetle FAṢÎḤâ şimdi
Çeşmüme gül görinür ḫâr-ı vaṭan

H.57a, Ü3.58a

366.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Gözümde ḳalmadı nem sûz-ı ḥâlet-i dilden
Çekildi cûy-ı maḥabbet ḥarâret-i dilden

2 Bu çarḫ-ı kec-rev ile bâ'is̱-i 'adâvetdür
Şikâyet itsem olur istiḳâmet-i dilden

3 Şikeste-ḥâl-i melâmet zebûn-ı bâr-ı ġamuz
Bu ḥâṣıl oldı nihâl-i selâmet-i dilden

4 Kerân-ı ḳa'rı bilinmez yem-i maḥabbetdür
Su'âl eylemek olmaz nihâyet-i dilden

5 FAṢÎḤ muẓṭarib-i şerm ü ḥacletüm ḥalâ
Naḳîze-bînî-i çeşm ü melâmet-i dilden

H.57a

367.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ser ü sînem pür oldı dâġ-ı miḥnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dîde vü dilden

2 Görilen mâcerâ-yı derd ü miḥnetler ne mümkindür
Tükenmek naḳl olınsa tâ ḳıyâmet dîde vü dilden

3 Görince yârı âh u girye-i bî-iḥtiyâr eyler
Olur esrârı 'uşşâḳuñ işâ'at dîde vü dilden

E.52a

368.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 O dem gelür mi ki tîġ-ı ġazâ-yı tîz-zebân
Ḳırâ'at eyleye âyât-ı ḳâṭı'u'l-burhân

2 O dem gelür mi ki seyl-âb-ı ḫûn u düşmen-i dîn
Ṭaşup meger pul-ı şemşîrden ola rîzân

3 O dem gelür mi k'olup sırr-ı âb-ı ...
Çıḳa derûn-ı segândan dükân-ı kelle-pezân

4 O dem gelür mi kemâl-i vifâḳdan nâşî
Ki gürgile yalaşup ḳan-birâder ola şebân

5 O dem gelür mi ki ifrâṭ-ı emn-i 'âlemden
Ki gûsfendine her kes idine gürgi çûbân

E.10b

FÎ HAṚFİ'L-VÂV (x)

369.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Nâme-i ḥüsnini itdükde güşâd ol meh-rû
Mûy-ı pîşânî-i müşgîni görenler didi hû

2 Seyr idüp rûyını ṣandum o dü-çeşm-i siyehi
Gülşen-i ḥüsne ḳomışlar iki vaḥşî ebrû

3 Yâd idüp ruḫlarını giryeler itdüm vâfir
Bâġ-ı ḥüsnüñ gül-i ra'nâlarına virdüm ṣu

4 Naḳd-i cânı virür elbet gören ol sîm-teni
'Âşıḳı ḥaḳ bu ki başdan çıḳarur ol pehlû

5 Eylemiş 'aḳlını çoḳ mûy-şikâfın ṣad-çâk
Dûş-ı cânânede ol iki bölünmiş gîsû

6 Sünbül-i kâkülidür ya ḫaṭ-ı reyḥânı FAṢÎḤ
Seni âşüfte-dimâġ iden odur yâhûd bu

A.52a, E.53b, H.57b, S.47b, Ü1.85a, Ü2.78b, Ü3.61b

370.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Naḫl-i ṭûbâ ḳâmet-i cânâna itmiş ser-fürû
Bil ki bûs-ı kûşe-i dâmâna itmiş ser-fürû

2 Ḳâmetüñ yâdıyla cûş-ı seyl-i eşküm seyr idüp
Cûylar bu dîde-i giryâna itmiş ser-fürû

3 Bulmamışlar hiç naẓîr-i gevher-i dendânuñı
Gerçi kim ġavvâṣlar 'ummâna itmiş ser-fürû

(x) E,S,Ü1,Ü3.
369.(1) Meh-rû: Mâh-rû Ü2. (6) Sünbül-i: Sünbüli H.
370.(1) Bûs-ı: gûş-ı Ü1. (2) yâdıyla: yâd ile Ü3 // bu:birH.

4 Şâh-ı ʿışḳa gerden-i teslîm-i der-pîş ʿâşıḳân
Cân u dilden ribḳa-i fermâna itmiş ser-fürû

5 Bulmamış evṣâfuña şâyeste bir mażmûn FAṢÎḤ
Gerçi kim çoḳ defter ü dîvâna itmiş ser-fürû

A.52a, E.54a, H.57b, S.47b, Ü1.85a, Ü2.79a, Ü3.61a

371.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Cemâl-i yâra virmiş zîb ü fer ḫaṭṭ-ı siyâh-ı nev
İdinmiş pâdişâh-ı kişver-i çeşm-i siyâh-ı nev

2 Görince ʿârıż-ı pür-tâb-ı cânân üzre ebrûsın
Didüm mir'ât-ı âb-ı ṣafa düşmiş ʿaks-i mâh-ı nev

3 Degüldür ḫâlî elbet bir murâdı vardur ʿuşşâḳa
O şûḫ-ı pür-cefâ kim eylemiş ṭarḥ-ı nigâh-ı nev

4 Göñüller mülkin itmiş bir nigehle cümleten tesḫîr
Henüz ol nev-ẓuhûr-ı çeşm olmış pâdişâh-ı nev

5 Görince ol mehi aġyâr-ı bed-kâr ile bir yirde
FAṢÎḤâ ḫâṭır-ı ʿuşşâḳa düşdi iştibâh-ı nev

A.52a, E.54a, H.57b, Ü3.61a

372.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Gül açılmış bahârdur bu
Mevsim-i lâle-zârdur bu

2 Olmamış kimseye muvâfıḳ hiç
Bir ʿaceb rûzgârdur bu

(4) Der-pîş: - pîş Ü3 // Cân u: Cân - Ü2,Ü3. (5) defter ü: defter - Ü2.

372.(1) Beytin iki mısrâı da vezne uymamaktadır. (2) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır.

3 Heft-câm-ı sipihri itseñ nûş
Def' olınmaz 'aceb ḫumârdur bu

4 'Âḳıl ol ḫalḳı hep müsâvî bil
Dime ol mest ü hûş-yârdur bu

5 Elde peymâne gözde neşve-i mey
Ne güzel nev-bahârdur bu

6 Gelmemiş hiç ḫayâl-i ġayra FAṢÎḤ
Bir 'aceb şi'r-i âb-dârdur bu

E.54a, H.58a, S.47b, Ü3.61b

FÎ ḤARFİ'L-HÂ(x)

373.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 İtmedüñ gitdi bize bir kerre tevcîh-i nigâh
Âh kâfir bu teġâfül tâ-be-key 'uşşâḳa âh

2 Ḫâne-i dil gibi 'âlem teng ü târ oldı baña
Mihr-i ḥüsnüñ ideli mir'ât-ı çeşmüm cilve-gâh

3 'Âşıḳ-ı şeydâlaruñ fermân-berüñdür dôstum
Pâdişâh olanlara elbette ṭâbi'dür sipâh

4 İtmiş âzürde nigâh-ı ḥasret-âlûdem seni
'Işḳuñ ibrâmıyla itdüm 'afv-ı düşmen bir günâh

5 İy FAṢÎḤ itdi beni ser-tâ-be-pâ sevdâ-yı 'ışḳ
Kâkül-i müşgîn ü ḫâl-i 'anberîn çeşm-i siyâh

A.52b, E.54a, H.58b, S.48a, Ü1.85b, Ü2.79a, Ü3.61b

---

(3) İtseñ nûş: nûş itseñ S // 'aceb: - H,S,Ü3. (4) 'Âḳıl ol .... bil: Ḫalḳı bil hep müsâvî ol 'âḳıl E,H,S,Ü3.
(5) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır. (6) Ġayra: ġamda S.

(x) E,S,Ü1,Ü3.

373.(2) Ḫâne-i dil ... baña: Ṣabr u 'aḳlum târ u mâr oldı siyeh zülfüñ gibi E,S,Ü3

374.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Gül-ruḫuñsuz bâġ-ı 'âlem çeşmüme ḫâr oldı âh
Mihr-i rûyuñsuz günüm zülfüñ gibi târ oldı âh

2 Miḥnet-i hicrüñle ol deñlü ża'îf oldı tenüm
Âfitâbum sâye-i cismüm baña bâr oldı âh

3 Miḥnet-i dûr u dırâz-ı kâkülüñ eyyâmınuñ
Her şeb-i târı gezinde bir siyeh mâr oldı âh

4 İftiḫâr eylerdi ben üftâdesiyle bir zemân
Şimdi ol şûḫa maḥabbet mûcib-i 'âr oldı âh

5 Merḥamet eyleñ müselmânlar FAṢÎḤ-i bî-dile
Bir bütüñ zünnâr-ı zülfine giriftâr oldı âh

A.52b, E.54a, H.58a, Ü1.85b, Ü2.79b, Ü3.62a

375.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Zülf-i müşgîn-târuña nâ-gâh meftûn oldum âh
Gitdi elden rişte-i tedbîr mecnûn oldum âh

2 İy teġâfül-pîşe ġam ḥâlüm diger-gûn eyledi
Sîne mecrûḥ u ciger ṣad-pâre dil-ḫûn oldum âh

3 Medd-i âhum âsumân peyveste iy 'ayn-i melek
Ḳadd-i mevzûnuñ ġamıyla ḥalḳa-i nûn oldum âh

4 İy meh-i Leylî-nigâh u Ḫusrev-i Şîrîn-dehen
Ser-be-râh üftâde-i küh-sâr u hâmûn oldum âh

5 İy FAṢÎḤ ol Yûsuf-ı Mıṣr-ı cemâli yâd idüp
Cûş-ı reşk-efgen be-Nîl-i feyż-meşḥûn oldum âh

H.58a

374.(2) Hicrüñle: hicr ile Ü3 / tenüm: âh Ü3. (3) dûr u: dûr-Ü2.

376.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Eger ki sensüz idüm gülşen-i cenâna nigâh
Gözüme hâr ola müjgânlarum zebâna nigâh

2 Nihâl-i kaddüñ ider cilve gül-sitâna varam
Meh-i ruhuñ görürüm itsem âsumâna nigâh

3 Beni nezâre-i mihr-i ruhuñdan eyleme men'
Olur mahabbete meşhûrdur bahâne nigâh

4 Cemâlüñ itmek ile cüst ü cû ne bezme varam
Döner miyânede murg kim âşiyâna nigâh

5 Hicâb-ı mihr ü mahabbet FASÎH mâni'dür
Cemâl-i yâra ne mümkindür 'âşıkâne nigâh

H.58a

377.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Bend itdi beni bir şeh-i hûbân kapusında
Kim halk-ı cihân bende-i fermân kapusında

2 İkbâl ü şerefden bulınaydı aña bir yir
Râżî idi der-bân ola Rıżvân kapusında

3 Bezminde nüh-eflâk bilürin tabak-ı nukl
Behrâm ile Keyvân iki der-bân kapusında

4 Bir mertebe kim kesret-i 'uşşâk geçilmez
Var ol şeh-i hüsnüñ yine dîvân kapusında

5 Dünyâyı çeker kendüye elbette FASÎHâ
Bir câzibe var Ka'be-veş ihsân kapusında

A.52b, E.58b, H.59b, S.48b, Ü1.89b, Ü2.85a, Ü3.62b

377.(2) İkbâl ü: ikbâl - Ü2. (3) nakl: la'l Ü3. (4) ol şeh-i: ola ki Ü3.

378.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Kimüñ meftûnı olduñ iy perî-rûyum nihân söyle
Nedür bâ'is sükûta söyle iy şûh-ı cihân söyle

2 Kimüñ âyînesinde 'aks-i rûyuñ gördüñ iy meh-rû
Kime dil virdüñ iy tûtî-zebân sükker-dehân söyle

3 Dil-i âşüfte-hâb-ı mihnet-i hicrânı eglendür
Cemüñ bezminde iy mînâ-yı mey bir dâstân söyle

4 Dilüñ ancak nihânî bir nigehdür gâh geh kârı
Dahı bî-çârenüñ cürmi nedür eyle 'ayân söyle

5 FASÎH evsâf-ı hüsninde olan şi'rüñden incinmiş
Saña kim didi kim hakkında cânânuñ yalan söyle

A.52b, E.54b, H.59b, S.48b, Ü1.85b, Ü2.79b, Ü3.63a

379.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Serimüz bezl iderüz 'ışk ile cânân yolına
Girerüz şevk ile Ferhâd gibi cân yolına

2 Komazuz dergeh-i cânâneyi Mecnûn degülüz
Düşmezüz Kays gibi kûh u beyâbân yolına

3 Mushaf-ı rûyını seyr itmek içün ol tıfluñ
Yine saf baglamış 'uşşâk debistân yolına

4 Hayf kim güller ola çîde-i dest-i nâdân
Nâr-ı gayretle ötüp bülbül-i nâlân yolına

378.(2) Sükker-dehân: Sükker - Ü2. (3) bezminden: bezminde Ü2. (4) nihânî: nihâli S // Dahı: Nedür Ü2 / 'ayân: beyân S. (5) hüsninde: hüsnde Ü2.

379.(1) Cânân: cân H. (2) Komazuz: Bırakmazuz A,E,Ü2,Ü3 // Kûh u: kûh - Ü2. (3) Beyit H'de yoktur. (4) ötüp: olup Ü3.

5 Seng-i elmâs-ı kadem hâra vü hârı hançer
Düşmesün kimse ilâhî gam-ı hicrân yolına

6 Gice ağyâra gelürmiş o perî-rû dirler
Konsa ma'kûl idi bir merd-i nigeh-bân yolına

7 Gerdine dest-i dırâz olmağa tâlib zülfüñ
İtmek ister göre ol kâfiri îmân yolına

8 Şeb-i zülfüñde göñül zâyi' iderdi kendin
Tutmasa mâh-ı ruhuñ şem'-i fürûzân yolına

9 'Âşık-ı râst-rû sıdk u sadâdan ki FAŞÎH
Gitmezüz 'âr iderüz hîle-pezîrân yolına

A.53a, E.54b, H.60a, Ü1.86a, Ü2.80a, Ü3.63a

380.

NAZÎRE BE-ŞABRÎ (x)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 İy meh güzer-i tîr-i kazâdan hazer eyle
Bu nüh-felegi başuña ister siper eyle

2 İt cevherüm âzâde-i çâr-ümm ü nüh-âbâ
Lutfuñla yetîm-i dile yâ Rab nazar eyle

3 İkrâm-ı kudûmüñde mebâdâ ola taksîr
Teşrîfüñi kâşâneme evvel haber eyle

4 Yâ Rab dile vir tâ o kadar feyż-ı ğınâ kim
Her katre-i eşk-i terimi bir güher eyle

---

(5) Beyit Ü2'de yoktur. (7) Beyit Ü2'de yoktur. (9) sadâdan ki: sadâdur ki Ü1,Ü2.

(x) E, Nazîre be-Nâbî Ü1.

380.(1) Başuña: başına Ü2. (2) çâr-ümm ü: çâr-ümm - Ü2 // Lutfuñla: lutfıyla Ü2. (3) mebâdâ: mebâd Ü1 / ola: olmaya Ü2 // kâşâneme: kâşânemi Ü3. (4) feyż-ı ğına kim:suz-ı mahabbet H // bir güher: pür-şerer H.

5 Urduñ bu sipâh-ı ġama kendüñ çü FAṢÎḤÂ
Ḫavf-i ser ü cândan ḥaẕer eyle ḥaẕer eyle

A.53a, E.54b, H.60a, S.49a, Ü1.86a, Ü2.80a, Ü3.63b

381.
Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Göñül bir âfitâba meyl idüp cismüñ hilâl eyle
Felekde sen de mâh-ı nev gibi kesb-i kemâl eyle

2 Olurken niçe dil-âvîḫte pür-ḫam siyeh zülfüñ
Dil-i ʿuşşâḳ-ı zâruñ żaʿfını bundan ḫayâl eyle

3 Lebüñ ṣun sîneñi ʿarż eyleyüp ṭûṭî-ṣıfat cânâ
Dile âyîne vü sükkerle taʿlîm-i maḳâl eyle

4 Dili ġâyet perîşân-ḥâl dirler zülf-i dil-berde
Varursañ ḫâṭırın bizden ṣabâ luṭf it su'âl eyle

5 İdüp pîrâye-i ser-rişte-i bâr-ı yek-endîşe
FAṢÎḤÂ sözlerüñ manẓûme-i dürr ü le'âl eyle

A.54b, E.56a, H.61b, S.49b, Ü1.89a, Ü2.84b, Ü3.64b

382.
Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ḳalduḳ bu baḥr-i ġamda görinmez kenâr ise
Bir yâñeden cefâda göñül rûzgâr ise

2 Terk ide yâr cânını Mecnûn ola meger
Çâre eger ki ʿâşıḳa terk-i diyâr ise

3 ʿArż-ı ḫırâm-ı naḫvete bu tengnâyda
Degmez libâs-ı zindegî-i müsteʿâr ise

381.(2) Pür-ḫam:ter ḫam H.(3) âyîne vü: âyîne-i H,Ü2,Ü3.
(4) Ṣabâ: - Ü3. (5) bâr-ı: târ-ı S // dürr ü: dürr - Ü2.

4 Biz ḫaste-ḥâl-i tîre şeb-i firḳatüz gönül
Olmaḳda şem'-i meclis-i aġyâr yâr ise

5 Âdem bu dâr-ı ġamda ne ümmîd ider FAṢÎḤ
Tercîhe bâdî ẕât degül i'tibâr ise

A.53b, E.55a, H.60a, Ü1.86a, Ü2.80b, Ü3.63b

383.
NAẒÎRE BE-FÂ'İŻÎ(x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 'Âşıḳ ki tîr-i ġamzeñe bir kez nişân ola
Tâ ḥaşre dek aña sebeb-i 'izz ü şân ola

2 Gûyâ ki âzmâyiş-i tîr-i nigâh ider
Eṭrâfa yâr-ı ġamze-künân kim revân ola

3 Bu ḳubbe-i felekde ḳala tîr-i âhumuz
Bâzû-yı dilde 'ışḳ ile tâb u tüvân ola

4 'Uşşâḳ tîr-veş dökilür ḫâk-i pâyine
Ṣaḥrâ-yı tîre ol ḳâşı yâ kim revân ola

5 Girmiş bu gice dâ'ire-i zikre ol perî
Böyle ḳalursa âfet-i devr-i zemân ola

6 Lâyıḳ mı ol perî görişe Ehremen ile
Âdemle ülfet itmeye gözden nihân ola

7 Eyler dirîġ sâye-i naḫl-i ḳadin henüz
Bir gün olur ki bâr-ı emel râyegân ola

---

(4) Biz: Bir Ü2 // aġyâr: aġyâra Ü2.
(x) E,Ü1.
383.(1) Bir kez: Bir - H // aña: - H. (2) ġamze-künân kim: ġamze-künân ki Ü2. (3) Beyit Ü1 ve Ü2'de yoktur. tâb u: çün kim H. (4) Beyit yalnız H'de vardır. (5) devr-i zemân: devrân - Ü3. (7) Beyit Ü2'de yoktur.

8 Çok devr ide bu çarh-ı felek tâ FASÎH-veş
Bir şâ'ir-i suhan-ver-i nazük-beyân ola

A.53b, E.55a, H.60b, S.49a, Ü1.86b, Ü2.80b, Ü3.63b

384.
NAZÎRE BE-İSMETÎ(x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Zülfekâr-ı hâme-veş destünde kim şemşîr ola
Bî-te'emmül mülk-i ma'nâ ser-be-ser teshîr ola

2 Nev-tulû'-ı nâz iken meşhûr-ı âfâk olmada
Böyle kalursa o mihr-i hüsn-i âlem-gîr ola

3 Nerm ola pûlâd saht olsa derûn-ı dil-rübâ
Tâ ki dûd-ı âhda germiyyet-i te'sîr ola

4 İy tabîbüm eyleme bîhûde isrâf-ı hayâl
Haste-i sevdâ-yı 'ışka sanma kim tedbîr ola

5 Çeşm-i merdüm görmemişdür böyle vahşet iy FASÎH
Ol perî zann itmezem efsûn ile teshîr ola

A.53b, E.55a, H.60b, Ü1.86b, Ü2.81a, Ü3.63b

385.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Memnûnıyuz sabânuñ geldükçe kûy-ı yâra
Tatyîb-i hâtır eyler uğrar bu hâk-sâra

2 Gelmiş çemende gördüm dün 'andelîb-i şeydâ
Bir tâze şi'r okurdı evsâf-ı nev-bahâra

3 Çok câna geçdi derd-i hasret egerçi iy dil
Ol şûh-ı işve-kâra söz geçmedi ne çâre

---

(8) Nâzük-beyân: tâze-zebân Ü2.
(x) E,Ü1.
384.(1) Hâme-veş: hâme kim Ü2 / destüñde kim: destüñde ol Ü2.
385.(1) Eyler: ider Ü2.

4 Ref' eyle ḫâk-i rehden teşrîf-i maḳdemüñle
'Uşşâḳı yaḳma luṭf it gel nâr-ı intiẓâra

5 Emvâc-ı baḥr-i 'ışḳa müşkil çü sîne germek
İy dil mis̱âl-i keştî düş pîş-i rûzgâra

6 Ma'ḳûli eylemekdür cürmüñ ḥavâle'afva
Yir ḳalmadı FAṢÎḤÂ ol şâha i'tiẕâra

A.53b, E.55b, H.60b, S.49b, Ü1.86b, Ü2.81a, Ü3.64a

386.
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 N'ola meyl itmesem aġyâr varken bezm-i dil-dâra
Yazıḳdur ġonçeyi ḫâr ile görmek bülbül-i zâra

2 'Aceb mi 'ışḳ-ı gülden bülbül-i şeydâ fiġân itse
Taḥammül eylemek güçdür cefâ-yı ġayret-i ḫâra

3 Cemâlüñ ârzû itmekle bir yirde ḳarâr itmez
Nigâhum oldı ser-geşte mis̱âl-i murġ-ı âvâre

4 Ferâmûş itdürür dâġ ile renc-i dâġ-ı dîrînem
'İlâcı zaḫm ile eyler felek zaḫm-ı dil-i zâra

5 Olur yüz vech ile rûy-ı maḥabbet cilve-ger anda
FAṢÎḤ itdükçe mir'ât-ı dili dil-dâr ṣad-pâre

A.54a, E.55b, H.61a, Ü1.87a, Ü2.81b, Ü3.64a

387.
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ḳaçan ḳıyâma gelür yâr o ḳadd ü ḳâmet ile
O fitnedür ki yirinden ḳopar ḳıyâmet ile

---

(4) Nâr-ı: ḫâk-i Ü2. (5) Beyit Ü2'de yoktur.
386.(1) Varken: var iken H,Ü3 // ġonçeyi: ġonçe-i Ü2. (3) Beyit Ü2'de yoktur.
387.(1) Yâr: - Ü2 / ḳadd ü: ḳadd - H.

2 Ne çekdigüñ dil-i zâruñ su'âl idерseñ eger
ʿAceb keş-â-keşi vardur kemân-ı miḥnet ile

3 İderdüm anı cebîn-i mübînüñe teşbîh
Eger ki mâh-ı felek olmasa kes̱âfet ile

4 Tekellüm eylemede ʿarż-ı renciş eyler o şûḫ
Dehânı teng idügin remz ider nezâket ile

5 FAṢÎḤ ḫâme-i gevher-nis̱âruña taḥsîn
Cihânı ṭutdı ser-â-pâ sözüñ feṣâḥat ile

A.54a, E.55b, H.61a, Ü1.87a, Ü2.81b, Ü3.64a

388.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Gördük cemâl-i meh-veşüñi âb u tâb ile
Düşdük bu âh u giryeye cân-ı ḫarâb ile

2 Tâ-key bu ṭaʿna gösterelüm rûy-ı dil-beri
İskât idelüm seni zâhid kitâb ile

3 Ṣanmañ ki jâledür reh-i dûr u dırâzdan
Bâġa gelince derildi ġonçe şitâb ile

4 Dil laḫt laḫt ḫûn ile lebrîz dîdeler
ʿİşretdeyüz hemîşe kebâb u şarâb ile

5 Sâḳî FAṢÎḤ neşve-i şevḳı yitişdürür
Gül-gûn kümeyt-i sâġar-ı ṣahbâ-yı nâb ile

A.56a, E.58a, H.59b, S.48b, Ü1.87b, Ü3.62b

---

(2) Beyit Ü2'de yoktur. (4) idügin: idügini Ü2. (5) Ser-â-pâ sözüñ: sözüñ ser-â-pâ Ü2.

388.(1) Âb u: Âb - Ü3 // âh u: âh - Ü3. (3) dürr ü: dürr -H. (4) Laḫt laḫt: laḫt laḫt u Ü1 // kebâb: kitâb S. (5) Faṣîḥ: Faṣîḥa S / yitişdürür: yitişdür S.

389.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Su'âl it ḫaste-ḫâl-i ʿışḳı sâḳî laʿl-i nâbuñla
Şifâ-sâz ol bizi yâd eyle bir ḳaṭre şarâbuñla

2 İki ruḫsâr-ı ʿâlem-tâb-ı cânândan ḥicâb eyle
Felek germ olma dünyâya yiter bir âfitâbuñla

3 Gözi kuḥl-i ġubâr-ı âsitânuñla açılmışdur
Ḳadîmî dôst-ı dîrîn-âşinâdur dil cenâbuñla

4 Bizi vaʿd-i ḫilâf-âmîz-i vaṣluñla helâk itme
Şifâ-baḫş ol dil-i bîmâra ṣâfî bir cevâbuñla

5 Der-i dil-dâra var aḥvâlüñ ʿarż it belki raḥm eyler
FAṢÎḤâ çeşm-i pür-âb u dil-i pür-sûz u tâbuñla

A.56a, E.57b, H.59a, Ü1.87a, Ü2.82a, Ü3.62a

390.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Kûyuñ bulur mıyum ki ʿaceb cüst ü cûyile
Gitsem çü ḫas gözümden aḳan ḳanlu suyile

2 Gezmez ḳapuñda ʿâşıḳ-ı ser-geşte giryesüz
İtmez ṭavâf Kaʿbeyi illâ vużûyile

3 Düşmiş ümîd-i ḳadduñ ile yollara göñül
Çıḳmaz diyâr-ı ʿışḳa ʿaceb ârzûyile

389.(1) Su'âl it: Su'âl - Ü2. (3) dôst-ı: dôst u Ü2
(4) Şifâ-baḫş: Şifâ-sâz Ü2 / ṣâfî bir: bir ṣâfî E,H,Ü1,Ü3.
(5) pür-sûz u: pür-sûz - Ü2,Ü3.
390.(1) Bulur mıyum ki: Bulur mıyum - Ü2 // suyile:cûyile H.
(2) Kaʿbeyi: Kaʿbe-i Ü2. (3) ümîd-i: hevâ-yı Ü3.

4 Ol sâḥirüñ miyân ile seyr eyle ḫançerüñ
Siḥriyle bağlamış bir aḳar ṣuyı mûyile

5 Gelmiş FAṢÎḤ kûyına dil eşk-i çeşm ile
Beñzer o kâha kim gele gül-zâra ṣuyile

A.56a, E.57b, H.59a, S.48a, Ü1.87b, Ü2.82a, Ü3.62a

391.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bozduḳ biz âşinâlığı ol bî-vefâ ile
Olsun gerekse yâd gerek âşinâyile

2 Eyler ṭaraf ṭaraf şeh-i dey nâmeler revân
Geh âb-ı cûy ile gehi bâd-ı ṣabâyile

3 Ol yâr derd-i mey gibi ṭard eyledi bizi
Câm-ı şarâb-ı 'işreti çeksün ṣafâyile

4 Çekdük hezâr cevr ü cefâ-yı firâḳını
Olduḳ viṣâl-i yâra sezâ biñ belâyile

5 Bî-gâh ü geh FAṢÎḤ su'âl eyleme dili
Bozduḳ biz âşinâlığı ol bî-vefâyile

H.58b

392.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Meyl-i zülfüñde dili bend eyledüñ tedbîr ile
Bağladuñ gûyâ ki bir dîvâneyi zencîr ile

2 'Âlemüñ seyrinde bir abdâl-ı ḥayrânuz henüz
Kim ḳanâ'at eyledük iy dil niyâz u seyr ile

---

(4) Ol sâḥirüñ: O sâḥir Ü2 / miyân ile: miyânda Ü3 / Ḫançerüñ: ḫançerin Ü1,Ü3 // Siḥriyle: Siḥr ile Ü3.

3 Fikr-i în ü âna nakd-i ʿömri sarf itme sakın
Gel gel iy dil fâriġ ol sulh it cevân u pîr ile

4 Âh ile uġratmadum aʿdâyı şâhum yanuña
Bekledüm gencîne-i hüsnüñ senüñ şemşîr ile

5 ʿIşk ile dest ü girîbân olmak istermiş FASÎH
Pençeleşmek iddiʿâ itmek gibidür şîr ile

E.57b, H.62b

393.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilâtün

1 Muhâlif esmede ġâyetde bâd-ı mihnet ü kîne
Tahammül eyleyemez korkarın sefîne-i sîne

2 Gözümde bahr bahr-ı şevkuñ ile âb-ı sirişküm
Göñülde ʿışkuñ ile derd ü ġam sefîne sefîne

3 Sikender âyînesi rûyı laʿli âb-ı Hızırdur
N'ola iderse şeh- i bahr ü berri ʿabd-i kemîne

4 Gören o dil-ber-i mellâhı bu melâhat ilen dir
Sadef dinilse sefîne olur bu dürr-i semîne

5 Misâl-i hâme sirişk-rîz-i dem-â-dem-i ġamdan
Sefîd olup nukat-ı dîde döndi nakş-ı nigîne

6 Fütâde-i yem-i ġamdur ʿaceb midür ki FASÎHâ
Sarılsa dil-resen-i zülf-i yâra mâh-cebîne

A.54a, E.56a, H.61a, S.49b, Ü1.89a, Ü3.64b

393.(2) Sefîne sefîne: sefîne-i sîne S. (4) melâhat ilen: melâhat ile Ü1; melâhat - Ü3. (5) ġamdan: ġamda Ü3. (6) Yâr: yâra H,Ü3.

394.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 O müşgîn ḫâl-i ḫaṭṭ-ı sebz-i dil-dârın kenârında
O hindûdur oṭurmış bir çemen-zârın kenârında

2 Dü-çeşm-i eşk-bârumda gören müjgânlarum dir kim
Servlerdür ki ṣaf çekmişler enhârın kenârında

3 Göñül kendin niçe pür-tâb-ı deryâyı helâk itmez
O mâhı hâle-veş gördükçe aġyârın kenârında

4 İdüpdür anı ḫûn-âb-ı sirişküm dâmen-âlûde
Şafaḳ żann eylemeñ çarḫ-ı sitem-kârın kenârında

5 FAṢÎḤâ müjde dil-ber saña taḥrîr-i selâm itmiş
Raḳîbe dün gelen mektûb-ı dür-bârın kenârında

A.54b, E.56a, H.61a, Ü1.89a, Ü2.84b

395.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂşıḳ-ı âşüfte-ḥâlüz zülf-i müşgîn-bûlara
Pây-mâlüz ḳaddi dil-keş ḳâmet-i dil-cûlara

2 Çeşm-i merdüm-gîriñi müjgânlarumla seyr iden
Tîr-i bârân eylemişler żann ider âhûlara

3 Her gice feryâd-ı yâ Rab yâ Rab ʿuşşâḳ-ı zâr
Eylemez mi hiç eser yâ Rab dil-i meh-rûlara

4 Dil urulmışdur ḫadeng-i ġamze-i ser-tîzüñe
Cân çekilmişdür alınmaz ol kemân ebrûlara

394.(1) Dil-dârın: Dil-dâruñ Ü1. // çemen-zârın: çemen-zâruñ A,H,Ü1. (2) eşk-bârumda: eşk-bârumla E,Ü1, Ü2./ enhârın: enhâruñ Ü1. (3) aġyârın: aġyâruñ Ü1. (4) Sitem-kârın: sitem-kâruñ Ü1. (5) dür-bârın: dür-bâruñ Ü1.
395.(1) Ḳaddi: ḳadd-i Ü2,Ü3. (3) Beytin 1. mısrâı vezne uymamaktadır. (4) Ser-tîzüne: şemşîrüne Ü2.

5 Ḥaḳ budur kim ḥayret-i eş'ârun̄ urmışdur FAṢÎḤ
Mihr-i ḫâmûşı dehân-ı şâ'ir-i pür-gûlara

A.54b, E.56a, H.61b, Ü1.89b, Ü2.85a, Ü3.65b

396.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Âdemde sîne-i ṣâf olup kîne olmasa
Ḥaḳ nâ-şinâs-ı ṣoḥbet-i dîrîne olmasa

2 Dil-dâr odur ki ṭûṭî-i şîrîn-zebân gibi
Güftâra gelse ṣûret-i âyîne olmasa

3 Me'lûf-ı mekteb olmış o ṭıfl-ı sitem-keşüm
Memnûnum iy gön̄ül eger âẕîne olmasa

4 İtmezdi çâk çâk anı o sitâd-ı 'ışḳ
Derd ü ġamun̄la sînede gencîne olmasa

5 Biz de FAṢÎḤ hem-dem olurduḳ o şâh ile
Mâni' eger ki ḫırḳa-i peşmîne olmasa

A.54b, E.56b, H.61b, S.50a, Ü1.87b, Ü2.82b, Ü3.65a

397.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ḥalḳa ḫalḳa kâkül-i dil-ber degül ruḫsârda
Tûde tûde sünbül-i terdür yatur gül-zârda

2 Murġ-ı cânum ḫalḳa-i zülfinde yârun̄ seyr iden
Beçce-i bülbül ḳıyâs eyler dehân-ı mârda

3 N'eyleyem çeşmün̄ teġâfül gösterüp inkârını
Va'de-i vaṣlun̄ raḳîbe ġamzeler iḳrârda

396.(1) Âdemde: Âdeme Ü3. (2) Güftâra: Güftâr S. (3)ṭıfl-ı: şûḫ-ı Ü3.

397.(2) Cânum: cânı E,Ü1,Ü2 / seyr iden: seyr ider H.

4 Kâm-ı erbâb-ı dile degmez yine bûy-ı neşâṭ
Feyż-ı faṣl-ı nev-bahârı gül bitürse ḫârda

5 Her sözinde derc idüp evṣâf-ı ḥüsnin ol mehe
Râz-ı ʿışḳın şiʿr ile maʿnen FAṢÎḤ eşʿârda

A.55a, E.56b, H.61b, Ü1.88a, Ü2.82b, Ü3.65a

398.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Laʿli ol şûḫuñ miyân-ı ḫaṭṭ-ı ʿanber-bârda
Gûyıyâ bir ġonçe-i terdür benefşe-zârda

2 Raġbet eylerdüñ göñül bâġ u bahâr-ı ʿâleme
Reng ü bûy-ı bî-vefâyı ṭuymasaḳ ezhârda

3 ʿÂrife her berg-i eşcâr-ı çemen-zâr-ı fenâ
Bir zebân-ı ḥâl-i Manṣûr oldı gûyâ dârda

4 Ṣalmada mir'âtına ʿaksin ʿarûsân-ı çemen
Cûşiş-i şevḳ olmamaḳ mümkin mi hiç enhârda

5 ʿAndelîb-i ḫâme bir ḥâl ile taḳrîr idemez
Bulduġum keyfiyyet-i feyżı FAṢÎḤ esḥârda

A.55a, E.56b, H.62a, S.50a, Ü1.88a, Ü2.83a, Ü3.65a

399.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Dâġlar yaḳdum feżâ-yı sîne-i sûzânuma
Tâze bir gülşen müheyyâ eyledüm cânânuma

---

(5) ʿIşḳın: ʿışḳı E.

398.(2) Bâġ u: bâġ - Ü2 // Reng ü: Reng - Ü2 / ṭuymasaḳ: duymaz Ü3. (3) zebân-ı: zemân-ı Ü3. (4) ṣalmada: ṣanmada H // enhârda: ezhârda Ü2. (5) ḥâl ile: ḥâl - Ü3.

2 Görse rû-gerdân olur âyîne-ruhsârum benüm
Yohsa bir peykân mı konmış her ser-i müjgânuma

3 Zâhirâ bî-girye gördünse beni ʿayb eyleme
Zâhidâ vâkıf degülsin âteş-i pinhânuma

4 Kûy-ı cânândan komaz bir lahza dûr olsam eger
Merdüm-i eşk-i terüm durmaz düşer dâmânuma

5 Feyż-ı sad-ebr-i bahârı bahş ide bâga FASÎH
Bir seher ruhsat virürsem dîde-i giryânuma

A.55a, E.57a, H.62a, S.50a, Ü1.88a, Ü2.83a, Ü3.65b

400.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ser-i sevdâ-yı yâr var serde
Bî-defʿ bir humâr var serde

2 Dûş-ı hâtırda delk-i istignâ
Küleh-i iftihâr var serde

3 Nâ-pezîr-i nihâyet ü encâm
Bir ʿaceb fikr-i kâr var serde

4 Dîdede âb-ı eşk-i müştâkı
Âteş-i intizâr var serde

5 Niçe her dem mey içmeyem ki FASÎH
Bî-defʿ bir humâr var serde

A.55a, E.57a, H.62a, S.50b, Ü1.88b, Ü2.83b, Ü3.66a

401.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Cânân ki elde hışm ile tîr ü kemân tuta
ʿÂşık odur ki tabla-i dâgın nişân tuta

---

(2) Âyîne-ruhsârum: Âyîne-ruhsâr Ü3. (4) durmaz: turmaz Ü2. (5) bahş ide: bahş ider Ü3.

400.(4) Dîdede: Dîde-i H,S.

2 Ḥayret ile ne mertebe gelmek gerek sükûn
Ḳaysuñ serinde murġ-ı güle âşiyân ṭuta

3 Şâh-ı nihâl-i gülde döner ġonçe-i tere
Dil-ber ki elde câm-ı mey-i erguvân ṭuta

4 Ol şeh-süvâr-ı esb ola ḫûbân hücûm ider
Tâ kim rikâbını kimi kimi ʿinân ṭuta

5 Şemşîr-i tîz-i ḫâmeñi al iy FAṢÎḤ ele
Tâ kim ʿadû-yı yâda suḫanlar zebân ṭuta

A.55b, E.57a, H.62a, Ü1.88b, Ü2.83b, Ü3.65b

402.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Belki bir gün gele dil-ḫaste seni yâr göre
Şerbet-i merḥamet ü luṭfa sezâ-vâr göre

2 Ne revâdur ki görüp ġayrıla mey ʿâşıḳ-ı zâr
Câm-ı zehr-âb-ı ciger-gâveş-i âzâr göre

3 Eyleye merdümekin mihr-i cihân-tâb-ı felek
Ḫâk-i dergâhını kim dîde-i bîmâr göre

4 Dil ruḫuñ seyr ideli ḳılmadı bir yirde ḳarâr
Ḳalmaz ârâmı o kim ṣu gibi dîdâr göre

5 Dôstum görmeye bir kerre seni yılda FAṢÎḤ
Düşmen-i kec-nazarân her dem ü her bâr göre

A.55b, E.57a, H.62b, S.50a, Ü1.88b, Ü2.84a, Ü3.66a

---

(2) Şâh-ı: Sâḳî Ü2. (4) rikâbını kimi kimi: kimi rikâbını kim Ü3 / kimi: kimi vü Ü2. (5) tîz-i: tîr-i H,Ü2 // Tâ kim: Tâ ki Ü2.

402.(1) Yâr: yâra S,Ü3 // merḥamet ü: merḥamet - Ü2. (3) Bîmâr: bîmâra S. (4) dîdâr: dîdâra S. (5) yılda: bil-mede S // dem ü: dem - Ü2.

403.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Bahâr geldi açıl gül gibi gülistâna
Gelüp hırâma düşer nahl-i servi dâmâna

2 Benân-ı hayreti vakf-ı dehân iderdi eger
Görinmek olsa bu hüsn ile mâh-ı Ken'âna

3 Esîri olmagı ol kâfir-i sitem-kîşün
Müyesser itmesün Allâh bir müselmâna

4 Muhît-i girye hemân dem-be-dem füzûn olsun
Ne ihtiyâc çeker bâg ebr-i nisâna

5 FASÎH vakt-i bahâr-ı cünûn-fezâ geldi
Hezâr müjde yine dest ile girîbâna

A.55b, E.57b, H.62b, Ü1.88b, Ü2.84a, Ü3.66a

404.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Âteş urdı âh bülbül cümle gül-berg-i tere
Tâ bu deñlü sûz 'acebdür bir avuc hâkistere

2 Hükmin isbât eyler elbet pâdişâh olsañ eger
Her ne dîvân-ı ezelde sebt olunmışdur sere

3 Sîr-âb u tâb-ı reng-i rûy u ebrûñ eyleyüp
Pertev-i mihr ü mehi çaldı felek yirden yire

4 İy FASÎH olur siyeh-ruhsâre-i haclet o kim
Bir şehirde devr ide mânend-i meh derden dere

A.56a, E.58b, H.59a, S.48b, Ü3.62a

403.(3) Esîri: Esîr Ü2. (5) müjde yine: müjdeye Ü3 / dest ile: ceyb ile Ü1,Ü2.

404.(3) Beytin 1.mısrâı Ü3'te yoktur./ rûy u: rûy - S.

405.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

1 Misâl-i Cem dimezüz câh u ihtişâmumuz olsa
Hemân humârımuzı def'e elde câmumuz olsa

2 Ne denlü serkeş ü dâmen-keş olsa aglamaz idük
O nahl-i tâzeden iy dil ümîd-i hâmumuz olsa

3 Kemâl-i vasf-ı ruh u zülf-i yârı itmek olurdı
Eger seyâhat-i iklîm-i Rûm u Şâmumuz olsa

4 Ne gûne cevr ü sitem eyleyeydi seyr ideydük
Bu çarh-ı dûn u denîden eger merâmumuz olsa

5 Hezâr şevk ile peyk-i sabâya karşu varurduk
Bizüm bú tarf-ı çemenden gelür peyâmumuz olsa

6 FASÎH biz de gam-ı ebruvân-ı yârı çekerdük
Eger ki kuvvet-i bâzû-yı Zâl ü Sâmumuz olsa

A.56b, E.58a, H.59b, Ü1.87b, Ü3.62b

406.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Dâg yakdum vücûd-ı lâgarıma
Sikke-i derd ü gam kodum zerime

2 Sûret-i hâl-i zârımı bildi
Kim nigâh eylediyse peykerime

3 Tâc-ı devlet ola yâ tîşe-i merg
Râzıyum her ne yazdılar serime

4 H^{v}âb bilmem gam-ı müjeyle FASÎH
Sanki sûzen konıldı püsterime

A.56b, E.58a, H.59a, S.48a, Ü3.62b

405.(4) Dûn u: dûn - H / merâmumuz: mezâkumuz H.
406.(3) Yâ tîşe-i merg: - Ü3. (4) H^{v}âb: Cevâb Ü3.

407.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 İdüp dehânuña kendin müşâbehet ġonçe
İder hezâr ile her dem muṣâḥabet ġonçe

2 İder belâġate bâd-ı ṣabâ ile açılur
Hevâya itmede dâ'im mütâbaʿat ġonçe

3 Añıldı gûşına destâr farḳ-ı cânândan
Gül ile eyledi gûyâ muḳârenet ġonçe

4 Baḳar ḳıyâs iderin bir cevânı âyîne
Seḥer ki mihr ile eyler muvâcehet ġonçe

5 FAṢÎḤ vâṣıl idince dehânı sâġarı yâr
Lebiyle ṣandılar itdi müşâfehet ġonçe

H.58b

408.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Bûse luṭf itdüñ raḳîbe câm-ı iḥsân üstine
Dâġ yaḳduñ bî-teraḥḥüm dâġ-ı hicrân üstine

2 Lâle-zâr üzre döker eşcârın ezhârın ṣabâ
Düşmede pervâneler gûyâ çerâġân üstine

3 Iżṭırâbı olmadı teskîn hîç bir vech ile
Ḳoymadıḳça ḫâr-ı kûyın çeşm-i giryân üstine

4 Pâs-bân-ı genc-i sîmîn-i melâḥatdür meger
Ejder-i zülfi yatur çâk-i girîbân üstine

5 Ḫaṭṭ-ı nev-ḫîz-i cemâl-i yârı gördükde FAṢÎḤ
Şerḥ yazmışlar ḳıyâs itdüm Gülistân üstine

H.58b

409.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ṣâd olur bülbül bahâr-ı dil-sitânuñ naḳşına
Aldanur bî-çâre üç günlük cihânuñ naḳşına

2 Vesme-dâr itmiş yine ebrûların ol şâh-ı ḥüsn
Gel nigâh it ol iki ṭuġrâ-yı cânuñ naḳşına

3 Seyr it emvâc-ı sirişk-i al ile ruḫsârumı
Baḳma hergiz rûy-ı baḥr-i bî-girânuñ naḳşına

4 Cûy-ı eşkümde nihâl-i ḳaddini seyr eylegil
Baḳ bu bir âb-ı ṣafâ rûh-ı revânuñ naḳşına

5 Görmedüm bir resm-i rengîn-i selâmet iy FAṢÎḤ
Çoḳ nigâh itdüm zemîn ile zemânuñ naḳşına

E.55b, H.62b

410.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Gül-zâra ḫûn-ı bâde perestân çekilmede
Gül-bâng-i nûş-bâd-ı hezârân çekilmede

2 Peymâneler içilmede güller açılmada
Yir yir ṣafîr-i bülbül-i nâlân çekilmede

3 Ḫ^{v}âb-ı girân-ı ḥayret ile ser-be-ceyb olup
Ḳaʿr-ı yem-i maḥabbete yârân çekilmede

4 ʿUşşâḳ ṭarḥ-ı ṣoḥbet-i cân eyleyüp yine
Câm-ı ṣafâ-yı meclis-i cânân çekilmede

5 Maḥv eylemekde çîn-i cebînüm sükûn-ı âh
Emvâc-ı tünd-bâd-ı yem-i cân çekilmede

6 Zâhid ḥisâb-ı naḳd-i ṣavâb eyleyüp gider
Destinde ṭurma sübḥa-i mercân çekilmede

7 Destinde zâhidüñ ne çeker sübḥa-i riyâ
Bîhûde nâm-ı mey-keş-i rindân çekilmede

8 Âb-ı sirişk-i dâmenüm ancaḳ ter itmede
Ol cûy-ı pür-ḫurûş-ı ferâvân çekilmede

9 Menşûr-ı bî-miṣâl-i suḫandânuma FAṢÎḤ
Zerrîn-nişân-ı Ḫusrev-i ʿirfân çekilmede

Ü3.64b

411.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Yaraşur saña ḫırâm-ı ʿişve
İy ser-â-pâ-yı temâm-ı ʿişve

2 Olınan ṣarf-ı niyâzum olsun
Zehr-i fitne vü ḥarâm-ı ʿişve

3 Beni de eylese iḥyâ ne olur
Bir iki luṭf-ı kelâm-ı ʿişve

4 Menzil-i ʿışḳa FAṢÎḤ oldı sebeb
Saña irsâle sihâm-ı ʿişve

Ü3.65b

412.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂşıḳuz ol kâfir-i ḫançer be-dest-i ʿişveye
Mest-i bî-pervâ-yı nâz (u) büt-perest-i ʿişveye

2 Kâkül-i pür-ḥüsnine dil baġlamış âşüfteyüz
Ḫaste-i ʿışḳuz o çeşm-i nîm-mest-i ʿişveye

3 Ḳâmetinle seyr iden mümkin mi pâ-mâl olmaya
Germ-ḫîz-i cilve-i çâbük-nişest-i ʿişveye

412.(1) Nâz (u): nâz - E.

4 Serkeş oldı gitdi ol serv-i hırâmân-ı hıtâ
Bir nigâh-ı nâz itmez pây-best-i ʿişveye

5 Pençe dil âvîze-i mihr ü mahabbetdür FASÎH
Kûşe-i tarf-ı külâhında şikest-i ʿişveye

E.56b

413.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

1 Hat olmak olurdı felegüñ ʿayş u deminde
Zehr-âb-ı minen olmasa câm-ı kereminde

2 Pür-sîm-i sirişk-i perde-i dâmân mı çeşmüm
Beñzer o zeʿâmet k'ola deryâ kalemine

3 Hûbânuñ olur cevri lezîz ʿâşık-ı zâra
Kim çâşnî-i lutf komışlar siteminde

E.57a

414.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Görüp deryâya pür-tâb itdügin ol mâh-ı tâbâna
Didüm düşmez senüñ gibi güher bu bahr-i imkâna

2 Ser-i gîsûları pîçîde-i mûmın miyân olmış
Görenler çâk-i cebîn itdiler irsâl-i dâmâna

3 Ya bir tasvîr-i zîbâdur konıldı zarf-ı billûra
Yâhûd kim bir biri ʿaks itdi mir'ât-ı dırahşâna

E.58a

FÎ ḤARFİ'L-YÂ[x]

415.

DER-ḤAḲḲ-I ḤAŻRET-İ ḤASAN-I MÜCTEBÂ RAŻIYA'LLÂHU ʿANH[xx]

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ol gül-i âl-i bâġ-ı Murtażavî
Ġonçe-i sebz-i pûş-ı âl-i Nebî

2 Aña şâyeste ṣadr-ı maḫdûmı
Aña lâyıḳ dinilmege çelebî

3 Mażhar-ı ḥüsn ẕât-ı sîmâsı
Maṣdar-ı muʿcizât-ı laʿl-i Nebî

4 Mest-i mevt itdi zehr-i engûrı
Bu imiş emr-i Ḫâlıḳu'l-ʿinebî

5 Tâb-ı miḥnetle rûzı itdi güẕer
Ẓulmet-i ġamla geçdi tîre-şebi

6 Öyle ẕât-ı kerem-şiyemlerdür
Çeken ekṡer meşaḳḳat ü taʿabı

7 Ola rûḥ-ı şerîfine raḥmet
Be-ḥaḳḳ-ı ẕât-ı pâk-i Rabb-i nebî

A.16a, E.6b, H.9b, S.7a, Ü1.42b, Ü2.10b, Ü3.7b

(x) E,S,Ü1,Ü3.
(xx) A,H. / Der-Ḥaḳḳ-ı Şeh-zâde-i Her-dü-Serâ Nûr-ı Dîde-i Zehrâ Ḥasan-ı Müctebâ Rażıya'llâhu ʿAnh E; Der-Ḥaḳḳ-ı Ḥażret-i Ḥasan-ı Müctebâ Rażıya'llâhu Teʿâlâ ʿAnh S; Der-Ḥaḳḳ-ı Şâh-zâde-i ʿÂlî-Mertebe Maḫdûm-ı Mesmûm-ı Ḥasan-ı Müctebâ Rażıya'llâhu ʿAnh Ü2.

416.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Olsam 'aceb mi bülbül-i medh-i âzmâ-yı ney
İtdi güşâde ġonçe-i ṭab'um hevâ-yı ney

2 Devr itmede te'âḳub ider bir birin felek
Degmiş meger ki gûş-ı sipihre nevâ-yı ney

3 Sırr-ı 'acîbe-i dil-i Manṣûrı şerḥ ider
Her dem zebân-ı ḥâl-i müe̱ssir edâ-yı ney

4 Muṭrib meger demîde-i âb-ı ḥayâtdur
Cânlar bagışlar âdeme dil-keş ṣadâ-yı ney

5 Erbâb-ı 'ışḳı ḥaḳ bu ki şîrîn-mezâḳ ider
Taḳrîr-i sükkerîn-i ḥalâvet-feżâ-yı ney

6 Her dem bu tekye-gâhda feryâd u nâleden
İdrâk olınmadı ki nedür müdde'â-yı ney

7 Kesb eylemiş ḥarâret-i şems-i firâḳ ile
Sûrâḫ u şerḥalar ten-i lâġar-nümâ-yı ney

8 Zevḳ-ı diyâr u yârdan olmış cüdâ odur
Bu âh u zâr-ı dem-be-dem ü hây hây-ı ney

9 Âġâza başlasa anı tâ vaḳt-i nefḫ-i ṣûr
Encâma müntehî mi olur mâcerâ-yı ney

10 İtdi benefşe ṭarf-ı külâhın şikest-i şevḳ
Feryâd idince bülbül-i destân-serâ-yı ney

416.(2) Sipihre: sipihr Ü3. (3)'acîbe-i:'acîb-i Ü2 / Manṣûrı: Manṣûr Ü3 // ḥâl : ḥâl (6) feryâd u: feryâd - Ü2 // olınmadı: olmazdı Ü2. (7) Sûrâḫ u: Sûrâḫ - Ü2 / Âh u: âh - Ü2. (9) anı: - Ü2; daḫı Ü3 // müntehî mi: müntehî H,Ü2. (10) şikest-i: şikeste H.

11 Hem-demliginden olmayayum bir nefes ba'îd
Bir lahza olmasun dil-i şeydâ cüdâ-yı ney

12 Mecbûrdur zebân-ı ney-i hâme-i FASÎH
İtmekde vasf-ı zemzeme-i dil-güşâ-yı ney

A.56b, E.58b, H.63a, Ü1.89b, Ü2.85b, Ü3.66b

417.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Olmazdı böyle leb-be-leb-i ehl-i râz ney
İtseydi sûz-ı dilden eger ihtirâz ney

2 Gûyâ ki ten-bürehne bir abdâl-ı 'ışkdur
Yakmış vücûd-ı lâgara dâg-ı niyâz ney

3 İtmiş kabûl feyz-ı nefes tâ dem-i ezel
Olsa 'aceb mi nâle ile ser-firâz ney

4 Erbâb-ı 'ışkı itdi ser-efgende vü hamûş
Gûyâ okur hikâye-i sûz u güdâz ney

5 Yok sînesinde gayr-ı hevâ-yı niyâzdan
Bulmış FASÎH o hâlet ile imtiyâz ney

A.57a, E.59a, H.63b, S.50b, Ü1.90a, Ü2.86a, Ü3.67a

418.

NAZÎRE BE-YAHYÂ(x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Hâtır-ı mecmû'a çây itmek o pür-ham kâküli
Mâra teslîm eylemekdür âşiyân-ı bülbüli

---

(11). Olmayayum: olmamışam H,Ü1 // cüdâ-yı ney: - ney Ü3.

417.(1) E'de beytin 1. ve 2. mısrâları yer değiştirmiş. (2) Lâgara: lâgar Ü3. (3) nefes: nakş S / nefes tâ dem-i ezel: ezel nefes tâ dem Ü2. (4) ser-efgende vü: ser-efgende - Ü2 // hikâye-i: hikâyet-i Ü2. (5) gayr-ı: gayrı H,S.

(x) E,Ü1.

2 Ṭurra-i ṭarrâra baḳ ol ʿârıż-ı rengînde
Görmedüñse al gül üzre muṭarrâ sünbüli

3 Meclis-i mey gûyıyâ bir dil-güşâ gül-zârdur
Bülbül-i rengîn terennümdür ṣurâḥî ḳulḳuli

4 Dâġ-ı ḫûnînüm ḫırâş-ı ġamla her dem tâzedür
Hiç ḫazân bilmez nedür bu gülşenüñ rengîn güli

5 Neşvesin idrâkden ḳalduḳ meger kim iy FAṢÎḤ
Rûzgâr ile bozulmışdur ḫum-ı dehrüñ müli

A.57a, E.59a, H.64a, Ü1.90a, Ü2.86a, Ü3.68a

419.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿUḳdelerle seyr idenler didiler ol kâküli
Daḫı bâġ-ı ḥüsninüñ açılmamışdur sünbüli

2 Bülbül-i dîrînesiyüz biz de bu bâġuñ ṣabâ
Degmemek inṣâf mı kâm-ı dile bûy-ı güli

3 Ḥâlini seyr eyle rengîn ʿârıż-ı dil-dârda
Berg-i gül üzre ḳomışlar gûyıyâ bir fülfüli

4 Renc-i zaḫm-ı dil-ḫırâş-ı ḫârını bu gülşenüñ
Gûş iden fehm eyler âh-ı ṣubḥ-gâh-ı bülbüli

5 Câm-ı çeşmümden FAṢÎḤ âsârı olmaz münʿadim
Var ise ḫumm-ı dilüñ ġâyetle rengîndür müli

A.57a, E.59a, H.69a, S.50b, Ü1.90a, Ü2.86b, Ü3.68a

419.(5) Ġâyetle: ġâyetde Ü2.

420.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Baña besdür al ruhsârı siyeh kâkülleri
Bâġ-bân başına çalsun gülleri sünbülleri

2 Eylemiş dîvânını tertîb sulṭân-ı bahâr
Gülşenüñ feryâda âġâz eylemiş bülbülleri

3 Bir iki peymâne mey görmiş ki bâġ-ı ḥüsninüñ
Sürh-gûn nergisleri olmış muṭarrâ gülleri

4 Sâḳiyâ söyler perîşânî-i bezm-i 'âlemi
Ṣavt-ı a'lâ ile hep mînâ-yı mey ḳulḳulleri

5 Ṣalınur şâh-ı bahârîye nesîm-i ṣubḥ ile
Gülşenüñ olmış müdevver mirvaha her gülleri

6 Ṣaḥn-ı gülşen nev-şüküfte ġonçelerle iy FAṢÎḤ
Beñzer ol bezme ki ser-şâr ola câm-ı mülleri

A.57b, E.65a, H.68a, Ü1.94b, Ü2.93b, Ü3.68a

421.

BERÂYI SEYYİD-İ SEBZ-ḪAṬ U ÂL-RUḪSÂR (x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Esmâ' olındı niçe maḳâmuñ nevâları
Te'sîr itdi câna Ḥüseynî hevâları

2 Ṭarḥ eyledüñ kenâra bizi iy muḥîṭ-i 'ışḳ
Redd eyledüñ dirîġ ḳadîm âşinâları

3 Pey-der-pey iy göñül ne idi ol mehüñ bize
Cevr ü cefâları gehi mihr ü vefâları

420.(3) Sürh-gûn: Ser-nigûn Ü3. (5) Beyit A,E,Ü1,Ü2'de yoktur.

(x) E.

421.(1) Esmâ' olındı: İstimâ' itdi Ü2. (3) mihr ü: mihr - Ü2,Ü3.

4 Bîmâr-ı 'ışka fikr-i 'ilâc olmaz iy tabîb
Ser-mâye-i cünûn olur 'akluñ devâları

5 Ol seyyidüñ ġam-ı ruh-ı âliyle iy FAṢÎH
Terk eyledüm kabâları giydüm 'abâları

A.57b, E.62a, H.65a, Ü1.90b, Ü2.87a, Ü3.69b

422.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Dehen ü deste alup çok hat-ı bî-cân ucını
Bulmadum hâsılı bu fikr-i perîşân ucını

2 'Âşıkı mümkin iken zehr-i teġâfülle helâk
İtme âlûde-i hûn hançer-i bürrân ucını

3 Fitne peydâ olur aġyâra nigâh itdükçe
İtme tahrîk meded dîde-i fettân ucını

4 Çâk-i ceyb itdi ġam-ı sûzen-i müjgânuñ ile
Kim idüp rişte-i 'aklın dil-i nâlân ucını

5 Zeyl-i pûşîde-i Beytü'l-Haram-âsâ iy dil
Bûs idüp koy ser-i ta'zîme o dâmân ucını

6 Niçe gûşına gire nâle-i dil kim götürür
Hep binâ-gûşına destâr-ı perîşân ucını

7 Ser-be-ser tutdı FAṢÎH 'âlemi nazmuñ besdür
Zîr-i destârına sok kilk-i dür-efşân ucını

A.57b, E.62a, H.65a, Ü1.90b, Ü2.87b, Ü3.70a

422.(1) Dehen ü: Dehen - Ü2,Ü3. (4) çâk-i ceyb: çâk-i - A // 'Aklın:'akluñ H,Ü1,Ü2. (5) Beyit Ü2'de yoktur. (6) Beyit Ü2'de yoktur. (7) nazmuñ: nâleñ Ü2.

423.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Dest-i ümmîdime girmez ise dâmânı ucı
Râżıyuz degse dile ḫançer-i bürrânı ucı

2 Devr ider ḫvân-ı sipihri bu ḳadar yine dürüst
Işırılmaz gibi hiç bu feleguñ nânı ucı

3 Bezm-i ḥüsnüñ ḥaẕer it şu'le-i cân-sûzından
Niçe pervâne yaḳar şem'-i fürûzânı ucı

4 İder elbette ser-i rişte-i 'aḳlın żâyi
Degmesün kimseye hiç sûzen-i müjgânı ucı

5 Dilüñ aġyâr ile yek-dil olalı yâra FAṢÎḤ
Oldı dâmân ile bir ṭarf-ı girîbânı ucı

A.57b, E.62b, H.65b, S.52b, Ü1.91a, Ü2.87b, Ü3.70a

424.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Eger naḳşına ḳuşlar ḳondurursa ḫâme-i Mânî
Yine yazmaḳ ne mümkin ża'f-ı cism-i Ḳays-ı nâlânı

2 Murâdı naḳş-ı pây-ı nâḳa-i Leylâyı bulmaḳdı
Bu sevdâ idi hep geşt itdüren Ḳaysa beyâbânı

3 Alurdı pençe-i ġam ceyb ü ḫâr-ı ġuṣṣa dâmânın
Bu olmışdı muḥassal Ḳaysa hep bâdî-i 'uryânı

4 Serinde âşiyânı ḫâr-ı kûy-ı Leylâ iñlerdi
Anuñçün eylemezdi Ḳays-ı maḥzun âh-ı sûzânı

423.(2) Dürüst: dürüşt S // feleguñ: felek H. (4) 'aḳlın: 'aḳluñ Ü2. (5) Dilüñ: dilin A,H.

5 FAṢÎḤâ fark̇ iderdi nûr-ı ṣubḥ u ẓulmet-i şâmı
Saña nisbetle Ḳaysuñ yoḳ degüldi yine iẕʿânı

A.58a, E.62a, H.65b, Ü1.91a, Ü2.88a, Ü3.70b

425.

NAẒÎRE BE-BÂḲÎ (x)

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Ne ḳadar pâyına yüz sürdüm ise âb gibi
Serkeş oldı o perî âteş-i pür-tâb gibi

2 Nerede bir ḫar-ı büksiste ʿinânı bulsa
Çarḫ-ı ser-geşte döner üstine dôlâb gibi

3 Ẕevḳ-baḫşâ-yı derûn olmaġa saʿy eyle göñül
Ki el üzre ṭutalar câm-ı mey-i nâb gibi

4 İder iy dil ṣuver-i nîk ü bed-i dehri ḳabûl
Ṣâf iden sînesini âyîne vü âb gibi

5 Şevḳ-ı rûyuñla olan dâġını ʿarż itse FAṢÎḤ
ʿÂlemi rûşen ider mihr-i cihân-tâb gibi

A.58a, E.59b, H.65b, S.51a, Ü1.91b, Ü2.88b, Ü3.67a

426.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Kimseye itmem güşâde râz-ı pinhânum gibi
Dâġ-ı ʿışḳuñ sînede ḥıfẓ eylerüm cânum gibi

2 Her ne cânibde bulınsa meyl ider elbette dil
Ḫâk-i kûy-ı yâra âb-ı çeşm-i giryânum gibi

---

(5) Ṣubḥ u: ṣubḥ - Ü2.
(x) E, Naẓîre Be-Meylî Ü1.
425.(2) Nerede: Nerde Ü3. (3) ṭutalar: ṭuta Ü2. (4) âyîne vü: âyîne-i Ü2; âyîne-veş Ü3.

3 Dil zebûn-ı keş-me-keş mânend-i ceyb-i ʿâşıḳân
Ben zemîn-i ḫâr-ı miḥnet çâk-i dâmânum gibi

4 Taʿne-i düşmenle ḥıṣn-ı üstüvâr-ı ʿışḳ-ı yâr
Raḫne-yâb olmaḳ ne mümkin ʿahd ü peymânum gibi

5 Bir birinden olmamış münfek FAṢÎḤÂ ʿışḳ u dil
Pençe-i dest-i taẓallümle girîbânum gibi

A.58a, E.59b,H.69b, Ü1.91b, Ü2.88b, Ü3.67b

427.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Vaḥşet itdüñ iy perî-rû ʿâḳıbet âhû gibi
Teşne-i deşt-i maḥabbetden çekildüñ ṣu gibi

2 Serd-veş aġyârı gördükçe tevaḳḳuf eyledüñ
Rast geldükçe bize reftâra geldüñ ṣu gibi

3 Dûd-veş bir pîç ü tâb-ı nâr-ı hicrânum henüz
Seyr-i rûyuñ âteşüm teskîn iderken ṣu gibi

4 Şerḥ-i ḥâl-i ʿâlemi bülbül kenâr-ı cûyda
Ṣafḥa-i gülden ḳırâ'at eylemekde ṣu gibi

5 Feyż-ı ʿışḳuñ bende gel seyr eyle iy serv-i revân
Ḥasretüñde dîdeden âteş aḳıtdum ṣu gibi

6 Bâd-ı feyż itsün yem-i ṭabʿuñ FAṢÎḤÂ mevc-ḫîz
Lü'lü'-i ḫâmeñden aḳsun naẓm-ı pâküñ ṣu gibi

A.57b, E.59b, H.63b, S.51a, Ü3.67a

---

(3) Zemîn-i ḫâr-ı miḥnet: reh-i ḫâr-ı maḥabbet Ü2 / zemîn-i ḫâr-ı: rehîn-i ḫâk-i Ü3 / çâk-i: ṭarf-ı A / dâmânum: dermânum H. (4) ʿahd ü: ʿand - Ü3. (5) olmamış: olmamışdur Ü1; eylemiş Ü3.

427.(4) Beyit A ve S'de yoktur.

428.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gerçi ki bî-vefâdur o meh-rû cihân gibi
Ammâ 'azîz-i zindegî-i câvidân gibi

2 Rûyumdan eşk-i çeşm-i terüm germ akar müdâm
Zer ma'deninden uğrayan âb-ı revân gibi

3 Ġam itmiş idi künc-i hicrde beni helâk
Geldi peyâm-ı vuṣlat-ı cânâna cân gibi

4 Âh ol zemân ki kûşe-i çeşm-i vefâ ile
Ben ḫam-ḳadi çeküp çevirürdi kemân gibi

5 Ġayra vefâyı itdi füzûn cevr içün baña
Yâruñ FAṢÎḤ ḳaṣdı bizi imtiḥân gibi

A.58a, E.59b, H.64a, Ü3.67a

429.

NAẒÎRE BE-CEVRÎ(x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Başlamış feryâda bülbül nev-bahâr olmış gibi
Mevsim-i gül-geşt-i ṣaḥn-ı lâle-zâr olmış gibi

2 Bâd-ı ṣubḥ-ı nev-bahâr ile açılmış ġonçeler
Bülbülüñ râz-ı derûnı âşikâr olmış gibi

3 Ḫayli demdür yoḳ ḫaber murġ-ı dil-i âvâreden
Ġâlibâ bir çeşmi şeh-bâza şikâr olmış gibi

4 Neydi hiç bilmem nigâh-ı ġayr-ı ma'hûde sebeb
Îy göñül ol 'ahd-şiken aġyâra yâr olmış gibi

428.(1) Gerçi ki: Gerçi - H. (2) Rûyumdan: Rûyûmda Ü3 // Âb-ı revân: âb-ı - Ü3

(x) E.

429.(2) Râz-ı: zâr-ı Ü3. (3) çeşmi: çeşm-i Ü2,Ü3. (4) Ġayr-ı: ġayra H.

5 Nev-bahâr-ı ḥüsnini pejmürde gördüm iy FAṢÎḤ
Ol nigâr-ı serv-ḳad ġayra kenâr olmış gibi

A.59b, E.60a, H.66b, S.51a, Ü1.93a, Ü2.91b, Ü3.67b

430.

NAẒÎRE BE-CEZMÎ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Gider mi ḫalḳa-i âġûşa yâr gelmez mi
Bizüm de dâmumuza bir şikâr gelmez mi

2 Bisâṭ-ı bezmümüz âmâde sâḳî muntaẓıruz
Gelür mi meclise ol şîve-kâr gelmez mi

3 ʿAceb bu cûşiş-i eşke nihâyet olmaz mı
Telâṭum-ı yem-i ʿışḳa ḳarâr gelmez mi

4 Ḳalur mı ġonçe-i ümmîd böyle ser-beste
Nesîm-i dil-keş-i faṣl-ı bahâr gelmez mi

5 Raḳîbe âyîne-i ḥüsnini ṣuna dil-dâr
FAṢÎḤ ḫâṭıra bundan ġubâr gelmez mi

A.58b, E.62b, H.70a, S.52b, Ü1.91b, Ü2.89a, Ü3.70b

431.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Şarâb-ı nâz ʿaceb çeşm-i yâra gelmedi mi
Daḫı maḥall-i niyâz ol nigâra gelmedi mi

2 Hezâr mevc-i yem-i ġamla âşinâ olduñ
Gönül o dürr-i melâḥat kenâra gelmedi mi

(x) E,Ü1.

430.(1) Yâr: - H / dâmumuza: bezmümüze Ü3. (2) bezmümüz: bezmümüze H. (3) eşke: ʿışḳa Ü2. (4) ser-beste: ser-rişte S. (5) dil-dâr: dil-dâra H; yâr Ü2.

3 Bahâr geldi niçün bülbül-i çemen ḫâmûş
Şehen-şeh-i güle şekvâ-yı ḫâra gelmedi mi

4 Görinmez oldı o şeh-bâz-ı evc-i istiġnâ
ʿAceb bu cânibe ṣayd u şikâra gelmedi mi

5 Zebân-ı şekveye ruḫṣat vir iy FAṢÎḤ meger
Daḫı maḥall-i niyâz ol nigâra gelmedi mi

A.58b, E.63a, H.67b, Ü1.91b, Ü2.89a, Ü3.72a

432.
NAẒÎRE BE-FEHÎM(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Göñül göñül saña künc-i ferâġ yitmez mi
Nedür bu ârzû-yı bâġ u râġ yitmez mi

2 Nevâ-yı dil-keşüñ itme iżâʿat iy bülbül
Bu gûne gülşene bâng-i kelâġ yitmez mi

3 Fürûġ-ı dâġ yiter mihr ü mâhı olmazsa
Bu köhne ḫânḳaha bir çerâġ yitmez mi

4 Yiter uzatma sözi nâṣıḥâ ḫamûş ḫamûş
Kelâmuñ itdi bizi bî-dimâġ yitmez mi

5 Ne ḳayd başa gül ü lâlesi bu gül-zâruñ
FAṢÎḤ saña dil-i dâġ dâġ yitmez mi

A.58b, E.62b, H.66b, Ü1.92a, Ü2.89b, Ü3.71b

(x) A,Ü1.
432.(1) Bâġ u: bâġ - Ü2. (3) olmazsa: olmaz ise Ü3. (4) Sözi: söz Ü3.

433.

NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Nigâh-ı çeşmi ʿaceb ben ġubâra degmez mi
Gönül neẓâre-i luṭf-ı nigâra degmez mi

2 Elüñde câm ile teşrîf eyleseñ sâḳî
Bu intiẓâra bu deñlü ḫumâra degmez mi

3 Cemâlüñ âyînesin vaḳf-ı çeşm-i ġayr itdüñ
Bizüm de ḥiṣṣemüze bir neẓâre degmez mi

4 Hevâya münḳalib olmaḳda âh-ı maẓlûmân
Sipihr-i ḫırmenine bir şerâre degmez mi

5 Güşâde olmadı esrâr-ı laʿl-i gül-nârı
O nükte ḥalli hezârân ḥiṣâra degmez mi

6 O mest-i nâz degirdükçe ḫançerin ġayra
Meger ki ḫâṭır-ı ʿuşşâḳ-ı zâra degmez mi

7 FAṢÎḤ muntaẓırız bir cevâb gelmez hiç
Niyâz-ı nâme-i dil yoḫsa yâra degmez mi

A.58b, E.63a, H.67a, S.52b, Ül.92a, Ü2.89b, Ü3.72a

434.

NAẒÎRE BE-NEŞÂTÎ(xx)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Elinde sâġarın itmez dil-i ḫarâb tehî
Ḳalınca mey-gede-i çarḫ-ı nüh-ḳıbâb tehî

(x) E,Ül.

433.(1) Ben: bir Ü2. (4) Beyit S'de yoktur. (5) Beyit S'de yoktur. (6) zâra: zâr H. (7) gelmez: gelmez mi H.

(xx) E,Ül.

434.(1) Çarḫ-ı: çarḫda Ü2.

2 Dil-i şikestemi ḥâlî ḳomaz ḥayâl-i ruḫı
Piyâle-i mehi eyler mi âfitâb tehî

3 Yirinde şûriş-i ġavġâsı gerçi devr eyler
Bu nüh-piyâle-i çarḫ-ı pür-inḳılâb tehî

4 Bu bezm pür şer ü şûr-ı fenâda ḳalmışdur
Hezâr-sâġar-ı Cemşîd-i kâm-yâb tehî

5 FAṢÎḤ eşkümi ol ḥadde eyledüm rîzân
Ki ḳaldı dîde-i ġam-dîde çün ḥabâb tehî

A.59a, E.63a, H.65b, S.53a, Ü1.92b, Ü2.90a, Ü3.70b

435.
NAẒÎRE BE-NÂ'İLÎ(x)

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Ḫaṭ geldi tâb-dâr-ı ruḫ-ı rûşenüñ daḫı
İrdi ḥazân ṭâze gül-i gülşenüñ daḫı

2 Setr eylemeñ leṭâfet-i cism-i semen-berüñ
Gül gibi ḳaṭ ḳaṭ olsa da pîrâhenüñ daḫı

3 Beñzer henüz maʿreke-i nâzdan gelür
Şemşîr elinde ġamze-i şûr efgenüñ daḫı

4 Bir âşinâ nigâhına şâyeste olmadı
Bî-çâre dil o şûḫ-ı vefâ düşmenüñ daḫı

5 Bir gün FAṢÎḤ şeb-nem-i luṭf-ı Ḫudâ ile
Olur güşâde ġonçe-i baḥtuñ senüñ daḫı

A.59a, E.61a, H.66a, Ü1.92b, Ü2.90a, Ü3.71a

---

(5) Ḥadde: baḥre Ü3 // ġam-dîde: ġamda reh H.
(x) Ü1.
435.(1) Gül-i: gül ü H.

436.
NAZÎRE BE-RİYÂŻÎ(x)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Degülüm râżı lebüñ bûs ide peymâne dahı
İstemem yanduġını şem'üñe pervâne dahı

2 Rûz u şeb n'ola fiġân eylese giryân olsa
Dil alışmadı ġam u ġuṣṣa-i hicrâna dahı

3 Şimdilik keş-me-keşi ceyb-i dil ü cân iledür
Degmedi dest-i sitem ṭarf-ı girîbâna dahı

4 Raḥm idüp gâhi nigâh itmege virdi ruḫṣat
N'eylesün bu dil-i dîvâneye cânâne dahı

5 Hᵛâba varsun hele ol gözleri mestâne FAṢÎH
Virme ruḫṣat ḥaẕer it dîde-i giryâna dahı

A.59a, E.61a, H.68a, S.53a, Ü1.92b, Ü2.90b, Ü3.71a

437.
NAZÎRE BE-NÂ'İLÎ(xx)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Mir'ât-ı dilde ṣûret-i hᵛâhiş görülmedi
Ol zeng-zâr-ı ġamda güşâyiş görülmedi

2 Yâ Rab ne tîre aḫter-i ye's ülfetüm ki ben
Mihr-i emelde ẕerrece tâbiş görülmedi

3 Eyler ġarîḳ-ı ḫûn-ı ciger dem-be-dem beni
Bir dâġ-ı serde böyle terâviş görülmedi

(x) E,Ü1.

436.(1) Yanduġını: yanduġına Ü3. (2) Rûz u: Rûz - H,S,Ü2.
(4) Cânâne: peymâne Ü2.

(xx) E,Ü1.

437.(3) Ḫûn-ı ciger: - ciger Ü2.

4 İtdi hücûm kâviş-i ġam giryemi füzûn
Çeşm-i terümde ḳaṭrece gâhiş görülmedi

5 Zeyn itdi cismi dâġ ile ol ḥadde kim FAṢÎḤ
Hengâm-ı dilde böyle nümâyiş görülmedi

A.59b, E.63b, H.66a, Ü1.93a, Ü2.90b, Ü3.71a

438.

ṬARABACI-ZÂDE ḤÜSEYİN ḤASÎB EFENDİ (x)

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Bulmazdı dâstân-ı taẓallüm nihâyeti
Ma'ḳûl görselerdi felekden şikâyeti

2 Murġ-ı niyâzı eyleyicek nefḥa-i hezâr
İnkâr olur mı gülşen-i nâẓuñ leṭâfeti

3 Düşdük senüñle fikr-i ġam-ı intiẓâra âh
Var mı göñül bu râhuñ 'aceb ḥadd ü ġâyeti

4 Her bir ḫırâm-ı nâzda biñ fitne ṭarḥ idüp
İy ḳaddi ser-firâz ḳoparduñ ḳıyâmeti

5 Naḫl-i bülend ḳâmet-i nâz itmez ezelî
Dir her gören budur bu ḳıyâmet 'alâmeti

6 Şemşîr-i tîz-i ḫâmen ile ḥaḳ budur FAṢÎḤ
Żabṭ eyledüñ ḳalem-rev-i fenn-i feṣâḥati

A.59b, E.61b, H.66a, S.51b, Ü1.93a, Ü2.91a, Ü3.71a

439.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Dil-ḫ^vâhı gibi çünki dil-ârâmını buldı
Bir pâre dil-i mużṭarib arâmını buldı

(x) E
438.(6) Fenn-i: hüsn-i Ü3.

2 Muṭrib demidür eyle ser-âġâz-ı nevâya
Şun sâkî ḳadeh bezm-i ġam encâmını buldı

3 Ḥüsn-i meh-i Ken'ânı Ḫudâ virdi o mâha
Ol ḫil'at-i fâḫir hele endâmını buldı

4 Keyfiyyetidür lâzım olan bir kişi yoḫsa
N'eyler ṭutalum ḫâlî Cemüñ câmını buldı

5 Dil itdi FAṢÎḤâ niçe seyr-i gül-i gülşen
Bülbül olacaḳ ârız-ı gül-fâmını buldı

A.59b, E.63b, H.66b, S.53a, Ü1.93a, Ü2.91a, Ü3.71b

440.
NAẒÎRE BE-NEẒÂ'İR(x)

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 İden bu keştî-i 'ışḳa süvâr cânumuzı
Nesîm-i âh ile pür itdi bâd-bânumuzı

2 Hümâ-yı devlet-i 'ışḳı tenezzül itmez ise
Segân-ı kûyı ḳabûl eyler üstüḫ̮ânumuzı

3 Görince bendesini ḫayli münfa'il oldı
'Adû o şâh ile bozmış gibi miyânumuzı

4 Metâ'-ı ṣabrımuzı eylemiş kesâd üzre
Çeken diyâr-ı ġam-ı 'ışḳa kâr-bânumuzı

5 FAṢÎḤ o bü'l-'aceb-i şâh-bâz-ı 'ışḳuz biz
Ki eyledüñ ser-i Mecnûnda âşiyânumuzı

A.60a, E.63b, H.66b, Ü1.93b, Ü2.91b, Ü3.71b

---

(3) Fâḫir: Fâḫire S. (4) ḫâlî: câm-ı Ü2. (5) gül-i: gül ü H,S,Ü1.

(x) E,Ü1.

440.(1) Keştî-i 'ışḳa: keştî-i - Ü2. (5) biz: kim Ü2.

441.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Dil-ber miyân-ı bendini kim teng bağladı
Tüccâr ṣabr u cân u ḫıred-deng bağladı

2 Şermende itdi gülleri tâb-ı cemâl-i yâr
Bir gûne daḫı rûy-ı çemen reng bağladı

3 Ṣad-gûne reng ile göricek ṣaḥn-ı gülşeni
Bülbül hezâr-naḳş-ı ḫoş-âheng bağladı

4 Müjgân-ı çeşm-i yâr ki mir'âta ṣaldı 'aks
Gûyâ iki sipâh ṣaf-ı ceng bağladı

5 Çoḳ demdür âzmâyiş-i şi'r itmedüñ FAṢÎḤ
Âyîne-i ṭabî'atümüz zeng bağladı

A.60a, E.64a, H.67a, S.53a, Ü1.93b, Ü2.92a, Ü3.72a

442.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḳaçan bûs-ı lebin luṭf eyleyüp ol nev-cevân virdi
Ḳıyâs itdüm ki ben dil-mürdeye bir tâze cân virdi

2 Göñül ġam çekme ağyâr olmadı esrâruña vâḳıf
Ki zîrâ nâmeñi peyk-i ṣabâ yâra nihân virdi

3 Hele cân naḳdine râzı olup raḥm itdi 'uşşâḳa
Metâ'-ı vaṣluñ ol Yûsuf-cemâlüm râyegân virdi

4 Selâmın aldı ikrâm eyledi ağyâr-ı bed-ḫvâha
Görince 'âşıḳ-ı üftâde-i mehcûrı yân virdi

441.(1) Bendini: bendi S // Tüccâr: neccâr Ü1,Ü2. (2) reng: zeng A. (4) 'aks: 'aksin S. (5) zeng: jeng H,Ü2,Ü3; reng S,Ü1.

442.(2) Zîrâ: zîr Ü3. (3) vaṣluñ: vaṣlın H,Ü1; vaṣlı Ü3. (4) Ağyâr-ı: ağyâra Ü2.

5 FAṢÎḤ iy şâh-ı ḫûbânum olaldan bende-i ʿışḳuñ
Duʿâ-yı devlet-i ḥüsnüñ olupdur her zemân virdi

A.60a, E.64a, H.67a, Ü1.93b, Ü2.92a, Ü3.72b

443.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Taḳrîre dilde tâb mı var iftirâḳumı
Bir vech ile beyân idemem iştiyâḳumı

2 Temyîz ḳılmaduñ beni cânâ raḳîbden
Farḳ itmedüñ dirîġ ḫulûṣ u nifâḳumı

3 Dûr itdi yârdan beni âḫır sipihr-i dûn
Bozdı hezâr-ḥîle ile ittifâḳumı

4 Bâr-ı ġam-ı tüvân-şiken-i ebruvân-ı yâr
Ṭâḳ itdi ṭâḳat-ı dil-i derd iltiṣâḳumı

5 Dâmen-keşîde ʿazm-i çemen eylemiş bu gün
Gördüm FAṢÎḤ o serv-ḳad-i sîm-sâḳumı

A.60b, E.64a, H.67b, S.53b, Ü1.94a, Ü2.92b, Ü3.72b

444.

DER ḤÎN-İ ʿAZÎMET-İ SEYÂḤAT-İ Zİ-EDİRNE (x)

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Düşince ḫâṭıra sevdâ-yı râh-peymâyı
Semend-i cilve-ger-i ṭabʿum itdi şeydâyı

2 Çeküp ayâġuma kefş-i ḫafîf-i seyyâḥı
Ṭutup ser-i reh-i dûr u dırâz-ı ṣaḥrâyı

443.(3) İtdi: - Ü2 / yârdan beni âḫir: beni yârdan âḳıbet Ü2. (4) tüvân-şiken-i: tüvân-keş-i Ü2 // derd: der Ü2.
(x) Ü1.
444.(1) Semend-i: Semende H. (2) ḫafîf-i: ḥaḳîkat Ü2.

3 Çekildi bir ṣanemüñ bend-i zülfine göñlüm
Esîr-i ʿışḳa ne mümkin iḳâmet-i cânı

4 Ayâġa urdı maḥabbet metâʿ-ı ârâmı
Geçen ḳalem-rev-i dilde ḳumâş-ı sevdâyı

5 Sebük-rev itdi kümeyt-i dilüm o mertebe şevḳ
Ki sâyem âciz idi eylemekde hem-pâyı

6 FAṢÎḤ o mâh-veşüñ mihri ile çün eflâk
Ne mümkin eyleye ser-geşte dil şekîbâyı

A.60b, E.64a, H.67b, Ü1.94a, Ü2.92b, Ü3.72b

445.
DER-ḤÎN-İ ʿAZÎMET-İ SEYÂḤAT-İ ZÎ-EDİRNE (x)
NAẒÎRE BE-NEẒÂ'İR (xx)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Bana nâz itmegi min baʿd ḳoysun çarḫ-ı hercâyî
Çıḳardum rişte-i dilden dür-i baḥr-i temennâyı

2 Bulaydı yanmaġa taḥrîk-i bâl itmezdi pervâne
Hevâdan ḥıfẓ ider ol deñlü şemʿ-i meclis-ârâyı

3 O pür-sûzum müẕâb eyler nigâhum saḫt-ı pûlâdı
ʿAceb mi çâk çâk eylerse âhum seng-i ḫârâyı

4 Ḳanâʿat gelmedi baḳmaḳdan ol âyîne-ruḫsâra
Anuñçün ḫâb-ı düşmen eyledüm bu çeşm-i bînâyı

5 Perîşân eyleyüp her dem ṣabâ zülf-i girih-gîrin
FAṢÎḤ âzürde eyler ḫâṭır-ı ʿuşşaḳ-ı şeydâyı

A.60b, E.64b, H.67b, Ü1.94a, Ü2.93a, Ü3.73a

---

(3) Çekildi: Çekdi Ü3. (5) Beyit Ü3'te yoktur. / mertebe: emrine Ü1 // hem-pâyı: peymâyı Ü2. (6) mihri: mihr Ü2 // şekîbâyı: nâ-şekîbâyı H.

(x) Ü1; (xx) E.

445.(2) İtmezdi: itmez mi Ü2. (4) çeşm-i: cism-i Ü3.

446.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 O bâr-ı mihneti kim bu dil-i endûh-gîn çekdi
Aña ne âsumân itdi tahammül ne zemîn çekdi

2 Dilüñ kim 'arż-ı hâle çün teveccüh itdügin gördi
'İnân-ı eşhebüñ lutf idüp ol şâh-ı güzîn çekdi

3 Ne çekdi Kays-ı şûrîde ne Ferhâd-ı sitem-dîde
O câm-ı zehr-nâk-i hicri kim cân-ı hazîn çekdi

4 Ne hâlet vardur iy hâme zebân-ı dür-nisâruñda
İşiden nazm-ı pâküñ cümle gûş âferîn çekdi

5 Seher gördüm FASÎHi neşve-mend-i sâgar-i vuslat
Bu şeb beñzer ki pehlûya yine bir nâzenîn çekdi

A.60b, E.64b, H.70a, S.53b, Ü1.94b, Ü2.93a, Ü3.72b

447.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Gören âyîne-i câm-ı meyi tûtî-lisân oldı
Ne keyfiyyetdür iy sâkî baña mihr-i dehân oldı

2 Bizi tenhâ koyup vîrâne-i târîk-i hicrânda
Niçe demler durur kim ol perî gözden nihân oldı

3 Eser itdi figân u âh-ı bülbül güllerin âhır
Gurûrı pây-mâl-i leşker-i şâh-ı hazân oldı

4 Cilâ-yı çeşm-i cânsın hayr-i makdem gül safâ geldüñ
Seni iy sâgar-ı mey görmedük hayli zemân oldı

446.(1) Bâr-ı: yâr-ı S / mihneti: mihnetüz H // itdi: eyler Ü2. (2) itdügin: itdügüñ E,H,S,Ü2. (3) şûrîde: dîvâne Ü2. (4) İşiden: işidüñ Ü2.

447.(2) Demler durur: demlerdür Ü2. (3) güllerin: güllerüñ Ü1. (4) sâgar-ı mey: duhter-i rez Ü1,Ü2.

5 Ser-â-pâ şimdi görseñ âteş-i ġam dâġ dâġ itdi
FAṢÎḤâ ṣaḥn-ı sînem gûyıyâ bir gül-sitân oldı

A.61a, E.60b, H.66a, Ü1.94b, Ü2.94a, Ü3.68b

448.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 O şâha mâcerâmuz bir nigâh ile beyân oldı
Kim anı şerḥa her müjgân-ı çeşmüm bir lisân oldı

2 Nihân oldı gözümden ol perî-rû h^{v}âb-ı râḥat-veş
O dem bu dem durur ser-çeşme-i çeşmüm revân oldı

3 Dilüñ dil-dâr ile cüz'î ḳıyâs itdüm ser-encâmı
Ser-âgâz eyledüm taḥrîrine bir dâstân oldı

4 İḳâmet ḳâmetüñ fikriyle bir yirde degül mümkin
Dil-i âvâreye ser-geştelik ârâm-ı cân oldı

5 FAṢÎḤ ol ḳâşı yânuñ bilmedüm bâr-ı ġam-ı ʿışḳı
Çekilmez derd imiş kim ḳâmet-i ṣabrum kemân oldı

A.61a, E.60b, H.68a, S.51b, Ü1.95a, Ü2.94a, Ü3.68b

449.

NAẒÎRE BE-BAHÂ'Î(x)

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Kimüñ destârı pür-gül desti gül-çîn-i ayâġ oldı
Baña feyż-ı bahâruñ berg-i dest-âvîz-i dâġ oldı

2 Göñül dûd-ı dilüñ ol şâha zinhâr eyleme ẓâhir
Ki ḫaṭ geldi duḫân-ı âh ʿuşşâḳa yasâġ oldı

448.(1) Lisân: nişân H,Ü2,Ü3; perîşân S. (2) gözümden: gözinden H. (4) fikriyle: fikr ile Ü3. (5) ʿışḳı: ʿışḳ Ü3.
(x) E,Ü1.
449.(1) Desti: dest Ü2.

3 Cefâyı 'âşıka vâcib bilür bir büt esîriyüm
Göñül farż idelüm kim mevsim-i gül-geşt-i bâġ oldı

4 Bu gül-zâruñ kime feryâd idersüñ renc-i ḫârından
Nevâ-yı 'andelîbi hem-maḳâm-ı bâng-i zâġ oldı

5 Ḫumâr-ı hicr ile tâb-ı tekellüm yoḳ zebânında
FAṢÎḤa şi'r teklîf eylemeñ kim bî-dimâġ oldı

A.61a, E.61a, H.68b, Ü1.95a, Ü2.94b, Ü3.69a

450.

NAẒÎRE BE-NEẒÂ'İR(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Ḳıyâs itmek o şûḫa mâ'il ancaḳ cân-ı zâr oldı
Gül-i ruḫsârına bülbül benüm gibi hezâr oldı

2 Bu dil kim ġonçe-i gülşen gibi mecmû' idi evvel
Perîşân sünbülüñ fikriyle şimdi târumâr oldı

3 Şükûfe-rîz-i çeşm-i intiẓâruz bir ḫaber var mı
Seni iy bâd-ı gülşen görmedük çoḳ rûzgâr oldı

4 Ne gördük ne görenlerle görüşdük ḫayli demlerdür
Ġamuñla iy perî her çeşmümüz bir çeşme-sâr oldı

5 Gel iy ḫurşîd - ruḫsâr ebruvânı ġamze-i ümmîd
Niçe ṣubḥ u mesâ itdi güẕer çoḳ intiẓâr oldı

6 Olursın belki iy dil beste-i fitrâki bir ḫûbuñ
İrişdi 'ıyd-ı ḫûbâna dem-i ṣayd u şikâr oldı

---

(3) Vâcib: râḥat Ü3. (4) idersüñ: idersin E,H,Ü1.
(x) E.
450.(1) Mâ'il: nâ'il H. (3) Beyit E ve S'de yoktur. (4) görenlerle: görenler S,Ü3 // çeşmümüz: çeşmüm S. (5) Beyit E ve S'de yoktur. / ḫurşîd-i ruḫsâr ebruvânuñ ġamze-i ümmîd: ḫurşîd ü meh-tal'at cemâlüñ âşikâr eyle Ü3. (6) beste-i: teşne-i S / ḫûbuñ: cûyuñ S; şûḫuñ Ü3.

7 Mahalsüz itmemiş bir ʿarż-ı ḥâl-i şekveye cür'et
Maḥabbetde FAṢÎḤüñ cürmi cümle der-kenâr oldı

E.60b, H.64b, S.51b, Ü3.68b

451.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Bahâruñ şevḳına gülşende bir faṣl-ı ʿacîb oldı
Nevâ-yı nev-be-nev itdüñ ben oldum ʿandelîb oldı

2 Varılmaz kûy-ı dil-dâra irilmez vuṣlat-ı yâra
Esîr-i derd-i hicrüz çâremüz ṣabr u şekîb oldı

3 Misâl-i sîb düşdi dest-i emvâc-ı yem-i ʿışḳa
Göñül gitdükçe gitdi geh firâz u geh nişîb oldı

4 FAṢÎḤ ol perver şiyâb-ı naʿîm-i vaṣl olan göñlüm
Henüz üftâde-i hicrân olup ḥâli ġarîb oldı

H.68b, Ü3.69a

452.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ṣabâ zülfinde yâruñ hiç dil-i nâlânı gördüñ mi
Nedür aḥvâli ol güm-geşte-i hicrânı gördüñ mi

2 Dün aġyâr ile gördükde teġâfül eyledi bizden
Ḥaḳîḳatsüzlük itdi âḫır ol fettânı gördüñ mi

3 Sen iy âyîne niçe ḥüsn-i ṣûret seyrin itmişsin
Bir âḫır dil-rübâda böyle ḥüsn ü ânı gördüñ mi

---

(7) İtmemiş: eylemiş Ü3 / ʿarż-ı: ʿârıż-ı S // cürmi: cür cürm S / cürmi cümle: cümle cürmi Ü3.

451.(1) Nev-be-nev: bî-nevâ Ü3. (4)

452.(1) Yâruñ hiç: dil-dâruñ Ü2. (3) Beyit S'de yoktur. / Niçe: - Ü2 / seyrin: seyr Ü3. (5) Beyit E,S ve Ü3'te vardır.

4 Bu şeb gördüm nigâh-ı iltifâtından düşürmezdi
Raḳîb-i rû-siyâha itdügi iḥsânı gördüñ mi

5 Ne ġavgâlar ḳopardı bir nigâh-ı çeşm-i mekkârı
Ne kâr-ı fitne peydâ itdi ol fettânı gördüñ mi

6 FAṢÎḤ-i zârdan nâm u nişân yoḳ kûy-ı cânânda
Nedür aḥvâli ol güm-geşte-i hicrânı gördüñ mi

A.61b, E.64b, H.68a, S.53b, Ü1.94b, Ü2.93b, Ü3.73a

453.
NAẒÎRE BE-NAẒÎM(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Cây idinsem itmek istibʿâd deyr-i miḥneti
ʿÂşıḳum bir kâfir-i ḥüsne Muḥammed ümmeti

2 İttiḥâdın şemʿile efsürde itmiş rûzgâr
Bulmadum pervânede evvel olan germiyyeti

3 Giceler ʿazm itdügim ol mâha sâyem ḫavfidür
Bir ṭarîḳ ile ḳabûl itmez maḥabbet şirketi

4 Minnet-i ḫâṭır-ḫırâş-ı tîşe ḳaydın çekmezem
Kûhı deşt eyler dilüñ kem-ter nigâh-ı ḥasreti

5 ʿAksi âyîneyle ülfet eylemez bir vech ile
Ṣûret-i taʿbîre gelmez ol perînüñ vaḥşeti

6 Câna minnetdür cefâsına taḥammül iy FAṢÎḤ
Bârı bâġ eyler baña ol ṭıfl-ı nâzuñ lükneti

A.61b, E.61b, H.68b, Ü1.95b, Ü2.95a, Ü3.73b

---

(5) Beyit E,S ve Ü3'te vardır. (6) nâm u: nâm - Ü2.
(x) E.
453.(4) Ḥasreti: ḥayreti Ü2. (5) Beyit Ü1'de yoktur. /ʿAksi: ʿAksin Ü3 // girmez: gelmez H,S,Ü3.

454.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Gül-zâr-ı dâğ iden dil-i âteş hevâmuzı
İtdi semûm-ı âha mübeddel ṣabâmuzı

2 Evżâ'-ı bed-nümâyî-i baḫt-ı sitîze dost
Bîgâne eyledi bize hep âşinâmuzı

3 Bülbüllere leṭâfet-i ṣavt eyleyen kerem
Ḫâr-ı ḫırâş gûş-ı gül itmiş nevâmuzı

4 Maḫṣûṣ-ı cevre râzıyam ol bî-teraḥḥüm âh
Ġayra ider vefâyâ bahâne cefâmuzı

5 Eşcâr-ı kilk ü baḥr-i müdâd olsa iy FAṢÎḤ
Taḥrîre eylemezdi vefâ mâcerâmuzı

A.61b, E.65a, H.69a, Ü1.95b, Ü2.95b, Ü3.73a

455.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ṭûṭîye cânâ ferâmuş itdürüp güftârını
Pây-mâl itdüñ tezervüñ şîve-i reftârını

2 Ġonçeler eşküfte yir yir tâcir-i bâd-ı şimâl
Çâr-sû-yı bâğda açmış bahâruñ bârını

3 Cûy-bârı bâd taḥrîk eyleyüp pür-mevc ider
Gûyıyâ bir nev-cevânuñ tâzeler destârını

4 Cevrin efzûn eylemiş gül bülbül-i zâra yine
Rûzgâruñ yâd itmiş şîve-i âzârını

454.(1) Ṣabâmuzı: ṣadâmuzı Ü3. (4) vefâya bahâne: bahâne vefâya Ü2.

455.(1) Güftârını: güftâruñı Ü2 // şîve-i: Şîve vü Ü3 / reftârını: reftâruñı Ü2. (2) bâd-ı: bâd u Ü3 // açmış: almış Ü3 / bahâruñ: bahârın H. (3) Cûy-bârı: Cûy-bâr-ı H. (4) Gül bülbül-i zâra: - zâra Ü3.

5 Seyr idenler pençe-i şîr-i jiyânda iy FAṢÎḤ
Âhû-yı müşgîn ṣanurlar dîde-i bîmârını

A.61b, E.65a, H.68b, S.54a, Ü1.95a, Ü2.94b, Ü3.73b

456.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Faṣl-ı gül germ-rev-i cânib-i bâġ itdi bizi
Nâza başdan yine muḥtâc-ı ayâġ itdi bizi

2 Sâḳi cûyende-i âb-ı keremüz luṭfundan
Gerd-i ġam bâd-ı elem ḫuşk-dimâġ itdi bizi

3 Yârsuz seyr-i gül ü lâle-i bâġ u gülşen
Dili pür-âteş idüp dâġ-be-dâġ itdi bizi

4 Ṭaleb-i maḥmil-i Leylâyı temennâ-yı viṣâl
Ḳays-veş ḥâṣılı güm-kerde sürâġ itdi bizi

5 Ser-i şûrîdeme bir dâġ-ı ferâġat yaḳdı
Himmet-i pîr ġam-ı 'ışḳ-ı çerâġ itdi bizi

6 'Âḳıbet vaż'ı şütür girye-i bî-mevḳi'-i yâr
İy FAṢÎḤ âzim-i şeh-râh-ı ferâġ itdi bizi

A.62a, E.61b, H.64b, Ü1.90b, Ü2.86b, Ü3.69b

457.

BERÂYI MÎR-İ DERYÂYÎ GOFTE ŞOD (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Dile ṣaldıḳda pertev tâb-ı 'ışḳ-ı mâh-tâbânı
Ḳodılar gûyıyâ fânûsa bir şem'-i fürûzânı

456.(3) Lâle-i: Lâle vü Ü2 / bâġ u: bâġ - Ü2,Ü3. (5) şûrî-
deme: şûrîdeye Ü1,Ü3.

(x) A,E.

457.(1) 'Işḳ-ı: mihr-i H,S; mihr ü Ü3.

2 Yâhûd kim bir perîdür âb-ı ṣâfa itdiler da'vet
O mâhı itdiler ya mâlik-i deryâ-yı 'irfânı

3 Berât-ı vechine ebrûlarından çekdiler tuğrâ
O mîr-i ḥüsne tevcîh itdiler mülk-i dil ü cânı

4 Çıḳar besdür o pür-ḫam kâküli zîr-i külâhuñdan
Muḳayyed olma ġayrı çekme zencîre esîrânı

5 Didüm Sîmurġ rûy-ı ṣafḥa-i âb üzre naḳş olmış
Görince iy FAṢÎḤ ol keştî-i ṣad-reng ü elvânı

A.62a, E.62a, H.65a, S.52a, Ü1.91a, Ü2.88a, Ü3.69b

458.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Pertev-i ḥüsnüñ dile düşdükde yaḳdı kîneyi
Gûyıyâ kim ṭutdılar ḫurşîde bir âyîneyi

2 Câm ile olmış ṣurâḥî bezm-i meyde leb-be-leb
Yâd iderler bir biriyle ṣoḥbet-i pîşîneyi

3 Sînesin yâra niyâz ile güşâd itdürdi dil
Gûyıyâ efsûn ile fetḥ itdi bir gencîneyi

4 Tâc-ı mihre virmezin serde külâh-ı köhneyi
Aṭlas-ı çarḫa degüşmem ḫırḳa-i peşmîneyi

5 Âteş-i sûzânumı basdurmadum ḫâkistere
İtmedüm me'lûf-ı pîrâhen FAṢÎḤâ sîneyi

A.62a, E.65a, H.69b, Ü1.95b, Ü2.95b, Ü3.73b

---

(4) Kâküli: kâkülüñ Ü3 / külâhuñdan: külâhumdan H; külâhından S,Ü2. (5) Didüm: Dem Ü2.

458.(1) Düşdükde: düşdükçe Ü2. (2) pîşîneyi: dîrîneyi Ü3. (3) Fetḥ: - Ü1. (4) virmezin: virmezem Ü3. (5) basdurmadum: basdurmazam Ü3 // itmedüm: itmezem Ü3.

459.

BE-ZEBÂN-I ÇAĠATÂYÎ(X)

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Cemʿ idüp ḫâr-ı sitem ceyb ü girîbân-ı meni
Rûzgâr itdi perîşân ser ü sâmân-ı meni

2 Zülf-teg ḫvâbını mı ʿışḳ perîşân ḳıldı
Ḥâl-teg itdi ḳara aḫter-i tâbân-ı meni

3 Bolmaz iy bâd-ı ṣabâ berg-i ḫazân-teg saña bâr
Der-i cânânga yitür bu ten-i bî-cân-ı meni

4 Nûş-ı cân bolġay ayâ muġbeçç-i ġonçe-dehen
Mey gibi sanga ḥelâl eylediler ḳan-ı meni

5 Bildi ol ġamzesi Tâtâra giriftârluġum
Gûş ḳılġanda FAṢÎḤâ menüm efġân-ı meni

A.62b, E.65b, H.70a, Ü1.96a, Ü2.96a, Ü3.74a

460.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Sikke-i şâh-ı velâyetdür külâh-ı Mevlevî
Ḳubbe-i eyvân-ı ḥikmetdür külâh-ı Mevlevî

2 ʿÂlem-i dil ẓıll-i maḫrûṭîsi itmişdür siyâh
Leyletü'l-Ḳadr-i kerâmetdür külâh-ı Mevlevî

3 Olduġınca şevḳ ile meydân-ı ʿışḳ içre semâʿ
Çarḫ-ı eflâk-ı maḥabbetdür külâh-ı Mevlevî

(x) A,E,Ü3; Be-Zebân-ı Nevâyî Ü1,Ü2.

459.(2) Zülf-teg: Zülfi-teg Ü3 // Ḥâl-teg: Ḥâli-teg Ü3.
(3) Bâr: târ Ü1; bâd Ü2. (4) Nûr-ı cân: Nûş-ı - Ü2 /
Bolġay ayâ: bolġarı iy Ü3. (5) Bildi: Bilgen Ü2 / ġamzesi: ġamze-i Ü2.

460.(2) Maḫrûṭîsi: maḫrûṭîni Ü3. (4) Sâyesinde: Sâyesinden Ü3.

4 Sâyesinde ser-bülend olmış niçe şâh u gedâ
Bâr-gâh-ı ʿizz ü rifʿatdür külâh-ı Mevlevî

5 Âfet-i dünyâ vü ʿuḳbâdan maṣûnü'z-zeyl ider
Ẓarf-ı ḳalb-i pâk-ṭıynetdür külâh-ı Mevlevî

6 Mevlevî şeh-bâz-ı evc-i maʿrifetdür iy FAṢÎḤ
Eskef-i zer-kâr-ı ḥikmetdür külâh-ı Mevlevî

H.63a, Ü3.66b

461.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Elden ḳomaz cemalüme beñzer diyü özi
Mir'ât ile alışdı o mâhuñ yüzi gözi

2 Ḫâkister eyler ʿâlemi refʿ itse rifʿatin
Miṡli görinmez âyîne-i mihrdür yüzi

3 Her ḫûb u zişte görmedük ʿarż-ı ḳabûlde
Âyîne gibi bir daḫı bî-şermdür sözi

4 Zülf-i nigâr u (ḳâmetine) serv ü sünbüli
Teşbîh idüp uzatma meded bâġ-bân sözi

5 Söyler FAṢÎḤ bulduġını nergis ü güle
Bülbüller ile bâġun alışmış yüzi gözi

H.63b

462.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Niçe terk (eyleyeyüm) ġayret ile cân u teni
Çekdiler sîneye cân gibi o sîmîn-bedeni

---

(4) Sâyesinde: Sâlesinden Ü3.
461.(4) (Ḳâmetine): ḳâmete H.
462.(1) (Eyleyeyüm): eyleyem H.

2 Ḳaldı hicrüñle ḫarâb oldı dil-i vîrânum
İy perî görmeyeli ḫayli zemân oldı seni

3 Def'aten itdi seni 'ışḳ-ı ḫalâṣ iy Ferhâd
Beni gör n'eyledi bîmâri-i ḥasretle beni

4 'Îsî iḳrâr-ı viṣâl itmede ..... lâdür var
Görmedük kimsede hiç ġayrı o nâzük deheni

5 Fikr-i taṣvîr-i dil-ârâ-yı cemâliyle FAṢÎḤ
Yûsufistân iderin külbe-i nâr-ı ḥazeni

H.63b

463.
NAẒÎRE BE-ṢABRÎ (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Çeken minnet bilüp bâr-ı ġamın tek cânuñ olsaydı
Ne aġlarduñ bu cevri eyleyen cânânuñ olsaydı

2 Ne ġam yirdüñ göñül her şeb ḳalaydı ġayr ile ol meh
Gelüp bir gice de bâri senüñ mihmânuñ olsaydı

3 Gezerdüñ terk idüp iy Ḳays-ı 'uryân kûy-ı Leylâyı
Girîbânuñ yâhûd çâk itmege dâmânuñ olsaydı

4 Baña düşnâm-ı vâfir eyledüñ aġyâr içün kâfir
Bu cevri eylemezdüñ 'âşıḳa îmânuñ olsaydı

A.57a, E.65b, H.64a, Ü3.68a

464.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Eyle fetîl luṭfuñ ile tâze dâġını
Bîmâr-ı 'ışḳ-ı tîre-şebüñ yaḳ çerâġını

---

(5)
(x) E.
463.(2) Bir gice de bâri: bâri bir gice de H.

2 Bûy-ı nesîm-i şevkuñ ile rûzgârda
Geşt ü güzâr itmedeyüz bâġ u râġını

3 Bir ḥâlle ḳalmamış dil-i şeydâda ârzû
Âzürde eylemiş ġam-ı devrân dimâġını

4 Ḳalmaz şarâb-ı şevḳden elbet tehî o dil
Çün ḫumm-ı bâde bekleye künc-i ferâġını

5 Pervâz-ı meyl ider mi o ʿanḳâ-ṭabʿ-ı FAṢÎḤ
Bir cîfenüñ görince hücûm-ı kelâġını

E.60a, H.64a, S.52a, Ü3.69a

465.
NAẒÎRE BE-FUŻÛLÎ(x)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ḫûn ile âlûde gördüñ niçe kez dâmânumı
Silmedüñ bir kerre âb-ı dîde-i giryânumı

2 Ṭıfl-ı nev-resken saña biñ cân ile iy bî-vefâ
Ben idüm teslîm iden murġ-ı dil-i nâlânumı

3 Tâ ezelden bu ḫarâb-âbâdı maġrûr eyleyen
Genc-i ʿışḳa mesken itmiş ḫâṭır-ı vîrânumı

4 Leblerin tefsîde gördükde su'âl itdüm didi
Tâb-ı teb efsürde itdi ġonçe-i ḫandânumı

5 Ney gibi baġrum delikdür dâġ-ı ḥasretle FAṢÎḤ
Zaḫm-ı ʿışḳum derk ider gûş eyleyen efġânumı

A.60b, E.60a, Ü3.69b

(x) A.
465.(4) Leblerin: Leblerüñ Ü3.

466.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilâtün

1 Hevâ-yı germi-i mihrüñ ile mizâc bozuldı
Miyâne-i ten ü ṣıḥḥatle imtizâc bozuldı

2 Baḳınca nabżuma derdüm eger çi bildi ṭabîbüm
Marîż-ı ʿışḳa didükde nedür ʿilâc bozuldı

3 Bozulma bu felegüñ nâ-dürüst vażʿına ḳaṭʿâ
Bu ʿarṣada niçe ṣâḥib-serîr ü tâc bozuldı

4 Henüz ehl-i dilüñ temcîd ..... rağbeti yoḳdur
Hünerde cârî olan naḳd-i ibtihâc bozuldı

5 Bu çâr-sûda metâʿ-ı maʿârif ile FAṢÎḤÂ
Olan muʿâmele-i ülfet-i revâc bozuldı

A.58b, E.60b, H.64b, S.52a, Ü3.70a

467.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Mecnûn ki feyż-ı ʿışḳ ile şâh-ı cihân idi
Her naḫl-i deşt üstine bir sâye-bân idi

2 Ḳan ağladukça ben sen iderdüñ viṣâle vaʿd
Demler o demler idi zemân ol zemân idi

3 Baṣdukça ġam sipâhı zemîn-i dile ayâġ
Mey-ḫâne künci ʿâşıḳa dârü'l-emân idi

4 Bâlâ ḳadüñ ġamıyla nişânum bülend idi
Ol dem ki tîr-i âhum alup ḳad kemân idi

466.(1) Ṣıḥḥatle: ṣıḥḥatde Ü3. (2) bildi: bileydi H / ṭabîb: ṭabîbüm Ü3. (3) Bozulma bu felegüñ: Bozulmağa bu felek Ü3 // ṣâḥib-serîr ü: ṣâḥib-serâ vü H.

467.(4) Beyit Ü3'te yoktur. / Bâlâ ... idi: İtmiş idi nişânemi ḳaddüñ ġamı bülend S // tîr-i âhum alup: âh-ı tîrüm olup H.

5 Küh-sâr u deşte ḫᵛâhişi bir ḥadde kim FAṢÎḤ
Ferhâd u Ḳaysa ṣanki göñül tev-emân idi

H.69a, S.54a, Ü3.73b

468.
Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Göñül endîşeden ḫâlî degül göz giryeden mâlî
Bize terk itdürür bu ḥâller cânı degül mâlı

2 Göñül deryâ hevâdur 'ışḳ dirler i'timâd itdüm
Ki olmaz ıżṭırâb-ı 'ışḳdan bir laḥẓa dil ḫâlî

3 Niyâz u nâz-ı 'ışḳ idrâk olınmaz bir zemân ancaḳ
Figân itmekde bülbüller yaḳar pervâneler bâli

4 İdüp efsürde âhum ṭa'n-ı serd-i düşmen-i bed-gû
Henüz ol gül ki beñzer çeşm-i lâġar kim ola nâlî

5 Sükût el virse vaḥdet-âşinâ olsaḳ miṡâl-i baḥr
Ḫamûş olsaḳ FAṢÎḤâ ḥâle taṭbîḳ eylesek ḳâli

E.65a, H.69b, Ü1.96a

469.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Ben idüm zencîr-i 'ışḳuñ ibtidâ dîvânesi
Şem'-i ḥüsnüñ ben idüm evvel yanan pervânesi

2 Zîver-i ṭâḳ olmamışdı lü'lü'-i engûr-ı ter
Ben dili itmişdüm 'ışḳuñ gevherin peymânesi

3 Cevher-i eşyâ daḫı meknûz iken düşmen baña
Tâc-ı Keykâvûs-ı 'ışḳuñ gevher-i şâhânesi

4 Naḳd-i cân ile Key u Keyḫusrev ü Cemşîd ü Cem
'Işḳuñ olmışdur ṭaleb-kâr-ı mey-i mey-ḫânesi

---

(5) Ḫᵛâhişi: ḫᵛâhiş S.
468.(5) Sükût: Sükûn E // taṭbîḳ: tebdîl E.

5 İy FAṢÎḤ ʿaḳl itmemişdi menzilin ḳaṣr-ı vücûd
Ben idüm şâh-ı maḥabbet şehrinüñ dîvânesi

E.64a, H.69b

470.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Yaḳdı hep ḫâkister itdi sûz-ı dil ḫârâları
Lâle-zâr itdi sirişk-i çeşm-i ter ṣaḥrâları

2 Gülşen itdi şevḳ-ı ruḫsâruñ dile külḫanları
Mesken itdi iy perî ʿışḳuñ baña tenhâları

3 Çeşm-i merdüm-gîr-i pergâr-ı ġazâlânuñ senüñ
İtdi Mecnûn-ı melâmet ʿâḳil ü dânâları

4 Ḥîn-i garḳ-âbî-i ümmîd-i kenâr-ı dil-rübâ
Çoḳ der-âġûş eyledüm bu mevce-i deryâları

5 Naẓm-ı cevher-dâruña yoḳ cây-ı inkâr iy FAṢÎḤ
Eyledüñ bî-ḳadr ü ḳıymet lü'lü'-i lâlâları

E.62a, H.70a

471.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Gelmiş güşâd-ı fâl-i bahâra gül âyeti
Bülbüllerüñ maḳâm-ı Nevâda ḳırâ'ati

2 Ḳonmış nuḳâṭ-ı şeb-nem-i ter ṣaḥf-ı güllere
Bir bir hezâr yâda getürmiş rivâyeti

3 Güller güşâde ʿaṭse-i bâd-ı bahâr ile
Cân-baḫş u dil-güşâ bu zemânuñ sirâyeti

4 Taḳvîm-i gül mücedded-i hükm-i şeh-i bahâr
Medd-i naẓarla sâḥa-i gülşen mesâḥati

5 Vaṣṣâf-ı bâğ-ı ma'nâ ider ḫâmemi FAṢÎḤ
Bülbüllerüñ şetâreti güller leṭâfeti

Ü1.95b, Ü2.96a

472.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Bahâr oldı gönüller ġuṣṣadan âzâdedür şimdi
Bisâṭ-ı 'ayş u 'işret her ṭaraf âmâdedür şimdi

2 Zebân-ı ehl-i dilde güft ü gûy-ı ṣubḥ u şeb ekser
Ruḫ-ı sâde-dil âzâde-i câm-ı bâdedür şimdi

3 Teng-destân-ı 'işret eyleyüp ezhâruña tezyîn
Sifâl-i köhne reşk-i sâğar-ı bî-câdadur şimdi

4 Dem-â-dem sâḳî-i gül-rûy-ı dest-i şevḳ-nûşâna
Edâ-yı her çi bâd-â-bâd ile mey-dâdedür şimdi

5 FAṢÎḤâ 'âşıḳa çesbân-ı dem âzâdi-i gülde
Bu gûne şi'r-i rengîn-i tekellüf sâdedür şimdi

Ü3.67b

3. TERKÎB-İ BENDLER ve TERCÎʿ-İ BENDLER

I.

DER-NA'T-İ RESÛL-İ HAK TE'ÂLÂ
DER-HÎN-İ SEYÂHATÜM ŞOD İNŞÂ'(x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

I.

1 İy pâdişeh-i serîr-i levlâk
V'ey nakş-ı te'âlâ tâc-ı eflâk

2 Mi'râcuñ ile sipihr ider nâz
Nakş-ı kademüñle fahr ider hâk

3 Ser-menzil-i vasf-ı zât-ı pâküñ
Olsa ne kadar serî' ü çâlâk

4 Pâ-der-gil-i hayret olup âhır
Tayy eyleyemez kümeyt-i idrâk

5 'Âlemleri âb-ı tîğ-i şer'üñ
Çirk-âb-ı küfrden eyledi pâk

6 Sanma felek üzre kehkeşândur
Mihrüñ ile itdi sînesin çâk

7 Bürhân-ı 'uluvv-i şânuñ oldı
لولاك لما خلقت الافلاك

8 İy esbak-ı sâhib-i risâlet
V'ey eşfak-ı haste-hâl-i ümmet

(x) A,E,S., Der-Na't-i Habîb-i Hâlıku'l-Kevneyn Der-Hîn-i Seyâhat-i Tahrîr-kerde H, Der-Na't-i Seyyid-i Kâ'inât Salla'llâhu 'Aleyhi ve Sellem Ü2, Na't-i Şerîf Ü3.

1. I.(3) Serî' ü: serî' - Ü2. (4) Eyleyemez: eylemez Ü2.
(7) : لما Ü2./ Sen olmasaydın kâinâtı yaratmazdım.

II.

1 Sen olmasañ olmaz idi ʿâlem
Bulmazdı vücûd keyf ile kem

2 Sen olmasañ iy meh-i hidâyet
Rûşen mi olurdı heft-ṭârem

3 Sen olmasañ iy şeh-i risâlet
Bulmazdı niẓâm ḥâl-i âdem

4 Sen olmasañ idi ḥâkimü'l-ʿadl
Olmazdı esâs-ı dehr muḥkem

5 İy aḳdem-i aṣfiyâ-yı evvel
V'ey aʿẓam-ı enbiyâ-yı aḳdem

6 Ẓıll-i kenef-i himâyetüñde
Oldı żuʿafâ-yı ümmet eslem

7 Sensin o peyember-i felek-câh
Kim ümmetüñ ʿÎsî bin Meryem

8 Sensin şeh-i mürselân-ı ekrem
Fermân-dih-i şarḳ u ġarb-ı ʿâlem

III.

1 Sensin bu sipihri ḫalḳa ʿillet
İy mihr-i münîr-i evc- rifʿat

2 Sensin ki ider semâ ile arż
Peyġamber idügine şehâdet

II.(3) Âdem:ʿâlem Ü2. (4) İdi ḥâkimü'l-ʿadl: iy ḥâkimü'l-ʿadl H; idi ḥâkim - Ü3. (7) O: ol Ü2 // Kim: ki Ü2 / Bin: benî Ü3. (8) Şarḳ u: şarḳ - Ü2.
III.(1) Sipihri: sipihre Ü1. (2) İdügine: idügüñe Ü1.

3 Sensin ki cenâb-ı Kibriyâdan
Olduñ ḥarem-i viṣâle daʿvet

4 Her maṭlab u ḫvâhiş oldı bî-reyb
Maḳbûl-i cenâb-ı Rabb-i ʿizzet

5 Bu bendelerini itmeyüp yâd
Ol demde buyurduñ ümmet ümmet

6 Mevlâ ser-i ṣaḥf-ı muṣḥaf üzre
Evṣâfuñı yazmış âyet âyet

7 Hem-vâre bu mekteb-i cihânda
Eṭfâl ü büzürg ider ḳırâ'at

8 İy merhem-i sîne-i ciger-rîş
V'ey bendesi pâdişâh u dervîş

IV.

1 Dil ġayra idüp suḫan-ṭırâzı
Nâ-maḥreme itdi keşf-i râzı

2 Her ġonçe dehân u mûmiyânuñ
ʿIşḳıyla idüp medîḥa-sâzı

3 Bîhûde iżâʿat itdi ṭabʿum
Yoḳ yirlere gevher-i niyâzı

4 Bilmezlig ile ḥaḳîḳat-i ḥâl
İtdüm dili ṭâlib-i mecâzı

5 Çün sâye olur görince pâ-mâl
Her ḳâmet-i serv-i ser-firâzı

---

(3) Kibriyâdan: kibriyâda Ü3. (4) Maṭlab u: maṭlab - Ü2.
(5) Bendelerini: bendelerine S. (6) Evṣâfuñı: Evsâfuña S.
(7) Eṭfâl ü: Eṭfâl - Ü2.
IV.(2) Dehân u: dehân - Ü2. (3) İżâʿat: iṭâʿat Ü2.

6 Bülbül gibi her güle nevâ-senc
Her şem'a ider ciger-güdâzı

7 Gelmez dile zevkden kanâ'at
Sîr olmadı çeşm-i hırs u âzı

8 'Afv it görüp itdügi fesâdı
Şermende koma o nâ-murâdı

V.

1 İy bâ'is-i 'izzeti FASÎHün
Kendüye bu himmeti FASÎHün

2 Gûyâ ola şehd-i na'tuñ ile
Tûtî-i tabî'atı FASÎHün

3 Yeksân ola feyż-ı midhatüñle
Eflâk ile zîneti FASÎHün

4 Olmak saña bende-i senâ-ger
Bes mâye-i devleti FASÎHün

5 Lutfuñda degül şumâra kâbil
Bî-hadd ise zilleti FASÎHün

6 Cibrîl metâf-ı hâk-i pâyuñ
Tâc-ı ser-i rif'ati FASÎHün

7 Budur k'ide kuhl-i dîde-i cân
İhlâs ile niyyeti FASÎHün

8 Ümmîd ola bu recâsı makbûl
İy lutfı olan cihâna mebzûl

A.13a, E.3a, H.3a, S.3b, Ü1.39a, Ü2.5a, Ü3.3b

---

(6) İder: idüp E,Ü1. (8) İtdügi: itdi Ü2.
V. (2) 2. ve 3. beytin 2. mısrâları S'de yer degiştirmiştir.
(3) Zîneti: rütbeti Ü2. (8) Cihâna: cihânda S.

II.

TERKÎB-İ BEND-İ BELÎĠ
DER-NA'T-İ ṢÂHİBÜ'T-TEBLÎĠ
ṢALLA'LLÂHU 'ALEYHİ VE SELLEM(x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

I.

1 İy mihr-i sipihr-i âferîniş
V'ey nûr-ı dü-çeşm-i ehl-i bîniş

2 Sensin sensin iki cihânuñ
Ḫalḳ olması ḥikmetinde ḫᵛâhiş

3 Bilmekde görüp refî'-i ḳadrüñ
İdrâk-i ḳaṣîr a'mî dâniş

4 İy mihr-i ṣabâḥ ıṣṭıfâyı
Sensin ki şefî'-i rûz-ı pürsiş

5 Mir'ât-ı ruḫuñ eserleridür
Eflâk ü zemînde bu nümâyiş

6 İy şâh-ı melek-sipâh felek-câh
V'ey mâh-ı sipihr lî-ma'a'llâh

II.

1 İy naḳş-i 'acîbe-i Ḫudâyî
V'ey nûr-ı mübeyyen kibriyâyî

2 Mir'ât-ı cemâl-i mâh-tâbuñ
Bir görmesi mâhı biñ ḫaṭâyı

3 Üstâd-ı ezel senüñçün itdi
Bu kâruña 'aceb-nümâyı

(x) H.S.

I. (2) Sensin sen: sensin sensin H,S,Ü3. (4) Sensin ki: Sensin - H,S. (5) Eflâk ü: Eflâk - S. (3) Üstâd-ı: Hallâk-ı Ü3 // Bu: Ber Ü3./Mısrâ vezne uymamaktadır.

4 Nuṭḳuñda kelîl ʿArabla Aʿcâm
Luṭfuñda baḫîl Maʿann ü Ṭâyî

5 Miʿrâca felek ḫam itdi ḳaddin
Ol ḥâle güvâh in ḥınâyî

6 İy maḥmili lâ-mekân temâşâ
V'ey maḥfili ber-ser-i muʿallâ

III.

1 İy ṭalʿatı nûr-baḫş-ı âfâḳ
V'ey maṭlaʿı mihr mihr ü eşfâḳ

2 Bûs-ı ḳademüñçün olmasa ḫam
Olmazdı bülend heftümîn-ṭâḳ

3 Âdem senüñ içün oldı îcâd
ʿÎsî senüñ içün oldı inṭâḳ

4 Ẓâhir bu ki şâh-ı enbiyâsın
İy maẓhar-ı ḥüsn ḥüsn-i aḫlâḳ

5 Rûşen bu ki âfitâb-ı ẕâtuñ
Ḫalḳ eyledi nûrdan Ḫallâḳ

6 Bî-sâye münevver âfitâbuñ
Bî-gâye bülendî-i cenâbuñ

IV.

1 Bâʿis dü-cihâna evvel âḫır
Ẕatuñdur olan ḫafî vü ẓâhir

---

(4) Nuṭḳuñda: Luṭfuñda H,S.
III.(1) Maṭlaʿı: maṭlaʿ-ı Ü3. (2) Bülend : - Ü3.
(3) Senüñ içün oldı: oldı senüñ içün H,S // Senüñ içün oldı: oldı senüñ içün H,S. (4) Ḥüsn ü: ḥüsn - Ü3.

2 Sen olmasañ iy cihân-ı ḥikmet
Eşyâda ne arardı müe̱ṯṯir

3 Seyyâreler olmaz idi sâ'ir
N'eylerdi nücûmda neẓâ'ir

4 Ḥâṣıl bu ki devr-i cümle eflâk
İy mefḫar-i kevn saña dâ'ir

5 Hep müntesib-i cenâb-ı pâküñ
ʿÂlemde eṣâġır u ekâbir

6 Nûruñla bulur maḳâmı sâlik
İy şemʿine sûḫte melâ'ik

V.

1 Devrinde bulunmaġıla biʿs̱et
Ol şevḳ iledür ḳamerde sürʿat

2 Hem-vâre fedâ'iyân-ı ʿışḳuñ
ʿArż itmededür ḥayâta nefret

3 Bî-sâye yir itdi mihr-i ẕâtuñ
Gör n'eyledi gör kemâl-i ḳudret

4 İy dürr-i yetîm-i bî-behâya
Deryâ-yı kerem yem-i mürüvvet

5 Feyżuñla ola niẓâm-ı ṣâliḥ
Aḥvâl-i FAṢÎḤ-i pür-melâmet

6 İy rütbesi lâ-mekândan ʿâlî
Sübḥâna'llâh zihî meʿâlî

---

(2) Müe̱ṯṯir: bu mü'e̱ṯṯir S; bu te'e̱ṯṯür Ü3. (3) Sâ'ir: sâye H,S.

V. (1) Devrinde: Derûnda H; Devrüñde Ü3. (3) Yir itdi mihr mihr-i: yâr idi her Ü3. (4) Bî-behâya: bî-bahâne H,S. (5) Niẓâm-ı: niẓâma H,S. (6) Meʿâlî: maʿânî H,S.

VI.

1 Şermende-i kâr-ı çeşm ü dildür
İtdükleri cürme münfa'ildür

2 Ser-menzil-i rehden eyleyen dûr
Bu nakş u nigâr-ı âb degüldür

3 Ser-rişte-i âhı nâ-güsiste
Dür sübha-i eşki muttasıldur

4 Hem mu'terif-i hatâ-yı pîşîn
Hem şimdi günâhdan haceldür

5 Her neyse ne ol günâh-kerde
Nevmîd-i şefâ'atüñ degüldür

6 Lutfuñdan irüp hitâb-ı 'izzet
'Afv ide anı cenâb-ı 'izzet

H.4a, S.7b, Ü3.4b

VI.(4) Haceldür: hacelindür H. (5) Beyit, Ü3'te yoktur.
(6) İrüp - : irüp aña Ü3.

III.

DER-NA'T-İ PEYĠAMBER-İ DÜ-'ÂLEM (x)

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

I.

1 Serv ü şimşâd u ṣanavber 'ar'ar
Ḳâmetüñ bendesidür iy gül-i ter

2 Didiler gül ruḫuña dür dişüñe
Ṭoldı evṣâfuñ ile baḥr ile ber

3 Olmasa faṣl-ı bahâr-ı luṭfuñ
Bu libâs ile görülmezdi şecer

4 Ḥilye-i pâküñ iletmiş gibi bâd
Ḳ'olmış elvân-ı çemen-zâr ezher

5 Daḫı gül-ġonçe iken bülbül-i zâr
Oḳur evṣâf-ı cemâlüñ ezber

6 Sen sen iy pâdişeh-i ḫayl-i rüsül
Mefḫar-i cüz' ile kül maẓhar ḳıl

E.4a

(x) E.

IV.

MERSİYYE DER-HAKK-I İSHAK-ZÂDE ZUHÛRÎ(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

I.

1 'Aceb mi rûz u şeb giryân olup çün pîr-i Ken'ânı
Akıtsam çeşm-i terden Nîl-veş seyl-i firâvânı

2 Yıkılsa kasr-ı cismüm cûşiş-i seyl-âb-ı hasretle
Harâb itse hücûm-ı ceyş-i gam mısr-ı dil ü cânı

3 Olup tenhâ-nişîn-i kûşe-i zindân-ı derd ü gam
'Aceb mi Yûsuf-âsâ terk idersem bezm-i ihvânı

4 N'ola sad-pâre kılsam cism-i zârum seng-i mihnetle
N'ola dest-i te'essüfle bir itsem ceyb ü dâmânı

5 Ayırdı çarh-ı dûn-perver fazîletlü efendümden
Veliyy-i ni'metüm 'izzetlü devletlü efendümden

II.

1 Yakup mahv eylesün cism-i nizârum âteş-i hasret
Uçursun göklere hâkisterüm bâd-ı gam u mihnet

2 Bisât-ı 'ayşı devşirsün tagıtsun sohbet-i zevkı
Perîşân-ı gam olsun kalmasun hâtırda cem'iyyet

(x) Ül., İshak-zâde Zuhûrî Efendinün Mısrdan Haber-i Fevti Geldükde Olan Mersiyyedür Ü2, Muhammes Ü3.

I. (1) Rûz u: rûz - H / giryân: girân Ü3. (3) İdersem: itsem Ü2. (4) N'ola ... mihnetle:'Aceb mi çâk çâk itsem vücûdum seng-i hasretle Ü3 // ceyb ü: ceyb - Ül. (5) Veliyy-i ... efendümden: Cihân-ı 'ilm ü 'irfân hâce-i'âlem-pesendümden Ü3.

II.(1) Nizârum: figârum H,Ül // hâkisterüm: hâkister H / Bâd-ı: bâr-ı H / gam u: gam - H. (2) Tagıtsun: - H // Kalmasun: - H.

3 O ser-mest-i hüner üftâde-i ḫâk-i helâk oldı
Ḥarâm olsun baña peymâne-i ʿayş u mey-i ʿişret

4 O perver meclis-i fażl u hünerden çün cüdâ oldum
Baña lâzım degül yârân ile şimden girü ülfet

5 Olup Yaʿḳûb-veş hem-dem sirişk-i bî-ḳarâr ile
Geçe ʿömr-i ʿazîzüm künc-i ġamda âh u zâr ile

III.

1 Yıḳılsun baʿd-ezîn isterse çarḫuñ ṭâḳ-ı vâlâsı
Ṭutulsun mihri olsun münḥanif mâh-ı şeb-ârâsı

2 Bu bâġuñ çün benefşe gülleri hep nîl-gûn olsun
Libâs-ı zâġa girsün ʿandelîb-i zâr u şeydâsı

3 Ümîd ü ye'sden ḳaṭʿ-ı naẓar ḳıldum baña dehrüñ
Gerekmez Yûsuf-ı kâm u Züleyḫâ-yı temennâsı

4 Ḳoparmaḳda felek başuma her sâʿat ḳıyâmetler
ʿAceb memnûn olurdum bir gün evvel gelse ferdâsı

5 Bu dâm-ı pür-miḥenden bir ḳadem evvel rehâ bulsaḳ
Bu ġamla günde biñ kez ölmeden bârî ḫalâṣ olsaḳ

IV.

1 Felek ol ẕât-ı pâküñ bilmeyüp ḳadrin helâk itdüñ
Vücûd-ı zârı şemşîr-i sitemle çâk çâk itdüñ

---

(4) Perver: mîr-i Ü1,Ü2,Ü3/ fażl u: faṣl - Ü1; fażl - Ü2// Yârân ile şimden girü: şimden girü yârân ile Ü3.
III.(1) Mihri: mihr Ü1. (3) Ümîd ü: ümîd - Ü2 / ḳaṭʿ-ı nazar: ḳaṭʿ-ı - H // kâm u: kâm - Ü2. (4) Ḳoparmaḳda: Ḳoparmaḳdan Ü3 // olurdum: olurduḳ H,Ü1,Ü2. (5) Rehâ bulsaḳ: recâ bulsun Ü3 // ġamla: ġamdan Ü2 / olsaḳ: olsun Ü3.
IV.(1) İtdüñ: - Ü3 // Vücûd-ı: vücûdı Ü1.

2 Felek satdun o dürr-i bî-behâyı 'âkıbet hîçe
Yirin âhır o genc-i 'ilm ü fazlun künc-i hâk itdün

3 Felek bir dâğ yakdun câna kim dûd-ı siyâhından
Bana rûşen günüm çün şâm-ı hasret tîre-nâk itdün

4 Felek ğâyet keremsüz merhametsüz bî-mürüvvetsin
Ne cür'etle o zâtı keşte-i tîğ-i helâk itdün

5 Vücûdı gevherin eşkiste-i seng-i fenâ kıldun
Diyâr diyâr u evlâd u 'ıyâlinden cüdâ kıldun

V.

1 Dahı sîr olmadun âb-ı hayâta eyledün ma'lûm
Senün indünde kadr-i zât-ı erbâb-ı hüner ma'lûm

2 Senün devründe erbâb-ı hünerden şâdumân kimdür
Senün devründe kimdür ehl-i dilden k'olmaya mağmûm

3 Kanı bir sâf-meşreb kim anı sen itmedün tekdîr
Kanı bir mahrem-i râz-ı hüner kim kılmadun mahrûm

4 Nice erbâb-ı tab'ı şehd-i cânından usandurdun
Nice sâhib-mezâkı zehr-i ğamla eyledün mesmûm

5 Sen erbâb-ı hüner ehl-i dile dîrîne düşmensün
Rahmden kalb-i sengînün tehî bir kîne düşmensün

VI.

1 Yegâne 'âlim ü fâzıl edîb-i nükte-perverdi
Hezârân nev-'arûs-ı nazma zât-ı pâki şehverdi

---

(2) 'İlm ü: 'ilm - H. (3) Bir: - Ü3. (4) Tîğ-i: tîre Ü3.
(5) Seng-i fenâ: seng-i - Ü2.
V. (1) Kadr-i zât-ı: kadr-i - Ü2. (4) Tab'-ı: cânı Ü2.
(5) Bir kîne: dîrîne Ü2. V,VI ve VII. bendler Ü3'te yok-
tur.

2 Nizâmiydi nazmda hvâce-i sâniydi inşâda
Hüner-senc ü ma'ârif-perver üstâd-ı suhan-verdi

3 Zekâda seyyid-i 'asr u tetebbu'da çü Sa'dü'd-dîn
Budur hakkâ ki her bir fende kâmildi hüner-verdi

4 Müsellemdi vücûd-ı muhterem zât-ı mükerremdi
Hele kân-ı kevnde misli yok bir pâk-gevherdi

5 Ne çâre eyledi câyın felek hâk-i fenâ şimdi
Bize subh u mesâ lâzım olan hayr-du'â şimdi

VII.

1 Be-zât-ı pâk-i bî-misl-i cenâb-ı Îzîd ü ġaffâr
Be-nûr-ı cebhe-i 'âlem-fürûz-ı Ahmed-i muhtâr

2 Be-hakk-ı sıdk-ı Sıddîk u be-'adl-i hazret-i Fârûk
Be-hilm-i ibn-i Affân u be-'ilm-i Hayder-i Kerrâr

3 Be-hûn-ı nâ-hak-ı şehzâde-gân-ı âsumân-mesned
Ki şemşîr-i kazâya cevher-i cân itdiler îsâr

4 Be-a'mâm-ı bülend-ikbâl ü âl-i tâhirü'l-ezyâl
Be-ehl-i beyt-i 'ismet-yâr u ashâb-ı nigû-gerdâr

5 FASÎHÂ cây-gâhı gülşen-i Dârü'n-Na'îm olsun
Hemîşe çeşmi envâr-ı cemâlu'llâh ile tolsun

A.72a, H.10a, Ü1.42b, Ü2.10b, Ü3.9a

---

(3) 'Asr u: 'asr - Ü2. (5) Câyın: cânın H; hâ'in Ü2.
VII.(1) Îzîd ü: îzîd - Ü1,Ü2. (2) Affân u: Affân - Ü2.
(4) Be-a'mâm-ı: Be-iġmâm-ı H. (5) Çeşmi: cismi H.

V.

MEDḤ-İ BÂ-ʿIŞḲ (x)

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

I.

1 ʿIşḳdur ʿışḳ mülk-i yeksânı
ʿIşḳ bilmez gedâ vü sulṭânı

2 ʿIşḳdur gûne ʿillet-i ḫilḳat
ʿIşḳ âbâd ider dil ü cânı

3 ʿIşḳdur eyleyen gedâ şâhı
Baḫş iden hem gedâya sulṭânı

4 ʿIşḳdur eyleyen bu bezmi laṭîf
ʿIşḳdur ʿışḳ câm-ı şâdânı

5 ʿIşḳ ol neşvedür ki kim es̱eri
ʿÂşıḳa itdürür fidâ cânı

6 ʿIşḳ ol şemʿ-i ʿâlem-ârâdur
İtdi Cibrîli bâl-sûzânı

7 ʿIşḳdur serkeşâne çün sâye
İtdüren ḫâke vażʿ-ı pîşânı

8 ʿIşḳdur itdüren Züleyḫâya
Vażʿ-ı küstâh çâk-i dâmânı

9 ʿIşḳdur ʿışḳ eyleyen ʿuryân
Ḳaysa ṭayy etdüren beyâbânı

(x) Ü3., Terkîb-i Bend E.

1. I.(4) Beyit, Ü3'te:"ʿIşḳdur ʿışḳ bezm-i şâdânı
ʿIşḳdur ʿışḳ câm-ı giryânı " şeklinde yazılmıştır. (8) Dâmânı: dânı Ü3. (9) Eyleyüp: eyleyen Ü3.

10 ʿIşḳ-ı Şîrîn idi ki Ferhâda
Terk itdürdi leẕẕet-i cânı

11 ʿIşḳdur ʿışḳ bâġ-ı ʿâlemde
İtdüren ʿandelîbe efġânı

12 ʿIşḳdur ʿışḳ kim bilâ-te'ḫîr
Yaḳdı pervâne âteşe cânı

13 Ġayb olur ʿışḳ ile her hüner-i ʿayb
Kibr-i ṣahbâ-fürûş olur çü ṣahîb

II.

1 ʿIşḳ bir cevher-i müberrâdur
ʿIşḳ terkîb-i rûḥ-efzâdur

2 Gösterür naḳş-ı ṣûret-i cânı
ʿIşḳ âyîne-i heyûlâdur

3 İstemez ʿışḳ dilde cemʿiyyet
ʿIşḳa çesbân maḥall-i tenhâdur

4 ʿIşḳ bir tûtiyâ-yı ʿibretdür
Rûşenâ-baḫş-i çeşm-i aʿmâdur

5 ʿIşḳ sevdâ-yı ġayrı vâḳiʿdür
Gerçi ẕâtında maḥż-ı sevdâdur

6 ʿIşḳa fen ḫâmuşı ferâmûşı
ʿÂlem-i ʿışḳ nâ-şinâsâdur

7 ʿIşḳ dârû-yı ḫôş-âverdür
ʿIşḳ ṣahbâ-yı dâniş-efzâdur

---

(10) Ferhâda: Ferhâd Ü3. (13) Ġayb:ʿayb E/ her: - Ü3 / ʿAyb: ġayb Ü3.
II. (6) Ferâmûşı: ferâmûş Ü3.

8 Görinür ḫûb u zişt-i ṣûret-i ḥâl
'Işḳ âyîne-i mücellâdur

9 'Işḳa maẓhar iki cihân bilmez
Bîm ü ümmîd ü în ü ân bilmez

E.8b, Ü3.8a

VI.

DER-MERSİYYE-İ ŞÂH-ZÂDE-İ GÜZÎN
NÛR-I DÎDE-İ ZEHRÂ MAHDÛM-I HER DÜ-SERÂ
HAŻRET-İ HÜSEYN RAŻIYA'LLÂHU ʿANH (x)

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

I.

1 Ġurre-i mâh-ı Muharremdür bu
Mevsim-i sûziş-i mâtemdür bu

2 Bu dem-i girye-i pey-der-peydür
Vakt-i feryâd-ı dem-â-demdür bu

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

II.

1 Ġonçe-veş çâk-i girîbân idelüm
Murġ-ı bülbül gibi efġân idelüm

2 Olsun eflâk-i güzâr âh kebûd
Eşk-i çeşm-i terimüz kan idelüm

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

(x) A,E., Der-Mersiyye-i Şâh-zâde-i Güzîn Nûr-ı Dîde-i Seyyidü'l-Mürselîn Hażret-i Hüseyn Rażıya'llâhu ʿAnh H,S, Bin Seksen Sekiz Muharremi Ġurresinden Edirne'de Bedîhiyye Vâkıʿ olmışdur.Der-Mersiyye-i Şâh-zâde-i Kerbelâ Hüseyn bin ʿAli Rażıya'llâhu ʿAnhâ Ü1, Mersiyye-i Hażret-i İmâm Hasan Hüseyn Rahimehu'llâh Ü2, Tahmîs Ü3.
1.I.(2) Dem-i girye-i: demüñ giryesi Ü3.
II.(2) Güzâr âh: güzâra H, güdâz râh-ı Ü2.

III.

1 Ceybümüzle bir idüp dâmenümüz
Âteş-i ġam idelüm me'menümüz

2 Çeşmümüz ḫûn-ı cigerle pür idüp
Âl idüp eşk ile pîrâhenümüz

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

IV.

1 Virelüm rîziş-i eşke ruḫṣat
Bulsun âh-ı dilimüz germiyyet

2 Bulmasun ḳalbe ṣafâ râh-ı düḫûl
Gelmesün ḫâṭıra ʿayş u ʿişret

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

V.

1 Eyleyüp dîdeyi muʿtâd-ı bükâ
Rûz u şeb görmeyelüm ḫ^{v}âb-ı ṣafâ

2 Dâġ dâġ eyleyelüm cismümüzi
İdelüm çeşmümüzi ḫûn-pâlâ

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

III.(2) Çeşmümüz: çeşmüz Ü3 / cigerle: cigerler S / pür: ebr Ü3 // Âl: - S.

IV.(1) Eşke: eşk ile H,S.

V. (1) Dîdeyi: dîde-i H,Ü2 // Rûz u: Rûz - S. (2) Çeşmümüzi: cismümüzi H.

VI.

1 Uralum sînemüze dâġ-ı ṣarîḥ
İdelüm ḥüccet-i iḫlâṣı ṣaḥîḥ

2 Çehremüz ḫâk-i niyâza sürelüm
Seyl idüp eşkümüzi hem-çü FAṢÎḤ

3 Gel gel iy dil şeb ü rûz aġlayalum
Âteş-i ġamla ciger daġlayalum

A.15a, E.6a, H.8a, S.6a, Ü1.41b, Ü2.9b, Ü3.7a

VI.(1) Uralum: İdelüm H,S / sînemüze: cismümüze Ü2 / ṣarîḥ: żarîḥ A,E.

VII.

DER-MERŞİYYE-İ ḤAŻRET-İ ḤÜSEYN (x)

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

I.

1 Geldi dem-i ferḫunde-ḳadem mâh-ı Muḥarrem
Gitsün dilümüzden ġam-ı endîşe-i 'âlem

2 Gelsün demidür ḫâne-i bî-minnet-i câna
Mihmân-ı mükerrem-ter-i ġam şâm u seḥer dem

3 Bir elde girîbân be-dâmen-res-i feryâd
Bir elde ser-i gîsû-yı ḫam-der-ḫam-ı mâtem

4 İcrâ idelüm mâtemin ol şâh-ı cihânuñ
Dürler dökelüm yâdına ol gevher-i cânuñ

II.

1 Ḫûn-âb-ı cigerden virelüm dâġa ṭarâvet
Gelsün nem-i dilden o kühen-bâġa leṭâfet

2 Ḫuşk-ı ġamı itsün lebi ṣad-pâre-i feryâd
Âh-ı seḥerîden ide (hem) kesb-i ḥarâret

3 Âhı 'alem ü dâġı çerâġ eyleyüp iy dil
Gerdân olalum kûçe vü bâzârı temâmet

4 İcrâ idelüm mâtemin ol şâh-ı cihânuñ
Dürler dökelüm yâdına ol gevher-i cânuñ

E.6a

II.(2) (hem): - E.

4. M E S N E V Î L E R

I.

DER-VAṢF-I ŞEB-Î MΐʿRÂC (x)

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

1 Merḥabâ iy şeb-i Miʿrâc-ı Nebî
Bâʿis-i rûşen-i şeh-râh-ı Nebî

2 Şeb degül ḫâl-i cemâl-i eyyâm
Şeb degül muşt-zih-i ʿanber-i ḫâm

3 Şeb ü gül gîsû-yı ḥûrân-ı behişt
Eylemişler anı ʿanberle sirişt

4 Şeb degül noḳṭa-i ser-ṣûre-i Nûr
İftiḫâr eyler anuñ ile şühûr

5 Bu şebüñ ḳadri n'ola olsa refîʿ
Çıḳdı eflâke bu şeb şâh-ı şefîʿ

E.3b

(x) E.

II.

BERÂYI MÎR SÂDE-RÛY-I DERYÂYÎ(x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Çekdürme ile o ḥûrî-peyker
Bâlâya çeker melekdür ejder

2 Olsa n'ola raḳṣ-ı şevḳa sâlik
Baḥr olmış o dürr-i pâke mâlik

3 Zencîr-i telâṭum ider iẓhâr
Mecnûnı idügin eyler iş'âr

4 Ol mâhî büründügince bürnüs
'Âşıḳ ola görse Ḥıżr u Yûnus

5 Ḥażrâda nümûne naḫl-i sidre
Deryâda ṣalınsa 'aks-i bedre

6 Olmış pes-i keştî-i bi-nâmûs
Ol şem'-i münîre âl fânûs

7 Her ḫalḳa-i kâkül-i siyâhı
Deryâ-yı siyâh ġavta-gâhı

8 Ṣandum ṣalıcaḳ kenâra sâye
Ol ṭıflı kenâra çekdi dâye

(x) A., Mes̱nevî Der-Ḥaḳḳ-ı Sâde-rûyî ki Mîr-i Deryâyî Bûde Gofte Şude E, Der-Ḥaḳḳ-ı Cüvânî ki Mîr-Livâsı Deryâyist S, Eşk-i çeşmüm itdi deryâ-yı sefîd
Sâde-rû bir mîr-i baḥr nev-resîd Ül.
(3) Mecnûnı: Mecnûn S / idügin: idügini E,S,Ül. (4) Büründügince: büridügince H,Ül. (8) Ol: O H.

9 Keştî kıçın eyledükde me'vâ
Bir ṣûret-i bî-miṡâl-i ra'nâ

10 Ya olmış o la'li rûḥ-efzâ
Meryem ḳucağında miṡl-i 'Îsâ

11 Çekdürme miṡâl-i naḫl-i mercân
Olmış ber-i gevher anda cânân

12 Meh-rûyı sefîne içre gûyâ
Bir maṭla'-ı enverî-i ġarrâ

13 Seyr iden o ḳâmet-i bülendi
Çekdürme senüñ olur levendi

14 Baḳ yâra o fülk-i bâd-ı tekde
Gör gör nic'olur melek felekde

15 Ber-mûcib-i seyr-i çarḫ-ı ṣad-reng
Cây olmış o mâha burc-ı ḫarçeng

16 Ceng itmede başda zülfi mâhir
Ser-leşker-i ḥüsnidür o kâfir

17 Cism ü dili aldı cebri cümle
Żabṭ eyledi baḥr ü berri cümle

18 Bu ḥüsn ile kim görüp o mîri
Zencîrinüñ oldı dil esîri

19 Çeşmümde göreydi cûş-ı eşki
Deryâ-yı sefîd iderdi reşki

20 Baḥr-i siyehi ḥurûşa ekṡer
Bâdı dil-i zâruñ âhı dirler

---

(16) Başda zülfi: zülfi başda E. (18) Beyit S'de yoktur.

21 Bir bâd-ı hevâ FAṢÎḤ ẓâhir
Ṭûfân ider eşk-i çeşmi âḫir

A,16b, E.11a, H.12a, S.9b, Ül.45a

(21) Beyit, yalnız E'de vardır.

III.

MESNEVÎ (x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Bir bezm-i latîf itdiler tarh
Kim eyleyemez zebân anı şerh

2 Bir yaña iderdi şeb-i ġulġul
Bir cânibden nevâ-yı bülbül

3 Bir sâkî-i şûh-ı meclis-ârâ
Bir mutrib-i meh-veş hôş-edâ

4 Dönmişdi o bezm-i reşk-i Cemşîd
Eflâke ki ola mihr ü nâhîd

5 Sâf çekmiş idi perî vü cân hem
Kim bakmaġa hayf iderdi âdem

6 Nûş eyleyicek bir iki sâġar
İtdüñ ġam-ı 'âlemi nigûn-ser

7 İtdi bizi fâriġ-ı kem ü keyf
Kat' itdi nizâ'-ı 'ömri çün seyf

E.9a, Ü3.9a

(x) E.
(2) Cânibden: cânibinden Ü3. (5) Cân: şân Ü3. (7)'Ömri: ġamı Ü3.

IV.

DER-VAṢF-I NEV-BAHÂR

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Her mevce-i baḥr-i bî-kerâne
Bir mest ile idi ġam zebâne

2 Gird-âblar ile ol aḳandı
Kim zevraḳ-ı dil aña ṣalandı

3 Bulmazdı o zevḳı çözse kâkül
Bir tâze cevân şûḫ u şengül

4 Sebziyle pür ol iki kenâra
Beñzer ḫaṭ-ı nevle la'l-i yâra

5 Ḥaḳḳâ o dü-cânib-i yegâne
Her biri deger iki cihâna

6 Ya'nî biri Rûmili kenârı
Bâl itdi gören kenâr-ı yârı

E.11a

(x) E.

V.

MESNEVÎ-PÂRE (x)

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Pervâneyi şem' kıldı câzib
İtdi gülle bülbüli muṣâḥib

2 Pervâneyi itdi şem'a pür-sûz
Ol sûz ile şem' ide ciger-sûz

3 Elbette virür Ḫudâ-yı zi'l-cûd
Maḥmûda Ayâz Ayâza Maḥmûd

E.11b

(x) E.

VI.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Yârdan yoḳ mecâl yaġmâya (?)
Her giden murġ düşdi sevdâya (?)

2 Nîm-cânuz ne nâme vü ne peyâm
Bizi itdi temâm hicr temâm

3 Oldı ḥayli peyâm-ı dil mümtedd
Bi-rev (?) iy bâd-ı ṣubḥ-gâh meded

E.11b

VII.

KALEMİYYE(x)

Mef‘ûlü Mefâ‘ilün Fa‘ûlün

1 İy hâme-i dür-nisâr-ı ma‘nâ
Mânî suver-i nigâr-ı ma‘nâ

2 Yokdur bu hünerde saña hem-reng
Haclet-zedeñ olsa n'ola Erjeng

3 İtmiş seni fâtırü's-semâvât
Sultân-ı kalem-rev-i kemâlât

4 Îcâd ideli cihânı Bârî
‘Âlemlere hükmüñ itdi cârî

5 Feyż-ı dem-i sûrı bîm-hisâba
Eyler nagam-ı sarîrüñ icrâ

6 Giryen sebeb-i sürûr u şâdî
Nâleñ ferah u neşâta bâdî

7 Bir nutkuñ ile misâl-i ‘Îsâ
Biñ mürde-dili idersin ihyâ

8 Saña n'ola iy Mesîh-güftâr
İy feyż-nisâr u mu‘ciz-âsâr

9 Dirlerse eger dakîka-sencân
Fevvâre-i âb-ı Hızra mîzân

10 İtdükçe hırâm ‘işve-pîrâ
Pâ-mâlüñ olur bütân-ı ma‘nâ

(x) E, Ül.
(6) Beyit, Ül'de yoktur.

11 Âs̱âruñı görse Mânî nâ-çâr
Ḥayretle olurdı naḳş-ı dîvâr

12 Gerçi ikidür zebânuñ ammâ
Bir söz mi çıḳar ḫilâf-ı maʿnâ

13 Sensin sebeb-i niẓâm-ı ʿâlem
Tedbîr-i cihân saña müsellem

14 Bihzâd senüñle kâm buldı
Erjeng senüñle nâm buldı

15 Ḳaṭʿ olsa zebân-ı nükte-pîrâ
Ḳalmaz suḫana mecâl aṣlâ

16 Ammâ senüñ iy ḫuceste-güftâr
İy sihr-i beyân u muʿciz-âs̱âr

17 Olduḳça ḳaṭʿ-ı zebânuñ eyler
Ṣavt u naġamuñ laṭîf ü ḫoş-ter

18 Vaḥdetde enîs ü hem-zebânsın
Ks̱retde nedîm-i bezle-ḫvânsın

19 Sensin dil-i bî-enîse hem-dem
Zaḫm-ı ġam-ı rûzgâra merhem

20 Dil-ḫastelere şifâ-resânsın
Merhem-zen-i zaḫm-ı peykânsın

21 Yoḳdur keremüñde bûy-ı minnet
İy pâdişeh-i serîr-i ʿizzet

22 İy vâḳıf-ı râz-ı cân-ı şeydâ
Senden bunı iderüz temennâ

23 Ḳoymadı dilümde derd ü miḥnet
Aḥvâlümi ʿarża tâb u ṭâḳat

24 Ġamla o ḳadar żaʿîf ḥâlüm
Yoḳ ḥâlümi açmaġa mecâlüm

25 Luṭf u kerem it mürüvvet eyle
Sen ḥâlümi şerḥa himmet eyle

26 Sen var iken iy celîlü'l-evṣâf
Kimden ideyin ümîd-i elṭâf

27 Sen var iken iy ḫuceste taʿbîr
Aḥvâl-i dili kim ide taḥrîr

28 Ebnâ-yı zemâne bî-vefâdur
İtdükleri câna hep cefâdur

29 Pâdâş-ı hezâr-ı câm-ı âlâm
Bir cürʿa-i luṭf iderler inʿâm

30 Luṭf eyleseler sitem-fezâdur
Merhemleri zaḫm-ı cân-gezâdur

31 Bir nîm-piyâle ṣunsalar ger
Minnetle seni temâm iderler

32 Ġam-gînligüñde ṣâd olurlar
Merhem diyü câna zaḫm ururlar

33 Bir pür-hüneri idince itlâf
Biñ sîm ü zeri iderler isrâf

34 Ammâ ki gelince râh-ı Ḥaḳḳa
Bir cübbe virür mi müsteḥaḳḳa

35 Bir kerre eger iderse iḥsân
Biñ kerre olur aña peşîmân

36 Eyler seni luṭfı ile memnûn
Tâ minnet ile idi ciger-ḫûn

37 Çarḫ ise denî vü tünd-ḫûdur
Dîrîne ʿadû-yı kîne-cûdur

38 Erbâb-ı dili figâr ister
Pâ-mâl ü zelîl ü ḫvâr ister

39 Telḫ itmede kâm-ı cân-ı zârı
Ṣunduġı şarâb-ı bed-güvârı

40 Dil-teşne-i ḫûn cânumuzdur
Virân-kün-i ḫânumânumuzdur

41 Erbâb-ı ṭabîʿat ehl-i dâniş
Andan göremez ruḫ-ı nevâziş

42 İy merhem-i zaḫm sîne-rîşân
Senden olur olur ise dermân

43 ʿAzm-i der-i ṣadr-ı kâm-yâb it
ʿArż itmege ḥâlümi şitâb it

44 İrḫâ-yı ʿinân idüp şitâba
Var var o ḫidîv-i Cem-cenâba

45 Ol ṣadr-ı güzîne keşf-i râz it
Düş pâyına girye-i niyâz it

46 Ol ṣadr-ı güzîn k'olurdı der-bân
Dergâhına ruḫṣat olsa Keyvân

47 Ol ṣadr-ı güzîn ki tîġ-ı tîzi
Ḳaṭʿ eyledi fitne vü sitîzi

48 Ḥıfẓı o ḳadar ki tâ ḳıyâmet
Fitne ola mest-i ḫvâb-ı râḥat

49 ʿAṣrında o server-i zemânuñ
Devrinde o dâver-i cihânuñ

50 Âsâyiş idüp nigâh-bânlar
Uyḫu yüzi gördi pâs-bânlar

51 Tedbîri ile hemîşe taḳdîr
Âmîziş ider çü sükker ü şîr

52 Ol ṣadr-ı güzîn vezîr-i a'ẓâm
Düstûr-ı mükerrem ü müfaḫḫam

53 Aḥmed Paşa edâmehu'llâh
Bâ-devlet ü 'izz ü rif'at-i câh

54 Oldur ol vezîr-i bî-mu'âdil
Oldur o müşîr-i bî-mümâs̱il

55 Cem' eyleyüp 'ilm ü fażl u 'adli
Ref' eyledi cevr ü ẓulm ü cehli

56 Hengâm-ı keremde ol seḫâ-kîş
Sîm ü zeri beẕl ider kem ü bîş

57 Olsa çü 'adâd-ı necm bisyâr
Bir elden ider mihr-veş îs̱âr

58 İy kân-ı kerem yem-i 'inâyet
V'ey Âṣaf-ı bermekî saḫâvet

59 Baḥr üzre degül ḥabâb yer yer
Cûduñdan idüp ḥicâb derler

60 Ol z̲erreye kim ḫiṭâb idersin
Reşk-âver-i âfitâb idersin

61 Çeşm-i keremüñle bir nigâh it
Pâyem ser-i çarḫ kîne-ḫvâh it

62 Ben güm-şüde nâm u bî-nişânı
İy ṣadr-nişîn-i kâmurânı

---

(59) İdüp: ider Ül.

63 Bir nîm-nigâh-ı iltifâtuñ
Mümtâzı ider bu kâ'inâtuñ

64 Gül-zâr-ı ümîd ḳaldı bî-âb
Ebr-i keremüñle eyle sîr-âb

65 Geldi niçe feyż-ı nev-bahârı
Kim gülşen iderdi ḫâr-ı zârı

66 Ammâ yine naḫl-i kâm-ı bî-bâr
Açılmadı ġonçe-i dil-i zâr

67 Baḫtum meger itdi Ḥaḳ tebârek
Bu gûne siyâh u nâ-mübârek

68 Ya'ḳûb mıyum ki itdi ẕü'l-menn
Beyt-i ḥazeni baña neşîmen

69 Gencîne-i mîm ki ḥükm-i Bârî
Cây itdi baña ḫarâbe-zârı

70 Bir yaña ġam-ı diyâr-ı ġurbet
Bir yaña meşaḳḳat-i ma'îşet

71 Bir yaña melâmet-i eḥibbâ
Bir yaña sa zaḫm-ı raḥm-ı a'dâ

72 Bu zaḫm-ı ḫadeng-i zehr-âlûd
Luṭfuñla ola meger ki bihbûd

73 Luṭfuñdur iy Âṣaf-ı cihân-bân
Hem-ḫaṣṣa-i merhem-i Süleymân

74 Luṭfuñ durur iy şefîḳ-ı 'âlem
Güftâr-ı Mesîḥ ile hem-dem

75 Luṭfuñ durur iy Sikender-i 'aṣr
Hem-meşreb-i âb-ı çeşme-i Ḥıżr

76 Elṭâfuña olmaz ise maẓhar
Aḥvâl-i dilüm olur mükedder

77 Dergâhuña itdüm istinâdı
Redd itme bu ʿabd-i nâ-murâdı

78 Allâh u resûlidür güvâhum
Kim yoḳ bu cihânda bir penâhum

79 Olsun bu ḥaḳîr kim liyâḳat
Cârûb-keş-i der-i saʿâdet

80 Ben bendelige revâ degülsem
Bir ḫizmetüñe sezâ degülsem

81 İy ṣadr-ı güzîn ḫidîv-i zî-şân
Sen ẕâtuña lâyıḳ eyle iḥsân

82 Ben bî-kes ü ġam-küsâr u yârı
Pâ-mâl ü ḥaḳîr ü ḫâk-sârı

83 Gör iy yem-i cûd u ʿayn-i iḥsân
Tevcîh-i nigâh-ı luṭfa şâyân

84 Bir bî-kes-i nâ-murâd u zârum
Maġdûr-ı ʿadû-yı ḥîle-kârum

85 Gördüm niçe miḥnet-i sipihri
Çekdüm niçe ḥam-ı zehr-i dehri

86 Mir'ât-ı felek çoḳ itdi devrân
Göstermedi rûy-ı mihr bir ân

87 Cevr eylemede ʿadû-yı bî-dâd
Dâdâ-yı şeh-i kişver kerem-dâd

88 Tâ key yiter iy FAṢÎḤ teksîr
İt sâḳ-ı duʿâyı durma teşmîr

---

(88) Durma: turma Ül.

89 Tâ key tâ key bu şekve vü dâd
Eglendi murâd-ı cân-ı nâ-şâd

90 Bâḳî anuñ ʿafv u luṭf u iḥsân
Bâḳî anuñ emr ü ḥükm ü fermân

91 Dergâh-ı Ḫudâya iltica it
Şimden girü devlete duʿâ it

92 Olsun o ḫidîv-i kâm-kârı
Maḥfûẓ u maṣûn ʿavn-i Bârî

93 Devletle Ḫudâ muʿammer itsün
Manṣûr ḳılsun muẓaffer itsün

94 Hem-vâre olan cenâbı manṣûr
Bed-ḫvâhları ẕelîl ü maḳhûr

95 İy eblaḳ-ı ḫâme-i sebük-rev
İt ṣaḥn-ı nes̱rde de tek ü dev

96 Oldı çü leʿâl-i naẓm-ı manẓûr
Kıl pâyına dürr-i nes̱ri menşûr

97 Olduñ naġam-ı naẓm ile dem-sâz
Ḳıl naġme-i nes̱re de ser-âġâz

E.92b, Ül.1b

---

(97) Nes̱re de: nes̱rde Ül.

5. KIT'ALAR

MUḲAṬṬAʿÂT (x)

1.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Naẓar mı itdi iṣâbet o çeşm-i bîmâra
Ki renciş-i remed âzürde eylemiş cânâ

2 Bu demde ḫûn-ı dil-i ʿâşıḳândan it perhîz
Ḥaẕer ki ʿayn-i żarardur bu ʿillete ṣahbâ

A.68a, E.66a, H.72b, S.54b, Ü1.96b, Ü2.97a, Ü3.80a

2.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ṣamîm-i dîde vü dilden olur ʿayân u bedîd
Şedâ'id-i elem-i rûzgâr idüp tehyîc

2 Hücûm-ı girye çü emvâc-ı baḥr pey-der-pey
Duḫân-ı âh-mis̱âl-i seḥâb-ı pîç-â-pîç

A.68a, E.66a, H.72a, Ü1.97a, Ü2.97a, Ü3.79a

3.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Ḥüsni yanında mihr encüm iken
Kim görürse bu ḥâli pürsiş ider

2 O meh-i muğbeçe ne ḥâletdür
Âfitâba yine perestiş ider

A.67b, E.66a, H.73a, S.54b, Ü1.96b, Ü3.80a

(x) A,E,H,S.
2. (1) ʿAyân u: ʿayân - Ü2,Ü3. (2) çü: çün Ü3.

4.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Niçe reşk itmeyem FAṢÎḤâ ben
Ilıcaya ki her mesâ vü seḥer

2 Niçe maḥbûb-ı sîm-endâmı
İdüp 'uryân sînesine çeker

A.68a, E.66b, H.72b, S.54b, Ü1.96b, Ü2.97a, Ü3.80a

5.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Çünki itdüñ ġarîḳ-ı baḥr-i sitem
Zevraḳum çek kenâr-ı yâra çıḳar

2 Beni iy rûzgâr-ı dûn bârî
Bir ġarîb âşinâ diyâra çıḳar

H.72a, S.54b, Ü3.79a

6.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Ḫâme-i sûzı 'ışḳ-ı pâk-i FAṢÎḤ
Gâhi vuṣlata gâhi fürḳat olur

2 Dili kûyında bu ġam-ı ḥasret
Öldürürse ṭuraġı cennet olur

E.66b, H.72a, Ü3.79b

---

4. (1) Ü2'de 1. beytin 2. mısrâı ile 2. beytin 1. mısrâı yer değiştirmiştir. / Ilıcaya : ilticâya Ü2
5. (2) Diyâra: diyâr Ü3.
6. (2) Bu ġam-ı: ayru bu Ü3.

7.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Eyledük yâr ile varup bâġa
Ṭarḥ-ı bezm-i şarâb-ı şevḳ-engîz

2 Görilicek s̱elâs̱ ġuṣṣâle
Ġam u ġuṣṣa devâsın itdi gürîz

A.67b, E.66a, H.73a, Ü1.96b, Ü2.96b, Ü3.80a

8.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 .... 'aceb dilden de bir tâze ḫaber var mı
İşitdük gül-sitân-ı kûy-ı cânândan ṣabâ gelmiş

2 Himem gördükçe mihrin bîşter buldum dilüñ cânâ
Cefâ vü cevrüñ ol miḥnetüñe ẕevḳ u ṣafâ gelmiş

E.35b

9.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Bezminde añıldukça FAṢÎḤ ol leb-i şîrîn
Ḥaḳḳumda olurmış suḫan-i telḫ ile pür-cûş

2 Çoḳ nân u nemek yinmiş idi la'l-i lebiyle
'Ahdi gibi hep cümlesin itmiş(di) ferâmûş

H.72a, Ü3.79a

---

7. (2) S̱elâs̱ ġuṣṣâle: bir iki peymâne E; s̱elâs̱ ġuṣṣâle bir iki peymâne H.
9. (2) İtmiş(di): itmiş H,Ü3.

10.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Fa'ûlün

1 Şeb-i Mi'râcınuñ ḫâṣṣiyyetidür
Ki itmişdi o şeb rûḥâniyân raḳṣ

2 O dem bu demdür iy şâh-ı risâlet
İderler hem zemîn hem âsumân raḳṣ

E.1b

11.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Yâd itmez oldı gitdi beni yâd u âşinâ
Gel gör nedür FAṢÎḤ elemden kemâl-i ża'f

2 Keyfiyyet-i teẕekküri bulmaz muḫayyile
Geldi baña o mertebe ġamdan kemâl-i ża'f

H.72a, Ü3.79b

12.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Şâhân-ı zemâna zîr-i destî
Şâhîn-i hümâ-şikârdur 'ışḳ

2 Deryâ-yı derûn-ı dilde maḫfî
Bir gevher-i âb-dârdur 'ışḳ

E.66b, H.73a

11.(1) Beni: - Ü3. (2) muḫayyile: maḥabbet ile Ü3 //
Geldi: Gelmiş Ü3.

13.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Penbe-i dâġ-ı yârı didi gören
Ne'aceb gülde yâsemen bitmek

2 'Ârıżında ḫaṭın temâşâ it
Nic'olur mâda gör çemen bitmek

H.73a, Ü1.96b, Ü2.96b

14.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

1 Nuḳl-i sitem-i simâṭ-ı dehri
Hażm itmede mi'de-i ṣaḥîḥüm

2 Söz yoḳ kelimât-ı nükte-żâmâ
Ḥâṣıl bu ki şâ'ir-i FAṢÎḤüm

A.68a, E.66b, H.72b, Ü1.96b, Ü2.97a, Ü3.79b

15.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 Mâh-ı nevi görince didüm cür'asın ḳomış
Ṣahbâ-yı sâġar-ı felegi nûş idüp zemîn

2 Ḳalmaz velî o kâse-i mînâ yine tehî
Pür eyler anı sâḳî-i bezm-i çehârümîn

A.67b, E.66a, H.73a, S.55a, Ü1.96a, Ü2.96b, Ü3.80a

13.Kıt'a 263. gazelin 1. ve 2. beyitlerinden müteşekkildir.

16.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

1 Her bâğa vara ġonçe-i ḫandân olsun
Âzâde ḳadi serv-i ḫırâmân olsun

2 Her bezme vara şem'-i fürûzân olsun
Her câyı ki teşrîf ide şâdân olsun

3 Her kimi murâd eylese cânân olsun
İsterse o şûḫ 'âleme sulṭân olsun

E.11b

17.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

1 Gitdi es̱er-i ceẕb-i nigâhı dilden
Çıḳdı heves-i zülf-i siyâhı dilden

2 Ḳaṭ' oldı ser rişte-i âhı dilden
Efsürde olup mihr-i giyâhı dilden

3 .... her kimi .....var .... dilden
.... dilden

E.11b

---

16. Kıt'a , Rubâî vezni (Ahreb) ile yazılmıştır.
17. Kıt'a, Rubâî vezni (Ahreb) ile yazılmıştır.
(3) Metin silik olduğu için beyit okunamadı.

18.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 O ḫaste-ḥâl-i maḥabbet bizüz ki derdümüze
ʿİlâca çâre mi imkân mı var müdâvâya

2 FAṢÎḤ ilâcumuz olmış ezelde vâ-beste
Nüzûl-i ẕât-ı nübüvvet-penâh-ı ʿAbâya

H.72a, Ü3.79a

19.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Tâ key iy mihr meh cebîn tâ-key
Ṣubḥ u şeb girye âh-ı ḥasret ola

2 Dili kûyuñdan ayru ḫaste görüp
Didiler kim ṭuraġı cennet ola

E.66b, H.72b, Ü3.79b

20.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Dôstum ḳâmet-i ḫırâmânuñ
Ḳo ṣalınsun riyâż-ı ʿâlemde

2 Çeşm-i merdüm bu ḥüsn-i bî-miŝli
Görmemişdür perî vü âdemde

H.72b, S.54b, Ü3.79b

18.(2) Faṣîḥ: - Ü3.
19.(1) Girye âh-ı: âh u girye Ü3. (2) ayru: ayırdı H.

21.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Niçe güşâde ola ġonçe-i dil-i derhem
Sümûm-ı âh eser bâġuma ṣabâ yirine

2 Felek çü Ḳays beni ʿışḳ ile idüp ʿuryân
Geyürdi ṭagları ʿâḳıbet ḳabâ yirine

A.67b, E.66a, H.72b, S.54b, Ü1.96b, Ü2.96b, Ü3.80a

21.(1) Sümûm-ı: Hümûm-ı H. (2) Geyürdi: Geydürdi Ü3 / Ṭagları: ṭaglardı S; dagları Ü3.

6. N A Z I M L A R

1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Sensin ol yektâ vücûd-ı bî-nazîr iy nûr-ı Rab
Zâtuñ oldı on sekiz biñ 'âlemi halka sebeb

2 Sensin ol ser-meclis-i peygamberân kim cümlesi
Mu'cizâtuñ câm-tek bir cür'asına teşne leb

A.11b, E.1b, S.1b, Ü1.37b, Ü2.1b, Ü3.1b

2.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 İlâhî hüsn-i ülfetde dilüm âyîneler vâr it
Beni yâr ile aġyâr eyleme aġyâr ile yâr it

2 Visâl-i bî-firâk it yârumı bî-şirket-i aġyâr
Şarâbum bî-humâr eyle gül-i ra'nâmı bî-hâr it

H.74b

3.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

1 İy bâd-ı subh kâküline itmeseñ güzâr
Olmazdı böyle şîfte-hâl (ü) dil-figâr

2 Bir pîç ü tâb eylemeseñ sen bu mertebe
Yâr olmaz idi şâne-zen-i zülf-i müşg-bâr

E.11b

---

1. (1) Nûr-ı: lutf-ı Ü1 / nûr-ı Rab: - Rab Ü3.
2. Nazım, 31. gazelin 1. ve 3. beyitlerinden müteşekkildir.
3. (1) Beytin 2. mısrâı vezne uymamaktadır.
Şîfte-hâl (ü): şîfte-hâl E.

4.

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Olmaḳsa ġonçe-veş ṭalebüñ ḫurrem-i seḥer
Şeb-nemçegân-ı nergis-i çeşm ol dem-i seḥer

2 Her ġonçeye fütâde olup jâle-veş göñül
Tâ key keş-â-keş-i sitem-i şeb ġam-ı seḥer

E.20a

5.

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

1 Hicrüñle ülfet eylese diller tebâh olur
Vaṣluñ ümîdin itseler iy meh günâh olur

2 Ḫaṭ geldügince eyledi cevrin o meh füzûn
Baḫtum ne tîre ṭâli‘ ü baḫt-ı siyâh olur

E.21b

6.

Mütefâ‘ilün Fa‘ûlün Mütefâ‘ilün Fa‘ûlün (veyâ)
Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün

1 Dem-i nev-bahâr geldi gül-i tâze nâza başlar
Yine ‘andelîb-i şeydâ naġam-ı niyâza başlar

2 Dil-i teng-ṭurfe sâḳî meded itme câmı teklîf
Bilürüm ya âh u zâra ya (da) keşf-i râza başlar

E.23b

7.

Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1 Peyâm-ı cânib-i cânâna rûḥ-efzâdur
Nesîm-i gülşen-i vuṣlat dem-i Mesîḥâdur

2 Cemâli seyrine ‘uşşâḳ ṣaf-keşîde-i şevḳ
Vâr âsitâne-i yâra ‘aceb temâşâdur

E.26b

---

6. (2) Ya (da): ya - E.

8.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ...... dil-rübânuñ âb u tâbı ḳalmamış
Şimdi ol ḫumuñ tehî olmış şarâbı ḳalmamış

2 .... ḫâṭır-ı erbâb-ı dil bir ḥâl ile
.... vîrâne-i ʿışḳuñ ḫarâbı ḳalmamış

E.35a

9.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Var her deminde muʿcize-i ḥażret-i Mesîḥ
İtmekde yâr ṣubḥ-ı bahârı hevâ laṭîf

2 Âzürde olmış ʿârıżadan gül-mizâc-ı yâr
Evrâdum oldı ṣubḥ u mesâ şimdi yâ laṭîf

E.37a

10.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

1 Ḳıyâs itmeñ ki her dem âh idüp feryâd ider ʿâşıḳ
Ṣabâyı gör (ki) yâra itmege imdâd ider ʿâşıḳ

2 Ne kâr-ı zûr-ı Ferhâdı żaʿîf cism-i Mecnûnı
Tenüñ ḫâkister ü ḫâkisterin berbâd ider ʿâşıḳ

E.38a

11.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

1 Göñülde dâġ-ı ġamuñ serde zaḫm-ı efgâruñ
Budur bu ḥâli saña meyl ider dil-efgâruñ

2 Çemenlerinde cihânuñ ne âb u tâb ḳodı
Nihâl-i serv-ḳadüñ cûy-bâr-ı reftâruñ

E.40a

---

9. (2) Beyit, 31. müfredle aynıdır.
10.(1) Gör (ki): gör - E.

12.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

1 Gördük seni iy âyîne-ruhsâr görüşdük
الـمنة لله yine dîdâr görüşdük

2 Tefrîh-i mülâkâtuña hakkâ ki söz olmaz
Öpdük lebüñ iy sâgar-ı ser-şâr görüşdük

E.41b

13.

BERÂYI KATRE ÇEKÎDENÎ-Î HÜCRE-Î HICRE (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Zihî kâşâne kim reşk-âveridür beyt-i ahzânuñ
Şikeste câm-ı sakfından ki tamlar âbı bârânuñ

2 FAŞÎH elmâs olur her katresi geh âh-ı serdümde
Gehî nâr-ı dilüm yâkût ider her dânesin anuñ

E.66a

14.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Gâh çün peymâne-i mey sâf u menfeşsin(?) gönül
Geh gubâr-ı mihnet ü gamla müşevveşsin göñül

2 Sûzişüñ efzûn olur âb-ı sirişk-i dîdeden
Hâsılı teskîn kabûl itmez bir âteşsin göñül

E.43b

(x) E.

12. (1) Minnet yalnız Allâh'adır.

14. (2) Beyit, 38. müfredle aynıdır.

15.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Tâ ṣubḥ olınca muntaẓır-ı h̬ᵛâbsın göñül
Hicriyle ol mehüñ ḳanı bî-tâbsın göñül

2 Bir yirde saña sehl-i tevâżuʿ görünmesün
Meyl eylemekde hem-reviş-i âbsın göñül

E.44a

16.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

1 Demdür ki şevḳ-bah̬ş ola ṣâḳî şarâb ile
Erbâb-ı ṣûfî añlada muṭrib rebâb ile

2 Eflâk ṣanma gördi şu ḳadr-i rifʿatüñle
Ḳurdı dah̬ı bu h̬aymeyi zerrîn ṭınâb ile

E.12a

17.

Mefʿûlü Mefâʿilün Faʿûlün

1 Ḳoy püstere bir cevân leb ile
Çek pîşe-i zâr-ı cân leb ile

2 Murġ-ı dil-i zârı ṣayd eyle
Bir bülbül-i naġme-h̬ûn leb ile

E.56b

18.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 Ġayrılarla bendesin bir görmez ol şehlâ nigâh
Ḥadd ü ʿadden devlet-i ʿömrin ziyâd itsün ilâh

16. (2) Beytin 1. mısrâ'ı vezne uymamaktadır.
18. (1) Beyit, 66. matla'la aynıdır.

2 Ol iki ḥâl-i siyâhı iy FAṢÎḤ itdükde bâl
Ḫamm-ı zülfinden didi feryâd idüp dil âh âh

E.55a

19.
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 İtmemek 'arż-ı cemâl 'âşıḳa ger nâz ise de
İstemem anı nihân olduğını râz ise de

2 Tuḥfe-i cânı şeh-i 'işveñe itdüm ihdâ
Anı ma'ẕûr ṭut iy rûḥ-ı revân az ise de

E.57a

20.
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1 Telḫ ider sükker-i meyl-i ni'am-ı dünyâyı
Gûş-ı iz'ân ile diñle nağamât-ı nâyı

2 Sîr-feyż ol ğam-ı dünyâyı yime seyr eyle
Maṭbaḫ-ı âmire-i ḥażret-i Mevlânâyı

A.66a, E.58b

21.
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 .... tâbiş-i dil-figârı gibi
Şikeste âh ide târ-ı ümîd-vârı gibi

2 Hezâr dil ne ümîd eyleye bu gülşenden
Olursa faṣl-ı şitâsı eger bahârı gibi

E.59b

---

(2) Beyit, 50. müfredle aynıdır.

22.

Mefâ῾îlün Mefâ῾îlün Mefâ῾îlün Mefâ῾îlün

1 Cemâlüñ âfitâbın görmedüm çoḳ mâh u sâl oldı
Hilâl-âsâ ġam-ı hicrân ile cismüm ḫayâl oldı

2 Maḥabbet itdi evvel gerçi dil a῾lâ-yı aḥvâlin
Görince yârı ḥayret el virüp bî-çâre lâl oldı

E.60b

7. RUBÂ'ÎLER

RUBÂʿİYYÂT (x)

DER-ḤURÛFÜ'L-ELF (xx)

1.

DER-NAʿT-İ ŞERÎF-İ PEYĠAMBER (xxx)

1 İy neş'e-i kâ'inâta ẕâtuñ menşe'
2 V'ey evvel ü âḫır-ı vücûda mebde'
3 Ḥaḳ celle ʿalâ itdi cenâb-ı pâküñ
4 Hem şâha melâẕ hem gedâya melce'

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.62b, E.67a, H.73b, S.55a, Ü3.80b

2.

1 Ol ṭûṭî-i şîrîn-suḫanüm nükte-serâ
2 Düşdükde bu dâm-ı ḳayda üstâd ḳażâ
3 Gül-ḳand-i belâġat ile açmış dehenüm
4 Âyîne-i idrâkden itmiş gûyâ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.62b, E.67a, H.73b, S.55a, Ü1.97a, Ü2.97a, Ü3.80b

(x) A,E,H,S,Ü1,Ü3.
(xx) H.
(xxx) A, Der-Naʿt-i Peyġamber-i Kâ'inât S.
1.(1) Neş'e-i: şeh-i S.

3.

1 Şimden girü çün Ḳays-ı beyâbân bîmâr
2 Deşt ü deri itmek görinür mesken ü câ
3 Pâ-mâli iken himmetümüñ aṭlas-ı çarḫ
4 Bulmadı ten-i bürehne bir köhne ʿabâ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.62b, E.67a, H.73b, S.55a, Ü3.80b

FÎ ḤARFİ'L-BÂ'(x)

4.

1 Dil kerde-i dest-i ḳudretüñdür yâ Rab
2 Perverde-i ḫvân-ı niʿmetüñdür yâ Rab
3 Bir ʿabd-i ẕelîlüm ki cemiʿ aḥvâlüm
4 Maʿlûm-ı cenâb-ı ʿizzetüñdür yâ Rab

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.62b, E.67a, H.73b, S.55a, Ü1.97a, Ü2.97b, Ü3.80b

3.(4) Ten-i bürehne: bürehne yine H; bürehne-ten Ü3.
(x) S., Der-Ḥarf-i Bâ' E,H.

5

DER-NA'T-İ PEYĠAMBER (x)

1 İy ḫâk-i deri kuḥl-i cilâ-yı Ya'ḳûb
2 V'ey nuṭḳ-ı şifâ-sâzı devâ-yı Eyyûb
3 Ḫulḳuñdan ider şerm melâ'ik ḫayli
4 Ḥüsnüñden olur ḥażret-i Yûsuf maḥcûb

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.62b, E.67a, H.73b, S.55b, Ü3.80b

6.

1 Geh şîfte-i kâkül ü geh ḫâlüñ olup
2 Dîvâne-i meh ḫaste ser-i sâlüñ olup
3 Sevdâ-yı ġam-ı 'ışḳuña düşdüm ḳaldum
4 Üftâde-ser-i dâmen-i âmâlüñ olup

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

A.63a, E.67a, H.73b, Ü3.80b

(x) S.
5.(1) Ḫâk-i deri: - deri H.
6.(1) Ḫâlüñ: ḫayâlüñ Ü3. (2) Ḫaste ser-i: ḫaste-i her Ü3.
(4) Üftâde-ser-i: üftâde-i ser Ü3 / âmâlüñ: iḳbâlüñ E.

7.

1 Geh müştaġil-i ṣafḥa-i ruḫsâruñ olup
2 Geh ḫaste-dil-i dîde-i bîmâruñ olup
3 Ol deñlü żaʿîfüm ki yoḳ inkâra mecâl
4 Üftâde-i dâm-gâh-ı iḳrâruñ olup

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.63a, E.67a, H.73b, S.55b, Ü3.80b

8.

1 Geh dûḫte-i rişte-i iḳrâruñ idüp
2 Geh sûḫte-i şemʿa-i ruḫsâruñ idüp
3 İtdüñ beni ser-be-pîş-i ḫaclet âḫır
4 Eşkiste-dil-i sille-i âzâruñ idüp

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.63b, E.67b, H.74a, Ü3.81a

7.(3) İnkâra: inkâr S. (4) İḳrâruñ: ḳarâruñ Ü3.
8.(1) İdüp: olup Ü3. (2) İdüp: olup Ü3. (4) İdüp: olup Ü3.

9.

1 Tâ key tâ key bu bî-dile ḫışm u ʿitâb
2 Raḥm eyle gehî ḥâlüme it luṭf-ı ḫiṭâb
3 Sen ġayrılar ile itmede nûş-ı şarâb
4 Ben âteş-i sîne-sûz-ı ġayretle kebâb

Mefʿûlün Fâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.62b, E.67b, H.74a, S.55b, Ü1.97a, Ü2.97b, Ü3.81a

10.

1 İy ruḫları ḫaclet-dih-i verd-i sîr-âb
2 V'ey cebhesi mânende-i mâh-ı pür-tâb
3 Cây ideli çeşmümde ḫayâl-i zülfüñ
4 Âġûşına müjgânlarımuñ gelmez ḫ^v^âb

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.62b, E.67b, H.74a, Ü1.97a, Ü2.97b, Ü3.81a

---

9. Rubâîde, Ahreb ve Ahrem vezinleri birlikte kullanılmıştır.
(1) Tâ key tâ key: Tâ ki tâ ki S. / Ḫışm: çeşm Ü3.
(3) İtmede: itme H. (4) Ġayretle: ʿabîr ile Ü1 / kebâb: kitâb S,Ü3.

10.(1) Verd-i:derd-i Ü2. (4) Müjgânlarımuñ: müjgânlarınuñ Ü3.

FÎ ḤARFİ'T-TÂ'(x)

11.

1 Bülbül gibi feryâd ile ṣoḥbet luṭf it
2 Pervâne gibi sûzişe ülfet luṭf it
3 Ḫâşâk-i sivâyı eylesün ḫâkister
4 Yâ Rab baña bir sûz-ı maḥabbet luṭf it

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63a, E.67b, H.74b, S.55a, Ü1.97a, Ü2.97b, Ü3.81a

12.

1 Ḥaḳḳumda yiter vaż'-ı sitem iẓhâr it
2 Ġayra nigeh-i luṭf baña âzâr it
3 Sâḳî nice bir cür'a-i ḫûr bezm olayum
4 Bir kerre benüm câmumı da ser-şâr it

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63a, E.67b, H.74b, Ü1.97b, Ü2.98a, Ü3.81a

(x) S., Der-Ḥarf-i Tâ' E,H.
11.(1) Luṭf: - Ü3. (2) Sûzişe: sûziş-i Ü2. (4) Sûz-ı: sûr-ı Ü3 / luṭf: - Ü3.
12.(3) Ḫûr: cevr Ü3.

13.

1 Yâ Rab beni hem-ḥâlet-i Mevlânâ it
2 ʿİlm-i ledünde merdüm-i dânâ it
3 Her ṣubḥ u mesâ sîne-i bî-kînemde
4 Her mûyumı gûyende-i yâ Mevlâ it

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.74a

14.

1 İy bâd var aḥbâba firâḳum ʿarż it
2 Aḥvâl-i dil-i pür-iftirâḳum ʿarż it
3 Cânâna melâl-i ḥasretüm eyle beyân
4 Yârâna kemâl-i iştiyâḳum ʿarż it

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.63a, E.67b, H.74a, Ü1.97a, Ü2.97b, Ü3.81b

14.(1) Aḥbâba: eḥibbâya H.

15.

1 Yâ Rab beni ṣûret-i riyâdan ḥıfẓ it
2 Âyînemi jengâr-ı sevâdan ḥıfẓ it
3 Ceybüm keşiş-i dest-i ta'allukdan al
4 Dâmânumı ḫâr-ı ibtilâdan ḥıfẓ it

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

E.67b, H.74b, S.55b, Ü3.81a

16.

1 Baḥr-i ġama düşdüñse be-taḳdîr-i elest
2 Geştî-i ümîdüñ itme zinhâr şikest
3 İltür seni elbette kenâr-ı kâma
4 Emvâc-ı inâyet-i Ḫudâ dest-be-dest

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.63a, E.68a, H.74b, S.55b, Ü1.97b, Ü2.98a, Ü3.81a

15.(2) Âyînemi: Âyîne-i H,Ü3.
16.(1) Düşdüñse: düşdüñ Ü2. (2) İtme zinhâr: zinhâr itme Ü2.

17.

1 İtme dili zinhâr tebâh-ı ḥasret
2 Dünyâyı yaḳar sûziş-i âh-ı ḥasret
3 Bî-bürḳa'-i nâz itme güẕer-gehde ḫırâm
4 Câ'iz ide âzürde nigâh-ı ḥasret

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63a, E.68a, H.74a, Ü1.97b, Ü2.98a, Ü3.81b

18.

1 İy ṣâni'-i kevn ü ḫâlıḳ-ı mevcûdât
2 Vir keştî-i ḳalbe sâḥil-i feyża necât
3 Eyle beni âşinâ-yı baḥr-i tevḥîd
4 K'emvâcı ider hemîşe nefy ü is̱bât

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

H.74a

17.(3) Güẕer-gehde: gider köhne Ü3. (4) Câ'iz: Câ'iz ki Ü2.

FÎ ḤARFİ'S̱-S̱Â'(x)

19.

1 İy ẕât-ı ḳadîmi kâ'inâta ḥâdis̱
2 V'ey perde-i dîde-i derûnı ḥâris̱
3 İḳlîm-i suḫan Ḫusrevi itdüñ ṭab'um
4 Ḳılduñ beni mülk-i ma'nîye hem vâris̱

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.63a, E.68a, H.74b, S.56a, Ü1.97b, Ü2.98a, Ü3.81a

FÎ ḤARFİ'L-ḤÂ' (xx)

20.

1 Ḫışm ile ḳaçan nigâh idersin ṣâliḥ
2 Ḥâl-i dilümi tebâh idersin ṣâliḥ
3 Bu şîve-i reftâr ki vardur sende
4 Çoḳ sâliki güm-râh idersin ṣâliḥ

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63a, E.68a, H.74b, Ü1.97b, Ü2.98a, Ü3.81b

(x) S., Der-Ḥarf-i S̱â' E,H.
19.(1) Kâ'inâtı: kâ'inâta Ü3. (3) Ḫusrevi: Ḫusrev Ü2 / Ṭab'um: naẓmum Ü2. (4) Hem: - Ü2.
(xx) S., Der-Ḥarf-i Ḥâ' E,H.
20.(1) İdersin: idersüñ Ü2. (2) İdersin: idersüñ Ü2. (4) Sâliki: ṣâliḥi Ü2; ṣâliḥ Ü3.

21.

1 Her ṭabʿa kelâm-ı feyż olmaz ṣâniḥ
2 Kec-pâ olımaz vâdî-i naẓmı ṣâyiḥ
3 Her söz bulımaz rütbe-i taḥsîn ü ḳabûl
4 Her şiʿr-i bed olmaz âferîne ṣâliḥ

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.63a, E.68a, H.74b, S.56a, Ü3.81b

FÎ ḤARFİ'L-H̬Â'(x)

22.

1 Eşʿârını ġayruñ itdi naẓmum tensîḫ
2 S̱ânî baña yazmamışdur ehl-i târîḫ
3 Aʿdânuñ olur revzen-i çeşmine FAṢÎḪ
4 Her noḳṭa-i nesḫi ḫaṭṭ-ı beytüm bir mîḫ

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.63a, E.68a, H.74b, S.56a, Ü1.97b, Ü2.98b, Ü3.81b

21.(1) Ṣâniḥ: ṣâmiḥ H; ṣâliḥ Ü3. (2) Naẓmı: naẓma H / Ṣâyiḥ: ṣâbiḥ Ü3. (3) Taḥsîn ü ḳabûl: vâlâ-yı pesend H, S,Ü3. (4) Her şiʿr-i: Eşʿâr-ı H,S,Ü3.

(x) S., Der-Ḥarf-i H̬â' E,H.

22.(1) Naẓmum: naẓm Ü2. (2) Yazmamışdur: yazılmamışdur Ü2 / Ehl-i târîḫ: - târîḫ Ü2.

FÎ ḤARFİ'D-DÂL (x)

23.

1 İy ḥâkim-i mutlaḳ u şehen-şâh-ı cevâd
2 Fermânuña ser-cümle-i ʿâlem münḳâd
3 Geh ḳahr ile gâhi luṭf ile itmedesüñ
4 Dil-şâdları ġam-gîn ü ġam-gînleri şâd

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.63a, E.68b, H.75a, S.56a, Ü1.97b, Ü2.98b, Ü3.81b

24.

1 Feryâd sipihr-i kîne-verden feryâd
2 Kimse olımaz dâm-ı ġamından âzâd
3 Ḫârâ dil-i şîrîni idüp yâd FAṢÎḤ
4 Ṭaşlarla dögündi Bîsütûnda Ferhâd

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.63a, E.68b, H.75a, S.56a, Ü3.82a

(x) S., Ḥarfü'd-Dâl E,H.
23.(3) İtmedesüñ: itmedesin H,S,Ü1,Ü3. (4) Ġam-gîn: ġamın A, E,H,S,Ü1,Ü3.
24.(2) Ġamından: ġamdan S.

25.

1 Bilmez reh-i sa'y ü gûşişüm şahş-ı murâd
2 Bir kerre dahı kendümi bilmem dil-şâd
3 Vâdî-i mahabbetde o huş-yârum kim
4 Mecnûn gibi çok 'âşıkı itdüm irşâd

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63b, E.68b, H.75a, Ü3.82a

26.

1 Gitmekle ferâğ-ı kayd-ı bûd u nâ-bûd
2 Âyîne-i dilde kalmasun 'aks-i vücûd
3 İtmekde kuşûr itmeye zikr ü fikrüñ
4 Yâ Rab dile vir nûr-ı şu'ûr ile şühûd

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

Ü3.82a

27.

1 Gelsün gözüme neşve-i ṣahbâ-yı şühûd
2 İtsün dil ü cân maṭlab-ı aʿlâya ṣuʿûd
3 Ol yolda semend-i himmetüm eyle sebük
4 Yâ Rabbî beni itme girân-bâr-ı vücûd

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

H.75a

ḤARFÜ'Z̲-Z̲ÂL (x)

28.

1 Geldi baña zehr-i ġam maḥabbetle lez̲îz̲
2 Kim renc ü belâ olur maʿiyyetle lez̲îz̲
3 Bülbüllerüñ efġânını gûş eyle FAṢÎḤ
4 Feryâd olur sûziş-i ḥasretle lez̲îz̲

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

H.75a, Ü3.82a

(x) H.

28.(1) Zehr-i ġam: zehr-i - Ü3. (3) Bülbüllerüñ: Dil bül-
bül-i Ü3. (4) Sûziş-i: şûriş-i H.

FÎ ḤARFİ'R-RÂ'(x)

29.

1 Teskîn idemez sûz-ı dilüm deryâlar
2 Tâb-âver-i âhum olımaz ḫârâlar
3 Ol Ḳays-ı sebük-revüm ki bir ḫaṭve gelür
4 Zîr-i ḳadem-i himmetüme ṣaḥrâlar

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63b, E.68b, H.75b, S.57a, Ü3.82a

30.

1 Ẕerrem olımaz mihr-i cihân-ârâlar
2 'Aynümde degül ḳaṭre ḳadar deryâlar
3 Ol pâdişeh-i mesned-i faḳrum ki FAṢÎḤ
4 Dâr itme reşk-âver olur dârâlar

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mısrâ vezne uymamaktadır.

A.63b, E.68b, H.75b, Ü3.82a

(x) S., Der-Ḥarf-i Râ' E, Ḥarfü'r-Râ' H.
29.(3) Gelür: olur H.
30.(1) Ẕerrem: ẕerre Ü3.

31.

1 Eyle nefesüm ḳabûl iy yâr-ı dilîr
2 Mir'ât-ı dilin kimsenüñ itme teksîr
3 Yüz vech ile ger soñra iderseñ tedbîr
4 Mir'ât-ı şikeste olmaz ıṣlâḥ-pez̲îr

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.63b, E.69a, H.75b, S.57a, Ü1.98a, Ü2.98b, Ü3.82b

32.

1 İy dîde-i ter eşk-i melâmet demidür
2 İy sûḫte-i dil âh-ı nedâmet demidür
3 Mûy-ı ser-i şûrîde sefîd oldı sefîd
4 Ṣubḥ-ı ṭaleb-i ʿafv u ʿinâyet demidür

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.63b, E.69a, H.75b

31.(2) Dilin: dilüñ A,E,H,S,Ü2,Ü3. (3) Ü3'te 32. rubâînin 3. mısrâı ile aynıdır. / İderseñ: idersin Ü2.

33.

1 Erbâb-ı dilün cilâ-yı vicdânîdür
2 Afyon degül ġıdâ-yı rûḥânîdür
3 Mesrûr ider gelüp yitişdükçe dili
4 Gûyâ ki peyâm-ı vaṣl-ı cânânîdür

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.63b, E.69a, H.75b, S.57a, Ü1.98a, Ü2.98b, Ü3.82b

34.

1 Bu giryeme kim bâdî ġam-ı ʿışḳundur
2 Emvâc-ı pey-â-pey-i yem-i ʿışḳundur
3 Bir gün olur elbette ṣafâ-yâb-ı merâm
4 Dil ṭâ'if-i Beytü'l-Ḥaram-ı ʿışḳundur

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.68b, H.75a, S.56b, Ü3.82a

---

33. Rubâîde, Ahreb ve Ahrem vezinleri birlikte kullanılmıştır. / (4) Cânânîdür: cânıdur H.
34. (2) Pey-â-pey-i: pey-â-pey ki Ü3.

35.

1 ʿIşḳuñ beni Mecnûna miṡâl itmişdür
2 Yaʿnî ten-i żaʿfîle hilâl itmişdür
3 Şeb-dîde necim-rîz-i ġam oldı var ise
4 Mihr-i ruḫ-ı dil-dârı ḫayâl itmişdür

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mef ûlü Mefâ îlü Mefâ îlü Fa ûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.75a, Ü3.82a

36.

1 Anlar ki yoluñda ser fidâ eylerler
2 Dünyâlara ṭaʿn-ı püşt-i pâ eylerler
3 Meh gibi felekde atılup şevḳ ile
4 Ḳaʿr-ı yem-i ʿışḳuñda şinâ eylerler

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.75a, Ü3.82b

35.(2) Ten-i żaʿfile: ten-i żaʿifle H.(3) Necim-rîz-i: تجریز
36.(1) Eylerler: eyler Ü3. (2) Eylerler: eyler Ü3. (3) Felekde: felekden Ü3. (4) Eylerler: eyler Ü3.

37.

1 Pûyâyi-i himmetüñ iden ʿâşıḳlar
2 Cûyâyi-i ḥażretüñ iden ʿâşıḳlar
3 Keçkûl-i niyâzı eylesün eşkiste
4 Deryûze-i raḥmetüñ iden ʿâşıḳlar

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

E.69a, H.75b, Ü3.82b

38.

1 Dervîşler melâmet-i âyîn olmışdur
2 Teslîm ü rıżâ meẕheb ü dîn olmışdur
3 Dâğ-ı dil ile cism-i nizâr eyle çü ney
4 Her laḥẓada kâr âh u enîn olmışdur

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.68b, H.75b, Ü3.82b

37.(3) Keçkül-i niyâzı:
38.(1) Dervîşler: Dervîşlere E / âyîn: eyleyen Ü3. (4) Kâr: kârı Ü3.

39.

1 Anlar ki mücerred ü ten ʿuryânlardur
2 Bir sînede cemʿiyyet iden cânlardur
3 Cân u dil ile tekye-geh-i ʿuşşâḳa
4 Kendü ayaġıyla gelme ḳurbânlardur

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

E.68b, H.75b, Ü3.82b

40.

1 Dil-teşne fidâ itmege cânı ʿışḳa
2 Dârü'l-Ḥaram-ı vaṣla övenlerdendür
3 Reng-i ruḫına Muḥammedüñ mâ'ildür
4 Kim âl-i Muḥammedi sevenlerdendür

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.68a, E.66a, H.72b, S.54b, Ü3.79b

---

40. Rubâî, A,E,H ve S'de Mukattaât kısmında yer almıştır.

FÎ ḤARFİ'Z-ZÂ'(x)

41.

1 Dilden heves-i zülf-i siyâhuñ çıḳmaz
2 H̬âṭırdan o düzdîde nigâhuñ çıḳmaz
3 Bir dem yoġ iken fâṣıla seyl-i eşke
4 Gözden yine kuḥl-i h̬âk-i râhuñ çıḳmaz

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63b, E.69b, H.76b, Ü1.98b, Ü2.99a, Ü3.83b

42.

1 Dilden heves-i 'ârıż-ı âlüñ çıḳmaz
2 Mânend-i süveydâ ġam-ı h̬âlüñ çıḳmaz
3 Çeşmümden egerçi naḳş-ı 'âlem çıḳdı
4 Bir vech ile taṣvîr-i cemâlüñ çıḳmaz

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.63b, E.69b, H.76b, S.56b, Ü1.98b, Ü2.99b, Ü3.83b

(x) S., Der-Ḥarf-i Zâ' E, Ḥarf-i Zâ H.
41.(4) Yine: - Ü2 / râhuñ: rehüñ Ü1.
42.(2) Süveydâ: hüveydâ Ü2.

43.

1 Ne zevḳ ile bihbûd ne ġamla rîşüz
2 Âzâde-i ḳayd-ı ecnebî vü h̬ᵛîşüz
3 Biz n'eyleyelüm aṭlasını gerdûnuñ
4 Kim âl-i abâ muḥibbi bir dervîşüz

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69b, H.76b, S.56b, Ü1.98a, Ü2.98b, Ü3.84a

44.

1 H̬andân olımaz o ruh̬ ki ġamdan ṣolmaz
2 Şâdân olımaz o dil ki ḳandan ṭolmaz
3 Bî-çille-i sah̬t-ı sehm nişânın bulmaz
4 Bî-zaḥmet-i pâ ṭayy-ı menâzil olmaz

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69b, H.76b, Ü1.98b, Ü2.99b, Ü3.83b

43.(1) Bihbûd: bîhûd H.
44.(1) Ġamdan ṣolmaz: h̬aṭ - Ü3. (2) Ḳandan: ġamdan Ü2; Ḳan Ü3. (4) Bî-zaḥmet-i: Bî-raḥmet-i Ü1.

45.

1 Şevḳuñla gönül pîş ü pesüñ derg itmez
2 Fikr-i elem-i zindegî vü merg itmez
3 Her mûyına biñ ʿuḳde-i ḥasret ursañ
4 Serden heves-i kâkülüñi terk itmez

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69b, H.76b, S.56b, Ü3.83b

46.

1 Bîmâr-ı dil-i derd-i derûn olduḳ biz
2 Gitdükçe ġam-ı ʿışḳa zebûn olduḳ biz
3 Evvel oḳınan şimdi bizüz defterde
4 Ser-ḫalḳa-i erbâb-ı cünûn olduḳ biz

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69b, H.76b, Ü1.98a, Ü2.99a, Ü3.83b

45.(1) Pîş ü pesin: pîş ü pes H; pîş ü pîşîn S; pîş ü pesüñ Ü3.

47.

1 Biz ehl-i hevâ-yı ʿışḳdan maḥsûbuz
2 Âlüfte-i mey-i şîfte-i maḥbûbuz
3 Ol Yûsuf-ı gül-pîrehenüñ ʿışḳıyla
4 Beytü'l-ḥazen-i zemânede Yaʿḳûbuz

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69a, H.76a, Ü1.98a, Ü2.99a, Ü3.83a

48.

1 Biz kim ser-i şûrîde-hevâ maġlûbuz
2 Cürm ü güneh-âlûde mey ü maḥbûbuz
3 Olsaḳ n'ola ser-figende çün bu tîmâr
4 Bâlâya nigâh idemezüz maḥcûbuz

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69a, H.76b, S.56b, Ü1.98a, Ü2.99a, Ü3.83b

48.(2) Güneh-âlûde: güneh-âlûd-ı H,S,Ü2(3) Ser-figende: ser-efgende Ü2 / bu: - Ü2,Ü3 / tîmâr: bîmâr Ü3.

49.

1 Biz cânı esîr-i ḫurd u ḫᵛâb eylemezüz
2 Meyl-i ter ü ḫuşk u nân u âb eylemezüz
3 Tâ ḫûn-ı dil ü laḫt-ı ciger bâḳîdür
4 Biz ârzû-yı mey ü kebâb eylemezüz

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

A.64a, E.69a, H.76a, S.56a, Ü1.98a, Ü2.99a, Ü3.83a

50.

1 Dil ḫᵛâhiş-i vaṣluñla ḳalur mı sensüz
2 'Âlem gözime 'âlem olur mı sensüz
3 Cân ḫaste-i bî-tâb-ı teb-i ḥasretdür
4 Hiç tesliye-i şevḳ bulur mı sensüz

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.64a, E.69b, H.76a, Ü3.83b

49.(1) Ḫurd u: ḫurd – Ü2. (2) Ḫuşk u: ḫuşk – H / nân u âb: âb u nân A. (3) Dil ü: dil – Ü2. (4) Mey ü: mey – Ü2.

51.

1 Ḳaddine diyüp serv mürûr eylemişüz
2 Reftârına cû diyüp ʿubûr eylemişüz
3 Ebrûya meh-i nev ruḫına bedr diyüp
4 Evṣâf-ı cemâlinde ḳuṣûr eylemişüz

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.64a, E.69b, H.76a, S.56b, Ü3.83a

52.

1 Erbâb-ı ḳabûle yâr u aġyâr olmaz
2 Pîş-i naẓarında kimse hiç ḫᵛâr olmaz
3 Bâzâr-ı ḥaḳîḳatde terâzû yoḳdur
4 Dâd u sited-i ḥâlde bâzâr olmaz

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.69a, H.76a, Ü3.83b

51.(2) Cû: çü S. (3) Ruḫına: ḥüsne H.
52.(1) Naẓarında: naẓarın Ü3.

53.

1 Bî-bâk ile nâm-ı te'emmül ḳomışuz
2 Terk itmenüñ adını taḥammül ḳomışuz
3 Biz itmezüz iltifât ehl-i câha
4 Çeşm-i emele kuḥl-i teġâfül ḳomışuz

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

H.76a, Ü3.83a

54.

1 'Işḳuñla ne sâmân ne tecemmül ḳomışuz
2 Şevḳuñla ne ṣabr u ne te'emmül ḳomışuz
3 Uymaz bizüm aḥvâlümüz ehl-i hevese
4 Biz sînemüze dâġ-ı taḥammül ḳomışuz

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

H.76a, Ü3.83a

53.(1) Bî-bâk ile: Bî-pâklüge Ü3.
54.(1) Ne: - H / tecemmül: taḥammül Ü3. (2) Ṣabr u: ṣabr - Ü3. (4) Taḥammül: tecemmül H.

55.

1 Beytü'l-ḥazen-i zemânede mihmânuz
2 Ken'ân-ı mihende Yûsuf-ı giryânuz
3 Zer-tâc-ı ġam-ı 'ışḳ ki var serlerümüzde
4 Başlu başına her birimüz sulṭânuz

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.76a, Ü3.83a

56.

1 Mecnûna ṭarîḳ-ı 'ışḳda bî-râh dirüz
2 Ferhâda nedür bu kâr-ı cân-gâh dirüz
3 Mecnûna naẓar-kûh dirüz bir gâha
4 Ferhâda baḳınca kûha biz gâh dirüz

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

H.76a

57.

1 Dîvâne-i ʿışḳ ḫûş-yârı bilmez
2 Bî-gâne-i ʿışḳ dest-dârı bilmez
3 Ne var olmayıcaḳ bâl ü perümüz sûzân
4 Pervâne-i ʿışḳ şevḳ-ı nârı bilmez

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

Ü2.99b

FÎ ḤARFİ'S-SÎN (x)

58.

1 İmʿân-ı naẓarla seyr it iy ehl-i şinâs
2 Eşʿârımı naẓm-ı şâ'ire itme ḳıyâs
3 Mevzûn-ḳadân-ı maʿnîye bir kimse
4 Bu câme-i lafẓı itmemişdür ilbâs

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64a, E.70a, H.77a, S.57a, Ü1.98b, Ü2.99b, Ü3.84a

(x) S., Der-Ḥarf-i Sîn E,H.
58.(1) İt: idüp S. (4) Câme-i: ḫâme-i S / itmemişdür: eylemişdür Ü2.

FÎ ḤARFİ'Ş-ŞIN (x)

59.

1 Hem çeşmüme endîşe-i kâkül ḳonmış
2 Hem dîdeme fikr-i ruḫ çün gül ḳonmış
3 Bir şîşedür el-ḥâṣılı çeşm-i ḫûnîn
4 Hem sünbül-i ter hem gül ü hem mül ḳonmış

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.64b, E.70a, H.77a, Ü1.98b, Ü2.99b, Ü3.84a

60.

1 İy dil ne gül-i şüküfte vü aḥmer imiş
2 Ne âb-ı muṣaffâ-yı revân-perver imiş
3 Bildük bunı kim ẕevḳ u ṣafâ-yı gülşen
4 Nûş-ı mey ile seyr-i ruḫ-ı dil-ber imiş

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

A.64b, E.70a, H.77a, S.57b, Ü1.98b, Ü2.100a, Ü3.84a

(x) S., Der-Ḥarf-i Şîn E,H.
59.(2) Ruḫ: ruḫı Ü3. (3) El-ḥâṣılı: el-ḥâṣıl H,Ü3.
60.(1) Gül-i: gül ü Ü2 / gül-i şüküfte vü: şüküfte-i gül-i Ü3. (2) Muṣaffâ-yı: muṣaffâ vü Ü2.

61.

1 Dil ʿaḳlını esrâr-ı maḥabbet almış
2 Çeşm-i terin enhâr-ı maḥabbet almış
3 Serîr ḳadem-efgende-i ḥayret gördüm
4 Bî-çâreyi efkâr-ı maḥabbet almış

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.70a, H.77a, S.57a, Ü3.84a

62.

1 ʿÂşıḳ ġamı der-sîne-i dil eylermiş
2 Derdi der-i gencîne-i dil eylermiş
3 Âh ile idüp sûḫte seng-i ṭaʿnı
4 H̬âkister-i âyîne-i dil eylermiş

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.77a

61.(3) Gördüm: olmış E.

FÎ ḤARFİ'Ṣ-ṢÂD (x)

63.

1 Bu çarḫdan itsem n'ola feryâd-ı ḫalâṣ
2 Sen sîm-teni ḳoynına ḳor her eşḫâṣ
3 Dilse ġam-ı fevt-i sâ'at-i vaṣluñla
4 Ẓarf-ı ten-i zerdümde olupdur raḳḳâṣ

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.64b, E.70a, H.77a, S.57b, Ü3.84a

FÎ ḤARFİ'Ẓ-ẒÂ' (xx)

64.

1 Ehl-i naẓar oldı naẓmuma çün lâḥıẓ
2 Telḫ oldı lisânı yâd olındı Ḥâfıẓ
3 Bu ḥüsn-i beyânı ḥaḳḳ-ı ta'bîr budur
4 Meftûnı olurdı gûş ideydi Câḥıẓ

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.64b, E.70a, H.77a, S.57b, Ü1.98b, Ü2.100a, Ü3.84a

(x) S., Velehû Fi'ṣ-Ṣâd A, Der-Ḥarf-i Ṣâd E.
63.(2) Sen: ol A / sîm-teni: sîmîn-teni S. (3) Dilse: Dil her Ü3 / vaṣluñla: vaṣlıyla A. (4) Zerdümde: zer-dîde Ü3.
(xx) S., Der-Ḥarfi'ẓ-Ẓâ' E,H.
64.(4) Meftûnı: Meftûn Ü3 / ideydi: idi Ü2 /

DER-ḤARF-İ ʿAYN(x)

65.

1 Âsâr-ı maḥabbetle döküp dîde-i demʿ
2 Bu güft ü şinîde itme tevcîhe semʿ
3 Var tekyeñe ʿışḳa ṣoyun dervîş ol
4 Zîr-i küleh-i şevḳde maḥv ol çün şemʿ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.70a, H.77a

FÎ ḤARFİ'L-ĠAYN (x)

66.

1 Eşküfte olup ġonçe-i gül-zâr-ı ferâġ
2 Oldum yine ʿandelîb-i dil-zâr-ı ferâġ
3 Câm-ı emeli ben de ṭutardum bî-bâk
4 Engüşt-i ṭalebde olmasa ḫâr-ı ferâġ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

E.70b, H.77b, S.57b, Ü3.84b

(x) E (kenarda), H.
65.
(xx) S., Der-Ḥarf-i Ġayn H.

67.

1 Sulṭân-ı ezelden almışumdur yarlıġ
2 Kim eyleyem îcâd nice naẓm-ı belîġ
3 Oldur baña peyġâm-ı belâġat dâ'im
4 Tâ mebde'-i Feyyâżdan olur teblîġ

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.64b, E.70b, H.77b, Ü1.99a, Ü3.84b

FÎ ḤARFİ'L-FÂ'(x)

68.

1 İy ḫâk-i cenâbı mâye-i 'izz ü şeref
2 V'ey sâye-i bâmı mâh u ḫurşîde kenef
3 Çoḳ ḫâk-i zemîne ḳonmaya rûy-ı niyâz
4 Bîhûde yire gevher-i nâz itme telef

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

A.64b, E.70b, H.77b, S.57b, Ü1.99a, Ü2.100a, Ü3.84b

(x) S., Der-Ḥarfü'l-Fâ' E,H.
68.(2) Kenef: kef H; keyf Ü3. (3) Ḳonmaya: ḳonmasa Ü2.

FÎ ḤARFİ'L-ḲÂF (x)

69.

1 Yûsuf-ṣıfat âzürde-i iḫvân olmaḳ
2 Üftâde-i çeh esîr-i zindân olmaḳ
3 Elbette gerek bende-i fermân olmaḳ
4 Ümmîde irüp ʿâleme sulṭân olmaḳ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.64b, E.70b, H.77b, S.58a, Ü1.99a, Ü2.100a, Ü3.84b

FÎ ḤARFİ'L-KÂF (xx)

70.

1 Ṣaḥn-ı dil ü cânı dâġ dâġ itdi felek
2 Dâġ ile tenüm mis̱âl-i bâġ itdi felek
3 Şimden girü bûy-ı vuṣlatı n'eyleyeyüm
4 Hicrân elemiyle bî-dimâġ itdi felek

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.64b, E.70b, H.77b, S.58a, Ü1.99a, Ü2.100a, Ü3.85a

(x) S., Der-Ḥarfü'l-Ḳâf E,H.
69.(4) Ümmîde: ümmîd Ü3.
(xx) S., Der-Ḥarf-i Kâf E, Der-Ḥarfü'l-Kâf H.
70.(1) İtdi: itdüñ Ü3. (2) İtdi: itdüñ Ü3. (3) N'eyleyeyüm: n'eyleyem H,Ü2. (4) İtdi: itdüñ Ü3.

71.

1 Tanẓîr idemem mihre meh-i ruḫsâruñ
2 Teşbîh idemem kebg-i dere reftâruñ
3 İs̱bât dehânuñı degüldi mümkin
4 Olmasa idi tebessüm ü güftâruñ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64b, E.71a, H.78a, Ü1.99a, Ü2.100b, Ü3.85a

72.

1 Dil-ḫaste-i ʿışḳa vaʿd-i tedbîr itdüñ
2 İncâz-ı vefâda lîk taḳṣîr itdüñ
3 Dil muntaẓır ol devâ-yı maʿhûde henüz
4 Eydür bu ḳadar ʿilâcı te'ḫîr itdüñ

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.64b, E.70b, H.78a, Ü1.99a, Ü2.100b, Ü3.84b

71.(1) Mihre meh-i: mihr ü mehe Ü3. (2) Reftâruñ: ruḫsâruñ Ü3. (3) Dehânuñı: dehânuñ Ü3. (4) Tebessüm ü: Tebessüm Ü2.

72.(3) Ol devâ-yı maʿhûda: oldı iy maʿhûd H; oldı o maʿhûda Ü3.

73.

1 Ṣubḥ-ı emelüm hem-nefes-i şâm itdüñ
2 Ol şâha bizi ḫilâf-ı iʿlâm itdüñ
3 İy çarḫ-ı ḫilâf-sîr ü kec-rev be-murâd
4 Cevr-i dile saʿy eyledüñ ikdâm itdüñ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.77b, S.58a, Ü3.84b

74.

1 Ḳatl itmede ʿuşşâḳı zemân bilmemisüñ
2 Bî-merḥamet-i aḳṣâr-ı ʿinân bilmemisüñ
3 Dünyâyı helâk eyledüñ inṣâf inṣâf
4 İy ġamzesi cellâd amân bilmemisüñ

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.64b, E.70b, H.78a, S.58a, Ü1.99a, Ü2.100b, Ü3.86b

---

73. (3) Ḫilâf-sîr: ḫilâf-ser Ü3.
74. (1) Bilmemisüñ: bilmemisin Ü3. (2) Aḳṣâr-ı: ḳaṣṣâr-ı S/ Bilmemisüñ: bilmemisin Ü3. (4)Bilmemisüñ: bilmemisin Ü3.

75.

1 Zülf-i siyehüñ ḳaçan girih-gîr eylersüñ
2 Her târına biñ cânı esîr eylersüñ
3 Bu ḥüsn-i Ḫudâ-dâd ki vardur sende
4 Çoḳ pîri cevân cevânı pîr eylersüñ

Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.66a, E.72b, H.78a, S.58a, Ü2.100b, Ü3.87a

76.

1 Pâbûsuñ ümîdiyle olup pâ-mâlüñ
2 Ol dem ḳatı çoḳ muntaẓır-ı iḳbâlüñ
3 Aḥvâl-i FAṢÎḤi ger su'âl eyler iseñ
4 Dil-beste-i zülf ü ḫaste-ḥâl ü ḫâlün

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

E.71a, H.77b, Ü3.84b

---

75. Rubâî A,E ve Ü3'te Nun harfi ile kâfiyeli olanlar arasında yer almıştır./ (1) Ḳaçan: - Ü3 / eylersüñ: eylersin E,Ü3. (2) Eylersüñ: eylersin A,E,Ü3. (4) Çoḳ: Çün S / Pîri cevân cevânı pîr: 'âşıḳ - Ü3 / eylersüñ: eylersin A,E,Ü3.

77.

1 İy gül bitüren ḫuşk-serinden ḫâruñ
2 V'ey âb-ı revân iden dilinden nâruñ
3 Oldur ki cihân-bânı almış ḥayret
4 Evrâḳ-ı ḫayâle ṣıġmamış esrâruñ

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

E.71a, H.78a

78.

1 Farḳ eylemez iy çarḫ gülüñden ḫâruñ
2 Yeksân görür ehl-i deyr 'azîz ü ḫ̃âruñ
3 Taḳrîr idemem zebân-ı Manṣûr olsam
4 Keyfiyyetini dilde olan esrâruñ

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.78a

79.

1 Manṣûr-veş irgüren kemâle kâruñ
2 A'lâ bilünür rütbesi el-ḥaḳ dâruñ
3 Bir ẕerrede mümkin mi nihân ola FAṢÎḤ
4 'Âlemleri ḥayretde ḳoyan esrâruñ

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.78a

80.

1 Menzillerini kâm ise ḳaṣd-ı kâruñ
2 Taḥfîf idegör esb-i ṭama'dan bâruñ
3 Düşmez nigeh-i rağbeti merd-i pâke
4 Dünyâ gibi bir ḳaḥbe-zen-i merdâruñ

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

E.71a, H.78a

---

80. (2) Bâruñ: yâruñ H.

FÎ ḤARFİ'L-LÂM (x)

81.

1 Mecnûn olalı o çeşmi âhûya göñül
2 Meftûn olalı o zülfi ḫoş-bûya göñül
3 Gûyende-i mażmûn-ı rubâʿî oldum
4 Mâ'il olalı o çâr-ebrûya göñül

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.65a, E.71a, H.78b, S.58b, Ü1.99b, Ü2.100b, Ü3.85a

82.

1 Nâḳış görinür çeşmüme mâh-ı kâmil
2 ʿAynümde degül mihr-i cihân el-ḥâṣıl
3 Mümkin mi temâşâ-yı cemâlüñden dûr
4 Bir vech ile hîç tesliye-yâb olmaḳ dil

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.65a, E.71a, H.78b, Ü1.99b, Ü2.101a, Ü3.85a

(x) S., Der-Ḥarf-i Lâm E, Der-Ḥarfü'l-Lâm H.
81. (1) Çeşmi: çeşm-i S,Ü3; vaḥşî-i Ü2.
82. (4) Hîç: - Ü2,Ü3.

83.

1 Dervîş göñül göñül dervîş ol
2 Bî-ḳayd-ı nizâʿ-ı ecnebî vü h̬ᵛîş ol
3 Yeksân gelsün mezâḳuña şehd ü şermüñ
4 Ne yâr ile nûş u düşmen ile nîş ol

Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.65a, E.71a, H.78b, S.58a, Ü1.99b, Ü2.101a, Ü3.85a

84.

1 Saʿy eyle ṣafâ-yı fevze gel pûyân ol
2 Âsyâb-ı felâḥa bezürde-dâmân ol
3 Mûy-ı ser-i şûrîde sefîd oldı sefîd
4 Eyyâm-ı şitâ-yı ʿömrdür lerzân ol

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

H.78b

---

83. (2) Bî-ḳayd-ı: Bî-ḳayd u H. (3) Gelsün: gele Ü3 / mezâḳuña: mezâḳına Ü2.

85.

1 Râh-ı hırede gitme şakın nâdân ol
2 Düşme heves-i şöhrete gel pinhân ol
3 Tevcîhe ibârât-ı mahabbet güçdür
4 Bîhûde hayâl itme varak-gerdân ol

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.65a

86.

1 Ta'zîm içün iy pâdişeh-i sidre-mahâl
2 Ser-safha-i âsumâna Hallâk-ı ezel
3 Evsâf-ı şerîfüñ eylemişdür imlâ
4 Bîhûde degüldür bu kadar nokta-i hall

Mef ûlü Mefâ îlü Mefâ îlü Fa ûl
Mef ûlü Mefâ ilün Mefâ îlü Fa ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

H.78b, Ü3.85a

87.

1 Varmış diyü ḫᵛâb-ı nâza her ġonçe-i gül
2 Feryâd idemez ḫᵛâhişi üzre bülbül
3 Ḥattâ ki ṣalınmaḳda ṣabâ ile hemân
4 Bir mirvaḥa-i müdevver oldı her gül

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

H.78b, Ü3.85a

88.

1 Yâ Rabb hidâyetüñ ümîd eyler dil
2 Baḫşâyiş-i bî-nihâyetüñ ümîd eyler dil
3 Şeyṭanla nefs ü mâsivâyı maḥv eyle
4 Luṭf u kerem ü 'inâyetüñ ümîd eyler dil

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mısrâ vezne uymamaktadır.

H.78b

---

87. (1) Ḫᵛâb-ı: cevâb-ı Ü3. (2) Ḫᵛâhişi üzre: ḫᵛâhiş-i rûze Ü3. (3) Ṣalınmaḳda ṣabâ ile hemân: ṣabâ ile ṣalınmaḳda müdâm Ü3.

89.

1 Başuñ içün bendeñe eyle vefâ İsmâ'il
2 Ḳurbânuñ olam itme cefâ İsmâ'il
3 Mümtâz-ı meṡel bir püser-i yektâsın
4 Bağışlaya âbâña Ḫudâ İsmâ'il

Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.78b

FÎ ḤARFİ'L-MÎM(x)

90.

1 Bilmem nice olur ġâyet aḥvâl-i dilüm
2 Girmez mi gider destüme âmâl-i dilüm
3 Ol 'âşıḳ-ı bîmâr-ı ferâmûş-şüdeyüm
4 Bir kerre su'âl olınmadı ḥâl-i dilüm

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65a, E.71a, H.80a, S.59a, Ü1.100a, Ü2.101b, Ü3.86b

---

89. (4) Âbâñâ Ḫudâ: Ḫudâ âbâñâ H.
(x) S., Der-Ḥarf-i Mîm E, Der-Ḥarfü'l-Mîm H.
90. S'de 90 ve 91. rubâînin mısrâları karışık yazılmıştır.
Rubâî: 90/1, 91/1, 90/3, 91/3 şeklinde tertiplenebilir.
(2) Âmâl-i: dâmân-ı H.

91.

1 Ben müntesib-i dûde-i dûnân olmam
2 Ben bâr-keş-i luṭf-ı le'îmân olmam
3 Zerd olsa zaḫm-ı bergi gibi ḥasretden
4 Minnet-keş-i tenbâkû-yı nâdân olmam

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.65a, E.71a, H.79b, S.59a, Ü1.99b, Ü3.86b

92.

1 Ruḫsâr-ı nigûña bed-nigâh eylemedüm
2 Râz-ı ġam-ı 'ışḳı ḫod tebâh eylemedüm
3 Min ba'd nedür bâ'is̱-i âzârındur
4 Sevdimse seni ne vâr günâh eylemedüm

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65a, E.71b, H.79b, Ü1.99b, Ü2.101a, Ü3.86a

---

91. Rubâî: 91/2, 90/2, 91/4, 90/4 şeklinde tertiplenebilir.
(1) Müntesib-i: minnet-i Ü3. (3) Zaḫm-ı: raḥm-ı H / Berg-i: berg Ü3.

92. (2) Râz-ı: Râza Ü3 / ġam-ı 'ışḳı: - 'ışḳı Ü2.

93.

1 Bir âh ile eflâki siyâh eylemedüm
2 Bir girye idüp ḫûnde-şinâh eylemedüm
3 Bu nâr-ı ġażab âteş-i âzâr nedür
4 Sevdimse seni ne var günâh eylemedüm

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65a, E.71b, H.79b, S.59a, Ü1.100a, Ü2.101b, Ü3.86a

94.

1 Kûyuñ ḳoyup eflâki penâh eylemedüm
2 Manẓûruñ olan câya nigâh eylemedüm
3 Tâ key bu teġâfül bu nigâh-ı âzâr
4 Sevdimse seni ne var günâh eylemedüm

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65a, E.71b, H.79b, Ü1.100a, Ü2.101b, Ü3.86a

---

94. (2) Câya: câna Ü3. (3) Âzâr: âzâr nedür Ü2.

95.

1 Eṭrâfa ṣalup ṣadâ-yı bâng-i ceresüm
2 Derk eylemeden ḳalup reh-i pîş ü pesüm
3 Ol gözleri âhûya olaldan mecnûn
4 Yoḳ âdem ile ülfete dilde hevesüm

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.65b, E.71b, H.79b, S.59a, Ü1.99b, Ü2.101a, Ü3.86a

96.

1 Gelmekle dem-i bahârî-i feyż-ı şemîm
2 Bâġ oldı mis̱âl-i ravża-i Dâr-ı Naʿîm
3 Hep ġonçeleri ḫandeye âġâz itdi
4 Bilmem ne laṭîfe eyledi bâd-ı nesîm

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.65b, E.71b, H.79b, S.58b, Ü1.100a, Ü2.101b, Ü3.86a

---

95. (1) Ṣadâ-yı bâng-i: bâng-i ṣadâ-yı A,Ü2. (3) Gözleri: Göz Ü2.

96. (1) Bahârî-i: bahâr-ı Ü2.

97.

1 Mestâne-i ṣahbâ-yı maḥabbet oldum
2 Peymâne-i ḫûn-âbe-i ḥasret oldum
3 Gîsû-yı ḫam-ender-ḫamı sevdâsıyla
4 Dîvâne-i zencîr-i melâmet oldum

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.65b, E.71b, H.79b, Ü3.86a

98.

1 İy zaḫm-zen-i sîne-i cân-ı pür-ġam
2 İtme dem-i zer ḫançerüñ âlûde-i dem
3 Dâġ itdi dili nâz-ı ṭabîbân-ı cihân
4 Zaḫm-ı diger oldı intiẓâr-ı merhem

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ îlü Mefâ îlü Fa ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.65b, E.72a, H.79a, S.58b, Ü1.99b, Ü2.101a, Ü3.85b

---

98. (2) Dem: ġam dem S. (3) Nâz-ı: nâr-ı Ü2,Ü3 / cihân: zemân Ü1,Ü2. (4) İntiẓâr-ı merhem: intiẓârum hem H.

99.

1 Derûnumı âlûde-i ʿiṣyân itdüm
2 Bu derd ile çoḳ dîdeyi giryân itdüm
3 Bir cûşiş-i feyża mâlik oldum ki FAṢÎḤ
4 Kem-ḳaṭre iken kendümi ʿummân itdüm

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.65b, E.72a, H.79a, S.58b, Ü3.85a

100.

1 Hep girye-i ġamla geçdi mâh u sâlüm
2 Olmadı güşâde cebhe-i âmâlüm
3 Gitdükce füzûn olmada cûş-ı eşküm
4 Bilmem nic'olur ki mâcerâ-yı ḥâlüm

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

H.79a, Ü3.85b

---

99. (2) Dîdeyi: dîdeñe Ü3. (3) Kem-ḳaṭre: yek-ḳaṭre E,S,Ü3.
100.(4) Ḥâlüm: aḥvâlüm Ü3.

101.

1 Ben ḳayd-ı ġam u neşāṭdan āzādum
2 Maḥzūn idügime her zemān dil-şādum
3 Bilmem nic'olur ṣubḥ-ı ḫumār-ı ʿaḳlı
4 Mey-ḫāne-i ʿışḳa mest-i māder-zādum

Mefʿūlü Mefāʿilün Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿilün Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿilün Mefāʿīlün Faʿ

E.71b, H.79a, Ü3.85b

102.

1 Bī-raġbet olup cümle metāʿ-ı bārum
2 Terhīne temām itdi kesād-ı kārum
3 Elbette ziyād olmasına sāʿīdür
4 Çarḫ ẕimmetine vaẓīfedür āzārum

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlün Faʿ
Mefʿūlü Mefāʿilün Mefāʿīlün Faʿ

E.71b, H.79a, S.58b, Ü3.85b

101.(1) Ġam u: ġam - E,H.
102.(1) Metāʿ-ı: metāʿ u Ü3. (2) Kesād-ı: güşād-ı H.
(4) Āzārum: ārām S.

103.

1 Luṭfıyla olur saḫt olan cânlar bizüm
2 Tedrîc ile hem-seng-i beyâbânlar bizüm
3 Ammâ ki ser-i saḫt-kemân-ı ʿışḳı
4 İtmez niçe bâzû-yı Nerîmânlar bizüm

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl

A.65a, E.72a, H.79a, Ü3.85b

104.

1 Her râzı bu devr-i bî-vefânuñ maʿlûm
2 Her câyı bu dâr-ı pür-ʿinânuñ maʿlûm
3 Bir sencileyin ṭıfl ẓuhûr eylememiş
4 Aḥvâli meh ü sâl-i zemânuñ maʿlûm

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.65a, E.72a, H.79a, S.58b, Ü3.85b

103.Rubâînin 3. ve 4. mısrâları A'da 104. rubâînin aynı mısrâlarıyla yer değiştirmiş.

104.(2) Câyı: ḥâli E / dâr-ı: dehr-i Ü3 / pür-ʿinânuñ: pür-ʿitâbuñ H. (3) Eylememiş: eylememişdür A,E,H,S,Ü3.

105.

1 Peyveste sipihre dem-be-dem efġânum
2 Żabṭ eyleyemem dîde-i baḥr-efşânum
3 Alınmaz elinden sitemüñ dâmânum
4 Bilmem nic'olur ḥâl-i dil-i nâlânum

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.65b, E.71b, H.79b, Ü3.86a

FÎ ḤARFİ'N-NÛN (x)

106.

1 Emvâta ḥayât eyleyen iḥsân sensin
2 Düşvârları eyleyen âsân sensin
3 Hem maḳṣad-ı aḳṣâ-yı yehûd u tersâ
4 Hem maṭlab-ı a'lâ-yı müselmân sensin

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.65b, E.72a, H.80a, Ü1.100a, Ü2.101b, Ü3.86b

(x) S., Der-Ḥarf-i Nûn E.
106.(2) Mısrâın yerine H'de 108. rubâînin 2. mısrâı yazılmıştır.

107.

1 Yâ Rab nâ-ümmîde maṭlab sensin
2 İslâm ile dîn ü meẕheb hep sensin
3 Evrâd-ı ṣabâḥ u zikr-i her şeb sensin
4 Sensin sensin murâd yâ Rab sensin

Mef'ûlün Mef'ûlün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlün Fâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

H.80a

108.

1 Dest-gîr-i fütâdegân sensin
2 Tâ baḫş-ı füsürdegân sensin
3 Rûze-baḫş-ı gürisnegân sensin
4 Sensin iy râzıḳ-ı cihân sensin

Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mısrâ vezne uymamaktadır.

H.80a

109.

1 Merhem-zen-i zaḫm-ı sîne-rîşânsın sen
2 Âbâd-kün-i ḫâṭır-ı vîrânsın sen
3 Bir mûrı ʿinâyetüñ Süleymân eyler
4 Nîrû-dih-i bâzû-yı żaʿîfânsın sen

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.65b, E.72a, H.80b, S.59a, Ü1.100a, Ü2.102a, Ü3.86b

110.

1 Şîrîn ḥarekât u şûḫ u zîbâsın sen
2 Ḥaḳḳâ ki ʿaceb dil-ber-i raʿnâsın sen
3 Bir bülbül-i ṣad-hezâr u verd-i tersin
4 Pervânesi çoḳ şemʿ-i şeb-ârâsın sen

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.65b, E.72b, H.80b, S.59a, Ü1.100a, Ü2.102a, Ü3.86b

109.(1) Merhem-zen-i zaḫm-ı: Merhem-zen-i - Ü3.
110.(1) Şîrîn: Şîrî Ü2 / şûḫ u: şûḫ - Ü2,Ü3. (3) Verd-i tersin:rû berînsinH.(4)Şeb-ârâsın: şebistânsın Ü3.

111.

1 Vâdî-i mahabbetde olup ser-gerdân
2 Yok menzilümüzden iy gönül nâm u şân
3 Râh-ı ġam-ı intiẓâra bî-ġâyet imiş
4 Bî-tâb kalursa n'ola esb-i dil ü cân

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65b, E.72b, H.80b, Ü1.100b, Ü2.102a, Ü3.87a

112.

1 Cûş eyleyüp âb-ı girye-i çeşme-i cân
2 Âġûşuma rîzân olur katre-zenân
3 Gûyâ ki o sâhilüm muhîṭ-i 'ışkuñ
4 Emvâcı gelür kenâruma raks-künân

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl

A.65b, E.72b, H.80b, S.59b, Ü1.100b, Ü2.102b, Ü3.87a

111.(2) Göñül: dil-i H. (3) İntiẓâr: intiẓâra H.
112.(1) Âb-ı girye-i: - girye-i Ü2 / çeşme-i: çeşm-i Ü3.
(2) Katre-zenân: katre-künân Ü2

113.

1 Iy ʿârıż-ı pertev-figen-i mihr-i cihân
2 V'ey cebhesi ḥaclet-dih-i mâh-ı tâbân
3 Cây eyleyeli ḫayl-i ḫayâl-i zülfüñ
4 Ḳalmadı ribât-ı dîdede ḫᵛâba mekân

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

A.66a, E.72b, H.80b, S.59b, Ü1.100b, Ü2.102b, Ü3.87a

114.

1 Bir vâdî-i pür-hûledeyüz ser-gerdân
2 Her ḫârına âvîze niçe dâmen cân
3 Bilmem nic'olur ki mâcerâ-yı dîde
4 Çıḳdı elimüzden âsitîn ü dâmân

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.72b, H.80b, Ü1.100b, Ü2.102a, Ü3.87a

113.(2) Ḥaclet-dih-i: mânende-i E. (3) Cây eyleyeli: Menzil ideli E; Cây eyleye H.
114.(2) Ḫârına: ḫâne Ü2.

115.

1 Günden güne Ḥaḳ ṭabʿumı ʿâlî itsün
2 Her mâhumı aʿdâdda sâlî itsün
3 Meyl-i zer ü ḥubb-i câhdan itsün ḫâlî
4 Genc-i dilüm ʿirfân ile mâlî itsün

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.72b, H.80a, Ü1.100b, Ü2.102a, Ü3.87a

116.

1 Te'sîr-i maḥabbet eylemiş bî-çi vü çün
2 Ferhâdı tüvâna vü ḳavî Ḳaysı zebûn
3 Çoḳ dîdeyi necm-rîz-i ḥasret itdi
4 Ol meh ki cemâli ḥüsnidür rûz-efzûn

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

H.80a

115.(2) Aʿdâdda: aʿdâda H / sâlî: sâl Ü3. (4) Mâlî: mâl Ü3.

117.

1 Künc-i şeb-i hicrânda ḳalup zâr (u) zebûn
2 Her dîdemi ġam eyledi bir kâse-i ḫûn
3 Sen sâġar-ı mey gibi çekildüñ gitdüñ
4 Ben derd-i ser-i hicr ile ḳaldum maḥzûn

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.80a

118.

1 Bir ḥâl-i dil-i şîfteden âgehsin
2 Ḥaḳḳâ ki ḳalem-rev-i ḥüsninde şehsin
3 'Işḳuñda niçe olmasun 'âlem ḥayrân
4 Baḳma âyîne-i mihre zîbâ mehsin

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

H.80a

117.(1) Zâr (u): zâr - H.

119.

1 Yir yir ten-i ḫâkîye yaḳup dâġ-ı mihen
2 Açdum o teng hücreye bir ḳaç revzen
3 Ben âteşüm âteş baña gülşende ise
4 Çesbân görinür sûz ile sensüz külḫan

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlün Mef'ûlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

E.72a, H.83b, S.59b, Ü3.86b

FÎ ḤARFİ'L-VÂV (x)

120.

1 Ṭa'n itse ne deñlü düşmen-i nâ-ḥaḳ-gû
2 Göstermeye baḥr-i cebhe mevc-i ebrû
3 Tafṣîl-i daḳâyıḳumda sûz pek çoḳdur
4 Zîrâ ki beni genc-i suḫan buldı 'adû

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

E.73a, H.81a

119.Rubâî, H'de Yâ harfi ile kafiyeli olanların sonunda yer almıştır. / (3) Gülşende: gülşenden E,H,S.
(x) E (kenarda), Der-Ḥarfü'l-Vâv H.
120.(1) - : o H.

FÎ HARFİ'L-HÂ'(x)

121.

1 Yâ Rab dilüm âyîne-ṣıfat ṣâf eyle
2 Her veche derûn-ı rûşen inṣâf eyle
3 Maḥcûb-ı güneh nâme siyeh bende-i ʿâciz
4 ʿÜnvânını dîbâce-i evṣâf eyle

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.73a, H.81a, S.59b, Ü1.100b, Ü2.102b, Ü3.87b

122.

1 Yâ Rab baña tevfîḳıñı hem-râh eyle
2 Ṣahbâ-zede-i ġafletüm âgâh eyle
3 Her bir nefesüm feyż-ı dem-i ʿışḳuñla
4 Hem-ḫâṣṣa-i âh-ı seher-gâh eyle

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.73a, H.81a, S.60a, Ü3.87b

(x) S., Der-Ḥarf-i Ha' E.

121.(1) Mısrâ, 123. rubâînin 1. mısrâı ile aynıdır.

123.

1 Yâ Rab dilüm âyîne-ṣıfat ṣâf eyle
2 Elṭâfuñı bî-raġbet-i âlâf eyle
3 Dârûyı şifâ-ḫâne-i ġaybuñdan vir
4 Żaʿfıyla ḳoma luṭfuñı izʿâf eyle

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.73a, H.81a, Ü1.100b, Ü2.102b, Ü3.87b

124.

1 Yâ Rab beni her sözümde ṣâdıḳ eyle
2 Efʿâlümi aḳvâle muṭâbıḳ eyle
3 Daʿvî-yi kelâm-ı ʿışḳda her hüccetümüñ
4 Mażmûnına cân u dili ṭanıḳ eyle

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.66a, E.73a, H.81a, Ü1.101a, Ü2.102a, Ü3.87b

123.(1) Âyîne-ṣıfat: âyîne-veş E,H,Ü1,Ü2,Ü3. (3) Dârûyı: Dârû-yı H,Ü2,Ü3.

124.(1) Eyle: ḳıl Ü2. (2) Eyle: ḳıl Ü2. (3) Hüccetümüñ: ṣoḥbetümüñ Ü3. (4) Ṭanıḳ: ṭabıḳ H; danıḳ Ü1,Ü2.

125.

1 Tâ key ġam-ı ʿışḳı dilde pinhân eyle
2 Bî-ṣabr olup evżâʿ-ı perîşân eyle
3 Vir pençe-i dest-i nâ-şekîbîye mesâġ
4 Dâmânuñı ceyb ceybi dâmân eyle

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.66b, E.73b, H.81b, S.60a, Ü1.101a, Ü2.103a, Ü3.88a

126.

1 Abdâl olup ʿâlemi seyrân eyle
2 ʿIşḳıyla ṭutuş cismüñi ʿuryân eyle
3 Bir ḥâlete mâlik ol ki sulṭânları
4 Eṭvâr-ı pesendîdeñe ḥayrân eyle

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66b, E.73a, H.81b, Ü1.101a, Ü2.103a, Ü3.88a

125.(1) Dilde: diline Ü2. (4) Dâmânuñı: Dâmânumı Ü2 / Ceybi: ceybümi Ü2.
126.(1) ʿÂlemi:ʿâlemleri Ü2. (2) Cismüñi: cismini Ü2.

127.

1 Luṭf eyle mürüvvet it iḥsân eyle
2 Derd-i dil-i bîmârıma dermân eyle
3 İy bâd-ı nesîm-i nev-bahâr-ı seḥeri
4 Gül-ġonçe-i ümmîdimi ḫandân eyle

Mef'ûlü Mefâ'îlün Mef'ûlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.66b, E.73a, H.81b, S.60a, Ü1.101a, Ü2.103a, Ü3.88a

128.

DER-TEMENNÂ-YI CENÂB-I BÂRÎ(x)

1 Yâ Rab dili mir'at-ı tecellî eyle
2 Âzâde-i ṣûret-i temennî eyle
3 Âvâre göñülde ḳalmadı ṣabr u sükûn
4 Luṭf u keremüñle sen tesellî eyle

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

H.81a

(x) H.

129.

1 Yâ Rab beni vâṣıl-ı temennî eyle
2 Cûyâ-yı ḥaḳîḳatüñ tesellî eyle
3 İtme beni eyyâm-ı ṭalebde Mecnûn
4 Ammâ şeb-i hicrânuñı Leylî eyle

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.81a

130.

1 Dil zülf ü ruḫuñ görince düşdi 'ışḳa
2 'Azm itdi o sevdâ ile Şâm u Şarḳa
3 Ol çeşm-i kebûda dil virelden oldı
4 Çeşm-i ter-i ḫûn-efşânum 'ayn-i zerḳa

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.66b, E.73b, H.82a, Ü3.88b

130.(4) Çeşm-i ter: Çeşm-i - H.

131.

1 Dil derd ü ġam-ı dehre zebûn olmaḳda
2 Gitdükçe göñül dâġ-ı ciger-ḫûn olmaḳda
3 Naḳdîne-i ʿömrümüz kem olduḳça FAṢÎḤ
4 Efkâr-ı ḥisâb-ı ġam füzûn olmaḳda

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mısrâ vezne uymamaktadır.
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.66b, E.73b, H.82a, Ṡ.60a, Ü1.101b, Ü2.103b, Ü3.88b

132.

1 Ol serv-ḳade FAṢÎḤ olup dil-dâde
2 Oldum ṣıfat-ı sâye be-ḫâk üftâde
3 Yoḳ mis̱lini mirʾât-ı felekde görmiş
4 Bir mâh durur şöhreti Şâmî-zâde

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66b, E.73b, H.82a, Ü1.101a, Ü2.103a, Ü3.88a

131.(1) Derd ü: derd - Ü2 / dehre: dehr Ü2. (3) Naḳdîne-i: Naḳd-i Ü2 / ʿömrümüz: ʿömrümüzi Ü3. (4) Füzûn: efzûn Ü2.
132.(4) Mâh durur: mâhdur Ü2.

133.

1 Tâ key olalum maẓhar ʿitâb u ḫışma
2 Degmez mi gönül nigâh-ı luṭf u raḥma
3 Mecnûnı olur nigâh iden bir kerre
4 Ol silsile-i zülfe o âhû çeşme

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.66b, E.73b, H.82a, S.60a, Ü1.101a, Ü2.103a, Ü3.88a

134.

1 Geldi o zemân ki ehl-i dil şâd ola
2 Ġamdan yıḳılan göñüller âbâd ola
3 Bünyâd-ı nizâm-ı dehr olan müstaḥkem
4 Bi'l-cümle esâs-ı fitne berbâd ola

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâ îlü Fa ûl

A.66b, E.73b, H.82a, Ü1.101a, Ü2.103b, Ü3.88a

133.(3) Mecnûnı: Mecnûn Ü2. (4) O: vü Ü2.
134.(1) Zemân ki: zemân - Ü3.

135.

1 Aḥkâm ile ger naṣṣ-ı ṣarîḥ olsañ da
2 Güftâr ile hem-merd-i FAṢÎḤ olsañ da
3 Bu kâfir-i dil-mürdeler itmez iḳrâr
4 Î'câz-ı tekellümde Mesîḥ olsañ da

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

A.66b, E.73b, H.81b, Ü3.87a

136.

1 Ḫûn-girye-i 'ışḳ-ı dîdemüz pâk itse
2 Mecmû'-ı sivâ perdelerin çâk itse
3 Allâh الهکم اله واحد
4 Def'-i ḥivel-i dîde-i idrâk itse

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

H.81b, S.59b, Ü3.87b

135.(2) Hem: ger E.
136.(2) Çâk: ḫâk Ü3, (3) Mısrâ,Ü3'te yoktur. / Tanrınız bir tek Tanrı'dır. Bakara/163, Nahl/32, Kehf/110, Hac/34 ve Fussilet/6. âyetlerden bir bölümdür.

137.

1 Ol pâdişeh-i cemâle-sâ başumda
2 Yoḳ rûy-ı riyâ bu cân-ı ʿayyâşumda
3 Ḳays ile n'ola cünûnda olsam hem-pâ
4 Sevdâ-yı ser-i kâküli var başumda

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.73b, H.81b, S.59b, Ü3.87b

138.

1 Ol feyżı ḳomış Ḫudâ ki gül-zârumda
2 Gül-ġonçe-i ümmîd biter ḫârumda
3 Ben râz-ı niyâz-ı ṣubḥ-ı ʿışḳum her kes
4 Bülbül gibi mecbûr olur iẓhârumda

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mafâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.73b, H.81b, Ü3.88a

139.

1 Yâ Rab beni sa'yümde kesel-nâk itme
2 Muḥtâcını keyfiyyet-i ter-pâk itme
3 Mir'ât-ı ṣafâ-yı ḫâṭırum luṭfuñdan
4 Tenbâkû-yı ihmâl ile nâ-pâk itme

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

E.73a, H.81b

140.

1 Ol girye virildükde dile maḥzûna
2 Döndürdi yem-i çeşmümi reng-i ḫûna
3 Seyl-âb-ı sirişk ile muḥaṣṣal dökdüm
4 Hâşâk-i ser-i kûyuñı çoḳ Ceyhûna

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

Ü2.103b

141.

1 Şâyeste degül merd-i suḫan senc üzre
2 Naḳdîne-i ʿömri ṣarf ide renc üzre
3 Ḥaḳḳumda cihân güft ü şinîd eyler imiş
4 Genc-i hünerüm söz çoḳ olur genc üzre

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.73a, Ü3.87b

142.

1 Eksilmese envâr-ı ruḫ-ı pür-tâbuñ
2 ʿUşşâḳa nigâha ruḫṣat iḥsân olsa
3 Ḳâbil mi gele ziyâsına hiç noḳsân
4 Bir şemʿada biñ şemʿ-i fürûzân olsa

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

E.72a, Ü3.79b

141.(4) Söz: şûr Ü3.
142.Rubâî, H ve Ü3'te Mukattaât kısmında yer almıştır.

FÎ HARFİ'L-YÂ'[x]

143.

1 A'lâ bilürüm ṭarz-ı cefâ bildügini
2 Bilmem reviş-i semt-i vefâ bildügini
3 Ben 'âşıḳ-ı dîrîne kim Allâh bilür
4 Mümkin midür inkâr Ḫudâ bildügini

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

A.67a, E.73b, H.82b, S.60a, Ü1.101b, Ü2.103b, Ü3.89b

144.

1 Geh zîver-i ṭâḳ-ı beyt-i nisyân itdi
2 Geh dest-ḫûş-ı zümre-i nâdân itdi
3 Evrâḳ-ı kitâb-ı hikmet-âsâ âḫır
4 Mecmû'alarum felek perîşân itdi

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.67a, E.74a, H.82b, Ü1.101b, Ü2.103b, Ü3.88b

(x) S., Der-Ḥarf-i Yâ' E, Der-Ḥarfü'l-Yâ' H.
143.(2) Reviş-i: rûşen-i S. (3) Dîrîne kim: dîrîneye H.
144.(1) Zîver-i: zebûn-ı Ü2 / itdi: oldı Ü2. (2) İtdi: oldı Ü2.

145.

1 Tâ mülk-i dile ʿışḳ şebîḫûn itdi
2 Ârâm u şekîb ü ʿaḳlı bîrûn itdi
3 Ol silsile-i zülf o ġazâlâna nigâh
4 Mecnûn itdi beni mecnûn itdi

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mısrâ vezne uymamaktadır.

A.67a, E.74a, H.83a, S.60b, Ü1.101b, Ü2.104a, Ü3.88b

146.

1 Evrâḳ-ı şükûfe bâġı pür-zîb itdi
2 Naḳḳâş-ı bahâr özge tertîb itdi
3 Cedvelleri enhâr-ı muḥîṭü'l-eṭrâf
4 Ser-ṣafḥa-i gül-sitânı tezhîb itdi

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74a, H.83a, Ü1.101b, Ü2.104a, Ü3.88b

145.(2) Ârâm u: Ârâm - Ü2 / şekîb ü: şekîb - Ü2 / ʿaḳlı: ʿaḳlın Ü3. (3) Zülf o: zülf ü Ü3.
146.(1) Şükûfe: şükûfeler Ü2 / bâġı: bâġ Ü2 / pür-zîb: tezhîb H.

147.

1 Bâzû-yı ʿadûyı çarḫ teşyîd itdi
2 Ser-rişte-i ümmîdimi taʿkîd itdi
3 Ben ḫâki cenâb-ı ʿizzetüñden âḫır
4 Vażʿ-ı bed-i rûzgâr tebʿîd itdi

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74b, H.83a, S.60b, Ü1.101b, Ü2.104a, Ü3.88b

148.

1 Hüsn-i ḫaṭı çok fitneler îcâd itdi
2 Her ġamzesi bir kişveri berbâd itdi
3 Kûyına giden seyl-i sirişk-i çeşmüñ
4 Her mevcini bir nâme-i feryâd itdi

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.82a

147.(3) Ḫâki: ḫâk A,Ü2. (4) Bed: bedr Ü3.

149.

1 Her ḫalḳa-i zülfi baḫt-ı ber-dâm itdi
2 Lebbüñ dili bî-şekîb ü ârâm itdi
3 ʿIşḳuñ baña her şâmını bir sûḫte-i dâġ
4 Aġyâra dili çü ʿanber-i ḫâm itdi

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

H.82b, S.60b, Ü3.88b

150.

1 Çeşmüñ ki senüñ ḳâtil-i ʿuşşâḳ oldı
2 Şemşîr-i cefâsı ḫayli berrâḳ oldı
3 Endûh-ı kemân ebruvânuñ çekmekden
4 İy ġamzesi tîr ṭâḳatüm ṭâḳ oldı

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74a, H.83a, S.60b, Ü1.102a, Ü2.104a, Ü3.89a

150.(2) Cefâsı: cefâñ Ü2.

151.

1 Güllerle feżâ-yı bâġ pür-zîb oldı
2 Dîvân-ı şeh-i bahâr tertîb oldı
3 Ḫûnîn-dili ol şâha miŝâl-i ġonçe
4 ʿArż eylemege ġarîb taḳrîb oldı

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74a, H.83a, Ü1.101b, Ü2.104a, Ü3.89a

152.

1 Cânâne bu şeb ḫâneme mihmân oldı
2 Dil luṭfa sezâ maẓhar-ı iḥsân oldı
3 Min baʿd lebin ġayrıya emdürmem ki
4 Peymâne içildi ʿahd ü peymân oldı

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74a, H.83a, S.60a, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.89a

151.(3) Ḫûnîn-dili: Ḫûn-ı dili Ü3. (4) Ġarîb: ʿaceb Ü2.
152.(3) Ġayrıya: ġayra Ü2,Ü3.

153.

1 Gitdükçe göñül sitemle me'lûf oldı
2 Düşvâr-ı reh-i elemde mevkûf oldı
3 Ser-bezm-i safâda yâd olınmaz hergiz
4 Ol kimse ki ʿirfân ile maʿrûf oldı

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74a, H.83a, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.89a

154.

1 Gülşen sebeb-i yâd-ı firâkum oldı
2 Nev-kerde-i dâğ iftirâkum oldı
3 Ġayrıya peyâm-âver olan bâd-ı sabâ
4 Cûş-âver-i bahr-i iştiyâkum oldı

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ

A.67b, E.74b, H.82b, Ü3.89a

154.(3) Peyâm-âver: peyâmum âver H.

155.

1 Dil kim reh-i ümmîde şitâbân girdi
2 Evvel ḥarem-i vuṣlata âsân girdi
3 Mâbeynümüze n'eyleyelüm âḫır-i kâr
4 Ṣaḥrâ-yı firâḳ u kûh-ı hicrân girdi

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlün Fa'

A.67b, E.74b, H.82b, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.89b

156.

1 Dil fikr-i cemâlüñle ṣolup rûy gibi
2 Ten derd-i miyânuñla ḳalup mûy gibi
3 Ḥükm-i dem-i nev-bahâr-ı 'ışḳuñla şehâ
4 Dîvâne-i zencîr-keşüm cûy gibi

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'îlü Fa'ûl
Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûl

E.74a, H.82a

---

155. Rubâî, H'de mükerrer yazılmıştır. / Reh-i: Râh-ı H.
(4) Firâḳ u kûh-ı: firâḳ - Ü2.

157.

1 Başdurmışam âba Nîl ile Ceyḫûnı
2 Żabt eyleyemem dü-dîde-i pür-ḫûnı
3 Olmaḳda hemîşe giryeden ġarḳa âb
4 Dirlerse n'ola rûyuma ṣu altunı

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.82a

158.

1 Erbâb-ı dile sâḳî idüp ser-ḫôşı
2 Zehr eyleme minnet eyle ḳand-i pûşı
3 Feryâd idemez mest-i maḥabbetdür dil
4 Bu ḫumm-ı mey-i râzdur olmaz cûşı

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

H.82b

159.

1 Cân ʿışḳ ile buldı pertev-i rûḥânî
2 Hem eyledi dil ʿışḳ ile rûşen cânı
3 ʿIşḳ olmasa olmazdı bu ṣafvet dilde
4 Mihr olmasa olmaz idi nûrânî

Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlün Faʿ

A.67a, E.74b, H.82b, S.60b, Ü3.89a

160.

1 Bîmâr-ı ġamuñ kimse su'âl eylemedi
2 Bu ġam-zededen pürsiş-i ḥâl eylemedi
3 El-ḳıṣṣa o mehcûr-ı ferâmûş-şüdeyüm
4 Ḥaḳḳumda kimesne ḳîl ü ḳâl eylemedi

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûl
Mefʿûlü Mefâʿilün Mefâʿîlü Faʿûl

E.74b, H.82b, Ü3.89a

159.(2) Eyledi dil ʿışḳ ile: ʿışḳ ile dil eyledi A.
160.(2) Ġam-zededen: ġamzeden Ü3.

8. T Â R Î H L E R

1.

BERÂYI FEVT-İ HEMŞÎRE-ZÂDE-İ ḪOD (x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Gûş idüp fevtin FAṢÎḤÂ didiler târîḫini
Cennet-i me'vâyı Bûbekre ḳıla Ḥaḳ cilve-geh

جنت مأوایی بوبکره قیله حق جلوه که

H.1075 - M.1664 (xx)

A.71b, E.79b, H.71b, Ü1.106a, Ü2.108b, Ü3.13b

(x) Ü1., Berâyı Hemşîre-zâde Ü2, Târîḫ-i Ebûbekr Ü3.

1. (1) Cilve-geh: cilve-gâh E.

(xx) Târih, H ve Ü3'te yoktur.

2.

BERÂYI FÂṬIMA ḪANIM (x)

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 Fâṭıma Ḫanım ol gül-i 'iffet
Eyledi terk-i gül-sitân-ı cihân

2 Gül degül nâ-şüküfte ġonçe iken
İtdi pejmürde rûzgâr-ı ḫazân

3 Yâ ilâhî be-ḥaḳḳ-ı rûḥ-ı Betûl
İde gülşen-serây-ı ḫuld-i mekân

4 Gûş idince FAṢÎḤ bu ḫaberi
Dîdeden ḫûn-ı dil idüp cereyân

5 Târîḫini didüm niyâz iderek
Ḳıla Firdevs-i Ḥaḳḳa rûḥı revân

قیله فردوس حقه روحی روان

H.1079 - M.1668 (xx)

A.71b, E.79b, S.64a, Ü1.106b, Ü2.108b, Ü3.13b

(x) Ü2., Berâyı Dîger Ü1, Târîḫ-i Fâṭıma Ḫanım Ü3.
2. (3) Betûl: resûl Ü2,Ü3 // ḫuldi: ḫuld-i S.
(4) Ḫûn-ı dil: ḫûn-ı - Ü2. (5) Rûḥı: rûḥ-ı Ü2,
(xx) Târîh, Ü3'te yoktur.

3.

BERÂYI ÇEŞME (x)

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1 Didiler dil-teşneler bu çeşmenüñ târîhini
'Aynidür âb-ı zülâl-i selsebîl-i cennetüñ

عینیدر آب زلال سلسبیل جنتك

H.1080 - M.1669 (xx)

A.71b, E.79b, S.64a, Ü1.106a, Ü2.108b, Ü3.14a

(x) S,Ü1,Ü2, Çeşme Târîhidür Ü3.
3.(1)Dil-teşneler: dil-teşne Ü2 / çeşmenüñ: çeşme Ü2.
(xx)Târîh, Ü1'de (H.1083 - M.1672) olarak verilmiştir.Ü3'te yoktur.

4.

BERÂYI KÂŞÂNE DER-EDİRNE(x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 İdüp ṣarf-ı himem pâyâna irdi çün bu kâşâne
Görenler dir te'âla'llâh zihî cây-ı feraḫ-baḫşâ

2 FAṢÎḤâ ser-be-ceyb-i fikret-i târîḫ idüm nâ-geh
Didi hâtif maḥall-i dil-pesend ü ḳaṣr-ı bî-hemtâ

دیدی هاتف محل دلپسند و قصر بیهمتا

H.1083 - M.1672 (xx)

A.71b, Ü1.106a, Ü2.108b, Ü3.13b

(x) Ü1., Berâyı Ḫâne Der-Edirne Ü2, Târîḫ-i Ḳaṣr-ı Bî-hemtâ Ü3.

4. (1) Çün: çü A // te'âla'llâh: zihî te'âla'llâh Ü2.

(xx)Târih, Ü3'te yoktur.

5.

BERÂYI VEFÂT-I NEŞÂṬÎ DEDE (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 FAṢÎḤÂ didiler mâtem-keşân-ı fevt-i târîḫin
Neşâṭî gitmegile eyledi mahzûn aḥbâbı

نشاطی کیتمکیله ایلدی محزون احبابی

H.1085 - M.1674 (xx)

A.71b, E.79b, H.71b, S.64a, Ü1.106a, Ü2.108b

(x) Ü1., Berâyı Neşâṭî Efendi S, Berây-ı Fevt-i Neşâṭî Ü2.

(xx)Târih, Ü1'de (H.1087 - M.1676) olarak verilmiştir. H'de yoktur.

6.

BERÂYI HEMŞÎRE-İ ḪOD (x)

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1 İy FAṢÎḤ ol 'afîfe maẓlûmân
Ya'ni hemşîre-i bilâ-dîdem

2 Zehr-i mevti idince nûş aña
Târîḫ oldı vefât-ı hemşîrem

تاریخ اولدی وفات همشیرم

H.1087 - M.1676 (xx)

A.71b, E.79b, S.64b, Ü1.106a, Ü2.108b, Ü3.13b

(x) Ü1., Berâyı Hemşîre S, Târîḫ-i Hemşîre Ü3.
6. (1) 'Afîfe maẓlûmân: 'afîfe-i maẓlûme Ü2.
(xx) Târih, Ü3'te yoktur.

7.

KIṬ'A-BERÂYI TERTÎB-İ DÎVÂN (x)

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1 Zihî cem'iyyet-i ebkâr şîrîn-lehçe-i efkâr
Kim anuñ lafẓı cümle âşinâ ma'nâsı bîgâne

2 Bi-hamdi'llâh olup iḳlîm-i naẓma Ḫusrev-i s̱ânî
FAṢÎḤâ himmet itdük biz daḫı tertîb-i dîvâna

فصاحت ايتدك بز دخى ترتيب ديوانه

H.1088 - M.1677 (xx)

A.67b, E.65b, H.72a, S.54a, Ü1.96a, Ü2.96b, Ü3.79a

(x) Ü1., Ḳıṭ'a-Berâyı Tertîb-Geşten-i Dîvân Ü1.

7. Bu târîh kıtası A,E,H,S,Ü1 ve Ü2'de Mukattaât kısmının, Ü3'te de Rubâiyyât kısmının başında yer almıştır.
(1) Efkâr: ebkâr H.

(xx)Târih, yalnız Ü1'de vardır.

9. MU'AMMÂ

MU ʿAMMÂ (x)

BE-İSM-İ REVÂNÎ (xx)

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

1 ʿÂşıḳ-ı üftâdesi pervâne şemʿ-i enverin
Düşmek içün zîr-i pâyına yaḳar bâl ü perin

A.73a, E.80a, S.64b, Ü1.106b, Ü2.109a

(x) Ü2.
(xx)A,E,S, Be-İsm-i Revân Ü1.
1. Mu'ammâ 48. müfredle aynıdır.

10. M A T L A ' L A R

METÂLİ‘ (x)

1.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Tekye-gâhum lâle-veş ‘ışkuñla ṭaġ oldı baña
Kûyuñı yâd eyledüm ṭaġ üsti bâġ oldı baña

E.75a, H.83b, S.61a, Ü3.93b

2.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

Ḥaste-i dil-teşne-i ‘ışḳum ġıdâ-semdür baña
İy ‘Ömer la‘l-i lebüñ Fârûḳ-ı A‘ẓamdur baña

A.68a, E.75a, H.83b, S.61b, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94b

3.

Mef‘ûlü Fâ‘ilâtü Mefâ‘îlü Fâ‘ilün

Luṭf-ı suḫan olurdı leb-i yârdan cüdâ
Olsaydı bûy-ı ġonçe-i gül-zârdan cüdâ

A.68b, E.14a, H.83b, Ü1.103a, Ü2.105b

4.

Mef‘ûlü Mefâ‘îlü Mefâ‘îlü Fa‘ûlün

Gönderdi baña nâme-i mihr ol meh-i ġarrâ
Geldi seḥer-i bâd ile gül-berg-i temennâ

H.83b, Ü1.103a, Ü2.105b

(x) A,E,S,Ü1.
1. Ṭaġ: daġ H // ṭaġ: daġ E,Ü3.
2. ‘Işḳum: vaṣlum H,Ü1,Ü2.
4. Matla‘, 18. gazelin 1. beyti ile aynıdır.

5.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Didüm ki geçdi câna ḫadeng-i ġam u cefâ
În tîz bigzered didi geçdi o dil-rübâ

A.69b, E.75a, H.83b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96a

6.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Zenaḫdân u lebin gördüm didüm andan bulup taḳrîb
Kenâr-ı kevs̱ere vaż' eylemişler gûyıyâ bir sîb

E.75a, Ü3.94b

7.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Bir gün gele ıṭlâḳ ola şeb-ḫûn-ı maḥabbet
Teslîm ide hep dâmını medyûn-ı maḥabbet

E.75a, Ü3.94a

8.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Bülbül-veş olup gül gibi dil-ḫûn-ı maḥabbet
İcrâ idelüm biz daḫı ḳânûn-ı maḥabbet

H.86a, S.61a, Ü3.94a

---

5. Ḫadeng-i ġam u: ḫadeng-i - Ü2./ geçdi: - Ü2.
6. Matla', Ü3'te mükerrer yazılmıştır. / Zenaḫdân u: Zenaḫdân H / andan: rindân E.
8. Matla', Ü3'te mükerrer yazılmıştır.

9.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Geldi bahâr kendüyi gösterdi her nebât
Bülbül ḳırâ'at itmede âyât-ı beyyinât

E.75a, H.86a, S.61a

10.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

Ṣunuldı destüme mihr-i şafaḳ-nümâ-yı ḳadeḥ
Pür itdi külbe-i aḥzân-ı cânı nûr-ı feraḥ

A.68b, E.75a, H.86a, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

11.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Feyż-ı şarâb-ı nâb virüp âb u tâb-ı ruḫ
Bezm-i cihânı rûşen ider âfitâb-ı ruḫ

A.68a, E.75a, H. 86a, S.61a, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94a

12.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Ruḫsâruñ üzre itse n'ola ḫaṭṭ-ı nev dürûd
Olmaz bedîʿ âteş-i sûzende üzre dûd

E.75a, H.86a, S.61a, Ü3.94a

---

9. Her: - H.
10.Aḥzân-ı: aḥzânı Ü2 / nûr-ı: nâr-ı Ü2 / feraḥ: ḳadeḥ Ü2,Ü3.
11.Âb u: âb - H.
12.Ḫaṭṭ-ı nev: ḫaṭṭ-ı - Ü3 // üzre: olsa E.

13.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Eşk-i çeşmüm itdi deryâ-yı sefîd
Sâde-rû bir mîr baḥr-i nev-resîd

E.75a

14.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

Feżâ-yı bâġına ġayruñ hemîşe dil-keş eser
Gelince baña nesîm-i seḥer pür-âteş eser

A.68b, E.75a, H.86a, S.61b, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.94b

15.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Eyler meşâm-ı cânı muʿaṭṭar nesîm eser
Zîrâ ki zülf-i yârdan ʿanber-şemîm eser

A.69a, H.87a, S.61b, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

16.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

Dil-i nâlânuña mesken o siyeh kâküldür
Gûyıyâ bâġ-ı ruḫuñda giceci bülbüldür

A.68b, E.75b, H.86b, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94b

---

14. Matla, Ü3'te mükerrer yazılmıştır.

14. Gelince: Gül-ġonçe Ü3 / nesîm-i: nesîm ü Ü2 / nesîm-i seḥer: nesîm-i - H.

15. Meşâm-ı: muʿaṭṭar Ü2 / muʿaṭṭar: seḥer Ü2 / eser: seḥer H.

16. Dil-i: Dile Ü2 / nâlânuña: nâlâna ki Ü1; nâlânuma Ü3.

17.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Dest ü pâ ḫorde-i şitâmuzdur
Baḥr-i ġam eski âşinâmuzdur

E.75b, H.86a, S.61b, Ü3.94b

18.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Olursa n'ola zaḫmı leẕîẕ iy dil-i kem-ter
Gûyâ ki meger âbîdür ol bildeki ḫançer

A.69a, E.75b, H.87a, S.61b, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

19.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Ṣafḥa-i gülleri açdukça nesîm-i esḥâr
Manṭıḳu't-Ṭayr okıdur bülbüle 'Aṭṭâr-ı bahâr

A.69a, E.75b, H.86b, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

20.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Geldi henüz vaḳt-i mübârek dem-i bahâr
Gel bâġa eyle tehniyet-i maḳdem-i bahâr

A.69b, E.75b, H.86b, S.62a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.96a

---

17. Ḫorde-i şinâmuzdur: - Ü3 / şinâmuzdur: şitâmuzdur H // Baḥr-i ġam: - Ü3.

19. 'Aṭṭâr-ı bahâr: 'Aṭṭâr-ı - Ü3.

20. Dem-i: ḳadem Ü2 // eyle: eyledi Ü2.

21.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bir perî-ruhsâruñ ol meftûnı âdemlük budur
Câm-ı meysüz mest-i 'ışk ol iy göñül Cemlük budur

A.69a, E.75b, H.86b, S.62a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

22.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bak rûy-ı yâr yâresine sun'-ı Hakkı gör
Mâh-ı bedirde mu'ciz-i envâr-ı şakkı gör

A.69b, E.75b, H.86b, S.62a, Ü1.104a, Ü3.95b

23.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Zebânda zikr-i cemîlüñ ser-i kelâmumdur
Du'â-yı devletüñ evrâd-ı subh u şâmumdur

A.69b, E.75b, H.86b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96b

24.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Olurlar dil-rübâlar bir biriyle yâr u hem-demler
Bulurlar râz-ı 'ışka nev-cevânlar tâze mahremler

A.69b, E.75b, H.86b, S.62b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96b

---

21. Câm-ı meysüz: câm u mey Ü3 / mest-i: ser-mest-i Ü3.
22. Mu'ciz-i envâr-ı: mu'ciz-i kübrâ-yı Ü3.
23. Kelâmumdur: külâhumdur H.
24. Matla', 144. gazelin 1. beyti ile aynıdır.
Yâr u: yâra Ü3.

25.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

O şûḫa itmek içün ḥarf-i nâzını tekrâr
Misâl-i bülbül ider dil niyâzını tekrâr

E.75b, Ü3.96a

26.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Nergis-i şehlâ-nigâhuñ eşkden sîr-âbdur
Bir mehüñ mihriyle beñzer ṣubḥa dek bî-ḫᵛâbdur

E.75b, H.86a, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.93b

27.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ol iki çeşm-i siyeh-kâruñ ne kâfir mest olur
Bir nigâh itse dil-i âşüfte-ḫâṭır mest olur

A.68b

28.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Bir gün gelür ki mîve-i maḳṣûd olur biter
Bu zaḫm-kâr-ı sîne-i ḥasret olur biter

E.75b, Ü3.94a

29.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

Ṭolansa aġlayaraḳ kûy-ı yârı ʿâşıḳ-ı zâr
Sirişk ile ser-i kûy olur ṭolâyı bıñar

Ü1.103a

27. 69. gazelin 1. beyti ile aynıdır.

30.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Me'lûf-ı ġam-ı zâruñ olan hem-demi n'eyler
Lâl-i ḥarem-i nâzuñ olan maḥremi n'eyler

Ü3.95b

31.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bulmazuz bir laḥẓa ḫâlî dûd u ġamdan cânumuz
Eksik olmaz tekye-gâh-ı dilde hiç mihmânumuz

A.69b, E.76a, H.84a, S.62a, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96b

32.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Baña telḫ oldı 'ayş-ı zindegânî-i cihân sensüz
Gerekmez sensüz iy rûḥ-ı revânum cism ü cân sensüz

A.69b, E.76a, H.84a, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96b

33.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Ḫandân olur ġamuñla göñül istemez neşâṭ
Eyler çü ġonçe şeb-nem-i eşkiyle inbisâṭ

A.68b

34.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Şöhre olmış çü mâh-ı nev şâyi'
Menzil-i 'aḳlın eylemiş żâyi'

A.69b, E.76a, H.84a, S.62b, Ü3.96b

---

31. Cânumuz: ḫânumuz H.

32. Cism ü: cism - H.

35.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Geldi dünyâya o meh-pâresi ins ü melegüñ
Ṭoġdı ol mihr-i cihân gözleri aydın felegüñ

A.68a, E.75a, H.84a, S.60b, Ü1.102a, Ü2.104b, Ü3.94b

36.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

'Âlemde hezâr 'âşıḳ-ı gül-ruḫsâruñ
Bir bülbüli çoḳ gülşen imiş dîdâruñ

A.68b, E.76a, H.84a, S.61b, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94b

37.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ol perî bir mâhdur gün görmedük
Görmeyince ol mehi gün görmedük

A.68b, E.76a, H.84b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.95a

38.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Berḳ ü bârândan zemîn ü âsumânı görmedük
Bir iki gün yine ol mihr-i cihânı görmedük

A.68b, E.76a, H.84b, S.62a, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.95a

39.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bulmaz nihâyet 'işvesi ol nâzenînümüñ
Tâb-ı niyâzı ḳalmadı cân-ı ḥazînümüñ

A.69a, E.76a, H.84a, Ü1.103b, Ü2.106a

---

36. Matla', Rubâî vezniyle (Aḫreb) yazılmıştır.
38. Zemîn: zemîni S.

40.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Olmasaydı ġâyet-i ḫıssetde pek
Giymez idi ḫırḳa-i hindi felek

A.69b, E.76a, H.84b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96a

41.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Dilden gider mi hiç teb ü tâb-ı ḥarâretüñ
Pür-âteş eylemiş anı mihr ü maḥabbetüñ

E.76a, Ü3.94b

42.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bahâr olsa yine 'âlem diger-gûn olduġın görsek
Bu nüh-ṭâs-ı nigûnuñ câmı gül-gûn olduġın görsek

Ü3.93b

43.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Şehr-i devr eylemişüz kûçe diyüp kûya derüñ
Düşmişüz dest-i ġam-ı 'ışḳa tekâpûya derüñ

Ü3.96a

44.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Kendi gül ruḫsârı gül başında gül destârı gül
Eylemiş ṣun'-ı Ḫudâ ser-tâ-be-pâ dil-dârı gül

E.76a, H.87a, S.61b, Ü3.96a

---

40. Pek: felek Ü3 / Hindî: Hîndû Ü3.

41. Teb: tef E.

45.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

İy gülşen-i cemâle gül-i nâz olan güzel
V'ey nahl-i kaddi serv-i ser-efrâz olan güzel

E.76a, Ü3.93b

46.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Gamıyla giryelerüm rûz u şeb bilür bilürüm
Bu mâcerâları ol mâh hep bilür bilürüm

A.68b, E.76a, H.84b, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.96a

47.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Çeşmüñ ki oldı sâkî-i peymânemüz bizüm
Mahmûr olur mı hiç dil-i mestânemüz bizüm

A.69a, E.76a, H.84b, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

48.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

'Aklımı aldı nic'olur hâlim
Dosta düşmen bakışlı bir zâlim

A.69b, E.76a, H.84b, S.62a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

49.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ser-güzeşt-i dil-i perîşânum
Diyeyin hâk-i pâye sultânum

A.69b, E.76a, H.84b, Ü1.104a, Ü2.106a, Ü3.95b

---

46. Rûz u: rûz - H.
49. Diyeyin: Diyeyüm Ü3.

50.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Cemşîd reşk iderdi eger 'işret eylesem
'Anḳâ-pesend olurdum eger 'uzlet eylesem

E.76a, H.87a, S.61a, Ü3.94a

51.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ârzû-yı dil-i perîşânum
Seni görmekdür iy perîşânum

E.76b, H.87a, S.62a, Ü3.95b

52.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

İy dil-i ġam-gîn ü cân-ı per olam
Bir iki gün 'ömr içün çoḳdur bu ġam

H.87a, S.61a, Ü3.94a

53.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

O şûḫı sîneye çekdüm bu dâġı n'eyleyelüm
Ṣabâḥ-ı vaṣla yitişdüm çerâġı n'eyleyelüm

E.76a.

54.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Âşüftegî-i zülfe sebeb sen degül misin
Bâ'iṣ bu deñlü fitneye hep sen degül misin

E.11b

---

50. İderdi: ideydi E,H,S // 'uzlet: 'işret Ü3. 307. gazelin
1. beyti ile aynıdır.

55.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ser ü sînem pür oldı dâğ-ı mihnet dîde vü dilden
Şikâyet dîde vü dilden şikâyet dîde vü dilden

H.84b, Ü1.102b, Ü2.105b

56.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

'Uşşâka çıka hançer-i bürrân ki kemerden
Ol âb-ı revândur ki çıkar sanki kemerden

A.69a, E.76b, H.87a, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

57.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

Dest-gîr-i fütâdegânsın sen
Tâ bahş-ı füsürdegânsın sen

E.76b, S.61b, Ü3.95a

58.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Bu bâğuñ niçe yıllardur usanduk nev-bahârından
Gelen bûy-ı ferâğatdür meşâma rûzgârından

E.76b, Ü3.94a

---

55. Matla', 367. gazelin 1. beytiyle aynıdır.
Mihnet: mahabbet Ü2 / dîde vü: dîde - Ü2 // dîde vü: dîdeden Ü2 / dîde vü: dîdeden Ü2.
56. Revândur ki: revândur - H.
57. Füsürde-gânsın: feryâd-gânsın Ü2.
58. Nev-bahârından: nev-bahârdan Ü3 // rûzgârından: rûzgâr-dan Ü3.

59.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Bülbüllere 'arż-ı ruḫ-ı gül gül mi idersin
Tebrîd-i miyân-ı gül ü bülbül mi idersin

E.76b, Ü3.96b

60.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Gerekmez ḫûs-ı leb zehr olsun ol rûḥ-ı revânumdan
Netîce acı sözlerle uṣandum ṭatlı cânumdan

Ü1.103b

61.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Sensüz bu feyż-ı 'âşıḳa faṣl-ı bahârdan
Dâġın meger ki tâzeleye lâle-zârdan

Ü3.94a

62.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Nev-bahâr olmış açılmış lâle vü gül yâsemen
Baġlamış feryâd u âh u nâleye murġ-ı çemen

Ü3.94a

63.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Eylemiş dâmânumı ḫûn-âb-ı ḥasret lâle-gûn
Zaḫm-ı seng-i ġamla olmış sîne-i reng Bîsütûn

Ü3.94b

64.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

Bir şâh-ı ġamı her gice mihmân iderin ben
Cân u dilümi mâ-ḥażar-ı ḫvân iderin ben

E.48b

65.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

Üç çifte ḳayıḳla çekilüp seyr-i Ḥiṣâra
Çekdük hele biz de o perî-rûyı kenâra

Ab68b, E.76b, H.85a, S.61a, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.93b

66.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ġayrılarla bendesin bir görmez ol şehlâ nigâh
Ḥadd ü ʿadden devlet ü ʿömrin ziyâd itsün ilâh

A.68b, H.85a, Ü1.102b, Ü2.105a

67.

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

Saña mihr ü maḥabbetüm iy mâh
عن صميم الخلوص dur bi'llâh

A.69a, E.76b, H.85a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95a

---

64. Matlaʿ, 343. gazelin 1. beytiyle aynıdır.
65. Hele biz de o perî-rûyı: o perî-rûyı hele biz Ü2.
66. ʿÖmrin:ʿömrüñ Ü2. 18. nazmın 1. beytiyle aynıdır.
67. Tam bir ihlasla.

68.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Alsak metâ'-ı vuslatını nakd-i cân ile
Sîne-be-sîne olsak o berber cevân ile

A.69a, E.76b, H.85a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

69.
Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûlün Fa'ûl

Dönüp her minâre nihâl-i güle
Mü'ezzin çü bülbül ider ġulġule

A.69b, E.76b, Ü3.95b

70.
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Arż-ı hâl-i bî-ser ü samân içün cânâneye
'Akıbet 'azm itdüñ iy dil sahn-ı Kâğıd-hâneye

A.69b, E.76b, H.85a, S.62a, Ü1.104b, Ü2.106b, Ü3.96a

71.
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bâl-i periye beñzedi nakş u nigârda
Yokdur misâli mirvaha teg rûzgârda

S.61b, Ü3.95a

72.
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Göñül piyâde kalup Kays gibi ġurbetde
Turur turur deve dirdi reh-i mahabbetde

H.85b, Ü3.93b

---

68. Vuslatını: vaslını Ü1; vuslatı Ü3.
72. Turur turur: Durur durur Ü3.

73.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Yaḳ cismümi nâr-ı sitemüñle es̱er eyle
İy dâġ-ı maḥabbet ten-i zerdümde yer eyle

E.54b, Ü3.94b

74.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Görülmek ḳaddi mümkin mi berâber hiç 'alemlerle
Çekilmek ebruvânı mümteni'dür ḳıl ḳalemlerle

Ü3.96a

75.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ġam-ı sevdâ-yı mühr-i la'l-i teng-i gevher-efşânı
Baña devr itdürür biñ kerre ṣaḥrâ-yı Süleymânı

A.68a, E.76b, H.85a, S.61a, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.93b

76.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Âḳıbet başına çaldı tîşe-i cân-gâhını
Kûh-sâruñ ġâlibâ Ferhâd aldı âhını

A.68b, E.76b, H.85a, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94a

77.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Seyr it külâh-ı Mevlevî ile o dil-beri
Gör zîr-i istivâda dilâ şems-i enveri

A.68b, E.76b, H.85b, Ü1.102b, Ü2.105a, Ü3.94b

---

76. Tîşe-i: pîşe-i H.
77. O: ol H,Ü3 // dilâ şems-i: dil-i naḳş-ı Ü3.

78.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fa'ûlün

Teb-ḫâleler ile la'l-i nâbı
Bir câm durur k'ola ḥabâbı

A.69a, E.76b, H.85b, S.61b, Ü1.103a, Ü2.105b, Ü3.95a

79.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Mecnûn ki feyż-ı 'ışḳ ile şâh-ı cihân idi
Her naḫl-i deşt üstine bir sâyebân idi

A.69a, E.76b, H.85b, Ü1.103a, Ü2.105b

80.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

'Uşşâḳa luṭf u merḥameti râyegân idi
Bir mis̱li yoḳ naẓîri bulınmaz cevân idi

A.69a, E.77a

81.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Gördüm ḳapuya çıḳmış o ḳul oğlı âfeti
Ṣandum felek ḳapuya getürmiş ḳıyâmeti

A.69a, E.77a, H.85b, S.62a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

---

78. Câm durur k'ola: câmdur ki ola Ü2.
79. Bir: - Ü2. 467. gazelin 1. beytiyle aynıdır.
80. Ḳul oğlı âfeti: serv-ḳâmeti Ü2 // getürmiş: getürdi E, H,S,Ü1,Ü2.

82.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa'

Tenhâ bu gönül oldı safâdan 'ârî
Yârân-ı safânuñ biri gelse bârî

A.69a, E.77a, H.85b, S.62a, Ü1.103b, Ü2.106a, Ü3.95b

83.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Degül zahmı nümâyân tîr-i tîzi sîneden geçdi
Şikeste itmeden mânend-i 'aks âyîneden geçdi

A.69b, E.77a, H.85b, Ü1.104a, Ü2.106b, Ü3.96a

84.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

La'l-i lebüñ mi menba'-ı âb-ı hayât mı
Lutfuñ mı katre katre fitne-i nebât mı

E.77a

85.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Ya'kûbdan ahvâl-i dilüm besbeter oldı
Giryeyse bënüm nûr-ı dü-çeşmüm yiter oldı

Ü3.96a

86.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Muharremde meh-i dil-teşneler hâli harâb oldı
Cigerler pârelendi sînede gamdan kebâb oldı

E.6b

---

82. Matla', Rubâî vezni ile (Ahreb) yazılmıştır./Biri:bir Ü3.
83. İtmeden: itmedi Ü3.

11. MÜFREDLER

MÜFREDÂT-I MEZBÛR (x)

ḤURÛFÜ'L-ELF (xx)

1.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Derûn-ı ḫâmeden ẓâhir olan her mıṣra'-ı beytüm
Niyâmından aḳan bir tîğ-i cevher-dârdur gûyâ

A.70b, E.77b, H.83b, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98a

2.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Ḫamûş murġ-ı nevâ-senc-i gül-sitân-ı cümle
Meger ki ṭarf-ı Ṣıfâhândan esdi bâd-ı ṣabâ

A.70a, E.77b, H.83b, S.63a, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.97b

3.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Olurdı çeşmüme çün kuḥl-i telḫ-i eşk-engîz
Alaydı merdüm-i dîde kenâra şâhid-i ḫvâb

A.70a, E.77b, H.85b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97a

4.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Didüm bir bülbül-i nev-nağme-sencüm bâğ-ı ḥüsnünde
Tebessüm-rîz olup ol ġonçe-fem didi hezâr aḥsent

A.70b, E.77b, H.86a, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.97b

(x) A; Müfredât E,S,Ü3; El-Müfredât H.
(xx) H.
2. Bâd-ı ṣabâ: - ṣabâ H.

5.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlün Fa' (x)

Şeh-nâme-i vaṣfuñla benüm sulṭânum
Cem'iyyet-i yârân-ı ṣafâda meddâḥ

Ü3.96b

6.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Bir muṣavver ḥarîr giymiş yâr
Gûyıyâ kim perî-i câdûdur

A.70a, E.78a, H.86b, S.62b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97a

7.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ḳaçan mâ'î ḳabâlar giyse ol mihr-i cihân-ârâ
Ser-i erbâb-ı 'ışḳa bir belâ-yı âsumânîdür

A.70b, E.77b, H.86b, S.63a, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.97b

8.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Dirler ki geldi Leylîyi Mecnûn ayağına
Var mı ṣaḥîḥi yoḫsa hemân güft ü gû mıdur

A.70b, E.77b, H.86b, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.97b

---

5. Müfred, rubâî vezniyle (ahreb) yazılmıştır.
6. Yâr: mâr H.
7. Ser-i: Hemân Ü3
8. Yoḫsa hemân: hemân yoḫsa Ü2.

9.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün

Ruʿâf-bînî-i âhû-yı müşg olur ḫûn-rîz
Ḳaçan ki kâkül-i pürçînüñe ṣabâ toḳınur

A.70b, E.77b, H.86b, S.63a, Ü1.105b, Ü3.97b

10.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

Çoḳ serzeniş-i ḫâr yidüñ nev-ber-i vaṣluñ
Ümmîd idinürseñ ṭamaʿ-ı ḫâm degüldür

A.70b, E.77b, H.86a, S.63a, Ü3.98a

11.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Bir gün gelür fütâde-i ḫâk-i niyâzına
Ol naḫl-i nâz mâ'il olur rûzgârdur

A.70b, E.77b, H.86b, S.63b, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98a

12.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

Ne var bir berg-i sebz-i iltifâtuñla beni şâd it
Gelüp ḥâl-i perîşân-ı dil-i bîmârı görsünler

A.71b, E.78a, Ü3.98b

---

10. Müşg: müşgîn H.
12. Bir: Bu H,Ü3 // nâz: nâza Ü3.

13.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ṣaḥn-ı Kâġıd-ḫânede gördüm o ḥûrî-peykeri
Gûyıyâ kim ṣafḥa-i sebz üzre bir taṣvîrdür

A.71a, E.78a, H.86a, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.98b

14.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

Pây-mâl eyleyüp üftâdeleri bî-pervâ
Ṣalınur nâz ile ol serv-i ḫırâmân ṣalınur

H.86a, S.62b, Ü3.97a

15.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

Ḥalḳa-i zülf-i siyâhı gözümüzden gitmez
Gûyıyâ çeşm-i ʿalîl üzre siyeh ḫançerdür

Ü1.103a

16.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ay-be-ay hafta-be-hafta ḫoş gör devrânuñı
Gün-be-gün sâʿat-be-sâʿat rûzgâr elden gider

Ü1.103b

17.

Müfteʿilün Mefâʿilün Müfteʿilün Mefâʿilün

İy dil-i bî-nevâ vü sâz eyleme her maḥal niyâz
Bil ki o naḫl-i tâzeye berg-i recâ girân gelür

Ü3.97a

18.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Nevâ-yı şevk-bahş-ı mutrib isti'câle bâdîdür
FASÎHÂ zevrak-ı câme 'aceb bâd-ı muvâfıkdur

E.78a, Ü3.97b

19.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

O veche sâfdur âyîne-i cemâlüñ kim
Henüz safha-i rûyuñda hat 'ayân okınur

Ü3.97b

20.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Eger çi cûş olursam 'andelîb-i gülşen-i hüsnüñ
Ve ger hâmûş olursam şem'üñe pervânedür dirler

Ü3.98b

21.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sözde hiç sûz olmamak mümkin midür
Sen niyâz eyle hemân te'sîr ider

E.77b, Ü3.97b

22.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Olmaz bu cihân hâsılı bir hâlde dâ'im
Geh Kasr-ı Züleyhâ ise geh Beyt-i Hazendür

E.78a

---

21. Ü3'te müfredin 1. ve 2. mısrâları yer değiştirmiştir.

23.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Çemen zann eylemeñ bir sebz-gûn ḫârâ-yı pür-mevci
Ṣabâ şâhen-şeh-i mülk-i bahâra itdi pây-endâz

A.70b, E.78a, Ü3.98a

24.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Ẓâhirde bize eyleme iẓhâr-ı ṣadâḳat
Aġyâra olan luṭfuñı tenhâ bilürüz biz

A.70b, E.78a, H.84a, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98a

25.

Müfte'ilün Mefâ'ilün Müfte'ilün Mefâ'ilün

Derd-i dil-i figârumuz itmedi bir devâ ḳabûl
Ḥâṣılı iy ṭabîb-i cân luṭfuña ḳaldı çâremüz

A.71a, E.78a, H.87a, S.63b, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98b

26.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Ḫaṭâ ṣanma o müşgîn ḫâl-i rûy-ı meh-cebînüñde
Cemâlüñ muṣḥaf-ı ṣun'-ı Ḫudâdur noḳṭa sehv olmaz

Ü3.97a

27.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Söz hemân ḫâṭır-ı âsûdededür yoḫsa FAṢÎḤ
Câyumuz külḫan imiş farż idelüm gülşen imiş

E.78a, H.84a, S.63a, Ü3.97b

28.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Alıcak bâd-ı ṣabâdan nükhet-i zülfin göñül
Eyleyen âşüfte-dil ʿuşşâḳı hep budur dimiş

A.70b, E.78a, H.84a, S.63b, Ü3.98a

29.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Faʿûlün

Yitişmez mîve-i şeftâluña el
Uzatduñ ḳâmeti iy naḫl-i serkeş

A.71a, E.78a, H.84a, S.63b, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98b

30.

Mefâʿilün Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilâtün

O tâze naḫl bir iki ayâġ görmişe beñzer
Ḫırâm-ı ḳâmeti âşüfte gül-sitânı açılmış

Ü3.97a

31.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Âzürde olmış ʿârıżadan gül-mizâc-ı yâr
Evrâdum oldı ṣubḥ u mesâ şimdi yâ laṭîf

A.71a

---

28. Zülfin: zülfüñ H.
29. Uzatduñ: uzaduñ Ü1.
31. Müfred, 9. nazmın 2. beytiyle aynıdır.

32.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

Biz sûhtelük fennini a'lâ bilürüz pek
Kim medrese-i 'ışk u mahabbetde çok olduk

A.71a, E.78a, H.84a, Ü1.105a, Ü2.107b

33.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilâtün

Cebîni sûret-i zâhirde sâfî çîn-i kederden
Bakılsa âyîne-i dilde rûy-ı râhatumuz yok

E.78a

34.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Yıkılmazdı kühen-sakfı harâb-âbâd-ı gerdûnuñ
Ne var iy sâki bir kerre bize teklîf-i câm itseñ

A.70a, E.78b, H.84b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97b

35.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Dimeñ bâd-ı sabâdan nükhet-i zülfin temennâ it
Baña tahmîl-i bâr-ı imtinân-ı rûzgâr itmeñ

A.70b, E.78b, S.63a, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98a

---

32. Fennini: fenni H / pek: biz Ü2.
34. Kühen-sakfı: kühen-sakf-ı Ü3 / gerdûnuñ: gerdûnı E,Ü3.

36.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Yatur genc üzre bir mâr-ı siyeh-endâmdur gûyâ
Tökülmiş sîneye ol pîç ü pîç ü ham-be-ham kâkül

A.69b, E.78b, H.84b, S.62b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.96b

37.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Bir yirde saña sehl-i tevâzu' görülmesün
Meyl eylemekde hem-reviş-i âbsın göñül

A.70a, H.84b, Ü1.105a, Ü2.107b

38.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Sûzişüñ efzûn olur âb-ı sirişk-i dîdeden
Hâsılı teskîn kabûl itmez bir âteşsin göñül

A.70a, H.84b, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98a

39.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ol kadar hâr u has-ı ekdâr cem' itmiş FASÎH
Her gören dir murg-ı 'ışkuñ âşiyânıdur göñül

E.78b, S.62b

---

36. Yatur: gâh S / mâr-ı: mâh-ı A // Tökülmiş: Dökülmiş E, H,Ü1,Ü2,Ü3 / sîneye: döşine Ü2 / ol: o S.
37. Görülmesün: olınmasun A; görsün Ü2 // eylemekde: eyle-de Ü2.
38. Müfred, 14. nazmın 2. beytiyle aynıdır. / Olur: olup Ü3.
39. Müfred, 271. gazelin mahlas beytiyle aynıdır.

40.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

Egerçi pîç ü tâbın ḫayliden gûş itmişüz şimdi
Dilüñ ser-rişte-i kârı ne minvâl üzredür bilmem

H.85b, S.62b, Ü3.96b

41.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ben o Yâʿḳûb-ı ḥazînüm şâdumân itmez beni
Her nefesde bûy-ı pîrâhenle gelse biñ nesîm

E.78b, Ü3.97a

42.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün

ʿAcebdür pây-bend-i ülfet olmaḳ dâr-ı ʿâlemde
Ġarîḳ-ı baḥr olursañ da geçilmez âşinâlardan

A.70a, E.78b, H.84b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.96b

43.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Gönderürler nâme-i feryâd-ı pür-sûz-ı firâḳ
Yâd iderler berḳ-ı ġamla mübtelâlar bir birin

A.70a, E.78b, H.85a, S.63a, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97b

---

40. Dilüñ: Elüñ H / üzredür: üzre H.
43. Feryâd-ı pür-sûz-ı: pür-sûz-ı feryâd-ı E,H,Ü1,Ü2 //
Berḳ-ı: derd ü Ü3.

44.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

Deheni baḥr-i pür-le'âl ü güher
Ki zebân anda mâhî-i mercân

A.71a, E.78b, H.85a, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98b

45.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

Degüldür kehkeşân u mâh-ı bedr abdâl-ı 'ışḳuñdur
Felek kim sîmden bir pâleheng olmış miyânından

E.79a, S.62b, Ü3.97a

46.

Fa'lün Fa'ûlün Fa'lün Fa'ûlün

Ḫâmemden oldı iy dil ibâret
Gül-gûn Ḫusrev Şebdîz Şîrîn

S.63b, Ü3.98b

47.

Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

İy ṣabâ kûy-ı yâra uġrarsañ
İtme bizden dirîġ ḫâk-i rehin

S.63b, Ü3.98a

48.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

'Âşıḳ-ı üftâdesi pervâne şem'-i enverüñ
Düşmek içün zîr-i pâyına yaḳar bâl ü perin

Ü3.99a

---

45. Miyânından: miyânlandı E,Ü3.
48. Müfred, 1. mu'ammâ ile aynıdır.

49.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Âteş-i ḥasret laṭîf itdi ser-â-pâ cismümi
Lâzım oldı gülşen-i ʿışḳa nesîm olmaḳ baña

A.70a, E.77b, H.87a, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.96b

50.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Ol iki ḫâl-i siyâhı iy FAṢÎḤ itdükde yâd
Ḫamm-ı zülfinden didi feryâd idüp dil âh âh

A.70a, H.87a, S.63a

51.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

Mîzâna gelür ẓann iderin Yûsuf-ı Kenʿân
Geldükde o gül-pîrehenüm ḫân-ı ḥarîre

A.70b, E.78b, H.85a, S.63a, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98a

52.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Bülbüle bâdî-i teskîn-i elem bâd-ı ṣabâ
Âteş-endâz-ı sitem ammâ dil-i pervâneye

A.71a, E.79a, H.85a, Ü1.105a, Ü2.108a, Ü3.98b

---

49. Laṭîf: luṭf Ü3 // Lâzım: Lâyıḳ A.
50. Müfred, 18. nazmın 2. beyti ile aynıdır.
51. Mîzâna: Mîzân H / iderin: iderüm Ü3.
52. Ṣabâ: ṣabâdur Ü3.

53.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Her rengi ittihâz iderüz âb-ı şâf-veş
Her şûreti kabûl iderüz hem-çü âyine

A.71a, E.79a, H.85a, S.63b, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98b

54.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

Hâlet-i 'ışkuñ ile yâd u ferâmûş itdüm
Şâdi-i vaslı degül mihnet-i hicrânı bile

E.78b, Ü3.97a

55.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

Sabr u şekîbden beni bî-gâne eyledi
Ol çeşm-i pür-teġâfül ü ol âşinâ nigeh

E.79a, Ü3.98b

56.

Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fa'ûlün

İy kuvveti çok kudreti çok hazret-i Bârî
Bu 'abd-i za'îf üzre hafîf eyle bu bârı

E.76b, S.61a, Ü3.93b

57.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Bîsütûnı nâle-i Ferhâdı gör mahv eyledi
Alma iy şîrîn-dehânum kimsenüñ hiç âhını

A.70a, E.79a, H.85b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97a

---

57. Bîsütûnı: Bîsütûn Ü3 // şîrîn-dehânum: şîrîn-zebânum H, Ü1,Ü2 / hiç: - H.

58.

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Faʿûlün

Hevâdur zôr ile menzil alınmaz
Muḳaddem yoḳla iy dil rûzgârı

A.70a, E.79a, H.85b, S.62b, Ü1.104b, Ü2.107a, Ü3.97a

59.

Mefʿûlü Fâʿilâtü Mefâʿîlü Fâʿilün

Hep mâcerâ-yı râz-ı dilüm itdi âşikâr
Ṭıfl-ı sirişk-i dîde-i ter żabṭ olınmadı

A.70b, E.79a, H.85b, S.63a, Ü1.105b, Ü2.108a, Ü3.98a

60.

Mefʿûlü Mefâʿîlü Mefâʿîlü Faʿûlün

Devr eyledi peymâne gibi dil niçe meclis
Hiç görmedi ben istedügüm câm-ı şarâbı

A.71a, E.79a, H.87a, S.63b, Ü1.105a, Ü2.107b, Ü3.98b

61.

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün

Görmedüm bir verd-i raʿnâ ol iki ruḫsâr-veş
Almadum bir sünbül-i ter ol iki gîsû gibi

E.79a

AÇIKLAMA:

Dizin'de kişi, kitap ve yer adları:

a) Yalnız inceleme bölümünde geçiyorsa doğrudan sayfa numaraları verilmiştir.

b) Hem inceleme hem de tenkidli metin bölümünde geçiyorsa inceleme bölümüne ait sayfa numaralarından sonra araya (/) işareti konulduktan sonra tenkidli metinle ilgili sayfa numaraları yazılmıştır.

c) Yalnız tenkidli metin bölümünde geçiyorsa sayfa numaraları, bu bölüme ait olduklarını bildiren (/) işareti başa konulduktan sonra yazılmıştır.

d) Dipnotlarda geçmeleri halinde de ilgili sayfa numaralarının sonuna (n) harfi konulmuştur.

e) Eserde çok sayıda geçtiği ve herkesçe bilindiği için Cenâb-ı Hakk'ın ve peygamberlerinin isim-sıfatlarıyla; Fasîh Ahmed Dede'ye dizinde yer verilmemiştir.

f) Kişilerin soy, şöhret ve meslekleri ile nereli olduklarını belirten kelimeler adlarından sonra yazılmıştır.

g) Kitap adları dizininde "Bitirme, Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri" -kitap halinde yayınlanıp yayınlanmadıklarına bakılmaksızın- ilgili harf sırasında verilmiştir.

h) Yer adları dizininde ülke, şehir, semt adlarının yanısıra câmi, dergâh ve mevlevîhâne adlarına da yer verilmiştir.

D İ Z İ N

1. KİŞİ ADLARI

- A -

- B -

- İ -

- K -

- S -

- Y -

- Z -

2. KİTAP ADLARI

- A -

- B -

- C -

- D -

- I -

- İ -

- K -

- L -

- M -

- N -

- O -

- R -

- S -

- Ş -

- T -

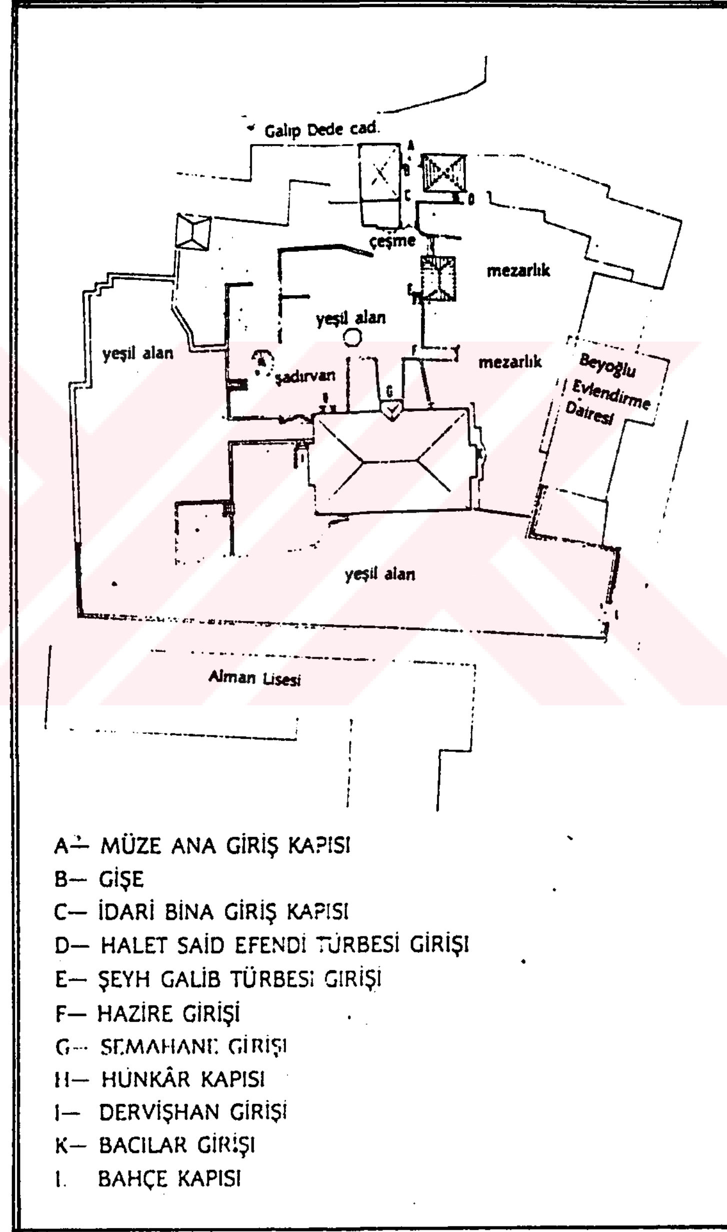
3. YER ADLARI

KROKİ

FOTOĞRAFLAR

NOTALAR

Kroki:1 Galata, Kulekapısı Mevlevî-hânesi Külliyesi (mezarlık:hâmûşân)

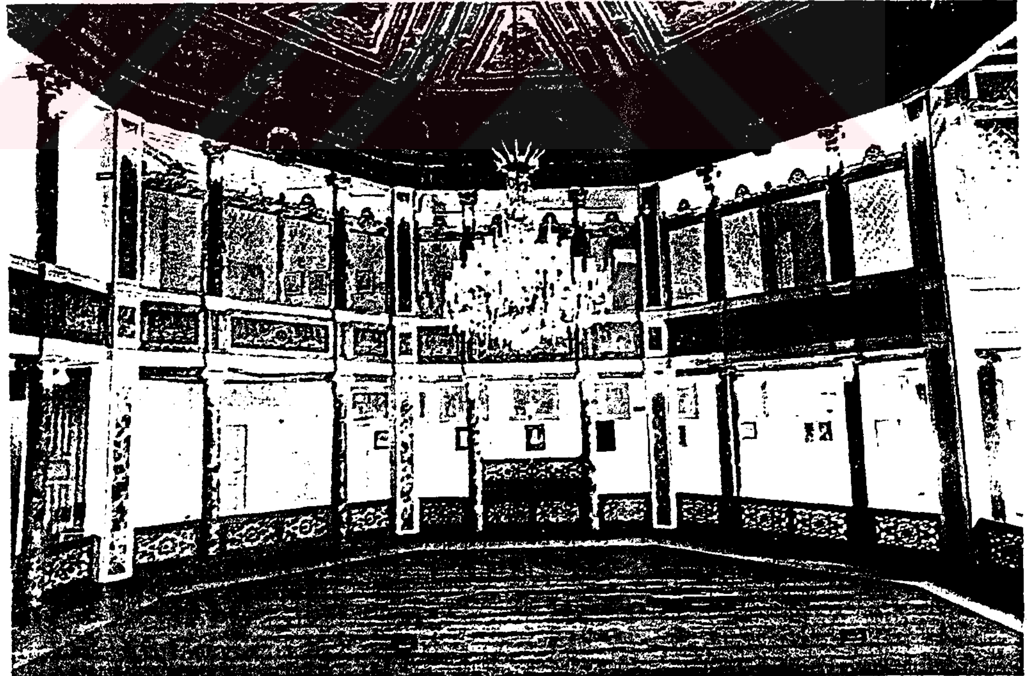
Fotoğraf- 1
Müzenin girişi

Fotoğraf- 2
Semahane-öncephe

Fotoğraf - 3

Fotoğraf - 4 Semâhane; dış ve iç görünümü.

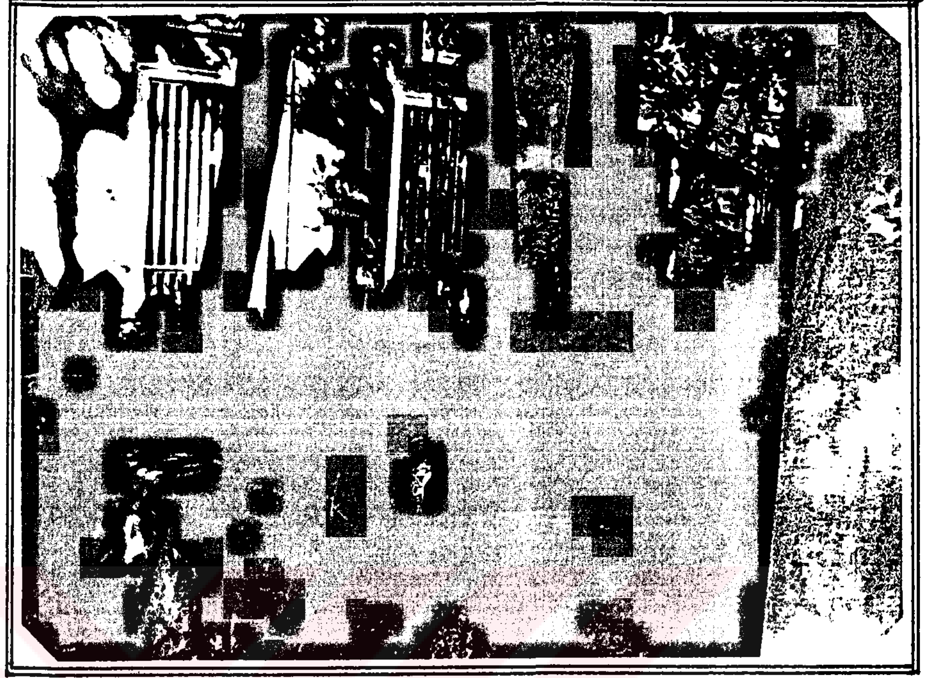
Fotoğraf- 5 Şeyh Gavsî Ahmed Dede'nin şâir Hâtif tarafından yazılmış târih şiiri

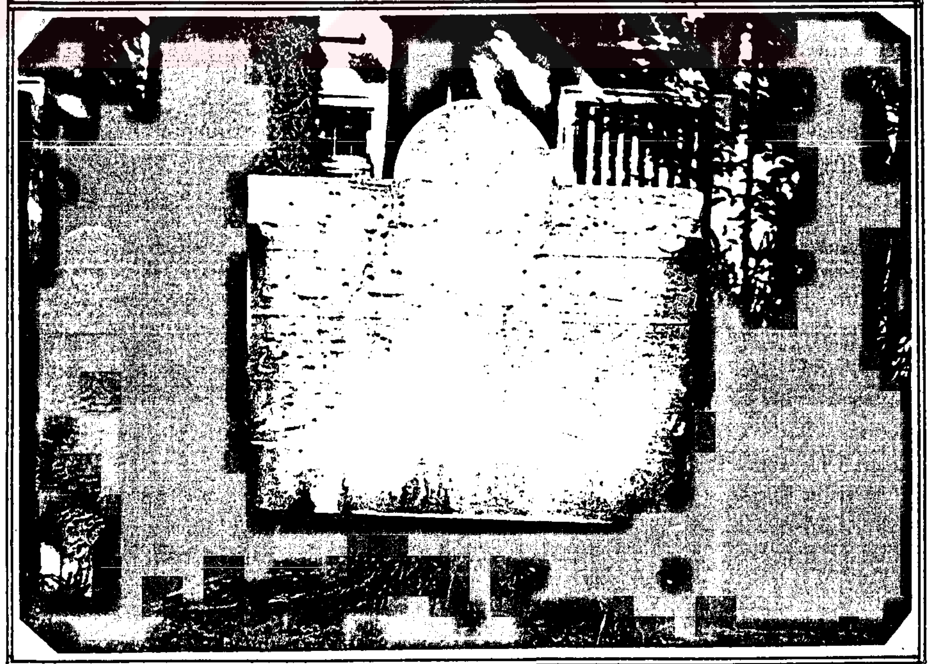
Fotoğraf- 6 Şeyh Galib Türbesi

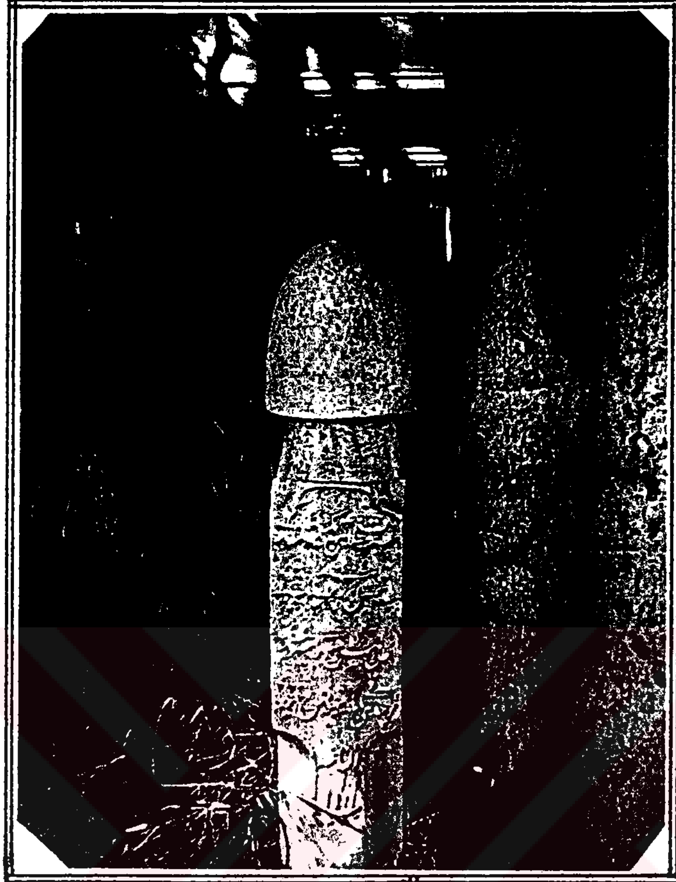
Fotoğraf- 7 Şeyh Galib Türbesi - iç mekân

Fotoğraf - 8 Fasîh Ahmed Dede'nin kabri

Fotoğraf - 9 Fasîh ve Esrâr Dedelerin kabirlerinin yenilenmesi münasebetiyle yazılan ve kabirleri çevreleyen duvarın üzerine konulan kitabe

Fotoğraf - 10
Fasîh Ahmed Dede'nin
kabir taşı

Fotoğraf - 11

Fasîh Ahmed Dede'nin
kabir taşının yakın-
dan görünüşü

Münâzara-i Gül ü Mül

Dîvân

Tenbâkû-nâme

Fotoğraf- 12

ŞEHNÂZ BÛSELİK AĞIR SEMÂÎ

Nâz etse n'ola cihâne ol gül

Zekâî Dede

Aksak Semâî

Nâ z et se no la ci hâ ne o l

gü l Nâ z et se no la

ci hâ ne o l gü l Bi r

gon ca ya sa d he zâ r bü l

bü l Bi r gon ca ya sa

d he zâ r bü l bü l ten ni

ten ni dir di r te n ni ten ni ten ni ten ni

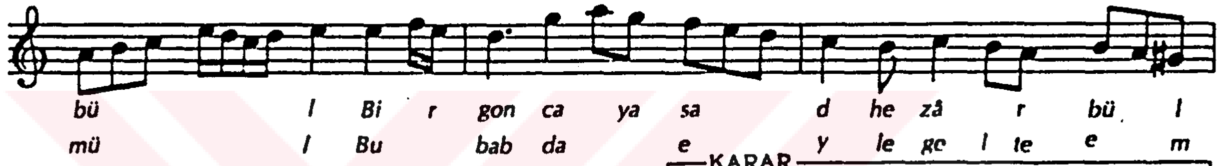
ten dir dir ten ni ten di r di r ten

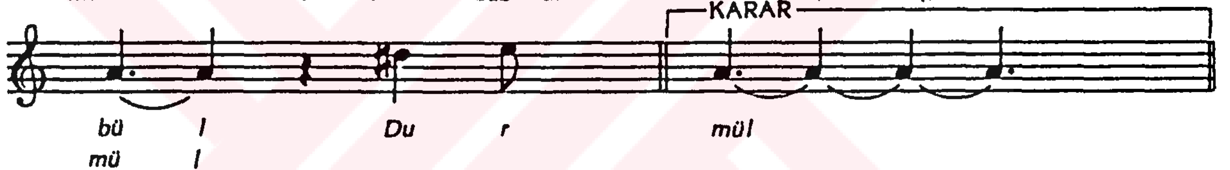
ser vi nâ zı m dil nü vâ zım

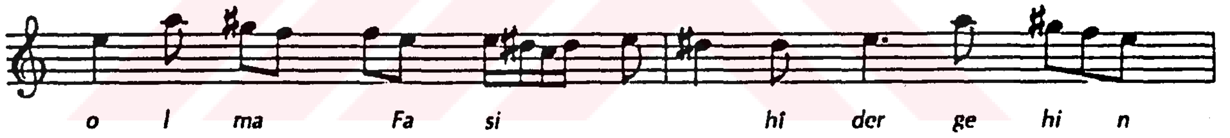
Nota: 1

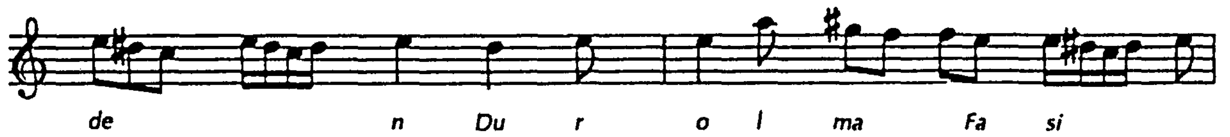

çâ re sâ zım he y he y

yâ ri men Bi r gon ca ya sa d he zâ r bü l
Bu bab da e y le ge l te e m

bü l Bi r gon ca ya sa d he zâ r bü l
mü l Bu bab da e y le ge l te e m

KARAR
bü l Du r mül
mü l

o l ma Fa si hi der ge hi n

de n Du r o l ma Fa si

hi de r ge hi n de n Bu bab da e

y le ge l te e m mü l Bu

bab da e y le ge l te e mü l ten ni

BESTE SEGÂH **HAFIZ RİFAT MONLA**

ağır ♩=80

Muhammes

düm ___ te ke düm tek ___ düm

ah be _______________ bez mi mey

düm tek ___ te _ ke düm tek te ke düm

______ de ____________ mi ____________ mut ri

tek ______________________ te ke teke

ba _____________ bir _________ nağ __________

_____ nağ me i ______________ dil ______________

_____ ou _______________________ ko par ________

terennüm

_____________ oh ca nın ya _______ la ________

yel le le lel _________ li ________ te re le

lel li ____________ yele lel le li vay __________

da ________ dey da ________ dey da ________ dey

__ da dey oad ___________________ be li ya ____

Nota: 2

son meyanhane

ri men ah zü

zül fün ok şa

la la lin öp

ba gı gı ce ma

lin den

terennüm

den fa sih ah ca nım

ya la yel le le lel li

te re le lel li ye le lel le li vay

da dey da dey da dey

dad ey dad be li ya

ri men